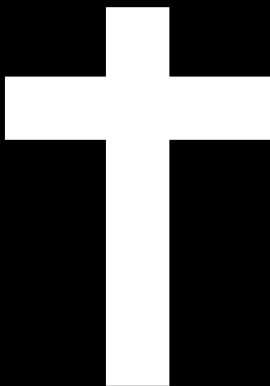

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a **New Testament and Shorter Old Testament in Bribri** **(CS:bzd:Bribri)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Mateo	1
Marcos	63
Lucas	101
Juan	167
Hechos	214
Romanos	273
1 Corintios	300
2 Corintios	326
Gálatas	343
Efesios	354
Filipenses	364
Colosenses	371
1 Tesalonicenses	378
2 Tesalonicenses	384
1 Timoteo	388
2 Timoteo	396
Tito	402
Filemón	406
Hebreos	408
Santiago	431
1 Pedro	438
2 Pedro	446
1 Juan	452
2 Juan	459
3 Juan	461
Judas	463
Apocalipsis	466

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yökí ie' bak kanëblök inuköl patuëke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' kí. Ñies ì su' ie' tö ena ì ttsë'itö Jesús tö s'wöbla'weke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsatkökwaq e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikiè Cristo. Se'ie kiè e' mane'wésö *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'*. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikka-choie tö s'tsatkökwaq ñe' dör Jesús.

Jesucristo yëpa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yëpa bak kōs e'pa wëpa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mì dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E'

alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mì dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mì dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mì bak Urías ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acaz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' kēwō ska' ta Israel aleripa klō'wēlur Babilonia wakpa tö ta itsēmirakitō Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuökí ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune. Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mì. Jesús dör *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.**

¹⁷ Es Abraham kēwō ska' dōka David kune', etä Jesús ditsēwō alōne dōka dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies David kēwō ska' dōka Israel aleripa minetsēr Babilonia, etä Jesús ditsēwō alōne dōka dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies Israel aleripa minetsēr

* **1:16** *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie:* E' dör Mesías si'kuaie.

dōkà wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' de, eta Jesús ditséwō alōne dōkà dabom eyök kí ktëtökicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yēne

(Lucas 2.1-7)

18 I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mi kiè Mariá. E' bakia busi kam ser wēm ta, erè ittè me'bak senukwa wēm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwa ñita, kam ie'pa ñi kōwa, eta Mariá bukluneka Wikōl Batse'r diché wa. 19 José dör wēm buaë yēsēsē, e' kuēki ie' kē éna Mariá jaēwakka sulitane wörki. E' kuēki ie' tō ibikeitsé: “Súyō imèat bërè.” 20 Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowa ta ikabsué tō Skèkōl biyöchökwak de eköl e' tō ie' a iché: “A José, David aleri, Mariá bukluneka e' dör Wikōl Batse'r diché wa. E' kuēki kē be' suanuk senukwa ie' ta. 21 Ie' alà kurdaë eköl wák wēm. Ikiè múkabō Jesús† Ie' tō iwakpa tsatkerä sene sulu nuí yōki, e' kuēki ikiè múka es.” Es Skèkōl biyöchökwak ttè José ta.

22 E' kos tka es as ì yē'atbak Skèkōl tō itteköl wa e' wà tkō, e' tō ichè:

23 “Busi eköl kē wa wēm kaule e' buklurdaka, e' alà kurdaë wák wēm, ikirdaë Emanuel.”‡

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skèkōl tso' se' ta”).

24 Mik José tì'nekane, eta ie' tō iwé wēs Skèkōl biyöchökwak tō ie' a iché es.

Ie' ulabatséwa Mariá ta. 25 Erè alà kam kur, e' yōki ie'pa kē ñi kànewa. Mik alà kune, eta José tō ikiè méka Jesús.

2

Wēpa yöule iyi tötök bēkwō wa esepa de Jesús sauk

1 Jesús kune' ká kiè Belén atē Judea eē. E' kēwō ska' ta wēm eköl kiè Herodes e' dör ká e' blú. Eta wēpa wēlepa datse ká kamiē atē diwō tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör iyi tötök bēkwō wa esepa. 2 Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tō ibēkwō su' sa' kaska', e' kuēki sa' de íerō idalöiök.

3 Mik Herodes tō ttè e' ttsé, eta e' tō ie' ena Jerusalén wakpa kos tsiriwékarak tajè.

4 E' kuēki ie' tō sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa kiéttsa seraa ta ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' ichè? Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

5 Ie'pa tō iutérak:

—Ie' kurdaë Belén atē Judea eē. Skèkōl tteköl tō ikitat i' es:

6 Skèkōl tō ichè: Belén atē Judea, e' wakpa a ye' ichè tō

a' shua blu' kardaka eköl, e' tō ye' icha dör Israel aleripa e'pa wēttseraë.

E' kuēki a' ká dör ká bua'ie wēs Judea ká bua'ie malepa tso' es.*

† 1:21 Jesús: S'kiè e' wà kiane chè S'tsatkōkwak. Miqueas 5.2

‡ 1:23 Isaías 7.14

* 2:6

⁷ Mik Herodes tö ttè e' ttsé, etä ie' tö wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa ñe'pa kié akir ijchenowa tö mik ie'pa tö bëkwö e' su'mi, kos e' ki ká de. ⁸ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö bua'ie. Mik a' tö ikué, etä ibiyö chö ye' a as ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tö ttè e' ché one, etä ie'pa míyal. Etä bëkwö su' ie'pa tö ikaska', e' suéne ie'pa tö ñala wa. E' tö ie'pa ttsé'wéne buaë shute. Wé bëkwö mirwa e' wa ie'pa mi'ke dö wé bëkwö e' wöklö'wéwa ee. Bëkwö e' wöklö'wéwa wé alala e' tso' e' u tsaka. ¹¹ E' ukuöki ta ie'pa dewa u a ta ie'pa tö alá ena imi María kué. Ie'pa e' tuléwa kuchë ki ta idalöierakitö. Kalkuöla dérak iwa e' kköyéttsarakitö ta orochka ena i masmas ña'wé ena mirra, ese merakitö alá a. ¹² E' ukuöki ta ie'pa a iyéne kabsuè a tö ie'pa kë minukne Herodes ska'. E' kueki ie'pa míyalne iká ki ñala kuá'ki wa.

José ena María tkashkar míyal Egipto

¹³ Wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa e'pa ponemine, e' ukuöki ta José kabsuè tö Skököl biyöchökwak eköl tö ie' a iché: “Be' e' kóka, María ena ilà klö'ú ta be' tköshkar Egipto. Blu' Herodes tö alala se yuleraë ttèwa, e' kueki be' e' tsúat senuk ee dö mik ye' tö be' a iché etä.”

¹⁴ Etä ie' ti'neka e' kéka ta alá ena María klö'wéitö ta e'

nañewe imíyal Egipto. ¹⁵ Ee ie'pa sené dö mik Herodes blénewa ekké. E' tka es as itkö wes Skököl tö iyè' itteköl wa es. Ie' tö iyè': “Ye' alá tso' Egipto, e' kiéne ye' tö.”†

Herodes tö kawö mé ala'rla ttökulur

¹⁶ Mik Herodes wa ijchenewa tö wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa, e'pa kë wa ie' ttö dalöiene', etä e' tö ie' uluwéka taië. Belén ena ká tso' ipamik e' a ala'rla wëpa kurke kos, e'pa ttökulur patké ie' tö serea kam ki duas dö bök e' yöki. Wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa e'pa tö bëkwö su' kos e' ki ká de, e' ye' ie'pa tö Herodes a. E' wa ie' tö ikéwö ye'ttsa tö duas döketke bök e' ki. E' kueki ie' tö ala'rla wëpa kurke e' kéwö ulatök, esepa kos ttökulur patké.

¹⁷ Es i ye' Skököl tteköl kié Jeremías e' tö, e' wà tka. Ie' tö iyè':

¹⁸ “Ká kié Ramá ee ittséne tö taië ie'pa iuke aneule kköchöke siarë.

Ee alakölpa dör Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla jeitsök.

Ila'rla kos ttélur, e' kueki ie'pa kë er pablërta'.”

María ena ilà ena José e' yéttsa Egipto biteyalne Israel

¹⁹ Blu' Herodes blénewa, e' ukuöki ta José tso' Egipto, e' kabsuè tö Skököl biyöchökwak eköl tö ie' a iché: ²⁰ “Wépa éna alá ttakwa, e'pa blërunetke. E' kueki be' e' kóka ta María

ena ilà klö'ú tã a' yúshkane Israel.”

²¹ Etã José e' kékã tã María ena ilà klö'wéitö tã ie'pa biteyalne Israel. ²² Erë mik ie' wã ijchënewã tö Herodes alà kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyě skéie, etã ie' suane senuk ee. Etã ie' kabsué tö Skëköl tö ie' a' iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kueki ie'pa míyalne Galilea. ²³ Mik ie'pa de Galilea, etã ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret ee. E' tka es as ì yë' Skëköl ttekölpa tö e' wã tkö wé ichéitö: “Ie' kirdaë Nazaret wak.”

3

Juan S'wöskuökwak tö s'patté

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ E' kékwo ska' tã Juan S'wöskuökwak de Skëköl ttë pakök ká sir poë wé kě yi serku' atë Judea ee. ² Juan tö ie'pa a' icheke: “Ì blúie Skëköl tso' e' kékwo dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

³ Skëköl tö Juan yë' itteköl Isaías wa i' es:

“Ká sir poë wé kě yi serku' taië,
ee yile ttöraë aneule, e' tö icheraë:
'A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki,
e' dör wes ñalã yuèsö yësyësë
ie' yöki es.’ ”*

Es Isaías tö iyë'at.

⁴ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo e' dör iyiwak kkuölit. Ie' chké dör dit-ski ena bulali. ⁵ Jerusalén

wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de taië ie' ttöke e' ttsök. Ñies ká tso' di' Jordán kkömik, e' wakpa de. ⁶ Ì sulu kos wambleke ie'pa tö e' chekekarakitö tã Juan tö iwöskueke Jordán a.

⁷ Erë mik Juan tö isuë tö fariseowakpa ena saduceowakpa de taië as ie' tö ie'pa wöskuölor etã ie' tö ie'pa a' iché: “¡A' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tö a' a' iché tö a' tkömishkar Skëköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulã a? ⁸ A' senú yësyësë, e' wa iwërwami tö moki a' er mane'wétke Skëköl a. ⁹ Kě a' tö ibikeitsök tö a' dör Abraham aleripa, e' ë kueki Skëköl kě tö a' we'ikepa. Ye' tö a' a' iché tö Skëköl ki ikiane, e' tã ie' tö ák ikkë yuëmi Abraham aleripaie. ¹⁰ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kě wörtã' ese kos bikökök ña'wëwa bö' a. ¹¹ Moki ye' tö a' wöskueke di' a' iwã kkachöie tö a' er mane'wétke Skëköl a. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tö a' ierawã Wiköl Batse'r a' ena bö' a. Ie' dör kékëpa taië ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö ë tsëmi e' kě dör ye' siarla e' a. ¹² Ie' tö s'wöpperaë wes iyiwö wöppèsö es. Ibu'buã bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kě wöittã'wã e' a.”

Jesús wösune

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

¹³ Jesús e' yéttsã Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' ee as e' tö iwöskuö.

* 3:3 Isaías 40.3

14 Kewe ta Juan kē éna ie' wöskuak, ie' tö iché ia:

—Warma be' kawōta ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuō?

15 Ie' tö iūtē:

—Ï dör yēsyesē Skököl wōa, ese kōs kawōta wē se' tö es, e' kuēki imuatsō es ï'ñe ta.

Etā Juan tö ie' ttō iūtē.

16 Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wōsha ta ká jai kkōbunane ta ie' isuē tö Skököl Wiköl bite ie' ki nuböl sū.

17 Eta ttō ttsēne datse ká jai a e' tö iché: “Se dör ye' alà dalēr taiē ye' éna, e' wēr buaē shute ye' wa.”

4

Bē tö Jesús erkiōwé

(*Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13*)

1 E' ukuōki ta Skököl Wiköl tö Jesús tsēmi ká sir poē wē kē yi serku' eē as bē tö ie' erkiōū ì sulu wamblök. 2 Eē ie' sené dōka ká dabom tkēyök (40), kē chkanē yēs. Ekkē ta ie' dué bli wā. 3 Bē debitū ie' ska' ta ichéitō ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma ichō ák sekkēpa a tö a' yōnú chkeie.

4 Jesús tö iūtē:

—Au. Skököl yēkkuō tö ichè: 'Kē se' senuk chkè ē mik. E' skéie ì kōs cheke Skököl tö e' mik se' serke.*

5 E' ukuōki ta bē wā ie' mítser Jerusalén dör ká bats'er eē ta itsēmikaitō Skököl wē kakkeē e' bata ki 6 ta ichéitō ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' batrōōmi dōtsa iski. Skököl yēkkuō tö ichè:

'Skököl tö ibiyōchōkwakpa patkeraē be' kkō'nuk.

Ie'pa tö be' klō'weraqa iulà a as be' klō kē tērwa ák ki yēs.†

E' kuēki be' e' batrōōmi dōtsa iski.

7 Eta Jesús tö iūtē:

—Au. Ñies Skököl yēkkuō tö ichè: 'A' kē kawō ta' Skököl dör a' Kököl e' wōtsiriuk.‡

8 E' ukuōki ta bē tö ie' tsēmi kabata kakkeē a, ta eē ká kōs wes ká tkōke ekkē, ñies ïyi bua' buaē tso' iki, ese kkachéitō ie' a seraā bet. 9 Ie' tö iché ia:

—Be' e' tkéwā kuchewō ki ye' wōrki ye' dalōiök Skökölíe, e' ta ì kōs sué be' tö e' meraēyō be' a.

10 Erē Jesús tö ie' iūtē:

—A Satanás, Skököl yēkkuō tö ichè: 'Skököl dör a' Kököl, e' ē dalōiō a' tö Skökölíe, ie' ē a a' senú.§ E' kuēki be' yúshka.

11 Eta bē tö Jesús meāt wák miā bānet. Ta Skököl biyōchōkwakpa de Jesús ska' ikimuk.

Kanè mēne Jesús a e' tsá wéitō Galilea

(*Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15*)

12 Mik Jesús wā ijchenewa tö Juan S'wöskuōkwak wōtēwarakitō s'wōto wē a, etā ie' dene Nazaret atē Galilea eē. 13 Erē kē ie' atē senuk Nazaret. Ie' miā senuk Cafarnaúm, e' atē

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16

§ 4:10 Deuteronomio 6.13

batsöri kiè Galilea e' kkömik. Cafarnaúm aṭe zabalónwak ena neftalíwak e'pa ké a. ¹⁴ Itka es as à i kit Skèköl tteköl Isaías tò yèkkuò kḷi e' wà tkò es. Ie' tò iyè':

¹⁵ “Zabalónwak ena neftalíwak, e'pa serke di' kiè Jordán e' wışhet batsöri kkömik. Ie'pa serke Galilea wé ñies pè' kè dör judiowak esepa serke eē.

¹⁶ Ie'pa serke wes se' serke stui a es e' kè wà Skèköl sule.

Ie'pa dör wes s'duulewà es. Erè eköl doia, e' tò ie'pa er ñi'weraè Skèköl ttè wa wes ká olo tò ká ñiwe es.”*
Es Isaías tò iyè'at.

¹⁷ E' ukuòki ṭa Jesús tò s'pattémitke ṭa ichéitö: “Ì blúie Skèköl tso' e' kéwö dewatke tsjinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

Jesús tò nima klö'ukwakpa dökā tkèl e'pa kié ittökatapaie (Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

¹⁸ Jesús shkōrami batsöri kiè Galilea e' kkömik, eē ie' tò wēpa sué bōl ñi' èlpa. Èköl kiè Simón, e' kiè ñies Pedro. Ièköl kiè Andrés. Ie'pa kanè dör nima klö'uk. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie. ¹⁹ Ie' tò ie'pa a iché:

—A' shkò ye' ṭa. A' yueraëyö s'ditsö klö'uk ye' a ye' ttökataie.

²⁰ E' bet ṭa ie'pa tò ikla' tuléat ṭa imíyal ie' ṭa.

²¹ E' wì'kie ie' tò wēpa skà sué bōl ñi' èlpa kiè Santiago

ena Juan, e'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tultur kanò a iyè ṭa kla' wöyuök, ie'pa kiémi ie' tò e' ṭa. ²² E' wōshā ṭa ie'pa tò ikanò ena iyè méat ṭa imíyal ie' ṭa.

Jesús tò s'wöbla'wé taiè (Lucas 6.17-19)

²³ Jesús shké Galilea kōs a s'wöbla'uk judiowak ñi' dapa'wō wé kōs a. Ì blúie Skèköl tso', e' tté buaè pakekeitö, ñies s'duöke kōs, ì dalërke s'mik kōs, ese bua'wekeitö. ²⁴ Ie' tté bunekā Siria kōs a. E' kueki pè' wà taiè iyamipa duöke duè dakliliè wà ese debitū ie' ska'. Wēlepa a aknama tso', wēlepa siwā' arke iröirö, wēlepa kraulewā, esepa kōs bua'wéneitö.

²⁵ Etā pè' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká aṭe Jordán wışhet, e'pa mi'ke taiè ie' ṭa.

5

Jesús tò ittökatapa wöbla'wé kabata a

¹ Mik Jesús tò isué tò pè' da-pane taiè, etā ie' míā kabata tukir kḷi ṭa eē ie' e' tkéser ṭa ittökatapa de ie' ska'. ² Ie' tò ie'pa wöbla'wémitke ttè i' wa:

Ì wër buaè Skèköl wa (Lucas 6.20-23)

³ “Wēpa morke Skèköl è mik, esepa tso' ì blúie ie' tso' e' a, e' kueki ayècha buaè esepa.

⁴ “Wēpa eriarke siarè, esepa er pablërdaè, e' kueki ayècha buaè esepa.

* 4:16 Isaías 9.1-2

5 “Wépa e' wöökewa diöshet, esepa a ká i' merdaë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

6 “Wépa tö sene yësyësë ese kos jëitseke chkè ena di'yè tsata, esepa ulà a iwà döraë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

7 “Wépa tö s'malepa sueke er siarë wa, esepa sueraë Skëköl tö er siarë wa, e' kueki ayëcha buaë esepa.

8 “Wépa er maneneë, esepa tö Skëköl sueraë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

9 “Wépa tö s'er bua'wekene ñi ki, esepa kieraë Skëköl tö ila'r, e' kueki ayëcha buaë esepa.

10 “Wépa weirke iserke yësyësë e' kueki, esepa tso' i' blúie Skëköl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë esepa.

11 “Ayëcha buaë mik pë' tö a' cheke suluë, a' we'ikeke, a' kkateke kachè wa ye' dalërmik. 12 Ká jai a i' buaë merdaë a' a iskéie, e' kueki mik ese tköke a' ta, età a' ttsë'nú buaë kaneë. Es ñies Skëköl ttekölpä bak a' yöki kewe e'pa weine.

A' dör wes dayë katanoie es (Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

13 “A' dör wes dayë es ká i' wakpa a. Erë dayë kë kke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë iia' ië bua' ta ikeukemi ñala ki ta pë' dakölor iki.

A' dör wes bö'wö es

14 “A' dör wes bö'wö es ká i' wakpa a. U tso' taië kabata ki, e' kë blënuqwa, e' wëne kamië. 15 Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö dikia. E' skéie itkekekaitö kákke sulitane tso' u a esepa wö a ká ñi'woie. 16 Es ñies a' senú buaë yësyësë sulitane wörki as e' saü ië'pa tö ta a' Yé tso' ká jai a e' kikarka.

Ttè dalöiëno kit Moisés tö e' ché Jesús tö

17 “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu i' kit Moisés ena Skëköl ttekölpä tö yëkkuö ki, e' wöshtökwa. E' skéie ye' dë'bitu as iwà tkö wes itso' kitule es. 18 Mokí ye' tö a' a ichè tö ttè e' kë watërpattsä etkla wë'ia kam ká jai ena ká i' erwa e' yöki; ttè e' kos wà tköraë. 19 E' kueki yi tö ttè e' wele dalösewekewa, erë ttè tsir idir, ena o'ka wöbla'wekeitö idalöseukwa, ese döraë s'ësela imalepa blúie Skëköl tso' esepa dikia. Erë yi tö ttè e' dalöieke ena o'ka wöbla'wekeitö idalöiök, ese döraë këkë taië imalepa blúie Skëköl tso' esepa tsata. 20 E' kueki ye' tö a' a ichè tö a' kë ser yësyësë tköka s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' ta a' kë döpa i' blúie Skëköl tso' e' a.

S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tö (Lucas 12.57-59)

21 “A' wä ittseüle tö iyënebak ká iaiäe a' yëpa a: ‘Kë a' kawö ta' s'ttökwa,’ ñies ‘Yi tö s'ttëwa, ese wák kichatërdaë.’ 22 Erë ye' tö a' a ichè tö yi uluneka

iyami k̄i, ese kichatërdaë. E' k̄ie t̄a yi t̄o iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi t̄o iyami kichatëttsa, ese k̄i inuı́ tso' t̄ajë t̄o ipatkerami bö' ké a.

23 “E' kuek̄i a' w̄a ilè mí mè ka' tso' íyi moka Skëköl a e' k̄i t̄a eë a' éna íanewa t̄o a' yami wele w̄a ilè tté tso' a' k̄i, 24 e' t̄a ì mí a' w̄a mè e' múat eë, ké imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' k̄i. E' ukuök̄i t̄a a' yúne ì meke a' t̄o e' mú.

25 “Yile w̄a a' mí kkatè s'shulo wé a, e' t̄a mik a' dami ñala k̄i ie' t̄a, eta ishulö ie' t̄a as ie' ké t̄o a' müttsa s'shulökwak ulà a. A' ké t̄o iwè es, e' t̄a s'shulökwak t̄o a' merattsa s'shkëk̄ipa ulà a t̄a esepa t̄o a' wöterawa s'wöto wé a. 26 Moki ye' t̄o a' a' ichè t̄o a' ké döpattsa dö mik a' t̄o inuı́ patuéttsa seraa eta.

S'senewabak dalösewewa ese ché Jesús t̄o

27 “A' w̄a ittseule t̄o iyënebak: ‘Ké a' kawö t̄a' s'senewabak dalöseukwa.’ 28 Erë ye' t̄o a' a' ichè t̄o yi t̄o o'ka alaköl sué t̄a ikkechéitö, e' t̄a e' wa isenewabak dalösewewaitö ier a.

29 “E' kuek̄i a' wöbla bua'kka t̄o a' keke ì sulu wamblök, e' t̄a iyöttsa köumi bánet. A' yese alè kéu a' t̄o, e' dör bua'ie a' uyèwa bö' ké a wa'ñe e' tsata. 30 A' ulà bua'kka t̄o a' keke ì sulu wamblök, e' t̄a itöo uyömi bánet. A' yese alè kéu a' t̄o, e' dör bua'ie a' uyèwa bö' ké a wa'ñe e' tsata.

Se' ñi öwa ese ché Jesús t̄o (Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 “Ñies iyënebak: ‘Wëm t̄o itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkkuö muk ia.’ 32 Erë ye' t̄o a' a' ichè t̄o wëm t̄o itayë éwa, ké dör itayë trër kuek̄i, e' t̄a e' wa ese t̄o itayë wömëttsami isenewabak dalöseukwa* Ñies wëm wele senéwa tayë ese t̄a, e' wa e' t̄o tayë senewabak dalösewewa.

S'ttè mè ñi a Skëköl wörki ese ché Jesús t̄o

33 “Ñies a' w̄a ittseule t̄o iyënebak k̄a íaiaë a' yépa a: ‘A' ttè mé Skëköl wörki, eta e' w̄a uk a' kawöta mokjë.’ 34 Erë ye' t̄o a' a' ichè t̄o ké a' kawö t̄a' ttè muk ñi a Skëköl wörki ö ilè skà wa. Ké a' kawö t̄a' ttè muk ñi a k̄a jai wa, e' dör wé Skëköl tkër s'blúie e' kuek̄i. 35 Ké a' kawö t̄a' ttè muk ñi a k̄a i' wa, e' dör Skëköl klö tkokaie e' kuek̄i. Ké a' kawö t̄a' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skëköl dör s'blú, e' ké, e' kuek̄i. 36 Ñies a' wakpa ké a' tsà ë manenuk saruru ö dalolo, e' kuek̄i a' ké kawö t̄a' ttè muk ñi a i' es: “Í chéyo e' ké yëne, e' t̄a ye' wökir t̄ö.” 37 E' kuek̄i mik a' ttè meke ñi a, t̄a a' t̄o icheke, “t̄o”, eta e' dör t̄o; mik a' t̄o icheke, “au”, eta e' dör au. A' t̄o ì skà chéne bánet, e' t̄a e' dör suluë.

Se' e' tsatkö s'sulusipa yöki ese ché Jesús t̄o (Lucas 6.29-30)

* 5:32 itayë wömëttsami...e' dalöseukwa: Ttè ì w̄a armi se' éna ñies i' es: “e' t̄a ie' tso' itayë sauk wes alaköl trërta' es.

38 “A' wā ittseule tō iyēnebak: ‘Yi tō o'ka wōbla tskēwā, ese wāk kawōtā wōbla ské tskēwā. Yi tō o'ka kà pēwā, ese wāk kawōtā kà ské pēwā.’ 39 Erē ye' tō a' a' ichè tō kē a' e' tsatkōk pē' sulusipa yōki. E' skéie yi tō a' ppé a' aswō bua'kka kī, e' tā a' aswō etta mú ia ppē. 40 Yi tō a' kkaté s'shulōkwakpa wōrkī a' paio kiane ikī e' kuēkī, e' tā a' paio mú ia, ñies a' paio kikkē mú ia. 41 Yi tō a' ké idali tsukmi kēsik wa dō kilómetro et†, e' tā ikī tsúmi dō kilómetro bōt. 42 Yi tō a' a' ilè kak kié, e' tā imú ia. Ñies yi tō a' a' íyi kié peitule, e' tā ipeitō ia.

*S'bolōkpa ché Jesús tō
(Lucas 6.27-28,32-36)*

43 “Ñies a' wā ittseule tō iyēnebak: ‘S'yamipa dalēritsō erē s'bolōkpa saú sulu.’ 44 Erē ye' tō a' a' ichè: A' bolōkpa dalēritsō. Wēpa tō a' we'ikeke, esepa kī ikiō S'yé a' tō ikimú. 45 A' tō iweke es, e' tā e' wa a' tso' ikkachōk tō mokī a' dōr a' Yé tso' ká jaì a' e' ala'r. Ie' tō dība patkeke s'ser buaë ena s'ser sulu esepa kī. Ñies ie' tō kalī patkeke s'ser yēsyesē ena s'ser sulu esepa kī. 46 Wēpa tō a' dalēritseke esepa ē ské dalēritseke a' tō, e' tā ¿wes Skékōl tō ì buaë mēmi a' a' iskéie? Ñies inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a' e'pa tō iweke es. 47 A' tō a' yamipa ē shké'weke, e' tā ¿ì buaë weke a' tō s'sulusipa tsata? Ñies pē' kē tō Skékōl

dalōie esepa tō iweke es. 48 A' senú buaë yēsyesē wes Skékōl dōr S'yé tso' ká jaì a' e' ser buaë yēsyesē es.

6

Jesús tō s'wōbla'wé tō wes se'ké s'siarēpa kimuk

1 “¡A' e' kkō'nú! Mik a' tō ì buaë weke s'kimoie, etā kē iwar sultane wōrkī as ie'pa tō a' kkeōka. A' tō iwé es, e' tā Skékōl dōr S'yé tso' ká jaì a, e' kē tō ì mepa a' a' iskéie.

2 “E' kuēkī mik a' tō s'siarēpa kimeke, etā kē e' tté pparakā sultane kukua wes e' ökwakpa es. Ie'pa tō iweke ie'pa ñi dapa'wō wé a' ena ñalā wa as sultane tō ie'pa kkeōka. Mokī ye' tō a' a' ichè tō pē' tō ie'pa kkeekēka e' ē dōr ie'pa icha ské. 3 Erē mik a' tō s'siarēpa kimeke, etā a' tō iú bērē, kē ichar yi a. 4 Es Skékōl tō ì kos tso' blēule ese sueke, e' tō ì buaë meraë a' a' iskéie.

Jesús tō s'wōbla'wé tō wes se'ké ttök S'yé tā

(Lucas 11.2-4)

5 “Mik a' ttōke S'yé tā, etā kē a' ttök sultane wōrkī wes e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wōbatsō e' duōkser ttök S'yé tā ie'pa ñi dapa'wō wé a' ena wé pē' daparke tajē ká áie ese ska' as ikkearka. Mokī yō ichè a' a' tō ie'pa icha ské detke iulā a' sēraa. 6 Erē mik a' ttōke S'yé tā, etā a' yúwā a' úshu a, ukkō wōtōwā eē a' ttō Skékōl dōr a' Yé e' tā bērē. A' tō iweke es, e' tā Skékōl tō ì kos tso' blēule ese

† 5:41 E' kēwō skā tā Roma ñippōkwakpa wā kawō tā' judiowak kōk idali tsukmi dō kilómetro etk.

sueke, e' tō ì buaë meraë a' a iskéie.

⁷ “Ñies mik a' ttöke S'yë tã, etã kě a' ttök wēs pē' kě tō ie' dalöië e'pa ttöke ie'pa kěkölpa tã es. Ie'pa ttöke ttè etkě wa tajë batsjē kě wà ta'. Ie'pa tō ibikeitseke tō ikěkölpa tō ie'pa ttō ttsèmi ie'pa tté tajë e' kuekì. ⁸ Kě a' tō iuk wēs ie'pa es. Ì kiane a' kì e' jcher Skěköl wã kãm a' tō ie' a ikiö e' yökì. ⁹ A' ttō ie' tã i' es:

'A Sa' Yë tso' ká jaì a, as be' dalöiö sa' tō ì ulitane tsata.

¹⁰ As be' dö sa' blúie da'aie.

Ì kiane be' kì as e' or ká i' kì wēs iörke kã jaì a es.

¹¹ Chkè kiane sa' kì ì ñe senoie e' mú sa' a.

¹² Sa' nuì olo'yö sa' kì wēs sa' tō s'malepa kì inuì olo'yeke es.

¹³ Kě sa' marttsã tō ì sulu tō sa' erkiöü, e' skéie sa' tsãtkö yi dör sulu ichök* e' yökì.'

¹⁴ “S'malepa nuì olo'yeke a' tō ie'pa kì, e' tã ñies S'yë tso' ká jaì a, e' tō a' nuì olo'yeraë a' kì. ¹⁵ Erë a' kě tō s'malepa kì inuì olo'yè, e' tã S'yë kě tō a' nuì olo'yepa a' kì.

Jesús s'wöbla'wé tō wēs se' ké batsök

¹⁶ “Mik a' batsöke Skěköl a, etã kě a' e' ök siarë wēs e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke siarëla as s'malepa tō isaü tã ikkeökarakitö ibatsökerak e' kuekì. Mokì ye' tō a' a ichè tō ie'pa icha ské detke ie'pa ulà

a. ¹⁷ Erë mik a' batsöke, etã a' wöskuö, a' tsaiklö, ¹⁸ as s'malepa kě tō isaü tō a' tso' batsök. S'yë kě wërta' e' tō íyi ulitane tso' blëule e' sueke. A' batsö ie' è wöã tã ie' tō iské meraë a' a buaë.

*Íyi bua'buã blö ká jaì a
(Lucas 12.33-34)*

¹⁹⁻²¹ “Wé a' íyi bua'buã tso' blëule eë a' er me'rie. E' kuekì kě a' tō íyi bua'buã blök ká i' kì. Ká i' kì powak se' íyi sulu'wëkewã, ñies ak-blökwakpa tō iekibleke. E' skéie, a' íyi bua'buã e' blö ká jaì a. Eë powak kě döpa íyi sulu'ukwã ñies akblökwakpa kě döpa íyi ekiblök.

*S'wöbla buaë ena s'wöbla suluë
(Lucas 11.34-36)*

²² “S'wöbla dör wēs bö'wö es s'chkà kōs a. E' kuekì s'wöbla dör buaë, e' tã se' chkà kōs e' a ká olo tã buaë. E' dör wēs se' er dör buaë es, ì kōs dör buaë yësyësë ese kì se' er me'rie.

²³ Erë s'wöbla kě dör bua', e' tã s'chkà kōs e' tso' stui a. E' dör wēs se' er suluë es, ì sulu kōs ese kì se' er me'rie. Erë se' er buaë e' míane suluë stuiie, e' tã e' dör suluë ichökle.

*¿Yi dör a' wökir?
(Lucas 16.13)*

²⁴ “Wé klöulewã kanë mésoie, ese kawötã iwökir è ttö dalöiök. Ie' wökirpa chöpa bö, e'ma ie' kawötã eköl è dalöiök ena iëköl watöksã. Es a' kě a' er menukwã Skěköl kì ena inuköl kì ñita.

* 6:13 Yi dör sulu ichök: E' dör bë kië Satanás e'.

Kě a' tkinuk i kī
(Lucas 12.22-31)

25 "E' kueki ye' tō a' a' ichè:

Ì kiane a' kī sēnoie chkeie, di'ie, datsi'ie ìie, ese kōs kě kī a' tkinuk. S'tso' ttsē'ka e' kě dōr chkōk ěme, ñies s'chkā kě dōr datsi' ě ioie. 26 Dù saú a' tō. Ie'pa kě tō ì kuatketā' ì wōshtetā', ie'pa kě tō chkè bletā', erē S'yé tso' ká jai a e' tō ie'pa tieke. Ie' éna a' dalēr tajē dù kōs tsata. 27 A' tkirke tajē e' kī, e' kě tō a' a' kawō kī mēpa sēnoie ekuölō ě.

28 "¿Ì kueki a' tkirke datsi' kī? Ma'ma wōrkua bua'buāala ese saú wēs italar, kě kanēblōtā', kě datsi' yueta'. 29 Erē blu' bak kiē Salomón, e' wā íyi ulitane bua'buāē bak tajē, erē ye' tō a' a' ichè tō ie' datsi' bua'buā kě wēr buāē wēs ma'ma wēr es. 30 Kākō suēsō i'ñe, bule tā iñanewa, erē Skēkōl tō ikītkeke buāala iwōrkua wa. Ie' tō kākō kītkeke es, je' yitā ie' tō a' kianeia erblōk buāē ie' mik, esepa paieraē! 31 E' kueki kě a' tkinuk. Kě a' e' chakōk, '¿Ì ñèmi sa' tō?' ö '¿Ì yèmi sa' tō?' ö '¿Ì wa sa' e' paiōmi?' 32 Pē' kě tō Skēkōl dalōiē esepa tkirke tajē íyi kōs ekkē kī. Erē ì kōs kiane a' kī e' jchertke a' Yě tso' ká jai a e' wā. 33 E' kueki ì kōs blúie ie' tso' ena ì dōr yēsýēsē ie' a' ese kī a' er múwā kewe. A' tō iweke es, e' tā ñies íyi ñekkē kōs dōraē a' ulā a. 34 Diwō bit ekkē íyi tso' kī tkine e' dōr wē' se' a. Bulebōk se' tkirmi ì tkōmi eē e' kī, e' kueki kě a' tkinuk iki i'

tā.

7

Kě a' tō s'kichatōk
(Lucas 6.37-38,41-42)

1-2 "Ttè wa a' tō s'malepa kichaté e' ě wa Skēkōl tō a' kichateraē. Wēs a' tō s'malepa weke e' sù a' wēraē Skēkōl tō. E' kueki kě a' s'kichatōk as Skēkōl kě tō a' kichatō. 3 Kaltak jchēla tsir tso' a' yami wōbla a, e' sué a' tō, erē ¿ì kueki kaltak bērie tso' a' wák wōbla a, e' kě sūne a' wā? 4 ¿Wēs a' tō ichēmi a' yami a: 'súyō be' wōbla a kaltak jchēla tsir tso' a' yēttsā'? Erē kaltak bērie tso' a' wōbla a, ¿e' kě sūne a' wā? 5 ¡A' e' öke suluē! Kaltak bērie tso' a' wōbla a e' yōttsā kewe, es a' yami wōbla a kaltak jchēla tsir tso' e' wērmī a' a' buāē yēttsā.

6 "Ì dōr batse'r ese kě tularitssā chichi a dō' ie'pa bitūne a' jchōklor. Ñies a' íyi bua'buā*, ese kě tularitssā kōchi a, ie'pa tō iñateraē ikla'tska wa.

Ì kiane a' kī, ese kiō Skēkōl a

(Lucas 11.9-13; 6.31)

7-8 "Wēpa tō íyi kieke Skēkōl a, esepa a imeraē ie' tō; wēpa tō íyi yuleke ie' ska' esepa tō ikueraē; wēpa tō ie' chakeke, esepa kierawā ie' tō weshke. E' kueki ì kiane a' kī e' kiō ie' a, etā ie' tō a' a' imeraē; e' yulō ie' ska', etā a' tō ikueraē; ie' chakō, etā ie' tō a' kierawā weshke.

* 7:6 íyi bua'buā: E' dōr perla si'kuaie.

⁹ “Kě a' wēne tō ák mepa ilà a pan kiéitō e' skéie. ¹⁰ Nies kě a' tō tkabě mepa a' alà a nima kiéitō e' skéie. ¹¹ A' dōr pē' suluē erē e' tō íyi buaē meke a' alà a. ¡E' yitā buaē S'yě tso' ká jai a, e' tō íyi buaē meraē yi tō ie' a ikieke ese a!

¹² “A' senú s'malepa ta wes a' kī ikiane tō ie'pa ser a' ta es. Ttē e' a ì kit Moisés ena Skököl ttekölpa tō yēkkuō kī e' kōs wōiēulewā. E' kuekī a' senú es.

Senē michoē wékkō e' dōr tsir

(Lucas 13.24)

¹³ “Senē michoē e' wékkō dōr tsir, e' a a' shkōwā. S'weir micho e' ñalé ena iwékkō dōr shoē; tajē s'mi'ke iki. ¹⁴ Erē senē michoē e' wékkō dōr tsir ena iñalé kī darērēē shka', wépa tō ikué esepa kě dōr tajē.

Kal buaē ena kal suluē

(Lucas 6.43-44)

¹⁵ “A' e' kō'nú kachōkwakpa e' chō tō ie'pa dōr Skököl ttekölpa esepa yōkī. Ie'pa e' ō tō ie'pa dōr buaē wes obeja urula es, erē ie'pa er suluē wes iyiwak sulusi es. ¹⁶ Wes ie'pa e' wamblōke, e' wa a' tō isuērawā pē' wése idir. ¿Wé a' wā isuēle tō uvawō ō higowō e' shtetā'sō dika' kicha mik? ¹⁷ Kal buaē kōs ese wō dōr buaē, erē kal sulusi kōs ese wō dōr suluē. ¹⁸ Kal bua'buā kě wōrtā' kalwō sulusiie. Nies kal sulusi kě wōrtā' kalwō bua'buāie. ¹⁹ Kal kōs kě wōr buaē, ese bikeeke ta iñawēkewa bö' a. ²⁰ Es a' tō

kachōkwakpa suērawā wes ie'pa e' wamblō e' wa.

Jesús tō icheraē 'kě ye' wā a' suule'

(Lucas 13.25-27)

²¹ “Wépa tō ye' a icheke: ‘A Skökēpa, a Skökēpa’, kě esepa dōpawā seraā ì blúie Skököl tso' e' a. Erē wépa serke wes ye' Yě tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa ē dōrawā. ²² Aishkuō ta mik a' wōchakirketke a' nuì kī e' kēwō de, etā tajē ie'pa tō ye' a icheraē i' es: ‘A Skökēpa, be' ttō wa sa' ut Skököl ttekōlie, be' ttō wa sa' tō aknama uya'lur, be' ttō wa ì kě or yi a ese o' sa' tō tajē.’ ²³ Erē ye' tō ie'pa iūteraē: ‘Kě ye' wā a' suule yēs. A' e' wamblō suluē. ¡A' yúshka bánet ye' yōkī!’

Uyuōkwak bōl

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

²⁴ “E' kuekī yi tō ye' ttō ttsé ta iwà iūteke, ese dōr wes wēm eköl tō u yué es. E' tō u chkí tōbié įskiē ká dōr ák ē ese a. ²⁵ Kalī yēne tajē, di' pone tajē, sērke tka tajē, e' kōs tēne u e' mik, erē u kě anerō, ichkí tuluulewā ák a e' kuekī. ²⁶ Erē yi tō ye' ttō ttsé, erē kě iwà iūteku', ese dōr wes wēm eköl kě kabikeitsōtā' es. E' tō u yué tsa'wō a ta chkí atē jalējalē. ²⁷ Kalī yēne tajē, di' pone tajē, sērke tka tajē, e' kōs tēne u e' mik ta ianerō įskī ta kě ì ta'ia iwa.”

²⁸ Mik Jesús tté one ta wes ie' tō s'wōbla'weke e' tō suli-tane tkiwēwā. ²⁹ Ie' tō ie'pa wōbla'weke ttē moki, diché ta' tajē, ese wa. E' kě dōr

wes s'wöbla'uk ttè dalöiëno
wa wakpa s'wöbla'weke es. E'
kuëki ie'pa wökranewa ittök.

8

*Wëm eköl kiri'weke lepra tö
e' bua'wé Jesús tö*

*(Marcos 1.40-45; Lucas
5.12-16)*

¹ Mik Jesús biteatkene
kabata a, eta tajë pè' dami
ie' itökj; ² e' shua wëm debitu
eköl ie' ska' kiri'weke lepra*
tö. Ie' e' tkéwa kuchë kī Jesús
wörki ta ichéitö:

—A këkëpa, be' kī ikiane, e'
ta be' a ye' buarmine as ye'
batse'rne.

³ Jesús tö ikéwa ulà wa ta
ichéitö ia:

—Tö, ye' kī ikiane. Be' dene
batse'r.

E' wöshā ta ie' buanene, kë
kī lepra ku'ia. ⁴ Jesús tö iché
ie' a:

—Ittsö, kë ichar yi a. Be' yú
e' kkachök sacerdote a. Ì muk
Moisés tö a' ka' e' batse'woie,
e' tsúmi mè Skëköl a iwà kka-
choie tö be' buanene.

*Kanè méso eköl bua'wéne
Jesús tö*

*(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-
54)*

⁵ Mik Jesús de Cafarnaúm,
eta Roma ñippökwakpa doka
cien ese wökir de eköl ie' ska'
kköchök, ⁶ ta ichéitö ia:

—A këkëpa, ye' kanè méso
duladula eköl kirinewa tajë.
Ie' me'r u a ka' kī pa dalërke
tajë kranewa.

⁷ Jesús tö iüté:

—Ye' mí ibua'ükne.

⁸ Ñippökwakpa wökir tö iüté:

—A këkëpa, be' döwa ye' u
a e' kë dör ye' siarla e' a.
Erë ikéwö ë mú ta ye' kanè
méso buardane. ⁹ Ye' wökirpa
ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta.
Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë
e'pa wökir, ie'pa kawöta ye'
ttö iütök. Mik ye' tö eköl a
icheke: 'Be' yú', ta imí. Eköl
a ye' tö icheke: 'Be' dou', ta
ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè
méso a: 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye'
iklö'wé tö be' wa kawö ta' íyi
ulitane tsata, e' kuëki ye' wa
ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' ta
ye' kanè méso buardane.

¹⁰ Mik Jesús tö e' ttsé ta e' tö
ie' tkiwéwa. Ichéitö pè' dami
ie' itökj e'pa a:

—Mokj ye' ichè a' a tö Israel
aleripa kos shua kë ye' wa
yi kune erblök ye' mik wes
wëm i' es. ¹¹ Ye' tö a' a ichè
tö mik ì blúie Skëköl tso' e'
kéwö de da'aie, eta pè' kë dör
judiowak tso' ka' wa'ñe, esepa
döraë tajë e' tkökser chkök se'
yépa bak kiè Abraham ena
Isaac ena Jacob e'pa ta. ¹² Erë
warma wépa e' tulökeser eë
esepa uyardattsā bānet stui
ké a. Eë ie'pa iuraë siarë ikā
yilitdawa weine kuëki.

¹³ Eta Jesús tö iché
ñippökwakpa wökir a:

—Be' yú u a ta itköraë wes
be' erblé ye' mik es.

E' wöshā ta ikanè méso
buanene.

* **8:2** Lepra: E' dör duè s'méwöie ese. Judiowak tö iklö'wé tö duè e' tö yi tteke ese
dör ná. Esepa batsekettā bānet kë a kawö ta' senuk pè' malepa shua. Ñies ie'pa kë
a kawö ta' shkökwa Skëköl wé a.

*Jesús tō Pedro yàk
bua'wéne*

*(Marcos 1.29-31; Lucas
4.38-39)*

¹⁴ Jesús mía Pedro u a tã ie' isué tō Pedro yàk me'r kã' kî kiri'wêke duè dalölö tō. ¹⁵ Ie' tō iké iulà kî tã duè dalölö tō iéwa tã ie' e' kékã tã ilè yuléitö ie' a ñè.

*Jesús tō s'duöke taië esepa
bua'wéne*

*(Marcos 1.32-34; Lucas
4.40-41)*

¹⁶ Kã tuirketke tã taië ie'pa wã pè' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittö è wa ie' tō wimblupa ñe' trè'wéyal seraa. Ñies s'kirirke e'pa bua'wéneitö seraa. ¹⁷ E' tka es as ì yè'at Skèköl tteköl kiè Isaiás e' tō, e' wã tkö. Ie' iyè': "Se' duè kôs e' yéttsã ie' tō se' kî, Se' weirke kôs e' mítser ie' wã se' yöki bánet."†

*Wëpa bøl e' yuak Jesús
ttökatapaie*

(Lucas 9.57-62)

¹⁸ Mik Jesús tō isué tō pè' dapanekã taië ipamik, etã ie' tō iché ittökatapa a: "Mishka batsöri wishet." ¹⁹ Etã s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa eköl de ie' ska' tã ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ye' shkak be' tã be' ttökataie kã wa'ñe wé be' mîrö ee.

²⁰ Jesús tō iüté:

—Bakli' u tã' ñies dúla u tã', erè ye' dör S'ditsö Alà e' kè wã u tã' senoie.

²¹ Etã wëm skà dör ie' klé eköl e' tō ie' a iché:

—A kékëpa, kawö mú ña, mik ye' yè blënewã tã inü wötökwa, e' ukuökî ye' mi'ke be' ta.

²² Jesús tō iüté:

—I' tã be' shkô ye' tã. Wëpa dör wës s'duulewã es Skèköl wöã, as esepa tō iyamipa nu blö.

Sèrkë wöklö'wé Jesús tō

*(Marcos 4.35-41; Lucas
8.22-25)*

²³ Etã Jesús e' iéka kanò a ittökatapa tã tã imíyal batsöri kî. ²⁴ Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka taië tō di' uyéka taië tã kanò a di' iënekami. Erè ie' kapöme'r. ²⁵ Etã ittökatapa de ie' ska' tã itj'wéka tã ichéitörak ia:

—¡A Skèkëpa, se' tsatkö! ¡se' duölurmi!

²⁶ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ì kuëki a' suane sekkè? Wësua a' kè erblöku' ye' mik bua'ie.

Etã ie' e' kékã tã siwa' ena di' yöli uñéitö tã iwöklönewã míane alamië. ²⁷ Ie'pa tkinewã taië tã iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tō ena di' tō!

*Jesús tō wëpa bøl a aknama
tso' e'pa bua'wé*

*(Marcos 5.1-20; Lucas
8.26-39)*

²⁸ Mik Jesús demi batsöri wishet kã kiè Gadara ee tã wëpa bøl a aknama tso', e'pa e' yéttsã pö ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak suluë e' kuëki kè yi shkötã' ñalã e' wa. ²⁹ Ie'pa tō ichémi aneule:

—Be' dör Skèköl Alà. ¿Iök be' de sa' tsiriuk? ¿Be' debitu

† 8:17 Isaiás 53.4

sa' we'ikök kam sa' kēwö dö e' yöki?

³⁰ Ee tsinet köchi iëter tajë chkök. ³¹ Aknamapa tso' tajë e'pa kköché Jesús a:

—Be' tō sa' uyekettsa, e' ta kawö mú sa' a e' tiukwā köchi tso' tajë jai a.

³² Ie' tō iché ie'pa a:

—A' yúshka ee.

Etā aknamapa kos e' yélur wēpa a ta e' tiélur köchi a. E' bet ta köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta ee iduolur.

³³ Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi ki, etā ie'pa tō i kos tka wēpa a aknamapa bak e'pa ta, e' tté ppéka. ³⁴ Etā ká e' wakpa kos miá Jesús ska'. Mik ie'pa de, etā ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.”

9

Jesús tō wēm eköl kraulewā e' bua'wéne

(*Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26*)

¹ E' ukuöki ta Jesús e' iéka kanò a ta imiáne itō wa demi Cafarnaúm wé ie' serke ee. ² Etā ee ie'pa wā wēm kraulewā eköl mítser Jesús ska' ka'la ki. Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, i sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' ki.

³ Etā s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa wēlepa tō ibikeitseke: “I ché ie' tō e' wa ie'

tso' Skököl chök sulué.” ⁴ Erë i bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuëki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿I kuëki a' tso' íyi sulu bikeitsök? ⁵ Ye' tō wēm i' bua'wēmine as ishköne, e' ta çwes a' tō iklö'wēmi tō ye' kē a inuì olonuk ikī? ⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, sù e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawö ta' ká i' a nuì olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka ta be' yüne be' u a.

⁷ Etā ie' e' kēka ta imiáne iu a. ⁸ Mik e' sué pē' tso' ee e'pa tō, etā ie'pa suane tajë. Ie'pa tō isué tō Skököl tō diché tajë mé s'ditsö eköl a, e' kuëki ie'pa tō Skököl kīkēka tajë.

Jesús tō Mateo kié ittökataie (Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

⁹ E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ta imía, e' tō wēm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Ta Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkö ye' ta ye' ttökataie.

Etā ie' e' kēka ta imía Jesús ta.

¹⁰ E' ukuöki ta Jesús de ittökatapa ta Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa tajë ena pē' sulusipa skā deyalñak e' tulésér chkök Jesús ta. ¹¹ Mik e' sué fariseowakpa tō, etā

* **9:9** Mateo: E' dör yëkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka ché es, e' kuëki ie' kē wā iyëne ye'.

ie'pa tō Jesús ttōkatapa a ichaké:

—ǂIók a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pē' sulusipa skā tā?

12 Jesús tō ittšé tā ichéitō iarak:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyökwak kiane. Erē wépa kirirke, esepa kī ikiane.

13 Skéköl tō iyē' iyēkkuō kī: 'Yiwak jchēule mē ye' a, ese kē kiane ye' kī. Ye' kī ikiane tō a' ñi saù er siarē wa.† A' e' yuō ttē e' wa. Ye' kē dē'bitū wépa e' ttsō tō ie'pa ser buaē yēsēsē esepa kiök ye' ttökataie; ye' dē'bitū pē' sulusipa kiök ye' ttökataie.

ǂ kuekī Jesús ttōkatapa kē batsōta'

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Juan S'wöskuökwak ttōkatapa de Jesús ska' tā ichakérakitō ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke taiē. ǂI kuekī be' ttōkatapa kē batsō?

15 Jesús tō ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kēwö tkö'uk tā ǂwes ie'pa eriarmi wēm ulabatske e' tso'ia ie'pa tā e' dalewa? Erē ikéwö dōraē etā ie' miratser ie'pa yöki. E' je' tā ie'pa batsōraē.

16 “Kē yi tō datsi' kēchke wöyuepawā datsi'tak pa'ali wa. Datsi'tak pa'ali wöklōneka, e' tō datsi' kēchkela shukueeke tā ikí jcheeke taiē. 17 Ñies vino kē tērtā'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese kēchke a. Itēkasō es, e' tā mik

ibacha'nebitū, etā ikkuölit kēchke jchēemiitō. Es vino ena ikkuölit weirwami ēme. E' kuekī vino tekeka ikkuölit pa'ali a, es vino ena ikkuölit kē weirpawa.”

Jesús tō Jairo alà busi shke'wékane ñies alaköl eköl bua'wēneitō

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

18 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' tā ie' e' tkéwa kuchē kī tā ichéitō:

—Ñiköl ye' alà busi blēnewa. Erē be' shkō, be' ulà múka iki tā ishkerdakane.

19 Jesús e' kēka tā imía ittōkatapa tā judiowak wökir itöki. 20-21 E' shua alaköl eköl dewa tsinet Jesús tsi kker. E' du'mi alakölpa duè wa e' kī duas de dabom eyök kī bök (12). Ie' tō ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ē kéwayō, e' tā ye' buanene.” E' kuekī idatsi' bata kéwaitō. 22 Erē Jesús wötrée tā isuëitō tā ichéitō ia:

—A alà busi, be' er kuú. Be' erblé ye' mik, e' kuekī be' buanene.

E' wösha tā ie' buanene buaē.

23 Mik Jesús de Jairo u a, etā ie' tō isué tō ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blērketke e' kuekī, ñies pē' iuke taiē. 24 Ie' tō ie'pa a iché:

—A' e' yölor, busila kē du'wa, ikapöme'r ē.

Ie'pa tō Jesús jañeitséka taiē, 25 erē ie' tō ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuökī tā ie' dewa weshké tā busila ulà

klö'wéwaitö ta busila e' kékä.
 26 E' tté bunekä ká e' kōs a.

*Wëpa bōl kë wōbla wawër
 e'pa bua'wéne Jesús tō*

27 Jesús e' yéttsa ee ta wëpa
 bōl kë wōbla wawër mirwä ie'
 itōki, e'pa arke:

—iA Jesús, s'blú David bak e'
 aleri,‡ sa' saü er siarë wa!

28 Mik Jesús de u a, etä ie'pa
 bōl de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a
 ichaké:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a a'
 buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A kékëpa, tō, sa' tō iklö'wé.

29 Etä Jesús tō ie'pa wōbla ké
 ta ichéitö ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es
 iwà ordaë.

30 Etä ie'pa wōbla buanene.
 Ta Jesús tō iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

31 Erë ie'pa míyal ta ì wé
 Jesús tō e' paké ie'pa tō ká e'
 wakpa ulitane a.

*Wëm kë tto eköl e' bua'wé
 Jesús tō.*

32 Wëpa bōl wōbla buanene
 e'pa míyal, e' bet ta pë' wëlepa
 wä wëm kë tto, ese debitu
 eköl Jesús ska', e' a aknama
 tso'. 33 Mik Jesús tō aknama
 trë'wëshkar, etä wëm ttékane
 buaë. Pë' tso' ee e'pa tkiru-
 lune ta ichérakitö:

—Kë yi wä íyí wíse suule
 Israel aleripa shüa.

34 Erë fariseowakpa tō iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tō
 ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pë' sué er siarë wa

35 Jesús shkōke ká kōs tso'
 Galilea blublu ñies tsitsir e'
 a. Ie' s'wōbla'wëke judiowak
 ñi dapa'wō wé kōs tso' e'
 a. Ì blúie Skököl tso' e' tté
 buaë pakekeitö. Ñies s'kirirke
 kōs, idalërke s'mik kōs, e'
 bua'wëkeitö. 36 Ie' tō isué tō
 ie'pa eriarke siarë, weinetke
 siarë wes obeja kë kkö'nukwak
 ta' es, e' kueki ie'pa suéitö
 er siarë wa. 37 Ie' tō iché
 ittökatapa a:

—Moki, ye' a ta ie'pa dör
 wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë
 es, erë ishtökwakpa kë dör
 tajë. 38 E' kueki a' tō ikiö kané
 wák a tō ishtökwakpa patkö.

10

*Jesús tō ittekölpa tsá e'pa a
 kawö mé*

(Marcos 3.13-19; Lucas
 6.12-16)

1 Jesús tō ittökatapa dabom
 eyök kí bōl (12), e'pa kié e'
 ska' ta kawö méitö ie'pa a
 wimblupa sulusi trë'woyal
 ñies s'kirirke dué ulitane wä
 esepa bua'wone.

2 Ie'pa ekkëpa dör ñies Jesús
 ttekölpa tsá, e'pa kié i' es:
 kewe dör Simón, e' kié ñies Pe-
 dro ena ie' el kié Andrés; Santi-
 ago ena iël kié Juan, ie'pa
 dör Zebedeo ala'r; 3 Felipe
 ena Bartolomé; Tomás ena
 Mateo dör inuköl shtökwak
 Roma wökirpa a e'; Santi-
 ago dör Alfeo alà, ena Tadeo;
 4 Simón Celote ena Judas Is-
 cariote tō Jesús wōmekettsa
 aishkuö ta ibolökpa a e'.

‡ 9:27 David aleri: Es ie'pa tō wé pairine'bitü idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse e'
 ë kié. E' wä kiane chë si'kuaie El Mesías.

Jesús tō ittōkatapa patkēmi s'wōbla'uk

(*Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6*)

⁵ Wēpa dabom eyök k₁ bōl (12), ñe'pa patkēmi Jesús tō ta ipattēitō i' es: "Kē a' minuk pē' kē dōr judiowak esepa ká a. Nies kē a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa ká a, ie'pa dōr wēs obeja chōwa es. ⁷ A' yú ipakök tō i blúie Skököl tso' e' kēwō dewatke. ⁸ S'kirirke bua'úne, s'duowa shkē'úkane, s'kiri'weke lepra tō, esepa bua'úne as ibatse'rne. Nies aknamapa yōttsa. E' diché mène a' a'ême, e' kuēk₁ kē yi ña'war ik₁.

⁹⁻¹⁰ "Kē i tsarmi. A' kē kawō ta' inuköl tsukmi yēs. Nies sku', datsi' skà, klökkuō, shko kéli ese kos kē tsarmi. Kaneblökwak chkōmi i kanewekeitō e' ské wa, e' kuēk₁ kē i tsarmi.

¹¹ "Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, etā yi tō a' kiēwami er bua' wa ese yulō. Mik a' ikué, etā e' ē u a a' kapörö a' tso' eē e' dalewa. ¹² Mik a' dewa u e' a, etā ie'pa kos serke eē e'pa shkē'ú er bua' wa. ¹³ Ie'pa tō a' kiēwa er bua' wa, e' ta Skököl er buaē chōraē ie'pa a. Erē ie'pa kē wa a' kinewa er bua' wa, e' ta kē Skököl er buaē chōpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kē wa a' kinewa buaē ö kē éna a' ttō tsak, e' ta a' e' yōlur u e' a ö ká e' a ta kapo tso' a' klöttō mik e' ppöō iwā kkachōie ie'pa a tō ie'pa dōr Skököl bolökpa. ¹⁵ Mok₁, ye' tō a' a' ichè tō aishkuō ta

mik a' wōchakirketke a' nu₁ k₁, etā ká e' wakpa wōmerdattsa weinuk taiē Sodoma ena Gomorra wakpa bak senuk suluē e'pa tsata.

Jesús ttōkatapa weirdaē ie' kuēk₁

¹⁶ "Ye' ttō ttsō! Ye' tō a' patkekemi pē' shua wēs obejala émi namu tso' taiē, e' shua es. E' kuēk₁ a' senú wōsh wa wēs tkabē es; erē ñies a' senú bēre wēs nuböl es. ¹⁷ A' tso' erk₁. A' miraē ie'pa wa s'shulökwakpa ulā a, ñies a' burdaē siarē judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹⁸ Ie'pa wa a' miraē duēser s'wōkirpa ena s'blúpa wörk₁ ye' ttē kuēk₁. Es a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tō a' méttsa s'shulökwakpa ulā a, etā kē a' tkinuk i chēmi a' tō e' tsatkoie. E' wōsha ta Skököl tō ttē eraē a' er a chē ie'pa a. ²⁰ Es kē a' ttōpa a' wák er wa, e' skéie S'yē Wiköl tō ttē eraē a' er a chē.

²¹ "Mik e' kēwō de, etā welepa tō iēl wōmeratssa ttēwa, iyē tō ilā wōmeratssa, ñies ala'r e' kōrakā iyē ena imi kkatök as ittōwa. ²² Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kuēk₁. Erē a' isie e' tkéwa darērēē dōka bata ekkē, e' tsatkerdaē. ²³ Mik ie'pa tō a' we'ikeke ká wele k₁, etā a' tkōshkar iyōk₁, a' yú ká kuā'k₁ a. Mok₁ ye' tō a' a' ichè tō kam ye' dōr S'ditsö Alā e' dōne, e' yōk₁ a' kē dōpa Israel ké kos a.

²⁴ "Wé wōblarke e' kē dōr iwōbla'ukwak tsata. Nies kané méso kē dōr iwōkir tsata. ²⁵ E'

dör wë' wé wöblarke e' a tö idö wes iwöbla'ukwak es. Nies e' dör wë' kanè méso a tö idö wes iwökir es. U wökir kiérakitö Beelzebú* je' yita iyamipa cherarakitö sulué!

Yi yöki se' ké suanuk
(Lucas 12.2-7)

26 "E' kueki kē a' suanuk ie'pa yöki. Kē i ku' blēulewā e' kē kkayērpa aishkuō tā, ese kos jcherdane. 27 İ chéyö a' a akir bēre, e' chōne sulitane kukua. Nies i kos chéyö bēre asas a' kukuō a, e' chōne aneule sulitane a. 28 Kē a' suanuk yi tö s'tteta'wā es-epa yöki. Ie'pa tö s'chkā ē ttēwāmi erē ie'pa kē a s'wiköl duökwa. E' skēie Skēköl yöki a' suanú. Ie' tö s'chkā n̄ies s'wiköl ewēwami bö' ké a.

29 "Dúla böt tuè tottola inuköl etk wōshkila ē, erē dúla kē arta'wa iski S'yé kē wā ikéwö mène e' tā. 30 E' yita a' kkö'neraëitö buaē dō a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wa. 31 Ie' a tā a' tuè taiē tkōka dúla tso' taiē ese tsata. E' kueki kē a' suanuk.

Wépa kē jaēne Jesús ki
(Lucas 12.8-9)

32 "Yi e' chō sulitane wörki tö ie' dör ye' ttökata, e' tā n̄ies ese cheraëyö ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata. 33 Erē yi tö iblé s'malepa wörki tö ie' kē dör ye' ttökata, e' tā n̄ies ibleraëyö ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kueki se' n̄i blabatsölordaē

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

34 "Kē a' tö ibikeitsök tö ye' dē'bitu as a' ser bēre n̄ita ká i ki. Ye' kē dē'bitu as a' ser bēre n̄ita, e' skēie ye' dē'bitu a' mukka n̄ippök. 35 Ye' dē'bitu as ilā wēm n̄ippō iyē tā, as ilā busi n̄ippō imi tā ena as iyāk n̄ippō iyāk tā. 36 Es yamipa ekka dōraē n̄i bolökpaie ye' tté kueki.

37 "Yi éna iyē ö imi dalēr tkōka ie' éna ye' dalēr e' tsata, ese kē dōpa ye' ttökataie. Nies yi éna ilā wēm ö ilā busi e' dalēr tkōka ie' éna ye' dalēr e' tsata, ese kē dōpa ye' ttökataie. 38 Yi kē e' chō weinuk dō ittēwā krus mik tā iser wes ye' ttökata es, ese kē dōpa ye' ttökataie. 39 Yi e' tsatkak ittēwā yöki, ese kē ulā a sene michoē dōpa. Erē yi e' mettsa ttēwā ye' dalērmik, ese ulā a sene michoē dōraē.

Wes Skēköl tö iské meraē se'a

(Marcos 9.41)

40 "Yi tö a' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitö er bua' wa es. Nies yi tö ye' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitö er bua' wa es. 41 Yi tö Skēköl tteköl kiéwā er bua' wa Skēköl tteköl idir e' kueki, e' tā ese a i meraē Skēköl tö ittekölpa a, ese merdaē n̄ies. E' sū yi tö s'ser yēsyesē ese kiéwā er bua' wa iserke yēsyesē e' kueki, e' tā ese a i meraē Skēköl tö s'ser yēsyesē esepa a, ese merdaē n̄ies. 42 Yi isie tö di' kakla ē mé

* 10:25 Beelzebú: E' dör bë, e' ē kiè Satanás.

ye' ttökata ësela a yè, ye' ttökata idir e' kueki, e' ta mokì ye' tò a' a ichè tò ese a iské patordaè buaè."

11

*Juan S'wöskuökwak
ttökata e'pa de ilè chakök
Jesús a*

(Lucas 7.18-35)

1 Mik Jesús tò ittökata dabom eyök kì bøl (12) e'pa wöbla'wé one, eta ie' míá ká tso' tsinet ese a s'wöbla'uk ena Skököl ttè buaè e' pakök.

2 Juan S'wöskuökwak tso' wötèule s'wöto wé a, ee ie' tò ì weke Cristo tò e' tté ttsé. E' kueki ie' tò ittökata welepa patké iska'. 3 Ie'pa tò ichaké ia: "¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie yèule idatse e' ö yi skà panèia sa' tò?"

4 Jesús tò ie'pa iuté: "A' yúne Juan ska' ta ì kōs sué a' tò, ì kōs ttsé a' tò, e' pakōne ie' a. 5 Ipakö ie' a tò s'wöbla kë wawër, esepa wöbla wawënene; s'kraulewa kë shko, esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tò, esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë watsér, esepa watsénene; s'duowa shkënekane; ñies Skököl ttè buaè e' pakane s'siarépa a. 6 Yi kë yökì ye' sulune, ayècha buaè ese!"

7 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tò Juan tté pakémitke pè' a, ta iché ie'pa a: "Mik a' dè'rö ká sir poè wé kë yi serku' ee Juan sauk, eta ¿ima a' erbikö wëm wése suèmi a' tò? A' kë dè'rö wëm èse, kabikeitsö wì a dià a wes kua'kō wöppè siwa'

tö es, ese sauk. 8 A' kë dè'rö wëm ese sauk, e' ta ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' kë dè'rö wëm e' paiö datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wa ijcher tò wépa e' paiö es esepa serke blu' u a. 9 Erè ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' dè'rö wëm dör Skököl tteköl ese sauk. Ye' tò a' a ichè tò mokì Juan dör Skököl tteköl, erè ie' kë dör ese è. Ie' dör Skököl tteköl tsata. 10 Skököl yèkuö kì itso' kitule wé Skököl tò ichè wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a:

'Ye' tso'tke ye' ttè pakökwa
patkök be' yökì kewe
be' ñalé yuök.*

Skököl ttè pakökwa e' dör Juan. 11 Mokì, ye' tò a' a ichè tò s'ditsö ulitane tso'tke dō ikkè ta, e'pa shua kë yi ku' Juan S'wöskuökwak tsata. Erè ì blúie Skököl tso' e' a wé dör ësela shuteè e' dör Juan tsata.

12 "Mik Juan S'wöskuökwak s'tsá pautmi dō ikkè ta, wépa blúie Skököl tso' esepa weirke siarè. Pè' kèsik suluè esepa éna ie'pa ewakwa. 13 Kam Juan tò s'pattömi e' yökì Skököl ttekölpa kōs ena Moisés, e'pa tò iyè'bak tò Skököl datse se' blúie. 14 A' éna iklö'wak es, e' ta Juan dör Skököl tteköl kiè Elías yèuletke tò idatskene e'. 15 ¡A' éna ye' ttö tsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

16 "¿Ima a' chèmi ye' tò? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttè i' tò ichè es: Ala'rla tso' inuk u itökì. Shabötspa arke taiè ta icheke iyamipa a: 17 'Sa' tò pulè bla'wé, erè a' kë klötène';

* 11:10 Malaquías 3.1

sa' tō s'eriari tseittsé, erē a' kē iine'.¹⁸ E' wà dōr tō Juan de batsōtā', blo' kē yōtā', tā a' tō iché tō aknama tso' ie' a'.¹⁹ E' ukuōkī tā ye' dōr S'ditsō Alà, e' de kē batsōtā', blo' yeta', tā a' ye' cheke tō ye' chkō tajē, ye' blo' yè tajē ñies tō ye' dōr inukōl shtōkwakpa ena pē' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tō ye' cheke es, erē isuērasō bulebōk tā tō wēpa serke wēs Skēkōl siwé tō ichè es esepa dōr yēsýēsē."

Ká mañat wakpa weirdaē siarē

(Lucas 10.13-15)

²⁰ Etā ká wēpa kī Jesús tō ì kē or yi a ese o' tajē ká malepa tsata, e' wakpa kē er maneone Skēkōl a. E' kuēkī ie' tō ie'pa ché ttē i' wa: ²¹ "A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwēstela ina a' ta! Ì kē or yi a ese o' ye' tō tajē a' wōrkī, erē a' kē er maneone. E' úpa ye' tō Tiro ena Sidón wakpa wōrkī, e'ma ká iaiāē ie'pa er maneobak. Ie'pa tō eriane datsi' ajaē iē'kabak, ñies ie'pa e' tkē'kabak muluchka kī iwà kkachōie tō ie'pa er mane'wé Skēkōl a. ²² E' kuēkī ye' tō ichè tō aishkuō tā mik a' wōchakirketke a' nuì kī, eta a' wōmerdattsā weinuk tajē shūtē Tiro ena Sidón wakpa tsata. ²³ A Cafarnaúm wakpa, kē a' tō ibikeitsōk tō Skēkōl wā a' mi'mitser ká jai a. Ie' tō a' patkerami diōshet wé s'wimblu weirke eē. Ì kē or yi a ese wéyō tajē a' wōrkī, erē a' kē er maneone. E'

úpa ye' tō Sodoma wakpa suluē wōrkī, e'ma ie'pa tso'ia dō ikkē ta. ²⁴ E' kuēkī ye' tō ichè tō aishkuō tā mik a' wōchakirketke a' nuì kī, eta a' wōmerdattsā weinuk tajē shūtē Sodoma wakpa tsata."

A' kos erblō Jesús mik

(Lucas 10.21-22)

²⁵⁻²⁶ Etā Jesús tō iché: "A ye' Yē, be' dōr íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Kēkōl. Ttē buaē blē'wā be' tō pē' wā siwa' jcher iskiē ena erbikō tajē esepa yōkī, erē ikkachébō s'ēsepala a. Es be' kī ikiane, e' kuēkī be' tō iwé es. E' kuēkī be' kīkékayō."

²⁷ Jesús ttē iYē tā one tā ichéitō pē' tso' eē e'pa a: "Ye' Yē tō íyi ulitane méat ye' ulā a. Ye' dōr Skēkōl Alà, kē yi wā ijcher mokī tō wēs ye' dōr, e' jcher ye' Yē ē wā. Ñies kē yi wā ijcher mokī tō wēs ye' Yē dōr, e' jcher ye' ē wā. Ñies wēpa a ye' éna ikkachak esepa wā ijchermi. ²⁸ A' eriarke tajē, weirke siarē íyi ulitane dikīa wēs dali ekkeē dikīa s'shtrirwā es. A' shkō ye' ska', eta a' enuraē ye' batamik. ²⁹⁻³⁰ Ye' ser bēre, ye' er buaē, e' kuēkī a' e' tiúwā ye' ttē dikīa. Ttē wa ye' tō a' wōbla'wēke, e' kē dōr darērēē, e' kē tō a' we'ikepa wēs. E' kuēkī a' e' wōbla'ú ye' wa tā a' enuraē buaē."

12

Jesús ttōkatapa tō trigo wōikléē eno diwō a
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

¹ E' k^éwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo shu^ä ta ittökatapa dué bli wa. E' kueki ie'pa tö trigo wöiklérami ta ikatéramirakitö. ² Mik fariseowakpa tö isu^é, eta' ie'pa tö iché Jesús a:

—Isa^ü, be' ttökatapa tso' i k^éwö ta' w^è eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tö ie'pa iuté:

—Ì o' David tö k^ä iaia^ä ze' k^é aritsule a' wa Skéköl y^èkkuö kⁱ? Etökicha ta' ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ E' kueki ie' dewa Skéköl w^é a ta' pan meule Skéköl a e' klö'w^éitö ta' iñ^éitö. Pan e' k^é k^éwö ta' ñ^è ie' ena iklépa a, sacerdotepa è a ikéwö ta' ñ^è. Er^è a' éna iane tö e' k^é dör sulu^é Skéköl wöa. ⁵ Ñies za' k^é wa iaritsule tt^è dalöi^èno kit Moisés tö e' kⁱ tö er^é sacerdotepa kan^èblöke Skéköl w^é a eno diwö a, er^é e' k^é wa ie'pa tö idalösew^èku'wa? ⁶ Ye' tö ich^è a' a tö jerö se' dur eköl, e' dör Skéköl w^é tsata. ⁷ Skéköl tö iy^è iy^èkkuö kⁱ: 'Iyiwak jch^èule m^è ye' a, e' k^é kiane ye' kⁱ. Ye' kⁱ ikiane tö a' ñⁱ sa^ü er siar^è wa.* Tt^è e' w^à an^üpa a' éna mokⁱè, e' ma k^é s'kⁱ i nuⁱ ta' ese k^é kkatépa a' tö. ⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichök tö i dör bua^è ö i dör sulu^é w^è eno diwö a.

Jesús tö w^èm eköl ulà siulewa e' bua'w^éne

(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)

⁹ E' ukuökⁱ ta' Jesús dewa ie'pa ñⁱ dapa'wö w^é a. ¹⁰ Eta' e^é w^èm tk^èr eköl ulà etk

siulewa. Ie'pa éna Jesús kkatak il^è kⁱ e' kueki ie' a ichak^éra^kitö:

—Ima be' tö ibikeits^è? Kawö meule se' a Moisés tt^è a s'buaw^ène eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' obeja an^èmi etö kauk a eno diwö a, e' ta' a' mira^è iyöktsa. ¹² E' yita se' tu^èta' tai^è obeja tsata, e' kueki kawö tso' se' a s'kimoie eno diwö a.

¹³ Eta' ie' tö iché w^èm ulà siulewa e' a:

—Be' ulà shulö^ö.

Ta' ie' ulà shul^ée ta' ibuanene bua^è w^ès iulà i^èt es. ¹⁴ Fariseowakpa e' y^èttsa ta' ilerits^éra^kitö “zew^ès sö Jesús tt^èwami?”

Jesús dör Skéköl kan^è méso bua'ie e'

¹⁵ E' jch^èn^èwa Jesús wa, e' kueki ie' mⁱa b^ánet. Tai^è p^è' dami ie' itökⁱ e'pa shu^ä ikirirkerak e'pa k^{os} bua'w^éne ie' tö. ¹⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—K^é ye' tt^è p^{ar}ka. ¹⁷ Ie' tö iché ie'pa a es as iwà tk^ö w^ès Skéköl tteköl ki^è Isaías tö iy^è' es, e' tö iy^è' i' es:

¹⁸ Skéköl tö ich^è: “I' dör ye' kan^è méso shukⁱt ye' tö,

e' dal^èr tai^è ye' éna, ie' w^èr ye' wa bua^è shu^è.

Ye' Wiköl mera^èyö ie' a,

ta' ie' tö s^ène y^èsy^ès^è w^à pak^èra^è k^ä ulitane wakpa a.

¹⁹ Ie' serda^è b^èr^è. K^é yi wöñaktkepa ie' tö.

K^é i' chepa ie' tö an^èule. K^é yi tö ie' ttö tsepa ñ^äla kⁱ.

* 12:7 Oseas 6.6

20 S'weirke siarë, esepa kë kī
we'ikepa ie' tō,
Se' kë diché ta'ia esepa
kimeraë ie' tō
dō mik ie' e' alōrakā i sulu kōs
kī sene yēsyesē wa etā.
21 Kā ulitane wakpa tō ie' ē
paneraë e' tsatkoie.”†

*Fariseowakpa tō Jesús
kkaté*

(*Marcos 3.20-30; Lucas
11.14-23; 12.10*)

22 Etā ie'pa wa wēm ekōl a
aknama tso' ese debitu Jesús
ska', e' kë wōbla wawēr, kë tto.
Jesús tō ibua'wēne tā iwōbla
wawēnene ñies ittékane.
23 Ie'pa kōs tkirulune iweblök
tā iñi chakérak: “¿A' ichè wī
dör s'blú bak David, e' aleri?”

24 Mik i ché ie'pa tō, e'
ttsé fariseowakpa tō, etā
ie'pa tō iché: “Beelzebú dör
bē, e' diché wa ie' tō ie'pa
trē'wekeyal.”

25 Erē i bikeitseke ie'pa tō e'
suéwaitō, e' kueki ie' tō iché
ie'pa a:

“S'serke ká etkē kī e' ñi
blabatsélor ñippök ñita, kë
wōklör, e' tā ie'pa wákpa ē ñi
eūrawa. Ñies ñi yamipa e'
kéka ñippök ñita, kë wōklör, e'
tā ie'pa mir wa'k ēme. 26 Es
ñies Satanás mú tō iklépa
trē'wéyal, e' tā ie' tso' ñippök
iwakpa ē tā. ¿Wes i blúie ie'
tso' e' sermiia? 27 Ye' tō ak-
namapa trē'úpayal Beelzebú
diché wa, e' tā ¿yi diché wa
a' klépa tō itrē'wēmiyal? Ie'pa
kē a itrēnukyal Beelzebú diché
wa, e' kueki ¿wes a' tō ye'
kkatēmi tō ye' tō itrē'wekeyal

Beelzebú diché wa? A' wák
klépa tō iwà kkacheraë tō
a' ttē kë dör moki. 28 Ye' tō
aknamapa trē'wéyal Skëköl
Wiköl diché wa, e' tā e' wà
kiane chē tō i blúie Skëköl tso',
e' kéwō detke a' a.

29 “¿Wes yi mi' miwa wēm
diché tajē† ese u a ie' íyi eki-
blök kam ie' tō iwák maūwa e'
yöki? Ès ēme íyi ekiblērmi.

30 “Yi kë a ye' dör bua', ese
dör ye' bolök. Yi kë tō ye' kimē
imalepa tsukbitu Skëköl ska',
ese tō ie'pa po'wekemi.

31 “E' kueki ye' tō ichè tō i
sulu kōs wambleke a' tō ñies
Skëköl chē sulu kōs e' nuí
olo'yēmiitō a' kī. Erē yi tō
Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí
kē olorpa iki. 32 Ñies yi tō ye'
dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e'
nuí olo'yēmi Skëköl tō iki. Erē
yi tō Wiköl Batse'r ché suluë
e' nuí kë olorpa iki i'ñe tā ñies
aishkuō tā.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-45)*

33 “Kal wērkewa iwō kī. Kal
buaë, ese wō dör buaë; kal
sulu, ese wō dör sulu. 34 ¡A'
dör suluë wes tkabē chök es!
A' er dör suluë, ¿wes a' ttōmi
buaë? I bikeitsekesö, e' ē
chekesö. 35 Wēm dör buaë
ese serke buaë, ttō yēsyesē ie'
er dör buaë e' kueki. Wēm
dör suluë, ese serke suluë, ttō
suluë ie' er dör suluë e' kueki.
36 Ye' tō a' a ichè tō aishkuō tā
mik a' wōchakirketke a' nuí kī
e' kéwō de, etā ttē sulu chē a'
ulitane tō shabatshabat e' kī
a' wōchakirdaë. 37 A' wakpa ttē
wa a' shulirdaë. A' tō ttē buaë

† 12:21 Isaiás 42.1-4 ‡ 12:29 Wēm diché tajē: E' wà kiane chē Satanás. Jesús dör
wé dör ie' íyi ekibleke e'.

cheke, e' ta Skëköl tö icheraë tö kë a' kî i nuî ta'. Erë a' tö ttë sulu cheke, e' ta ie' tö icheraë tö a' kî nuî tso'."

Fariseowakpa tö ì kë or yi a ese kië suë
(*Marcos 8.12; Lucas 11.29-32*)

³⁸ Etä fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa tö iché Jesús a:

—Ï kë or yi a ese ú sa' a iwà kkachoie tö moki be' patkë'bitü Skëköl tö.

³⁹ Ie' tö ie'pa iütë:

—A' dör pë' suluë e' kë tö Skëköl dalöië wës trër wakpa kë tö imaso dalöië es. A' tö ye' a ikië tö ì kë or yi a ese uyö iwà kkachoie tö moki Skëköl tö ye' patkë'bitü. Erë ye' tö ilè weraë etökicha ëme iwà kkachoie e' dör wës ibak Jonás dör Skëköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene nima bérie e' shua doka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë iyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, etä ie'pa er maneo' Skëköl a. Erë ì ñe ta ye' dur ie e' dör ie' tsata, erë a' kë er mane'u Skëköl a. E' kuëki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuî kî, etä Nínive wakpa e' koraça ie' wörki a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuî kî, etä alaköl datse ká bänet diwö tskirke e' o'mik, bak iká blúie, e' e' koraça ie' wörki a' kkatök tö a' dör pë' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dë'bitü datse kamië se' blú bak Salomón wä iyi jcher tajë e' ttö kïttsök. Erë ì ñe ta ye' dur a' shua e' dör

Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iütë. E' kuëki alaköl e' tö a' kkateraë.

Wimblu sulusi dene wëm a
(*Lucas 11.24-26*)

⁴³ “Mik wimblu sulusi trëneshkar yile a, etä imia ká sir poë wë kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie erë kë ie' wä ikune. E' kuëki ie' ibikeitsë: ⁴⁴ ‘Ye' miãne wë ye' trëneshkar eë senuk.’ Mik ie' demine wëm e' a, etä ie' tö isuë tö wëm dör wës u shuiriüle buaë maneneë kë a yi ku' es. ⁴⁵ Etä ie' miã iyamipa kî yulök doka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miãne suluë shute kenet tsata. Es iwamblërdaë a' dör pë' sulusipa e'pa ta.”

Jesús mi ena iëlpa debitu ie' weblök
(*Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21*)

⁴⁶ Jesús ttökeia pë' ta e' shua ie' mi ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter u'rki. Ie'pa ttak ie' ta. ⁴⁷ Yile tö ibiyö ché ie' a:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

⁴⁸ Erë Jesús iütë:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹ Etä Jesús tö ie' a ittökatapa kkaché ulà wa ta ichéitö:

—Isaú, ie'pa dör wës ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰ Yi serke wës ye' Yë tso' ká jai a e' kî ikiane es, esepa dör wës ye' ël ena ye' kutà ena ye' mi es.

13

Të kuatkökwak ttë
(*Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8*)

1 E' ě diwō wa Jesús e' yéttsa u a míā batsōri kkōmik tā ee ie' e' tkésēr. 2 Pē' debitu tajē ie' ska', e' kuēki ie' e' iéka kanò a tā ee ie' e' tkésēr ie'pa wōbla'uk. Ie'pa ulitane atē ká sí kī batsōri kkōmik. 3 Ie' tō ttē tsākīē kleé ie'pa a. E' et dōr i' es: "Wēm ekōl míā tē kuatkōk ppé ululu ěme* 4 Mik ie' tso' iwō ppōk, etā ditsōwō wele anewa ñalā ska' tā dù debitu tō ikatēwa. 5 Ditsōwō wele anewa áklo a wé íyōk kē tā' tajē ese ska'. Íyōk kē tā' tajē, e' kuēki bet tā itsk-ineka. 6 Erē kē iwí kicha tā' tajē, e' kuēki mik dība aneka ikī etā isinewa. 7 Ditsōwō wele anewa dika'chka shuā. Dika'chka ena ditsōwō talane ñita, erē dika'chka e' aléka ikī. 8 Erē ditsōwō wele anewa íyōk bua'buā kī, e' tskīne talane wōne buaē. Wele wōne dōka cien eyōk (100) elka elka, wele dabom teryōk (60), wele dabom mañayōk (30). 9 ¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!"

Ì kuēki Jesús tō s'wōbla'weke kleaule

(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

10 Etā Jesús ttōkatapa debitu ie' ska' tā ichakérakitō iā: "¿Ì kuēki be' tō ie'pa wōbla'weke kleaule?" 11 Ie' tō ie'pa iutē: "Ì blúie Skēkōl tso' e' ttē blēulewā e' kēwō meneat a' a wà jchenoie, erē pē' malepa a kē imeneat es. 12 Yi wā ttē e' jcher ese a imerdaē as ie' wā ikī jcher bua'ie. Erē yi

kē éna iānak, ese wā ì jcher bērebēre e' yerattsane iyōki. 13 Ì weke ye' tō e' suēke ie'pa tō, erē ie'pa kē éna iwà ane. Ì cheke ye' tō e' ttseke ie'pa tō, erē ie'pa kē tō ittseku' er moki wa, ie'pa kē éna iwà iutak. E' kuēki ye' kapakōke ie'pa tā es. 14-15 Es iwà tkōke ie'pa tā wēs Skēkōl ttekōl kiē Isaiás tō iyē' es, e' tō iyē' i' es:

'Ká i' wakpa er míā darērē, kē ì dē'wāiā.

Ie'pa kukuōña wōtēwā darērē as kē iwattsēr,

ie'pa tō iwōbla tsimiwēwā as kē iwawēr.

Ie'pa tō iwē es as ie'pa kē éna iwà ar, as ie'pa kē er manē'ù ye' ska' tā ye' tō ie'pa bua'wē.

E' kuēki ie'pa tō ittseraē je', erē kē ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tō isuēraē je', erē kē ie'pa tō iklō'wepa.†

Es Isaiás tō iyē'.

16 "Erē a' wōbla wawēr buaē, a' kukuōña wattsēr buaē, e' kuēki ayēcha buaē a'. 17 Moki ye' tō a' a ichē tō Skēkōl ttekōlpa tajē ena ká iāiāē s'bak ser yēsēsē e'pa tō ì suē a' tō ena ì ttsé a' tō e' kkeyē' siarē suē ena ttsē, erē ie'pa kē wā isune ittseñe.

Tē kuatkōkwak tté e' wā pake Jesús tō

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

18 "Ittsō, ì kleéyō tē kuatkōkwak tté wa, e' wā pakekeyō a' a. 19 Pē' wēlepa tā itkōmi wēs ditsōwō arwa ñalā

* 13:3 tē kuatkōk ppé ululu: E' kēwō ska' tā pē' wōblar tē kuatkōk wō ppélur tē kōs e' kī. † 13:14-15 Isaiás 6.9-10

ska' es. Esepa tō ì blúie Skëköl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kë éna iwà ane. Bë de tã tté buaë yéttsã ie'pa er a. ²⁰ Welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tō Skëköl tté ttsé tã iklö'wérakitō ttsé'ne buaë wa. ²¹ Erë ie'pa kë wì kicha tã' taië, e' kueki ie'pa tō iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skëköl tté kueki, etã ie'pa anemine bet. ²² Welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tō Skëköl tté ttsé, erë ie'pa tō íyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena ì tso' ká i' ki tō s'ttsé'weke buaë ese ki. E' kos tō Skëköl tté kui'wéwa ie'pa er a tã kë idë'ttsã buaë wes ikiane es. ²³ Erë welepa skà tã itkömi wes ditsöwö arwa íyök bua'buwa ki es. Esepa je' tō Skëköl tté ttsé tã iwà ane buaë ie'pa éna tã iwà dettsã buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes íyi kuá wör buaë es wele wöne dökã cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Kakö kuá'ki tkëne trigo shua e' tté

²⁴ Jesús tō tté skà kleéne ie'pa a i' es: "Ì blúie Skëköl tso' e' tã itköke wes itka wëm eköl tō trigowö kuatké iká a e' tã itka es. ²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök deb-itu eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shua tã iwák mía. ²⁶ Mik trigo wöne, etã iwënewã tō ñies kakö kuá'ki tso'. ²⁷ Ikanè mésopa mía tã iché kanè wák a: 'A këkëpa,

be' tō trigowö bua'buwa kuatké be' ká a tã ¿wes e' a kakö kuá'ki tso'?" ²⁸ Ie' tō ie'pa iüté: 'Ye' bolök wele tō iwamblé ye' ki.' Ie'pa tō ie' a ichaké: '¿Be' ki ikiane tō sa' mi' kakö ñe' yökulur?' ²⁹ Erë ie' tō ie'pa iüté: 'Au, imúat es. A' tō kakö yéttsã e' tã trigo yërtsãmí itã ñies. ³⁰ Imúat as italar ñitã dö mik itêrketke etã. E' wa ye' tō itökwakpa patkeke kakö tök kewé muë eyök eyök ña'wëwa bö' a. E' ukuökí tã ye' tō trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.' "

Mostaza wö tté
(Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

³¹ Tté skà kleéne Jesús tō ie'pa a i' es: "Ì blúie Skëköl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkèsö ká a es. ³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane tã e' dör íyi kuá tsitsir ulitane tsatã. E' mía kalie tã dù datse u yuök iulã tsaka."

Pan wölöwoka tté
(Lucas 13.20-21)

³³ Jesús tō ie'pa a tté skà kleéne i' es: "Ì blúie Skëköl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tō harinachka mañayök a es. E' tō hari-nachka e' kos wölöwéka taië."

Jesús tō s'wöbla'weke kleaule
(Marcos 4.33-34)

³⁴ Tté e' kos kleé Jesús tō ie'pa a. Mokí ie' kë wã ì pakane ie'pa a kë kleaule. ³⁵ Ie' tō s'wöbla'wé es, e' wa ì yë'bak Skëköl tteköl eköl tō e' wã tka, e' dör i' es:

“Ye' tō s'wōbla'weraē kleaule.
Ttē tso' blēule ká iaiaē ká i'
yōne e'tami,
ese kkacherayō ie'pa a.”‡
Es Skēkōl ttekōl tō iyē'.

*Kakō kua'ki ttē e' wà paké
Jesús tō*

³⁶ Etā Jesús e' chéat pē' a
ta imía u a. Ittōkatapa de
ie' ska' ta iché ie' a: “Kakō
kua'ki wakleébō, e' wà pakō
sa' a.” ³⁷ Ie' tō ie'pa a iché:
“Yi tō trigowō kuatké, e' dör
ye' dör S'ditsō Alà e'. ³⁸ Tē
wé ki ikuatkēne e' dör ká
i'. Trigowō e' dör wépa
blúie Skēkōl tso' esepa. Kakō
kua'ki e' dör wépa dör bē
icha esepa. ³⁹ Ibolök tō kakō
kua'ki kuatké e' dör bē ē. Ilir
kēwō e' dör ká i' erkewatke
e' kēwō. Itōkwakpa e'pa dör
Skēkōl biyōchōkwakpa. ⁴⁰ Wēs
ie'pa tō kakō kua'ki yéttsa
uyéwa bō' a, es itkōraē ká i'
erkewatke etā. ⁴¹ E' kēwō
ska' ta ye' dör S'ditsō Alà e'
dōraē íyi ulitane blúie da'aie.
Ye' tō ye' biyōchōkwakpa
patkeraē wépa tō o'ka
keke i sulu wamblök ena
wépa e' wamblō sulu es-
epa kōs shtōkka. ⁴² Ie'pa
uyerawarakitō bō' taiē a, eē
iurarak ñies ikà yilitdawarak
iweir kueki. ⁴³ Erē s'ser
yēsýēsē, esepa dalōburdaē wēs
diwō es wé S'yē tso' ie'pa blúie
eē. ¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma
ikukueblō bua'ie!

Íyi tuè darērēē blēulewā e' ttē

⁴⁴ “Í blúie Skēkōl tso' e'
dör wēs íyi tuè darērēē ese
blēulewā yile ká a es. E' kué

wēm ekōl tō ta e' tō ie' ttsē'wé
buaē. E' kueki ie' tō ibléwane
ta imía ta i kōs tso' iwā, e'
watuéttsaitō. E' ské wa ie' tō
ká e' tué. Es íyi tué darērēē e'
de ie' ulā a.

*Ákwōla bua'buā tuè darērēē
e' ttē*

⁴⁵ “Ñies i blúie Skēkōl tso'
e' dör wēs ákwōla bua'buā
yuleke íyi wataukwak ekōl tō
tué es. ⁴⁶ E' tō ákwōla bua'buā
ichök tué darērēē shūte ese
kuéwa ta imía ta i kōs tso' iwā
e' watuéttsaitō. E' ské wa ie'
tō ákwōla bua'buā e' tuéttsa.

Kla' ttē

⁴⁷ “Ñies i blúie Skēkōl tso'
e' dör wēs kla' uyé wépa
welepa tō dayē a es. E' tō
nima klō'wé taiē tsakiē buaē
ena suluē. ⁴⁸ Mik ie'pa tō
kla' yéttsa ká sí ki ta ie'pa
e' tulésar nima shushtök;
íbuā'buā iéka kkō a ta ísulusi
uyémi bánet. ⁴⁹ Es itkōraē
mik ká i' erkewatke etā.
Skēkōl biyōchōkwakpa bituraē
s'shushtök; s'sulusipa michoē
bánet, s'ser yēsýēsē michoē
bánet. ⁵⁰ S'sulusipa kōs
uyerawā Skēkōl biyōchōkwakpa
tō bō' taiē e' a, eē ie'pa iuraē
siarē, kà yilitdawā iweir
kueki.”

Íyi pa'ali ena íyi kēchke e' ttē

⁵¹ Jesús tō ittōkatapa a
ichaké:

—¿Ttē ekkē kōs wà ane a'
éna?

⁵² Ie'pa iituté:

—Tō.

Ie' tō ie'pa a iché:

—E' kueki mik s'wōbla'uk ttē
dalōiēno wā wakpa ese ekōl e'

yué buaë ì blúie Skèköl tso' e' tté wa, eta' ie' tó s'wöbla'wèmi buaë ttè kèchke wa ñies ttè pa'alí wa. Ie' dör wës u wák wá iyi tso' bléule iblo a es. Ese wá ijcher mik ta ikèchke ö ipa'alí kiane yèttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tó Jesús watéttsa

⁵³ Mik Jesús ttè kleé one, eta' imía ⁵⁴ demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Ee' ie' tó s'wöbla'wèmitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' ee' e' a. Wës ie' tó ie'pa wöbla'weke e' tó ie'pa tkiwéwa. Ie'pa tó iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué ttè tajë ekké wa? ¿Wës ì kè or yi a ese wé ie' tó buaë? ⁵⁵ ¿Ie' wí yé kè dör se' iyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mi kè dör María? ¿Ie' èlpa kè dör Santiago, José, Simón ena Judas? ⁵⁶ ¿Ñies ie' kutapa kè serku' se' shua? Eta' ì kos weke ie' tó ¿wé e' bité ie' wá?

⁵⁷ Ie'pa kè éna ie' ttè klö'wak. Erë ie' iché ie'pa a:

—Ká wa'ñe Skèköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká kí ena iwák u a ee' kè idalöiërta'.

⁵⁸ Ie'pa kè erbléne ie' mik, e' kuëki ì kè or yi a ese kè one ie' wá tajë ee'.

14

Juan S'wöskuökwak kötëwa (Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

¹ E' kéwö ska' ta Herodes dör Galilea blú, e' tó Jesús tté ttsé, ² e' kuëki ie' tó iché ikané mésopa a: “Wëm ñe' dör Juan S'wöskuökwak shkënekane e'.

E' kuëki ie' wá diché tso' ì kè or yi a ese woie.”

³ Herodes tó Juan klö'ukwa patké' wötë'waitö s'wöto wé a, e' kuëki ie' tó Jesús ché es. Ie' sene' Herodías ta, e' dör ie' èl kiè Felipe e' alaköl. ⁴ E' yé Juan tó ie' a: “Kè be' kawö ta' senuk be' èl alaköl ta.” E' kuëki Herodes tó Juan wötökwa patké'.

⁵ Herodes éna Juan ttakwa erë ie' suane pë' yöki, ie'pa tó iklö'wé tó Juan dör Skèköl tteköl e' kuëki. ⁶ Erë mik Herodes tó iduéswo kéwö tkö'weke, eta' Herodías alá busi e' klöté s'kiule tso' tajë e'pa wörki. E' wër buaë Herodes wa. ⁷ E' kuëki ie' tó iché ie' a yësyësë Skèköl wörki: “Moki ye' tó iché, ì kiè be' tó ye' a, e' meraëyo be' a.” ⁸ Eta' ie' tó iché Herodes a wës imi tó ie' a iyë' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwa patkö ta iwökir mú ye' a kulè' a iwà kkachoie tó moki ittëwarakitö.

⁹ Eta' blu' Herodes erianeka tajë, erë ie' tó ittè métké s'kiule tso' e'pa kukua, e' kuëki ie' tó ikéwö mé. ¹⁰ Ie' tó Juan kuli' tökók patké s'wöto wé a. ¹¹ E' ukuöki ta ie'pa wá iwökir debitu kulè' a mé busi a ta ie' tó imé imi a.

¹² Juan ttökatapa de ta inú tsémirakitö wötéwa. E' ukuöki ta ie'pa mía ta ibiyö ché Jesús a.

Pë' döka mil skeyök e' tié Jesús tó

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

13 Mik Jesús tō biyō e' ttsé, etā ie' mīa kanō kī ekōrla bānet wē kē yi serku' ese ska'. Mik pē' wā ijchenewa tō ie' mīa, etā ie'pa mīyal itōkī batsōri kkōmik klō wa.

14 Mik Jesús e' yéttsa kanō a, etā pē' tso' tajē ipanuk e' suéitō. Ie'pa suéitō er siarē wa. S'kirirke kōs demi ie'pa wā e' bua'wéitō. 15 Ká tuir- ketke, e' kuekī ittōkatapa de ie' ska' tā ichérakitō ie' a:

—Ká de tsáli, kē yi serku' ie. Ie'pa yuōmi as ie'pa mi' pē' serke tsinet eē ilē taṭuk ñè.

16 Ie' tō ie'pa iūté:

—Ie'pa kē kawōta mi'kyal; ie'pa tiō a' tō.

17 Ie'pa tō iūté:

—Pan skēl ena nima bōtō e' ē tso' sa' wā.

18 Ie' tō iché:

—Itsúbitu ña.

19 Etā ie' tō pē' kē e' tulōkser jskī ta'tsi kī. E' ukuōkī tā ie' tō pan skēl ena nima bōtō e' klō'wé tā iká sué ká jai a tā wēstela chéitō Skékōl a. Tā pan blatéitō mé ittōkatapa a as ie'pa tō iwatiō pē' a. 20 Ie'pa ulitane chké de wē'. Iбата ate e' shtérakitō iēne dōka kkōla dabom eyōk kī bōk. 21 Ie'pa chké e'pa dōka mil skeyōk (5.000) wēpa ē, alakōlpa ena ala'rla kē shtane.

Jesús shké di' kī

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

22 E' ukuōkī tā Jesús tō iché ittōkatapa a: “A' e' iōka kanō a, a' yūshkatke ye' yōkī kewe batsōri wīshet.” Ie' tō iché pē' malepa a: “A' yúne a' u a.”

23 E' ukuōkī tā ie' mīa ekōrla

kābata a ttōk S'yē tā. Mik ká tuine, etā ie' tso'ia kābata a.

24 E' dalewa ittōkatapa mirwā batsōri kī demitke elkeē. Siwā' bitsirke tajē ie'pa kke wōiá, e' tō di' uyeke tajē tērke kanō mik. 25 Ká ñirketke etā Jesús mīa ie'pa ska' shkōrami di' kī. 26 Erē mik ie'pa tō isuē tō ie' shkōdatse di' kī, etā e' tō ie'pa tkiwēwā suawé tajē tā ianekararak:

—iWimblu datse se' kker!

27 Erē ie' iché ie'pa a:

—iA' er kuú! Kē a' suanuk, ye' idir.

28 Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Skékēpa, mokī be' idir, e' tā kawō mú ye' a shkōk di' kī dō be' ska'.

29 Etā Jesús tō iūté:

—Be' shkō ye' ska'.

Etā Pedro e' yéttsa kanō a shkēmi di' kī dō Jesús ska'. 30 Erē mik ie' isuē tō siwā' bitsirke darērēē, etā ie' suanéka tajē tā iwōtunewami di' a tā ianēka tajē:

—iA Skékēpa, ye' tsatkō!

31 E' bet tā Jesús tō iklō'wé iulā a tā iché ia:

—iWēsua be' erblōke ye' mik bērebērē! ¿i kuekī be' ibikeitséka bōtbōt?

32 Mik ie'pa bōl e' iéka kanō a, etā siwā' wōklōne. 33 Ie'pa kōs tso' kanō a, e'pa e' tulésar kuchē kī Jesús wōrkī idalōioie tā ichérakitō:

—iMokī be' dōr Skékōl Alà je'!

Jesús tō s'kirirkepa bua'wé Genesaret

(Marcos 6.53-56)

34 Itkattsarak batsōri wīshet demirak Genesaret.

35 Mik ká e' wakpa tō isué tō Jesús idir, etā ie'pa tō ittē ppéka ká e' kos a. Ie'pa wa s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'ùitō. 36 S'kirirke esepa kköchöke ie' a tō ie'pa a ie' datsi' bata ě mú kèwā. Wépa kos tō iké e'pa buanene.

15

Ì tō se' ia'wèmi ñáie
(Marcos 7.1-23)

1 Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa wélepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tō ie' a ichaké:

2 —¿Ì kueki be' ttökatapa kē tō se' yépa bak e'pa ser e' dalöië? Ie'pa chkō ulā kē paköule.

3 Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ì kueki Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewëkewā a' tō a' wakpa ser dalöioie?

4 Skëköl iyë'at: 'A' yě ena a' mī e'pa dalöiö,* ñies ie' tō iyë'at: 'Yi tō iyë ö imi ché suluë ese wák wömerdattsa ttëwā.† 5 Erë a' icheke tō se' a iyërmi s'yé a ö s'mi a i' es: 'Ì kos tso' ye' wā a' kimoie, e' meuletke Skëköl a‡, e' kueki kē ye' a a' kimenük i wa'. 6 A' tō icheke tō yi isie e' ché, ese wák kē kawötaiā iyë ö imi kimuk. Es Skëköl ttè dalöiëno ñe' dalösewëkewā a' tō a' wakpa ser iüté wa. 7 iA' e' ö suluë! Buaë Isaiás tō a' yé' mik ie' iyë':

8 Skëköl tō ichè: 'Pë' ikképa tō ye' dalöiëke kkō ě wa,

erë ie'pa er tso' kamië ye' yökī.

9 Ę ichökke ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök.

Ttè wa ie'pa s'wöbla'wëke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno ě. §

Es Isaiás tō iyë'at.

10 E' ukuökī tā ie' tō pë' tso' eë e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' tō ye' ttö ttsö, iwà anú a' éna. 11 Ì ñeke a' tō ese kē tō a' ia'wépa ñáie Skëköl wöā. Erë i sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wëraë ñáie.

12 Etā ittökatapa de ie' ska' tā ie' a ichaké:

—¿Be' wā ijcher tō i chekebö e' tō fariseowakpa uluwé?

13 Ie' tō ie'pa iüté:

—Fariseowakpa esepa dör wes íyi kuá kē tkënewā ye' Yé tso' ká jai a e' wā es, e' kueki ie'pa yërdattsa wië. 14 Ie'pa múat es. Ie'pa dör wes s'wöbla kē wawër ese tō o'ka wöbla kē wawër e' ulaië es, e'pa böi tköaraë kauk a.

15 Etā Pedro tō iché ie' a:

—Ttè wackleébö ñe' wā pakö sa' a.

16 Ie' tō iüté:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? 17 ¿A' kē éna iane tō ñ ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuökī tā iwekettsasö? 18 Erë i sulu tskirke a' er a ese tō a' ia'wèmi ñáie. 19 Ì sulu bikeitseke a' tō, s'ttëwā, senewabak dalösewëwā, trë, akblè, s'kkatè kachè wa ñies ñi ché sulu ese kos tskirke a' er a.

20 Íyi ese tō a' ia'wëraë ñáie.

* 15:4 Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † 15:4 Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ 15:5 meuletke Skëköl a: Ie'pa tō iché es erë ie'pa ulā a itso'ia, e' wakanewèmi ie'pa tō wes ie'pa kī ikiane es. § 15:9 Isaiás 29.13

Erë a' chkō kē ulà pakōule e' kē tō a' ia'wepa ñaie.

Tayë eköl kē dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

21 Eta Jesús ena ittōkatapa míyal ká kiè Tiro ena Sidón eē. 22 Eta tayë eköl serke eē dör cananwak, e' ardatse tajë Jesús itōki:

—A kēkēpa be' dör David aleri, ye' saü er siarë wa. Ye' alà busi kirirke tajë a aknama tso'.

23 Erë Jesús kē wā ie' iütene yēs. Eta ittōkatapa kkōché ie' a:

—Tayë ardatse tajë se' itōki, i kiane ie' ki e' mú ie' a as imi'a.

24 Ie' tō ie'pa iuté:

—Skēköl tō ye' patkē' Israel aleripa ē kīmuk. E'pa dör wēs obeja chōwa siarë es.

25 Eta tayë dewā e' tkēwā kuchē ki Jesús wōrkī tā ichéitō ia:

—iA kēkēpa, ye' kīmú!

26 Jesús iüté:

—Kē idör buaë ala'rla chkè yétsa mè chichi a.

27 Tayë tō iché:

—A kēkēpa, e' yēne; erë chkè mulé darke iski e' ñeke chichi tō.

28 Eta Jesús iché ie' a:

—A tayë, be' erblé moki ye' mik, e' kuēki i kiane be' ki e' de be' ulà a.

E' wōsha tā ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wéne Jesús tō

29 Eta Jesús ena ittōkatapa biteyalne batsōri kiè Galilea e' kkōmik. Eta ie' tkakā kabata tukir ki tā eē ie' e'

tkēsēr. 30 Ta pē' de tajë ie' ska', e'pa wā iduepa de Jesús wōrkī. Iduepa kē shko, kē wōbla wawēr, kē tto, ulà ö klō suluulewā ñies s'kirirke dué ulitane wā ese kōs bua'wéitō. 31 Pē' ulitane tso' eē isaük e'pa wōkrarulune. Ie'pa tō isué tō kē s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klō suluulewā esepa buanene, kē s'shko esepa shkéne, ñies kē s'wōbla wawēr, esepa wōbla wawēne. E' kuēki ie'pa tso' Israel aleripa Kēköl kīkōkka tajë.

Wēpa dōka mil tkëyök e' tié Jesús tō

(Marcos 8.1-10)

32 Eta Jesús tō ittōkatapa kié tā ichéitō ie'pa a:

—Siarë ye' wa pē' ikkēpa wēr. Ie'pa tso' ye' tā e' ki ká de mañatk tā kē ie'pa wā i ku' ñè. Kē ye' éna ie'pa patkak u a kē chkaule dō' isiwa'arwarak ñala ki.

33 Eta ittōkatapa tō iché ia:

—Erë ká i' a kē yi serku'.

¿Wēs sa' tō pan kuēmi tajë pē' ekkēpa tioie?

34 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kōs a' wā pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wā pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

35 Eta ie' tō pē' ké e' tulōksēr iski 36 tā pan kul ena nima e' klō'wéitō tā wéstela chéitō Skēköl a tā iblatéitō mé ittōkatapa a tā ie'pa tō iwatié pē' a. 37 Pē' ulitane chké de wē' tā ibata aṭe e' iēne dōka kkō kul. 38 Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) wēpa è, alakōlpa ena ala'rla kē shtane. 39 Jesús tō pē' yuémine

tà ie' e' iéka kanò a tà imía ká
kiè Magdala eē.

16

*Fariseowakpa tō ìkě ọryi a
ese uk ké suè*

(*Marcos 8.11-13; Lucas
12.54-56*)

¹ Fariseowakpa ena sa-
duceowakpa wẹlepa de Jesús
ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e'
kueki ie'pa tō ikié ie' a tō ì kě
or yi a ese úitō iwà kkachoié
tō mokì ie' patkè'bitu Skèköl
tō.

² Erè ie' tō ie'pa iuté: "Tsáli
tà a' tō icheke, 'Ká tanewa
mat bule diba ardaë buaë';
³ bla'mi tà a' icheke, 'Ká
tanewa mat kali moneka
ttsetseè tà kali yërdaë.' A' éna
iane buaë mik tà diba armi
mik tà kali yërmi, età ¿wes
ì tköke i'ñe tà e' kě wà ar a'
éna? ⁴ A' dör pè' suluè e' kě tō
Skèköl dalöiè wes trër wakpa
kě tō imaso dalöiè es. A' ye' a
ikié tō ì kě or yi a ese uyö iwà
kkachoié tō mokì Skèköl tō
ye' patkè'bitu. Erè ilè weraëyö
etökicha ème iwà kkachoié, e'
dör wes Jonás tà ibak es."

Età ie' tō ie'pa méat tà imía
bánat.

*Fariseowakpa pan
wölöwoka e' pakè*

(*Marcos 8.14-21*)

⁵ Jesús ena ittökatapa demi
batsöri wishet, erè ittökatapa
éna ilè chowa tsèmi ñè. ⁶ Ie'
iché ie'pa a:

—Ye' ttö ttsö. A' e' kkö'nú
fariseowakpa ena saduce-
owakpa pan wölöwoka e'
yöki.

⁷ Ittökatapa iché ñi a:

—ìkě se' wà ì dè' ñè!

⁸ Ì chök ie'pa tso' e'
suéwaitō tà ichéitō ie'pa a:

—¿Ì kueki a' tso' ichök ñi a
tō kě se' wà ì dè' ñè? ìkam a'
erblö ye' mik mokìè! ⁹ ¿kam a'
éna iwà ar? Pan skel wadè'yö
wèpa döká mil skeyök (5.000)
ekké a, ¿e' chowa a' éna?
Età ¿kkö bik ibata kit a' tō?
¹⁰ Nies pan kul wadè'yö wèpa
döká mil tkéyök (4.000) ekké
a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuökì
tà ¿kkö bik ibata kit a' tō?
¹¹ ¿Wes a' kě éna iane tō ye'
kě ku' ì ñekesö ese chök? A' e'
kkö'nú fariseowakpa ena sa-
duceowakpa pan wölöwoka
ese yöki.

¹² Età ie'pa éna iane tō Jesús
kě ku' pan wölöwoka tso' se'
wà ese chök. Ie'pa éna iane tō
ttè wa fariseowakpa ena sa-
duceowakpa tō s'wöbla'weke
e' chök ie' tso'.

*Pedro tō iché tō Jesús dör
wépairine'bitu idi' wa s'blüie e'
(Marcos 8.27-30; Lucas
9.18-21)*

¹³ Mik ie'pa de ká kiè
Cesarea Filipino, età Jesús tō
ittökatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e'
cheke pè' tō ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iuté:

—Wẹlepa tō icheke tō
be' dör Juan S'wöskuökwak.
Wẹlepa skà tō icheke tō be'
dör Skèköl tteköl bak kiè Elías
shkenekane e'. Wẹlepa skà tō
icheke tō be' dör Skèköl tteköl
bak kiè Jeremías ö Skèköl
ttekölpa skà bak e' wẹle.

¹⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Erè ¿ima a' ichè, ye' dör
yi?

16 Simón Pedro tö iitüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skököl chök Alà e'.

17 Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayécha buaë be' dör. Ì ché be' tò e' kè mène s'ditsö wä be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jaì a e' tò be' a. 18 E' kuëki ye' be' a ichè tò be' dör Pedro (kiè e' wà kiane ché ák). Be' dör wës ák dör u kat-abloie es, e' wa ye' ichapa kí döraë tajë. Ì kos tso' dō duèwä diché, e' kè e' alöpakā ie'pa kí.

19 Ì blúie Skököl tso' e' wékkö kköppóo kèwö meke ye' tò be' a. Ye' tò kawö meke be' a ye' tté buaë pakök as Skököl dō s'tso' tajë e' blúie. E' dör wës blu' eköl kanè méso tò blu' wékkö kköppèe as s'dōwajā es. Ì kè kèwö mène be' wä ká i' a, ese kè kèwö mène Skököl wä. Nies ì kèwö mé be' tò ká i' a, ese kèwö me'bak Skököl tò.

20 E' ukuöki tã Jesús kè wä ittökatapa kàne yi a ichök tò ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tter-awa

(*Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27*)

21 E' ukuöki tã Jesús tö itsá ché ittökatapa a:

—Ye' kawöta shkökmi Jerusalén, ee judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò ye' we'ikeraë tajë. Ye' tterawa erè e' kí ká de mañat etã ye' shkerdakane.

22 Pedro tö ie' kiëmi bánet tã iuñémiitö:

—¡A Skökëpa, kè e' char! ¡E' mú kè dör es! ¡Kè e' wamblënuke be' tã!

23 Erè ie' e' wötrée Pedro kke tã iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kè tò iyi suë wës Skököl tò isueke es; be' tò isueke wës s'ditsö tò isueke es.

24-25 Ie' tò iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittèwä yöki, ese kè ulà a sene michoë döpa. Erè yi e' mettsa ttèwä ye' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kè kàne tkinukia e' kí. E' skéie ikawöta e' chök dō ittèwä wötèulewä krus mik ekkè. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. 26-27 Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraë Skököl olo tã tajë e' a, ñies Skököl biyöchökwakpa tã. Ye' tò sulitane patueraë eköl eköl wës iser es. E' kuëki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulà a, erè sene michoë kè dè' a' ulà a, e' tã e' dör çüie bua' a' a? Sene michoë kè patörpa ì wa. 28 Moki ye' tò a' a ichè tò a' tso' ië, e'pa welepa tò ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' sueraë kam iblërulur e' yöki.

17

Jesús tö ilo tajë e' kkaché ittökatapa a

(*Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30*)

1 E' kí ká de teröl, etã Jesús wä Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago èl, e'pa mítser e' tã ká bata kakkeë ese kí. 2 Eë ie'pa wö shaë ie' manenetsa mía kuä'ki, iwö olobune wës diwö es, ñies

idatsi' manenettsa mía saruruë wõnarke dalölöë. ³ E' bet ta ie'pa tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiäë kië Moisés ena Elías e'pa sué kapakök ie' ta. ⁴ Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, buaë se' tso' ie. Be' k_i ikiane, e'ma ye' tö úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wõnarke dalölöë ese tö ie'pa kitéwa. Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se döer ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa. Ie' ttö iutö.”

⁶ Mik e' ttsé ittökatapa tö ta ie'pa suanéka tajë, e' kueki ie'pa e' télur wöwakköt. ⁷ Jesús dewa ie'pa o'mik ta ie' tö ie'pa kéwa ta ichéitö ie'pa a:

—A' e' kóka; kë a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tö ká sué, eta ie'pa isué tö kë yi ku'ia, Jesús è dur.

⁹ Ie'pa bitetkene wa'k, eta Jesús tö ie'pa a ichè:

—Ì sué a' tö e' kë pakar yi a dö mik ye' döer S'ditsö Alà, e' ttéwa shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ Ie'pa tö ie' a ichakè:

—¿Ì kueki s'wöbla'uk ttè dalöieno wa wakpa tö ichèke tö Elías kawöta döknè kewé wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—E' yène tö Elías datsekene kewé. Ie' tö i kos kaneweketke kewé wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki. ¹² Erè ye' tö a' a ichè tö ie' dè'bak, erè ie'pa kë éna iane

tö ie' idir. Ie'pa tö iwe'ik siarë wes ie'pa k_i ikiane es. Es ñies ie'pa tö ye' döer S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tö ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

Duladula eköl tteke aknama tö e' bua'wéne Jesús tö
(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pè' daparke tajë ie' panuk ee, eta wëm de eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwa kuchë k_i Jesús wörki ta ichéitö ia:

¹⁵ —A këkëpa, ye' alà saü er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wëkkë alè ta ilineka, mikle ta ie' anerö bö' a, mikle ta di' a. ¹⁶ Kam be' dö eta ye' wa idebitü be' ttökatapa a erè ie'pa kë a ibuarne.

¹⁷ Jesús tö iché:

—A pè' kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalè'ttsemirö? Kabëla ñe' tsübitü ña.

¹⁸ Eta ie' tö aknama uñé ta itrè'wëshkar duladula a. E' wösha ta duladula buanene buaë.

¹⁹ E' ukuöki ta ittökatapa tté ie' ta bánet. Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Ì kueki sa' kë a aknama e' trëneshtar?

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—A' kë erblöku' Skëköl mik mokië e' kueki. Moki ye' tö a' a ichè tö a' erblöpa Skëköl mik tsir mostaza wö döer tsirla ekkë, e' ta a' tö ichèmi kabata w_i a: 'Be' e' sköttsa yúshka bánet', ta imiraa bánet. A' erblöke moki

* **17:21** Yëkkuö këchke wele tö versículo 21 k_i kuötkéka. E' tö iché i' es: Erè aknama ese yërmittsa ikië S'yé a ena batsé e' è wa.

Skëköl mik, e'ma kë ì dör darërë a' a wë. ²¹*

Jesús skà e' biyö ché tö it-terawa

(*Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45*)

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñi dapa'wé Galilea, eta ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pë' ulà a, ²³ ta ye' tterawarakitö, erë e' ki ká de mañat ta ye' shkerdakane.

Ttë e' tö ie' ttökatapa eriawé tajë.

Inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie ese patué Jesús tö

²⁴ Mik Jesús ena ittökatapa de Cafarnaúm, eta pë' tö inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' ta ie' a ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tö inuköl patuekesö Skëköl wé kanéwoie e' patueta'?

²⁵ Pedro tö ie' iüté:

—Tö, ipatueta'.

E' ukuöki ta mik Pedro de weshke, eta Jesús tté ie' ta kewe ta ichéitö ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tö, iká wakpa ekka ö pë' kua'ki'?

²⁶ Pedro tö iüté:

—Pë' kua'ki'.

Jesús tö iché:

—E' yëne, e' kuëki ila'r kë kawöta ipatauk. ²⁷ Erë ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' ki. E' kuëki be' yú batsöri kkömik eta biklö' uyömi di' a. Eta nima tsá kli'wé be' tö e' kkö shuppöö, ee be' tö inuköl kueraë et. E' tsümi

ie'pa patuöie, e' dör wë' se' bölnu patuöie.

18

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(*Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48*)

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa de ie' ska' ta ie' a ichakerakitö:

—I blúie Skëköl tso' e' shua ¿yi dör ibua'ie imalepa tsata'?

² Jesús tö alala kié eköl duésër ie'pa shushaë ³ ta ichéitö ie'pa a:

—Moki ye' tö a' a iché tö a' kë er mane'ü as a' dö wës alala i' es, e' ta a' kë döpawa ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé ta ie' e' wöéwa wës alala i' es, ese döraë ibua'ie ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁵ Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa.

A' tso' wösh wa ì tö s'ké ì sulu wamblök ese yöki

(*Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2*)

⁶ “Yi tö ikkepala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shute tköká ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata. ⁷ Ýyi tso' tajë s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuëki wéstela ina ká i' wakpa ta. Këkraë ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tö s'ké ì sulu wamblök, wéstela ina esepa ta.

⁸ “A' ulà ö a' klö tö a' ké ì sulu wamblök e' ta itöö uyömi bánet. A' döwa sene micho a ulà etkë ö klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' ñar michoë e' a ulà bötkë ena klö bötkë e' dör suluë.

⁹ Ñies s'wöbla tö s'ké ì sulu wamblök, e' ta iyöttsa uyömi bánet. A' döwa sene micho a wöbla ek ë wa, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' ñar michoë e' a wöbla bökë, e' dör suluë.

Obeja chowa e' pakë
(Lucas 15.3-7)

¹⁰⁻¹¹ "A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsa. Ye' tö a' a' ichè tö Skëköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' kekraë ye' Yë tso' ká jai a' e' wörki ie'pa tté chök.

¹² "¿Ima a' tö ibikeitsè? Wëm eköl wa obeja tso' dökä cien ta e' etö chowa, e' ta ¿ì wëmi ie' tö? Obeja dökä dabom suliyök kî sulitu (⁹⁹) e' meraat ie' tö kañika ta imía obeja chowa e' yulök. ¹³ Mokî ye' tö a' a' ichè tö mik ie' tö ikué, etä ie' ttsë'nene buaë tkökä imalepa kë chë'wa e' tö ie' ttsë'wë e' tsata. ¹⁴ Es Skëköl dör a' Yë tso' ká jai a, e' kë kî ikiane tö ikkëpala chöwa ekla wë'ia.

Wes se' ké er buanukne ñi kî

(Lucas 17.3)

¹⁵ "A' yami wele tö ì sulu wamblé a' kî, e' ta a' yú ie' ska' ta ì sulu wambléitö e' chö ie' a, e' shulö a' böi ë tö. Ie' tö a' ttö iüté, e' ta a' er buanene ñi kî. ¹⁶ Erë ie' kë wa a' ttö iütëne, e' ta a' yamipa tsúmi eköl ö böi, tté kî a' tö ie' kkatè e' ttekölie as ior wes itso' kî-tule es. E' tö ichè, "Ttè kos shulekesö etä ittekölpa kiane böi ö mañal ichoie tö mokî

idir ö au." ¹⁷ Erë kë ie' wa e'pa ttö ttsëne, e' ta ichö ye' icha erule e' kukua. Ñies kë iwa ie'pa ttö iütëne, e' ta isaú wes pë' kë tö Skëköl dalöie es ö wes inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a' e'pa suë es.

¹⁸ "Mokî ye' tö a' a' ichè tö ì cheke a' tö tö e' dör suluë ká i' a, ese cheraë Skëköl tö tö e' dör suluë. Ñies ì cheke a' tö tö e' dör buaë ká i' a, ese cheraë Skëköl tö tö e' dör buaë.

¹⁹⁻²⁰ "Ye' tö ì skä chekene a' a: Wë a' böi ö mañal ñi dapa'wé ye' ttö wa, eë ye' tso' a' ta. E' kuekî a' böi er méwa ñikkëë ká i' a ilè kiök ye' Yë tso' ká jai a e' a, e' ta imeraëitö a' a."

²¹ Etä Pedro dewa Jesús ska' ta ichakëitö:

—A Skëkëpa, ¿bitökicha ye' yami tö ì sulu wamblé ye' kî, e' olo'yëmiyö iki? ¿Mokî dö kul ekkë?

²² Ie' iüté:

—Kë ye' tö be' a' ichè kul ë. Ye' ichè tö be' kawöta inui olo'yök iki kekraë bitökicha ekkë*

Blu' er buaë ché ikanè méso eköl a

²³ "Ì chéyö a' a e' wä pakekeyö tté i' wa. Ì blúie Skëköl tso' e' dör wes blu' eköl éna nuì shulak ikanè mésopa ta es. ²⁴ Ie' tö ie'pa nuì shulémitke etä ikanè méso eköl debitu ie'pa wa ie' wörki, e' wa nuì tso' tajë shütë† ²⁵ Ie' kë a' nuì ekkë patörpa, e' kuekî blu' tö ie' ena ilaköl

* **18:22** kekraë bitökicha ekkë: Griegoie e' dör dabom kuryök dökä kuktökicha (70×7). † **18:24** nuì tajë shütë: Ttè i' dör inuköl kiè talento e' mil dökä dabop. Ì'ne ta' e' ské dör dólares dökä millón dökä dabom skeyök (50,000,000)

ena ila'r ena ì kòs tso' iwa e' watauktsa ké inuì ekkè patuoie. ²⁶ Ikanè méso e' tkéwà kuchè kī blu' wòrkī tā ikkòché tajè ie' a: 'Be' we'ikèyò, ye' panú bèrè tsir, e' wa ye' tò be' patuèttsa seraa.' ²⁷ Blu' ie' sué er siarè wa, e' kuekī ìnarke kòs e' olo'yéitò ikī seraa tā iémine bèrè.

²⁸ "Erè mik kanè méso e' mía, età ie' tò kanè méso ièkòl kué ña'weke ie' tò elkela è. Tà ìklò'wéwàitò ikuli' a tuéwà darèrè tā ichéitò ià: 'jBe' ñarke ye' ulà a, e' pataúttsa ña!' ²⁹ Tà ièkòl e' tkéwà kuchè kī ie' wòrkī tā ikkòché tajè: 'Be' we'ikèyò, ye' panú bèrè tsir, e' wa yò be' patuèttsa seraa.' ³⁰ Erè ie' kè wà ièkòl kkòchòke e' iutène. Ie' tò iwötökwà patké s'wòto wé a dō mik inuì patuèttsaitò seraa età. ³¹ Mik kanè mésopa malepa tò ittsé, età e' tò ie'pa eriawé tajè. E' kuekī ie'pa mía blu' ska' tā ichéka seraa. ³² Età blu' tò kanè méso e' kiök patké tā ichéitò ià: 'jBe' dör pè' suluè! Ye' tò be' kī be' nuì tajè e' olo'ya' seraa be' kköyè' ye' a e' kuekī. ³³ jI kuekī be' kè wà be' yami sune er siarè wa wes ye' be' su' es?' ³⁴ Età blu' uluneka tajè, e' tò ikanè méso wötökwà patké as iwe'ikò ie'pa tò siarè dō mik inuì patonettsa seraa età. ³⁵ Es ñies a' yami tò ì sulu wamblé a' kī e' nuì kè olo'yè a' tò ikī er mokī wa, e' tā ye' Yé tso' ká jai a e' tò a' we'ikeraè siarè."

19

Se' ñi òwa ese ché Jesús tò (Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Mik Jesús tò ttè ekkè ché one, età ie' e' yéttsa Galilea mía Judea tā itkattsa Jordán a wishet. ² Tajè pè' dami ie' itòkī e'pa shuà wépa kirirke esepa kòs bua'wéitò.

³ Età fariseowakpa welepa de ie' ska' tā ie'pa tò ie' a ichaké itsaioie:

—jWépa a kawò tā itayè owa íyi ulitane kuekī?

⁴ Ie' tò ie'pa iuté:

—jTso' kitule Skèkòl yèkkuò kī, jè' kè sune a' wà? E' tò ichè tò tsawe tā Skèkòl tò se' yò' wèm ena alakòl. ⁵ Ie' tò iyè': 'E' kuekī wépa kè serpaia iyè ena imì e'pa dapòmik, tā iserdawà alakòl tā. Ie'pa bøl serdaè ñita tā ie'pa mía wes wák ekòl è es.* Es ikiteat ⁶ e' kuekī ie'pa kè ià bøl, ie'pa yöne wes wák ekòl è es. E' kuekī wépa batséwà Skèkòl tò esepa kè batsökòk yi tò.

⁷ Età ie'pa tò ie' a ichaké:

—E' dör es, e' tā jì kuekī Moisés tò iyè'at tò wèm tò itayè éwa, ese wák kawötà ñi owa yèkkuò muk ià?

⁸ Ie' iuté:

—A' er darèrè, e' kuekī Moisés tò kawò me' a' a' tayè ökwa, erè tsawe tā kè idör es. ⁹ Ye' tò a' a' ichè tò yi tò itayè éwa, kè dör itayè trèr kuekī, ese tò alakòl skà tséwane, e' tā e' wa isenewabak kewe e' dalösewéwàitò.

‡ 18:28 elkela è: Ttè i' dör inukòl kiè denario ese dòka cien. * 19:5 Génesis 2.24 saú.

¹⁰ Jesús ttökatapa tö iché ie' a:

—E' dör es e' ta bua' idir sa' a tö kë sa' alaköl tsùwä.

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ì ché a' tö e' kë dör suli-tane a, e' dör wépa a imène esepa ë a. ¹² Wépa welepa dör kachir ie'pa wák dë'ka es e' kueki. Welepa skà yueke s'kapeyökwakpa tö kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skéköl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla ki (Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

¹³ Pë' wä ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiö S'yë a iki. Erë ittökatapa tö pë' uñélor. ¹⁴ Erë ie' tö iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skéköl tso', e' kueki kë iwöklö'waria.

¹⁵ Etä ie' ulà méka ie'pa ki, e' ukuöki ta imia bánet.

Inuköl blú eköl tö Jesús a ichaké

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

¹⁶ Wëm eköl debitu Jesús ska' ta ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, çì buaë wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷ Ie' tö iüté:

—Çì kueki be' tö ye' chaké ì dör buaë ese ki? Skéköl eköl ë dör buaë. Be' ki sene michoë kiane, e' ta ttè me'atbak ie' tö dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tö Jesús a ichaké:

—ÇTtè wëne?

Ie' iüté:

—Kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, ¹⁹ a' yë ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritsó wes a' wákpa e' dalër es.†

²⁰ Duladula tö ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö iaiäë. Etä çì skà kianeia?

²¹ Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraa, e' ta be' yú ta' ì tso' be' wa, e' wataúttsa seraa ta iské múttsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaë tajë döraë be' ulà a ká jai a.

²² Duladula dör inuköl blú tajë, e' kueki mik ie' tö e' ttsé etä ie' erianeka tajë ta imiatke.

²³ Etä Jesús tö iché ittökatapa a:

—Moki ye' tö a' a iché tö inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a.

²⁴ Iskà chëneyö a' a tö inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a e' dör darërëë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsatä.

²⁵ Mik e' ttsé ie'pa tö, etä ie'pa tkinewa tajë ta ichéitörak:

—E' dör es e'ma çyi tsatkërmí?

²⁶ Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wes, erë Skéköl a íyi ulitane ormi.

²⁷ Etä Pedro tö iché ia:

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

—Sa' tō íyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta. ¿Ì dōmi sa' ulà a e' skéie?

²⁸ Ie' tō ie'pa iūté:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō mik ká i' manerketkene buaë aishkuö ta, etā ye' dör S'ditsö Alà e' dōraë ká ulitane blúie olo tā' taië. Nies a' dör ye' ttökatapa, e'pa e' tulöraser blu' kulé dōkà dabom eyök kī böt e' kī, Israel ditséwōpa dōkà dabom eyök kī bōl e'pa wëttsuk. ²⁹ Wépa kos tō iu ö iëlpa ö ikutapa ö iyé ö imì ö ila'r ö iká ese méat ye' tté kueki, e' ta e'pa ulà a iské dōrane taië shuteë, nies aishkuö ta sene michoë dōraë ie'pa ulà a. ³⁰ Erë ì'ñe ta se' taië tso' kewe esepa dōraë bataie ena se' tso' bataie ì'ñe ta esepa dōraë keweie.

20

Kanè mésopa patuë e' tté

¹ “Ì blúie Skéköl tso' e' ta itkoke wes itka wëm eköl ta es. E' míā bla'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkéule e' kanéuk. ² Ie' tō iché ie'pa a: ‘Ye' tō a' patuëke kos s'patorke ká etk ekké, e' dör denario etk.’ E' dör buaë ie'pa a ta ie' tō ie'pa patké kanéblök. ³ Diwö de sulitu (9) etā kanè wák míāne kanè mésopa skà yulök etā eë ie' tō isuë tō wépa tulur ñalā ska' kē ku' kanéblök. ⁴ Ie' tō ie'pa a iché: ‘A' yú kanéblök ye' kanè a ta ye' tō a' patuëke kos s'patorke mokī ekké.’ Etā ie'pa míā kanéblök. ⁵ Diwö de bata a ta ie' míā kanè mésopa skà yulök etā ie' tō ie'pa patké

kanéblök. Nies tsáli diwö de mañat etā ie' míā kanè mésopa skà yulök ta ie'pa patkéitö nies kanéblök. ⁶ Diwö dōketke skel etā ie' míā kanè mésopa skà yulök, eë ie' tō wépa kué iëter kē ku' kanéblök. Ie' tō ie'pa a ichaké: ‘¿Iök a' iëter ñië ie kē ku' kanéblök?’ ⁷ Ie'pa tō iūté: ‘Kē yi wā sa' a kanè mène.’ Etā ie' tō ie'pa a iché: ‘A' yú kanéblök ye' a.’

⁸ “Mik ká tuine, etā kanè wák tō iché ikanè mésopa pataukwak a: ‘Kanè mésopa kiö etā ie'pa pataú. Wépa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wépa debitu kewe, e'pa pataú bataie.’ ⁹ Etā kanè mésopa debitu kanéblök tsáli diwö skel, e'pa patone kewe. Ie'pa kos patone denario et et. ¹⁰ Mik kanè mésopa debitu kanéblök kewe, e'pa patorketke etā ie'pa tō ibikeitsé: ‘Sa' patorke aishet sa' malepa tsata.’ ¹¹ Erë ie'pa kos patone denario et et è. ¹² E' tō ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: ‘Wépa ikképa debitu bataie kanéblé bērbērla è, e' skéie sa' kanéblé ñië, ña'wé dība tō, nies shtrine taië. Etā ¿wes be' tō ie'pa patuë kos be' tō sa' patuë ekké?’ ¹³ Erë kanè wák tō ikanè méso eköl iūté: ‘A yami, ye' kē ku' i sulu wamblök be' ta. Se' tté mé ñi a tō ye' be' patuëke denario etk. ¹⁴ E' kueki be' inuköl klö'ú ta be' yúshka. Wëm debitu kanéblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kos ye' tō be' a imé ekké etā ¿wes ide? ¹⁵ Ye' a kawö ta' i wak ye' éna ye' inuköl wa,

ese woje. Ye' tō ilè kakmeke yile a, ¿e' tō be' ukyëweke ye' kī?

¹⁶ “Es s'tso' bataie esepa dōraë keweie ena s'tso' keweie esepa dōraë bataie.”

Jesús e' biyö chéne tō ie' tterawa pē' tō

(*Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34*)

¹⁷ Jesús ena ittōkatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tō ie'pa kié bānet ta ichéitō ia:

¹⁸ —Se' mirka Jerusalén i', eta eē ye' dōr S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tō ye' kichateraë. ¹⁹ Ye' merattsarakitō pē' kē dōr judiowak esepa ulà a. E'pa tō ye' wayueraë pperaë siarē ta ye' tterawarakitō wötëule krus mik. Erë e' kī ká de mañat, eta ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tō kawö kié Jesús a

(*Marcos 10.35-45*)

²⁰ Santiago ena Juan dōr Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta iē' tkéwa kuchē kī iwōrkī ilè kioie ie' a. ²¹ Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' kī?

Ie' tō iiüté:

—Ye' tō be' a kawö kieke tō mik be' tkēnekā s'blúie, eta ye' alà eköl tkōwā be' ulà bua'kka, eköl be' ulà baklī'kka s'wëttsuk be' ta.

²² Ie' iiüté:

—Ì kieke a' tō e' kē wà jcher a' wā. ¿Ye' tka' wayarmi a'

a? ¿A' e' ché weinuk wēs ye' weirdaë es?

Ie'pa tō iiüté:

—Tō, sa' dirmi.

²³ Ie' iché:

—Mokī ye' tka' wayeraë a' tō, a' weirdaë wēs ye' es. Erë e' tkōkser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà baklī'kka, e' kē kēwō menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yē wā klöule yi a imekeitō esepa a.

²⁴ Mik ttè e' ttséwā ittōkatapa malepa dōkā dabom eyök (10) e'pa tō, eta ie'pa ulunekā ie'pa bōl ñe' kī. ²⁵ Erë ie' tō ie'pa ulitane kié ta iché ia:

—A' wā ijcher tō pē' kē tō Skököl dalöië, esepa wōkirpa kos e' alökekā ie'pa kī kekraë, ñies iblúpa tō ie'pa patkeke kēsik wa. ²⁶ Erë a' kē kàne e' wamblok es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wōkirie, ese kawōta e' wōökwa imalepa dikia diöshet ikanè mésoie. ²⁷ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawōta e' muktsa imalepa a kanè mésoie. ²⁸ Ye' dōr S'ditsö Alà, e' kē dē'bitü as yi tō ye' kimù. Ye' dē'bitü ie'pa kimuk ena e' muktsa ttéwā pē' tso' taië e' nuì skéie. E' kuëkī a' kawōta e' wōökwa a' malepa kanè mésoie.

Wëpa bōl wōbla kē wawër e'pa bua'wé Jesús tō

(*Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43*)

²⁹ Jesús ena ittōkatapa e' yéttsa Jericó, e'pa itōkī pē' mirwā taië. ³⁰ Eta wëpa bōl wōbla kē wawër, e'pa tular ñalā ska'. Mik ie'pa tō ittés tō Jesús dami, eta ie'pa tō iché aneule:

—¡A kəkēpa, s'blú David bak e' aleri, sa' saú er siarē wa!

³¹ Pē' tō wēpa e' uñeke as ie'pa siwa'blōwa, erē ie'pa kī anekā taiē:

—A kəkēpa, David aleri, sa' saú er siarē wa

³² Jesús e' duésēr tā wēpa wōbla kē wawēr e'pa kiéitō tā ie'pa a ichakéitō:

—¿I kiane a' kī?

³³ Ie'pa iūté:

—A kəkēpa, sa' wōbla bua'ú.

³⁴ Ie' tō ie'pa sué er siarē wa tā ie'pa wōbla kéitō. E' wō shà tā ie'pa wōbla buanene tā imíyal ie' tā.

21

Jesús demi Jerusalén

(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19*)

¹ Mik Jesús ena ittōkatapa demi tsinet Jerusalén, ká kiè Betfagé tso' Olivo kēbata a ee, etā ie' tō ittōkatapa kié bōl ² tā ichéitō iarak:

—A' yú wī u wēne eruleē ee. Mik a' demi ee, etā bet tā a' tō burro alaki kueraē etō moulewa ena ilala dur iō'mik. E' wōtsōo tā itsúbitu ña. ³ Yile tō a' a ichaké, e' tā iūtō: 'Skəkēpa kī ikiane, e' wa ie' tō imène.'

⁴ Itka es as ì yē'atbak Skəköl tteköl tō e' wà tkō es. Ie' tō iyē':

⁵ "Ichō Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tkēulekā burro kī.

Ie' dör pē' bēre kē e' ttsōtā'kā.

Ie' datse burro alala kī, e' dör iyiwak tso' dali oie ese.'
„*

Es Skəköl tteköl tō iyē'at.

⁶ Ittōkatapa míyal tā iwérakitō wēs Jesús tō iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa wā burro alaki ena ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kíkke méka burro alala kī tā Jesús e' tkéka iki. ⁸ Pē' tso' taiē e'pa tō ipaio kíkke shuélor ñala kī, ñies wēlepa tō kal kō télor shuélor ñala kī Jesús ñalé tsoie. ⁹ Pē' mirwā keweie Jesús yōkī ñies itōkī, e'pa ulitane arke taiē:

—¡Ie' i' dör se' blú bak David e' aleri, e' kíkōkasō! Ayēcha buaē ie' datse Skəköl ttō wa. ¡Skəköl tso' ká jaì a e' kíkōkasō!†

¹⁰ Mik ie' dewā Jerusalén, etā e' wakpa alánekā taiē tā ichaké:

—¿Yi dör ie'?

¹¹ Pē' datse taiē ie' tā, e'pa tō iūté:

—E' dör Jesús. Ie' dör Skəköl tteköl datse Nazaret atē Galilea e'.

Jesús tō Skəköl wé batse'wé

(*Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22*)

¹² Etā Jesús dewā Skəköl wé a. Etā wēpa tso' ee íyi tauk ena íyi watauk e'pa kos trē'wéyal ie' tō. Inuköl mane'uk‡ wakpa mesa trélurkaitō. Ñies nuböl wataukwakpa kula' trélurkaitō. ¹³ Ie' iché ie'pa a:

* **21:5** Zacarías 9.9 † **21:9** Salmo 118.26 ‡ **21:12** inuköl mane'uk: Judiwak a inuköl tso' wakanewē Skəköl wé a, e' tuēkene ie'pa tō inuköl ēse wa. § **21:13** Isaías 56.7

—Skëköl tō iyë'at iyëkkuō kī:
'Ye' u kirdaē tto ye' t̄a wé', Š
erē a' tō iia'wēka akblo wéie.

14 Et̄a s'wōbla kē wawēr ena
kē s'shko bua' esepa debitu
Jesús ska' Skëköl wé a t̄a ie'
tō ie'pa bua'wé. 15 Ala'rla tso'
eē e'pa tō iché aneule: 'jS'blú
bak David, e' aleri kīkōkasō!
Mik sacerdotepa wōkirpa ena
s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa
wakpa tō i wé Jesús tō e' sué,
ena ima ala'rla tō ie' ché e'
ttsé, et̄a ie'pa ulunekā taiē
16 t̄a ichéitōrak Jesús a:

—Ī chök ala'rla tso', ¿e' ttsé
be' tō?

Ie' tō ie'pa iuté:

—Tō, e' ttséyō. Erē ima e'
chè Skëköl yëkkuō tō, wësua e'
kē suule a' wā. E' tō ichè:

'A Skëköl, ala'rla ena bēbēpala
tsu'yōkeia, esepa kēbō
e' kīkōkka.*

17 Et̄a ie' tō ie'pa méat t̄a
imía ká kiè Betania eē. Eē ie'
kapére.

Higo klō siwéwā Jesús tō
(Marcos 11.12-14,20-26)

18 Bule es bla'mi t̄a Jesús mi-
chone Jerusalén t̄a ie' mirwā
ñala wa t̄a ie' dué bli wā. 19 Ie'
tō higuera klō ter elka sué t̄a
imía iwō yulök katè. Erē kē
iwō t̄a', ikō ē arwā taiē. E'
kuēkī ie' tō iché kal e' a:

—jKē be' wōrpaia yēs!

E' wōsha t̄a higuera klō
sinewami. 20 Mik e' sué
ittōkatapa tō, et̄a e' tō ie'pa
tkiwéwā taiē, e' kuēkī ie'pa
tō ie' a ichaké:

—¿Wēs higuera klō sinewa
bet?

21 Ie' tō ie'pa iuté:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō
a' erblé Skëköl mik mokī, kē
ibikeitsule bōtbōt, e' t̄a i wé
ye' tō, e' ormi a' a ñies. E' kīie
t̄a a' tō ichèmi kabata wī a:
'Be' e' skōttsa iē anúwa dayē
a', e' t̄a es iwà tkōraē. 22 A'
erblé Skëköl mik mokī, e' t̄a i
kos kié a' tō ie' a e' wà dōraē a'
ulà a.

¿Yi tō kawō mé Jesús a?

(Marcos 11.27-33; Lucas
20.1-8)

23 E' ukuōkī t̄a Jesús
dewa Skëköl wé a, eē ie'
tso' s'wōbla'uk. Et̄a sacer-
dotepa wōkirpa ena judiowak
kuēblupa de ie' ska' t̄a ichaké
ia:

—¿Yi ttō wa be' tō iyi ikkē
weke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' a?

24 Ie' iuté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke,
e' iuté a' tō, e' t̄a ye' tō a'
a icheke tō yi tō ikēwō me'
ye' a. 25 ¿Yi tō Juan patkē'
s'wōskuök? ¿Skëköl tso' ká jai
a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iutémi t̄a ichérakitō:
“Se' tō ichèmi tō Skëköl tō
kawō mé Juan a, e' t̄a ie' tō se'
iutémi: 'Et̄a ¿i kuēkī a' kē wā
ie' ttē klōone?’ 26 Pē' ulitane
tō iklō'wé tō Juan dōr Skëköl
tteköl. Se' suane ie'pa yōkī, e'
kuēkī kē se' a iyēnuk tō Juan
a kawō me' s'ditsö tō.” 27 E'
kuēkī ie'pa tō iuté:

—Kē sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kē tō a' a ichepa
tō yi tō ye' a kawō mé iyi ikkē
woie.

Ala'r bōl e' tté

28 Jesús tō ie'pa a iché:

* 21:16 Salmo 8.3

—Ttè kleekeyö a' a e' ttsö a' tö. Wëm eköl alà dör böi wëpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitö ia: 'A alà, be' yú kanëblök i'ñe ye' uva tso' tkëule e' a.' 29 Ilà tö iiüté: 'Kë ye' mîne.' Erë e' ukuöki ta ie' tö ibikeitséne kua'ki ta imía. 30 E' ukuöki ta iyë míá ilà iëköl ska' ta ichéitö ia: 'Be' yú kanëblök ye' uva tso' tkëule e' a.' Ilà iüté: 'Èkëkë ye' mi'ke.' Erë ie' kë mîne.

Etä Jesús tö ie'pa a ichaké:

31-32 —¿Ima a' tö ibikeitsè? Ala'r böi, ¿e' wëne tö iyë ttö iüté?

Ie'pa tö ie' iüté:

—Wëne a ichéitö kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wöskuökwak dë'bitu sene yësyësë ñalé kkachök a' a, erë a' kë wa ie' ttè klö'wé. Erë inuköl shtëkwakpa Roma wökirpa a ena alakölpä sulusipa, esepa tö ie' ttè klö'wé. E' sué a' tö erë kë a' er maneone ie' ttè klö'woie. E' kueki mokí ye' tö a' a iché tö ie'pa esepa dörawa a' skéie i blúie Skëköl tso' e' a.

Uva kanëukwakpa sulusipa e' tté

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

33 Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kanë wák eköl tö uva kuatké taië ta ikköiëwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Nies úla yuëitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki ta ie' tö ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tö ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' míá ká bánet. 34 Mik uvawö aline tso'tke wë'iäë

shtë, etä ie' tö ikanè mésopa welepa patkëmi ie' icha tsuk. 35 Erë kanëukwakpa tö ikanè mésopa klö'wéwa, eköl ppéraitö siarë, eköl ttëwarakitö, eköl shkä'wëraitö taië ák wa. 36 Etä kanè wák tö ikanè mésopa skà patkëmine tköka kuaë ipatkë'itö e' tsata. Erë kanëukwakpa tö iwamblé ie'pa ta wës ie'pa tö iwamblé' wëpa dë'rö kuaë e'pa ta es.

37 “Bata ekké ta ie' tö iwák alà patkëmi ta ie' ibikeitsé: 'Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tö idalöieraë.’ 38 Erë mik ie'pa tö ilà sué, etä ie'pa iché ñi a: 'Ie' wì dör ká i' wak alà, ká i' atdaë ie' ulà a. Ittöwasö etä es se' ulà a ká i' atdaë.’ 39 E' kueki ie'pa tö iklö'wéwa yéttsa bánet ta ittëwarakitö.”

40 Etä Jesús tö iché:

—Ye' tö a' a ichaké: ¿Ima a' tö ibikeitsé? Mik kanë wák dene etä ¿i weraë ie' tö kanëukwakpa e'pa ta?

41 Ie'pa tö iiüté:

—Ie' tö pë' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa ta uva kané meraneitö kanëukwakpa kua'kipa tö ipatueraë buaë mik ikéwö döke bit ekké esepa a.

42 Etä ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö ki, ¿e' kë sune a' wa? E' tö iché:

‘Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö e' yönene ák bua'buaië.

E' kaneö' Skëköl tö, ta e' tö s'ttsë'wëke buaë, s'tkinewa iweblök.'† Es Skëköl yëkkuö tö iyë'at.

43 E' kuęki yō ichè a' a' tō ì blúie Skėköl tso' e' kané mène a' a', erè e' yerattsaitō a' ulà a' ta imeraëitō pè' kuą'kīpa tō iwakaneweraë buaë esepa a'. 44 Es yi klastkēne ák e' mik ese parolordaë ena yi kī ák e' anekā ese yalitdawa idikīa. 45 Mik sacerdotepa wōkirpa ena fariseowakpa tō ì kleé Jesús tō ñe' ttsé, eta ie'pa tō isuéwa tō ie' tso' ie'pa chök. 46 E' kuęki ie'pa éna ie' klō'wakwa eē. Erè pè' tō iklö'wé tō ie' dör Skėköl tteköl, e' kuęki ie'pa suane pè' yōkī ta kē ie'pa wā iklö'newa.

22

Blu' alà ulabatske e' tté (Lucas 14.15-24)

1 Eta Jesús tō tté skà kleé ie'pa a' i' es: 2 "Ì blúie Skėköl tso' e' ta itkōke wēs itka blu' eköl ta es. E' tō ilà ulabatske e' kėwō tkō'wēke. 3 Ie' tō ikanè mėsopa patké wépa kiule kōs e'pa a' ichök: 'Blu' alà ulabatske e' diwō de, a' shkō ikėwō tkō'uk.' Erè ie'pa kē shkak. 4 E' ukuōkī ta blu' tō ikanè mėsopa kuą'kī skà patkēmi e'pa a' ichéitō: 'Ichō wépa kiule kōs a' tō ye' iyiwak bua'buāe e' duotke alinetke, katē ē kianeia. E' kuęki a' shkō ye' alà ulabatske e' kėwō tkō'uk.' Eta ie'pa míyal e' chök wépa kiule e'pa a'. 5 Erè wépa kiule kōs e'pa kē wā blu' ttō iūtēne. Ie'pa eköl míā ikanè kī, eköl míā íyi watauk 6 ta imalepa tō blu' kanè mėsopa klō'wéwa ta iwe'ikérakitō siarē, ñies wēlepa ttéwarakitō. 7 Eta blu' ulunekā taiē ie'pa

kī ta ie' tō iché iñippōkwakpa a': 'A' yú ie'pa kōs ttökulur, ñies ie'pa u kōs ña'úwa.' 8 E' ukuōkī ta ie' tō iché ikanè mėsopa a': 'Íyi ulitane tso'tke ye' alà ulabatske e' kėwō tkō'woie, erè wépa kiule e'pa dör pè' suluē, e' kuęki ye' kē tō kawō mepa ie'pa a' ye' alà ulabatske e' kėwō tkō'uk. 9 E' kuęki a' yú bet ñalā kibi kōs ese kī ta pè' kōs sué a' tō e'pa a' ishkeñú kawō tkō'uk ye' ta.' 10 Eta ikanè mėsopa míyal ñalā kōs kī ta pè' kōs kué ie'pa tō, pè' buaë ena pè' suluē, esepa dapa'wéka wé ie'pa tso' ikėwō tkō'uk e' wé a'. Es iwé wā iēne taiē.

11 "Erè mik blu' de wépa dapane e'pa sauk, eta wēm eköl suéitō kē e' paiēule wēs ikawōta e' paiök ulabatsè kėwō tkō'wo es. 12 E' kuęki blu' tō ie' a' iché: 'A yami, ¿wēs be' dewa? Be' kē e' paiēule ulabatsè kėwō tkō'wo ese datsi' wa.' Erè wēm e' kē wā blu' iūtēne yēs. 13 Eta blu' tō iché ichkō watiōkwakpa a': 'Wēm i' ulà ena iklö' mouwa a' tō ta iuyōttsa bánet stuī ké a, eē ie' iuraë siarē, ikā blārdaë iweir taiē e' kuęki.' 14 Ttē e' pakéyō a' a' e' wā dör i' es. S'tso' taiē kiule as Skėköl klō'urakitō iblúie, erè wépa shukitbakitō esepa kē dör taiē."

*S'wōkirpa patauk, e' tté
(Marcos 12.13-17; Lucas
20.20-26)*

15 E' ukuōkī ta fariseowakpa míyal ta ittérak ñita: "ilè chakōsō Jesús a' as ie' tō ilè sulu chō ikkatoie." 16 E'

kuëki ie'pa tö iklépa wëlepa ena Herodes klépa wëlepa patkémi ie' a ichakök. Ie'pa tö ie' a iché:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wa ijcher tö kekraë be' ttö mokië. Be' tö sulitane sueke ñikkëë. Ima pë' tö be' cheke e' kē ki be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. ¹⁷ E' kueki ichö sa' a, ¿ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kē idör buaë?

¹⁸ Ie' tö isuëwä tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

—A' e' ö suluë, ¿I kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? ¹⁹ Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuoie, e' kkachö ye' a et.

Ta ie'pa wä inuköl wöshki ese debituia et. ²⁰ Eta ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

²¹ Ie'pa iüté:

—Roma wökir kibi.

Eta ie' tö ie'pa a iché:

—E' ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, ta kos Skëköl icha ese mú ie' a.

²² Mik ie'pa tö e' ttsé, eta ie'pa tkinewä. Ie'pa tö iméat ta imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ë diwö wa, sa-duceowakpa wëlepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowä e'pa kē

shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö se' a iyë'at tö wëm blënewä kē alà ate, e' ta ie' ël kawötä ischö tsukwä as ilà kōka iël blënewä, e' a. ²⁵ Etökicha sa' shuä wëpa bak dōka kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kē alà ate. E' ukuöki ta ie' itōki iël tö ischö tséwä, ²⁶ erë ñies e' blënewä kē alà ate. Es itka iël skä ta ñies imalepa kos e'pa ta. Ie'pa kul blërulune kē alà ate yës. ²⁷ Bata ekké ta ñies ilaköl blënewä. ²⁸ Wëpa kul e'pa bak alaköl eköl ë ta. Mik s'duowä e'pa shkenekane, eta ¿wëne dömi ie' wëm chökíe?

²⁹ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kē wä Skëköl yëkuö süule, ñies ie' diché kē jcher a' wä, e' kueki a' wöä ká chowa. ³⁰ Mik s'duolur e'pa shkenekane, eta wëpa ena alakölpa kē serpawaiä ñita. E'pa míyal wës Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a kē sarta'wä ñita es. ³¹ ¿A' ki kiane jcheno tö moki s'duowä e'pa shkerdakane? I yë' Skëköl tö a' a iyëkuö ki ¿e' kē aritsule a' wä? Ie' tö iyë' Moisés a: ³² 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.* Ie' kē dör s'duowä e'pa Këköl. ¡Ie' dör s'ttsë'ka e'pa Këköl! E' kueki se' wä ijcher tö s'duowä e'pa shkerdakane.

³³ Mik pë' tö tté wa Jesús tö s'wöbla'weke ñe' ttsé, eta ie'pa tkirulune.

* **22:32** Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl: Mik tté e' ché Skëköl tö Moisés a, eta Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blërulunebak ká iaiäë. Wës ie' tö iché, e' wä kiane ché tö ie'pa tso' ttsë'ka Skëköl ta. Éxodo 3.6 saú.

¿Skëköl ttè dalöiëno e' isie dör ikibiie?

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Mik fariseowakpa wa ijchenewa tö Jesús tö saduceowakpa siwa'blöwéwa ttè mokj wa, ³⁵ etä ie'pa eköl dör s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö ie' a ilè chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wöbla'ukwak, Skëköl ttè dalöiëno ¿e' wëne dör ibua'ie imalepa tsata?

³⁷ Ie' iüté:

—'Këkë dör a' Këköl, e' dalëritsö a' er kos wa, a' wák kos wa ena a' erbikè kos wa.' ³⁸ Ttè e' dör ibua'ie ttè dalöiëno malepa kos tsata. ³⁹ Erë e' itökj ttè skà tso', e' dör wës iët ñe' es, e' tö ichè: 'A' malepa dalëritsö wës a' wákpa e' dalër es.' ⁴⁰ Ttè dalöiëno kos kitbak Moisés tö ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kj, e' wöiënewa ttè böt ñe' ë a.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseowakpa daparkeia, ⁴² e' dalewa Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima a' tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ché, tö yi aleri idir?

Ie'pa ie' iüté:

—E' dör s'blú bak kiè David e' aleri.

⁴³ Etä ie' iché ie'pa a:

—E' dör es, e' ta ¿wës David tö iki' ie' Këköl? David tö iyè Skëköl Wiköl wa i' es:

⁴⁴ 'Skëköl tö iché ye' Këköl a: Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno tajë,

dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia etä.[†]

⁴⁵ Ie' dör David aleri, e' ta ¿wës e' kiëmi David tö ie' Këköl?

⁴⁶ Kë yi a ie' iütëneia yës. E' ukuökj ta kë yi kësik dë'kaia ie' a i skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté Jesús tö

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ E' ukuökj ta Jesús tö iché ittökatapa a ena s'tso' tajë e' kukua: ² S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa a kawö mène ttè dalöiëno me'atbak Moisés tö e' wà pakök se' a. ³ E' kuekj i kos dalöiök a' ké ie'pa tö e' dalöiö. Erë i dalöiök ie'pa tö a' ké ese kë dalöieta' ie'pa wákpa tö. E' kuekj kë ie'pa waköwar a' tö. ⁴ Ie'pa tö ttè dalöiëno tajë darërëe ese meke s'malepa a wà dalöiè. E' dör wës dali ekkeë iè s'kj es, erë ie'pa kë tö iketa'wa iulatska ë wa s'kimoie. ⁵ I kos weke ie'pa tö e' dör s'ditsö ë wö wa e' oie tö ie'pa dör pë' buaë. Skëköl ttè wele kitule datsi'tak kj, ese mueke ie'pa tö iwötsa kj ena iulà kj e' kitkoie. Nies ie'pa wöbatsö idatsi' kitkök datsi'tak batsibatsj chalala buaala ese wa. ⁶ Wé ie'pa kawö tkö'uke ñies ñi dapa'wo wé a ese ska' kula' tso' skëképa dalöiërta' tajë esepa a, ese kj ie'pa wöbatsö e' tkökser. ⁷ Nies ie'pa kj ikiar tö pë' tö ie'pa shke'wë wës këképa dalöiërta'

tajë ese shkë'wë es wé pë' tso' tajë e'pa wöwa. Ie'pa wöbatsö tö pë' tö ie'pa kië 's'wöbla'ukwak'.

⁸ “Erë a' ulitane dör ñies ë, e' kueki kë a' ñi kiök 's'wöbla'ukwak.' A' wöbla'ukwak e' dör eköl ëme e' kueki kë a' ñi kiök es. ⁹ Ñies a' ulitane yé dör eköl ëme, e' dör Skëköl tso' ká jaì a e'. E' kueki kë yi kiar ká i' a 'S'yé.' ¹⁰ Ñies a' wökir dör eköl ëme, e' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kueki kë a' ñi kiök 's'wökir.' ¹¹⁻¹² Yi e' ttséka tajë, esepa wöardawa; erë yi e' wöewa diöshët, esepa kïkardaka. E' kueki wé dör ibua'ie a' shua esë kawöta e' wöökwa kanë mésoie imalëpa kïmuk.

¹³⁻¹⁴ “jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! Ì blúie Skëköl tso' e' wëkkö wötekewa a' tö s'malëpa yökï as kë ie'pa döwa. A' kë mi'wa, ñies wëpa shkakwa esepa wöklö'wëke a' tö.

¹⁵ “jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' shköke ká kos ekkë ki s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, etä iyué a' tö ì sulu wamblökwak tajë tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdäë siarë bö' ké a wës a' es.

¹⁶ “jA' dör wës sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! jWëstela ina a' ta! A' icheke: ‘Yi tö ttë mé Skëköl wé wa, ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttë mé orochka tso' wötëule Skëköl wé mik e' wa, e' ta

e' wà kawöta iütë.’ ¹⁷ jA' kë er ta! jA' dör wës s'wöbla kë wawër es! jÌ dör ibua'ie, orochka tso' Skëköl wé mik e' ö Skëköl wé tö orochka batse'wé e'? ¹⁸ Ñies a' tö icheke: ‘Yi tö ttë mé ka' tso' íyi moka Skëköl a e' wa, e' ta ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttë mé íyi me'rka ka' ñe' ki e' wa, e' ta e' wà kawöta iütë.’ ¹⁹ jA' dör wës s'wöbla kë wawër es! jÌ dör ibua'ie, íyi me'rka ka' ñe' ki e' ö ka' tö ibatse'wé e'? ²⁰ Yi tö ttë mé ka' ñe' wa, ese kë ku' ttë muk ka' ñe' ë wa, ñies ie' tso' ttë muk kos ì tso' iki e' wa. ²¹ Yi tö ttë mé Skëköl wé wa, ese kë ku' ttë muk Skëköl wé ë wa. Ñies ie' tso' ttë muk Skëköl serke eë e' wa. ²² Yi tö ttë mé ká jaì wa ese tso' ñies ttë muk Skëköl kulé wa. Ñies itso' ttë muk Skëköl wák tkër ikulé ki e' wa.

²³ “jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! Káköla tso' iëno chke a kië menta ena anís ena comino ese kos tsá meke a' tö Skëköl a. E' dör buaë erë ttë dalöiëno e' bua'ie kë dalöie a' tö. E' dör sene yësyësë, ena ñi saü er siarë wa ena erblö Skëköl mik moki kë ilo'yeta'. Ñies e' kos dalöiök a' kawöta. ²⁴ jA' dör wës sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wës a' tö schö'wak wöppée tá a, erë kameio maléwa a' tö wa'ñe, kë ittse'ne a' wa.

²⁵ “jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' dör wës a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke ë es. A' wër buaë erë a' er suluë.

A' dör akblökwakpa. A' kī s'yamipa íyi kōs kianettsā a' ē a. ²⁶ ¡A' fariseowakpa, a' dör wes s'wöbla kē wawēr es! Tka' ttō skuōō kewe, es ñies ikikke pa sune.

²⁷ “¡A' s'wöbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluē! A' dör wes pō pateule saruruē es. Ese wēr buaē ikikke, erē ishūa s'nu diché tso' taiē, e' dör ñá suluē. ²⁸ A' dör wes pō ese es, a' e' ö tō a' dör pē' buaē yēsyesē, erē a' er dör suluē. A' dör e' ökwakpa.

²⁹ “¡A' s'wöbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluē! A' tō Skēköl ttekölpa bak ká iaiaē e'pa pō yuekene pa'ali. Ñies ì yué a' tō as s'ser yēsyesē bak e'pa kē chōwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaē. ³⁰ E' dalewa a' icheke: ‘Sa' tkōpa sa' yēpa bak ká iaiaē e'pa kēwō ska' ta, e'ma kē sa' wā ie'pa sini'kune Skēköl ttekölpa ttökulur.’ ³¹ Mik e' cheke a' tō, etā a' e' chōkekā tō a' dör wēpa tō Skēköl ttekölpa kōtulur, e'pa aleripa. ³² Wes a' mir e' wa iwēnewā tō ì sulu wamblē'mi a' yēpa tō ese kī wambleraē a' tō dō ibataie.

³³ “¡A' dör suluē wes tkabē es, wes tkabē ichök es! ¿Wes a' tkōmishkar kē wōmerpattsā weinuk bö' ké a? ³⁴ Ittsō, ye' tō Skēköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraē a' a. Erē a' tō ie'pa wēlepa tterawā, wēlepa skā wōterawā a' tō krus mik ttēwā, wēlepa skā

pperaē siarē a' tō ttsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wō wé a. Ie'pa yuleraē a' tō iwe'ikeraē a' tō ká wa'ñe. ³⁵ E' kuekī s'ser yēsyesē kōtulur a' yēpa tō mik Abel kōtwā Caín tō dōkā mik Zacarías dör Berequías alá e' kōtwā a' yēpa tō ka' tso' íyi mokā Skēköl a' e' ena ie' wé e' shusha, e' nuí kōs kierane ie' tō a' a. ³⁶ Mokī ye' tō a' a ichè tō s'ser yēsyesē kōs kōtulur a' yēpa tō, e' nuí kī a' ena wēpa dör wes a' es esepa weirdaē siarē.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalērmik

(Lucas 13.34-35)

³⁷ ¡A' Jerusalén wakpa, Skēköl ttekölpa kōs ttekewā a' tō kekraē! Ñies ittē pakökwakpa patkeke ie' tō a' a, e'pa ttekewā a' tō ák wa. ¡Wekkē ye' erkiē tō ye' mú a' dapa'wē e' ska' wes dakro mitchke tō ila'rla dapa'wē ipik dikīa es, erē kē a' kī ikiane yē! ³⁸ Ye' ttō ttsō, Skēköl kē tō a' ká kkō'nepaia. ³⁹ Ye' tō a' a ichè tō i'tami a' kē tō ye' suēpaia dō mik ye' dene etā. E' kēwō ska' ta a' tō ye' cheraē: ‘¡Ayēcha buaē yi datse Skēköl ttō wa e'!’

24

Jesús tō iché tō Skēköl wé olordawā

(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesús e' yéttsā Skēköl wé a ta imía ta ittōkatapa de ie' ska' ta Skēköl wé ena u bua'buā skā tso' ipamik, e' kkaché ie'pa tō ie' a. ² Erē ie' iché:

—Mokī ye' tō a' a' ichè tō u kōs tso' bua' buaē sué a' tō íe, e' olordawa sēraa, iékwō ě kě atpa ñi bata kī.

¿Ì wa sō isuèmi tō ká i' erkewatke?

(*Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24*)

³ E' ukuōkī tā ie'pa míyal kabata kiè Olivo eē. Jesús e' tkésēr tā ittōkatapa de ie' ska' tā ie' ě a' ichaké:

—Ichō sa' a' ĩmik íyi ekkē wamblērmi? ¿Ì wa sō isuèmi tō be' dotkene, ñies tō ká i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' tō ie'pa iuté:

—Tajē pē' datse e' chōk tō ie'pa dōr ye'. Icherarakitō: 'Ye' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', tā pē' kīterarakitō tajē. E' kuēkī a' tso' wōsh wa as kě yi tō a' kītō'ū. ⁶ Ká tajē wakpa ñippōke tajē wī a' dià a' e' biyō ttseraē a' tō. E' wake' tkōraē erē ká i' erwami e' kianeia. E' kuēkī kě a' tkinuk e' wa. ⁷ Ká kuā'kī kuā'kī wakpa ñippōraē ñita. Ñies í tō ká wōtī'weraē ká wa'ñe. Ñies ká tseē wakpa tteraē bli tō tajē. ⁸ Erē íyi ekkē kōs dōr erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yōkī ese. E' dōr wēs alakōl alà kurketke tā ikirir es.

⁹ "A' merdattsā we'ikè. A' ttelurdaē pē' tō. Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kuēkī. ¹⁰ E' kēwō ska' tā wēpa erblé ye' mik, esepa tajē tō ye' waterattsā. Ie'pa ñi sauraē suluē, ñies wēlepa tō ieltēpa wōmerattsā ibolōkpa

ulā a. ¹¹ Kachōkwakpa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl ttekōlpa esepa dōraē tajē. Ie'pa tō s'kītō'weraē tajē. ¹² Ì sulu kī wamblērdaē tajē shūte, e' kuēkī s'kibiie kě tō imalepa dalēritsepaia. ¹³ Erē yi e' tkēwa darērēē dōka' bata ekkē, esepa tsatkerdaē. ¹⁴ Ì blúie Skēkōl tso' e' ttē buaē pakardaē ká wa'ñe as ká ulitane wakpa wa ijcher, e' ukuōkī tā ká i' erdawa.

¹⁵ "Skēkōl ttekōl bak kiè Daniel, e' tō ikit iyēkkuō kī tō ì şulusi tō ì dōr batse'r e' ia'wē ñáie, e' dōrawa Skēkōl wé a' iia'ukka' ñáie, (yi tso' yēkkuō i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tō, ¹⁶ etā wēpa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata kī* esepa tkōshkar kě dōkwane wēshkē íyi tsukmi. ¹⁸ Ñies yi tso' kanēblōk kañika esepa kě dōkwane wēshkē idatsi' yōktsa. ¹⁹ E' kēwō ska' tā alakōlpa alà kurketke ena alakōlpa tsu' muke ilà a' iwēstela ina esepa tā! ²⁰⁻²¹ S'ditsō weirdaē tajē shūte. Mik ká i' yōne dō ikkē tā kě s'we'ikule ekkē, ñies kě s'weirpa aishkuō tā ekkē. E' kuēkī ikiō Skēkōl a' as kě iwamblēr a' tā yuēdiō kēska' ö eno diwō a. ²² E' kēwō kě wōōpawa Skēkōl tō, e'ma kě yi isie atukia' ttsē'ka. Erē e' kēwō wōerawaitō, wēpa shūkitbakitō esepa dalērmik.

²³⁻²⁴ "Kachōkwakpa e' kōrakā e' chōk tō ie'pa dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ö

* 24:17 u bata kī: E' kēwō ska' tā ie'pa u tsabata dōr kkuēie, e' kī ie'pa shkōke.

Skëköl tteköl wële. E'pa tō ì kē or yi a ese wëraë s'kitō'woie tō ie'pa ttè dör mokjë. Dō wëpa shukit Skëköl tō, esepa mú kitërmi, e'ma ikitërdaë. E' kueki yile tō a' a' ìcheke: 'Isaú, wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, ie' dur wíe', e' ta kē a' tō iklö'war. ²⁵ Ittsó, iyi ekkē biyö chétkeyö a' a' keweie. ²⁶ E' kueki mik ie'pa tō ìcheke a' a': 'Isaú, wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tso' ká wë kē yi serku' eë', etá a' kē minuk isaúk. Mik ie'pa tō ìcheke a' a': 'Isaú, ie' tso' íe blëulewa', etá kē a' tō iklö'war. ²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etá sulitane tō isuëraë wës alá wöñar tō ká olo ppëe ká wa'ñe e' suësö es. ²⁸ Sulitane wá ijcher tō wë ölö daparke tajë, eë ilè nu tër. Es ñies mik ye' dene, etá sulitane wá ijcherdaë.

Jesús dörane olo ta' tajë

(*Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33*)

²⁹ "S'weine e' këwö tka, e' bet diwö wötuidawa, ñies si'wö kē wöñarpaia. Bëkwö darolordaë ena ì kos tso' ká jai a e' wötirdaë. ³⁰ Etá sulitane tō iyi suëraë ká jai a iwà kkachoie tō ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene bet. Ká ulitane wakpa suardaë tajë e' yöki, ie'pa iuraë tajë ta bet ie'pa tō isuëraë tō ye' datse kashuk a mò a' diché ta' tajë olo ta' tajë. ³¹ Duk blardaë tajë ta ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wëpa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini'ëme. Ie'pa tō iyuleraë ká wa'ñe dō wë ká

i' bata erkerö eë ena wë ká jai bata erkerö eë.

³² "A' e' wöbla'ú ttè ikkë wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, etá a' wá ijcher tō duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tō isuë tō iyi ekkë wamblërke, etá a' wá ijchenú tō ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Moki ye' tō a' a' ìchë tō iyi ekkë wamblërdaë wëpa dör wës a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kē erpawa yës.

³⁶ "Erë e' këwö e' diwö kē jcher yi wá. Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kē wá ijcher, ñies ye' dör Skëköl Alà e' kē wá ijcher. S'yë ë wá ijcher.

³⁷ "Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene etá e' këwö dör wës Noé këska' es. ³⁸ E' këska' ta kam di' tajë tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wës kekraë es dō mik Noé dewa ikanò bërie e' a' etá. ³⁹ Erë ie'pa kē ku' ipanuk yës etá di' dettsa tajë ie'pa ki, e' tō ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene etá. ⁴⁰ E' këwö ska' ta wëm böi tso' kanëblök ese eköl mira iwá ta iëköl atdaë. ⁴¹ Alakölpa böi tular ak wawök, ese eköl mira iwá ta iëköl atdaë.

⁴² "E' kueki a' tso' erki. A' kē wá ijcher tō diwö wëkkë a' Këköl dörane. ⁴³ A' wá ijcher buaë tō u wák mú wá ijcher tō wëkkë akblökwak datse, e'ma kē ikapöpawá iyöki, kē itö kawö mepa yi a' dökwa

iiyi ekiblök. ⁴⁴ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene mik a' kē ku' ye' panuk etā, wēs akblökwak es. E' kueki a' tso' erki.

Kanè méso buaē ena kanè méso suluē e' tté
(Lucas 12.41-48)

⁴⁵ “Kanè méso yēsyesē kabikeitsō buaē, ese merakā iwōkir tō imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraē mik kē iku' e' dalewa. ⁴⁶ Iwōkir dene tā ikuēitō iwakanéuk wēs iyēneia es, e' tā ayēcha e' dör buaē ie' a. ⁴⁷ Mokī ye' tō a' a ichē tō kanè méso ese merakaitō ie' wā iyi tso' kōs e' kuebluie. ⁴⁸ Erē kanè méso ñe' dör suluē tō ibikeitsé tō kē iwōkir dōpane bet. ⁴⁹ E' kueki ie' tō imalepa ppémi. Ñies ie' chkémi, blo' yémi bloblopa tā. ⁵⁰ Erē idiwō ena ikéwō kē wa ie' ku' ipanuk, etā iwōkir dōrane ⁵¹ tā iwe'ikeraitō siarē wōmerattsā weinuk e' ökwakpa tā. Ie'pa iurarak siarē, ikà blardaē iweir kueki.

25

Busipala dōkā dabop e' tté

¹ “Ì blúie Skéköl tso' e' tā itkōraē wēs itka ulabatsē a es. Busipala dōkā dabop e' e' yélur ibō'wōla wa wēm ulabatsōke, e' ñaletsuk. ² Busipa skel e'pa dör kabikeitsōtā' buaē esepa, erē imalepa skel kē dör es. ³ Wēpa kē kabikeitsōtā' buaē e'pa wā ibō'wōla ē mí, kē wā bō'wō diō kí mine. ⁴ Erē wēpa kabikeitsōtā', e'pa wā

ibō'wōla mí, ñies idiō kí mirak iwa. ⁵ Erē wēm ulabatsōke, e' kē dē' bet, iwōtkēnekā e' kueki. E' dalewa busipa shtrine tā ikapolur. ⁶ Kā shābōts tā ie'pa tō ittse tō iarkerak: 'iWēm ulabatsōke, e' datse! iA' yú iñaletsuk!' ⁷ Etā busipa kōs e' kēka tā ibō'wōla wōtskémirakitō. ⁸ Etā busipa kē kabikeitsōtā' e'pa tō iché imalepa a: 'A bō'wō diō kakmú sa' a as sa' bō'wōla kē wōitwā.' ⁹ Erē ie'pa iūtē: 'Au, sa' tō imé a' a, e' tā kē idōpakā se' ulitane ki. E' kueki a' yú a' icha taük wē iwaterke ee.' ¹⁰ Etā ie'pa míyal bō'wō diō taük. E' dalewa wēm ulabatsōke e' de, etā wēpa wā bō'wō diō kí mí e'pa dewā wēm ulabatsōke e' tā iulabatso wé a tā iwékkō wōtēnewā. ¹¹ E' ukuōki tā busipa malepa debitu tā ichakeke u'rki: 'iA kēkēpa, a kēkēpa, ukkō kkōppōō sa' a!' ¹² Erē wēm ulabatsōke e' tō ie'pa iūtē: 'Mokī ye' tō a' a ichē tō kē ye' wā a' suule.'

¹³ “Ye' tō a' a ichē tō a' kē wā ijcher ì kēwō, ì diwō ye' dōmine e' kueki a' tso' erki.

Inuköl mène wakanewē e' tté
(Lucas 19.11-27)

¹⁴ “Ñies ì blúie Skéköl tso' e' tā itkōraē wēs itka wēm eköl mi'keā kamiē ká kuā'ki a ese tā es. Ie' tō ikanè mēsopa kié tā iché ie'pa a: 'Ye' inuköl wakanewē ye' a buaē as ikí klör.' ¹⁵ Ikanè méso eköl a ie' tō inuköl kié talento* ese mé

* 25:15 talento: E' dör ie'pa inuköl kié denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kanēblō ká et e' ské ekkē.

mil skel (5.000). Iëköl a ie' imé mil böt (2.000). Eta iska a ie' tö imé mil et ë (1.000). Ie' tö ie'pa a imé kos ie'pa a iwakaneor ekkë. E' ukuökî ta ie' mía. ¹⁶ Wëne a imène mil skel, e' tö iwakanewé buaë. Ie' tö ikî klö'wé mil dökä skel. ¹⁷ Es ñies wëne a imène mil böt, e' tö ikî klö'wé mil dökä böt. ¹⁸ Erë wëne a imène mil et, e' mía ta iyök biéitö e' a itö iwökîr inuköl wötéwa.

¹⁹ "Ká de taië eta ie'pa wökîr dene e' tö ie'pa kié isuoie tö kos ie'pa tö inuköl kî klö'wé. ²⁰ Wëne a imène mil skel, e' de kewe iwökîr ska'. Ie' wa inuköl kî debitü mil dökä skel. Ie' iché iwökîr a: 'A kékëpa, be' tö ye' a inuköl me' mil skel, e' kî klö'wéyö mil dökä skel.' ²¹ Iwökîr tö iché ie' a: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kuekî ye' tö iyi skà meraë be' a taië wakanewë. Be' shkōwā ttsë'nú buaë ye' ta.' ²² E' ukuökî ta wëne a imène mil böt e' de ta ichéitö: 'A kékëpa, be' tö ye' a inuköl me' mil böt, e' kî klö'wéyö mil dökä böt.' ²³ Iwökîr tö ie' a iché: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kuekî ye' tö iyi skà meraë be' a taië wakanewë. Be' shkōwā ttsë'nú buaë ye' ta.'

²⁴ "Erë kanè méso a imène mil et, mik e' de, eta ie' tö iché iwökîr a: 'A kékëpa, ye' wa ijcher tö be' dör wëm er darërëë ese. Be' tö iyi

wöshteke wé kë be' wa iku-atkëne ee. Ñies i kë dör be' icha ese klö'wëkewā be' dör. ²⁵ E' kuekî ye' suane be' yökî dö' ye' tö be' inuköl chōwëwa. E' kuekî be' inuköl blé ye' tö iyök a. I' be' inuköl dene ye' wa be' a.' ²⁶ Eta iwökîr tö iüté: 'Be' dör kanè méso suluë, bikër taië ese. Be' iché tö ye' tö iyi wöshteke wé kë ye' wa ikuatkëne ee ena i kë dör ye' icha ese klö'wëkewāyö, ²⁷ e' ta be' tö ye' inuköl blōpa inuköl bló wé a as ee ikî klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene eta ye' inuköl ena ikî klōne, e' de ye' ulā a.' ²⁸⁻²⁹ Eta ie' tö iché: 'Wé wa iyi tso' e' a ikî merdaë. Erë wé kë wa i ku', i tso' e' wa elkela e' yerattsa iyökî. E' kuekî inuköl me'yö ie' a, e' yöttsa ie' ulā a ta imú wé wa itso' dökä 10.000 e' a. ³⁰ Eta kanè méso suluë i' e' uyöttsa stui ké a, ee pë' suluë iurarak siarë ikà blardaë iweir kuekî.'

Jesús tö ká ulitanë wakpa shuleraë

³¹ "Ye' dör S'ditsö Alà, e' dörane s'blúie olo ta' taië ye' biyöchökwakpa kos ta. Mik ye' dene, eta ye' e' tkörakā blu' kulé kî ká ulitane wakpa shülök. ³² Ie'pa dapardaë ye' wörkî ta ye' tö ie'pa blabatseraë wës iyiwak kkö'nukwak tö obeja ena chibo blabatsë es. ³³ S'ser yësyësë esepa dör wës obeja es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulā bua'kka. S'ser suluë esepa dör wës chibo es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulā baklî'kka. ³⁴⁻³⁶ Eta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulā

bua'kka e'pa a: 'Ye' dör a' blü. Ye' yé er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wā, etā a' tō ye' dē'; mik ye' bak ersinuk, etā a' tō ye' a di' me'; a' kē wā ye' sūule, erē a' tō ye' kiéwā buaē a' u a. Ye' bak datsi' kē tā', etā a' tō ye' a datsi' kakme'; ye' bak duök siarē, etā a' dē' ye' kimuk; ye' bak wötēulewā s'wōto wé a, etā a' dē' ye' sauk. E' kueki a' shkōwā i blüie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yör e' yōki.' 37 Erē s'ser yēsyesē e'pa tō ye' a ichakeraē: 'A Skēkēpa, sa' kē wā ijcher. ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke bli tō, e' dē' sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke ersi tō, e' a di' me' sa' tō? 38 ¿Mik be' dē'bitu sa' u a, kē sūule sa' wā, e' ki'wā buaē sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē tā', e' a datsi' kakme' sa' tō? 39 ¿Mik sa' tō be' su' tō be' duöke ö be' wötēulewā s'wōto wé a, e' sauk sa' dē'?' 40 Etā ye' tō ie'pa iüteraē: 'Mokī ye' tō a' a ichē tō mik a' tō íyi ekkē buaē o' ye' yamipa siarē ikkēpa a, etā e' dör wes a' tō ye' wák a iwè es.'

41-43 "E' ukuöki tā ye' tō icheraē wépa tso' ye' ulà bakli'kka e'pa a: 'Ye' du' bli wā, erē a' kē wā ye' dēne; ye' bak ersinuk, erē a' kē wā ye' a di' mēne. Ye' dē' a' ska', kē sūule a' wā, erē a' kē wā ye' kinewā a' u a; ye' bak datsi' kē tā', erē a' kē wā datsi' mēne ye' a; ye' bak duök ena wötēulewā s'wōto wé a, erē a' kē dē' ye' sauk. E' kueki a' wōmeulettsabak weinuk siarē. A' e' skōttsa ye' yōki. A' yúshka bö' ñar michoē yöule

bé ena iklépa we'ikoie e' a.' 44 Erē ie'pa tō ye' a ichakeraē: 'A Skēkēpa, e' kē jcher sa' wā. ¿Mik sa' tō be' su' tō be' duöke bli wā? ¿Mik sa' tō be' su' tō be' ersine? ¿Mik be' dē' sa' u a? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē tā'? ¿Mik sa' tō be' su' duöke ö wötēulewā s'wōto wé a? ¿Mik sa' kē wā be' kimene?' 45 Etā ye' tō ie'pa iüteraē: 'Mokī ye' tō a' a ichē tō mik a' kē wā íyi ekkē one s'siarēpa ikkēpa a, etā e' dör wes kē a' wā ye' wák a iöne es.' 46 S'ser suluē esepa michoē weinuk, erē s'ser yēsyesē esepa ser michoē buaē ye' tā."

26

Judiowak wōkirpa tō Jesús aleritsé klö'wēwā
(*Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53*)

1 Mik Jesús tō s'wōbla'wé kos e' one, etā ie' tō iché ittōkatapa a:

2 —A' wā ijcher tō böiki se' tō Se' Yépa Yērulune Egipto e' kēwō tkö'weke. E' kēwō ska' tā, ye' dör S'ditsö Alà, e' wōmerdattsā ttēwā wötēulewā krus mik.

3 E' kēwō ska' tā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kueblupa ñi dapa'wé sacerdotē kibi kiē Caifás, e' u a. 4 Eē ie'pa tō Jesús aleritsé kitō'wé iklö'wōwā ttēwā. 5 Erē ie'pa iché ñi a:

—Kē sō iwamblē Se' Yépa Yērulune Egipto e' kēwō tkö'wekesö e' a as pē' kē shutirka tajē.

Kiõ masmas téka alaköl eköl tö Jesús ki

(*Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8*)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tkëria mesa ki chkök. Eta alaköl eköl de ie' ska', e' wa kiõ masmas tuè darërëë ese debitu, e' mí ie' wa iukkuö yöule ák bua'buwa wa ese a. Eta kiõ e' tékaitö Jesús wökir ki. ⁸ Erë mik e' sué ittökatapa tö, eta ie'pa uluneka ta iché:

—¿Iök kiõ se we'ikéwa ie' tö éanas? ⁹ Iwatormittsa inuköl taië skéie s'siarëpa kimoie.

¹⁰ E' ttsé Jesús tö ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿Iök a' tso' alaköl i' tsiriuk? Íyi buaë wéitö ye' a. ¹¹ S'siarëpa tso' kekraë a' shua, erë ye' kë ku' kekraë a' ta. ¹² Kiõ tékaitö ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yöki. ¹³ Moki ye' a' a iché tö ká wa'ñe wé Skököl ttè buaë pakarke, eë ipakardaë ñies tö ie' tö ì buaë o' ye' a. Es e' kë chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús watké

(*Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6*)

¹⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök kí bül, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' mía sacerdotepa wökirpa ska' ¹⁵ ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿Kos a' tö ye' patuëmi Jesús wömottsä a' a?

Eta ie'pa tö inukölchka wöshki mé ie' a dökä dabom mañayök (30). ¹⁶ E'tami ie' tö

kawö yulémi bua'iewa Jesús wömottsä.

Jesús tö Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö bata tkö'wé

(*Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26*)

¹⁷ Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa* e' kéwö tsá diwö dewatke. Eta Jesús ttökatapa de ie' ska' ta ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tö sa' tö Se' Yëpa Yërulune Egipto kéwö tkö'wëkesö e' chké kanewé?

¹⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' yú Jerusalén, wëm ye' ye' tö a' a e' u a ta ichö ie' a: 'S'wöbla'ukwak be' a ichök ké: Ie' kéwö dökewatke. Ie' datse be' u a kawö tkö'wëkesö e' tkö'uk sa' ta.'

¹⁹ Ie'pa tö iwé wes ie' tö ie'pa a iché es ta eë ie'pa tö ichké kanewé.

²⁰ Mik katuinetke, eta ie' tkër mesa ki chkök ittökatapa dabom eyök kí bül e'pa ta. ²¹ Ie'pa chköke, e' dalewa ie' tö iché ie'pa a:

—Moki ye' tö a' a iché tö a' eköl tö ye' wömerattsä.

²² Ie'pa erianeka taië ta ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skékëpa, ¿ye' alè idir?

²³ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' tso' ye' ta pan nuuk tka' etkë a ñè, e' eköl ye' wömerattsä. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itköraë wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es. Erë wëstela ina yi ye' wömekettsä,

* **26:17** Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa: Kawö e' tkö'wëke Israel aleripa dö ká kul, e' diwö tsá kiërakitö Se' Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö.

e' ta. Buaë idir wëm e' a tö kë ikunúpa.

²⁵ Etá Judas tö iwömekettsa, e' tö ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿ye' alè idir?

Ie' iüté:

—Be' wák e' chéka.

²⁶ Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö ta e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö ta iwà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan sè dör ye' chkà, e' ñú a' tö.

²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ta tka' a vino tso', e' klö'wéitö ta e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iméitö ie'pa a ta ichéitö:

—Vino sè dör ye' pë. Ye' tterawa e' pë tërdaë, e' wa tte pa'ali me' Skököl tö e' wà de. Ye' ttèwa, e' wa s'tso' tajè e'pa nuì olo'yarmi. E' kueki a' ulitane tö ikak yö. ²⁹ Ye' tö a' a ichè tö vino kë yepaiayö dö mik i blúie ye' Yé tso' e' kéwö de da'áie, eta iská yeraneyö a' ta.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule

(*Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38*)

³⁰ Etá ie'pa tö Skököl tt-seittsé, e' ukuöki ta ie'pa míyal Olivo kébata a. ³¹ Jesús tö iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldä. A' ye' meraat ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yëkuö ki es, e' tö ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö ta obeja pordami wì a dià a.'† ³² Erè mik ye' ttéwa shkenekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kéwe.

³³ Pedro tö ie' a iché:

—Erè ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erè ye' kë tö be' mepaat.

³⁴ Ie' tö iüté:

—Moki ye' ichè be' a tö i' nañewe, kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.

³⁵ Pedro tö ie' a iché:

—Erè ye' ttèmiwarakitö be' ta, erè kë ye' ichepa tö kë ye' wa be' suule.

Etá ie'pa ulitane ttöke es ème.

Jesús tté S'yé ta Getsemani
(*Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46*)

³⁶ E' ukuöki ta Jesús mía ittökatapa ta ká kiè Getsemani eë. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' atè tuler ié, e' dalewa ye' mía wishké ttök S'yé ta.

³⁷ Etá ie' wa Pedro ena Zebedeo ala'r böl, e'pa mítser e' ta. Etá ie' erianemi chkenewami tajè. ³⁸ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajè ttsësua ye' ttèwamiitö ekkè. A' e' tsúat ié ye' ta, kë a' kapökwa.

³⁹ Ie' mía wishké ta ie' e' kéutèr wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a i' es: “A yëwö, i tköraë ye' ta e' dör wes íyi bacha'bachaë yèwasö es. E' mú ulà a ye' yërmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erè kë iwar wes ye' ki ikiane es, iú wes be' ki ikiane es.”

⁴⁰ E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tuler eë ta ie'pa kuéitö kapötulur ta ichéitö Pedro a:

† 26:31 Zacarias 13.7

—¿A' kě wā kapèwā wöklöne dō hora ek ē ye' tā? ⁴¹ Kě a' kapökwa. A' ikiō Skëköl a as i sulu tō a' erkiōweke ese kě e' alōka a' ki. Moki a' éna i buaē wāk, erē a' diché kě dē'ka iwà uk, e' kuëki a' a' darërēē idir.

⁴² Etā ie' skā mīane wishke ttökne S'yě tā tā ichéitō: “A yēwō, i tkōraē ye' tā e' mú ulā a ye' yermittsa, e' ma ye' yōttsa iulā a. Erē iū wes be' ki ikiane es.”

⁴³ Mik ie' dene, etā ie'pa kuéneitō kapōtulur; ie'pa wōbla surirkewa kapè wā e' kuëki. ⁴⁴ Ie' skā mīane wishke ttök S'yě tā, i' tā idare mañatōkicha. Etā itténe wes itté kuaē es. ⁴⁵ E' ukuōki tā ie' dene wé ie' tō ittōkatapa mañal méat eē tā ie' tō iché ie'pa a:

—¿A' kapōtulurīa enukeīa? Ye' dōr S'ditsō Alā, e' diwō dekatke mēttsa pē' sulusipa ulā a. ⁴⁶ A' e' kōka, yi tō ye' wōmekettsa, e' dotke i' tā. Mishka ie' panuk.

Jesús klō'wéwā ibolōkpa tō (Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'īa ttök, e' dalewa ittōkatapa dabom eyök ki bōl (12), e'pa ekōl kiē Judas, e' debitū pē' tā tajē. E' wakpa debitū tabè ki ena kal wōlō ki. Ie'pa patkē'mi sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa tō. ⁴⁸ Judas dōr iwōméttsa e' tō ie'pa a iyē'bak: “Wé shkē'wekeyō wōalattse wa, e' dōr ie', iklō'úwā a' tō.” ⁴⁹ Etā ie' de Jesús ska' tā iché ia:

—¡A S'wōbla'ukwak!

Tā iwōalattséwāitō. ⁵⁰ Jesús tō iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Etā pē' datse Judas tā e'pa de Jesús ska' tā iklō'wéwarakitō.

⁵¹ Etā ie'pa iēter eē Jesús tā e'pa ekōl tō itabè yēttsa tā e' wa sacerdote kibi e' kanè méso kukuōña tēttsa. ⁵² Jesús tō iché ie' a:

—Wépa ñippōke tabè wa, esepa dōrakā tabè kkō a. E' kuëki be' tabè blōwane ikkuōlit a. ⁵³ ¿Be' kě wā ijcher tō ye' ki ikiane, e' ma ye' tō ikiēmi ye' Yē a tā ie' tō ibiyōchōkwakpa tajē dōka 70.000 e' patkēmi ye' tsatkōk? ⁵⁴ Erē ye' tō ikié es, e' tā ¿wes Skëköl yēkuō ki itso' kitule e' wā tkōmi? E' tō iché tō i suluē tkōke ye' tā e' kawōtā tkōk es.

⁵⁵ Etā ie' tō ichaké pē' ekkēpa a:

—¿I' kuëki a' bite ye' klō'ukwā tabè ki kal wōlō ki wes akblōkwakpa klō'wéwā es? Kēkraē ye' bak e' tkōksēr Skëköl wé a s'wōbla'uk, erē a' kě wā ye' klō'newā. ⁵⁶ Erē i tkōke i' e' dōr as iwà tkō wes Skëköl ttekōlpa tō ikitatbak Skëköl yēkuō ki es.

E' wōshā tā ie' ttōkatapa kōs tkayalmi tō iméat ekōrla.

Jesús demi ie'pa wā Caifás wōrki (Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Etā pē' tō Jesús klō'wéwā e'pa tō ie' tsēmi sacerdote kibi kiē Caifás e' u a. Eē s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena judiowak

kuēblupa kōs daparke. ⁵⁸ Erē Pedro datse ie'pa itōki kāmīe dōttsa sacerdote kibi e' u pamik, ee ie' e' tséat tkēr Skēkōl wé shkēkpa tā isauk tō ì tkōmi.

⁵⁹ Etā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa tō ttē yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwōmūttsa ttēwā. ⁶⁰ Tajē pē' de ie' kkatōk kachè wa, erē kē yi wā ie' kkatēne wē' ie' wōmottsā ttēwā. Bata ekkē tā idebitū bōl ikkatōk kachè wa, ⁶¹ e'pa tō iché:

—Wēm sē tō iyē' tō ie' a Skēkōl wé olorwami, e' yuēkamineitō kā mañat shuā.

⁶² Sacerdote kibi e' kēkā tā ichaké Jesús a:

—¿Kē be' ie'pa iuteku' yēs? ¿Ñe' ie'pa be' kcateke, e' dōr ì?

⁶³ Erē Jesús siwā'bléwā ie'pa yōki. Etā sacerdotē kibi tō ichaké ie' a:

—Ichō sa' a yēsyesē Skēkōl chōk e' wōrkī tō ¿be' dōr ie' Alà? ¿Be' dōr wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iūté:

—Wēs be' iché es idir. Ye' tō iché a' a tō ye' dōr S'ditsō Alà, e' sueraē a' tō tkērka Skēkōl diché tā' tajē íyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalōiērtā' tajē. Nies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraē a' tō.

⁶⁵ Etā sacerdotē kibi e' datsi' jchéē ikkachoie tō ilunekā tā ichéitō:

—Ì ché ie' tō, e' wa ie' tso' Skēkōl chōk suluē. ¿Ie se' kī ikkatōkwakpa kī kiarmiia? Ttē suluē chéitō, e' ttsétkesō.

⁶⁶ ¿Ima a' tō ibikeitsē?

Ie'pa tō iūté:

—Ie' wák iāne iwiie, e' kuēki ikawōtā ttēwā.

⁶⁷ Etā ie'pa wirituōke Jesús wō kī tā itekerakitō tajē. Welepa tō ippé iwō kī ⁶⁸ tā ichéraitō:

—Be' dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichōka ¿yi tō be' ppé?

Pedro tō iblé tō kē ie' wa Jesús suule

(*Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27*)

⁶⁹ Pedro tkēria sacerdote kibi e' u pamik tā alakōl kanēblōke u e' a, ese de ekōl ie' ska' tā ichéitō ia:

—Be' nīes dōr Jesús Galilea wak e' klé ekōl.

⁷⁰ Erē ie' tō iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tō iché:

—Ye' kē éna iāne tō ì chōk be' tso'.

⁷¹ Ie' mīa ukkō tkēr kañika ee tā alakōl skā tō isuē e' tō iché imalepa a:

—Ie' i' dōr Jesús Nazaret wak e' klé ekōl.

⁷² Etōkichane Pedro tō iska ché:

—¿Ye' iché Skēkōl wōrkī tō ye' kē wā wēm e' suule!

⁷³ E' kuölō tā wēpa tso' ee e'pa debitu ie' ska' tā ichéitō:

—Mokī be' dōr ie'pa eltē wak, be' ttō ie'pa ttō ttsēē.

⁷⁴ Etā ie' iché:

—Skēkōl wōrkī yō iché tō ¿wēm e' kē sule ye' wā! Kē idōr es, e'ma as ye' kichatēr.

E' wōshaē dakro ane, ⁷⁵ tā ì yē' Jesús tō ie' a e' anēwā ie' éna, e' dōr i': 'Kam dakro ar, e' yōkī be' tō icheraē mañatōkicha tō be' kē wā ye'

suule.' Etā ie' e' yéttsa mía
kañikā tā ee ie' ié tajë siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(*Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32*)

¹ Mik ká ñine, etā sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuēblupa kos ñi dapa'wéka ileritsök tö "¿wes sō Jesús ttèwami?" ² Ie'pa wā imítser moulewā mé Pilato a. Pilato tké'ka Roma wökir kibi tö Israel aleripa ké wökirie.

Judas e' ttèwā

³ Judas tö Jesús watō'ttsabak, mik e' wā ijchenewā tö mokī Jesús wömenettsā ttèwā, etā e' tö ie' eriauwéne tajë. E' kuēki ie' mía sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuēblupa ska' tā inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitō ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—Ì sulu wambléyō. Wēm kë kī ì sulu nuí tā', ese wöméttsayō ttèwā.

Erë ie'pa tö ie' iüté:

—¡E' kë kī sa' tkine! ¡E' wërke be' wöki!

⁵ Etā ie' inuköl e' uyémine Skéköl wé shua tā imía e' kuli' skéka tā, es ie' e' ttèwā.

⁶ Etā sacerdotepa wökirpa tö inuköl e' shtëka tā ichérakitō:

—Inuköl i' dör s'kötulewā ské, e' kuēki ñá idir. Kë iiënuwā inuköl tso' Skéköl a iyi kanéwoie ese a.

⁷ E' kuēki ie'pa ttè mé ñi a tö ká tau'ttsasō iwa yuè pöie pè' datse ká bánet blënewā ié, esepa nu blóie. Etā ká kiè

Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tö. ⁸ Ie'pa tö ká e' tué s'kötulewā ese ské wa, e' kuēki dö ikkë tā ká e' kiè Ká Tōne S'kötulewā Ské Wa. ⁹ Ýi ekkë kos tka wes Skéköl tteköl kiè Jeremías tö iyè'atbak es. Ie' tö iyè': "Israel aleripa tö iské méka inukölchka wöshki döka dabom mañayök (30), ekkë klö'wé ie'pa tö, ¹⁰ tā e' wa ie'pa tö ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué wes Skéköl tö ye' a iyè' es."*

Es Jeremías tö iyè'at.

Pilato tö Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wā Pilato dör ká e' wökir e' ska' tā e' tö ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e' ma es idir.

¹² Sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuēblupa tö ie' kKateke Pilato a, erë Jesús kë wā ie'pa iütène yës. ¹³ E' kuēki Pilato tö ie' a ichaké:

—Ie'pa tö be' kKateke tajë ¿e' kë ttsène be' wā?

¹⁴ Erë ie' kë wā iütène yës, e' tö Pilato tkiwewā darërëe.

Jesús méttsa ttèwā Pilato tö

(*Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16*)

¹⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kéwō wa Pilato wöblar s'wötëulewā s'wōto wé a ese yöktsā eköl émine wé kiane pè' kī e'. ¹⁶ E' kéwō ska' tā wēm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekauleka tajë

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

judiowak shuá. ¹⁷ E' kuëki mik ie'pa e' dapa'wé tajë, eta Pilato tö ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewá wéne kiane a' kî tö ye' tö iyéttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

¹⁸ Ie' tö isuéwá tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulá a. E' kuëki ie' tö ie'pa a ichaké es.

¹⁹ Ie' tkërkaia s'shulo kulé kî, eta ilaköl tö ichök patké ie' a: “Nañewe ye' tö Jesús kébisué, e' tö ye' tsiriwétka tajë, e' kuëki be' ké e' tiük wëm ser yësyësë e' tá.”

²⁰ Erë sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa tö pë' ulitane dakiñë tá ichérakitö: “Ikiö Pilato a tö Barrabás ömine erë Jesús ttöwá.”

²¹ Pilato tö ie'pa a iska chakéne:

—¿Wëpa böi i', wé kiane a' kî tö ye' tö iëmine?

Ie'pa iüté:

—¡Barrabás ömine!

²² Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wes Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' wëmüyö?

Ie'pa iüté:

—¡Ittöwá wötëulewá krus mik!

²³ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ï kuëki? ¿Ï sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¡Iwötöwá krus mik!

²⁴ Ie' tö isué tö ie' ké a Jesús tsatkënuwë, pë' kî arkeka tajë, e' kuëki ie' tö di' tsuk patké tá iulá skué ie'pa ulitane wörki iwà kkachoie tö ie' ké iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttëwá erë e' nuí ké ku' ye' kî. E' nuí ardaë a' ulitane kî.

²⁵ Eta ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' kî inuí ar.

²⁶ Eta Barrabás émi ie' tö. E' ukuökî tá ie' tö Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa, tá iméttsaitö iñippökwakpa ulá a wötëwá krus mik.

²⁷ Eta Pilato ñippökwakpa wá Jesús mítser s'wökirpa wé kië Pretorio e' pamik tá eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kos kiéttsa dapa'wé ek tsini Jesús pamik. ²⁸ Ie'pa tö Jesús datsi' yéttsa tá datsi' mat daloshdalosh ese wa ipaiérakitö blu'ie. ²⁹ Ñies dika'kicha yué wöshkiie, e' tkékarakitö iwökir kî blu'ie. Kuaköl wölö méraakitö ie' a iulá bua'kka wes blu' es. E' ukuökî tá ie'pa e' tkéwá kuchë kî ie' wörki iwayuoie tá ichérakitö:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' kîkökka sa' tso'!

³⁰ Ñies ie'pa wiritué iki tajë, tá kuaköl wölö a'tser iulá a, e' yéttsarakitö, e' wa ippéraitö tajë iwökir kî. ³¹ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitö tá iwák datsi' iékanerakitö iki tá imítserak iwá wötëwá krus mik.

Jesús wötëne krus mik
(*Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27*)

³² Mik ñippökwakpa wá Jesús dami e'pa e' yélur eë, eta wëm eköl kué ie'pa tö ñala kî kië Simón, e' dör Cirene

wak. Ie' ké ie'pa tō Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota eē (Gólgota wà kiane ché s'wökirdiche), ³⁴ etā ie'pa tō vino shutuule kapōli bacha'bachaē wa, ese mé Jesús a yè. Erè mik ie' tō ipattsé, etā ie' ké wā iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tō iwōté krus mik one, e' ukuōkī tā ie'pa iné ñi ma'woie suè tō wēs ie'pa tō ie' datsi' blatemi ñi a.

³⁶ E' ukuōkī tā ie'pa e' tuluésēr ikkō'nuk as ké yi itsatkō.

³⁷ Kaltak kī itso' kitule tō ichè: "I' dōr Jesús dōr judiowak blú e'", e' batséwarakitō ie' wōkir tsakā. E' kit ie'pa tō iwà kkachoie tō ì nuí kī ie' wōtēnewā krus mik.

³⁸ Etā ñies wēpa bōl akblōkwakpa wōtēwarakitō krus mik, ekōl iulà bua'kka, ekōl iulà bakli'kka. ³⁹ Pē' tkōke eē e'pa tō icheke sulu, iwōkir wōtiukerak iwōa, es ichekerakitō:

⁴⁰ —jBe' se tō Skèkōl wé tkekettsā, tā ká mañatk ē tā be' tō iyuékane! Mokī be' dōr Skèkōl Alà, e'ma be' e' tsatkō, be' e' ōwa krus se mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ena judiowak kueblupa, e'pa tō ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichōke:

⁴² —O'kapa tsatkéitō erè ie' wák ké a e' tsatkēr. Mokī ie' dōr Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' ōwa krus wí mik, e' iarma tā sa' erblōmī ie' mik.

⁴³ ¿Ie' ké wā sa' a iyēne tō ie' dōr Skèkōl Alà? ¡Ie' erblōke Skèkōl mik e' kī ikiane, e'ma as e' tō itsatkō!

⁴⁴ Dō ñies akblōkwakpa bōl wōtēulewā krus mik ie' o'mik, e'pa tō ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

⁴⁵ Mik diwō de bata a, etā ká míā ttsettseē ká wa'ñie, dō tsáli diwō de mañat ekkē. ⁴⁶ E' wōshā tā Jesús anekā taiē tā ichè: "Elí, Elí, ¿lemá sabac-tani?" (e' wà kiane ché: A ye' Kèkōl, a ye' Kèkōl, ¿iōk be' ye' we'ikéttsa?)

⁴⁷ Mik wēlepa tso' eē, e'pa tō ttè e' ttsé tā ichérakitō:

—Wēm wí tso' Skèkōl ttekōl bak kiè Elías, e' kiök.

⁴⁸ Etā ie'pa ekōl tunemi tō suiyōk nuwéka vino shkōshkō wa, e' tkéka kuakōl bata kī tā itkéwā ie' kkō mik as ikuyōitō. ⁴⁹ Erè imalepa tō iché ie' a:

—Imúat bēr, ipanusō suè tō Elías datse itsatkōk.

⁵⁰ Etā ie' skā anene taiē tā iwikōl émiitō. Es iduowā. ⁵¹ E' wōshā tā Skèkōl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnane kákke dōttsā iski. Ñies ká wōti'neka tā ak blublu tskirólone.

⁵² Etā pō kkōburoólone tā s'batse'rpa blērulune, esepa taiē shkenekane ⁵³ e' yélur ipō a. Ie' du'wā shkenekane, e' ukuōkī tā ie'pa de Jerusalén dōr ká batse'r eē, tā taiē pē' tō ie'pa sué.

⁵⁴ Roma ñippōkwak ekōl dōr capitán ena imalepa tso' ie' tā Jesús kkō'nuk, mik e'pa tō ká wōti'ne ena ì kos tka eē e' sué, etā ie'pa tkirulune tā iché ñi a:

—Mokī wēm wī dör Skököl Alà je'.

55 Nies alakölpa manetwa Galilea Jesús ta ikimuk, e'pa tso'ñak tajë ie' kī sauk kamië. 56 E'pa eköl dör María Magdala wak, iëköl dör María dör Santiago ena José e'pa mi, iëköl dör Zebedeo ala'r, e'pa mi.

Jesús nu wötëne pö a

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

57 Wēm eköl tso' kië José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, 58 etā ie' mīa Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tö imuk ké ie' a. 59 Ie' wa imítser patrēwā datsi' ukuö bua'buwa saruru maneneë ese wa. 60 E' ukuöki tā ie' tö iblēwā ákuk bine pa'alī iwák nu blóie e' a. Ie' tö ák bérie trémi dö pö kkö mik, e' wa iwötēwā. E' ukuöki tā imīa. 61 Erë María Magdala wak ena María skà, e'pa atē tulur pö kkö wöshā.

Jesús nu blëne e' kkö'né Shkëkipa tö

62 E' bule es e' dör eno diwö, etā sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa mīyal ñita ttök Pilato tā. 63 Ie'pa iché ia:

—A këkëpa, sa' éna ianewa tö mik kachökwak e' bak ttsë'ka, etā ie' tö iyë' tö ie' duowa e' kī ká de mañat etā ishkerdakane. 64 E' kueki sa' tö be' a ikié tö pö kkö'nuk patkö döka ká mañat dö' ittökatapa dö inú ekiblökwa tā i' ukuöki tā ichënerakitö sulitane a tö ishkenekane. E' wërakitö es, e' tā e' dör kachë

tajë shütë tköka ikache kewë e' tsata.

65 Pilato tö iché ie'pa a:

—Se a' wā ñippökwakpa tso', a' yú ikkö'nuk bua'iewā kos a' a' ikkö'narmi ekkë.

66 Etā ie'pa mīa pö a tā íyi batséwarakitö pö kkö mik as kë yi mi'wāia eë. Ie'pa tö ñippökwakpa méat pö kkö'nuk, etā iwákpa mīyal.

28

Jesús shkënekane

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

1 Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke tā María Magdala wak ena María skà, e'pa mīyal Jesús pö sauk. 2 E' wöshā tā Skököl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, etā í tka darërëë. Ie' mīa pö a tā ák bastkër e' tréuitö bānet tā ie' e' tkëser iki. 3 Ie' wöñarke dalölöë wes alá wöñar es, idatsi' damiwa saruruë wes suiyök es. 4 Mik ñippökwakpa tö e' sué, etā ie'pa tkirulune painëkarak siwa' arulune suane ë wā, atē wes s'duowa es. 5 Etā Skököl biyöchökwak tö iché alakölpa a:

—Kë a' suanuk. Ye' wā ijcher tö a' tso' Jesús kötēwā krus mik, e' nu yulök. 6-7 Erë ye' de a' a' ichök tö kë iku' ië, ishkenekane wes ie' tö iyë'atbak es. A' shkõ wé ie'pa tö inú me'wā e' tö weblök. E' ukuöki tā a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkënekane, e' mir a' yöki kewë Galilea, eë a' tö isueraë.'

Jesús e' kkaché alakölpa a

8 Etā alakölpa míyal shkālāläë. Ie'pa suane erë ñies ie'pa ttsë'ne buaë. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a. 9 E' wöshā tā Jesús de dur ie'pa wörki tā ie'pa shke'wéitö. Ie'pa dewā ie' ska' tā ie'pa e' tuléwā kuchē ki tā iklö paklö'wéwarakitö tā idalöierakitö. 10 Ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea tā eë a' tö ye' suëraë.

Ñippökwakpa patoule kachök

11 Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa wēlepa míyal Jerusalén tā ì kos tka e' pakéraitö seraā sacerdotepa wökirpa a. 12 Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa tā. Ie'pa ttè mé ñi a: “Sú sö ñippökwakpa patuë inuköl taië wa as ie'pa ichö wēs se' ki ikiane es.” 13 Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitu e' wā inú mítser. 14 A' wökir kibi wā ijchēnewā, e' tā sa' ttöraë ie' tā a' tsatkoie. Es kë ì tköpa a' tā.

15 Etā iñippökwakpa tö inuköl e' klö'wé tā ichéraitö wēs ie'pa ké ichök es. Dö j'ñe tā kachè e' pakekeia judiowak tö.

16 Etā Jesús ttökatapa dabom eyök kī eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wé ie' tö ie'pa a iyë' eë. 17 Mik ie'pa tö isué, etā ie'pa tö idalöié, erë ie'pa wēlepa tö ibikeitséka bötböt. 18 Ie' de ie'pa ska' tā ichéitö:

—Skököl tö ye' tkë'ka íyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a. 19 E' kueki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttökatapaie. Ie'pa wöskuö S'yë ena ye' dör ila enā Wiköl Batse'r e' ttö wa. 20 Ñies ttè kos wā dalöiök a' ka' ye' tö, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tö iwā dalöiö. Ye' ser michoë a' tā kekraë. Erë ká i' enewatke, erë ye' kë tö a' mepaāt a' wakpa ë.

Jesús tö ittökatapa patké ie' ttè pakök ká ulitane wakpa a (Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkkuö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kë dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí böi e'pa eköl. Erë wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kuëki pë' tajë tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kime' yëkkuö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kuëki ì o' Jesús tö ena ì yè'itö e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skëköl alà e' dë'bitü ká i' kî e' tö íyi buaë o' tajë sulitane a ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkkuö i' kî. Ie' kî ikiane tö sulitane wá ijcherwá. Ñies wes Jesús weine tajë ena iwötënewá krus mik e' paké ie' tö tajë. Jesús weine tajë ena idu'wá, e' ukuöki ishkenekane, e' kuëki idiché tá' tajë tköka se' bolök Satanás tsata. I'ñe tá kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kî tö se' wá ijcher. E' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kî. Erë kë s'wá ijcher yësyèsè tö mik ie' tö yëkkuö i' kit, erë se' tajë tö ibikeitsè tö iki-titö Jesús kune' e' kî duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shü ulat.

Juan s'wöskuök tö s'patté
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ Jesucristo dör Skëköl Alà, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiaë Skëköl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkkuö kî, e' ichè i' es:

Skëköl tö ichè: "Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kewe, be' ñalé yuök.*"

³ Ká sir poë wé kë yi serku' ee ie' ttöraë aneule:

'A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki,

e' dör wes ñalá yuèsö yësyèsè ie' yöki es.' "†

Es Isaías tö iyè'at.

⁴ Es Juan S'wöskuökwak tso' ká sir poë wé kë yi serku' ee, e' tö s'pattémi i' es: "A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yöitö a' kî tá a' e' wöskuölor iwà kkachoié."

⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa kos döke ie' ttöke e' ttsök. Ie'pa e' wamblö sulu kos e' chekekarakitö tá Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo yöule iyiwak kkuölit wa. Ie' chké dör ditski ena bulali. ⁷ Ttè pakeke ie' tö ie'pa a i' es: "Ye' itöki idatse eköl, e' dör këkëpa tajë ye' tsata, e' kuëki ie' klökküö kicha è kë wötsënanuk ye' siarla e' a. ⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, erë ie' tö a' ierawá Wiköl Batse'r a."

Juan tö Jesús wöskué
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

⁹ E' k^éw^ö ska' ta Jesús e' yéttsa Nazaret ate Galilea ee, e' de Jordán ta ee Juan t^ö ie' w^öskué. ¹⁰ Mik ie' w^ösune e' e' duékane di' a, e' w^ösha ta ie' isué t^ö ká jaì kköbunane ta Skököl Wiköl bit^é ie' kⁱ nuböl s^ü. ¹¹ Eta t^ö t^sene datse ká jaì a, e' t^ö iché: "Be' dör ye' alá dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute."

Satanás t^ö Jesús erkiöwé i sulu wamblök
(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuöki ta Skököl Wiköl t^ö Jesús ké shkökmi ká sir poë wé k^é yi serku' ee. ¹³ Ee iyiwak sulusi tso' tajë. Ee ie' sené ká dabom tkëyök (40), e' dalewa Satanás t^ö ie' erkiöwé i sulu wamblök. Skököl biyöchökwakpa t^ö ie' kimé.

Jesús t^ö ie' kané wawémitke Galilea
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klö'wéwarakitö wötéwa s'wöto wé a, e' ukuöki ta Jesús miá Galilea Skököl t^tè buaë e' pakök. ¹⁵ Ie' s'patteke i' es: "Í blúie Skököl tso' e' k^éw^ö dewatke tsinet. E' kueki a' er mane'ú ie' a ta ie' t^tè buaë e' klö'ú."

Jesús t^ö nima klö'ukwakpa doka tkél e'pa kié
(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶ Mik Jesús shkörami batsöri kié Galilea e' kkömik, eta wépa böi suéitö. E'pa dör Simón ena iél Andrés. Ie'pa dör nima klö'ukwakpa. Ie'pa

tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie.

¹⁷ Jesús t^ö ie'pa a iché:

—A' shk^ö ye' ta. A' yueraeyö s'ditsö klö'uk ye' a ye' ttökataie.

¹⁸ E' bet ta ie'pa t^ö ikla' tuléat ta míyal ie' ta.

¹⁹ E' wⁱ'kie Jesús t^ö Santiago ena iél kié Juan e'pa sué. Ie'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tullur kanö a ikla' wöyuök. ²⁰ E' wösha ta Jesús t^ö ikiémirak e' ta. Eta ie'pa t^ö iyé méat ikané mésopa ta kanö shua ta imíyal Jesús ta.

Jesús t^ö aknama tré'wéshkar wëm eköl a
(Lucas 4.31-37)

²¹ Ie'pa demi ká kié Cafarnaúm ee. Eno diwö a Jesús tkawa judiowak ñi dapa'wo wé a ta ie' t^ö s'wöbla'wémitke. ²² Ie' t^ö s'wöbla'weke t^tè moki diché ta' tajë ese wa. E' k^é dör wes s'wöbla'uk t^tè dalöiëno wa wakpa t^ö s'wöbla'weke es. E' kueki e' t^ö wépa tso' ittök e'pa tkiwéwa. ²³ Eta ee wëm eköl tso' e' a wimblu sulusi tso' e' t^ö iché aneule:

²⁴ —A Jesús Nazaret wak, ¿ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wa be' suule. Ye' wa ijcher t^ö be' dör yi dör batse'r patkë'bitu Skököl t^ö e'.

²⁵ Jesús t^ö wimblu e' uñé:

—¿Be' siwa'blöwa, be' e' yöttsa wëm se a!

²⁶ Wimblu sulusi t^ö wëm siwa' éwa ta ianeka tajë ta ie' yéttsa ia. ²⁷ Sulitane tkinewa iweblök ta ñi chakerak:

—¿Wí dör i? ¿Ie' s'wöbla'weke t^tè pa'alí wa ena diché wa

dō wimblupa sulusi kēitō e' yōktsa tā ittō iūtérakitō ekkē!

²⁸ E' bet tā ie' tté buneka Galilea kōs a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

²⁹ Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a tā Jesús mía Simón ena Andrés e'pa u a. Santiago ena Juan mí ie' tā. ³⁰ Ee Simón yàk me'r ka' kī kiri'weke duè dalölö tō, e' ché ie'pa tō Jesús a. ³¹ Eta ie' e' skéwa tā ikl'owéitō iulà a tā ikimé e' tkökser. E' bet tā duè dalölö ie' éwa tā ie' e' kéka ilè yulök ie'pa a ñe.

Jesús tō taië s'kirirke esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

³² Ká tuine diwö míwatke tā s'kirirke ena wépa a aknama tso' esepa kōs debiturak iwā Jesús ska'.[‡] ³³ Ká e' wakpa kōs e' dapa'wéka ukkō a. ³⁴ Eta ie' tō duè ulitane bua'wéne pē' tso' taië e'pa a. Ñies aknamapa taië trè'wéyalitō. Erë aknamapa wā ijcher yi dör ie', e' kuëkī ie' kē wā kawō mēne ie'pa a ttök.

Jesús tō Skököl ttè paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

³⁵ Ká ñirketke ià ttsetseë, tā Jesús e' kéka mía bānet wé kē yi ku' ese ska' ttök S'yé tā. ³⁶ Eta Simón ena iwapiepa míyal ie' yulök.

³⁷ Mik ikuéwarakitō, eta ie'pa ie' a iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

³⁸ Erë ie' tō ie'pa iūté:

—Mishka ká tso' tsinet tsinet ese a. Ñies ee ye' ké Skököl ttè pakök, eseie ye' dē'bitu.

³⁹ Es Jesús shké ká tso' Galilea e' kōs a ttè pakök judiowak ñi dapa'wo wé kōs a, ñies aknama trè'ukyal.

Wēm eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Wēm eköl kiri'weke lepra tō, e' e' skéwa Jesús o'mik tā ie' e' tkéwa kuchē kī tā iché iā:

—Be' kī ikiane, e' tā be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

⁴¹ Jesús tō ie' sué er siarē wa tā ikéwaitō ulà wa tā iché:

—Tō, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

⁴² E' wōshā tā wēm buanene batse'nene. ⁴³⁻⁴⁴ E' ukuökī Jesús tō ie' a iché:

—Ye' ttō ttsō, i tka be' tā e' kē char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. I muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie e' tsúmi mè Skököl a iwà kkachoe.

⁴⁵ Erë wēm mía tā ie' e' kéka i tka itā e' pakök sulitane a. E' kuëkī Jesús kē a e' kkayēnuk wé pē' tso' taië ese ska'. Ie' kawōtā e' tsukat kañika wé kē pē' ku' ese ska', erë ká wa'ñe wakpa datse ie' ska'.

‡ 1:32 Diwö e' dör eno diwö, e' kuëkī s'kirirke kōs kē dē' ie'pa wā Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kē a kawō tā' kaneblok eno diwö a. Ie'pa a tā iyi ö yile tsēmi e' dör kanē. E' kuëkī ie'pa tō s'kirirke tsēmi Jesús ska' diwö míwatke e' ukuökī, ekkē eno diwö erkerō e' kuëkī.

2

Wēm eköl kraulewā e' bua'wēne Jesús tō

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

1 Ká wekkē alè kuōki ta Jesús denē Cafarnaúm. Mik pē' wā ijchenewā tō ie' tkēr u a, 2 etā tajē ie'pa e' dapa'wé ie' ska' kē chē'kaia wēshkē, kē chē'kaia ukkō a ekkē. Ie' tso' Skēköl ttē pakök ie'pa a. 3 E' dalewa wēpa dōka tkēl wā wēm kraulewā kē karka debitu eköl ka'la kī. 4 Erē tajē s'tso', e' kuēki kē wēs ie'pa tkōmi wēshkē Jesús ska'. E' kuēki ie' tsāka u tsabata jché^{*} ie'pa tō tā iduē émirakitō enaē e' a dōttsa iski. 5 Mik Jesús tō isuē tō moki ie'pa erblé ie' mik, etā ie' iché ikirirke e' a:

—A alā, ì sulu kōs wamblébō, e' nuì olone be' kī.

6 Erē s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa wēlepa tulur eē, e'pa ibikeitsè: 7 “¿Ì kuēki wēm wí ttō es? Skēköl ě a se' nuì olo'yarmi. Ì ché ie' tō e' wa ie' tso' Skēköl chök suluē.” 8 Erē ì bikeitsök ie'pa tso' e' suēwā Jesús tō bet. E' kuēki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuēki a' tō ibikeitseke es? 9 Ye' tō s'kraulewā diō bua'wēmine as ishkōne, e' tā ¿wēs a' tō iklō'wēmi tō ye' kē a inuì olonuk ikī? 10 Ye' dör S'ditsö Alā, sū e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawō ta' ká i' a nuì olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

11 —Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yúne u a.

12 Bet tā ie' e' kēka, ika'la kēka, tā imía sulitane wōrkī. E' tō ie'pa kōs tkiwēwā tā ie'pa tō Skēköl kīkēka tajē tā ichérakitō:

—Kē se' wā íyi wīse suule yēs.

Jesús tō Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13 E' ukuōki tā Jesús míane batsōri kkōmik tā pē' e' dapa'wēka ie' ska' tā ie' tō ie'pa wōbla'wēke. 14 Ie' domitkō tā ie' tō inuköl shtōkwak Roma wōkirpa a e' suē eköl tkēr ikaneblōke e' wé a. E' dör Leví dör Alfeo aladulaköl. Ie' tō iché ia:

—Be' shkō ye' tā ye' ttökataie.

Etā ie' e' kēka tā imía Jesús tā.

15 E' ukuōki Jesús tso' chkök Leví u a. Pē' shkōke tsākiē Jesús tā, e' kuēki inuköl shtōkwakpa ena pē' sulusipa skà tulurñak chkök ie' ena ittōkatapa tā. 16 S'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa wēlepa dör fariseowakpa. Mik e'pa wēle tō Jesús suē tō ichkōke pē' esepa tā, etā ie'pa tō ichaké ittōkatapa a:

—¿Iōk a' wōbla'ukwak chkōke inuköl shtōkwakpa tā ena pē' sulusipa skà tā?

17 Jesús tō ittésē tā ichéitō iarak:

—Wēpa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyōkwak kiane, erē wēpa kirirke esepa kī ikiane. Ye' kē dē'bitu wēpa e' ttsō

* 2:4 u tsabata jché: Ie'pa u tsabata dör kkueie, e' kī ie'pa shkōke.

tö ie'pa serke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pë' sulusipa kiök.

Ì kueki Jesús ttökatapa kë batsöta'

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸ Etökicha ta Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, eta pë' welepa de Jesús ska' ta ichakéraitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. *¿Ì kueki be' ttökatapa kë batsö?*

¹⁹ Jesús tö ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk, eta *¿wes ie'pa batsömi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa kë batsöpa.* ²⁰ Erë ikéwö döraë eta ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

²¹ “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawa datsi'tak pa'ali wa, datsi'tak pa'ali wöklönëka, e' tö datsi' këchkela shukuëë ta ikí jchèe tajë.

²² Nies kë yi tö vino pa'ali tepaka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitu, eta ikkuölit jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino pa'ali tekeka ikkuölit pa'ali a.”

Jesús ttökatapa tö trigowö butsé eno diwö a

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Etökicha ta eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tö trigowö butsémi ishkörami e' dalewa katë.

²⁴ Fariseowakpa tö ie' a ichaké:

—Sa' ttö ttsö, *¿ì kueki be' ttökatapa tso' i kë kéwö ta' wë eno diwö a ese uk?*

²⁵ Erë ie' iuté:

—Etökicha *ká iaiaë mik David ena iklépa du' bli wa ta kë ie'pa wa i dami ñë, eta i o' ie' tö ¿e' kë aritsule a' wa Skëköl yëkkuö ki?* ²⁶ Mik Abiatar dör sacerdoté kibi, e' kéwö ska' ta David dewa Skëköl wé a ta pan meule Skëköl a e' ñéitö ta nies iméitö iklépa a ñë. Sacerdotépa é a pan ese kéwö ta' ñë. Erë a' éna iane tö i o' David tö e' kë dör suluë Skëköl wöa.

²⁷ Ie' tö ikí ché:

—Eno diwö meneat s'ditsö kimioie, erë s'ditsö kë yöne eno diwö é batseitsök. ²⁸ E' kueki ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichoie tö i dör buaë ö i dör suluë wë eno diwö a.

3

Wëm ulà siulewa e' pakè

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Jesús skà dewane ju-diowak ñi dapa'wo wé a, ta ee wëm tkër eköl ulà etk siulewa.

² Ie'pa éna ie' kkatak ilè ki, e' kueki ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñe' bua'wëmine ie' tö eno diwö a. ³ Ie' tö iché wëm ulà siulewa e' a:

—Be' e' kōka ta be' e' duöser ië sulitane wöshaë.

⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—*¿Ì kéwö ta' se' a wë eno diwö a: i buaë ö i suluë? ¿S'tsaatkök ö s'ttökwa?*

Erë ie'pa siwa'bléwa ie' yöki. ⁵ Ie' tö ie'pa weblé késik

wa. Ie'pa er darërëe e' tō ie' eriawé. Ie' iché wëm a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shulée ta ibuanene. ⁶ Etā fariseowakpa ponemi, e' bet ta ie'pa ñi dapa'wéka Herodes klépa ta ileritsök Jesús ttowaie.

Taië pë' tso' batsöri kkömik

⁷ Etā Jesús míā ittökātapa ta batsöri kkömik ta taië Galilea wakpa míyal ie' ta. ⁸ Ñies pë' tso' taië ee datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Ñies ie'pa datse Idumea ena Jordán wışhet ena ká wé Tiro ena Sidón aṭe ee. Ie'pa tō ì kōs weke Jesús tō e' tté ttsë' e' kuëki ie'pa de iweblök. ⁹⁻¹⁰ S'kirirke taië bua'wétke Jesús tō, e' kuëki imalepa taië e' uyökeka ie' kī ikökwa. E' kuëki ie' tō iché ittökātapa a tō kanō tsūbitu tērtke dö' ie'pa tō ye' tuëwa darërë.

¹¹ Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tō ie' sué, etā ie'pa e' tulélur kuchë kī ie' wōa ta iarakerak:

—iBe' dör Skëköl Alà!

¹² Erë ie' tō ie'pa a iché kësik wa:

—iKë ye' tté pparka!

Jesús tō ittekölpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³ E' ukuöki ta Jesús míā kabata a. Etā wépa kiane ie' kī kiè, e'pa kiéitō ta ibiterak ie' ska'. ¹⁴ Ie' tō ie'pa shushtë dabom eyök kī bōl shkök ie' ta ena patkëmi ie' tté pakök. E'pa kiè mékãitō ittekölpa

tsá. ¹⁵ Ie'pa a diché méitō aknama trë'ukyal. ¹⁶ Ie'pa kiè i' es: Simón, e' kiè mékãitō Pedro; ¹⁷ Santiago ena iël Juan, e'pa dör Zebedeo aladulakölpa, e'pa kiè skà mékãitō Boanerges (kiè e' wà kiane chë “wépa dör wes alá es”); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dör Alfeo alà; ena Tadeo, Simón Celote, ¹⁹ ena Judas Iscariote tō Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰ E' ukuöki ta Jesús dewa u a ittökātapa ta. Etā taië pë' ñi dapa'wékane kë wa ie'pa chko ekkë. ²¹ Mik Jesús yamipa ekka wa ijchënewa tō wes ie' tso', etā ie'pa de itsukmi iyërke tō ie' alineka e' kuëki.

²² Ñies s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tō Jesús chë i' es: “Beelzebú dör bë e' tō wëm wí éna ká chöwéwa, e' diché wa ie' tō aknama trë'wekeyal.”

²³ Etā Jesús ikiëttsarak ta ikleéitō iarak i' es: “¿Wes Satanás e' trë'üşkarmi? ²⁴ S'serke ká etkë kī e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa mir wa'k ëme. ²⁵ Ñies ñi yamipa e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme. ²⁶ Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippök ñita, e' ta idiché wöarwami ta ierdawarak.

27 “Kě yi mi'pawā wēm diché tajē ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tō iwák maùwā e' yōki. Es ěme íyi ekiblērmi.

28 “Mokī ye' tō a' a ichè tō ì sulu kōs wambleke a' tō, ñies Skēkōl cheke a' tō sulu kōs e' nuí olo'yèmiitō a' kī. 29 Erē yi isie tō Wikōl Batse'r ché suluē, ese kē kī inuí olorpa, itso' ikī kekraē.”

30 Ie'pa iyē' tō wimblu sulusi tō ie' éna ká chōwéwa e' kuēkī Jesús tō e' ché ie'pa a.

Jesús mi ena iēlpa de iweblök

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 E' ukuōkī tā Jesús mi ena iēlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulök, erē ie'pa kē dē'wā wēshke. Ie'pa tō ikiök patké. 32 Pē' tulur ie' pamik e'pa tō iché ia:

—Be' mi ena be' ēlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

33 Ie' iüté:

—¿Yi dōr ye' mi ena ye' ēlpa ena ye' kutapa?

34-35 Wēpa tulur ie' pamik e' suéitō ěk tā ichéitō:

—Yi isie tō ì kiane Skēkōl kī ese wé, ese dōr wēs ye' ēl ena ye' kutà ena ye' mi es. E' kuēkī ie'pa ikkēpa dōr wēs ye' mi ena ye' ēlpa ena ye' kutapa es.

4

Tē kuatkōkwak tté

(Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

1 Etōkicha tā Jesús s'wōbla'wémítke batsōri kkōmik. Pē' dapane tajē ipamik, e' kuēkī ie' e' iéka

kanò tkērki tsinet ese etō a. Eē ie' e' tkēsēr ie'pa wōbla'uk. Ie'pa kōs atē batsōri kkōmik ie' ttō ttsök. 2 Eē ie' tō ttē tsakīē kleé ie'pa a iwōbla'woie, e' et dōr i' es: 3 “A' tō ittšō. Etōkicha tā wēm ekōl mīā tē kuatkōk ppé ululu ěme* 4 Mik ie' tso' iwō ppök, etā ditsōwō wēle anewa ñala ska' tā dù debitu tō ikatēwa. 5 Ditsōwō wēle anewa áklo a wé íyök kē tā' tajē ese ska'. Íyök kē tā' tajē, e' kuēkī bet tā itskine. 6 Erē kē iwí kicha tā' tajē, e' kuēkī mik dība anekā ikī, etā isinewa. 7 Ditsōwō wēle anewa dika'chka shūā. Dika'chka ena ditsōwō talane ñita, erē dika'chka e' aléka ikī, kē wōne. 8 Erē ditsōwō wēle ane íyök bua'buakī ese tskine talane wōne buaē. Wēle wōne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wēle dabom teryök (60), wēle cien eyök (100).”

9 Etā ie' tō ie'pa a iché: “¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!”

Í kuēkī Jesús tō s'wōbla'wēkleaule

(Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10 Mik Jesús atē dur ekōrla, etā ittōkatapa dabom eyök kī bōl ena iklēpa wēlepa skà de ie' ska' tā ichakérakitō ia:

—Ttē wà kleébō, ¿ima e' wà dōr?

11 Ie' ie'pa iüté:

—“Í blúie Skēkōl tso' e' tté blēulewā, e' kēwō meneat a' a iwà jchēnoie. Erē pē' tso' tajē kē éna ye' ttē klō'wāk, esepa a

* 4:3 tē kuatkōk ppé ululu: Ie'pa wōblar tē kuatkōk wō ppélur tē kōs e' kī.

ye' ikleeke ¹² as ie'pa tō iwe-
blō je', erē kē ie'pa a iwà wër,
ñies as ie'pa tō ittso je', erē kē
ie'pa a iwà ar as kē ie'pa er
mane'ù tã inuì kē olor ie'pa
kì."†

*Tē kuatkōkwak tté e' wà
paké Jesús tō*

*(Mateo 13.18-23; Lucas
8.11-15)*

¹³ Etã ie' tō ie'pa a iché: "Ttè
kleéyō ñe' wà kē ane a' éna,
e' tã çwes a' éna imalepa wà
armi? ¹⁴ Wé tō ditsōwō ku-
atké, e' dōr wé tō Skékōl ttè
pakeke ese. ¹⁵ Pè' welepa tso'
e'pa tã itkōmi wes ditsōwō
arwa ñalã kì es. Esepa tō
Skékōl ttè ttsé erē bet Sa-
tanás de iska' tã Skékōl ttè
yéttsã ier a. ¹⁶ Welepa skà
tã itkōmi wes ditsōwō arwa
áklo a es. Esepa tō Skékōl
ttè ttsé tã iklō'wérakitō ttsé'ne
buaé wa. ¹⁷ Erē ie'pa kē wì
kicha tã' tajë, e' kuëkì ie'pa
tō iklō'wé ekuölö ë. Mik
ie'pa weinemitke Skékōl ttè
kuëkì, etã ie'pa anemine bet.
¹⁸ Welepa skà tã itkōmi wes
ditsōwō arwa dika'chka shua
es. Esepa tō Skékōl ttè ttsé,
¹⁹ erē ie'pa tō íyi tso' kã i' kì
ese bikeitseke kibiie. Ie'pa
er me'rie inukōl kì ena ì skà
tso' kã ikì tō s'ttsé'weke buaé
ese kì. Ese kos tō Skékōl
ttè kui'wéwã ie'pa er a tã
kē idé'ttsã buaé wes ikiane
es. ²⁰ Erē welepa skà tã
itkōmi wes ditsōwō arwa íyök
bua'buã kì es. Esepa tō Skékōl
ttè ttsé tã iklō'wé tã iwà dettsã
buaé wes ikiane es. Ie'pa dōr
wes íyi kuá wör buaé es. Wele

wōne dōkã cien eyök (100),
wele dabom teryök (60), wele
dabom mañayök (30)."

*Bō'wō tté
(Lucas 8.16-18)*

²¹ Etã ie' tō iché iarak:
"Kē yi tō bö'wō tskepaka tã
iblëwãitō kalkuō dikia ö ka'
dikia. E' skéie itkekekãitō
kákke kã ñi'woie. ²² Es
ñies kē ì ku' blëulewã kē
jchenukwã aishkuō tã. Ese
kos kkayërdaë. ²³ ¡Yi éna
ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō
bua'ie!"

²⁴⁻²⁵ Ñies ichéitō: "Yi e' yuak
buaé ye' ttè wa, ese a ikì
meraéyō as iéna iwà ar buaé.
Erē yi kē e' yuak ye' ttè wa,
ese yökì ì bikeitséitō tō ane ie'
éna, ese kos yërdattsane. E'
kuëkì ì cheke ye' tō a' a' e'
kukueblō. A' tō iwé es, e' tã a'
éna iarmi buaé, ñies Skékōl tō
a' kimerã as ikì ar a' éna."

Íyi kuatkè tté

²⁶ Ñies Jesús tō iché: "Ì blúie
Skékōl tso' e' tã itkōke wes itkō
iyiwō kuatké wëm ekōl tō ese
tã es. Ie' tō ikuatké tē kì ²⁷ tã
iméat bërë. Kã bit ekkë ie'
kapökewã nañewe, ñiwe tã ie'
tì'rke tã íyi kuatkéitō e' tsk-
ine, talane erē ie' kē éna iane
tō wes itskine wes italane.
²⁸ Íyök ë tō itskeke. Kewe ikua
tskine, e' ukuökì tã iwörkuane,
e' ukuökì tã iwōne. ²⁹ Mik
ikéwō de shtè, etã wëm mía
ishtökka."

*Mostaza wō tté
(Mateo 13.31-32; Lucas
13.18-19)*

† 4:12 Isaiás 6.9-10

³⁰ Ñies Jesús tō iché: “Í blúie Skéköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttē wé wa ye' tō ikleèmi? ³¹ E' dör wes mostaza wō tkèsö es. E' wō dör tsirlala iyiwō ulitane dikia. ³² Erē mik ikuatkēnewa, etā italar íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' ulà dōka wí'wíë, e' tsakā dù u yöke.”

³³ Es Jesús tō ie'pa a ikleé taië wes ttē i' es dō wé ie'pa éna iane ekkē. ³⁴ Ie' kē wā í pakane ie'pa a kē kleaule. Erē iwà kos pakekeneitō ittōkatapa a bánet kē kleaule.

Siwa' taië e' wöklö'wé Jesús tō
(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵ E' tsáli mik ká tuine, etā Jesús tō iché ittōkatapa a:

—Mishka batsöri wíshet.

³⁶ Pē' tso' taië e'pa méarakitō tā ie' iékarak kanò a Jesús tso' e' a tā imíyal. Kanò skà mirwā ie'pa tā tseë. ³⁷ E' bet tā siwā' bitsineka taië tō di' uyéka taië e' tō kanò wà iekeka.

³⁸ Erē ie' kapöme'r kanò ñak a wökir kata kī, eë ittōkatapa ie' tī'wéka tā iché iā:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¿Se' duókelur e' kē kī be' tkine?

³⁹ Etā ie' e' kéka tō siwā' uñé tā iché di' a:

—¡Be' e' shtōwā bër!

Etā siwā' wöklöne di' wöklöne míane alamië. ⁴⁰ Etā ie' tō ittōkatapa a iché:

—¿Í kuëki a' suane sekké? ¿Kam a' erblö ye' mik?

⁴¹ Ie'pa kī tkinewa taië tā iñi chakéka:

—¿Yi dör wēm wí? ¡E' ttō dalöieke siwā' tō di' tō!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tō

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

¹ Ie'pa demi batsöri wíshet ká kiè Gerasa* eë. ² Mik Jesús e' yéttsa kanò a, etā wēm eköl a wimblu sulusi tso' e' yéttsa de Jesús ska'. ³ Wēm e' serke pō ké a. Kē imonukwā tabechka kichaie wa í wa. ⁴ Tseë imonere iulà a ena iklö a tabechka kichaie wa erē íbatséloritö. Kē yi diché tā' wē' iwöklö'woie. ⁵ Ñië nañeë ie' shköke pō a ena kabata a arke taië, ñies ie' e' shka'uke ák wa. ⁶ Erē mik ie' tō Jesús sué kamië, etā ie' tunebitu e' tkésér kuchë kī Jesús wō shaë ⁷ tā ichéitö iā aneule:

—¡A Jesús, be' dör Skéköl dör íyi ulitane tsata e' Alà! ¿Íök be' de ye' tsiriuk? ¡Ye' kköchöke be' a Skéköl wörki tō kē ye' we'ikar!

⁸ Jesús tō ie' a ichétke: “¡A wimblu sulusi, wēm se öwa!” E' kuëki ie' tō iché Jesús a es.

⁹ Etā Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Íma be' kiè?

Ie' iiuté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kuëki.

¹⁰ Etā ikköchöke taië Jesús a: “Kē sa' patkar kamië.” ¹¹ Eë tsinet kabata kuli' a taië köchi iëter chkök. ¹² Etā aknamapa kköché ie' a:

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a e' tiukwā ie'pa a.

* 5:1 Gerasa: Yëkkuö kéchke wele tō ká e' kiè Gadara ö Gergasa. Mateo 8.28 saü.

13 Etā ie' tō kawō mé iarak tā wimblupa sulusi e' yélur wēm e' a tā ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekkēpa dōka mil böyök ulatök (2.000). Etā köchi poneka tunemirak ká spē mik brutolonemi batsöri a tā eē iduolur.

14 Köchi kkö'nukwakpa tkay-almi tā ittē ppékarakitō ká e' wa'ñe a. Tajē pē' de iwe-blök. 15 Mik ie'pa de Jesús ska' tā wēm a aknama bak e' suérakitō. E' tkēr datsi' iéne éna ká anene buaē, e' tō ie'pa suawé. 16 Wépa tō ì tka wēm a aknamapa bak e' tā ena köchi tā e' sué, e'pa tō ipakéne imalepa a. 17 Etā ie'pa kköché Jesús a: "Be' e' yöttsa ká i' a, be' yú bánet."

18 Mik Jesús dene kanò a tā wēm a aknama bak, e' kköché ie' a: "Ye' shkakmi be' tā." 19 Erē Jesús kē wā ikéwō mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaē wé Skéköl tō be' a ena wēs ie' tō be' sué er siarē wa, e' kōs pakō ie'pa a.

20 Etā wēm míā tā ì wé Jesús tō ie' a e' pakéitō ká tso' Decápolis e' wakpa a. Ie'pa kōs tkinewā ittšök.

Jesús tō Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitō eköl
(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Mik Jesús dene kanò kī batsöri iōshet, etā batsöri kkömik tajē pē' e' dapa'wéka ie' ska'. 22 E' dalewa wēm debitū eköl kiē Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wō wé e'

wökir eköl. Mik ie' tō Jesús sué, etā ie' e' téwa wōwakköt Jesús wörki²³ tā ikköché tajē ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkō ulà mukka kī as ibuarne tā iserne.

24 Etā Jesús míā ie' tā. Tajē pē' dami Jesús tā e' tērdami ie' mik. 25 E' shuā alaköl dami e' du'mi alakölpa duè wā e' kī duas de dabom eyök kī bök (12). 26 Tajē ie' weine s'kapeyökwakpa ulà a ena ì kōs tso' ie' wā e' ewéwaitō yēs ie'pa kī, erē kē ibuanene, e' skéie imir wa'k ème. 27-28 Ie' wā Jesús tté ttséule e' kueki ie' ibikeitsé: "Jesús datsi' bata ē kéwayō e' tā ye' buanene." E' kueki ie' e' skéwa Jesús tsī kker pē' shuā tā idatsi' kéwaitō. 29 E' bet tā ipē wöklōne tā ie' ittšé e' kī tō ibuanene. 30 E' bet Jesús ittšé tō ilè tka ie' diché wa, e' kueki ie' tō pē' tso' ipamik e' kōs sué ēk tā ichakéitō ia:

—¿Yi tō ye' datsi' ké?

31 Ittökatapa tō ie' a iché:

—¿Kē be' wā isune tō tajē ie'pa tērdami be' mik? Tā wēs be' tō ichaké: "¿Yi tō ye' ké?"

32 Erē ie' tō wépa tso' ipamik e'pa kī weblé ia isuōie tō yi ie' ké. 33 Alaköl buanene e' painéka tajē suane wa. Ì tka ie' tā e' ane ie' éna, e' kueki ie' debitū e' tkéwa kuchē kī Jesús wörki. Ì kōs tka ie' tā e' chékaia yēsyesē. 34 Etā Jesús ie' a iché:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne. Be' yúne bēre. Be' buanene.

35 Ie' ttökeia alaköl ta e' dalewa welepa bite Jairo u a e'pa wa ibiyö de Jairo a ta ichéitörak:

—Be' alà busila blënewatke. ¿Iök s'wöbla'ukwak tsiriwëiabö?

36 Erë i cheke ie'pa tö e' kë ki Jesús tkine. Ie' tö Jairo a iché:

—Kë be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë.

37 E' ukuöki ta ie' mia Jairo u a. Pedro ena Santiago ena Santiago ël kië Juan e'pa ë mí ie' wa, kë ie' wa yi skà mine e' ta. 38 Mik ie'pa demi Jairo u a, etä tajë pë' dapaneka e' tröke iuke tajë siarë. 39 Jesús dewa weshke ta ichéitö ie'pa a:

—¿I tso' a' aláuk? ¿I kueki a' iuke? Busila kë du'wa, ikapöme'r ë.

40 Etä ie'pa tö ie' wayué ena ijañeitsé, erë ie' tö ie'pa ké e' yökukur. Etä alà yë ena imi ena wépa de ie' ta, e'pa ë mí ie' wa e' ta úshu a wé alà nu me'rka eë. 41 Ie' tö iulà klö'wéwa ta ichéitö ia:

—Talíta kum. (ttè e' wà kiane chë: “A tayëla, ye' be' a ichë, be' e' kôka.”)

42 E' bet ta busila e' e' duéka shkë'ka ta ishkémi. E' tö ie'pa tkiwéwa tajë. (Tayë e' ki duas tso' dabom eyök ki bök.) 43 Erë Jesús tö ie'pa a iché: “I tka i' e' kë char yi a.” E' ukuöki ta ie' iché: “Alà se tiö.”

6

Jesús dene Nazaret

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

1 E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ká e' a mia ittökatapa ta iwák ká a. 2 Mik eno diwö de, etä ie'

tö s'wöbla'wëmitke judiowak ñi dapa'wo wé a. Tajë pë' daparke eë. Mik ie'pa tö ie' ttö ttsé, etä itkirulune ta iñi chakérak:

—¿Wé ie' e' yué ttè tajë wa? ¿Wes ie' ulà de ttè buaë iskië ese ska'? ¿Wes i kë or yi a ese wëitö? 3 ¿Ie' kë dör kaltak kanëukwak bak kanëblök ierö e'? ¿Ie' kë dör María alà? ¿Ie' kë dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa ël? ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua?

E' kueki kë ie'pa erblëne ie' mik. 4 Erë ie' tö iché iarak:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká ki ena iyamipa shua ena iwák u a eë kë idalöiërta'.

5 Eë iekkë ta i kë or yi a ese kë one ie' wa. Ie' ulà méka welepa kirirke esepa ki ta ibuanerak, erë e' kë dör tajë. 6 Ká e' wakpa kibiiepa kë erblëne ie' mik, e' tö ie' tkiwéwa.

Jesús tö ittökatapa patkëmi s'wöbla'uk

(Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)

E' ukuöki ta Jesús mia ká tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wöbla'uk. 7 Ie' ttökatapa dabom eyök ki böl e'pa kiéitö ta ipatkémirak böl böl. Ie' kawö mé iarak wimblupa sulusi trë'woyal. 8 Ie' tö iché iarak:

—Kë i tsarmi, shko kéli e' ë tsúmi. Sku' kë tsarmi, chkö kë tsarmi, inuköl kë tsarmi. 9 Klökkuö ena datsi' iömi, e' ë mik a' mi'mi, erë datsi' ki kë tsarmi.

10 Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dawa u wele a, eta a' e' tsúat eē dō mik a' míyal ká bánet ekkē. ¹¹ Ká wele wakpa kē wa a' kinewa buaē ö kē kī a' kapaköke e' kiane ttsè, e' ta a' e' yölur eē ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöō. E' tō ie'pa a' ikkacheraē tō ie'pa dör Skéköl bolökpa.

¹² Eta ittökatapa míyal s'pattök i' es: “A' er mane'ú Skéköl a.” ¹³ Nies ie'pa tō aknama trē'wéyal tajē. Nies tajē s'kirirke esepa kī ie'pa tō kiö té ta ibuanenerak.

Juan S'wöskuökwak kötewa
(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Eta Jesús tté bunekā ká wa'ñe, e' kuēkī itté ttsé ñies blu'kiē Herodes e' tō. Welepa tō icheke:

—Jesús dör Juan S'wöskuökwak shkēnekane e', e' kuēkī ie'wa diché tso' i' kē or yi a' ese woie.

¹⁵ Welepa skà tō icheke:

—Ie' dör Skéköl tteköl bak kiē Elías e' shkēnekane.

Welepa skà tō icheke:

—Skéköl tteköl idir wes Skéköl ttekölpa ia'chki es.

¹⁶ Erē tté ekkē ttsé Herodes tō ta ichéitö:

—Ie' dör Juan kuli' tökök patkē' ye' tō e' shkēnekane.

¹⁷ Herodes tō iché es ie' tō Juan S'wöskuökwak klö'ukwa patkē' wötewa s'wöto wé a' Herodías kuēkī. Herodías dör Herodes èl kiē Felipe e' alaköl, erē Herodes sene'wa ie' ta.

¹⁸ Erē Juan tō iyē' Herodes a: “Kē be' kawö ta' senuk be' èl alaköl ta. E' wa be' tso' tté dalöiēno dalöseukwa.”

¹⁹⁻²⁰ E' kuēkī Herodías ulunekā Juan kī ta' ie' kī

ikiane ttewa. Erē Herodes wa ijcher tō Juan dör wēm yēsyesē ena batse'r ese, e' dalöiekeitö tajē, e' kuēkī ikkö'nekeitö. Ie' tō Juan kapaköke e' tseke er bua' wa, erē kē iēna iāne ì wēmiitö. Ie' tō Juan dalöieke es, e' kuēkī Herodías kē a' wes Juan or. ²¹ Erē mik Herodes tō iduéswo kēwö tkö'weke, eta Herodías isué wes iulà dōmi Juan ska'. Herodes tō ikueblupa ena iñippökwa kpa wökirpa ena wépa dalöier'ta' tajē serke Galilea esepa kiéttsa ikéwö tkö'uk. ²² Mik ie'pa tso' ikéwö tkö'uk, eta Herodías alà busi dawa ta iklöté ie'pa wörki. E' wër buaē Herodes ena imalepa tso' chkök ie' ta, e'pa wa, ta' ie' iché tayē busi a:

—Ì kiane be' kī e' kiö ye' a ta ye' tō be' a imeraē.

²³ Eta ie' tō iché ia' tté moki wa Skéköl wörki sulitane kukua:

—Ì kos kiēbö ña, e' mekeyö be' a. Ká kos wökirie ye' tso', e' kiö ña ta' e' merayö be' a shushaē.

²⁴ Eta tayē busi mía, ta' imi chakéitö:

—¿Ì kièyö?

Ta' imi iuté:

—Juan S'wöskuökwak wökir kiö ia.

²⁵ Ie' míane bet blu' tkër eē ta' iché ia:

—Ye' kī ikiane tō írö Juan S'wöskuökwak wökir tsúbitu ña kulē' a iwà kkachoie tō moki ittewarakitö.

²⁶ Eta blu' erianekā tajē, erē ie' tō itté métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kuēkī kē

ie' a ñonuk wēs. ²⁷ E' kuēki bet ie' tō ñippōkwak patkēmi ekōl Juan wōkir tsuk. Eta ñippōkwak mīā s'wōto wē a ta Juan kuli' tēe, ²⁸ ta iwōkir tsēbitu kulē' a méitō tayē busi a, ta tayē busi tō imé imi a.

²⁹ Mik Juan ttōkatapa wa ijchenewa ta ie'pa debitu inu kökka tsēmi wōtēwa.

Pē' dōka mil skeyök e'pa tié Jesús tō

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Mik Jesús ttekōlpa tsā e'pa dene ie' ska', eta ñ kos wē ie'pa tō ena ñ kos wa ie'pa s'wōbla'wē e' pakérakitō ie' a. ³¹ Pē' datse taiē mīyal iské datsene kē wa ie'pa chkoia ekkē, e' kuēki ie' iché ittōkatapa a:

—Mishka enuk bánet wē kē yi ku' ese ska'. ³² Eta ie'pa mīyal bánet kanò ki wē kē yi serku' ese ska'. ³³ Erē ie'pa mīyal e' sué pē' tō taiē ñies pē' tō isuēwa tō ie'pa e' idir. Eta pē' kos serke ee e'pa mīyal tuneule ipanuk wē ie'pa irirke ee demi kewe. ³⁴ Mik Jesús e' yéttsa kanò a, eta pē' tso' taiē ipanuk e' suéitō. Ie'pa wēr ie' wa wēs obeja kē kkō'nukwak ta' es, e' kuēki ie'pa suéitō er siarē wa. Eta ie' e' kēka ie'pa wōbla'uk ttē kua'ki kua'ki taiē wa. ³⁵ Ká detke tsāli ta, ittōkatapa de ie' ska' ta ichérakitō ie' a:

—Ká de tsāli, kē yi serku' íe. ³⁶ Ie'pa yuōmi as ie'pa mi' pē' serke tsinet ena ká tso' tsinet ese ska' ilē tauk ñē.

³⁷ Erē ie' tō ie'pa iuté:

—Ie'pa tiō a' tō.

Ie'pa iuté:

—¿Be' ki kiane tō sa' mi' chkē tauk ie'pa tioie? Chkē ekkē tuojie inukōl kiane s'kanēblōmi dō ká cien böyök e' skē ekkē.

³⁸ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'? A' yú iweblök.

Ie'pa dare iweblök ta ichéitō ia:

—Pan tso' skel ena nima bötō.

³⁹ Eta ie' tō iché ie'pa a:

—Pē' kos kō e' tulökser ta'tsi ki erule erule.

⁴⁰ Eta pē' e' tulésēr cien eyök, wēlepa e' tulésēr dabom skeyök. ⁴¹ E' ukuōki ta ie' tō pan skel ena nima bötō e' klō'wē ta iká sué ká jai a ta wēstela chéitō Skēkōl a. E' ukuōki ta ie' tō pan ena nima blaté ta iméitō ittōkatapa a as ie'pa tō iwatiō pē' kos a. ⁴² Ie'pa ulitane chké de wē'. ⁴³ Pan ena nima bata ate e' shtérakitō iēne dōka kkōla dabom eyök ki bök. ⁴⁴ Wēpa kēchkepa chké esepa dōka mil skeyök (5.000).

Jesús shkē di' ki

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ E' ukuōki ta Jesús tō iché ittōkatapa a: “A' e' iōka kanò a, a' yúshkatke ye' yōki kewe batsōri wishet Betsaida kker.” Ie' tō iché pē' malepa a: “A' yú a' u a.” ⁴⁶ E' ukuōki ta ie' mīā kabata a ttök S'yé ta. ⁴⁷ Ká tuine ta kanò demi batsōri shushaē. Ie' e' tséat ekōrla ká sí ki. ⁴⁸ Ie' tō isué tō ie'pa kanēblōke darērē kanò

patkoie siwa' bitsirke ie'pa kke wöia' e' kueki. Kä ñirketke ta' ie' miä' ie'pa ska' shkörami di' kí. Ie' tkökemitke tsinet ie'pa o'mik. ⁴⁹⁻⁵⁰ Erë mik ie'pa isué tö ie' shkodatse di' kí, eta' ie'pa ibikeitsé tö wimblu idir, e' tö ie'pa tkiwéwa' taië ta' ianekararak. Erë bet ta' ie' iché ie'pa a:

—¡A' er kuú! ¡kë a' suanuk! Ye' idir.

⁵¹ Eta' ie' e' iéka' kanò a' ta' siwa' wöklöne. Ie'pa tkirulune taië iweblök. ⁵² Ie'pa er dör daloie, e' kueki Jesús tö pè' taië dè' pan skel' è wa, e' wà kë dè'wa' ie'pa er a. E' kueki ie'pa tkirulune taië ekké.

Jesús tö s'kirirke bua'wé Genesaret
(Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattsarak batsöri wishet demirak Genesaret ta' ee' kanò muéwarakitö. ⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a' ta' e' wösha' ta' pè' tö Jesús suéwa' tö ie' idir. ⁵⁵ Eta' itunerak ka' e' wa'ñe ibiyö chök. Mik pè' tö ittsé, eta' ie'pa tö s'kirirke tsémi wé ittséarakitö tö Jesús tso' ee'. ⁵⁶ Kä wa'ñe wé ie' mir, wé s'tso' taië ö bërëbërë, eta' pè' tö s'kirikepa tulekeser ñalä' shaë ta' ikköchökerak ie' a' tö ie'pa a' idatsi' bata' è mú kèwa'. S'kirirke kos tö iké, esepa buanene.

7

Ì tö se' ia'wèmi ñáie
(Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno

wa wakpa welepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'. ² Mik ie'pa tö isué tö Jesús ttökatapa welepa chköke ulà kë paköule, eta' e' kí ie'pa tö icheke sulué. ³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kos tö ie'pa yépa bak e' ser klö'wé darërë. E' kueki kë ichkötä' rak kë ulà paköule wes ie'pa a' imeneat es. ⁴ Mik ie'pa dare chkewö ta'uk, eta' kë ichkötä'wa kam iulä' pakör e' yöki. Es ie'pa wa' ýi ese skà tso' taië dalöiëno. Nies tka', kulè', ù, ka' ekképa kos pakueke ie'pa tö.) ⁵ E' kueki fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús a' ichaké:

—¿Ì kueki be' ttökatapa kë tö se' yépa bak e' ser e' ttè dalöië? ¿lök ichkörak ñá ulé wa?

⁶ Ie' tö ie'pa iuté:

—Buaë Isaías tö a' e' ö sulu e'pa yè' mik ie' tö iyè':
'Skököl tö ichè: Pè' ikképa tö ye' dalöië kkö è wa, erë ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

⁷ È ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a' ye' dalöiök.

Ttè wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno è.*

Es Isaías tö iyè'at.

⁸ A' tö Skököl ttè watéttsa s'ditsö ser e' ttè dalöioie.

⁹ Nies ie' iché iarak:

—Skököl ttè dalöiëno e' méat a' tö bánet a' wákpa ser e' ttè dalöioie. ¹⁰ Moisés tö iyè': 'A' yé ena a' mì e'pa dalöiö.† Nies

* 7:7 Isaías 29.13 † 7:10 Éxodo 21.17

ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyē ö imì ché suluē ese wák wömerdattsä ttēwä. † 11 Erē a' icheke tō se' a iyērmi s'yē a ö s'mì a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wä, e' dör corbán' (e' wä kiane chē tō imeulettsä Skököl aš). E' kuēki kē ye' a a' kimenuk ì wa. 12 Ñies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kē kawōtāia iyē ö imì kimuk. 13 Es a' wákpa ser e' ttē wa a' tō s'yueke, e' iūtē wa a' tō Skököl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewä. Ì sulu ese skà wambleke a' tō taiē.

14 E' ukuōki tā ie' tō pē' tso' ee e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' ulitane tō ye' ttō ttsö, iwà anú a' éna. 15-16 Ñeke a' tō e' kē tō a' ia'wēpa ñáie Skököl wōa. Erē ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.*

17 Mik ie' tō pē' méat dewa weshke, etā ittōkatapa tō ì kleé ie' tō e' wä chaké ie' a. 18 Ie' tō ie'pa iūtē:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? ¿A' kē éna iane tō ì kōs ñekewasö e' kē tō s'ia'wēpa ñáie? 19 Ì kōs ñekewasö e' kē mi'ku'wä s'er a, e' mi'kewä s'ñawi a e' ukuōki tā iwekettsasö. E' kuēki e' kē tō s'ia'wēpa ñáie.

(Ttē e' wa ie' ki ikiane chē tō chkē ulitane dör batse'r.)

20 Ñies ichéitō:

—Ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie. 21 Ì sulu bikeit-seke a' tō, trē, akblē, s'ttēwä,

22 senewābak dalōsewēwä, o'ka iyi kkeché, ì kōs sulu wamblē, s'malepa wöyuē, s'malepa wörieikē, ukyēne, ñì chē suluē, e' ttsēka, ì kōs dör yēsyesē ese watēttsä, 23 Ýi ese kōs tskirke a' er a e' tō a' ia'wēraē ñáie.

Tayē eköl kē dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

24 E' ukuōki tā Jesús míā ká kiē Tiro e' kke. Eē ie' e' tséat yile ska'. Ie' kē ki ikiane tō yi wä ijcherwä tō ie' tso' ee; erē kē ie' a e' blēne. 25 E' bet busila eköl a wimblu sulusi tso', e' mī wä ijchenewä tā imíā tā ie' tkēwä kuchē ki ie' wörki. 26 Alaköl e' kē dör judiowak, e' dör ká kiē Sirofenicia e' wak. Etā ikkōché ie' wōa:

—Aknama tso' ye' alà busi a e' trē'úshkar.

27 Erē ie' tō iché ia:

—Kē idör buaē ala'rla chkē yēttsä mè chichi a. E' kuēki as ye' ala'r chkō kewē.

28 Erē tayē tō ie' iūtē:

—A kēkēpa, e' yēne; erē s'ala'r chkōke e' kamulē darke įski ese ñeke chichi tō.

29 Jesús tō ie' a iché:

—Buaē be' iūtē, e' kuēki be' yúne bēre. Aknama trēneshkartke be' alà busila a.

30 Mik alaköl e' demine u a, etā ilà busila kuéitō ká' ki. Aknama kē ku'ia ie' a.

Wēm eköl kukuö kē wattsēr e' bua'wé Jesús tō

31 Jesús e' yēttsä Tiro tkami Sidón demi Galilea batsöri

† 7:10 Levítico 20.9 § 7:11 meuletke Skököl a: Ie'pa tō iché es, erē ie'pa ulà a itso'ia e' wakanewēmi ie'pa tō wes ie'pa ki ikiane es. * 7:15-16 Yēkkuö kēchke wēle versículo 16 kī kuōtkēka, e' tō ichē: ¿A' éna ye' ttō ttsak, e' ma ikukueblö bua'ie!

Decápolis kker. ³² Ee pë' wə wëm debitu eköl ie' ska' e' kē kukuō wattšer ena kē tto buaē. Ie'pa tō ikié Jesús a: "be' ulà múka ikī as ibuarne." ³³ Jesús wə imítšer bānet wé kē yi ku' ee, tə iulatska tiéwə wëm kirirke e' kukuōuk bōk a tə iwiri wa iku' kéwə. ³⁴ E' ukuōki tə ká suéitō ká jai a, isiwə tkéka tə ichéitō wëm a: "¡Efatá!" (e' wə kiane chē ie'pa ttō wa: "¡Kukuō shubunú!")

³⁵ E' bet tə wëm kukuō ena ittō buanene tə ittéka buaē. ³⁶ Jesús tō iché iarak tō kē ichar yi a. Erē kōs e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsata ie'pa tō ikī chekeia. ³⁷ Ie'pa tkirulune tajē iweblök, tə ichérakitō, "¡I kōs weke ie' tō buaē dō s'kukuō kē wattšer ese bua'wéitō tə iwattšene buaē, ñies s'me' bua'wéitō tə ittékane buaē!"

8

Pë' dōka mil tkëyök e'pa tié Jesús tō

(Mateo 15.32-39)

¹ Etōkicha tə pë' e' dapa'wéne tajē Jesús ska', e'pa kē wə ì ku' ñè. Tə ie' tō ittōkatapa kié tə ichéitō ie'pa a:

² —Siarē ye' wa pë' ikképa wër. Ie'pa tso' ye' tə e' ki ká de mañatk tə kē ie'pa wə ì ku' ñè. ³ Welepa datse kamiē. E' kuēki dō' ye' tō ipatkéminerak u a kē chkaule tə isiwa'arwamirak ñala ki.

⁴ Etə ittōkatapa ie' iüté:

—Erē ì wa se' tō ie'pa tièmi ká i'se a wé kē yi serku' ee?

⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kōs a' wə pan tso'?

Ie'pa iüté,

—Kul (7).

⁶ Etə ie' tō pë' ké e' tulökser iskī tə pan kul klō'wéitō tə wéstela chéitō Skëköl a tə iblatéitō mé ittōkatapa a watiè pë' a, etə es ie'pa tō iwé. ⁷ Ñies nima tsitsirla tso'rak iwə elkela e' ki wéstela chéitō Skëköl a tə ittōkatapa patkéitō iwatiök. ⁸ Pë' ulitane chké de wé' tə chké bata a tē e' shtérakitō iène dōka kkō kul. ⁹ Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) ulatök. E' ukuōki tə Jesús tō ie'pa yuémine ¹⁰ tə ie' e' iéka kanō a ittōkatapa tə míyal ká kiè Dalmanuta ee.

Fariseowakpa tō ì kē or yi a ese uk ké suè
(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

¹¹ Fariseowakpa debitu Jesús ska' tə ittémirak ie' tə kësik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuēki ie'pa tō ie' a ikié tō ì kē or yi a ese wéitō iwà kkachoie tō moki ie' patkë'bitu Skëköl tō. ¹² Jesús siwə' tkéka iskīe tə ichéitō:

—¿I kuēki ì kē or yi a ese kieke a' tō iwà kkachoie tō yi dör ye'? Moki yō a' a ichè tō ese kē kkayërpa a' a.

¹³ Etə ie' tō ie'pa méat tə ie' e' iékane kanō a tə imía batsöri wışet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pakè
(Mateo 16.5-12)

¹⁴ Etə Jesús ttōkatapa éna ilè chowa tsèmi ñè. Pan etké

mírak iwā e' tã kanò a. ¹⁵ Jesús iché iarak:

—ǝA' tso' wösh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka e' yöki. Nies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwoka e' yöki.

¹⁶ Ittökatapa iché ñi a:

—ǝKě se' wã ì tã ñè! ¹⁷ Jesús wã ijchenewa, tã ie' iché iarak:

—ǝÌ kuëki a' tso' ichök ñi a tã a' kě wã ì tã ñè? ǝKam a' éna iwà ar? ǝKam a' wã iwã jcherwã? ǝA' er darëre dö ekkë? ¹⁸ A' wöbla tã' ǝe' kě wawër? A' kukuöña tã' ǝe' kě wattsër? ǝA' kě éna ianeia? ¹⁹ Mik ye' tã pan skel wadè' wëpa döka mil skeyök (5.000) ekkë a, etã ǝkkö bik ibata kit a' tã?

Ie'pa iiuté:

—Dabom eyök ki bök (12).

²⁰ —Ñies mik ye' tã pan kul (7) wadè' wëpa döka mil tkëyök (4.000) ekkë a, etã ǝkkö bik wã iè' a' tã ibata wa?

Ie'pa iiuté:

—Kul (7).

²¹ Etã ie' iché iarak:

—ǝKam a' éna iwà ar?

S'wöbla kě wawër eköl e' bua'wëne Jesús tã

²² E' ukuöki tã idemirak Betsaida tã wëm wöbla kě wawër ese debitu eköl pè' wã Jesús a tã ikköchökerak ie' a tã ikö ulà wa as ibuarne.

²³ Etã ie' tã iklö'wëwã iulà a tã iyéttsaitö bänet. Eë ie' tã iwöbla bök nuwëka wiri wa tã iulà méka iki tã ichakéitö, “ǝBe' wöbla wawëne?” ²⁴ Etã wëm tã kã weblé tã iché:

—Pè' suëkeyö erë ye' wa iwër wësua kal shköke suë.

²⁵ Etã Jesús ulà mékane iwöbla ki tã wëm tã kã suë krereë tã iwöbla wawënene buaë. Ýyi ulitane suëitö buaë. ²⁶ Etã Jesús tã ipatkémine iu a tã iché ia:

—Kě be' mi'ktkö pè' shüa.

Pedro tã iché tã Jesús dör wëpairine'bitu idi' wa s'blüie e' (Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuöki tã Jesús ena ittökatapa míyal kã tso' tseë atë Cesarea Filipino e' a. Nalã ki Jesús tã ie'pa a ichaké:

—ǝIma pè' tã ichè, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iiuté:

—Wëlepa tã icheke tã be' dör Juan S'wöskuökwak. Wëlepa skà tã icheke tã be' dör Skëköl tteköl bak kië Elías shkënekane e'. Wëlepa skà tã icheke tã be' dör Skëköl ttekölpa skà bak e' wële.

²⁹ Ie' tã ie'pa a ichaké:

—Erë ǝima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tã iiuté:

—Be' dör wëpairine'bitu idi' wa sa' blüie e'.

³⁰ Erë Jesús kě wã ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tã itterawa (Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tã ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk tã dalöiëno wa wakpa tã ye' waterattsã. Ye' tterawa, erë

e' k_i k_á de mañat e_ta ye' shkerdakane.

³² Ttè e' chéitö ie'pa a wöshak. Erè Pedro tö ie' kiémi bánet t_a iuñémiitö. ³³ Erè Jesús e' wötrée t_a ittökatapa weblé krereë t_a Pedro uñéitö i' es:

—jA Satanás, be' yúshka bánet ye' yök_i! Be' k_ë tö íyi suè weş Skéköl tö isueke es; be' tö isueke weş s'ditsö tö isueke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuök_i t_a ie' tö ittökatapa ena pè' malepa kié e' ska' t_a ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittèw_a yök_i, ese k_ë ulà a sene michoë döpa. Erè yi e' metts_a ttèw_a ye' dalèrmik ena ye' ttè buaë e' dalèrmik, ese ulà a idöraë. E' kuèk_i yi e' yuak ye' ttökataie, ese k_ë kàne tkinuk_ia e' k_i. E' skéie ie' kawöt_a e' chök dö ittèw_a wötèulew_a krus mik ekkè. Es ie' kawöt_a shkök ye' itök_i. ³⁶ Íyi ulitane tso' k_á i' a, e' de a' ulà a, erè sene michoë e' k_ë dè' a' ulà a, e' t_a e' dör çie bua' a' a? ³⁷ Sene michoë k_ë patörpa i' wa. ³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yé olo t_a', ñies ibiyöchökwakpa bats'e'r e'pa t_a, e_ta wépa jaëne ye' k_i pè' sulusipa k_ë tö Skéköl dalöie weş trër wakpa k_ë tö imaso dalöie es esepa wörk_i, esepa k_i ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tö iché ie'pa a:

—Mok_i ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e' welepa tö i' blúie Skéköl tso' e' kéwö de diché t_a', e' sueraë kam iblèrurul e' yök_i.

Jesús tö ilo taië e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² K_á teröl ukuök_i t_a Jesús m_ia k_á bata kakkeë e' k_i. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iw_a e' t_a. E_ta eë ie'pa wö shaë ie' manenetts_a m_ia ku_a'k_i. ³ Ie' datsi' manenetts_a m_ia dalölöë saruruë, k_ë y_i a k_á wa'ñe datsi' sunuk as idötts_a saruruë es. ⁴ E_ta ie'pa tö Skéköl ttekölpa bak k_á iaiaë kié Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús t_a. ⁵⁻⁶ Ie'pa tkinew_a taië. Pedro k_ë éna i' aneia chë, e' kuèk_i ichéitö Jesús a:

—jA S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe! Sú sa' tö úla yuèk_a mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a. ⁷ E_ta mochka tö ie'pa kitéw_a t_a e' shu_a ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' ttö ttsö.” ⁸ E' bet t_a ie'pa k_á sué ipamik t_a ie'pa isué tö k_ë yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa t_a.

⁹ Ie'pa datskene wöwa'k t_a Jesús tö ie'pa a ichè:

—Ì sué a' tö e' k_ë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttéw_a shkenekane e' ukuök_i.

¹⁰ E' kuèk_i ie'pa tté iwakpa ë ñi t_a. Erè ie'pa ñi chaköke: “Ie' ttéw_a shkenekane çima e' wà dör?” ¹¹ Ie'pa tö Jesús a ichaké:

—ÇÌ kuèk_i s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tö icheke tö Elías kawöt_a dökne kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yök_i?

¹² Ie' iiütérak:

—E' yène tö Elías datse kewe. Ie' tö ì kos kaneweketke kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki. Erë çì kueki Skëköl yëkkuö tö ichè tö S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdattsa? ¹³Ye' tö a' a' ichè tö Elías dë'bak, eta ie'pa tö iwe'ik siarë wes ie'pa ki ikiane es. E' bak wes ie' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö ki es.

Kabëla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik idenerak wé ittökatapa malepa tso' eë, eta ie'pa isuë tö tajë pë' tso' ipamik. Nies isuëitörak tö s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta. ¹⁵ Mik pë' tö Jesús suë, eta iwö krarulune ta itunemirak ishke'uk. ¹⁶ Ie' tö ichaké ittökatapa a:

—Çì ki a' ñi iütöke?

¹⁷ Wëm eköl tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, ie ye' wa ye' aladulaköl debitu be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kueki kë itto. ¹⁸ Kä wa'ne wé ie' tso' eë wimblu tö ie' éna ká chöwekewa ta ikéure iski ta shuya deka ikkō a, ikà blarke ñi mik ena ikranewa. Be' ttökatapa a ikiéyö tö wimblu e' trë'úshkar erë kë ie'pa a ìone.

¹⁹ Jesús tö iüté:

—jA pë' kë erblöta' Skëköl mik! Çì Mik ye' sermirö a' ta? Çì Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitu ña.

²⁰ Eta ie'pa wa kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tö Jesús suë ta kabëla painuwékaitö tajë anerö iski e' tréka burup burup ta ikkō a shuya deka. ²¹ Jesús tö kabëla yë a ichaké:

—Çì Mik i' wamblënemi ie' ta? Iyë tö iüté:

—Mik ie' ià tsirlala e'tami. ²² Tajë wimblu tö ie' ma'wé ttëwa. Mikle ta iuyéwaitö bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saü er siarë wa. Ilë ormi be' a, e'ma sa' kimú.

²³ Jesús tö iüté:

—Çì Wes bö ibikeitsëmi tö ye' kë a ionuk? Yi erblöke Skëköl mik, jese a ì kos ormi!

²⁴ Eta kabëla yë tö iché aneule:

—Ye' erblöke Skëköl mik. jYe' kimú ki erblök imik!

²⁵ Mik Jesús tö isuë tö tajë pë' daparke, eta wimblu sulusi uñéitö i' es:

—A wimblu, kabëla i' tteke be' tö kukuö kë wattsër, kë tto. Ye' tö be' ké e' yöttsa kabëla i' a. Kë be' e' tiukwane ie' a.

²⁶ Wimblu aneka ta kabëla skà éna ká chöwéwaneitö. E' ukuöki ie' e' yéttsa ta kabëla a te wes s'duowa es. E' kueki pë' tajë tö ichè tö moki iduowa. ²⁷ Erë Jesús tö iklö'wéwa iulà a ta ikimé e' kökka ta ie' e' kéka.

²⁸ E' ukuöki ta Jesús dewa weshke ta ittökatapa tö ie' a ichaké banet.

—Çì kueki sa' kë a wimblu e' trëneshkar?

²⁹ Ie' tö ie'pa iüté:

* 9:29 ikie S'yë a e' è wa: Yëkkuö këchke wele tö iki kuötkéka i' es: ena batsë wa.

—Wimblu sulusi ese trēshkarmi ikiē S'yé a e' ě wa*

Jesús skà e' biyö ché tö it-terawa

(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Jesús ena ittökatapa e' yéttsa ee tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wöbla'uk, e' kueki ie' kē ki ikiane tö wé ie'pa tso' e' jcherwa yi wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatssa pè' ulà a ta ye' tterawarakitö. Erë e' ki ká de mañat ta ye' shkerdakane.

³² Erë i ché ie' tö, e' wà kē ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

Yi dör ibua'ie Skököl wöa

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³ E' ukuöki ie'pa demi Ca-farnaúm. Mik ie'pa dewa weshke, eta Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿I ki a' ñi iütöro ñala ki?

³⁴ Erë ñala ki ie'pa ñi iütöro tö wé dör ibua'ie imalepa tsata, e' kueki ie'pa siwa'bléwa. ³⁵ Eta Jesús e' tkéser ta ie'pa dabom eyök ki böi e'pa kiéitö ta ichéitö ia:

—Yi ki ikiane tö idö ibua'ie imalepa tsata, e' ta ese kawötä e' wöökwa imalepa dikia ikanè mésoie ikimoie.

³⁶ E' ukuöki ta alala duéseritö eköl ie'pa shushäe ta ikékaitö ulà a ta ichéitö iarak:

³⁷ —Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese

kē wa ye' ě kinewa, yi tö ye' patkē'bitu, e' kiéwaïtö ñies.

Yi kē ku' ñippök se' ta ese tso' buaë se' ta

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸ Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama tré'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kē ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia tö kē iwaria.

³⁹⁻⁴⁰ Ie' tö ie'pa iüté:

—Yi tö i kē or yi a ese wé ye' ttö wa, ese kē a ye' yënuak suluë. Yi kē ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kē iwöklö'war. ⁴¹ Yi isie tö di' kakla ě mé a' a yè, ye' dör Cristo e' icha a' dör e' kueki, mokï ye' tö a' a ichè tö ese a iské patordaë buaë.

A' tso' wösh wa i tö s'ké i sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² “Yi tö ikkepala erblöke ye' mik, ese eköl ké i sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shute tköka ák wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata. ⁴³⁻⁴⁴ A' ulà tö a' ké i sulu wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a ulà etkë, e' dör buaë. E' skéie a' döwa bö' ké a ulà bötkë e' dör suluë. Eë bö' kē wöitta'wa. ⁴⁵⁻⁴⁶ A' klö tö a' ké i sulu wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyéwa bö' ké a klö bötkë e' dör suluë. ⁴⁷ A' wöbla tö a' ké i sulu wamblök, e' ta iyöttsa. A' döwa i blúie Skököl tso' e' a wöbla ek ě, e' dör buaë. E' skéie a' uyéwa bö' ké a wöbla böké e' dör suluë. ⁴⁸ E' ké

a òña tò s'kateke kékraë kě duòta'wà, ñies bö' wõñarke kě wõittà'wà.

⁴⁹ “S'weir e' dör s'paiklè wēs iyiwak jchè ña'wè mè Skèköl a ese paiklè dayè wa es. ⁵⁰ Dayè dör buaë, erè kě ikke ta'ia, e' ta kě ibuarpaiane. Kě a' tò dayè kke chöukwa a' er a. A' senú bërè ñita.”

10

Se' ñi òwa ese ché Jesús tò

(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús e' yéttsa Cafar-naúm mía Judea ta itkattsa Jordán a wishet. Ee pè' e' dapa'wéne ie' ska' ta ie' tò ie'pa wöbla'wémitke wēs ie' wöblar es. ² Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tò ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wèpa a kawö ta' itayè owa ö au?

³ Ie' tò ie'pa iüté:

—¿Ì uk Moisés tò a' ka' ttè dalöièno kji?

⁴ Ie'pa tò ie' iüté:

—Moisés tò ikéwö me' se' a ñi owa yékuö muk s'tayè a ta itrè'ukshkar.

⁵ Ie' tò ie'pa a iché:

—A' er darèrè, e' kuèkji Moisés tò ttè e' me'at a' a es.

⁶ Erè mik kà i' yöne, eta kě idir es. Itso' kitule i' es: ‘Skèköl tò se' yö' wèm ena alaköl. ⁷ E' kuèkji wèpa kě serpaia iyè ena imì e'pa dapömik ta iserdawa alaköl ta. ⁸ Ie'pa bøl serdaë ñita ta ie'pa mía wēs wák eköl è es.* Es kiteat, e' kuèkji ie'pa kě ia bøl, ie'pa yöne wēs wák

eköl è es. ⁹ E' kuèkji wèpa batséwa Skèköl tò esepa kě batsökök yi tò.

¹⁰ Mik ie'pa dene wèshke, eta ittökatapa tò ie' ichaké ttè e' kji. ¹¹ Ie' tò ie'pa iüté:

—Wèm tò itayè éwa, ese tò alaköl ské tséwane, e' ta e' wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa. ¹² Ñies tayè tò iwèm éwa, ese tò wèm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa.

Jesús tò ikié S'yè a ala'rla kji

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Eta pè' wa ala'rla debitu as Jesús ulà mùka iki. Erè ittökatapa tò pè' e'pa uñélor.

¹⁴ Mik e' suéitö ta iluneka ta ichéitö ie'pa a:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wèpa dör wēs ie'pa es, esepa blúie Skèköl tso', e' kuèkji kě iwöklö'waria. ¹⁵ Mokji ye' tò ichè tò yi kě e' wöowa wēs alala es i blúie Skèköl tso' e' kiowa, ese kě döpawa.

¹⁶ Eta ie' tò ala'rla paklö'wéwa ta iulà méka iki ta ier buaë ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tò Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkémikte, eta wèm debitu eköl tuneule, e' tkéro kuchè kji ie' wörki, ta ie' a ichakéitö:

—A s'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wèmi ye' tò as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁸ Ie' tò iüté:

* 10:8 Génesis 2.24

—Ĵi kuęki be' tō ye' kię buaę? Skękōl ekōl ę dōr buaę. ¹⁹ Ie' ttę dalōięno e' jchęr be' wa: 'Kę a' kawō ta' s'ttōkwa, kę a' kawō ta' s'sęnewabak dalōseukwa, kę a' kawō ta' ak-blōk, kę a' kawō ta' s'kkatōk kachę wa, kę a' kawō ta' s'kītō'uk, a' yę ena a' mī e'pa dalōiō.†

²⁰ Wēm ie' iutę:

—A s'wōbla'ukwak, ttę e' kōs dalōię'bitu ye' tō ye' ią dulađula e'tami.

²¹ Jesús ie' suę ęr bua' wa ta ichęitō:

—Ĵyi etkę kianeia be' a wę, e' dōr i': Be' yu ta i tso' be' wa, e' watauttša sęraa ta iskę mūttsa s'siarępa a. E' ukuōki ta be' shkō ye' ta ye' ttōkataie. Es ta Ĵyi buaę taię dōraę be' ulą a ką jał a.

²² Ie' dōr inukōl blu' taię, e' kuęki mik e' ttsęitō, etą iwō ęwa iski ta imia ęriane taię.

²³ Jesús tō ką suę ipamik ta ichęitō ittōkatapa a:

—ĴInukōl blupa a daręręę idir dōkwa i blúie Skękōl tso' e' a!

²⁴ Ttę e' tō ittōkatapa tkiwęwa, erę ie' tō ie'pa a iska chęne:

—ĴA ala'r, daręręę idir dōkwa i blúie Skękōl tso' e' a! ²⁵ Inukōl blu'pa a dōkwa i blúie Skękōl tso' e' a, e' dōr daręręę tkōka kameio tkōmi datsi' yuo dikę ese wōukla a e' tsata.

²⁶ Mik e' ttsę ie'pa tō, etą ie'pa kį tkinęwa taię ta ie'pa ñi chakę:

—E' dōr es, ę'ma Ĵyi tsątkęrmi?

²⁷ Ie'pa weblęitō ta ichęitō:

—E' kę onuk s'ditsō a węs, erę kę dōr es Skękōl a, ie' a Ĵyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tō ie' a ichęmi:

—Sa' tō Ĵyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iutę:

—Moki ye' tō a' a ichę tō yi tō iu ö ięlpa ö ikutapa ö imi ö iyę ö ila'r ö iką meat ye' dalęrmik ena ye' ttę buaę dalęrmik, ³⁰ e' ta ką i' kį ese ulą a iskę dōrane taię dōka u cien eyök. Es ñies ięlpa ö ikutapa ö imi ö iyę ö ila'r ö iką ese dōraę iulą a dōka cien eyök. Erę ñies iweirdaę siarę ye' ttę buaę kuęki. Erę aishkuō ta sęne michoę dōraę iulą a. ³¹ Erę Ĵ'ņe ta s'tso' taię kęweie esępa dōraę bataie, ena s'tso' bataie Ĵ'ņe ta esępa dōraę kęweie.

Jesús ską ę' biyō chęne tō itterawa

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³² Etą ie'pa mirka ñala kį micho Jerusalęn. Jesús shkōrami ittōkatapa yōki kęwe. Ittōkatapa mir tkirulewa ena pę' mir ie'pa itōki e'pa suane. Ie' ttōkatapa dabom eyök kį bōl, e'pa kięmiitō bąnet ta i tkōraę ie' ta e' pakęmiitō ie'pa a. Ichęitō: ³³ "Se' mirka Jerusalęn i', etą ęę ye' dōr S'ditsō Alą, e' merdattsą sacerdotępa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttę dalōięno wa wakpa ulą a. Ie'pa tō ye' kichateraę ta ye' wōmerattsą pę' kę dōr judiowak esępa ulą a ttęwa. ³⁴ Ye' wayueraę ie'pa tō, iwiri tuōraę ye'

† 10:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

kj, ye' pperarakitö, ena ye' tterawarakitö; erë e' kj ká de mañat etá ye' shkerdakane."

Santiago ena Juan tō kawō kié Jesús a

(Mateo 20.20-28)

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewa Jesús o'mik tá ichéitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' kj ikiane tō i kieke sa' tō be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tō ichakérak:

—¿I kiane a' kj?

³⁷ Ie'pa tō iüté:

—Mik be' tkëneká s'blúie olo tá' tajë, etá kawō mú sa' a e' tköksér be' o'mik, eköl be' ulá bua'kka, eköl be' ulá bakli'kka s'wëttsuk be' tá.

³⁸ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' kē wá ijcher i kiök a' tso'. ¿Iyi yeraë ye' tō bacha'bachaë, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

³⁹ Ie'pa tō iüté:

—Tö, sa' dirmi.

Ie' tō iché ia:

—Ye' tká' wá yeraë a' tō. A' weirdaë wes ye' es. ⁴⁰ Erë e' tköksér ye' ulá bua'kka ö ye' ulá bakli'kka, e' kē kēwö menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik ttë e' ttséwá ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tō, etá ie'pa uluneka Santiago ena Juan kj. ⁴² Erë ie' tō ie'pa kié seraá tá ichéitö:

—A' wá ijcher tō pë' kē tō Skököl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökeká ie'pa kj kekraë, ñies iblúpa tō ie'pa patkeke kësik wa. ⁴³ Erë a' kē kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie

e' yuak s'wökirie, ese kawötá e' wöökwa s'malepa dikia diöshet ikanè mésoie. ⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawötá e' muktsa s'malepa a kanè mésoie. ⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alá, e' kē dë'bitu as yi tō ye' kimù, ye' dë'bitu s'kimuk ena e' muktsa ttëwá s'tso' tajë e' nuì skéie. E' kueki a' kawötá e' wöökwa s'malepa kanè mésoie.

Bartimeo bua'wéne Jesús tō

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yökettsatke ittökatapa tá ena pë' dami tajë itöki e'pa tá, etá eë wëm eköl siarë tkër ñalá ska'. E' dör inuköl kak kiökwaq kié Bartimeo dör Timeo alá, e' wöbla kē wawër. ⁴⁷ Mik ie' ittsé tō Jesús Nazaret wak damitkö, etá ie' iché aneule:

—iA Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁸ Tajë pë' tō ie' uñeke as isiwá'blöwá, erë ie' kí arkeká:

—iA David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁹ Etá Jesús e' duésér tá ichéitö:

—Ie' kiötttsá.

Etá wëm wöbla kē wawër, e' kiétttsá ie'pa tō tá ichérakitö ia:

—Be' er kuú. Be' e' kóka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Etá wëm tō ipaio kikke yétttsá ppéumi tá ie' e' kéká bet dewa Jesús ska'. ⁵¹ Tá Jesús tō ie' a ichaké:

—¿I kiane be' kj tō ye' tō iwë be' a?

Tá ie' tō iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ye' ki ikiane tö ye' wöbla buarne.

⁵² Jesús tö iché ia:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wösha ta ie' wöbla buanene ta imía Jesús ta ñala wa.

11

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén, Olivo kébata kuli' a ta ee ie' tö ittökatapa kié bö! ² ta ichéitö iarak:

—A' yú wì u wëne eruleë ee. Mik a' demi ee, e' bet ta burro pupula moulewa kueraë a' tö etö kë ki yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. ³ Yile tö a' a ichakeke: '¿Ì uk a' tso?', e' ta iütö: 'Skëképa ki ikiane', e' wa ie' tö imène.

⁴ Eta ie'pa miyal tö burro ñe' kué, motèr ukkò a ñala shaë. Iwötsé ie'pa tö tsëmi.

⁵ Eta welepa iëter ee e' tö ichakerak:

—¿Ì uk a' tso'? ¿lie a' tö burro se wötsée?

⁶ Ittökatapa tö iüté wes Jesús tö iché ia es ta ie'pa tö iébitu. ⁷ E' ukuökì ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tö ipaio kikke méka burro ki ta Jesús e' tkéka iki. ⁸ Taië pè' tö ipaio kikke shuélor ñala ki, iska tö kal kö t'lor kañika tsëmi ese shuélor ñala ki Jesús ñalé tsoie.

⁹ Pè' mirwa kéweie Jesús yöki ñies itöki, e'pa ulitane arke taië:

—iSkëköl kikökasö! Yi datse ie' ttö wa, ayëcha buaë e'. ¹⁰ E' datse s'wëttsukne s'blúie wes se' yé David bak es. Ayëcha buaë ie'. iSkëköl tso' ká jaì a e' kikökasö!*

¹¹ Jesús dewa Jerusalén ta imía dewa Skëköl wé a. Ie' tö iyi weblé seraa. Ká tuirketke, e' kueki imía Betania ittökatapa dabom eyök ki bö! e'pa ta.

Jesús tö higowö yulé

(Mateo 21.18-19)

¹² Bule es ta mik ie'pa e' yélur Betania, eta Jesús dué bli wa. ¹³ Kamië ie' tö higuera klö sué kö arwa buaë. Ie' mía iweblök tö iwö ta'. Erë kë ie' wa iwö kune. Kam iwö kéwö döwa, e' kueki ikö ë arwa taië.

¹⁴ Ie' tö iché higo klö a:

—iKë yi tö be' wö katepaia!
E' tse ittökatapa tö.

Jesús tö Skëköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ie'pa demi Jerusalén ta Jesús dewa Skëköl wé a. Ee ie' e' kéka wépa tso' iyi tauk ena iyi watauk e'pa tré'ukyal. Inuköl mane'ukwakpa† mesa trélurkaitö. Ñies nuböl wataukwakpa kula' trélurkaitö. ¹⁶ Ñies ie' kë tö yi a kawö mè iyi tsuktkö Skëköl wé shua. ¹⁷ Eta ie' tö s'wöbla'wémitke ta ichéitö:

—Skëköl tö iyë'at iyëkküö ki:
'Ye' u kirdaë tto ye' ta wé ká

* **11:10** Salmo 118.25-26 † **11:15** inuköl mane'uk: Judiowak a inuköl tso' wakanewë Skëköl wé ë a, e' tuékene ie'pa tö inuköl ëse wa. ‡ **11:17** Isaías 56.7

ulitane wakpa a,[†] erë a' tō iia'wéka akblo wéie.

¹⁸ Mik e' ttsé sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa tō, etā ie'pa ileritsémi Jesús ttowaie. Ie' tō s'wōbla'weke e' tō pē' kōs tkiwéwa, e' kuēkī judiowak wōkirpa suane iyōkī. ¹⁹ Erë mik ká tuine, etā ie' e' yéttsa Jerusalén ittōkatapa tā.

*Higo klō sinewa
(Mateo 21.20-22)*

²⁰ Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klō o'mik, etā ie'pa tō isué tō isinewa dō iwí kicha ě. ²¹ Etā ì bak e' anewa Pedro éna, e' kuēkī ie' tō Jesús a iché:

—A S'wōbla'ukwak, isaú higuera klō wayē'abō e' sinewa.

²² Jesús iūté:

—A' erblō Skékōl mik. ²³ Mokī ye' tō a' a' ichè tō yi tō iché kabata wī a: 'iBe' e' skōttsa iē anúwa dayē a!' tā iklō'wéitō mokī kē ibikeitsekā bōtbōt tō ì chéitō e' wà tkōraē, e' tā es iwà tkōraē. ²⁴ E' kuēkī ye' tō a' a' ichè tō iklō'ú tō ì kié a' tō Skékōl a' e' wà detke a' ulà a, etā iwà dōraē. ²⁵⁻²⁶ Nies mik a' tso' ikiök ie' a, etā ilè tté tso' a' wā yile kī, ese nuí olo'yō iki as S'yé tso' ká jai a' e' tō a' icha olo'yō a' kī nies.

¿Yi tō kawō mè Jesús a?

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷ E' ukuōkī tā ie'pa dene Jerusalén. Jesús shkōdur Skékōl wé a. Etā sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ena

judiowak kuēblupa e'pa de ie' ska' ²⁸ tā ichaké ia:

—¿Yi ttō wa be' tō iyi ikké weke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' a?

²⁹ Ie' tō iūté:

—Nies ye' tō a' a' ilè chakeke, e' iūté a' tō, e' tā ye' tō a' a' icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a. ³⁰ ¿Yi tō Juan patkē' s'wōskuök? ¿Skékōl tso' ká jai a' e' ö s'ditsö? Ye' iūtō.

³¹ Ie'pa ñi iutémi tā ichekerakitō: “Sö ichèmi tō Skékōl tō ipatkē'bitu, e' tā ie' tō se' a' ichèmi: '¿Ì kuēkī a' kē wā ie' ttè klōne?’ ” ³² Pē' ulitane tō iklō'wé tō Juan dōr Skékōl ttekōl chōkle, e' kuēkī ie'pa suane pē' yōkī. E' kuēkī ie'pa tō icheke ñi a: 'Kē se' a' iyēnuk tō s'ditsö tō ie' patkē'”. ³³ E' kuēkī ie'pa tō iūté:

—Kē sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a' iché:

—Es nies ye' kē tō a' a' ichepa tō yi tō ye' a' kawō mé iyi ikké woie.

12

Uva kanéukwakpa susupisa e' tté

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Jesús tō ttè kleé ie'pa a' i' es: “Wēm ekōl tō uva kuantké taiē tā ikkōiēwāitō buaē, kauk biéitō uva diō tuoie. Nies úla yuéitō kakkeē uva kko'noie. E' ukuōkī tā ie' tō ipeitéat wēpa wēlepa a' as ie'pa tō ipataù ie' a' iwōrke e' kak wa. E' ukuōkī tā ie' miá ká bānet. ² Mik uva wōline tso'tke wē'iaē shtè, etā ie' tō ikanè méso patkēmi ekōl ie' icha tsuk. ³ Erë ie'pa tō ikanè méso klō'wéwa ppé taiē

patkémine ulà wöchka. ⁴ Eta kanè wák tò ikanè méso skà patkémine eköl, erè e' shka'wé ie'pa tò iwökir k_i ta iché suluë. ⁵ E' ukuök_i ta eköl skà patkémine ie' tò ta e' ttéwa ie'pa tò. E' ukuök_i ikanè mésopa skà patkémii_{tö} tajë, erè ie'pa tò welepa ppélor welepa ttélur.

⁶ “Bata ekkè ta iateia eköl ë. E' dör iwák alà, e' dalër tajë ie' éna. E' patkémii_{tö} ta ie' ibikeitsè: ‘Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tò idalöieraë.’ ⁷ Erè ie'pa tò iché ñi a: ‘Ká i' atdaë ie' w_i ulà a. Ittöwasö, es ká i' döraë se' ulà a.’ ⁸ E' kueki ie'pa tò iklö'wéwa ttéwa ta inú kéumi ie'pa tò uva ké a bánet.”

⁹ Eta Jesús tò ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsè? ¿I weraë kanè wák tò? Ie' mira kanéukwakpa ttökulur ta uva kané meraneitö pè' kua'ki a.

¹⁰ Ye' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö k_i, ¿e' kë sune a' wa? E' tò ichè:

‘Ák watéttsa u yuökwakpa tò e' yönene ák bua'buaië.

¹¹ E' kaneö' Skëköl tò, ta e' tò s'ttsé'weke buaë, s'tkinewa iweblök.*
Es Skëköl yëkkuö tò ichè.

¹² Ie'pa tò isuéwa tò kleè e' wa Jesús tò ie'pa ché, e' kueki ie'pa éna iklö'wakwa. Erè ie'pa suane pè' yöki, e' kueki ie'pa tò iméat ta iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ E' ukuök_i ta ie'pa tò fariseowakpa welepa ena Herodes klépa welepa

patkëmi Jesús ska'. Ie'pa k_i ikiane tò ie' tò ilè chë ikkatoie. ¹⁴ Ie'pa demi ie' ska' ta iché rakitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wa ijcher tò kekraë be' ttö mok_i. Be' tò sulitane suëke ñikkëë. Ima pè' tò be' cheke e' kë k_i be' tkine. E' kueki be' tò s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

¹⁵ Erè ie' tò isuéwa tò ie'pa e' öke er sulu wa, e' kueki ie' tò iché iarak:

—¿I kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? Inuköl wöshki tsúbitu ña et suë.

¹⁶ Eta ie'pa tò inuköl wöshki tsémi ie' a et ta ie' tò ichaké ie'pa a:

—¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

Ie'pa tò iüté:

—Roma wökir kibi.

¹⁷ Eta ie' tò iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, ta kos Skëköl icha ese mú ie' a.

Ie' tò ie'pa iüté es, e' tò ie'pa tkiwéwa.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Eta saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tò iklö'wé tò s'duowa e' kë shkenukkane. Ie'pa tò ie' a ichaké:

¹⁹ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tò tté dalöiëno kitat yëkkuö k_i e' tò ichè i' es: Wëm blënewa kë alà ate, e' ta ie' ël kawötä ischö tsukwa

* 12:11 Salmo 118.22-23

as ilà kōkà iël blēnewa, e' a. ²⁰ Etōkicha wēpa bak dōkà kul ñi elpa, ikibi alakōl tséwa, erē iblēnewa kē alà aṭe. ²¹ Ie' itōkī iël tō ischō tséwa, erē e' ñies blēnewa kē alà aṭe. E' sù iwamblēne iël ṭa ²² ena imalepa ṭa. Ie'pa kul blērulune kē alà aṭe alakōl e' ṭa. Bata ekkē ṭa ñies alakōl e' blēnewa. ²³ Wēpa kul e' bak alakōl ekōl ē ṭa. Mik s'duowa e' shkenekane, eṭa ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

²⁴ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' kē wa Skēkōl yēkkuō suule, ñies ie' diché kē jcher a' wa, e' kuekī a' wōa ká chowa. ²⁵ Mik s'duolur e' shkenekane, eṭa wēpa ena alakōlpa kē serpawaiā ñita. E'pa míyal wes Skēkōl biyōchōkwakpa tso' ká jaì a kē sēṭa'wa ñita es. ²⁶ ¿A' kī kiane jchēno tō mokī s'duowa e'pa shkerdakane? Skēkōl ut Moisés ṭa kal tsir wōñarke bō'ie, e' shua, ¿e' pakē kē aritsule a' wa Moisés yēkkuō kī? E' kēwō ska' ṭa Skēkōl tō iyé': 'Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.† ²⁷ E' wā kiane chē tō ie' kē dōr s'duowa, e'pa Kēkōl. ¡Ie' dōr s'ttsē'ka, e'pa Kēkōl! Tajē a' wōa ká chowa.

¿Skēkōl ttè dalōiēno e' isie dōr ibua'ie?

(Mateo 22.23-40)

²⁸ Eṭa s'wōbla'ukwak ttè dalōiēno wa dur ekōl ie'pa tso' ñi iutōk e' ttsōk. Ie' tō ittse tō Jesús tō ie'pa iuté buaē, e' kuekī ie' ichaké ia:

—Skēkōl ttè dalōiēno, ¿e' wēne dōr ibua'ie imalepa tsata?

²⁹ Ie' iuté:

—Skēkōl ttè dalōiēno kibiie imalē tsata e' dōr i': 'A Israel alerīpa, a' tō ittso. Kēkē dōr se' Kēkōl, e' ē dōr Skēkōl. ³⁰ E' dalēritsō a' er kōs wa ena a' wák kōs wa ena a' erbikē kōs wa ena a' diché kōs wa. ³¹ E' itōkī e' dōr i': 'A malepa dalēritsō wes a' wákpa e' dalēr es.' Kē ttè ṭa' dalōiēno tkōka ttè bōt e' tsata.

³² Eṭa s'wōbla'ukwak ttè dalōiēno wa, e' tō iché ia:

—A s'wōbla'uk, be' iuté buaē. I ché be' tō e' dōr mokī. Skēkōl dōr ekōl ēme. Kē e' skà ṭa. ³³ Ñies s'kawōṭa ie' dalēritsōk se' er kōs wa ena se' kabikeitsō kōs wa, ena se' diché kōs wa, ñies s'kawōṭa s'malepa dalēritsōk wes se' wák e' dalēr es. E' wēsō, e' ṭa e' dōr buaē se' a tkōka iyiwak jchēule ña'wē wa'ñe ena iyiwak jchēule skà mēsō Skēkōl a' e' kōs tsata.

³⁴ Mik ie' isué tō s'wōbla'ukwak ttè dalōiēno wa, e' tō ie' iuté buaē yēsēsē, eṭa ie' tō iché ia:

—I blúie Skēkōl tso' e' o'mik tsinet be' tso'.

Eṭa kē yi kēsik dē'kaiā ie' a' i skà chakōk.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dōr yi alerī?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

† **12:26** Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: Mik ttè e' yē' Skēkōl tō Moisés a, eṭa Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak ká iaiāē. Wes ie' tō iché, e' wa kiane chē tō ie'pa tso' ttsē'ka Skēkōl ṭa. Éxodo 3.6 saṭ.

³⁵ Jesús tso' ie'pa wöbla'uk Skököl wé a ta ie'pa a ichakéito:

—¿Wes s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ichëmi tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri? ³⁶ Erë David wák tö iyè' Wiköl Batse'r wa i' es:

'Skököl tö ichè ye' Kököl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië,

dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia' etä.†

³⁷ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kiëmi David tö ie' Kököl?

Etä pè' tso' taië, e'pa tö Jesús ttö tseke er bua' wa.

Jesús tö s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté (Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús tö s'wöbla'wëke e' shua ie' tö iché: "A e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pè' tso' taië ese ska' as pè' tö ie'pa shke'ù wes këkëpa dalöiërta' taië es. ³⁹ Nies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkö'wëkerakitö, ese ska' kula' tso' këkëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tö e' tkoie. ⁴⁰ Ie'pa tö alakölpä schö u yetä'ttsa iulà a, etä ittökerak S'yé ta braraë sulitane wöwa idikiñoie tö ie'pa dör pè' buaë yësyësë. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata."

Alaköl siarë tö inuköl mé Skököl a

(Lucas 21.1-4)

⁴¹ Etökicha ta Jesús tkër kalkuö tso' inuköl ioie më Skököl a e' wösha pè' tso' inuköl iök kalkuö a e' sauk. Inuköl blúpa tso' taië esepa tö inuköl ieke taië. ⁴² E' wöshaë ta alaköl siarë dör schö debitu eköl, e' tö inuköl wöshkila yöule cobre wa tuë tottola ese iéwa böt kalkuö ek a. ⁴³ Jesús tö ittökatapa kié ta ichéito iä:

—Moki ye' tö a' a ichè tö alaköl siarëla dör schö wí tö inuköl iéwa kibiie imalepa tö iie kos e' tsata. ⁴⁴ Ie'pa ulitane tö inuköl kuö atë ese ié, erë ie' siarë, e' tö ie' wa itso' senoië e' kos méttsa. E' kueki ye' tö ie' ché es.

13

Jesús tö iché tö Skököl wé olordawa

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Mik Jesús e' yéttsa Skököl wé a, etä ittökata eköl tö iché ie' a:

—¿A s'wöbla'uk, isaú! U bua'buä yöule ák bua'buäala wa.

² Ie' iüté:

—U kos tso' bua'buä sué a' tö ié, e' olordawa seraa, iékwö ë kë atpa ñi bata ki.

¿I wa sö isuëmi tö ká i' erkawatke?

(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuöki ta ie'pa míyal kabata kiè Olivo tkërka Skököl wé wöshaë ee. Jesús e' tkëser ta Pedro, Santiago, Juan ena

Andrés e'pa tö ie' a ichaké bánet: ⁴ “Ichö sa' a: ¿mik íyi ekké wamblërmi? ¿Ì wa sö isuëmi tö iwamblërketke?”

⁵⁻⁶ Ie' iüté: “Tajë pë' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: ‘Ye' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', ta pë' kiterarakitö tajë. E' kueki a' tso' wösh wa as kë yi tö a' kitö'ù.

⁷ “Mik a' tö ibiyö ttsé tö ká tajë wakpa ñippöke tajë wì a dià a, eta e' kë tö a' tkiuk. E' wake' tköraë, erë ká i' erwami e' kianeia. ⁸ Ká kua'ki kua'ki wakpa ñippöraë ñita. Nies í tö ká wöti'weraë ká wa'ñe. Nies ká tseë wakpa tteraë bli tö tajë. Íyi ekké dör erpa s'tsá weirketke kam ye' döne e' yöki ese. E' dör wes alaköl alà kurketke ta ikirirke es.

⁹ “A' e' kkö'nú. A' merdatssa s'shulökwakpa a ta a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. Ie'pa tö a' keraë e' duökser shulè s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a. ¹⁰ Erë kam ká i' erwa e' yöki ye' tté buaë e' kawöta paké ká ulitane wakpa a. ¹¹ Mik a' menetssa tté shulökwakpa a, eta kë a' tkinuk ima a' e' tsatkömi. Mik e' kèwö de, eta kë a' ttöpa a' wákpa er wa, e' skéie Wiköl Batse'r ttöraë a' wa. E' kueki tté eraë Skököl tö a' a' chë e' chö. ¹² Eta welepa tö iël wömeratssa ttëwa, iyé tö ilà wömeratssa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imì kkatök as ittōwa. ¹³ Sulitane tö a'

sueraë suluë ye' tté kueki. Erë yi e' tkëwa darërëë dōka bata ekké, esepa tsatkërdaë.

¹⁴ “Íyi sulusi tö ì dör batse'r ia'wè ñaie e' tkërdaka wé kë ikawöta tkëka ee* (yi tso' yëkküö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tö, eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a. ¹⁵ Yi tso' u bata ki ese kë dökwane weshke iíyi yöktsa, itköshkarmi. ¹⁶ Nies yi tso' kanëblök kañika ese kë dökwane weshke idatsi' yöktsa. ¹⁷ E' kèwö ska' ta alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a iwëstela ina esepa ta! ¹⁸⁻¹⁹ S'ditsö weirdaë tajë shute kos kë s'we'ikule ekké mik ká yö' Skököl tö dö ikké ta, ñies kos kë s'weirpa aishkuö ta ekké. E' kueki ikiö Skököl a as kë e' wamblër a' ta yuediö këska'. ²⁰ E' kèwö kë wööpawa Skököl tö, e'ma kë yi isie atukia ttsë'ka. Erë e' kèwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

²¹⁻²² “Kachökwakpa e' kōrakā e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skököl tteköl wele. E'pa tö ì kë or yi a ese weraë s'kitö'woie tö ie'pa tté dör mokjë. Dö wépa shukit Skököl tö, esepa kitö'wëmi e' mú kitërmi e'ma. E' kueki yile tö iché a' a: ‘Isaú, wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, idur wje', e' ta kë a' tö iklö'war. ²³ ¡A' tso' erki! Íyi ekké biyö chétkeyö a'

* 13:14 Íyi sulusi...tkëka ee: Mateo 24.15 saú.

a keweie.

Jesús dōrane olo ta' taiē

(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

²⁴ “Erē s'weine e' kēwō tka, eṭa diwō wōtuirdawa, ñies si'wō kē wōñarpaia. ²⁵ Bēkwō darolordaē ena ì kos tso' ká jaì a e' wōtirdaē. ²⁶ Eṭa ye' dōr S'ditsō Alà, e' datse mò a diché ta' taiē olo ta' taiē, e' wērdaē. ²⁷ Skēkōl biyōchōkwakpa patkeramiyō wēpa shukitbakyō, esepa dapa'ukka ek tsiní òme. Ie'pa tō iyuleraē ká wa'ñe dō wé ká i' bata erkerō eē ena wé ká jaì bata erkerō eē.

²⁸ “A' e' wōbla'ú ttē ikkē wa iwà saú higo klō wa: Mik iulatska tso' ulōlōla ena erpa ikōyōk tskirdoka, eṭa a' wā ijcher tō duas dewatke tsinet. ²⁹ Es ñies mik a' tō isuē tō íyi ekkē wamblērke, eṭa a' wā ijchenú tō ye' datskene, e' diwō dewatke tsinet. ³⁰ Moki ye' tō a' a' ichē tō íyi ekkē wamblērdaē wēpa dōr wēs a' es esepa kam erwa e' yōki. ³¹ Kashuk ena ká i' erdawa, erē ye' ttē michoē e' kē erpawa yēs.

³² “Erē e' kēwō e' diwō kē jcher yi wā. Skēkōl biyōchōkwakpa tso' ká jaì a, e'pa kē wā ijcher, ñies ye' dōr Skēkōl Alà e' kē wā ijcher. S'yē ē wā ijcher.

³³ “A' kē wā ijcher wēkkē ta idiwō de, e' kuēki a' tso' erki, a' senú wōsh wa. ³⁴ E' dōr wēs wēm ekōl mi'keā kamiē ká kuā'kí a es. Ie' tō iché ikanē mēsopa a: ‘U kkō'nú ña'. Eṭa kanē tuléatitō ie'pa

bik ekkē a. Ie' tō iché ie' ká wēkkō kkō'nukwak a: ‘Be' tso' wōsh wa.’ ³⁵ Es ñies a' tso' erki. A' kē wā ijcher mik ye' dōr wēs u wák es e' dotkene. Ye' dōmibitū ká tuinetke ekkē alē, ká shabōts alē, dakro ane ekkē alē ò ká ñine alē ta. ³⁶ A' tso' wōsh wa dō' a' kuēwayō kapè a. ³⁷ Ttē chéyō a' a, e' chekeyō sulitane a: ¡A' tso' wōsh wa!”

14

Judiowak wōkirpa tō Jesús aleritsé klō'wēwa

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká bōt ē kianeia Judiwak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'woie. Ñies e' kēwō ska' ta Pan Kē Yōule Iwōlōwōka Wa e' kēwō tkō'wēke judiwak tō. Sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō Jesús aleritsé kitō'wē iklō'wōwā ttēwa. ² Ie'pa wēlepa tō iché:

—Kē sō wamblō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō a as pē' kē shutirka. E' kuēki ie'pa éna iklō'wakwā ikitē wa.

Jesús klō kī kiō masmas téka alakōl ekōl tō

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús minea Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkēria mesa kī, e' dalēwa alakōl debitū ekōl e' wā kiō masmas kiē nardo ese chōkle tuē darērē, ese debitū. Kiō e' ukkuō yōule ák kiē alabastro e' wa. Kiō ukkuō kuli' pēwaitō ta itēka Jesús wōkir kī. ⁴ Wēlepa uluneka ie' kī ta ñi a' ichérak:

—¿Ì kuekì alaköl tō kiō we'ikéwa? ⁵ Ituè darèrē dōkā s'kanēblō duas ek skē ekkē. Iwatormittsa s'siarēpa kimoie.

Etā suluē ie'pa tō alaköl e' paké.

⁶ Erē Jesús tō iché:

—Imúat bërē. ¿Ì kuekì a' it-siriwēke? Íyi buaē kanewé ie' tō ye' a. ⁷ S'siarēpa tso' kēkraē a' shuā, etā e'pa kīmēmi a' tō mik a' kī ikiane e' tā. Erē ye' kē ku' kēkraē a' tā. ⁸ Ie' tō iwé ye' a kōs ie' a ior ekkē. Ie' kiō té ye' kī ye' kanéwoie kam ye' nu wötērwa e' yōki. ⁹ Moki ye' tō a' a ichè tō ká wañe wé Skéköl ttē buaē pakarke eē ipakardaē ñies tō ie' tō i buaē o' ye' a. Es e' kē chōpawa yi éna.

Judas tō Jesús wōmēttsa

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl dōr Judas Iscariote, e' miā sacerdotepa wōkirpa ska' ichök tō ye' a Jesús mermittsa a' a. ¹¹ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ittse'nerak buaē tā ikablé ie' a inuköl muk. Etā ie' tō kawō yulēmi bua'iewā Jesús wōmottsa.

Jesús bata chkéiq ittōkatapa tā

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawō kiè Pan Kē Yōule Iwölöwōkā Wa e' kēwō tsá diwō dewatke* E' diwō wa

ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'woie. Etā Jesús ttōkatapa tō ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī kiane tō sa' mi' kawō tkō'wēkesō e' chké kanéuk be' a?

¹³ Ie' tō iché ie'pa bōl a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi eē, etā wēm kueraē a' tō eköl, e' wā di' dami skauña a. E' itōkī a' yú. ¹⁴ Tā u wé a ie' demi e' wák a ichō: 'S'wōbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkō'wēkesō e' chké ñēmi ie' ttōkatapa tā?' ¹⁵ Ie' tō úshu bērie tso' kákke tso'tke kaneoule buaē, e' kkacheraē a' a. Eē ichké kaneú se' a.

¹⁶ Etā ie'pa bōl míyal Jerusalén tā íyi ulitane kuérakitō wēs ie' tō iché es. Eē chké kanewérakitō kawō tkō'woie.

¹⁷ Mik ká tuine, etā ie' debitu ittōkatapa dabom eyök kī bōl, e'pa tā. ¹⁸ Mik ie'pa e' tulēsēr chkök, etā ie' tō iché ie'pa a:

—Moki ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wōmerattsa. E' wák tso' ye' tā chkök.

¹⁹ Etā ie'pa erianekā taiē tā ie'pa tō ie' a ichakémi eköl eköl:

—¿Ye' alè idir?

²⁰ Ie' tō iüté:

—E' dōr a' dabom eyök kī bōl tso' ye' tā pan nuuk tkā' etké a' ñē, e' eköl. ²¹ Ye' dōr S'ditsō Alà e' tā itkōraē wēs itso' kitule Skéköl yēkkuō kī es. Erē wētela ina yi ye'

* 14:12 Pan Kē Yōule Iwölöwōkā Wa e' kēwō: Kawō e' tkō'wēke judiowak tō dō ká kul, e' tsá diwō kiērakitō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō.

wömekettsa e' ta. jBuaë idir wëm e' a tō kē ikunupa!

²² Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö, e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö watié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se dör ye' chka, e' nú a' tō.

²³ E' ukuöki tka' a vino tso', e' klö'wéitö, e' ki wéstela chéitö Skököl a ta ie'pa ulitane tō tka' e' wayé. ²⁴ Ie' tō iché ie'pa a:

—Vino se dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē' tērdäe tajē, e' wa tte pa'ali me' Skököl tō, e' wā de. E' wa pē' tajē tsatkērdäe.

²⁵ Moki ye' a' a iché tō vino kē yepaiayö dö mik i blúie Skököl tso' e' kēwö de eta. Mik ide, eta iska yeraneyö a' ta.

Pedro tō icheraë tō ie' kē wa Jesús suule

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Eta ie'pa tō Skököl tseittsé, e' ukuöki ta ie'pa míyal Olivo kēbata a. ²⁷ Jesús tō iché ie'pa a:

—A' ulitane tköyaldaë. A' ye' meatdaë ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yēkkuö ki es, e' tō iché: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö, eta obeja pordami wi a diä a.† ²⁸ Erë mik ye' ttéwa shkēnekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

²⁹ Pedro tō ie' a' iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kē tō be' mepaat.

³⁰ Ie' iüté:

—Moki ye' tō be' a' iché tō i' nañewe, kam dakro skā

arne, e' yöki be' tō icheraë mañatökicha tō be' kē wā ye' suule.

³¹ Erë Pedro tō iki ché ia kröröë:

—Erë ye' ttewamirakitö be' ta, erë kē ye' ichepa tō kē ye' wā be' suule.

Eta ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yé ta Getsemani
(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³² E' ukuöki ta ie'pa míyal ká kiè Getsemani eë. Jesús tō iché ittökatapa a:

—A' ate tukur ié, ye' mía ttök S'yé ta.

³³ Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwa e' ta. Eta ie' erianemi chkenewami tajē.

³⁴ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajē tteskua ye' ttewamiitö ekké. A' e' tsuat ié, kē a' kapökwa.

³⁵ E' ukuöki ie' mía wishke ta ie' e' kēutēr wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a tō i tköraë ie' ta, e' diwö tköami ie' ki, e' ta itkouu. ³⁶ Ie' iché: "A yéwöla, iyi ulitane ormi be' a. I tköraë ye' ta e' dör wes iyi bacha'bachaë yéwasö es. E' ulā a ye' yöttsa. Erë kē iwar wes ye' ki ikiane es, iü wes be' ki ikiane es."

³⁷ E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tukur eë ta ie'pa kuéitö kapötukur. Ie' tō iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿kē be' wā kapèwa wöklöne dö hora ek è? ³⁸ Kē a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i sulu tō a' erkiöweke ese kē e' alöka a' ki.

Mok̄i a' éna ì buaë w̄ak, erë a' diché kē dē'ka iwà uk, e' kuēki a' a darērēē idir.

³⁹ Ie' míane ta tté Skéköl a wes kewē itté es. ⁴⁰ Mik ie' dene ta ie'pa kuéneitō kapōtulur; ie'pa wōbla surirkewa kapè wā e' kuēki. Ie'pa kē wā tté kune ie' iutoie. ⁴¹ Ie' skā míane ttök S'yé ta e' dene, i' ta idare mañatōkicha, etā ie' tō iché iarak:

—¿A' kapōtulurīa enukeia? Wē' a' kapowā. Ye' dör S'ditsō Alà, e' diwō dekaṭke mèttsa pē' sulusipa ulà a. ⁴² A' e' kōka, yi tō ye' wōmekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klō'wéwā ibolōkpa tō (Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittōkatapa dabom eyök k̄i bōl, e' eköl kiè Judas, e' debitū pē' ta taiē. E' wakpa debitū tabè k̄i ena kal wōlō k̄i. Ie'pa patkē'mi sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk tté dalōiēno wa wakpa ena judiowak kuēblupa ekkēpa tō. ⁴⁴ Judas dör iwōmēttsa e' tō ie'pa a iyē'bak: “Wē shke'wéyō wōalattsē wa, e' dör ie', iklō'úwā a' tō ta itsúmi kkō'naule buaë as kē itkōshkar.” ⁴⁵ Etā ie' e' skéwā Jesús o'mik ta iché ia:

—¡A S'wōbla'ukwak!

Ta iwōalattséwaitō. ⁴⁶ Etā Jesús klō'wéwā pē' tō.

⁴⁷ Erë ie'pa iēter eē, e' eköl tō itabè yéttsa ta e' wa sacerdotē kibi e' kanè méso kukuōña téttsa. ⁴⁸ Etā Jesús tō ichaké pē' ekkēpa a:

—¿Ì kuēki a' bitē ye' klō'ukwā tabè k̄i kal wōlō k̄i wes akblōkwakpa klō'wéwā es? ⁴⁹ Kēkraē ye' bak a' shuā s'wōbla'uk Skéköl wé a, erë a' kē wā ye' klōonewā. Erë i' tkōke as itkō wes itso' kitule Skéköl yēkkuō k̄i es.

⁵⁰ Etā ittōkatapa kōs tkay-almi tō iméat ekōrla. ⁵¹ Erë duladula eköl dowā ie' itōk̄i e' patrēwabitū k̄a' kishuo wa, e' klō'wéwarakitō, ⁵² erë idatsi' ppéeatitō wak tkashkarmi sūmē.

Jesús demi ie'pa wā Judiowak wōkir kibipa wōrk̄i (Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesús tsémirakitō sacerdotē kibi ska'. Etā eē sacerdotepa wōkirpa malepa ena judiowak kuēblupa ena s'wōbla'uk tté dalōiēno wa wakpa kōs daparke. ⁵⁴ Pedro datse ie'pa itōk̄i kamiē dōttsa sacerdotē kibi u pamik, etā eē ie' e' tséat tkēr Skéköl wé shkēk̄ipa ta bō' baiklōk.

⁵⁵ Etā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa tō tté yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwōmūttsa ttēwā, erë kē ie'pa wā ì tté kune ikkatoie. ⁵⁶ Taiē pē' de ie' kkatōk kachè wa, erë ie'pa tté kē dē'ttsa ñittsēē. ⁵⁷ Welepa tō ie' kkatēmi kachè wa ta ichérakitō:

⁵⁸ —Sa' tō ie' ttsē'wā ichök tō Skéköl wé yō' s'ditsō tō i', e' olo'yerawaitō ta iské, kē yōne s'ditsō wā, ese yuérakaneitō k̄a mañat shuā.

⁵⁹ Erë ie'pa ttè kě dè'ttsa ñittsëe.

⁶⁰ Etā sacerdote kibi e' kékā iyamipa shuā, tā Jesús a ichakéitō:

—¿Kě be' ie'pa iuteku' yēs? ¿Ñe' ie'pa be' kkateke, e' dör ì?

⁶¹ Erë Jesús siwā'bléwā ie'pa yōki, kě ie' wā ì iūtēne.

Sacerdote kibi ie' skā chaké:

—¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'? ¿Be' dör Skéköl kikaulekā tajē e' Alà?

⁶² Jesús ie' iūté:

—Tō, ye' idir. Ye' dör S'ditsö Alà e' sueraē a' tō tkērka Skéköl diché tā' íyi ulitane tsata e' ulā bua'kka dalöiërta' tajē. Ñies ye' datskene kashuk a' mò a' e' sueraē a' tō.

⁶³ Etā sacerdote kibi e' datsi' jchée ikkachoie tō ilunekā tā ichéitō:

—¿Iie se' kī ikkatōkwakpa kī kiarmiia? ⁶⁴ A' ittse tō ie' e' chō tō ie' dör Skéköl Alà, e' wa ie' tso' Skéköl chök suluē. ¿Wes a' iweke?

Ie'pa ulitane ñi sini'kué tō ie' iane iwiiie, e' kuekī ikawōta ttēwā.

⁶⁵ Ie'pa wēlepa wirituēmi ikī ñies iwōbla pabakéwarakitō tā itérakitō tā ichakérakitō:

—Be' dör Skéköl tteköl, e'ma sa' a' ichōkā ¿yi tō be' té?

Etā Skéköl wé shkēkipa tō IPPÉ iwō kī tajē.

Pedro tō iblé tō kě ie' wā Jesús suule

(*Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29*)

⁶⁶ Pedro tkēria iski u pamik, e' dalewa tayēla debitū e' dör

sacerdote kibi e' kanè méso eköl. ⁶⁷ Ie' Pedro suē bö'iklök, tā isuéitō krereē tā ichéitō ia:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tō iblé. Ie' tō iché:

—Kě ye' wā ie' suule. Ye' kě éna iane tō ì chök be' tso'.

Etā ie' e' yéttsa ukkō a'. E' wōshaē dakro ane. ⁶⁹ Kanè méso ñe' tō Pedro suéne tā ie' e' kékā ichök imalepa a':

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erë Pedro tō iskā bléne. E' kuölō tā wēpa tso' eē ñies e'pa tō iché ie' a':

—Be' dör Galilea wak, e' kuekī moki be' dör ie'pa éltē wak.

⁷¹ Ie' tō iché:

—¿Skéköl wörki ye' ichè tō wēm chök a' tso' e' kě suule ye' wā! Kě idör es, e'ma as ye' kichatēr.

⁷² E' wōshaē tā dakro ane etōkichane, tā ie' éna ianewa tō Jesús tō ie' a' iyè': 'Kam dakro skā arne e' yōki be' icheraē mañatōkicha tō be' kě wā ye' suule.' Etā ie' iékā tajē.

15

Jesús mítser Pilato wörki
(*Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38*)

¹ Mik ká ñine, etā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kueblupa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ñi dapa'wēkā tā Jesús aleritsétke. Ie'pa wā imítser moulewā mé Pilato a'. ² Pilato tō ichaké ie' a':

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iūté:

—Tō, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté tajë. ⁴ Eta Pilato tö iska chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö? ¿Ï kueki e' kë iutébö?

⁵ Erë ie' kë wä iutëne, e' tö itkiwëwä darërëë.

Jesús méttsa ttëwä

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' këwö wa Pilato wöblar s'wötëulewä s'wöto wé a ese yöktsä eköl émine wé kié pë' tö e'. ⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewä s'wöto wé a imalepa sulusipa tä. Ie'pa wä s'kötulewä mik ie'pa e' ka'ka ñippök romawakpa tä eta.

⁸ Tä pë' debitü Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iü wës iwöblar es. ⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuëwä tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsä ie' ulä a. E' kueki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' émineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pë' shutiwékatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yöttsä Jesús skéie. ¹² Pilato tö ichakéne:

—Eta ¿wës a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wè?

¹³ Ie'pa iüté aneule:

—¿Iwötöwä krus mik!

¹⁴ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ï kueki? ¿Ï sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¿Iwötöwä krus mik!

¹⁵ Ie' atak buaë ie'pa tä, e' kueki Barrabás yéttsaitö. Eta Jesús ppök patkémiitö tsa' bata daloie wa. E' ukuöki

tä ie' tö iméttsa wötëwä krus mik.

¹⁶ Eta ñippökwakpa wä Jesús mítser ká e' wökir u kié Pretorio e' shua wé ulat tso' áie eë. Eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kiéttsa dapa'wë ek tsini éme. ¹⁷ Ie'pa tö datsi' mat daloshdalosh ese iéka Jesús ki blu'ie. Nies dika'kicha yuéakitö wöshkie tkékarakitö iwökir ki blu'ie iwayuoie. ¹⁸ E' ukuöki tä ie' wayuémirakitö aneule:

—¿Be' dör judiowak blú! ¿Be' kikökka sa' tso'!

¹⁹ Eta ippémirakitö tajë iwökir ki kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tuléserak kuchë ki iwörki iwayuök tö sú sa' be' dalöie.

²⁰ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yéttarakitö tä iwák datsi' iékanerakitö iki tä imítserak iwä wötëwä krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

²¹ Ñippökwakpa tö wëm kié Simón dör Cirene wak, e' kué ñala ki, e' datse bánet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yë. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

²² Ie'pa wä Jesús mítser ká kié Gólgota eë. (Gólgota e' wä kiane chë s'wökirdiche.)

²³ Eta vino shutuule kapöli kié mirra e' wa, ese mé Jesús a yè, erë kë ie' wä iyanewa.

²⁴ Eta iwötérakitö krus mik. E' ukuöki tä ie'pa iné ñi ma'woie suë tö wës ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a.

25 Mik ie'pa tō iwōtēwā krus mik, etā diwō de sulītu (9).
 26 Kaltak tso' e' kī itso' kitule tō ichè: "I' dōr judiowak blú e'", e' dōr iwà kkachōie tō ì nuí kī ie' wōtēnewā krus mik. 27-28 Ñies wēpa bōl akblōkwakpa wōtēwarakitō krus mik, ekōl iulà bua'kka, ekōl iulà bakli'kka.

29 Pē' tkōke eē e'pa tō icheke sulu, iwōkir wōtiukerak iwōā, es ichekerakitō:

—Íkēta, be' sē tō Skēkōl wé tkekettsā etā ká mañat ē tā be' tō iyuékane! 30 jE'ma be' e' tsatkō, be' e' ōwa krus sē mik!

31 Es ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk tē dalōiēno wa wakpa tō Jesús wayueke. Ie'pa tō icheke ñi a:

—O'kapa tsatkēitō erē ie' wák kē a e' tsatkēr. 32 Moki ie' dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie, moki ie' dōr se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' ōwa krus wí mik, e' iarma tā se' erblōmi ie' mik.

Wēpa wōtēne ie' tā krus mik e'pa tso'ñak ie' chōk sulü.

Jesús duowā

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

33 Mik diwō de bata a, etā ká míā ttsettseē ká wa'ñe dō tsālī diwō de mañat ekkē. 34 E' wōshā tā Jesús anekā taiē tā iché: "Eloí, Eloí, ¿lemá sabac-tani?" (e' wà kiane chē: A ye' Kēkōl, a ye' Kēkōl, ¿iōk be' ye' we'ikéttsā?)

* 15:42-43 Ká tuirketke: Judiowak tē dalōiēno tō iché tō s'nu kē tsertā'mi eno diwō a. Eno diwō e' tkērkwami Viernes ká tuine ekkē. Ñies kē idōr buaē ie'pa a tō s'nu at aie nañewe. E' kuekī José Arimateawak éna Jesús nu akwa blēwā bet kam ká tuir e' yōkī.

35 Wēlepa tso' eē, mik e'pa tō tte e' ttsé tā ichérakitō:

—¿A' ittse? Ie' tso' Skēkōl ttekōl bak kiē Elías, e' kiōk.

36 Etā ie'pa ekōl tunemi tō suiyōk nuwēka vino shkōshkō wa e' tkékaitō kuakōl bata kī tā itkēwā ikkō mik as ikuyōitō. Ie'pa tō iché:

—Imúat bēr, ipanusō suē tō Elías datse iōkwa.

37 Jesús anekā taiē tā isiwā' bata tké. 38 Etā Skēkōl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shūkuar u blatoie e' jchēnane kákke dōttsā iski. 39 Etā Roma ñippōkwakpa ekōl dōr capitán e' durshkō Jesús wōmik. Mik e' tō isuē tō wēs Jesús duowā, etā ichéitō:

—Moki, wēm wí dōr Skēkōl Alà je'.

40 Ñies alakōlpa iēter eē ie' kī sauk kamiē. E' shuā ekōl dōr María Magdala wak. Iēkōl dōr María e' dōr Santiago tsirla ēk ena José, e'pa mì. Iēkōl dōr Salomé. 41 Alakōlpa e'pa bak shkōk Jesús tā ena ikime' mik ibak Galilea etā. Ñies alakōlpa skà tso' taiē dē'bitū Jesús tā dō Jerusalén.

Jesús nu wōtēne

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

42-43 E' diwō dōr judiowak a iyi kanéwoie eno diwō yōkī. Ká tuirketke* e' kuekī wēm ekōl kiē José Arimateawak, e' kēsik iéwā tā imíā Jesús nu kiōk Pilato a blēwā. Ie' dōr judiowak wōkirpa e' ekōl

dalöier̄ta' tajë ese. N̄ies ie' tso' ì blúie Skëköl tso' e' k̄ewö panuk. ⁴⁴ Pilato tkinewā tō Jesús duowatke, e' kuëki ie' tō icapitán kié chakè tō moki Jesús duowatke. ⁴⁵ Mik ie' wā ijchenewā, etā ie' tō Jesús nu k̄ewö mé José a tsëmi. ⁴⁶ E' ukuök̄i tā José tō datsi' ukuö bua'buā saruru ese tué et. Jesús nu éwaitö krus mik, e' patrëwaitö datsi' ñe' wa bléwā ákuk biule s'nu blóie ese a. Etā ákuk kkö wötëwaitö ák bërie wa. ⁴⁷ Wé Jesús nu menewā e' sué María Magdala wak ena María dör José mì, e'pa tō.

16

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Mik eno diwö tka, etā María Magdala wak ena María dör Santiago mì ena Salomé e'pa tō kiö masmas bua'buā ese tué mí ie'pa wā tèkā Jesús nu k̄i. ² Etā domingo bla'mi erpa diwö tskine tā ie'pa míyal wé Jesús nu bléne eë. ³ Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tō se' a ák yèmittsā ákuk kkö a?

⁴ Erë mik ie'pa tō iweblé, etā ie'pa tō isué tō ák rratune bánet. Ák e' dör bërie. ⁵ Mik ie'pa dewā ákuk a, etā ie'pa tō isué tō duladula tkër eköl ulà bua'kka, e' datsi' saruruë batsjë. Ie'pa tkinewā iyök̄i. ⁶ Erë ie' tō iché ie'pa a:

—Kë a' tkinukwā. Ye' éna iāne tō a' tso' Jesús Nazaret wak kōtewā krus mik e' nu yulök. Erë kë iku' ië, ie' shkenekane. Wé ie'pa tō

ime'wā e' tō weblö. ⁷ A' yú Pedro ena ittökatapa malepa a ibiyö chök tō ie' mitke a' yök̄i kewe Galilea. Eë a' tō ie' sueraë wës ie' tō a' a iyë' es.

⁸ Alakölpa tkinewā painéka tajë, e' kuëki ie' e' yélur ákuk a tkayalmi. Ie'pa suane, e' kuëki kë wā ì yëne yi a.

María Magdala wak tō Jesús sué

[⁹ Jesús shkenekane domingo bla'mi, e' ukuök̄i tā ie' e' kkaché kewe María Magdala wak a, e' a ie' tō aknamapa bak kul (7) e' trëo'yal. ¹⁰ Etā alaköl e' míā ibiyö chök wépa bak shkök Jesús tā e'pa a. Ie'pa eriarke iù tulusiärë. ¹¹ Erë mik ie'pa ittse tō Jesús shkenekane ñies tō alaköl ñe' tō isué, etā kë ie'pa wā iklöone.

Jesús ttökatapa bül e'pa tō ie' sué

(Lucas 24.13-35)

¹² E' ukuök̄i tā ittökatapa bül shkörami micho bánet, etā ñalā k̄i Jesús e' kkaché ie'pa a, erë iwër kua'k̄i. ¹³ Etā ie'pa míyal ibiyö chök imalepa a, erë ñies kë ie'pa wā ittö klöone.

Jesús tō ittökatapa patké s'wöbla'uk

(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ E' ukuök̄i tā Jesús e' kkaché ittökatapa dabom eyök̄i eköl e'pa a. Ie'pa tulusiärë e' dalewa ie' de. Wépa tō ie' shkenekane e' sué, e'pa ttö kë klöone ie'pa wā, ie'pa er darërë e' kuëki. E' k̄i ie' tō ie'pa uñélor. ¹⁵ Etā

ie' iché ie'pa a: “A' yú ká wa'ñe ye' tté buaë e' pakök sulitane a. ¹⁶ Yi erblé ye' mik ta' ie' e' wöskué e' e'pa tsatkërdaë. Erë yi kë erbléne ye' mik e' e'pa kichatërdaë. ¹⁷ Wépa erblöke ye' mik e' e'pa tö ì kë or yi a' e' e' wëraë iwà kkachoie. Ye' ttö wa' ie'pa tö aknamapa trë'wërattsa, ñies ie'pa a' imeraë ttoie s'ttö kuä'ki kuä'ki wa. ¹⁸ Tkabë chök klö'wéwä ie'pa tö ulä wa ö kapöli sulusi yéwarakitö, e' ta' kë ie'pa döpa wës. Ñies ie'pa ulä murakä s'kirirke e' e'pa ki ta' ibuardane.”

Jesús mikane ká jai a

(Lucas 24.50-53)

¹⁹ Mik Skëkëpa Jesús tté e' ché one, eta' ibutséka miä ká jai a' ta' e' ie' tkésër Skëköl ulä bua'kka. ²⁰ Eta' ittökatapa miyal ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök. Skëkëpa Jesús tö ie'pa kimé, ì kë or yi a' e' e' uk. E' wa' ie' tö iwà kkaché tö ie' tté dör moki.]*

* **16:20** Yëkkuö këchke wële tö 16.9-20 k' kuötkéka. Ttè e' kë ku' yëkkuö këchke bua'ie e' e' ki.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tó Lucas

Wëm tó yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tó ikit wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tó ibikeitsè tó Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör kékëpa tajë ese. Lucas tó ie' a yëkkuö i' kit as i' o' Jesús tó ena i' wa s'wöblaq'itö e' jcherwä ie' wä yësyësë.

Yëkkuö i' kī Lucas tso' ikkachök tó Jesús dë'bitū sultane tsätök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kē dë'bitū Israel aleripa ē a. Lucas tó ichè tó Jesús kune' ká i' kī sultane kimoie. Nies Lucas kī ikiane tó s'wa ijcherwä tó Jesús dë'bitū iYë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wä ijcher tó Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tó ibikeitsè tó ie' kē dör Israel aleri. Ie' bak kaneblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tó ibikeitsè tó ie' tó yëkkuö i' kit ká kiè Roma eë Jesús kune' e' kī duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök kī sulitu (79) e' shū ulat.

Tté tsá kitule

1-3 A kékëpa tajë Teófilo, i' o' Jesús tó sa' shūa mik ibak ká i' kī etā, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitū dō ibata ekkë e'pa tó. Ie'pa dör Jesús ttë buaë e' kanëukwakpa. Tajë sa' malepa imaq' shtë yëkkuö

kī, erë kē idë'ttsa wës ikiane shtë es. E' kuëkī ye' tó iwā chakéwā bua'iewā itsá dō ibataë. Es ye' isuë tó buaë idir shtëmi be' a yëkkuö i' kī sēraa wës ibak es ⁴ as be' éna iar tó ttë wa be' wöblane, e' dör moki.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

⁵ Mik Herodes bak judiowak blúie etā sacerdotepa tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdotepa ñi dapa'oule erule erule kaneblök Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdotepa erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör ñies sacerdotepa ditséwö wës iwëm es. ⁶ Ie'pa bül serke yësyësë Skëköl wöa. Ie'pa tó Skëköl ttë me'bak dalöiëno, e' dalöieke buaë, kē kī i' sulu tté ta'. ⁷ Erë Elisabet kē dōta' aläe. Nies ie'pa bül dör kékëpalatke.

⁸ Etökicha ta' mik Zacarías ena imalepa kàne iwakanëuk Skëköl wé a, ⁹ etā ie'pa iné ilè wa wës ie'pa wöblar es isuöie tó yi kàne shkökwa Skëköl wé shūa iyi masmas ña'uk Skëköl a. Etā idettsa tó Zacarías kawōta' shkökwa. ¹⁰ Mik ie' tso' Skëköl wé shūa iyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yë ta'. ¹¹ E' wöshā ta' Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwā ie' a ka' tso' iyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulā bua'kka. ¹² Mik ie' tó Skëköl biyöchökwak suë ta' ie' tkinewā suane tajë iyöki.

13 Etā biyöchökwak tö iché ie' a:

—A Zacarías, kë be' suanuk. Ì kié be' tö Skököl a, e' meraëitö be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' döraë aläë, e' wák wëm. Ie' kié múka a' tö Juan. 14-15 Ie' döraë këkëpa tajë Skököl wöa. E' kuëki e' be' ttsë'weraë buaë kaneë. Nies ie' tö tajë pë' ttsë'weraë buaë. Ie' kë ì shköshkö yepa. Kam ie' kur etā Wiköl Batse'r döraë ie' kī tajë. 16 Ie' tö Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne. 17 Ie' döraë Skököl yöki kewe ittë pakök. Ie' tö ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wës Skököl tteköl kié Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyë er buarne ila'r kī ena ila'r er buarne iyë kī. Nies ipakeraëitö as wëpa tö Skököl ttë dalösewëwä, esepa e' wöbla'ù senuk yësyësë. Es ie' tö ie'pa patteraë Skököl datse e' panoie.

18 Etā Zacarías tö Skököl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachëmi tö ttë e' dör mokī? Ye' dör këkëpalatke. Nies ye' alaköl dewatke këkëpalatke, ta ¿wës sa' alala kōkamīia?

19 Ie' iiüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kaneblöke Skököl a. Ie' ye' patké ttë buaë i' chök be' a. 20 Erë be' kë wä ye' ttë klöone, e' kuëki be' ttö wöblërdawä kë ttöpaia dö mik be' alà kune etā. Mik ì chéyö be' a e' kéwö de, etā be' ttörane.

21 E' dalewa ie'pa tso' Zacarías panuk u'rki, e'pa tö

ibikeitsé, “¿Ì tö ie' wöklö'wé, e' kë döttsa bet Skököl wé a?”

22 Mik ie' dettsa, etā ie'pa tö isué tö ie' ttö wöblënewä, kë ie' ttoia ta ulä ë wa ie' tö iwä kkaché ie'pa a. Etā ie'pa éna iane tö ilë suëitö kabsueie. Es ie' ate me'ie.

23 Mik ie' kanë one Skököl wé a, etā imiane iu a. 24 E' ukuöki ta ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkëwä iu a dö si' skel, kë dë'ttsa wëro. 25 Ie' tö iché, “Ikkëpa Skököl tö alà mé ye' a. Es ie' er buaë ché ye' a, ekkë ye' jaëne.”

Jesús kurke e' biyö yëne

26 Elisabet duneka e' ki si' de teröl, etā Skököl tö ibiyöchökwak kié Gabriel, e' patké Nazaret, ká e' ate Galilea. 27 Eë busi serke eköl kié María. Ie' kam ser wëm ta, erë ie' ttë meule wëm eköl kié José e' a senowä ie' ta. José dör blu' bak kié David e' aleri eköl. 28 Etā Skököl biyöchökwak dewä wé María tkër eë, ta ichéitö ie' a:

—¿Is be' shkëne? Skököl er buaë ché be' a. Ie' tso'ie be' ta.

29 Ttë e' tö María tkiwëwä ta ibikeitsëitö, “¿Iök ye' shkë'wé es?” 30 Etā Skököl biyöchökwak tö iché ie' a:

—A María, Skököl er buaë ché be' a, e' kuëki kë be' suanuk. 31 Be' durkaraë, be' alà kurdaë wák dör wëm, ikié múkabö Jesús. 32 Ie' döraë këkë tajë, dalö tajë. Ie' kirdaë Skököl dör iyi ulitane tsata, e' Alä. Skököl tö ie' meraka blu'ie wës iyë bak kié David es 33 as Jacob aleripa wëttsütö blu'ie këkraë kë erta'wä.

34 Etā María tō ichaké Skéköl biyöchökwak a:

—Kam ye' ser wēm ta, etā ¿wes ì ché be', e' wà tkömi ye' ta?

35 Skéköl biyöchökwak iüté:

—Wiköl Batse'r dōraē be' kī, Skéköl dör iyi ulitane tsata e' diché ardaē be' kī. E' kueki be' alà kurdaē, e' serdaē Skéköl ē a. Ie' kirdaē Skéköl Alà. 36 Nies be' yami kiē Elisabet kēkēpalatke cheke tō kē idōta' alāē, e' alà kurdaē. Si' i' wa ta ie' kī ide si' teröl.

37 Ì kos or Skéköl a, kē ì ku' darērē ie' a wē.

38 Etā María tō iché:

—Ye' dör Skéköl kanè méso, as ie' tō iü ye' ta wes be' iché es.

Etā Skéköl biyöchökwak mía.

María mía Elisabet pakök

39 E' ukuöki ta María dali ie' ta imía bet Elisabet pakök. Elisabet serke Judea ká dör kabataie eē. 40 Mik ie' dēwa Zacarías u a, etā ie' tō Elisabet shkē'wé. 41 Mik e' ttsé Elisabet tō, etā ilà wōti'ne tajē ie' shūa ta Wiköl Batse'r de iki tajē. 42 Ie' ttēmi darērēē ta ichéitō María a:

—Skéköl er buaē ché be' a alakölpa ulitane tsata. Nies ie' er buaē ché be' alà kurmi e' a. 43 Ye' siarē ¿wes e' a ie' er buaē ché tō ye' Kēkēpa mī e' de ye' pakök? 44 Mik be' tō ye' shkē'wé e' ttsé yō, e' bet ta ye' alà wōti'ne ye' shūa ittse'ne buaē e' kueki. 45 Ì yē' Skéköl tō be' a, e' klō'wēbö tō iwà tkōraē, e' kueki ayēcha buaē be' dör.

46-49 María tō iché:

“Ye' dör Skéköl kanè méso ēsela siarē ese ē, erē e' ska' ie' er de.

E' kueki ie' kīkekeka ye' tō.

Ie' dör ye' tsatkökwak, e' tō ye' ttsē'wēke buaē.

Ie' diché tajē iyi ulitane tsata, e' tō ì buaē shūteē wē ye' a.

E' kueki i'tami ye' yērdaē: ¡Ayēcha buaē!

¡Skéköl dör batse'r!

50 Wēpa tō ie' dalōieke, esepa suēke ie' tō kēkraē er siarē wa.

51 Ì kē or yi a ese wēitō idiché tajē wa:

Pē' e' ttsōka tajē esepa tō ì bikeitseke wē ese wōklō'wēitō.

52 Ká wōkirpa uyēttstaitō ikulé kī,

e' skéie s'siarēpa tkékaitō.

53 Wēpa siarē kē wa ì ku' nē, esepa a ì buaē méitō tajē.

Erē inuköl blúpa esepa patkémitō ulà wōchka.

54 Israel aleripa dör ie' kanè mēsopa.

Ká iaiaē ie' tō ie'pa a iyē' tō ie' tō ie'pa sueraē er siarē wa.

Ttē e' kē chē'wa ie' éna.

55 Es ie' tō iyē'bak Abraham a, nies ie' aleripa kos daia ie' itōki e'pa a.”

Es María tō iché.

56 María sené Elisabet ska' dō si' mañat ta imiane iu a.

Juan S'wōskuökwak kune'

57 Mik Elisabet alà kurke e' kēwō de, etā iwà kune wēm.

58 Mik pē' serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa ibiyō ttsé tō Elisabet sué Skéköl tō er siarē wa, etā ie'pa kos ttsē'ne

buaë wēs Elisabet es. ⁵⁹ Mik ilà kune' e' kī ká de pàkōl (8), etā ie'pa debitu ilà tot-tola kkuōlit tērke tsir, e' kēwō tkō'uk wēs ie'pa wōblane es iwà kkachoie tō alà e' dōr judiowak. Ie'pa éna iyě kiè Zacarías, e' kiè makka iki.

⁶⁰ Erē imì tō iché:

—Au, ie' kirdaë Juan.

⁶¹ Ie'pa tō iché:

—Kě yi ku' be' yamipa shua kiè es. Etā ħi kuęki be' ikiè mekeka es?

⁶² Etā ie'pa ulà kkaché ichakoie alà yě a, “ħima be' éna ikiè makka?” ⁶³ Etā iyě tō kaltak kié, e' kī ie' tō ishtë tō “ikiè Juan.” E' tō ie'pa kōs tkiwéwa. ⁶⁴ E' wōshā tā Zacarías ttékane, etā Skēkōl kikéka ie' tō tajē. ⁶⁵ Pē' serke tsinet, e'pa kōs tkirulune tajē. Nies pē' kōs serke Judea kēbata a, e'pa shua ittē buneka tajē. ⁶⁶ Ie'pa ulitane tō ittē ttsé e'pa tō ibikeitsé: “Alà e' dōraë kēkēpa tajē.” Ie'pa isué tō Skēkōl tso' ie' tā, e' kuęki ie'pa tō ibikeitsé es.

Zacarías tō Skēkōl kikéka

⁶⁷ Etā Wikōl Batse'r de tajē Zacarías kī, e' wa ie' ttémi Skēkōl ttekōlie tā ichéitō:

⁶⁸ “Skēkōl dōr Israel aleripa Kēkōl, e' de ie' icha kōs tsatkōk, e' kuęki ikikōkašō tajē.

⁶⁹ Ie' tō S'tsatkōkwak diché tajē, e' patké ekōl, e' dōr ie' kanè méso bak kiè David e' aleri.

⁷⁰ E' dōr wēs Skēkōl ttekōlpa batse'r bak ká iaiaë e'pa tō iyē'at es.

⁷¹ Skēkōl tō iyē'atbak tō ie' tō se' tsatkeraë s'bolōkpa ulà a,

ñies wēpa éna se' ar suluë es-epa kōs yöki.

⁷² Ie' tō ittē batse'r me' se' yēpa bak ká iaiaë e'pa a

tō ie' se' sueraë er siarē wa, e' kē ska' ie' er chē'wa.

⁷³ Ie' tō iyē' se' yě bak ká iaiaë kiè Abraham e' a

⁷⁴ tō se' tsatkeraëitō s'bolōkpa ulà a

as se' ser ie' a kē suarta',

⁷⁵ ñies as se' ser batse'r ena yēsýēsē ie' wōa se' tso'ia ttsē'ka e' dalewa.

⁷⁶ A ye' bēbēla, mik be' de kēchke,

etā be' miraë kewe s'pattōk as se' tō Skēkōl kiōwa buaë mik ide etā.

E' kuęki be' kirdaë Skēkōl dōr iyi ulitane tsata, e' ttekōl.

⁷⁷ Israel aleripa a be' tō ttē pakeraë

as ie'pa wa ijcher tō ì sulu wambleke ie'pa tō, e' olo'yèmi Skēkōl tō ie'pa ki itsatkoie.

⁷⁸ Skēkōl tō se' suęke er siarē wa,

e' kuęki ie' tō S'tsatkōkwak patkekebitu se' a datse ká jaì a

olo tā' tajē wēs diwō tskir bla'mi es.

⁷⁹ Wēpa tso' klōulewa ì sulu ulà a wēs s'tso' stui a es, wēpa tso' iduōkewatke e' ě kīnuk,

esepa wōa ká ñi'weraë ie' tō as itsatkērdak.

Ie'pa wēttseraïtō sene bēre ie' tā e' ñalé kī.”

Es Zacarías tō iché.

⁸⁰ Juan talane de kēchke ta Wikōl Batse'r tso' tajē ie' a. Ie' sené ká wé kē yi serku' ee dō mik ikéwō de e' kkachoie Skékōl ttekōlie Israel aleripa a eta.

2

Jesús kune'
(Mateo 1.18-25)

¹ Juan kune', e' kēwō ska' ta, Roma wōkir kibi kiè Augusto, e' tō ká kōs tso' ie' ulà a, e' wakpa kiè shtök ké sēraa.

² (Ì dör s'kiè tsá kite mik Cirenio dör ká kiè Siria e' wōkir e' kēwō ska' ta.) ³ Sulitane kawōtā shkōkne ká wé iyēpa datse ee e' kiè shtök.

⁴⁻⁵ José dör David bak Israel blú e' aleri. David kune' Belén atē Judea ee. Erē José serke Nazaret atē Galilea ee. E' kueki ie' miá María ta Belén e' kiè shtök. Ie'pa ttè meuletke ñi a senowaie, erē kam ie'pa serwa ñita. María batsō dur. ⁶ Ie'pa tso' Belén, e' dalewa ie' alà kurke, e' diwō de. ⁷ Wé s'kapōkerō, e' wé a, kē ká kuneia ie'pa a kapoie. E' kueki ie'pa míyal iyiwak wé a kapōkrō. Eta ee ie' alà tsá kune wák wēm, ipatréwaitō datsi'tak batsi wa mékaitō iyiwak tioie ese kulé' a ka' skéie.

Skékōl biyōchōkwakpa tō ttè buaē ché obeja kkō'nukwakpa a

⁸ E' nañewe tsinet Belén obeja kkō'nukwakpa tso' iyyiwak kkō'nuk. ⁹ E' bet ta Skékōl biyōchōkwak de ekōl ie'pa ska' ta Skékōl olo tajē e' olo bunekā ie'pa pamik, e' yōki ie'pa suane tajē. ¹⁰ Erē Skékōl

biyōchōkwak tō iché ie'pa a: “Kē a' suanuk, ttè buaē datse ye' wa a' a, e' tō pē' ulitane ttsē'weraē buaē. ¹¹ Iñe a' tsatkōkwak kune David ká a, e' dör Skékēpa pairine'bitu idi' wa a' blúie e'. ¹² A' tō ie' kueraē parratulewa datsi'tak batsi wa tēr kulé' tso' iyiwak tioie ese a. E' wa a' wa ijcher tō ì ché ye' tō a' a, e' dör moki.”

¹³ E' bet ta Skékōl biyōchōkwakpa kī de tajē shute, e' tō Skékōl kikekēka ta ichekerakitō:

¹⁴ “iSkékōl tso' ká jai a, e' kikōkasō!

iÑies wēpa a Skékōl er buaē chō as esepa ser bēre ñita ká i' kī!”

¹⁵ Mik Skékōl biyōchōkwakpa míyalne ká jai a, eta obeja kkō'nukwakpa tō iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skékōl tō se' a, e' wà sauk.

¹⁶ Eta ie'pa míyal bet, ta María ena José kuérakitō, ta iyēne tō alà àr iyiwak tio kulé a. ¹⁷ Mik ie'pa isué, eta ì kōs ché Skékōl biyōchōkwak tō ie'pa a alà e' kī, e' pakéne ie'pa tō itso'rak ee e'pa a. ¹⁸ Mik wēpa tō, ì ché obeja kkō'nukwakpa, e' ttsé, eta e'pa kōs tkirulune. ¹⁹ Ttè e' kōs bleke María tō ier a ta ie' iwà bikeitseke è. ²⁰ Eta obeja kkō'nukwakpa míyalne. Ì kōs ttsé ie'pa tō, sué ie'pa tō, e' kī ie'pa tō Skékōl kikekarami.

Alala Jesús tsémi Skékōl wé a

²¹ Mik alala kī ká de pākōl (8), eta ie'pa itóttola kkuōlit

tée tsir ta ikiè mékarakitó Jesús wés Skéköl biyöchökwak iyè' María a kam ie' buklurka e' yöki es.

²² Mik Jesús kune' e' ki ká de dabom tkëyök (40), etä María ena José mí a e' batse'uk* wés ttè dalöiëno kit Moisés tö e' tö ichè es. Ie'pa wä ilà mí mè Skéköl a Skéköl wé ate Jerusalén eë. ²³ Skéköl ttè dalöiëno e' ki itso' kitule e' tö ichè: "Alaköl alà tsá kune wëm, e' kirdaë batse'r Skéköl a." E' kuëki ie'pa wä ilà mí mè Skéköl a. ²⁴ Nies ie'pa mí a iyiwak muk jchè Skéköl a e' batse'woie wés Skéköl ttè dalöiëno tö ichè es: e' dör dù kiè tórtola, et wë'ñe ena et alaki ö nuböl pupula böt.

²⁵ E' këwö ska' ta wëm serke Jerusalén kiè Simeón. Ie' serke yësyesë wés Skéköl ki ikiane es. Skéköl tö Israel aleripa tsatkeke e' këwö paneke ie' tö. Wiköl Batse'r tso' ie' a, ²⁶ e' tö ie' a iyè': "be' kë blërpawä kam be' tö wé pairine'bitü idi' wa a' blúie patkeraë Skéköl tö e' saü e' yöki." ²⁷ Ie' ittse Wiköl Batse'r wa tö ie' kawöta shkök Skéköl wé a, e' kuëki ie' mí a demi eë. Eë nies José ena María demi. Ie'pa wä ilala Jesús mí wakanewè wés Moisés ttè dalöiëno tö ichè es. ²⁸ Simeón tö alala kékä ulä a ta Skéköl kikékaitö ta ichéitö:

²⁹ "A Skéköl, ye' dör be' kané méso,
ì ye' be' tö ye' a, e' wä suéyö.

E' kuëki ire', ye' duöwami bëre.

³⁰ Sa' tsatkökwak patké be' tö e' wä suéiyö ye' wák wöbla wa.

³¹ E' patké be' tö ká ulitane wakpa a.

³² Ie' döraë wés ká olo es, pë kë dör judiowak

esepa er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokie e' wä ar.

Ñies Israel aleripa dör be' icha, e'pa kikardaka tajë ie' batamik."

Es Simeón tö iché.

³³ Jesús ché Simeón tö Skéköl a, e' tö Jesús mí ena iyè tkiwéwa. ³⁴ Ie' tö ikié Skéköl a as e' er buaë chö ie'pa a ta ichéitö María dör Jesús mí e' a:

—Skéköl ibikeitsbak tö alà i' kuëki se' Israel aleripa tajë tsatkërdaë nies e'pa tajë weirdaë. Ie' tö Skéköl olo kkacheraë se' a, erë tajë pë' tö ie' waterattsä. ³⁵ E' tö ì bikeitsekese e' wä kkacheraë. Be' er a idalërdaë tajë wés tabè tiëwä be' wák er a es.

³⁶⁻³⁸ E' wösha ta alaköl deb-itü eköl ie'pa ska' kiè Ana, e' dör Skéköl tteköl. Ie' yë kiè Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör këképalatke. Ie' sene'wä mik iiä busi etä. Ie' sene' wëm e' ta duas kul (7) ë ta iwëm blënewä. Ie' schönewä e' ki duas de dabom paryök ki tkël (84). Ie' serkeie Skéköl wé a idalöiök ñië nañeë S'yë ta ttè wa ena batsè wa. Ie' tö wëstela chémi Skéköl a alala Jesús kuëki. Nies ipakéitö

* **2:22** e' batse'uk: E' batse'wè i' e' kë dör wés se' bribriwak e' batse'ü es awá wa i wa.

tajë Israel aleripa malepa tso' itsatkë panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

³⁹ Mik José ena María e'pa tō ì kōs kanewé wēs Skëkōl ttë dalōiëno tō ichè es, etā ie'pa míyalne Nazaret atē Galilea ee, e' dōr iwakpa ká. ⁴⁰ Alala talar ě, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikabikeitsōke tajë tã Skëkōl er buaë chōke ie' a.

Jesús atē Skëkōl wé a

⁴¹ Dwas bit tã Jesús mī ena iyë mi'ke Jerusalén Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' kēwō tkō'uk. ⁴² Mik Jesús kī duas de dabom eyök kī bōk (12), etā ie'pa míyal kawō e' skà tkō'uk wēs ie'pa wōblar es. ⁴³ Mik ikēwō tka, etā ie'pa míyalne iu a, erë Jesús atē Jerusalén, e' kē jcher imì wā iyë wā. ⁴⁴ Ie'pa tō ibikeitsé tō ie' dami iyamipa tã. Ie'pa shké ká et tã ie'pa isué tō Jesús kē ku' ie'pa tã. E' kuëkī ie'pa iyulémi iyamipa dami tajë e'pa shuā. ⁴⁵ Erë ie'pa kē wā ie' kune, e' kuëkī ie'pa míane Jerusalén iyulökne.

⁴⁶ Ká de böiki es, etā ie'pa tō Jesús kué Skëkōl wé a. Ie' tkër s'wōbla'uk ttë dalōiëno wa wakpa shuā ikittsōk ena ichakök. ⁴⁷ Jesús tō iiuteke e' ttsé ie'pa kōs tō e'pa wōkrarulune ittōk ena isauk tō wēs ie' wā íyi jcher tajë. ⁴⁸ Mik imì ena iyë tō ie' sué ee, etā ie'pa tkinewā. Etā imì tō iché ia:

—A alà, çìök be' e' wamblé sa' tã es? çìök be' tō be' yë ena

ye' eriawé ekkë? Sa' be' yulé tajë.

⁴⁹ Jesús tō ie'pa iuté:

—çìök a' ye' yulé tajë? çWēs a' kē wā ijcher tō a' ye' kueraë ye' Yë u a?

⁵⁰ Erë ì ché ie' tō, e' wà kē ane ie'pa éna.

⁵¹ Etā imíane ie'pa tã Nazaret tã ie' tō ie'pa ttō iuteke buaë kekraë. E' kōs bleke imì tō ie' er a. ⁵² Jesús talarke buaë, ñies ie' kī yörke tajë, kabikeitsōke buaë, wër buaë Skëkōl wa, ñies s'ditsō wa.

3

Juan S'wōskuökwak
(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹⁻² Ká et tã Skëkōl ttë Juan dōr Zacarías alà e' tã wé kē yi serku' ee ipatkoie ittë pakök. E' kēwō ska' tã wëm kiè Tiberio e' dōr Roma wōkir kibi. Ie' tkëneká ká e' wōkirie, e' kī duas de dabom eyök kī skel (15). Ie' dikia ká tsitsirpa wōkirpa tso'. E'pa kiè dōr i' es: Poncio Pilato dōr Judea wōkir, Herodes dōr Galilea wōkir, e' èl kiè Felipe e' dōr Iturea ena Traconítide e' wōkir ena Lisaniaš dōr Abilinia wōkir. E' kēwō ska' tã Anás ena Caifás e'pa dōr judiowak sacerdotepa wōkirpa. E' kēwō ska' tã Skëkōl ttë Juan tã ká sir poë wé kē yi serku' ee. ³ Etā Juan míā di' kiè Jordán kkōmik pë' serke ee, e'pa a Skëkōl ttë pakök. Ie' tō iché ie'pa a: “A' er mane'ú Skëkōl a as a' nuì olo'yōitō a' kī tã a' e' wōskuōlor iwà kkachoie.” ⁴ Isaías dōr Skëkōl ttekōl e' tō

Juan ttè kit ká iaiäë Skëköl yëkkuö k_i, e' tō ichè:

“Ká sir poë wé kē yi serku', ee yile ttōraë aneule, e' tō icheraë:

'A' er mane'ú Skëköl datse e' yök_i,

e' dör wēs ñalā yuèsö yësyësë ie' yök_i es.

⁵ Káblë kōs kawōtā wà ièka seraä,

ñies kabata ena kakkuö kōs kawōtā wè ñikkëë,

ñalā shkuli'shkuli', e' kōs kawōtā yèttsa yësyësë,

ñies ñalā suluë, e' kōs kawōtā paiklèttsa buaë.

⁶ Skëköl tō s'tsatkè, e' sueraë sulitane tō.'*"

Es Isaías iyë'.

⁷ Pè' debitu tajë Juan ska' as ie' tō ie'pa wōskuö tã ie' tō ie'pa a iché: “¡A' dör s'kitō'ukwakpa suluë wēs tkabë es! ¿Yi tō a' a iché tō a' tkōmishkar Skëköl tō a' we'ikeraë siarë e' ulā a? ⁸ A' senú yësyësë, e' wa iwërmiwã tō mok_i a' er mane'wétke Skëköl a. Kē a' tō ibikeitsök tō a' dör Abraham aleripa e' ë kuek_i Skëköl kē tō a' we'ikepa. Ye' tō a' a ichè tō Skëköl k_i ikiane, e' tã ie' tō ák ikkë yuëmi Abraham aleripaie.

⁹ Ie' dör wēs kal bikök_{wak} es. Ie' tso'tke kal ulitane kē wōrtã' ese kōs bikökök ña'wèwa bö' a.”

¹⁰ Etã ie'pa tō Juan a ichaké:

—¿E'ma ì wèmi sa' tō?

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Yi wã datsi' tso' böt, e' etka mú wé kē wã itã' ese a. Es ñies yi wã chkè tso', ese tō

chkè kakmú wé kē wã itã' ese a.

¹² Inuköl shtök_{wakpa} Roma wökirpa a, e'pa wëlepa debitu Juan ska' as ie' tō ie'pa wōskuö, ie'pa tō ie' a ichaké:

—A' s'wöbla'ukwak, ¿ì wèmi sa' tō?

¹³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Kē a' tō inuköl shtök kōs ikawōtã shtë e' tsata.

¹⁴ Ñies ñippök_{wakpa} wëlepa ie' a ichaké:

—Ñe' tã ¿ì wèmi sa' tō?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Kē a' s'pauñuk inuköl yottsaië. Kē a' kachök s'ña'woie. Kōs a' patörke, ekkë ë klö'ú, tã a' ttsë'nú buaë iwa.

¹⁵ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datske bet, e' wã panuk sulitane tso'. E' kuek_i ie'pa tso' ibikeitsök tō isalema Juan dör e'. ¹⁶ Erë Juan tō iché ie'pa ulitane a: “Mok_i ye' a' wōskueke di' wa. Erë ye' itök_i idatse eköl, e' tō a' ierawã Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa tajë ye' tsatã, e' kuek_i ie' klökkuö kicha ë kē wötsënanuk ye' siarla e' a. ¹⁷ Ie' tō se' wöpperaë wēs iyiwö wöppè es. Ibua'buã bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kē wöittã'wã e' a.”

¹⁸ Es Juan ie'pa patté ttè ese wa tajë. Es ie' tō S'tsatkök_{wak} ttè buaë e' pakeke ie'pa a.

¹⁹ Ñies Juan tō Herodes dör Judea wökir, e' uñé. Herodes serke ie' wák ël e' alaköl kië Herodías e' tã. Ñies ie' tō ì sulu skã wamblé tajë. E' kuek_i Juan ie' uñé. ²⁰ Herodes tō ì

* 3:6 Isaías 40.3-5

sulu wamblé tajë, erë e' kjië
ta ie' tō Juan wötökwā patké
s'wōto wé a.

Jesús wösune

(*Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11*)

²¹ Mik Juan bak sulitane
wöskuök, etā ñies ie' tō Jesús
wöskué. Mik Jesús tso'ia
ttök S'yé ta, e' dalewa ká jai
kköbunane ²² ta Wiköl Batse'r
de ie' kī wër nuböl sù. Etā ttö
ttsëne ká jai a, e' tō iché:

—Be' dör ye' alà dalër tajë
ye' éna, e' wër ye' wa buaë
shute.

Jesús yépa bak e'pa kië

(*Mateo 1.1-17*)

²³ Mik Jesús kī duas de
dabom mañayök (30) ulatök,
etā ie' tō Skököl ttë pakémitke.
Ie'pa tō ibikeitsé tō ie' dör José
alà. José dör Elí alà[†], ²⁴ e' dör
Matat alà, e' dör Leví alà, e'
dör Melquí alà, e' dör Janai
alà, e' dör José alà, ²⁵ e' dör
Matatías alà, e' dör Amós alà,
e' dör Nahúm alà, e' dör Eslí
alà, e' dör Nagai alà, ²⁶ e' dör
Máhat alà, e' dör Matatías alà,
e' dör Semeí alà, e' dör Josec
alà, e' dör Judá alà, ²⁷ e' dör
Johanán alà, e' dör Resá alà,
e' dör Zorobabel alà, e' dör
Salatiel alà, e' dör Nerí alà,
²⁸ e' dör Melquí alà, e' dör
Adi alà, e' dör Cosam alà, e'
dör Elmadam alà, e' dör Er
alà, ²⁹ e' dör Josué alà. e' dör
Eliézer alà, e' dör Jorim alà, e'
dör Matat alà, ³⁰ e' dör Leví
alà, e' dör Simeón alà, e' dör
Judá alà, e' dör José alà, e' dör
Jonam alà, e' dör Eliaquim

alà, ³¹ e' dör Melea alà, e' dör
Mená alà, e' dör Matatá alà, e'
dör Natán alà, ³² e' dör David
alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed
alà, e' dör Booz alà, e' dör
Sélah alà, e' dör Nahasón alà,
³³ e' dör Aminadab alà, e' dör
Admín alà, e' dör Arni alà, e'
dör Esrom alà, e' dör Fares
alà, e' dör Judá alà, ³⁴ e' dör
Jacob alà, e' dör Isaac alà, e'
dör Abraham alà, e' dör Térah
alà, e' dör Nahor alà, ³⁵ e' dör
Serug alà, e' dör Ragau alà,
e' dör Péleg alà, e' dör Heber
alà, e' dör Sélah alà, ³⁶ e' dör
Cainán alà, e' dör Arfaxad alà,
e' dör Sem alà, e' dör Noé alà,
e' dör Lámec alà, ³⁷ e' dör Ma-
tusalén alà, e' dör Enoc alà, e'
dör Jéred alà, e' dör Mahalalel
alà, e' dör Cainán alà, ³⁸ e' dör
Enós alà, e' dör Set alà, e' dör
Adán alà. Adán dör Skököl alà.

4

Bë tō Jesús erkiöwé

(*Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13*)

¹ Jesús tso' Jordán di'
kkömik, ie' a tajë Wiköl
Batse'r tso'. E' tō ie' tsémi
ká sir poë wé kē yi serku' eë.
² Eë ie' sené dōka ká dabom
tkëyök (40), e' dalewa bë tso'
ie' erkiöuk i sulu wamblök.
E' kēwö kos ta ie' kē chkane
yës, e' ukuöki ta ie' dué bli wā.
³ Etā bë tō ie' a iché:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma
ichö ak se a tō iyönú chkeie.

⁴ Jesús tō iiutë:

—Skököl yëkküö tō iché: “Kë
se' senuk chkè ë mik.”*

⁵ E' ukuöki ta bë tō ie' tsémi
kabata kakkeë a, ta eë ká kos

† 3:23 Kië ikképa kos dör wëpa ë kië.

* 4:4 Deuteronomio 8.3

wes ká tköke ekkë kkachéitö ia bet. ⁶ Ie' tó iché ia:

—Ká kōs suébö e' meule ye' ulà a, e' kuekì yi a ye' éna imak, ese a ye' imeke. Ye' be' yuèmi ká kōs e' blúie. Nies iyi buaë tso', inuköl tso', i tso' ká ulitane kì, e' kōs wákìe be' yuèmi ye' tó. ⁷ Be' e' tkéwá kuchewö kì ye' wörkì ye' dalöiök, e' tã e' kōs dōraë be' ulà a.

⁸ Erë Jesús ie' iüté:

—Skököl yëkkuö tó ichè: 'Skököl dör a' Kököl, e' ë dalöiök; ie' ë a' senu.'† E' kuekì be' e' sköttsa ye' yöki bánet.

⁹⁻¹¹ E' ukuökì tã bë wã imítser Jerusalén tã iduékaitö Skököl wé e' bata kì kakkeë tã ichéitö ia:

—Skököl yëkkuö tó ichè:

'Skököl tó ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk be' tsatkök.

Ie'pa be' klö'werakã iulà a as be' klö kë tērwa ák kì.‡

Es Skököl yëkkuö tó ichè, e' kuekì be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' ppöomi döttsa iskì.

¹² Erë Jesús iüté:

—Nies Skököl yëkkuö tó ichè: 'A' kë kawö tã' a' Kököl wötsiriuk.'§

¹³ Mik bë kë wã i skà kune Jesús erkiöwoie, etã ie' iméat dö iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

¹⁴ Jesús mineã dene Galilea. Kekraë Wiköl Bats'e'r diché tso' ie' a tajë. Ie' tté bunekã

ká e' kōs a. ¹⁵ Judiowak ñi dapa'wō wé kōs tso', e' a ie' tó s'wöbla'weke Skököl tté wa tã sulitane tó ie' kikekeka buaë.

Nazaret wakpa tó Jesús uyéttsa iká kì

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

¹⁶ Jesús demine Nazaret wé ie' talane eë. Mik judiowak eno diwö de, etã ie' dewã ie'pa ñi dapa'wō wé a wes ie' wöblane es. Etã eë ie' e' duëser Skököl yëkkuö aritsök ie'pa tso' eë, e'pa kukua. ¹⁷ Yëkkuö kít Skököl tteköl kiè Isaiás e' tó, e' mé ie'pa tó ie' a suè. Ie' ishuppée tã ikuéitö wé Skököl kané méso bua'iewã e' tté tso' kitule eë. E' tó ichè i' es:

¹⁸ "Skököl Wiköl tó ye' pairi'bitu idi' wa tté buaë pakoie s'siarëpa a,

e' kuekì ie' tso' ye' a.

Ie' tó ye' patkë'bitu ichök s'tso' klöulewã i sulu ulà a es-epa a tó 'a' yërdattsã.'

Ie' tó ye' patkë'bitu wépa wöbla kë wawër esepa wöbla bua'ukne.

Ie' tó ye' patkë'bitu wépa weirke siarë s'sulusipa ulà a, esepa tsatkök.

¹⁹ Ie' tó ye' patkë'bitu ipakök sulitane a tó Skököl er buaë chöke se' a, e' kéwö detke."*

²⁰ E' ukuökì tã Jesús tó yëkkuö wötréwane mé judiowak ñi dapa'wō wé e' kimukwak a, tã ie' tkéser iwà pakök. Kōs s'daparke eë e'pa

† 4:8 Deuteronomio 6.13   ‡ 4:9-11 Salmo 91.11-12   § 4:12 Deuteronomio

6.16   * 4:19 Isaiás 61.1-2

tö ie' suéwā krereë. ²¹ Etā ie' tö iché ie'pa a:

—Skëköl yëkkuö aritsé ye' tö ñe', e' wà tka i' ta.

²² Ie'pa ulitane tö icheke ie' dör pë' buaë. Ñies ttè bua'buā chekeitö, e' tö sulitane tkiwéwā. Ie'pa tö iché ñi a:

—A'ka, ¿ie' kē dör José alà?

²³ Ie' tö iüté:

—Ye' wā ijcher buaë a' tö ye' cheraë ttè i' wa: 'A s'kapeyökwak, be' wák e' bua'üne.' Ñies a' tö ye' a icheraë: 'Sa' ittsé tö ì kē or yi a ese wé taië be' tö Cafarnaúm, ese ú ñies íe be' wák ká a.'

²⁴ Ie' tö ikí ché ie'pa a:

—Mokí ye' a' a iché tö Skëköl ttekölpa kos kē dalöiërta' iwakpa ká ki. ²⁵ Mokí ye' a' a iché tö mik Skëköl tteköl kiè Elías bak, etā kalí kē yëne yës döka duas mañal kí shaböts ta bli bak poë Israel. E' kēwö ska' ta alakölpa schöpa tso' taië Israel, ²⁶ erë Skëköl kē wā Elías patkëne ie'pa ska' ikimukrak. Ie' tö Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, ká e' atë tsinet Sidón, e' kimuk. ²⁷ Es ñies mik Skëköl tteköl kiè Eliseo e' bak, e' kēwö ska' ta lepra tö s'teke taië Israel. Erë ie'pa kos kē buaone. Wëm kiè Naamán dör ká kiè Siria e' wak, e' ë bua'ne Eliseo tö Skëköl batamik.

²⁸ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, etā ie'pa kos tso' judiowak ñi dapa'wo wé a, e'pa uluneka taië ie' ki. ²⁹ Ie'pa iëneka ie' ki ta iuyéttsarakitö ká e' a bānet. Ká e' tso' kabata kakkeë e' ki, ie'pa wā ie' mītser dō katte

kakkeë e' kkömik batrèemi as iduōwā. ³⁰ Erë ie' tkami ie'pa shua ta imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tö (Marcos 1.21-28)

³¹ Jesús míā Cafarnaúm, ká e' atë Galilea. Eno diwö bit ekkë ta ie' tö s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé a. ³² Ie' tö s'wöbla'weke ttè mokí diché ta' taië ese wa, e' kueki ie'pa tkinewā.

³³ Ká et ta ie'pa ñi dapa'wo wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tö iché aneule:

³⁴ —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bërë. ¿lie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitü sa' eukwa? Ye' wā be' sūule. Ye' wā ijcher tö yi be' dör. Be' dör batse'r patké'bitü Skëköl tö e'.

³⁵ Jesús tö aknama e' uñe:

—¿Be' siwā'blōwā, be' e' yöttsa wëm se a!

Etā aknama tö wëm e' éró iski sulitane wörki, ta ie' e' yéttsa íā kē wā wes wëm one.

³⁶ Sulitane tkinewā iweblök ta ñi chakérak:

—¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché ta' taië e' wa wëm wí wimblupa sulusi kē e' yöktsa ta ie' yélur je'.

³⁷ Etā Jesús tté buneka taië ká e' kos a.

Jesús tö Simón yàk bua'wéne (Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a ta imía Simón u a. Eë Simón yàk kiri'weke duè dalölö tö taië. Ie'pa kköché Jesús a

tö ibua'úne. ³⁹ Etá Jesús e' wöéwa ie' kí tá duè dalölö uñéitö tá ibuanene. E' bet tá ie' e' kéka tá ilè yulémiitö ie'pa a ñè.

Jesús tö s'kirirke tajë esepa bua'wéne
(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwö mi'kewatke tá tajë pè' wá iyamipa kiri'weke duè tsakïè tö, esepa debitu tajë Jesús ska'. Ie' ulà méka ie'pa kirirke kos kí eköl eköl, tá es ie' tö ibua'wënerak seraá. ⁴¹ Ñies e' shua tajë s'tso' tteke aknamapa tö. Mik ie' tö ie'pa bua'wéne, etá aknama e' yélur ie'pa a tá aknamapa tö iché ie' a aneule:

—¡Be' dör Skëköl Alà chökle!

Erë ie' tö ie'pa uñé. Ie'pa wá ijcher tö ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. E' kuekí kè ie' wá ie'pa kàne ttök.

Jesús tö Skëköl ttè paké judiowak ñi dapa'wo wé kos a
(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine tá Jesús e' yéttsa mía bánet wé kè yi kü' ese ska'. Erë ie'pa tö ie' yulé. Mik ie'pa tö ikué, etá ie'pa tö ima'wé wöklö'wé as kè imi'. ⁴³ Erë ie' tö ie'pa iuté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' tté buaé pakök ye' kawötá ñies judiowak serke ká malepa a esepa a, eseie ye' patkëne'bitü.

⁴⁴ E' kuekí ie' mía ttè pakök judiowak ñi dapa'wo wé tso' tajë Judea e' a.

5

Jesús ttö wa nima klöne tajë
(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

¹ Etökicha tá Jesús dur s'wöbla'uk batsöri kiè Gene-saret e' kkömik (batsöri e' kiè ñies Galilea). Tajë pè' dapane ie' ska' Skëköl ttè pakekeitö e' kittsök, e' kè wa ie' shkoia. ² Nima klö'ukwakpa dene tso' ikla' skuök, e'pa kanò àr bötö, e' sué Jesús tö. ³ Tá ie' e' iéka kanò etö a, e' dör Simón kanò. Ie' tö ikié Simón a: “Be' we'ikèyö, kanò patkömi béré wöwük.” Ie' e' tkéser kanò a tá ie'pa wöbla'wéitö. ⁴ Mik ie' s'wöbla'wé one, etá ie' tö iché Simón a:

—Kanò patköumi di' shua tá a' tö kla' uyömi nima klö'woie.

⁵ Simón tö ie' iuté:

—A s'wöbla'ukwak, nañeé sa' ima'wé, erë kè sa' wá iwà klöne yés. Erë be' ttö wa ye' tö kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tö ikla' uyémi tá iwà klö'wérakitö tajë, e' tö kla' batseeketke. ⁷ Tá iulà kkaché iyamipa tso' kanò etö a e'pa a tö a' shkó sa' kímuk. Iyamipa debitu ie'pa kímuk tá kanò bötö wà iérakitö chié, tsir etá kanò woturkewatke di' a. ⁸ Mik e' sué Simón Pedro tö, etá ie' e' tkéwa kuchë kí Jesús klö ska' tá ichéitö ia:

—¡A Skëkëpa, ye' dör pè' sususi, be' e' sköttsa ye' yöki!

⁹ Nima klöne tajë, e' tö Simón Pedro ena iyamipa kos tso' ie' tá, e'pa tkiwéwa tajë, e' kuekí ie' tö iché es. ¹⁰ Ñies Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa tkirulune.

Ie'pa kanēblōke Simón ta nima klō'uk. Etā Jesús tō iché Simón a:

—Kě be' suanuk. Be' kě tō nima klō'wēpaia. I' tamī be' wā s'ditsō biturāe ye' ska'.

¹¹ Etā ie'pa tō kanò ikléka, ta iyi kōs tuléat ie'pa tō eē ta imiyal Jesús ta.

Wēm eköl kiri'wēke lepra tō e' bua'wéne Jesús tō
(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etökicha ta Jesús tso' Judea ké et a. Etā eē wēm debitu eköl kiri'wēke lepra* tō. Mik ie' tō Jesús sué, etā ie' wōéwa dō iski ta ikköché taiē Jesús a:

—A kēkēpa, be' ki ikiane, e' ta be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tō ikéwā ulā wa ta ichéitō ia:

—Tō, ye' ki ikiane. Be' dene batse'r.

E' wōsha ta ie' buanene, kě ki lepra ku'ia. ¹⁴ Etā Jesús tō ie' a iché:

—Kě ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie, ese tsúmi mè Skéköl a ie'pa a ikkachoie.

¹⁵ Erē Jesús tté tineka taiē shutē. Taiē pē' dōke ie' ska' ie' tté kittsök, ñies as ie' tō ie'pa bua'üne. ¹⁶ Erē taiē ie' mi'ke bánet ttök S'yé ta wé kě yi ku' ese ska'.

Jesús tō wēm eköl kraulewā e' bua'wéne

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ Etökicha ta Jesús tso' s'wōbla'uk ta eē fariseowakpa ena s'wōbla'uk tté dalöiēno wa wakpa tulur Jesús tso' s'wōbla'uk e' kittsök. Ie'pa datse ká kōs tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wā Skéköl diché tso' s'kirirke ese bua'wōne. ¹⁸ Etā wēpa wēlepa debitu e'pa wā wēm kraulewā debitu eköl ka'la ki. Ie'pa éna iduè tsakmi u shūa wé Jesús dur eē as ie' tō ibua'üne. ¹⁹ Erē taiē s'tso', e' kuēki ie'pa kě a itkōmi wes u shūa. E' kuēki ie'pa mika u bata ki† tō u jchéé ta iduè émirakitō enaē dōttsa iski wé Jesús dur pē' tso' taiē e' shūa eē. ²⁰ Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, ì sulu kōs wamblébō, e' nuī olone be' ki.

²¹ Etā s'wōbla'uk tté dalöiēno wa wakpa ena fariseowakpa tō ibikeitsē: “¿Ima wēm wī erbikō tō ie' dōr yi e' tō Skéköl ché suluē es? Skéköl ē a se' nuī olo'yarmi.”

²² Erē ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuēki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuēki a' ibikeitseke es? ²³ Ye' tō wēm i' bua'wēmine as ishkōne, e' ta ¿wes a' tō iklö'wēmi tō ye' kě a nuī oloy-anuk iki? ²⁴ Ye' dōr S'ditsō

* **5:12** lepra: E' dōr duè s'méwōie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duè e' tō yi tteke ese dōr ná. Esepa batseketsa bánet kě a kawō ta' senuk pē' malepa shūa. Ñies ie'pa kě a kawō ta' shkowā Skéköl wé a. † **5:19** u bata ki: Ie'pa u kě dōr wes se' bribriwak u es. Ie'pa u tsabata dōr kkueie klökata ta'.

Alà, sú e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawō tā' ká i' a nuì olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yūne u a.

²⁵ E' wōshā tā ie' e' kēka sulitane wōrkī tā ka'la a ie' debitu, e' kēkaitō tā imiāne iu a Skēkōl kīkēkaramiitō taiē.

²⁶ Ie'pa wōkrarulune iweblōk tā Skēkōl kīkēkarakitō taiē. Ie'pa suane tā ichéitōrak:

—Ì sué se' tō ì'ñe, e' kē suule se' wā yēs.

Jesús tō Leví kié ittōkataie

(*Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17*)

²⁷ E' ukuōkī tā Jesús miā, e' tō wēm sué ekōl kié Leví, e' dōr inukōl shtōkwak Roma wōkirpa a. Ie' tkēr ikaneblōke e' wé a. Tā Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkō ye' tā ye' ttōkataie.

²⁸ Etā Leví e' kēka tō ì kos méat tā imiā Jesús tā.

²⁹ E' tsáli tā Leví tō ikéwō tkō'wé buaē chkè wa di'yè wa Jesús dalōioie. Inukōl shtōkwakpa de taiē. Ñies pē' kuā'kīpa de, e'pa tulur chkōk Jesús ena ittōkatapa tā. ³⁰ Mik fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa tō isué, etā ie'pa tō ichémi Jesús ttōkatapa a:

—¿Iōk a' chkōke di' yōke inukōl shtōkwakpa tā ena pē' sulusipa malepa tā?

³¹ Jesús tō ie'pa iuté:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyōkwak kiane. Erē wépa kirirke esepa kī s'kapeyōkwak kiane. ³² Ye'

kē dē'bitu wépa e' bikeitsō tō iserke yēsýēsē esepa kiōk. Ye' dē'bitu pē' sulusipa kiōk as ie'pa er mane'ù.

Ì kuekī Jesús ttōkatapa kē batsōtā'

(*Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22*)

³³ Judiopa wōkirpa wēlepa tō iché Jesús a:

—Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa batsōke taiē, ttōke S'yé tā taiē, wēs fariseowakpa klépa tō iweke es, erē be' ichapa chkōke ena di'yōke kēkraē kē batsōtā'.

³⁴ Jesús tō ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kēwō tkō'uk tā ¿wēs ie'pa batsōmi wēm ulabatske ese tso'ia ie'pa tā e' dalewa? ³⁵ Erē ikéwō dōraē etā ie' mi'datser ie'pa yōkī. E' je' tā ie'pa batsōraē.

³⁶ Ñies Jesús tō ie'pa wōbla'wé tō judiowak ttè kēchke e' kē shūtūrpakā ie' ttè pa'alī tā. E' kleitō ttè i' wa:

—Kē yi tō datsi' pa'alī tak teepa batsèwā datsi' kēchke wōyuowaie. Iwésō es, e' tā e' tō datsi' pa'alī we'ikéwa, ñies itak pa'alī kē mène buaē datsi' kēchke kī. ³⁷ Ñies vino pa'alī kē tērtā'kā iyiwak kkuōlit yōule ibloie ese kēchke a. Itékasō es, e' tā mik ibacha'nebitu, etā ikkuōlit kēchke jchēemiitō. Es vino ena ikkuōlit weirwami éme. ³⁸ E' kuekī vino pa'alī tekeka ikkuōlit pa'alī a. ³⁹ Yi tō vino bacha'bacha yeke, ese tō ibikeitseke tō e' ya' bua' vino pa'alī tsatā. E' kuekī ie' kē éna vino pa'alī yakia. Es

ñies a' tō ibikeitseke tō ye' ttè pa'alì e' kē dōr buaë.

6

Jesús ttōkatapa tō trigo wōiklé e' eno diwō a

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etōkicha tā eno diwō a Jesús dami trigo shūa tā ittōkatapa tō trigo wōiklérami tā iwōsiéitō irikirik ulà wa tā ikatéramirakitō. ² Eta fariseowakpa wēlepa tō ie'pa a ichaké:

—Ì kuēki a' tso' ì kē kēwō tā' wē eno diwō a ese uk?

³ Jesús tō ie'pa iūté:

—Ì o' David tō ká iaiāe ¿e' kē aritsule a' wā Skēkōl yēkkuō kī? Etōkicha tā ie' ena iklépa dué bli wā. ⁴ Ie' dē'wa Skēkōl wé a tā pan meule Skēkōl a e' klō'wéitō ñéitō. Ñies ie' tō iblaté iklépa a tā inérakitō. Sacerdotepa ē a pan e' kēwō tā ñē. Erē a' éna iane tō ì o' David tō ñē' kē dōr suluē Skēkōl wōa.

⁵ Ñies Jesús tō iché ie'pa a:

—Ye' dōr S'ditsō Alà, e' wā kawō tā' ichoie tō ì dōr buaë ò ì dōr suluē wē eno diwō a.

Wēm ekōl ulà siulewā e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwō skà tā Jesús dewā judiowak ñi dapa'wō wé a tā eē ie' tō s'wōbla'wémitke. Tā eē wēm detkēr ekōl e' ulà bua'kka siulewā. ⁷ S'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatak ilè kī, e' kuēki ie'pa tso'

ie' weblök tō wēm ñē' bua'wēmineitō eno diwō a. ⁸ Erē ì bikeitseke ie'pa tō, e' suéwā ie' tō, e' kuēki ie' tō iché wēm ulà siulewā e' a:

—Be' e' kōkā tā be' e' duōser iē sultane wōshaē.

Eta wēm e' duéser. ⁹ Jesús tō iché ie'pa a:

—A' chakèyō: ¿Ì kēwō tā' se' a wē eno diwō a: ì buaë ò ì suluē? ¿S'tsatkōk ò s'ttōkwā?

¹⁰ E' ukuōkī tā ie' tō ie'pa ulitane weblé e' pamik tā ichéitō wēm ulà siulewā e' a:

—Be' ulà shulōō.

Tā ie' tō iwé es eta iulà buanene. ¹¹ E' tō ie'pa uluwéka tajē, tā iñi chakérak, ¿wes se' tō Jesús wēmi?

Jesús tō ittekōlpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kēwō ska' tā Jesús mía kabata a ttök S'yé tā, eē ie' tté ie' tā nañē. ¹³ Mik ká ñine, eta ie' tō ittōkatapa kié dapa'wé ie' tā. E' shūa ie' tō wēpa shushtë dabom eyök kī bōl (12), e'pa kiéitō ittekōlpa tsá. ¹⁴ Ie'pa kié i' es: Simón, e' kié méka Jesús tō Pedro; Andrés dōr Simón èl, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago dōr Alfeo alà, Simón kine Celote, ¹⁶ Judas dōr Santiago alà ena Judas Iscariote tō Jesús wōmekettsa ibolōkpa a e'.

Jesús tō s'wōbla'wé ñies s'buawéne

(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekōlpa tsá e'pa tā, e' e' wōklō'wé kakkue kī. Eē iklépa

tso' tajë ie' panuk. Ñies pë' datse Judea ena Jerusalén, esepa de tajë. Ñies pë' de tajë datse Tiro ena Sidón. Ká bõt e' atë dayë kkömik. ¹⁸ Ie'pa ekkëpa kos debitu Jesús tö s'wöbla'weke e' kittsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitö. Ñies wëpa tteke wimblupa sulusi tö esepa bua'wëitö. ¹⁹ Tajë diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kuëki sulitane éna ie' kakwa.

*Ì wër buaë Skëköl wa
(Mateo 5.1-12)*

²⁰ Jesús tö ittökatapa weblé ta ichéitö ie'pa a:

“A' wëpa dör siarë kë wa i ta' tajë, esepa tso' i blúie Skëköl tso' e' a, e' kuëki ayëcha buaë a'.

²¹ “A' wëpa tteke bli tö ká i' a, esepa ttsë'rdaë dö wë', e' kuëki ayëcha buaë a'.

“A' wëpa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kuëki ayëcha buaë a'.

²² “Ayëcha buaë mik pë' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tö a' dör pë' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kuëki. ²³ Mik e' tköke a' ta, etá kë a' erianuk. E' skéie a' ttsë'nú buaë. Aishkuö ta ká jai a i buaë merdaë a' a iskéie e' kuëki a' ttsë'nú kaneë. Kë a' éna ichökwa tö ká iaiaë ie'pa yëpa bak Skëköl ttekölpa we'ikök es.

²⁴ “Erë wëstela ina a' wa íyi tso' tajë ká i' a esepa ta, e' ukuöki ta kë i skà ta'ia a' ttsë'woie buaë.

²⁵ “Wëstela ina a' wa íyi tso' tajë ñë wë' i' ñe ta esepa ta, e' ukuöki ta a' tterane bli tö.

“Wëstela ina a' jañuke buaë ká i' a e'pa ta, e' ukuöki ta a' eriardaë, iuraë siarë.

²⁶ “Wëstela ina a' ta mik sulitane tö a' kikéka, es ie'pa yëpa bak ká iaiaë e'pa tö kachökwa kpa e' chö tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa, e'pa kika'ka.

*S'bolökpa ché Jesús tö
(Mateo 5.38-48; 7.12)*

²⁷ “Erë a' tso' ye' ttö kittsök, esepa a ye' tö ichë: a' bolökpa dalëritsö. Wëpa éna sulu a' ar, esepa a i buaë ú. ²⁸ Wëpa alibchöke a' ki, esepa a a' er buaë chö. Wëpa tö a' cheke suluë esepa ki ikiö S'yé a tö ikimú. ²⁹ Yi tö a' ppé a' aswö ki, e' ta a' aswö etta mú ia ppé. Yi tö a' paio kikke tsémi, e' ta ñies a' paio mú ia. ³⁰ Yi tö ilë kak kiè a' a, e' ta imú ia. Yi wa a' íyi mítser, e' ta kë a' tö ikiökneia. ³¹ A' senú s'malepa ta wes a' ki ikiane tö ie'pa ser a' ta es.

³² “Wëpa tö a' dalëritseke, esepa ë ské dalëritseke a' tö, e' ta ze' ki Skëköl tö wëstela chëmi a' a? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö wëpa tö ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke. ³³ Wëpa tö i buaë weke a' a, esepa ë a a' tö iské weke buaë, e' ta ze' ki Skëköl tö a' kikëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö iweke es. ³⁴ A' tö íyi peiteke, wëpa klö'wé a' tö tö imeraneitö, esepa ë a, e' ta ze' ki Skëköl tö a' kikëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö íyi peiteke ñi a, mik ie'pa tö iklö'wé tö imerdane etá. ³⁵ A' bolökpa dalëritsö. I buaë ú

ie'pa a, iyi peitö ie'pa a, kë iské panane. A' tö iweke es, e' ta Skëköl tö a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a ena wëpa kë tö wëstela cheta' ie' a esepa a. A' tö iweke es, e' ta a' tö ikkacheraë tö mokjë a' dör ie' dör iyi ulitane tsata, e' ala'r. ³⁶ S'malepa saú er siarë wa wes S'yë tö a' sueke er siarë wä es.

Kë se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)

³⁷ “Kë a' s'kichatök, e' ta Skëköl kë tö a' kichatepa. Kë a' ichök yi a' tö Skëköl mú tö be' tsaiö, e' ta Skëköl kë tö a' tsaiëpa. Ì sulu kos wamblé ie'pa tö a' kï, ese nuí olo'yö ie'pa kï, e' ta a' nuí olo'yeraë Skëköl tö a' kï. ³⁸ Kos a' tö ì mé s'malepa a, ekkë a' a imerdane. E' kueki iyi kakmú s'malepa a, eta iské merane Skëköl tö a' a. Erë ie' tö imerane a' a taië wes dakö'ukuö wà ièsö chië wötïoule buaë ikí wà iè doka ikkō a katötöë tsá tkënettsamitke es.”

³⁹ Nies Jesús tö ttè kleé ie'pa a i' es: “¿Wé a' wä isuule tö s'wöbla kë wawër, ese tö eköl wöbla kë wawër ese ulà ièmi? ¿E'pa kë brutarmi böle kauk a? ⁴⁰ Wé wöblarke ese kë dör iwöbla'ukwak tsata. Mik iwöblaone, e' je' ta idöraë wes iwöbla'ukwak es.

⁴¹ “Kaltak jchëla tsir tso' a' yami wöbla a, ese sué a' tö, erë ¿i kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, ese kë sune a' wä? ⁴² ¿Wes a' ichèmi a' yami a: ‘A yami, súyö kaltak jchëla tsir tso' be' wöbla a, e' yëttsa’? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a,

e' kë sune a' wä. ¡A' e' ö suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a, ese yöttsa kewë, es kaltak jchëla tsir tso' a' yami wöbla a, ese wërmi a' a buaë yëttsa.

Kal buaë ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ “Kal buaë kë wörta' kalwö suluie, nies kal sulusi kë wörta' kalwö bua'ie. ⁴⁴ Kal wërkewä iwö kï. Higowö ö uvawö ese kë shteta'sö dika' kicha mik. ⁴⁵ Ì bikeitsekesö, ese ë chekesö. E' kueki wëm dör buaë, ese er dör buaë, e' kueki ie' serke buaë, ttö yësyësë. Erë wëm dör suluë, ese er dör suluë, e' kueki ie' serke suluë, ttö suluë.

Uyuökwak böl
(Mateo 7.24-27)

⁴⁶ “¿Ì kueki a' tö ye' kieke: ‘A Skëkëpa, a Skëkëpa,’ erë kë a' tö ye' ttè iuteku’? ⁴⁷ Yi datse ye' ska', ta ye' ttö tseke ta iwä iuteke, súyö a' a ichè tö wes ese dör. ⁴⁸ Ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chki töbië iskië, ká dör ák ë, ese a. Mik di' pone taië, tkami u kï taië, erë u kë minetser iwä, iyöule buaë e' kueki. ⁴⁹ Erë yi tö ye' ttö ttsé erë kë iwä iuteku', ese dör wes wëm eköl tö u yué, erë kë wä itöbinewä iskië, tkékaitö jalëjalë iyök ë bata kï es. Mik di' pone taië e' tkami u kï, eta u mítser iwä, kë ì ateia.

7

Jesús tö ñippökwakpa wökir eköl e' kanë méso bua'wéne
(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

1 Mik Jesús tò s'wöbla'wé one, etä imía demi Cafarnaúm. 2 Etä ee Roma ñippökwakpa döka cien, e' wökir serke eköl. E' kanè méso eköl kirinewä tajë duökewatke. Iwökir éna ie' dalër tajë. 3 Mik ñippökwakpa wökir tò Jesús tté ttsé, etä ie' tò iché judiowak kueblupa welepa a: "A' yú Jesús ska' ta ichö ie' a: 'Be' we'ikè sa' tò, be' shkõ ñippökwakpa wökir, e' kanè méso eköl duöke tajë, e' bua'ukne.'" 4-5 Mik ie'pa demi Jesús ska' ta ikköcherak tajë ie' wöa:

—Ñippökwakpa wökir e' éna se' judiowak dalër tajë. Ie' wák tò se' ñi dapa'wö wé e' yuök patkè' se' a. E' kuëki sa' a ta buaë idir tò be' ie' kimè.

6 Etä Jesús mía ie'pa ta. Erë mik ie'pa dökemitke ñippökwakpa wökir e' u a, etä ie' tò iyamipa welepa patké ichök Jesús a: "A kékëpa, kè be' e' tsiriuk. Be' dör kékë tajë, e' döwä ye' u a, e' kè dör ye' siarla e' a. 7 E' kuëki ye' kè dë'rö be' ska'. Erë ikéwö ë mú ta ye' kanè méso buardane. 8 Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tò eköl a icheke, 'Be' yú' ta imí. Eköl a ye' tò icheke, 'Be' dou' ta ide. Ñies ye' tò icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tò be' wä kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kuëki ye' wä ijcher tò be' tò ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane."

9 Mik Jesús tò tté e' ttsé, etä e' tò ie' tkiwéwä. Ie' wötréene ta ichéitö pè' dami ie' itöki e'pa a:

—Ye' ichè a' a tò Israel aleripa kos shua, kè yi kune ye' wä erblök ye' mik wes wëm i' es.

10 Etä mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, etä ie'pa tò isué tò ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alä blënewä e' shké'wékane Jesús tö

11 E' ukuöki ta Jesús mía ká kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa ta, ñies pè' dami ie'pa ta tajë. 12 Mik ie'pa de tsinet ká e' a, etä ie'pa isué tò tajë pè' datse, e' wä s'nu datse micho wötèwä. Dëütö e' mì dör schö, ie' alä eköl ëme wëm, e' blënewä. Tajë ká e' wakpa tò ie' pablerami. 13 Mik Skékëpa Jesús tò isué, etä ie' wa iwër siarè ta ichéitö ia:

—Kè be' iukia.

14 E' bet ta ie' dewä tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik ta ka'la kèitö. Wépa wä idami e'pa e' wöklö'wéwä. Jesús tò iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tò ichè, iBe' e' kōka!

15 E' bet ta s'nu shkenekane e' tkésër ta itté. Etä Jesús tò imé imí a. 16 Kos pè' tso' ie'pa ta e'pa suane tajë, Skököl kikéka ie'pa tò tajë ta ichéraitö:

—Skököl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tò iché:

—Skököl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

17 Eta ì wé Jesús tò e' tté bunekā tajē Judea ké kōs e' a, ñies ká tso' Judea pamik e' a itté t̄ineka.

Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa de Jesús ska' ichakōk (Mateo 11.2-19)

18 Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa tò ì kōs wēke Jesús tò, e' paké Juan tso' s'wōto wé a e' a. E' kuēki ie' tò ie'pa bōl kié¹⁹ t̄a ichéitō ie'pa a:

—A' yú Skēkēpa Jesús a ichakōk tò ζbe' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie yēule tò idatse e', ö yi skà panèia sa' tò?

20 Mik ie'pa de Jesús ska' t̄a ie'pa tò iché ie' a:

—Juan S'wōskuōkwak tò sa' patké be' a ichakōk tò ζbe' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie yēule tò idatse e', ö yi skà panèia sa' tò?

21 E' wōshā t̄a Jesús tò s'kirirke duè tsakīē wā, esepa bua'wé tajē. Ñies s'tteke wimblupa sulusi tò, ena s'wōbla ké wawēr esepa bua'wéitō tajē. 22 E' ukuōki t̄a ie' tò iché Juan ttōkatapa bōl a:

—A' yúne Juan ska' t̄a ì sué a' tò, ì ttsé a' tò, e' kōs pakō ie' a. Ichō ie' a tò s'wōbla ké wawēr esepa wōbla wawēnene; s'kraulewā ké shko esepa shkéne; wēpa kiri'wēke lepra tò esepa buanene batse'nene; s'kukuō ké wattsēr esepa wattsēnene; s'duowā shkenekane; ñies Skēkōl ttē buaē e' pakane s'siārēpa a. 23 ¡Yi ké yōki ye' sulune, ayēcha buaē ese!

24 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tò Juan tté pakémitke pē' a, t̄a ichéitō ie'pa a: “Mik a' dē'rō ká sir poē wé ké yi serku' ee Juan sauk, eta ζima a' erbikō wēm wése suēmi a' tò? A' ké dē'rō wēm ēse, kabikeitsō wī a dià a wes kua'kō wōppē siwā' tò es, ese sauk. 25 A' ké dē'rō wēm ese sauk, e' t̄a ζwēm wése sauk a' dē'rō? A' ké dē'rō wēm e' paiō datsi' bua'buwa, ese sauk. A' wā ijcher tò wēpa e' paiō es ena iyi bua'buwa tso' iwā tajē e' ttsē'woie buaē, esepa serke blu' u a. 26 Erē ζwēm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dōr Skēkōl ttekōl ese sauk. Ye' tò a' a iché tò mokī Juan dōr Skēkōl ttekōl, erē ie' ké dōr e' ē. Ie' dōr Skēkōl ttekōl ese tsata. 27 Skēkōl yēkuō ki itso' kitule wé Skēkōl tò iché wé pairi'bitūtō idi' wa s'blúie e' a, e' tò iché i' es:

‘Ye' tso'tke ye' ttē pakōkwak patkōk be' yōki kewe be' ñalé yuōk.*

Skēkōl ttē pakōkwak e' dōr Juan. 28 Ye' iché a' a tò s'ditsō ulitane shūa, ké yi ku' Juan tsata. Erē ì blúie Skēkōl tso', e' shūa yi dōr ēsela, ese dōr ie' tsata.”

29 (Mik pē' ulitane ñies inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a, e'pa tò Jesús s'wōbla'wēke e' ttsé, eta ie'pa tò iché tò Skēkōl ttē dōr yēsyesē. Ie'pa dē' as Juan tò ie'pa wōskuō iwā kkachōie tò ie'pa tò Juan ttē klō'wé, e' kuēki ie'pa tò iché es. 30 Erē fariseowakpa ena s'wōbla'uk

* 7:27 Malaquías 3.1

ttè dalöiëno wa wakpa kë wa Juan ttè klöone, e' kueki ie' kë wä ie'pa wösune, es ie'pa tö Skököl er buaë chöke ie'pa a e' watéttsa.)

³¹ Jesús tö iché: “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? ³² A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke taië ta iché iyamipa a: 'Sa' tö pulë bla'wé, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'eriar ttseittsé, erë a' kë iine.' ³³ E' wä dör tö Juan S'wöskuökwak de batsöta', kë blo' yetä' ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. ³⁴ E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alä, e' de kë batsöta', blo' yetä', ta a' tö ye' cheke tö ye' chkö taië, blo' yè taië, ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, es-epa sini'. ³⁵ A' tö ye' cheke es erë isuerasö bulebök ta tö wépa serke wes Skököl siwé tö ichè es, esepa dör yësyësë.”

Jesús miä upakök Simón dör fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak eköl kië Simón, e' tö Jesús kié chkök ie' u a. E' kueki Jesús miä ie' ska' ta ie'pa e' tulëser chkök. ³⁷ Eta alaköl sulusi serke ká e' a, e' wä ijchenewä tö Jesús tso' chkök fariseowak e' u a. Ie' wä kiö masmas de e' ukkuö yöule ák bua'buä kië alabastro ese wa. ³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' iuke Jesús tsikka, iwöriö yënanë taië Jesús klö ki, e' pasiwéitö itsä wa, ta Jesús klö wöalattsémiitö ta kiö masmas téitö Jesús klö ki. ³⁹ Mik fariseowak tö Jesús kié chkök e' tö alaköl sué, eta ibikeitséitö: “Wëm wí mú dör

Skököl tteköl moki, e'ma ie' éna iarimi alaköl wése tso' ie' kök. Ie' éna iarwami tö e' dör alaköl sulusi.” ⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilè tso' ye' wa yënoie be' a.

Ie' iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ña.

⁴¹ Jesús tö iché:

—Wëm böi ñarke inuköl peitökwak ulä a. Eköl ñarke cien skeyök (500), iëköl ñarke dabom skeyök (50). ⁴² Ie'pa böi kë a ipator, e' kueki inuköl peitökwak tö inuì olo'yé ie'pa ki. Ye' tö be' a ichakè tö ie'pa böi, ¿wéne êk éna inuköl peitökwak dalërmi kibiie?

⁴³ Ie' iüté:

—Ye' a ta, wéne nuì olone kibiie e' êk.

Jesús tö iché:

—Buaë be' iüté.

⁴⁴ Eta Jesús tö alaköl sué ta ichéitö Simón a:

—Alaköl i' saü. Mik ye' dewä be' u a, eta be' kë wä ye' a di' mène ye' klö skuoie, erë alaköl i' tö ye' klö skué iwöriö wa ta ipasiwéitö itsä wa. ⁴⁵ Be' kë wä ye' shkeone wöalattsé wa wes s'wöblar es. Erë ie' dewä íe, eta ie' tö ye' klö wöalattsémi taië.

⁴⁶ Be' kë wä kiö ësela, e' tène ye' wökir ki wes s'wöblar es. Erë ie' tö kiö masmas tuè darërëe ese té ye' klö ki. ⁴⁷ E' kueki ye' ichè be' a tö ie' éna ye' dalër taië e' wa iwënewä tö i sulu wamblé ie' tö taië, e' nuì olone ie' ki. Erë wépa kë éna ye' dalërta' taië, e' wa iwënewä tö esepa ki inuì olone elkela ë.

⁴⁸ E' ukuöki ta ie' iché alaköl e' a:

—Ì sulu kòs wamblé be' tó e' nuí olone be' kí.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' eé, e'pa ñi chakérak:

—A' ichè çyi ie' dör e' ttó es? Skököl è a se' nuí olo'yarmi.

⁵⁰ Erè ie' tó alaköl a iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tó be' tsatkéé. Be' yúne bërè.

8

Alakölpa tó Jesús kímé

¹ E' ukuökí tã Jesús mía ì blúie Skököl tso' e' tté buaé pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök kí bül, e'pa shköke ie' tã. ² Ñies alakölpa welepa bua'ne ie' tó, e'pa shköke ie' tã. E'pa welepa bak weinuk wimblupa sulusi wã, ñies duè wã. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa ye'ttsaitö dökã kul. ³ Ñies Juana dör Cuza alaköl, e' shköke ie' tã. Cuza dör Herodes dali kkö'nukwak. Ñies Susana ena alakölpa malepa taiè shköke ie' tã. Ie'pa tó Jesús ena ittökatapa kimeke taiè, ì tso' ie'pa wã ese wa.

Tè kuatkökwak, e' paké

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴ Pè' e' yélur iká kí debitu taiè Jesús ska'. Ie' tó ie'pa a ittè kleé i' es: ⁵ Wëm mía eköl tè kuatkök tã ie' tó iwö ppé ululu tè kí* Mik ie' tso' iwö ppök, etã ditsöwö wele anewa ñala ska' tã pè' dakélor iki, e' tó iñatélor, ñies dù debitu tó ikatéwa. ⁶ Ditsöwö wele anewa áklo a tã e'

kuölö tã itskine buaé. Erè ká tsabe kè tã' eé, e' kuéki bet tã isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shüa. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erè dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erè ditsöwö wele ane iyök bua'buwa kí, ese tskine talane wöne buaé. Iklö wele wöne dökã cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús tó iché one, etã ikí chéitö ie'pa a aneule: “¡A' éna ye' ttó tssak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kuéki Jesús tó s'wöbla'weke kleaule

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

⁹ Jesús ttökatapa tó ie' a ichaké:

—Tè wakleébö, çima e' wã dör?

¹⁰ Ie' tó iché ie'pa a: “Ì blúie Skököl tso' e' tté bléulewã, e' kéwö meneat a' a ijchenoie. Erè pè' tso' taiè kè éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' tó ikleeke as ie'pa tó iweblö je', erè kè ie'pa a iwã wër, ñies as ie'pa tó ittso' je', erè kè ie'pa a iwã ar.†

Tè kuatkökwak tté e' wã paké Jesús tó

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

¹¹ “Tè wakleéyö e' wã dör i' es: Skököl tté pakèsö e' dör wës ditsöwö kuatkèsö es. ¹² Pè' welepa tã itkómi wës itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' tã itka es. Esepa tó Skököl tté tssé, erè bé de ie'pa ska' tã iyéttaitö ie'pa er a as ie'pa kè tó iklö'ù tã itsatkër. ¹³ Welepa skã tã itkómi wës itka ditsöwö anewa áklo a ñe' tã itka es.

* **8:5** tè kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar tè kuatkök wö ppélur tè kòs e' kí. † **8:10** Isaías 6.9

Esepa tō Skëköl ttè ttsé ta iklō'wérakitō ttsé'ne buaë wa erë ekuölö ë. Ie'pa kë a e' tkërwa darërëë Skëköl ttè a. Mik ie'pa weinemitke ie' ttè kuëki, etā ie'pa anemine tottola. ¹⁴ Welepa skà ta itkōmi wes itka ditsōwō anewa dika'chka shua ñe' ta itka es. Esepa tō Skëköl ttè ttsé, erë ie'pa tō íyi tso' ká i' kī e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ena ì tso' ká iki tō s'ttsé'weke buaë ese kī. Ese kos tō Skëköl ttè kui'wéwa ie'pa er a, ta ie'pa kë sene buaë Skëköl ttè a. ¹⁵ Erë welepa skà ta itkōke wes itka ditsōwō anewa iyök buaë kī ñe' ta itka es. Esepa tō Skëköl ttè ttsé ta iklō'wé er buaë wa mokī. Ie'pa tō iüteke buaë ta iwà dalöiekerakitō kekraë. E' kuëki ie'pa tō ì buaë kos ese wé wes Skëköl kī ikiane es.

Bö'wō tté
(*Marcos 4.21-25*)

¹⁶ “Mik bö'wō wötskékasö, etā kë sō ipabikepawā, kë sō ipatkepawā ka' dikia. E' skéie itkekeka kákke s'yamipa datse ese pa wō a ká ñi'woie. ¹⁷ Es ñies ttè tso' blëulewā ì'ñe ta, ese jcherdawā sulitane wā aishkuö ta. Ì ché ye' tō, e' kë wà ane ie'pa éna ì'ñe ta, erë e' wà ardaë ie'pa éna aishkuö ta.

¹⁸ “Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a ikí meraëyö as ie' éna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' ttè wa, ì bikeitsé ese tō ane iéna, e' kos yërdattsane iyökī. E' kuëki ye' ttö kukueblö a' tō bua'ie.”

Jesús mì ena ie' èlpa debitu ie' weblök
(*Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35*)

¹⁹ Etā Jesús mì ena ièlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' weblök. Erë ie' tkër wé pè' tso' tajë e' shua, e' kuëki ie'pa kë dë'wā ie' ska'. ²⁰ E' biyö ché yile tō ie' a:

—Be' mì ena be' èlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

²¹ Ie' tō iüte:

—Èkëkë, erë ye' tō a' a iché tō wépa tō Skëköl ttè ttsé ta iwà iütéitō, ese pa dör wes ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es.

Siwa' tajë e' wöklö'wé Jesús tō
(*Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41*)

²² Etökicha ta Jesús e' iéka kanò a ittökata pa ta, ta ichéitō ie'pa a:

—Mishka batsöri wishet.

Etā ie'pa míyal. ²³ Ie'pa mirwaiā ta ie' kapowā kanò a. E' dalewa siwā' batsineka tajë tō di' uyéka tajë ta kanò a di' iënekami katsirkewatke. ²⁴ E' kuëki ie'pa tō itī'wéka ta ichéraitō ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¡A s'wöbla'ukwak! ¡Se' duölurmi!

Etā ie' e' kéka ta siwā' ena di' yöli uñéitō ta iwöklönewa míane alamië.

²⁵ E' ukuökī ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Wes a' erblöke ye' mik, e' de?

Erë ie'pa suanéka tajë, tkinewā tajë ta ñni chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöie di' tō ena siwā' tō!

Wëm eköl a aknamapa tso' tajë e' bua'wëne Jesús tō

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

²⁶ E' ukuökj ta ie'pa mía demi ká kiè Gerasa ate batsöri wışhet Galilea wöshaë ee. ²⁷ Mik Jesús e' yéttsa de ká sí kj, eta wëm eköl de ie' ska', e' a aknamapa tso'. Ie' dör Gerasa wak. Iajiaë ie' sene'mi sume, kë serku'ia u a, ie' serke pö a. ²⁸ Mik ie' tō Jesús sué, eta ie' anekā tajë ta ie' tkéwā kuchë kj. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skëköl dör iyi ulitane tsata e' alà. ¿Iök be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bërë. Ye' kköchö tajë be' a tō kë ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tō ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yöttsa wëm se a.” E' kuekj wimblu tō ie' a iché es. Iajiaë ie' we'ikbitu aknama tō. Këkraë aknama tō ie' wö aliwëke. E' kuekj pë' tō ie' muëke iulà a iklö a tabechka daloie wa, erë e' batsélor ie' tō tottola ta aknama tō ie' kí aliwëka patkëmi wé kë yi serku' ese ska'. ³⁰ Eta Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iüté:

—Ye' kiè Tajë Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' tajë, e' kuekj ie' tō iüté es. ³¹ Ie'pa kköchöke tajë Jesús a: “Kë sa' patkarmi kauk tajë tso' iskië e' a.” ³² Tsinet kabata kul' a köchi iëter tajë chkök, e' kuekj wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwā köchipa jai a.” Jesús tō ikéwö mé ie'pa a. ³³ Eta ie'pa

e' yélur wëm a ta ie' tiélur köchipa a. Köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brulongonemi batsöri a ta ee iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tō isuë, eta itkayalmi ta itté ppëkarakitö ká e' wa'ñe. ³⁵ Pë' de tajë iweblök tō i tka. Mik ie'pa de Jesús ska', eta wëm a aknamapa yërulune tajë, e' sué ie'pa tō itkër Jesús wörkj datsi' iéne éna ká anene buaë. E' tō ie'pa suawé. ³⁶ Wëpa tō i tka e' sué, e'pa tō ipaké ie'pa a tō wes wëm a aknamapa bak e' buanene. ³⁷ Ká e' wakpa ulitane suane tajë, e' kuekj ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.” Eta Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imiatke. ³⁸ Eta wëm a aknamapa yërulune e' kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' ta.” Erë Jesús tō iüté:

—Au, be' e' tsuat. ³⁹ Be' yüne be' u a ta i kos wé Skëköl tō be' a, e' pakö sulitane a.

Ta ie' mía, ta i kos buaë wé Jesús tō ie' a, e' pakéitö sulitane a.

Jesús tō Jairo alà busi shke'wëkane ñies alaköl bua'wëneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri iöshet, eta pë' tso' tajë ie' panuk, e' kuekj ie'pa tō ie' kiéwā ttsë'ne bua' wa. ⁴¹ Eta wëm eköl kiè Jairo e' de. Ie' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Ie' e' téwā wöwakköt Jesús wörkj ta ikköchöke tajë ie' a: “Mishka bet ye' u a.” ⁴² Jairo alà dör

ekla ě wák dör alaköl k_i duas tso' dabom eyök k_i bök ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miria, e' dalewa tajë pë' dami, e' tērdami ie' mik. ⁴³ E'pa shūa alaköl dami eköl e' du'mi alakölpa duè wā e' k_i duas de dabom eyök k_i bök (12). Ì kōs tso' ie' wā e' ewēwaitō yēs s'kapeyökwak k_i, erē kē yi ā ibuanene. ⁴⁴ Ie' dēwā tsinet Jesús ts_i kker tā idatsi' bata kéwaitō. E' wōshā tā ipē wöklōne tā ibuanene buaē. ⁴⁵ Etā Jesús tō ichaké:

—¿Yi tō ye' ké?

Sulitane tō iché:

—Kē sa' wā be' kàne.

Pedro tō iché ia:

—A s'wōbla'ukwak, pë' tso' tajë e' tērdami be' mik.

⁴⁶ Erē Jesús tō iché:

—Ye' ittse' tō ilè tka ye' diché wa. E' kuēk_i ye' wā ijcher tō yile tō ye' ké.

⁴⁷ Mik alaköl buanene, e' tō isué tō kē ie' a e' blēnukia tā ide Jesús ska' painéka tajë suane wa. Ie' e' tkéwā kuchē k_i Jesús wörk_i tā ie' e' chéka sulitane kukua tō ì kuēk_i Jesús kéwaitō. Ie' tō iché: “Mik ye' tō be' kéwā, e' wōshāē tā ye' buanene.” ⁴⁸ Jesús tō iché ia:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' kuēk_i be' buanene. Be' yúne bēre.

⁴⁹ Ie' ttōkeia alaköl tā, e' dalewa eköl bitē Jairo u ā, e' debitū tā iché Jairo ā:

—Be' alà busi blēnewatke. S'wōbla'ukwak kē tsiriwaria.

⁵⁰ Mik e' ttsé Jesús tō, etā ie' tō iché Jairo ā:

—Kē be' tkinuk. Be' erblō ye' mik ě, be' alà busila buardane.

⁵¹ Mik ie'pa de Jairo u ā, etā Jesús kē wā yi kàne shkōkwā wé busila nu me'r eē. Pedro ena Santiago ena Juan ena alà yē ena imì, e'pa ě kiéwaitō e' tā. ⁵² E' dalewa sulitane iūke alárke tajë. Erē Jesús tō ie'pa ā iché:

—Kē a' iūkia. Busila kē du'wā, ikapōme'r ě.

⁵³ Sulitane wā ijcher tō busila duowā, e' kuēk_i ie'pa tō ie' wayuéka jañeitséka tajë. ⁵⁴ Erē Jesús tō busila ulà klō'wéwā, tā iché ie' ā:

—¡A tayēla, be' e' kōka!

⁵⁵ Etā ishkenekane, e' bet tā ie' e' kéka tā Jesús tō iché ie'pa ā:

—Itiō.

⁵⁶ Iyē ena imì tkirulune iweblök. Etā Jesús tō iché ie'pa ā:

—Ì tka ié, e' kē char yi ā.

9

Jesús tō ittōkatapa patké s'wōbla'uk

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Jesús tō ittōkatapa dabom eyök k_i bōl e'pa dapa'wé tā diché méitō ie'pa ā aknamapa ulitane trē'woyal. Ñies kawō méitō ie'pa ā s'kirirke bua'wone.

² Ipatkérak ì blúie Skéköl tso' e' tté buaē pakök ñies s'bu'ukne. ³ Tā ie' tō iché ie'pa ā:

—Mik a' mi'ke, etā kē ì tsarmi. Shko kéli, sku', íyi

ñanoie, inuköl, datsi' skà, ese kos kē tsarmi.

⁴ Mik yile tō a' a' iché a' kapörö, etā a' tso' ká e' a' e' dalewa a' kapörö ie' u' è a'.

⁵ Etā ká wele wakpa kē wā a' kinewa, e' tā a' e' yölur ká e' a, tā kapo tso' a' klöttö mik, e' ppöo a' tō. E' tō ie'pa a' ikkacheraē tō ie'pa dör Skëköl bolökpa.

⁶ Etā ie'pa míyal judiowak ké tsitsir kos a' Skëköl tté buaē pakök ñies s'kirirke bua'ukne.

Herodes tō ibikeitséka tajë tō yi dör Jesús

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷⁻⁸ Herodes dör Galilea wökir, mik e' tō i' kos weke Jesús tō e' tté ttsé, etā ie' tō ibikeitséka tajë tō yi dör Jesús. Welepa tō icheke tō Jesús dör Juan S'wöskuökwak kötewā e' shkenekane. Welepa tō icheke tō ie' dör Skëköl tteköl bak kié Elías e' shkenekane. Welepa tō icheke tō ie' dör Skëköl ttekölpa skà bak esepa wele shkenekane.

⁹ Erë Herodes tō iché:

—Ye' wák tō Juan kuli' tökök patkë', e' tā wëm tté ttséyo tso' íyi uk tajë s'tkiwë ekkë ¿e' dör yi?

E' kuëki Herodes éna suluë Jesús suakwā.

Pë' döka mil skeyök e'pa tië Jesús tō

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene, etā i' kos wé ie'pa tō, e' pakéne ie'pa tō Jesús a. Etā Jesús tō ie'pa kiémi e' tā dö tsinet ká kié Betsaida wé

kē yi serku' eë. ¹¹ Erë mik pë' malepa wā ijchenewa, etā ie'pa mí itöki tā ie'pa kiéwaitö buaë. I' blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ie' tō ie'pa a' ñies s'kirirke bua'wéneitö.

¹² Mik ká tuirketke, etā Jesús ttökatapa dabom eyök kí böi (12) e'pa de ie' ska' tā ichéakitö ia:

—Ká i' ki kē i' ku' katanoie ñanoie, e' kuëki ie'pa yuömi as ie'pa mi' ká tso' tsinet ena pë' serke tsinet esepa ska' chké tauk ñe ena kapökrö.

¹³ Jesús tō ie'pa a' iché:

—Ie'pa tiö a' tō.

Ie'pa tō iüté:

—Sa' wā pan skel ena nima bötö e' è tso'. Kē sa' mine ikí tauk, e' tā i' tso' sa' wā e' kē dökkā ie'pa tajë ekképa tioie.

¹⁴ Wëpa tso' eë döka mil skeyök (5000), e' kuëki ittökatapa tō iché es. Erë Jesús tō ie'pa a' iché:

—A' tō ie'pa kö e' tköksér iski ek tsini' ek tsini' dabom skeyök (50) dabom skeyök. ¹⁵ Es ie'pa tō iwé tā pë' ulitane e' tkésér. ¹⁶ E' ukuöki tā ie' tō pan skel ena nima bötö, e' klö'wé tā iká sué ká jaí a' tā wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki tā ie' tō pan ena nima blaté mé ittökatapa a' as ie'pa tō iwatiö pë' a. ¹⁷ Mik ie'pa chké de wë', etā ibata ate, e' shtéakitö iëne döka kköla dabom eyök kí böi (12).

Pedro tō iché tō Jesús dör wé pairine'bitu'idi' wa s'blúie e' (Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

18 Etökicha t̄a Jesús tso' ittökatapa ē t̄a. Ie' tso' S'yě t̄a ttök, t̄a eē ie' tō ie'pa a ichaké:
—¿Ima pē' tō ichè tō ye' dör yi?

19 Ie'pa tō iüté:

—Welepa tō icheke tō be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl ttekölpa bak k̄a iaiäe e' wele shkenekane.

20 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tō iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyö ché tō ie' tterawa

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

21 Erë Jesús kē w̄a ie'pa kàne yi a ichök yi dör ie'.

22 Ñies ie' tō iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdäe tajë. Judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiëno wa wakpa tō ye' waterattsa. Ye' tterawa, e' k̄i k̄a de mañat et̄a ye' shkerdakane.

23-24 E' ukuöki t̄a ie' tō iché ie'pa ulitane a:

—Yi e' tsatkak ittèw̄a yöki, ese kē ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttèw̄a ye' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kē kàne tkinukia e' k̄i. E' skéie kekraë ikawöta e' chök dö ittèw̄a wötèulew̄a krus mik ekké. Es ie' k̄awöta shkök ye' itöki. 25 Íyi ulitane

tso' k̄a i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë kē dè' a' ulà a, e' t̄a e' dör ¿ie bua' a' a? 26 Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' olo wa, ñies ye' Yé olo wa, ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa olo wa, et̄a wépa jaëne ye' k̄i, esepa k̄i ye' jaërdaë ñies. 27 Mok̄i ye' tō a' a ichè tō a' tso' íe, e' welepa tō i blúie Skëköl tso' e' sueraë kam iblërulur e' yöki.

Jesús tō ilo t̄a' tajë e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

28 E' k̄i k̄a de p̄aköl (8) ulatök, et̄a Jesús miã kabata a ttök S'yě t̄a. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iw̄a e' t̄a. 29 Ie' tso' ttök S'yě t̄a, et̄a iwö manenettsa miã kuã'k̄i dalölöë ñies idatsi' miã saruruë wöñarke dalölöë. 30 E' wösh̄a t̄a wépa de iëter bül tso' ttök ie' t̄a. Ie'pa dör Skëköl ttekölpa bak k̄a iaiäe kiè Moisés ena Elías e'pa. 31 Ie'pa olo bunek̄a tajë dalölöë. Ie'pa iëter kapakök Jesús t̄a wēs ie' tterawa pē' tō Jerusalén as iwà tkö wēs Skëköl k̄i ikiane es. 32 Pedro ena iyamipa bül, e'pa tteke kapèw̄a tō tajë. Erë mik ie'pa t̄i'nekane bua'ie, et̄a ie'pa tō Jesús olo tajë e' sué, ñies wépa bül iëter ttök ie' t̄a e'pa suérakitö. 33 Mik Moisés ena Elías mitkene, et̄a Pedro tō iché Jesús a:

—A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe. Sú sa' tō úla yuëka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Erë i cheke Pedro tō e' wà kē ane ie' éna. 34 Pedro

ttökeia, e' wö shà tã mochka tō ie'pa kitéwa. E' tō ie'pa suawé tajë. ³⁵ Mochka shua ie'pa tō ttō ttsé tō iché: “Se dör ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tō idi' wa a' blúie. Ie' ttō iütö.”

³⁶ Mik ie'pa tō ttè e' ttsé, etã ie'pa tō isué tō Jesús atë dur ekörla. Erë ì ttsé ie'pa tō, ì sué ie'pa tō, e' blé ie'pa tō ier a, kë ie'pa wã ipakane yi a dö aishkuö tã.

Duladula eköl tteke aknama tō e' bua'wéne Jesús tō
(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es tã ie'pa tso' kabata a e'pa biteyal, etã tajë pè' de Jesús ñaletsuk. ³⁸ E' shua wëm tso' eköl, e' tō iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikèyö, ye' aladulaköl saü, e' dör ye' alà eköl ë. ³⁹ Mik wimblu sulusi tō ie' éna kã chöwéwa, etã ie' anekã tajë, painéka katötöë, tã ikkõ a ishuya deka tajë. Këkraë ie' we'ikekeitö siarë. Wimblu kë éna ie' akwa. ⁴⁰ Ye' kköché tajë be' ttökatapa a tō wimblu trè'úshkar erë kë ie'pa a ìone.

⁴¹ Jesús tō iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kë erblötã' Skëköl mik, a' kë éna kã ane. ¿Mik ye' sermirö a' tã? ¿Kos ye' tō a' dalë'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, etã aknama tō ie' éna kã chöwéwa kéu iski tã ipainekã tajë. Erë Jesús tō wimblu sulusi uñë trè'wéshkar tã duladula bua'wéneitö méneitö iyé a. ⁴³ Ì buaë wé Skëköl

tō idiché tajë wa e' tō ie'pa ulitane tkiwéwa.

Jesús skà e' biyö chéne tō itterawa

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ì buaë wé Jesús tō, e' chekeia ie'pa tō ñi a, e' dalewa ie' tō iché ittökatapa a:

⁴⁴ —Ì cheke ye' tō a' a, e' ttsö buaë, kë a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsã pè' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tō e' bléulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kë éna iwà ane. Ñies ie'pa suane ichakök tō ima iwà dör.

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶ E' ukuöki tã Jesús ttökatapa ñi iütökerak tō ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsãta. ⁴⁷ Ì bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tō, e' kueki ie' tō alala kié eköl duéser ie' o'mik ⁴⁸ tã ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kueki yi tō alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tō ye' wák kiéwa. Es ñies yi tō ye' kiéwa, ese tō yi tō ye' patkë'bitu, e' kiéwa.

Yi kë ku' ñippök se' tã ese tō se' bikeitseke er bua' wa
(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Juan tō iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tō eköl, e' tō aknama trè'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kë ku' se' tã, e' kueki sa' tō iché ia tō kë iwaria.

⁵⁰ Jesús tō iüté:

—Yi kě ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kuęki kě iwöklö'waṛ.

Santiago ena Juan e'pa uñé Jesús tö

⁵¹ Jesús mi'kekane ká jai a, e' kěwö dökewatke, etā Jesús tö ibikeitsé tö ye' míā diché wa Jerusalén, ta imíā. ⁵² Ie' tö wēpa wēlepa patkēmi ie' yökḱi kewe u yulök kaporöie. Ie'pa míā demi ká tso' etk Samaria ee. ⁵³ Erē Samaria wakpa wa ijcher tö Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e' kuęki ie'pa kě wa ikinewa. ⁵⁴ Mik Jesús ttökatapa kiē Santiago ena Juan e'pa tö isué tö Samaria wakpa kě wa ie'pa kinewa, etā ie'pa tö Jesús a iché:

—A Skėkėpa, ĺbe' kḱi ikiane tö sa' tö bö' kiē ká jai a ie'pa ewowa?

⁵⁵ Erē Jesús wötréene ie'pa sauk ta ie'pa uñéitö. ⁵⁶ E' ukuökḱi ta ie'pa míā ká skà tso' tsjinet ee.

Wēpa mañal e' yuak Jesús ttökatapaie

(Mateo 8.19-22)

⁵⁷ Ie'pa mirwa ñala kḱi ta wēm eköl tö Jesús a iché:

—A kėkėpa, ye' mi'ke be' ta ká wa'ñe wé be' mırö ee.

⁵⁸ Jesús tö iiüté:

—Bakli' u ta', ñies dúla u ta', erē ye' dör S'ditsö Alà, e' kě wa u ta' senoie.

⁵⁹ Jesús tö iché wēm eköl skà a:

—Mishka ye' ta.

Erē wēm tö iiüté:

—A kėkėpa, kawö mú ña, mik ye' yě blėrkewa e' nu

wötökwa, e' ukuökḱi ta ye' mi'ke be' ta.

⁶⁰ Jesús tö iiüté:

—Wēpa dör wes s'duulewa es Skėköl wöa, as esepa tö iyamipa nu wötö. Erē be' yú, i blúie Skėköl tso' e' tté pakök sulitane a.

⁶¹ Wēm eköl skà tö iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erē kewe kawö mú ña shkoie e' chökat ye' yamipa a.

⁶² Jesús tö iiüté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta i kos méatütö ye' dalėrmik, erē ibikeitséneitö tajē, etā ese kě kḱi i blúie Skėköl tso' e' mène.

10

Jesús tö ittökatapa dabom kuryök kḱi böł (72) e'pa patké

¹ E' ukuökḱi ta Skėkėpa Jesús tö ittökatapa skà shushtë dökā dabom kuryök kḱi böł (72) patkēmi ie' yökḱi kewe böł böł wé ie' mi'ke ese ska'.

² Ie' tö iché ie'pa a: “Mokḱi pē' tso' tajē e' kḱi Skėköl tté buaē kiane ttsè. Esepa dör wes iyiwö tso'tke wē'iaē shtë es, erē ishtökwakpa kě dör tajē. E' kuęki a' tö ikiö kané wák a' tö ishtökwakpa patkö.

³ A' yú. Ye' tso' a' patkök ye' tté pakök pē' shua wes obejala èmi namu tso' tajē, ese shua es. ⁴ Inuköl skúla ena dalí skú ena klökkuö skà, ese kos kě tsarmi yēs. Ñies yi kué a' tö ñala wa, ese kě ta a' ttök tajē. ⁵ Mik a' dewa yile ska', etā kewe ichö ie'pa a' tö 'Skėköl er buaē chö a' a.' ⁶ Ie'pa tö a' kiéwa er bua' wa, e' ta Skėköl er buaē chöraē

ie'pa a. Erë kě idör es, e' ta Skököl kě er buaë chöpa ie'pa a. ⁷ Ie'pa tö a' kiéwa buaë, e' ta a' e' tsúat u e' a. Ttè tso' e' tö ichè i' es: 'Kaneblökwak chkömi i kanewekitö e' ské wa.' E' kueki i meke ie'pa tö a' a ñè yè, e' ñú, e' yó. U e' è a a' e' tsúat a' tso' ká e' a e' dalewa. ⁸ Ká wé a' demi ta ká e' wakpa tö a' kiéwa buaë, e' ta i mekeitö a' a ñè e' ñú. ⁹ Ie'pa duöke, e' ta e'pa bua'üne. Ñies ichö ie'pa a: 'I blúie Skököl tso' e' kékwo dewatke tsinet a' o'mik.' ¹⁰ Erë ká wele wakpa kě wa a' kinewa, e' ta a' yú ie'pa ñala wa ta ichö ie'pa a: ¹¹ 'A kápo tso' sa' klöttö mik, e' ppée sa' tö iwà kkachöie tö a' dör Skököl bolökpa. Erë a' wa ijchenú tö i blúie Skököl tso' e' kékwo dewatke tsinet a' o'mik.' ¹² Ye' tö a' a ichè tö mik Skököl tö a' chakeketke inuí ki aishkuö ta, etá ká e' wakpa weirdaë siarë Sodoma wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Ká mañat wakpa weirdaë siarë

(Mateo 11.20-24)

¹³ "A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwěstela ina a' ta! I kě or yi a ese wé ye' tö tajë a' wörki, erë kě a' er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón e' wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ese ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka ki iwà kkachöie tö ie'pa er mane'wé Skököl a. ¹⁴ E' kueki ye' tö ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí ki e' kékwo

de, etá a' wömerdattsa weinuk tajë shute Tiro ena Sidón wakpa tsata. ¹⁵ A Cafarnaúm wakpa, kě a' tö ibikeitsök tö a' mi'mitser ká jaí a. Ie' tö a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee."

¹⁶ Etá Jesús tö iché ittökatapa a: "Yi tö a' ttö tseke ta iutekeitö, ñies ese tö ye' ttö tseke ta iutekeitö. Yi tö a' wateke, ñies ese tö ye' wateke. Ñies yi tö ye' wateke, ese tö Skököl tö ye' patkë', e' wateke."

Jesús ttökatapa dabom kuryök ki böi (72) e'pa dene

¹⁷ E' ukuöki ta Jesús ttökatapa döka dabom kuryök ki böi (72) patkë' ie' tö, e'pa dene ttsë'nerak buaë. Ie'pa tö iché ie' a:

—A Skökëpa, aknamapa tö sa' ttö dalöie be' ttö wa.

¹⁸ Ie' tö ie'pa iuté:

—Tö. A' e' aléka Satanás ki je'. Ye' isuë tö ie' bateshkar ká jaí a wes alá wöñar es. ¹⁹ Ye' tö a' a diché mé e' aloka tkabë ki ena bachë' ki ñies e' aloka Satanás diché ki. Es kě i tö a' we'ikepa. ²⁰ Kě a' ttsë'nuk buaë wimblupa sulusi tö a' ttö dalöie, e' è kueki. E' skéie a' kiè tso' kitule ká jaí a sene michöë yëkküö ki, e' kueki a' ttsë'nú buaë.

Jesús ttsë'ne buaë

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jesús tso'ia ttök ittökatapa ta, e' shua Wiköl Batse'r tö ie' ttsë'wé buaë shute. Ie' tö iché: "A ye' Yé, be' dör iyi ulitane tso' ká jaí a ena ká i' a e' Kököl. Be' tö ttè ikkë blé'wa pë' wa siwa' jcher iskië ena

erbikō tajē esepa yöki. Erē ikkachéwābō s'ēsela a. Es be' kī ikiane, e' kuēki be' iwé es. E' kuēki be' kikékayō.”

²² Jesús ttē S'yé tā one tā ichéitō pē' tso' ee e'pa a: “Ye' Yé tō íy ulitane méat ye' ulà a. Ye' dör Skëköl Alà, kē yi wā ijcher mokī tō wēs ye' dör, e' jcher ye' Yé ē wā. Nies kē yi wā ijcher mokī tō wēs ye' Yé dör, e' jcher ye' ē wā. Nies wépa a ye' éna ikkachakwā esepa wā ijchermi.”

²³⁻²⁴ Etā Jesús wötréene ittōkatapa kke tā ichéitō ie'pa ē a: “Ye' tō a' a ichè tō Skëköl ttekōlpa tajē ena blu'pa bak ká iaiaē esepa tajē tō, ì sué a' tō, e' kkeyè' siarè sué, erē ie'pa kē wā isune. Nies ì ttsé a' tō, e' kkeyè' siarè ie'pa tō ttsè, erē ie'pa kē wā ittsène. E' kuēki wépa tō ì sué a' tō e' sué, ayécha buaē esepa.”

Samariawak buaē e' pakè

²⁵ Etōkicha tā s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa ese eköl debitu Jesús ska', e' tō ie' a ichaké itsaioie:

—A s'wōbla'ukwak, ¿ì wèmi ye' tō as sene michoē dō ye' ulà a?

²⁶ Jesús tō ie' a ichaké n̄ies:

—¿Ì tso' kitule Skëköl yëkkuō kī? ¿Ima e' wà dör be' a?

²⁷ Etā s'wōbla'ukwak tō iiüté:

—Skëköl yëkkuō tō iché: ‘Skëköl dalërītsō a' er kōs wa, a' wák kōs wa, a' diché kōs wa, ena a' erbikè kōs wa.’ Nies e' tō iché: ‘A' malepa dalërītsō wēs a' wákpa e' dalër es.’

²⁸ Jesús tō iché ie' a:

—Be' tō iiüté buaē. Be' tō iwé es, e' tā sene michoē dōraē be' ulà a.

²⁹ Erē ie' e' tsatkak ttē e' yöki, e' kuēki ie' tō Jesús a ichaké:

—Etā s'yamipa chē Skëköl yëkkuō tō, ¿esepa dör s'yamipa wése?

³⁰ Etā Jesús tō iiüté ttē i' wa:

—Wēm eköl datse Jerusalén, e' micho Jericó, etā ñalā wa akblōkwakpa tō ie' klō'wéwā.

Ì dami iwā kōs dō idatsi' e' bléwarakitō. Ie' ppérakitō tajē tā imíyal. Ie' méat tēr ie'pa tō ñalā ska', tsir etā iduowā.

³¹ Etā judiowak eköl dör sacerdote e' dami ñalā e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule e' sué, etā ie' tkami bánet iyōki.

³² Es n̄ies judiowak skà eköl dör Leví aleri kanëblöke Skëköl wé a, e' dami ñalā e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule, e' sué, etā ie' n̄ies tkami bánet iyōki.

³³ Erē samariawakpa kē mik a' wödör, sueke a' tō sulué, esepa eköl dör wēm, e' dami ñalā e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule e' sué, etā ie' wa iwër siarè.

³⁴ Ie' de iska', tā wé ishka'ne e' paskuëitō vino wa, paikléitō kiō wa, tā ipatréwāitō datsi'tak wa. E' ukuōki tā ie' tō itkéka iwák burro kī tsémi wé s'kaporō ese wé a, tā ee ie' tō ikkō'néia ipasuéia buaē.

³⁵ Bule es tā samariawak tō s'kaporō wé, e' wák patué inuköl dōka s'kanëblō ká böt e' ské ekké, tā iché ie' a: ‘Wēm shka'ule i' kkō'nú ña. Ilè kī tué be' tō ie' a, e' tā e' kī ye' tō be' patuerane mik ye' dene etā.’

36 Eta Jesús tö ichaké s'wöbla'ukwak a:

—Wëm shka'wé ak-blökwakpa tö e' sué ie'pa mañal tö, ¿ie'pa wé tö idalëritsé moki wes s'kawöta s'yamipa dalëritsök es?

37 S'wöbla'ukwak tö iüté:

—Wé tö isué er siarë wa e'.

Jesús tö ie' a iché:

—Es be' yú ta iú wes samari-awak tö iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska' upakök

38 Jesús ena ittökatapa míyal ñalā wa dö Jerusalén, ta ie'pa de ká tsir ese a. Eë alaköl serke eköl kiè Marta, e' tö Jesús kiéwa buaé ie' u a.

39 Marta ël, kiè María, e' e' tkéwa tsinet Jesús ska', ta ì cheke Jesús tö e' ttsök ie' tkër.

40 Erë Marta wa kanè tso' tajë iu a kanewë, e' kuëki ie' de Jesús ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëkëpa, ye' ël tö ye' méat ekörla u kanéuk, ¿e' kè kî be' tkine? Ichö ie' a tö ye' kimú.

41 Erë Jesús tö iüté:

—A Marta, a Marta, tajë be' e' tkiuke kanè tso' tajë be' u a e' kî, 42 erë iyi etkë, e' dör ibua'ie, e' shushtë María tö wë. Kë yi tö iyepattsa iulā a.

11

Jesús tö ittökatapa wöbla'wé ttök S'yë ta

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

1 Etökicha ta Jesús tso' ttök S'yë ta. Mik ie' tté one, eta ie' ttökatapa eköl tö ie' a iché:

—A Skëkëpa, Juan S'wöskuökwak 11 “Kë alā yé wëne tö tkabë tö ittökatapa wöbla' ta. Es ñies sa' wöbla'ü ttök S'yë ta.

2 Jesús tö ie'pa a iché:

—Mik a' ttöke S'yë ta, eta ichö ie' a i' es:

‘A Sa' Yë, as be' dalöiö sa' tö ì ulitane tsata.

As be' dö sa' blúie da'aie.

3 Chkë kiane sa' kî senoie, e' mú sa' a ká bit ekkë.

4 Sa' malepa kos e' nuì olo'yeta' sa' tö ie'pa kî, e' kuëki sa' nuì olo'yö sa' kî.

Kë sa' marttsa tö ì sulu tö sa' erkiöü.’

5-6 Ñies ie' tö ie'pa wöbla'wé ttè i' wa:

—Sö ichëmi tö a' wele wa yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe ká shaböts, ta a' tö iché ie' a: ‘A yami, írö ye' yami datse bánet, e' debitü ye' ska', erë ye' kè wa ì ta' mè ie' a. Be' we'ikèyö, pan peitö ña mañat.’

7 Be' yami e' tö a' iütëmi i' es: ‘Kë ye' tsiriwar. Ukkö wötënewatke. Ye' ena ye' ala'r, sa' e' téwatke kapökwa. Ye' kè e' köpaka ì muk be' a.’

8 Jesús tö iché ie'pa a tö u wák e' kè e' köpaka chkë muk a' a, a' dör iyami e' ë kuëki. Erë a' tö ikié kröröë, kè wöklör ekkë, e' ta ie' e' kōrakā ta ì kos kiane a' kî, e' meraëitö a' a, a' tö ie' a ikié kröröë e' kuëki.

9-10 “Wépa tö iyi kié Skëköl a, esepa a imeraëitö. Wépa tö iyi yulé ie' ska' esepa tö ikueraë. Wépa tö ie' chaké, esepa kierawaitö weshke. E' kuëki ì kiane a' kî e' kiö ie' a, eta ie' tö a' a imeraë; e' yulö ie' ska', eta a' tö ikueraë; ie' chakö, eta ie' tö a' kierawa weshke.

11 “Kë alā yé wëne tö tkabë mepa ilā a nima kiéitö e' skéie.

¹² Ñies kë a' wéne tō bachë' mepa ilà a dakro sia' kiéitō e' skéie. ¹³ A' dör pë' suluë erë e' tō iyi buaë meke a' alà a. jE' yita buaë S'yë tso' ká jaì a e' tō Wiköl Batse'r meraë yi tō ie' a ikié ese a!"

Judiowak tō Jesús kkaté

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

¹⁴ Etökicha ta Jesús tso' aknama trë'ukshkar wëm eköl a. Aknama tō wëm e' ttō wöblëo'wa. Mik aknama mia, eta wëm ttékane buaë. Wépa kos tō isuë, e'pa tkirulune iweblök. ¹⁵ Erë ie'pa welepa tō iché: "Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tō ie'pa trë'wekeyal."

¹⁶ Ie'pa welepa skà éna Jesús tsaiak, e' kueki ie'pa tō ikié ie' a tō i kë or yi a ese úitō iwà kkachoie tō mokì ie' patkë'bitu Skëköl tō. ¹⁷ Erë i bikeitseke ie'pa tō, e' suëwa ie' tō, e' kueki ie' tō ie'pa a iché:

"S'serke ká etkë ki, e' ñi blabatsélor ta iñippöke iwakpa ë ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñi eukewa kë diché ta'ia. Ñies ñi yamipa ë e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa sulunewa mia siarë. ¹⁸ Es ñies Satanás mú tō aknamapa trë'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes i blúie ie' tso' e' sermiia? A' icheke tō aknamapa trë'wéyal ye' tō Beelzebú diché wa, e' kueki e' ché ye' tō. ¹⁹ Ye' tō itrë'úpayal Beelzebú diché wa, e'ma ¿yi diché wa

a' klépa tō itrë'wéyalmi? Ie'pa kë a itrë'nukyal Beelzebú diché wa. E' kueki ¿wes a' tō ye' kkatëmi tō ye' tō itrë'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tō iwà kkacheraë tō a' ttë kë dör mokì. ²⁰ Aknamapa trë'wéyalyo Skëköl diché wa, e' ta e' wà kiane yënoie tō i blúie Skëköl tso', e' kéwö dewatke a' a.

²¹ "Mik wëm diché tajë tō iu kk'neke buaë tabè wa, i wa, eta ie' iyi kos tso' blëule buaë. ²² Erë mik wëm skà datse diché ta' tajë shutë ie' tsata, ñippök ie' ta, eta e' e' aléka iki ta iyi mik ierblöke e' tsatkoie ena i skà kos tso' ie' wa, e' yëttsa seraä iyöki, ta ikakmémitō iyamipa a.*

²³ "Yi kë dör ye' sini', ese dör ye' bolök. Yi kë tō ye' kimë obeja kk'o'nuk buaë, ese tō obeja po'wekemi.

Aknama dene wëm a
(Mateo 12.43-45)

²⁴ "Mik wimblu sulusi trëneshkar yile a, eta imia ká sir poë wë kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie, erë kë ie' wa ikune. E' kueki ie' ibikeitsé: 'Ye' miáne wë ye' trëneshkar ee senuk.' ²⁵ Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tō isuë tō wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë es. ²⁶ Eta ie' mia iyamipa kí yulök doka kul suluë shutë ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miáne suluë shutë kenet tsata."

Ayëcha buaë e' dör yi

* **11:22** Ttë i' wa kiane chë tō Jesús e' aléka Satanás ki, e' kueki ie' tō aknamapa trë'wekeyal.

27 Jesús tso' ttök, etä alaköl eköl dur ee, e' tö iché aneule:
—iAlaköl tö be' tsöo', be' ta-laq', ayëcha buaë e'!

28 Erë ie' iütë:
—iAyëcha buaë shutë, wëpa tö Skëköl ttë ttsé ta idalöiekerakitö esepa!

Wëpa dör pë' suluë esepa kë tö Jesús ttë klö'weta'
(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

29 Ie'pa kí ñi dapa'wé Jesús pamik, etä ie' tö iché ie'pa a: "A dör pë' suluë. A' tö ye' a ikieke tö i kë or yi a ese uyö iwà kkachoeie tö mokí Skëköl tö ye' patkë'bitü. Erë ye' tö ilè weraë etökicha ëme iwà kkachoeie, e' dör wës Jonás ta ibak es. 30 Ì bak Jonás ta e' tö iwà kkayë' Nínive wakpa a tö Skëköl tö ie' patkë'bitü ie'pa pattök. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' tö iwà kkacheraë a' a tö mokí Skëköl tö ye' patkë'bitü. 31 Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kî, etä alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kōrakā Skëköl wōrkî a' kkatök tö a' dör pë' suluë. Ká iaiaë ie' dë'bitü datse kamië shutë se' blú bak kiè Salomón wā íyî jcher taië, e' ttö kittsök. Erë i'ñe ta ye' dur a' shua, e' dör Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iütë. E' kuëkî alaköl e' tö a' kkateraë. 32 Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, e' tö ie'pa er maneottsa Skëköl a, erë i'ñe ta ye' dur ierö, e' dör Jonás tsata, erë a' kë er mane'ù Skëköl a. E' kuëkî aishkuö

ta mik a' wöchakirketke a' nuì kî, etä Nínive wakpa e' kōrakā Skëköl wōrkî a' kkatök.

Se' wöbla buaë ena se' wöbla suluë

(Mateo 5.15; 6.22-23)

33 "Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö dikia. E' skéie se' tö itkekeka kákke se' yamipa datse e'pa wö a ká ñi'woie. 34 Se' wöbla dör wës bö'wö es se' chkà kos a. E' kuëkî se' wöbla dör buaë, e' ta se' chkà kos e' a ká olo ta' buaë. E' dör wës se' er dör buaë es, i kos yësyësë buaë, ese kî se' er me'rie. Erë se' wöbla dör suluë, e' ta se' chkà kos e' tso' stui a. E' dör wës se' er suluë es, i kos suluë, ese kî se' er me'rie. 35 A' e' kkö'nú buaë as a' kë e' kitö'ù tö a' wöbla wawër buaë, erë kë iwawër buaë. 36 A' wöbla dör buaë, e' ta i kos buaë, ese wër buaë a' wa. E' dör wës a' serke wé bö'wö ñarke kekraë ee es, kë ku' stui a."

Wëstela ina fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ta

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

37 Mik Jesús ttë one, etä fariseowak eköl tö ie' kiëmi chkök iu a. Etä ie' míā demi ee e' tkésër mesa kulé kî. 38 Erë fariseowak e' tö isuë tö kë ie' wā iulà pakōne wës ie'pa wöblar es, e' tö ie' tsiriwëka. 39 E' kuëkî Jesús tö iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dör wës a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke ë es. A' wër buaë,

† 11:31 diwö tskirke e' o'mik: Si'kuaie ttë e' dör sur. Kë se' wā ijcher tö ima e' chëmisö bua'ie se' ttö wa.

erë a' er suluë. A' dör ak-blökwakpa. A' k_i s'yamipa íy_i kos e' kianettsa a' ë a. ⁴⁰ íA' kē éna ì ane yēs! ¿A' kē wā ijcher tō Skēkōl tō se' chkà yō', e' ë tō se' er yō'? ⁴¹ S'siarēpa k_imú a' íy_i wa, etā ì kos atdaē maneneē a' a.

⁴² íA fariseowakpa, wēstela ina a' ta! Kākōla tso' iēno chkē a kiē menta ena ruda ena iskà tso', ese kos tsá meke a' tō Skēkōl a. Erë a' kē serku' yēsyesē s'malepa ta. A' kē tō Skēkōl dalēritsetā', e' uk a' kawōtā ñies.

⁴³ íA fariseowakpa, wēstela ina a' ta! Kula' tso' a' ñi dapa'wō wé a kēkēpa dalōiērtā' esepa a, ese k_i a' wōbatsō e' tkōksēr. A' k_i ikiar tō a' shkē'wē wēs kēkēpa taiē shkē'wē es, wé pē' tso' taiē, e'pa wōwa.

⁴⁴ íWēstela ina a' ta! A' dör wēs pō tso' kē jcher yi wā e' bata k_i s'shkōrami es. Ishu dör ñá taiē alar suluë, e' kē alar ttsēne s'wā.

⁴⁵ S'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, ese tso' ekōl ee, e' tō iché Jesús a:

—A s'wōbla'ukwak, mik be' tō e' ché fariseowakpa a, etā ñies be' tso' sa' chök suluë.

⁴⁶ Jesús tō iutē:

—íA s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa wakpa, wēstela ina a' ta ñies! A' ttē dalōiēno taiē darērēē, ese meke a' tō s'malepa a wà dalōiē wēs dali ēkkeē iē s'k_i es, erë a' ulatska ë kē tiētā'wā a' tō ie'pa kimoie.

⁴⁷ “íWēstela ina a' ta! A' tō Skēkōl ttekōlpa bak ká iaiaē e'pa pō yuekene pa'alī, erë a'

yēpa tō ie'pa kōtulus. ⁴⁸ Es a' tso' iwà kkachök tō ì wamblē' a' yēpa tō, e' dör buaē a' a. A' yēpa tō ie'pa kōtulus, ta ñne ta a' tō ie'pa pō yuekene buaē.

⁴⁹ “E' kuek_i Skēkōl wā íy_i jcher taiē, e' tō iyē'atbak: 'Ye' tō ye' ttekōlpa ena ye' ttē pakōkwakpa patkeraē Israel aleripa a, etā e'pa wēlepa tterawā ie'pa tō, ñies wēlepa skā we'ikeraē ie'pa tō.’ ⁵⁰ Skēkōl ttekōlpa taiē kōtulus a' yēpa tō. Mik ká i' yōne kuaē, ⁵¹ etā Abel kōtwā Caín tō. E' itōk_i a' yēpa bak tō Skēkōl ttekōlpa taiē kōtmi. Ibata kōtwarakitō e' dör Zacarías. E' kōtwā ie'pa tō ka' tso' íy_i moka Skēkōl a e' ena iwé e' shushā. Skēkōl ttekōlpa kos kōtulusbak a' yēpa tō, e' nuí kieranē ie' tō a' ena wēpa dör a' es, e'pa a. Mok_i ye' tō a' a' ichē tō Skēkōl ttekōlpa kos kōtulus a' yēpa bak e'pa tō, e' nuí kuek_i a' ena wēpa dör wēs a' es, esepa weirdaē siarē.

⁵² “íA s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa wakpa, wēstela ina a' ta! A' wā Skēkōl yēkkuō tso', e' dör wēs ukkō yottsā tso' es as se' wā ijcher tō wēs Skēkōl dör. Erë e' kkēuk a' tso' a' malepa yōk_i. A' kē wā ijcher mok_i tō wēs Skēkōl dör, ñies wēpa k_i e' kiane jchenoie, esepa wōklō'wēke a' tō as ie'pa kē wā ijcher.”

⁵³ Etā Jesús e' yéttsa u e' a. S'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa uluneka taiē ie' k_i. Ie'pa tō ie' chakēmi taiē ttē darērēē wa.

54 Ie'pa éna ie' klö'wākwa itte kī ikkatoie.

12

A' e' kkö'nú fariseowakpa yöki

(Mateo 10.26-27)

1-3 Etā pē' dapane tajē Jesús ska' dōkā miles, e'pa tērke ñi mik tajē. Jesús tō ichémi ittōkatapa a kewe: "A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwōkā yōki. E' wā kiane chē tō a' e' kkö'nú wēs ie'pa ser e' yōki. Ie'pa e' wamblo suluē, erē ie' ōrak tō ie'pa dör buaē s'malepa tsata. Kē i ku' blēulewā ese kē kkayērpawā aishkuō tā. Ese kōs jcherdane. I cheke a' tō bikeitsē a' tō tō kē ittsēne, ese ttserane sulitane tō. I kōs cheke a' tō asas ukkō wötēulewā shūā, ese yērdane aneule sulitane kukua. E' kuēki a' e' kkö'nú as a' kē e' ō wēs ie'pa es.

Yi yōki s'kawōtā suanuk
(Mateo 10.28-31)

4 "A ye' yamipa, kē a' suanuk yi tō s'ttetā'wā esepa yōki. Ie'pa tō s'ttēwā, erē e' ukuōki tā kē wēs ie'pa a se' onukiā. 5 Erē sūyō a' a ichē tō yi yōki a' ké suanuk. A' suanú Skököl yōki. Ie' tō a' ttēwāmi, e' ukuōki tā ie' wā diché tā' a' uyowā bö' ké a. Ye' tō iskā chēne a' a, a' suanú ie' yōki.

6 "Dúla skel tuē tottola, inuköl böt wōshkila ē, erē ie'pa kē ska' Skököl er chōtā'wa. 7 Ñies a' kē ska' ie' er chōpawa. Dō a' tsakō bitō tso' shtaoule ie' wā. Ie' a tā a' tuē

tajē tkōkā dúla tso' tajē ese tsata, e' kuēki kē a' suanuk.

Wépa kē jaēne Jesús kī

(Mateo 10.32-33; 10.19-20)

8 "Yi e' chō sulitane wōrki tō ie' dör ye' dör S'ditsō Alā, e' ttökata, e' tā ese cheraēyō Skököl biyōchōkwakpa wōrki tō ie' dör ye' ttökata. 9 Erē yi tō iblé sulitane wōrki tō ie' kē dör ye' ttökata, e' tā ñies ibleraēyō Skököl biyōchōkwakpa wōrki tō ie' kē dör ye' ttökata.

10 "Yi tō, ye' dör S'ditsō Alā, e' ché suluē, e' nuí olo'yēmi Skököl tō iki. Erē yi tō Wiköl Batse'r ché suluē, e' kē kī inuí olorpa.

11 "Mik pē' tō a' klö'wēwā tsēmi kkatē ye' ttē kuēki judiowak ñi dapa'wo wē a' ō s'shulōkwakpa wōrki ō s'wōkirpa wōrki, etā kē a' tkinuk tō i chēmi a' dör e' tsatkoie. 12 E' wōshā tā Wiköl Batse'r tō ttē eraē a' a chē ie'pa a."

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl ē kī

13 Pē' dapane tajē e' eköl tō Jesús a iché:

—A s'wōbla'ukwak, ichō ye' ēl a tō sa' yē iyi ukuō atē kōs e' blatōō, ye' icha mú ye' a.

14 Jesús tō iūtē:

—A wēm, ye' kē dör a' iyi shulōkwak, ñies ye' kē dör a' iyi blatōkwak.

15 Ñies Jesús tō iché:

—Sene chōk e' kē dōku' s'ulā a iyi tso' s'wā tajē ese wa. E' kuēki a' e' kkö'nú iyi kkechē tajē ese kōs yōki.

16 Etā Jesús tō ttè kleé ie'pa i' es: "Wēm ekōl dōr inukōl blū tajē, e' tō íyi wōwé tajē shūte iká kī. 17 Ie' tō ibikeitsè: 'Ye' íyi wōne tajē ¿wes e' wēmi ye' tō? Kē ichè'kaia iwé a.' 18 Etā ie' tō ichè: 'Ye' éna iane tō wes ye' tō iwēmi. Súyō iwé tkéttsa ské yuèkane pa'ali, bērie shūte, e' a ye' iyiwō kōs ena i kōs tso' ye' wā e' blekeyō. 19 E' ukuōkī tā ie' tō ibikeitsé: íyi tso' tajē ye' wā blēule, e' mik ye' sermi dō duas tajē. E' kuēkī sú ye' enū, chkō, di'yō, ttsē'r buaē.' 20 Erē Skēkōl tō iché ie' a: 'Be' kukuō darērēē, bēre nañewe be' duōwaraē, etā i kōs tso' be' wā blēule, e' atē pē' kuā'kī ulā a.' " 21 Etā Jesús tō iché: "Es itkōraē wé tō íyi blé tajē iwák a ká i' a, erē kē serku' wes Skēkōl kī ikiane es, ese wāk dōr siarē Skēkōl a."

*Kē a' tkinuk i kī
(Mateo 6.25-34)*

22 E' ukuōkī tā Jesús tō iché ittōkatapa a: "Ye' tō a' a ichè: Kē a' tkinuk i kiane a' kī senoie, chkeie, datsi'ie, iie, ese kōs kī. 23 S'tso' ttsē'ka e' kē dōr chkōk ēme, ñies s'chkā kē dōr datsi' ē ioie. 24 Dù saú a' tō. Ie'pa kē tō i kuatketā' i wōshtetā' kē tō chkè bletā', erē Skēkōl tō ie'pa tieke. E' yitā ie' a' tā a' tué tajē dù kōs tsatā. 25 A' tkirke tajē e' kī, e' kē tō a' a kawō kī mepa senoie ekuölō ē. 26 E' dōr tottola erē kē a' a ior. ¿Wes a' tkirke íyi malē kī?

27 "A' tō ma'ma wōrkua bua'buāala ese saú wes italar, kē kanēblōtā', kē datsi' yuetā'. Erē blu' bak kiē Salomón, e' wā íyi ulitane

bua'buāē bak tajē, erē ye' tō a' a ichè tō ie' datsi' bua'buā, e' kē wēr buaē wes ma'ma wēr es. 28 Kākō suēsō i'ñe, bule tā iñanewa, erē Skēkōl tō ikitkeke buaala iwōrkua wa. Ie' tō kākō kītkeke es, je' yitā ie' tō a' kianeia erblō buaē ie' mik, e' paieraē! 29 E' kuēkī kē a' er mukwā chkè kī, di'yē kī, ese kōs kē kī a' tkinuk. 30 Pē' kē tō Skēkōl dalōiē esepa tkirke tajē íyi kōs ekkē kī. Erē i kōs kiane a' kī e' jchertke a' Yē wā. 31 E' skēie i kōs blúie Skēkōl tso' e' kī a' er mú keweie. A' tō iwé es, e' tā ñies íyi ñekkē dōraē a' ulā a."

*Íyi buaē bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)*

32 "A ye' obejapala, kē a' suanuk i yōkī. A' kē dōr tajē, erē S'yē er buaē chōke a' a. Ie' tō a' shushté as i blúie ie' tso' e' dō a' ulā a' ie' tā ñitā. 33 Í tso' a' wā, e' wataútsa tā iské mú s'siarēpa a. Í dōr buaē Skēkōl a, e' ú, etā es a' a íyi bua'buā blērdaē ká jai a wes inukōl blēsō, i kē nurta'wā, ese a es. Eē akblōkwakpa kē a iekiblēnuk, ñies powak kē a ikatanukwā. 34 Wé a' íyi bua'buā tso' eē a' er me'rie ñies, e' kuēkī a' íyi blō ká jai a."

*A' tso' erki Jesús datsene e'
panuk*

35-36 "A' tso' erki wes kanē mēsopa tō iwōkir tso' ula-batsē kēwō tkō'uk datsene, ese panē es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iēnetke ikanewoie, ibō'wō tskékatke buaē. Mik iwōkir de tā ichakē ukkō a, etā bet tā ie'pa ukkō

ppée ie' a. ³⁷ Wépa kué iwökir tö ttsë'ka ie' panuk mik ide etä, ayëcha bua esepa. Mokī ye' tö a' a ichè tö ie' e' paiöraë wes chkö watiökwak es ta ikanè mésopa keraëitö e' tkökser kula' kī tā ie'pa tieräëitö chkö buaë wa. ³⁸ Kanè mésopa kué iwökir tö ttsë'ka ie' panuk ká shaböts alè ö ká ñirketke alè etä, ayëcha buaë esepa. ³⁹ Erë a' éna ianú tö u wák mú wä ijcher tö wekkë akblökwak datse, e'ma ie' kë tö kawö mepa yi a dökwa iyyi ekiblök. ⁴⁰ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene mik a' kë ku' ye' panuk etä, wes akblökwak es. E' kueki a' tso' erki."

Kanè mésopa bøl eköl dör buaë, eköl dör suluë
(Mateo 24.45-51)

⁴¹ Pedro tö Jesús a' ichaké:

—A Skëkëpa, ttè waklébö çe' dör sa' ë a ö sulitane a?

⁴² Ie' iüté: "Kanè méso yësyësë kabikeitsö buaë, ese mekekä iwökir tö imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraë mik kë iku' e' dalewa. ⁴³ Iwökir dene tā ikuëitö iuk wes iyëneia es, e' tā ayëcha e' dör buaë ie' a. ⁴⁴ Mokī ye' tö a' a ichè tö kanè méso e' merakaitö, ie' wä iyyi tso' kos, e' kuebluie. ⁴⁵ Erë kanè méso ñe' erbikö tö 'ye' wökir kë döpane bet.' E' kueki ie' tö imalepa wëpa ena alakölpa ppémi darerëë. Ñies ie' chkömi, di'yémi taië ena ie' ttémi blo' wa. ⁴⁶ Erë idiwö ena ikéwö kë wa ie' ku' ipanuk, etä iwökir dörane tā iwe'ikeraitö siarë wömerattsä

weinuk wes pë' kë erblöta' Skëköl mik esepa es.

⁴⁷ "Kanè méso wé wä i kiane iwökir kī, ese jcher buaë, erë ie' kë wä i one yës, kë tö ittö dalöie, ese we'ikeraë iwökir tö siarë. ⁴⁸ Erë kanè méso wé kë wä ijcher tā e' tö i suluë wamblé, e' tā ese we'ikeraë iwökir tö erë kë taië. Wépa a imène taië kanebloie Skëköl a, esepa a ikieraëitö taië. E' sù wépa a imène taië shute, esepa a ikieraëitö taië shute. Kos se' a imène e' mik se' a ichakirdaë.

Jesús tté kueki se' ñi blabatsöraë

(Mateo 10.34-36)

⁴⁹ "Ye' dë'bitu ká i' a s'aláuk wes bö' taië wöbatskä ese tö s'aláwè es, e' mú wöbatskatke. ⁵⁰ Erë kewe tā ye' weirdaë siarë, e' kawöta dalè'ttsèyö, e' tö ye' eriawëke taië dö mik itka etä. ⁵¹ ¿A' ibikeitsé tö ye' dë'bitu ká i' a as a' ser bërë ñita? Ye' ichè, au. E' skéie ye' dë'bitu a' blabatsök. ⁵² I' tā iñak tkënewamitke, se' serke skel ñita, e' ñi blabatsöraë ye' tté kueki, bøl ñippöraë mañal tā, mañal ñippöraë bøl tā. ⁵³ Iyé ñippöraë ilà wëbie tā ena ilà ñippöraë iyé tā; imi ñippöraë ilà busi tā ena ilà ñippöraë imi tā; yäk ñippöraë iyäk tā."

I' weke Jesús tö e' wä kë ane ie'pa éna

(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

⁵⁴ Ñies Jesús tö ie'pa a' iché: "Mik a' isué tö kalī moneka diwö mi'ke e' ëkä, etä a' tö icheke 'kalī yërdaë', etä mokī

iwà yërdaë. ⁵⁵ Mik a' ittsé tō siwa' datse kâ sir poë e' êkâ, etâ a' tō icheke 'diba ardaë', etâ moki iwà ane. ⁵⁶ jA' e' õ suluë! A' éna iane mik kalî yërmi, mik dîba armi, erë ì uk ye' tso' iwà kkachoië tō yi dör ye', ¿wes kë e' wà ane a' éna? jA' kë wâ ì jcher tajë wes a' ibikeitseke es!"

A' ñi shulö
(Mateo 5.25-26)

⁵⁷ "¿Ì kuëki a' kë a' ibikeits tō ì dör buaë, ì dör suluë Skëköl a? ⁵⁸ Yile tō a' kkaté nuì kuëki e' wâ a' mí s'shulök wé a, e' tã ima'ú shulë ie' tã ñalâ kî as ie' kë tō a' wômüttsa s'shulökwak ulâ a we'ikë. A' kë tō iwë es, e' tã s'shulökwak tō a' wömerattsa s'shkëkîpa ulâ a tã e'pa tō a' wöterawâ s'wöto wé a. ⁵⁹ Ye' tō a' a' iché tō kë a' dôpattsa dô mik a' tō nuì e' patuëttsa seraâ etâ. E' kuëki a' er mane'û Skëköl a kam iwà dô a' kî e' yökî."

13

S'kawöta er mane'uk
Skëköl a

¹ E' ë këwö tã pë' welepa tso' ee, e'pa tō iché Jesús a tō Galilea wakpa wëpa welepa tso' iyiwak jchök mè Skëköl a iwé a. E' dalewa Pilato tō ie'pa ttökulur patké tã ipë shutuékâ iyiwak jchëne e' pë tã.

² Jesús tō iché ie'pa a: "¿Ima a' erbikö? ¿Galilea wakpa kötulur ñe'pa dör pë' sulusîpa tköka imalepa tsata, e' kuëki ie'pa weine es? ³ Ye' tō iché au, kë idör es. Erë a' kë er mane'û, e' tã ñies a'

wákpa qos duölurdaë. ⁴ Ñies u tso' Jerusalén kië Siloé, e' yöule kakkeë ak wa, mik e' anebitu anekâ ie'pa kî, etâ ie'pa duo dôkâ dabom eyök kî päköl (18). ¿Ima a' erbikö? ¿Ie'pa duolur ñe'pa kî inuì tso' tköka Jerusalén wakpa malepa tsata? ⁵ Ye' tō a' a' iché au, kë idör es. Erë a' kë er mane'û Skëköl a, e' tã ñies a' duölurdaë."

Higuera klö tté wà paké
Jesús tō

⁶ Jesús tō tté kleé ie'pa a' i' es: "Wëm eköl wâ kal kië higuera tso' tkëule elka idali shuâ. Ie' míâ iwö yulök, erë kë iwö tã yës. ⁷ E' kuëki ichéitö idali kkö'nukwak a: 'Tã tã duas mañal, ye' de kekraë higuera wö yulök, erë kë iwö tã'. E' kuëki itööbö as kë iku' àr éanas.' ⁸ Erë idali kkö'nukwak tō iché: 'A këkëpa, as iariâ duas ek. Súyö iwî paiklè kapöli tkëkâ iki. ⁹ E' wa sö isué tō duas étö tã iwörmi e'ma buaë idir. Erë kë iwöne, e' tã iteerasö.' "

Alaköl eköl wököulewâ e'
buawéne Jesús tō

¹⁰ Eno diwö et a Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl tté wa ñi dapa'wo wé etkue a. ¹¹ Etâ eë alaköl tso' eköl tteke wimblu sulusi tō wököulewa. Ie' kirirke es, e' kî duas de dabom eyök kî päköl (18). Kë ie' a' e' wödurkâ yësyësë. ¹² Mik Jesús tō isué, etâ ikiéitö e' ska' tã ichéitö ia:

—A tayë, be' buanene. Duë tō be' kiri'weke, e' ulâ a' be' tkashkar.

13 Età ie' ulà méka iki tã iwödunekane yësyësë tã Skëköl kíkëkamiitö tajë. 14 Erë Jesús tó alaköl bua'wëne eno diwö a, e' kueki judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir uluneka iki tajë. E' kueki ie' tó iché pë' dapanane eë e'pa a:

—Domingo etö shua kã tso' kul. Kã teröl dör se' a kanebloie. Kã teröl shua a' shkõ je bua'wëne. Kë a' kine eno diwö a bua'wëne.

15 Jesús tó iché ie' a:

—Ja' e' õ suluë! Eno diwö a a' ulitane tó a' iyiwak wöttseeke tã itsekemi di' yök. 16 Tayë i' dör Abraham aleri, e' tso' klöulewã Satanás ulà a dökã duas dabom eyök kã paköl (18) wës iyiwak moulewã es. Erë i'ñe dör eno diwö, erë ¿wës a' kë kã ikiane tó iwöttsëeyö aknama yöki?

17 Mik Jesús tó e' ché, etã ibolökpa jaënekã tajë. Erë pë' malepa ttsë'nerak buaë, i buaë kos wé Jesús tó e' kueki.

Mostaza wö ttë
(Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

18 Ñies Jesús tó iché: “Ì blúie Skëköl tso' ¿wës e' dör? ¿Ttë wé wa yö ikleëmi? 19 E' dör wës mostaza wö tkéwã wëm eköl tó ýök a es. Mostaza wö dör tsirlala, erë itskine talane bërie kalie, ese ulà tsakã dù u yööke.”

Pan wölöwoka ttë
(Mateo 13.33)

20 Ñies Jesús tó iché: “Ì blúie Skëköl tso' ¿ttë wé wa yö ikleëmi? 21 E' dör wës pan wölöwoka wötué tayë tó harinachka mañayök a es. E' tó

harinachka, e' kos wölöwëka tajë.”

Ukkö tsitsir
(Mateo 7.13-14, 21-23)

22 Jesús dami Jerusalén ñalé wa, etã eë kã tso' tseë, kã blublu ena kã tsitsir, e' wakpa wöbla'weke Jesús tó. 23 Etã yile tó ie' a ichaké:

—A këkëpa ¿yëne tó kë yi tsatkerpa tajë?

Ie' iutë:

24 —Tsatkë wëkkö dör tsir. Tajë pë' tó ima'wëraë shkökwaia, erë kë ie'pa döpa'wã. E' kueki a' e' diché iö shkökwaia. 25 Mik u wák e' kékã tó ukkö wötéwã, etã a' tso' u'rkã, e'pa tó ie' kiekë ukkö a. A' tó ichakeke: ‘A këkëpa, be' ukkö kköppöö sa' a.’ Erë ie' tó a' iuteraë: ‘Kë ye' wã a' sũule.’ 26 Etã a' tó icheraë ie' a: ‘Sa' chka' be' tã. Sa' di'ya' be' tã. Be' tó sa' wöbla' sa' kã a.’ 27 Erë ie' tó a' iuteraë: ‘Kë ye' wã a' sũule. A' dör ì sulu wamblökwakpa, a' yúshka bánet ye' yöki.’ 28 Mik a' tó Abraham, Isaac, Jacob ena Skëköl ttekölpã kos e'pa sué ì blúie Skëköl tso' e' a, erë a' uyanettsã bánet, etã a' iuraë siarë a' kã yilitdawa weine kueki. 29 S'ditsö datse kã wa'ñe, esepã döraë chkök buaë ì blúie Skëköl tso' e' a. 30 Es se' welepã kë dalöier'tã' kã i' a, esepã dalöier'daë tajë aishkuö tã. E' sũ se' welepã dalöier'tã' tajë kã i' a, esepã atdaë ibataie aishkuö tã.

Jesús eriane Jerusalén
wakpa dalërmik
(Mateo 23.37-39)

³¹ E' wöshā tā fariseowakpa welepa de Jesús ska' tā ichéitörak ia:

—Herodes éna be' ttakwa, e' kueki be' yúshka ká bánet.

³² Jesús tō ie'pa iuté:

—A' yú tā ichö s'kitö'ukwak ñe' a: 'Iñe ena bule ye' tso' aknamapa trë'ukyal, ñies s'buawukne, böiki tā ye' kanè ene.' ³³ Ye' mitke iñe, e' shkōmi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wöblane Skököl ttekölpa bak e'pa ttökulur ee, e' kueki ye' kē ttepawā ié.

³⁴ iA Jerusalén wakpa, Skököl ttekölpa kos ttekewā a' tō kekraë! iñies ittè pakökwakpa patkeke ie' tō a' a, e'pa ttekewā a' tō ák wa! iWekkē ye' erkiè tō ye' mú a' dapa'wè e' ska' wēs dakro mitchke tō ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erè kē a' ki ikiane yēs! ³⁵ Ye' ttö ttsö, Skököl kē tō a' ká kkö'nepaiā. Ye' tō a' a ichè tō a' kē tō ye' suepaiā dö mik ye' dene etā. E' kēwö ska' tā a' tō ye' cheraë: 'iAyëcha buaë yi datse Skököl ttö wa e'!

14

Wëm eköl iënekā taië e' bua'wé Jesús tō

¹ Etökicha tā eno diwö a Jesús miā chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Etā ee fariseowakpa welepa tso' iweblök krereë ikkatoie ilè ki. ² Etā wëm eköl kirirke iënekā taië, e' de dur Jesús wörki. ³ Etā Jesús tō ichaké s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa

wakpa a ena fariseowakpa a:

—iKawö tā' se' a s'buawukne eno diwö a?

⁴ Erè ie'pa kē wā ie' iütëne yës. Etā Jesús tō wëm e' klö'wé tā ibua'wéitö tā ichéitö ia: 'Be' yúshka.' ⁵ Etā ie' tō iché fariseowakpa a:

—A' alà ö a' baka anemi di' biule uk a eno diwö a, e' tā bet a' miā iyöktsa.

⁶ Ie'pa kē a ie' iütëne yës.

Skawötā e' ökwa s'malepa yöki

⁷ Jesús isué tō pè' shkeñaule chkök, e'pa welepa tō kula' tso' kékëpa dalöiërta' taië, esepa a ese shushtë e' tkoie. E' kueki ie' tō ie'pa patté i' es:

⁸ —Mik yile tō a' wele shkeñé ulabatsè kēwö tkö'uk, etā kē a' e' tkökser kula' tso' kékëpa taië a ese kulé ki. Isalema kékëpa dalöiërta' taië a' tsatā ese de, ⁹ etā yi tō a' shkeñé, e' tō ichè a' a: 'Be' we'ikëyö, kula' se mú kékëpa i' a e' tkoie.' Etā a' jaërkami taië, miraë e' tkökser kula' tso' se' ësepa a ese ki. ¹⁰ E' skéie, mik yi tō a' shkeñé, etā a' e' tköser kula' tso' se' ësepa a ese kulé ki. Es mik yi tō a' shkeñé, e' de a' ska', etā ie' tō ichè be' a: 'A yami, be' yú e' tkökser kula' tso' kékëpa a, ese kulé ki.' Es pè' kos tso' ee, e'pa tō a' dalöieraë wēs kékëpa taië es. ¹¹ Yi e' ttsöka taië, ese ardawa diöshët, erè yi e' wöëwa, ese kikardaka taië.

¹² Wëm tō ie' shkeñé chkök, e' a Jesús tō iché ñies:

—Mik be' tō pè' shkeñeke chkök be' ska' ö di'yök be' ska',

eta be' sini'pa ena be' elpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blüpa serke tsinet be' pamik, esepa kos kë shkeñar. Ie'pa tö be' shkeñemine, eta es be' ulà a iské detke. ¹³ E' skéie mik be' kawö tkö'uke, eta s'siarëpa ena s'yulëpa ena s'klö bachiulewä ena s'wöbla kë wawër, esepa shkeñü. ¹⁴ Ie'pa kë a iské menukne be' a. Erë mik s'ser yësyësë, esepa duowa shkenekä aishkuö ta, eta Skëköl tö be' a iské meraë, e' tö be' ttsë'weraë buaë.

Këwö taië e' tkö'wé
(Mateo 22.1-10)

¹⁵ Wëm eköl tkër chkök mesa ki ie'pa ta, mik e' tö i ché Jesús tö e' ttsé, eta ie' tö iché ia:

—Wëpa kawö tkö'weraë buaë aishkuö ta i blüie Skëköl tso' e' a, ayëcha buaë esepa.

¹⁶ Jesús tö ie' a iché:

—Wëm eköl tö kawö tkö'wëke taië ta ie' tö taië pë' shkeñé. ¹⁷ Mik ikawö tkö'uke e' diwö de, eta ie' tö iché ikanè méso a: 'Se' kawö tkö'uke, e' tso'tke kaneoule e' kueki be' yú s'kiule kos e'pa a ichök tö a' shkö kawö tkö'uk.' ¹⁸ Erë ie'pa ulitane tö iché kanè méso a: 'Wëstela be' ta, erë sa' wötkërke taië, kë sa' döpa.' Itsá tö iché ie' a: 'Erpa ye' tö ká tué e' sauk ye' mi'ke, e' kueki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tö e' olo'yö ye' ki.' ¹⁹ Iskà tö iché: 'Baka wë'ñe tuéyö kanebloie dabop, e' wà ma'uk ye' mi'ke, e' kueki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tö e' olo'yö ye' ki.' ²⁰ Iëköl tö iché: 'Irö ye' ulabatséwa, e' kueki kë ye'

döpa.' ²¹ Ikanè méso biteane iwökir ska' ta i kos ché ie'pa tö ie' a e' chéne ie' tö. Eta u wák ulunekä taië ta ichéitö ia: 'Be' yú bet ñalä kibi ki, ñies ñalä malepa ki, ta s'siarëpa ena s'yulëpa ena s'wöbla kë wawër ena s'klö bachiulewä, esepa tsübitu ie' kawö tkö'uk ye' ta.' ²² Bëré ta kanè méso dene, e' tö iché iwökir a: 'A këkëpa, i uk be' tö ye' patké, e' wëtke ye' tö, erë be' u kam wà iër.' ²³ Eta iwökir tö iché ie' a: 'Be' skä yüne u tso' bänet ese ñalé kos wa, eta pë' kö shkökwa ye' u a as iwà iërka. ²⁴ Ye' tö iché tö wëpa shkeña' ye' tö kewe, e'pa kë wëne kawö tkö'upa ye' ta.'

Jesús ttökataie sene e' dör darërë

(Mateo 10.37-38)

²⁵ Taië pë' mir Jesús itöki ta ie' e' wötrée ta ichéitö ie'pa a: ²⁶ "Yi senak ye' ttökataie, erë kë iëna ye' dalër iyé, imi, ilaköl, ila'r, iëlpä, ikutapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta ese kë döpa ye' ttökataie. ²⁷ Yi kë e' chö weinuk dö ittëwä krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie. ²⁸ Ichösö tö a' wële éna u yuak bërie. Kewe ie' e' tkökeser ibikeitsök tö kos u e' tué isuöie tö inuköl dömikä ö kë idöpakä iyuoie. ²⁹ Erë ie' kë wä ibikeitse kewe, e' ta ie' tö ichki tulëwä ta inuköl kë ta'ia iyuoie. Sulitane tö isuëmi, e'pa tö ie' wayueraë. ³⁰ Ie'pa tö ichëmi: 'Wëm wí u yuémi, erë kë ie' a iyöneia.' ³¹ Ñies ká blu' wële wä ijcher tö ká kuä'ki blu' datse ñippök ie' ta,

e' ta ie' e' tköraser ibikeitsök kewe: 'Ye' wa ñippökwakpa tso' döka 10.000. Ye' bolök wa ñippökwakpa tso' döka 20.000. ¿Ye' e' alömika iki ö kë ye' e' alöpaka iki?' ³² Ie' isué tö ie' kë e' alöpaka ibolök ki, e' ta kam ibolök dö tsinet, e' yöki ie' tö ibiyöchökwakpa patkeraë ibolök a ichök tö '¿wes sö ishulèmi as se' ser bère ñita?' ³³ E' kueki yi senak ye' ttökataie ese tö iwà bikeitsö kewe. Es a' kë e' chö ì kos tso' a' wa e' mukat, e' ta kë a' döpa ye' ttökataie.

Dayë kë kke ta'ia

(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

³⁴ "Dayë dör buaë, erë kë ikke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. ³⁵ Kë ibua'ia iyök kapeyoie. Kë ibua'ia ñie. E' dör buaë këumi ë. ¡Yi éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblö bua'ie!"

15

Obeja kkö'nukwak e' tté

(Mateo 18.10-14)

¹ Kekraë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, esepa döke tajë Jesús ska' ikittsök. Ñies pë' malepa cheke fariseowakpa tö tö e'pa dör pë' sulusipa, esepa döke tajë Jesús ttöke e' kittsök. ² Fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tö Jesús chémi suluë ñi a. Ie'pa tö iché:

—Ie' tö pë' sulusipa sueke buaë, ñies esepa ta ie' chköke.

³ E' kueki tté kleé ie' tö ie'pa a i' es: ⁴ "A' isie wa obeja tso' döka cien, e' etö chowa, e' ta a' tö imalepa döka

dabom suliyök ki sulitu (99), e' meraat iké a ta a' miraë ichowa e' yulök dö wé a' tö ikué ee. ⁵ Mik a' tö ikué, eta a' ttsë'rdaë buaë ta a' tö ikeraka pperaka kuli' ki. ⁶ Mik a' dene iu a, eta a' yamipa ena pë' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tö a' u a ta a' tö icheraë ie'pa a: 'Ye' obeja chë'wa, e' kuéneyö. A' ttsë'nú buaë ye' ta.' ⁷ Es ñies ye' tö a' a' iché tö mik pë' sulusi eköl, ese er mane'wé Skököl a, eta e' tö Skököl tso' ká jai a, e' ttsë'wé buaë shute tköka imalepa döka dabom suliyök ki sulitu (99) e' bikeitsö tö ie'pa dör yësyësé, kë kawöta er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

⁸ "Ñies alaköl wa inuköl tso' döka dabop, e' chowa etk, e' ta ie' tö bö'wö tskéka iushklétsa ta iyulé bua'iewa ta iwà kuéitö. ⁹ E' ukuöki ta ie' tö iyamipa ena pë' serke io'mik e'pa kié iu a ta ichéitö ie'pa a: '¡A' ttsë'nú buaë ye' ta! Ye' inuköl chë'wa, e' kuéneyö, e' kueki e' kéwö tkö'üsö ñita.' ¹⁰ Es ñies ye' tö a' a' iché tö mik pë' sulusi eköl er mane'wé Skököl a, eta e' tö Skököl biyöchökwakpa ttsë'weke buaë shute."

Ala e' wamblö suluë e' nuí olo'yé iyé tö iki, e' tté

¹¹ Ñies Jesús tö ikleé ie'pa a tté i' wa: "Këképa eköl alá dör böi wëpa. ¹² Ilà tsirla tö iché iyé a: 'A yëwö, ì mekeat be' tö ye' a mik be' duökewatke eta, e' mütke be' tö ye' a.' Eta iyé íyi kos, e' blabatséitö méitö ila'r

böl a eköl eköl kos ikawöta imuk ia ekkē. ¹³ Ká kē bak tajē, etā i kos méitō ilà tsirla a, e' watuēttsa ilà tō, e' ské klō'wéitō tā imía ká kua'ki. Ee ie' tō ie' inuköl kos we'ikéwa iyi sulu ē ki. ¹⁴ Mik ie' inuköl enewa, etā bli ane tajē ká e' ki, e' kuēki ie' ttémitke bli tō. ¹⁵ Ee tā ie' mía kanè yulök ká e' wakpa eköl ska'. Etā wēm e' tō ie' a kanè mé köchi tiök. ¹⁶ Ie' duéwa bli wā suluē. Köchi chkè kē ñano se' a ese ñakwā ie' éna, erē kē yi tō ie' a imè. ¹⁷ Bata ekkē tā ie' tō ibikeitsé: 'ǂlök ye' e' tōtkēr bli wā ié? Wēkkē ye' yé u a kanè mésopa tso', e'pa wā chkè tso' tajē. ¹⁸ Ye' míane ye' yé ska', tā ye' tō icheraë ie' a: A yéwō, ye' tō i sulu wamblé Skéköl ki, ñies be' ki. ¹⁹ Ye' jaëne tajē. Ye' kiök be' alà, e' kē dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saú wēs be' kanè mésopa suēkebō es.' ²⁰ Etā ie' e' kékā mía iyé ska'.

“Mik idökemitke iyé ska', etā iyé wō de iska' tā idoiā kamiē tā ie' wa iwēr siarē. Ie' tunemi iñaletsuk tā ipaklō'wéwaitō iwōalattséitō. ²¹ Etā ilà tō iché ie' a: 'A yéwō, ye' tō i sulu wamblé Skéköl ki ñies be' ki. Ye' jaëne tajē. Ye' kiök be' alà, e' kē dör ye' siarla e' a.' ²² Erē iyé tō iché ikanè mésopa a: 'Datsi' bua'ie yulö iökā ie' ki bet, tā ula'tsio iōwā tā klökkuō iökā iki. ²³ Baka pupula bua'buā yulö tā ittōwā. Ye' alà dene e' kékō tkō'wēkesō. ²⁴ Ye' alà i' dene, e' dör wēs ie' du'wā e' shkenekane es. Ye' alà mineā ye' yōki kē tté ttsēneia ye' wā, e' dene e'

kuēki ikéwō tkō'ūsō.' Etā ie'pa tō ikéwō tkō'wémi tajē.

²⁵ “E' dalewa ilà kibi tso' kaneblök kañika. Mik ie' datse e' de tsinet u a, etā ie' tō ittse tō iyamīpa alárkerak tajē blarkerak, klötōke tajē. ²⁶ Etā ie' tō kanè méso kié eköl tā ichakéitō: 'ǂl kékō tkō'wēke a' tō ekkē?' ²⁷ Etā kanè méso tō ie' iuté: 'Be' èl dene, e' kuēki be' yé tō sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' èl dene buaë, kē wēs ie' dē', e' kékō tkō'woie.' ²⁸ Erē e' tō ilà kibi uluwéka tajē. Ie' kē shkakwā weshké. E' kuēki iyé e' yéttsa u'rkī tā iwōpablé tajē tā iché ie' a: 'Be' shkōwā sa' tā, kē be' ulunuk.' ²⁹ Erē ie' tō iyé iuté: 'Ye' kaneblé'mi be' a e' ki duas de tajē. Ye' kē wā be' ttō dalōsequlewā yēs. Erē chibola ē kē meule be' wā ye' a katano ye' sini'pa tā. ³⁰ Erē i'ñe tā be' alà e' dene. Ie' tō be' inuköl we'ikwa alakōlpa sulusipa tā etā be' tō baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' kékō tkō'woie.'

³¹ “Iyé tō ie' iuté: 'A alala, be' tkēria ye' tā kekraë. I kos tso' ye' wā e' dör be' icha. ³² Erē be' èl dene buaë, e' dör wēs ie' du'wā e' shkenekane es. Ie' mineā ye' yōki kē tté ttsēnene ye' wā, e' dene, e' kuēki s'kawōta e' kékō tkō'uk chkè wa, di'yè wa, ttsē'ne bua' wa.'”

16

Inuköl blú iyi kuēblu e' erbikō buaë, e' tté

1 Ñies Jesús tō tté kleé ittōkatapa a i' es: “Wēm bak eköl kaneblōke inuköl blú a

íyi kuebluie. Etökicha ta pē' welepa tō ie' kkaté iwōkir a tō ie' tso' iwōkir inukōl we'ikōkwa. ² Iwōkir tō ie' kié ta iché ia: 'Ye' wa ijchēnewa tō be' tso' ye' inukōl we'ikōk. Be' kē a kanè ta'ia. Ye' be' trē'wekeshkar. E' yōki i kōs kanewé be' tō, e' yēkkuō kkachō ye' a.' ³ Ie' ibikeitsé: 'Ye' wōkir tō ye' trē'wekeshkar, ¿wes ye' e' ùmi? Kē ye' diché ta'ia kanè darērē woie ena ye' jaēne inukōl kakkiök. ⁴ Ye' éna iānetke tō wes ye' e' ùmi mik ye' trēneshkar etā as yile tō ye' kkō'nù.' ⁵ Etā ie' tō pē' kōs ña'weke iwōkir tō e'pa kiéttsa ekōl ekōl. Mik e' tsá de, etā e' a ie' tō ichaké: '¿Kōs be' ñarke ye' wōkir ulà a?' ⁶ E' tō iuté: 'Ye' ñarke ie' ulà a kiō dōka galon cien (100) ekkē.' Ie' iché ia: 'I' be' yēkkuō. Be' e' tkōser bet ta yēkkuō se ki be' ñarke se, e' mane'úttsa ta ishtōka tō be' ñarke galon dōka dabom skeyōk ē (50).' ⁷ E' ukuōki ta ie' tō ichaké iēkōl ñarke a: '¿Ñe be', kōs be' ñarke ye' wōkir ulà a?' E' tō iuté: 'Ye' ñarke trigowō dōka saco cien (100) ekkē.' Ie' tō iché ia: 'I' be' yēkkuō. Se ki be' tō imane'úttsa ta ishtō iki saco dōka dabom paryōk ē (80).' ⁸ Mik i wambléitō, e' jchēnewa iwōkir wa ta ibikeitséitō: 'Ye' íyi kueblu kē wa ikanè one yēsyesē, erē ie' kabikeitso buaē e' kimoie. E' ē kueki ikikekekayō.' "

Jesús tō ichéne: "Es ñies yō iché tō wépa kē tō Skékōl dalōiè esepa kabikeitsō buaē e' kimoie tkōka wépa dōr ie'

olo ta' taiē e' icha esepa tsata. ⁹ E' kueki yō iché a' a tō inukōl kē dōr ibua'ie. E' wa s'malepa kimú as ie'pa tō Skékōl dalōiō. A' tō iwé es e' ta aishkuō ta ie'pa tō a' kierawa buaē weshkē seno wé yōbiē e' a.

¹⁰ "Yi tō kanè tsitsir weke yēsyesē, ñies ese tō kanè taiē wēmi es. Erē yi kē tō kanè tsitsir weku' yēsyesē, ñies ese kē tō kanè taiē wēpa yēsyesē. ¹¹ E' kueki inukōl kē wakanewē a' tō yēsyesē, e' ta ¿yi erblōmi a' mik i tueta' chōkle, ese wakanéwoie? ¹² Ñies a' kē tō o'ka icha wakanewē yēsyesē, e' ta ¿yi tō a' icha mēmi a' a wakanewē?"

¹³ "Wé klōulewa kané mésoie, ese kawōta iwōkir ē ttō dalōiök. Iwōkirpa chōpa bōl, e'ma ie' kawōta ekōl ē dalōiök ena iēkōl watōktsa. Es a' kē a er menukwa Skékōl ki ena inukōl ki ñita."

¹⁴ I ché Jesús tō e' ttsé seraa fariseowakpa tō. Ie'pa éna inukōl dalēr taiē, e' kueki ie'pa tō iwayué. ¹⁵ Ie' tō iché ie'pa a: "A' e' ò sulitane wōrki tō a' dōr pē' buaē yēsyesē, erē a' er sūle buaē Skékōl wa. I kikekeka s'ditsō tō taiē, ese wēr suluē ie' wa.

I kōs kitule Skékōl yēkkuō ki e' wà tkōraē

¹⁶ "I kit Moisés ena Skékōl ttekōlpa tō yēkkuō ki, e' wa s'wōblaonebitū dō mik Juan S'wōskuōkwak dē'bitū etā. Erē e' itōki ta i blúie Skékōl tso' e' tté buaē pakarke ta sulitane tso' ima'uk darērēē diché wa dōkwa e' a.

17 “Ká jaì ena ká i' ertá'wa. Erë Skëköl yëkkuò kitule, e' kě ertá'wa yës, e' wà tköraë seraa dôwã ttè bataë.

Se' ñi òwa ese ché Jesús tò (Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

18 “Wëm tò itayë éwa ese tò tayë skà tséwãne, e' tã e' wa ie' tò isenewãbak kewe e' dalôsëwéwã. Ñies tayë a'wa iwëm tò, ese tséwãne wëm o'ka tò, e' tã e' wa ie' tò tayë e' senewãbak kewe e' dalôsëwéwã.

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

19 “Inuköl blú bak eköl e' e' paið datsi' bua'buá è wa. Këkraë ie' chköke, di' yöke buaë. 20 Ñies s'siarë bak eköl kië Lázaro, e' e' tkökeser blu' e' u wékkö a. Ie' pa dör smewö ëme. 21 Ie' éna blu' chkè po darke, e' ñakwã suluë. Chichi döke ie' smewö pakuyök. 22 Ká et tã ie' siarla blënewã, tã Skëköl biyöchökwakpa tò ie' wimblu tsémi ká jaì a chkök Abraham tã. Ñies inuköl blú ñe' blënewã tã inú wötënewã.

23 “Etã ie' tso' weinuk siarë wé s'wimblu weirke eë tã iwökéka tã Abraham suéitö kamië ká bánet, e' batsi' a Lázaro tkër. 24 Etã ie' ar taië Abraham wöã tã ichéitö: ‘jA këképa Abraham, ye' saú er siarë wa! Ye' weirke taië bö' i' a. Be' we'ikèyö, Lázaro patkõ iulatska bata nuukka di' a tã ipatkõ ye' ku' nuukka as ipaser.’ 25 Erë Abraham tò iüté: ‘Be' éna ianú tò mik be' bak ttsë'ka, etã iyi buaë kôs bak be' wã. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe

tã ie' wöpablëne buaë, e' skéie be' weirkene siarë. 26 Kíie tã, káblë iskië e' tso' se' shushãë. E' kuëki sa' shkak a' ska', esepa kě dôpa a' ska'. Ñies a' shkak sa' ska', esepa kě dôpa sa' ska'.

27 “Inuköl blú tò iché: ‘A yëwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkõ ye' yë u a 28 ye' ëlpa döka skël, e'pa pattök as ie'pa kě dö ká i' a wé s'weirke siarë eë.’ 29 Abraham tò iché ie' a: ‘Í kit Moisés ena Skëköl ttekölpa malepa e'pa tò yëkkuò ki, e' tso' ie'pa wã, jas ttè e' iütö ie'pa tò!’ 30 Blu' tò iüté: ‘A yëwö Abraham, e' kě dör wë'. Erë se' duowã eköl shkenekane ese tò ie'pa patté, e' tã ie'pa er mane'uraë.’ 31 Erë Abraham tò iché ia: ‘Ttè kit Moisés ena Skëköl ttekölpa e'pa tò, e' kě iütëne ie'pa wã, e' tã s'du'wã shkenekane ese míã ie'pa pattök, e' tã ñies ie'pa kě tò ie' ttö iütëpa.’”

17

A' tso' wösh wa ì tò ské ì sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

1 Jesús tò iché ittökatapa a: “Këkraë se' erkiöörke ì sulu wamblök; jerë yi tò se' erkiöwëke, esepa tò inuí suëraë! 2 Yi tò ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shütë tköka ák wawoie muéwã ikuli' a batrëemi dayë a e' tsatã. 3 jA' tso' wösh wa!

“A yami tö ì sulu wamblé a' k_i, e' t_a iuñú. Ie' er mane'wéne, e' t_a inuì olo'yó iki. ⁴ Eré ká etkë a ie' tö ì sulu wamblé a' k_i dōk_a kuktökicha (7), eré ie' iché dōk_a kuktökicha: 'ye' er mane'wéne, e' t_a ilo'yó iki.”

S'k_i erblō Skëköl mik

⁵ Et_a Skëkëpa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö ie' a' iché:

—Sa' k_imú k_i erblök Skëköl mik.

⁶ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' erblōpa Skëköl mik tsir wes mostaza wö dör tsirla ekkë, e'ma a' tö ichèmi kal bërie i' a: 'Be' e' yöttsa íe e' tkōw_a dayë a', t_a iyërdatts_a.

Wes s'kawōt_a kanëblök Skëköl a

⁷ “Ichösö tö a' wele w_a kanë méso tso' eköl, e' m_ia tē tōk alè ö a' iyiwak kkō'nuk alè. Mik idene u a, et_a a' kë tö ichëpa ie' a: 'Weshkë, be' e' tkōser chkök, ye' tö be' tieke.’ ⁸ A' kë tö ichëpa i_a es. E' skéie a' tö ichëra ie' a: 'Be' datsi' mane'ú, be' ulō ye' a t_a ye' tiō. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.’

⁹ Ie' tö iwé wes a' tö ie' ké iuk es, e' k_i a' kë tö wéstela chëpa i_a. ¹⁰ Es ñies mik ì uk Skëköl tö se' ké, ese wésö s_era_a, et_a ichösö ie' a' i' es: 'Ì uk sa' kàne, e' ã wé sa' tö. Sa' dör kanë mésopa èsepala ã.’”

Wëpa dabop kiri'weke lepra tö e'pa bua'wéne Jesús tö

¹¹ Jesús michoë Jerusalén, e' damitkō Samaria ena Galilea. ¹² Mik ie' dōkemitke ká tsitsirla a t_a eë wëpa dōk_a

dabop kiri'weke lepra tö, e'pa e' yétts_a iëter k_amië ¹³ t_a iarkerak Jesús ts_ak_a:

—¡A Jesús, a s'wöbla'ukwak, sa' sa'ü er siarë wa!

¹⁴ Mik ie' tö ie'pa sué, et_a ichéitō ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotëpa a as sulitane w_a ijchër tö a' buanene. Ie'pa mirwaia ñal_a k_i e' dalewa ie'pa buanene. ¹⁵ Mik ie'pa eköl tö isué tö ibuanene, et_a ibiteane Jesús ska' Skëköl k_ikök_{k_a} taië aneule. ¹⁶ Ie' e' tkéw_a kuchë k_i iwö méw_a íyök k_i Jesús klō ska' wéstela chök. Wëm e' dör Samaria wak. ¹⁷ Jesús tö iché i_a:

—¿A' buanene e' kë dör dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)? ¹⁸ Wëm dör ká ku_a'k_i wak ¿e' ã biteane Skëköl k_ikök_{k_a}?

¹⁹ Ie' tö iché wëm a:

—Be' e' kōk_a be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tö be' bua'wéne.

Ì blúie Skëköl tso', wes e' kéwö dör

(Mateo 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseowakpa tö ichaké Jesús a:

—Ì blúie Skëköl tso', ¿mik e' kéwö datse?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' kë dör íyi suëmi sulitane tö ese. ²¹ Itso'tke a' shu_a, e' kuëk_i kë yi a iyërpa, 'Íe itso', ö 'Wíe itso'.

²² T_a ichéitō ittōkatapa a:

—Ikéwö dōraë mik a' tö ibikeitseraë: 'Jesús dör S'ditsö Alà, e' mú dō i' t_a s'blúie. E' diwö et ã kkechekesö suè.' A' tö bikeitseraë es, eré a'

kě tō isuepa kām ye' dōne e' yōki. ²³ Welepa tō icheraē: 'Íe ie' de', ö 'Diäe ie' de'; erē kě a' minuk isaūk, kě a' minuk itōki. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, eta sulitane tso' ká wa'ne e'pa tō isueraē wes alá wōnar tō ká olo ppèe ká wa'ne e' suēsö es. ²⁵ Erē e' yōki kewe ye' kawōta weinuk tajē ye' bolōkpa ulà a, ie'pa tō ye' waterattsä. ²⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, eta e' kēwö dōraē wes Noé kēska' es. ²⁷ E' kēwö ska' tã ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwä wes kekraē es dö mik Noé dewä ikanò bērie e' a eta. E' bet tã di' dettsä tajē ie'pa ki, e' tō ie'pa ulitane ttélur. ²⁸ Es ñies iwamblēne wēm bak kiē Lot, e' kēwö ska' tã. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi taūk ena íyi wataūk, ie'pa tso' íyi kuatkök ena u yuök wes kekraē es. ²⁹ Erē mik Lot e' yéttsä Sodoma, eta azufre datse ká jai a wōnarke bö'ie, ese yēne ká e' ki wes kalí es, e' tō ie'pa kos ttélur. ³⁰ Es itkōraē mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene eta.

³¹ "Mik e' kēwö de, eta yi tso' u bata ki, ese kě dōkwane weshke íyi tsukmi. Ñies yi tso' kaneblok kañika, ese kě dōkwane weshke. ³² Í bak Lot alaköl tã* e' ska' a' er anú. Ie' yōnane dayē wōsīe, ie' éna íyi dalēr tajē e' kuēki. ³³ Yi e' tsatkak ittēwä yōki, ese ulà a sene michoē kě dōpa aishkuō tã. Erē yi e' mettsä ttēwä ye'

dalērmik, ese ulà a sene michoē dōraē aishkuō tã.

³⁴ "Ye' tō a' a ichè tō e' nañewe se' bōl kapōke ka' etkē ki, tã eköl mira iwä tã ièköl atdaē. ³⁵⁻³⁶ Alakölpa bōl tulur ák wawök ñita tã eköl mira iwä tã ièköl atdaē.†

³⁷ Jesús ttōkatapa tō ie' a ichakē:

—A Skēkēpa, ¿wé e' wamblērmi?

Jesús tō ie'pa iuté ttè i' wa:

—Sulitane wä ijcher tō wé ölö daparke tajē, eē ilè nu tēr. Es ilè sueraē a' tō iwà kka-choie tō wé iwamblērmi.

18

Alaköl dör schö ena s'shulōkwak eköl, e' tté

¹ Jesús éna ikkachak ittōkatapa a tō s'kawōta ikiök S'yé a kekraē kě shtrirta'wä, e' kleitō ie'pa a i' es: ² "Ká et ki s'shulōkwak eköl tso', e' kě suarta' Skēköl yōki, ñies ie' kě tō yi dalōieta'. ³ Ká e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippōke ibolök tã. Kekraē ie' miä s'shulōkwak ñe' ska' tã ichkeitō iä: 'Ye' kimú. Ye' bolök tō ye' we'ikeke, e' shulö ye' a'. ⁴ E' tka ká tajē erē s'shulōkwak kě wä iūtēne. Bata ekkē tã s'shulōkwak tō ibikeitsé: 'Alaköl schö i' tso' ye' tsiriuk ñie. Erē ye' kě suarta' Skēköl yōki, ñies kě ye' tō yi dalōieta', ⁵ erē ie' tté shuleraeyö as kě idōia ye' shtriuk tajē ttè e' wa.' "

⁶ Skēkēpa tō ikí ché: "Í ché s'shulōkwak suluē ñe' tō

* 17:32 Génesis 19.26 saú. † 17:35-36 Yēkkuö kēchke wele tō versículo 36 kí kuōtkéka. E' tō ichè i' es: Wēpa bōl tso' kaneblok tē a, eköl mítser tã ièköl atē.

e' bikeitsõ buaë. ⁷ Wépa shukitulebak Skëköl wā, tso' ie' a ikiök ñië nañeë, ¿esepa kë tsatkepaitõ? ¿Ie' tõi ie'pa keraë ipanuk? ⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitõ bet, kë dör ká taië. Erë ye' dör S'ditsõ Alà, mik e' dene, etā s'erblöke Skëköl mik, ¿esepa kuëmiyõ ká i' a?

Fariseowak ena inuköl shtökwak Roma wökirpa a, e' tté.

⁹ Pë' tso' Jesús ttõ küttsök, e'pa welepa e' bikeitsõ tõi ie'pa serke yësyësë Skëköl wōa, erë ie'pa wōska sulu s'malepa wër. Esepa a ie' tõi ttè kleé i' es: ¹⁰ "Wépa bõl míā Skëköl wé a ttök S'yë tā. Eköl dör fariseowak, eköl dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. ¹¹ fariseowak ttödur S'yë tā, ie' iché i' es: 'A Skëköl, wëstela chekeyõ be' a tõi ye' kë dör suluë wës s'malepa es. Ie'pa dör akblökwakpa ena pë' sulusipa ena s'senewabak e' dalöseukwā wakpa. Ñies ye' kë dör suluë wës inuköl shtökwak dur wí es. ¹² Domingo bit tā ye' batsöke ká bõt ká bõt këkraë. Ñies ì kōs de ye' ulā a, e' blatekeyõ dōka dabop, e' tsá eyök mekeyõ be' a.' ¹³ Erë inuköl shtökwak e' dur bánet, ie' eriane taië, ie' wõ ë kë kanekā ká jai sauk, ie' batsi' ë tōke iulā wa ie' eriane taië kueki. Ie' tõi iché: '¡A Skëköl, ye' dör pë' sulusi, ye' saú er siarë wa!'

¹⁴ Jesús tõi ichéne: Ye' tõi a' a ichè tõi yi e' ttsōkā taië ese wōardawa, erë yi e' wōéwa ese kīkardakā taië. E' kueki inuköl shtökwak ñe' míane iu a klō'wé Skëköl tõi wës pë' buaë yësyësë es. Erë fariseowak kë minene es.

Jesús tõi ikié S'yë a ala'rla kī (Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pë' wā ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulā mùkā ikī. Erë mik e' sué ittōkatapa tõi, etā ie'pa tõi pë' uñëlor. ¹⁶ Erë ie' tõi ittōkatapa kié tā ichéitõ:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kë iwöklō'warīa. ¹⁷ Moki ye' tõi ichè tõi yi kë e' wōōwa wës alala es, ì blúie Skëköl tso' e' kiowa, ese kë dōpawāia.

Inuköl blú eköl tõi Jesús a ichaké (Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiowak wökir eköl tõi Jesús a ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, be' dör buaë, ¿ì wëmi ye' tõi as sene michoë dō ye' ulā a?

¹⁹ Ie' tõi iūté:

—¿Ì kueki be' ye' kié buaë? Skëköl eköl ë dör buaë. ²⁰ Ttè me'atbak ie' tõi dalōiëno, e' jcher be' wā buaë. E' tõi iché: 'Kë a' kawō tā' s'senewabak dalöseukwā, kë a' kawō tā' s'ttökwa, kë a' kawō tā' akblök, kë a' kawō tā' s'kkatök kaché wa, a' yé ena a' mì dalōiõ.*

²¹ Wëm e' tõi ie' a' iché:

—Ttè e' kōs dalōië'bitu ye' tõi, ye' iā duladula etā.

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

22 *Ie' tō ttē e' ttsé t̄a ie' iūtē:*

—*Íyi etkē kianeia be' a wē, e' dör i': i tso' be' w̄a, e' wataúttsa s̄eraa t̄a iské múttsa s' siarēpa a. E' ukuōki t̄a be' shkō ye' t̄a ye' ttökataie. Es t̄a íyi buaē taiē dōraē be' ulà a k̄a jai a.*

23 *Erē wēm e' dör inuköl blú taiē e' kueki mik ie' tō e' ttsé, et̄a ie' erianeka taiē.* 24 *Jesús tō isué tō ieriane t̄a ichéitō ia:*

—*iInuköl blúpa a darērēē idir dōkw̄a i blúie Skéköl tso' e' a! 25 Esepa a dōka eē, e' dör darērēē tkōka kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsata.*

26 *Wépa tso' ittsök e'pa tō ichaké Jesús a:*

—*E' dör es, e'ma ɿyi tsatkērmī?*

27 *Ie' tō ie'pa iūtē:*

—*Ì kē or s'ditsō a, ese ormi Skéköl a buaē.*

28 *Et̄a Pedro tō ie' a iché:*

—*Ittsō, sa' íyi kōs me'at sa' tō t̄a sa' bite be' t̄a.*

29 *Ie' tō iché ie' a:*

—*Moki ye' tō a' a iché tō yi isie tō iu ō ilaköl ō iēlpa ō iyē ō imì ō ila'r, e' méat i blúie Skéköl tso' e' dalērmik, 30 ese ulà a iské dōrane taiē shūte k̄a i' a, ñies aishkuō t̄a sene michoē dōraē iulà a.*

Jesús skà e' biyō ché tō iterawa

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

31 *Jesús tō ittōkatapa dabom eyök k̄i bōl (12), e'pa kiēmi bánet t̄a ichéitō ie'pa a: “Se' mirka Jerusalén i', et̄a eē i kōs kit̄at Skéköl ttekōlpa tō yēkkuō k̄i e' wà tkōraē, ye' dör S'ditsō Alà, e' t̄a. 32 Ie'pa tō*

ye' wōmeratts̄a pē' kē dör judiowak esepa ulà a. E'pa tō ye' wayueraē, cheraē suluē, iwiri tuōrarak ye' k̄i. 33 Ie'pa tō ye' pperaē, ye' tterawa; erē e' k̄i k̄a de mañat et̄a ye' shkerdakane.

34 *Erē i ché ie' tō ittōkatapa a, e' wà blēulew̄a ie'pa yōki, e' kueki ie'pa kē a iwà ane.*

Wēm eköl wōbla kē wawēr tso' Jericó e' bua'wēne Jesús tō (Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

35 *Mik Jesús demi tsinet Jericó, et̄a eē wēm tkēr eköl ñala sk̄a' inuköl kak kiök. Ie' wōbla kē wawēr. 36 Mik ie' tō ittsé tō pē' dami taiē ñala k̄i, et̄a ie' tō ichaké tō ɿi wamblērke?*

37 *Ie'pa tō iché ie' a tō Jesús Nazaret wak dami ñala k̄i.*

38 *E' kueki ie' tō iché aneule:*

—*iA Jesús, s'blú David bak e' aleri, ye' saú er siarē wa!*

39 *Pē' dami Jesús yōki kewe, e' tō wēm e' uñeke as isiwa'blōw̄a. Erē ie' tō ik̄i ché aneule:*

—*iA David aleri, ye' saú er siarē wa!*

40 *Jesús e' dués̄er t̄a itsuk patkēitō. Mik ide, et̄a Jesús tō ie' a ichaké:*

41 —*ɿI kiane be' k̄i tō ye' tō iwē be' a?*

Ie' iūtē:

—*A kēkēpa, ye' k̄i ikiane tō ye' wōbla buarne.*

42 *Jesús tō ie' a iché:*

—*iBe' erblé ye' mik, e' wa be' buanene!*

43 *E' wōsha t̄a ie' wōbla buanene t̄a imiá Jesús t̄a taiē tō Skéköl k̄ikekarami taiē.*

Ñies wépa kos tö isué e'pa tö Skëköl kîkekarami tajë.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakè

¹ Jesús de Jericó, e' shködur ee. ² Ee wëm eköl serke kiè Zaqueo, e' dör inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa wökir. Ie' dör inuköl blú tajë. ³ Ie' kî Jesús kiane sué, erë ie' dör tsirlala iskila, tajë pè' tso', e' kueki ie' kè wö dè'ka Jesús sauk. ⁴ E' kueki ie' tunemi wé Jesús tkökemi ee tkaka kal ulà a ipanuk sué. ⁵ Mik Jesús dökemitke kal e' dikia, età iwökéka ta iché Zaqueo a:

—A Zaqueo, be' e' öwa bet. Ìñe ye' mi'ke be' ska' kapökrö.

⁶ Zaqueo e' éwa bet ta Jesús kiéwaitö iu a ttsë'ne buaë. ⁷ Mik pè' ulitane tö isué, età ie'pa tö Jesús ché suluë. Ie'pa tö iché ñi a: “¿Iöök ie' mi'ke pè' sulusi u a?” ⁸ Zaqueo e' duéka ta iché Skëképa Jesús a:

—A kékëpa, ye' tð ttsö. Ì kos tso' ye' wa, e' shaböts meraëyö s'siarëpa a. Ñies yile iyi ekiblëyö, e' ta e' mekeneyö ie' a dökä ktëtökicha.

⁹ Jesús tö iché ie' a:

—Be' dör Abraham aleri, erë be' erblé Skëköl mik moki wës Abraham es, e' kueki i'ñe ta be' de Abraham alà chökîe. E' kueki i'ñe be' tsatkëne, ñies wépa tso' be' u a erblé Skëköl mik e'pa tsatkëne. ¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alà, e' dè'bitu, wépa chë'ulur ì sulu ulà a esepa yulök tsatkè.

Inuköl mène wakanewè, e' tté

¹¹ Jesús dökemitke Jerusalén. Pè' tso' ie' tð kïttsök, e'pa tö ibikeitsé tö mik ie' de Jerusalén età ì blúie Skëköl tso' e' kèwö dewatke da'äie. E' kueki ie' tö ie'pa a ikleé i' es:

¹² “Wëm tso' eköl dör blu' ditséwö, e' mia kamié ká kua'kî a iblú kibi ska' as e' tö ie' tköka blu'ie, wé ie' bite ee. E' ukuöki ta ibitukeane.

¹³ Kam ie' mi', età ie' tö ie' kanè mésopa kié dabop, e'pa a ie' tö inuköl mé tajë ñikkëë eköl eköl a. Ie' tö iché ie'pa a: ‘A' tö inuköl se wakaneú dö mik ye' döne età, isuöie kos a' tö ikî klö'wëmi.’ ¹⁴ Erë pè' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluë. E' kueki ie'pa welepa patkérakitö blu' kibi ska' ichök: ‘Sa' kè kî ie' kiane sa' blúie, e' kueki kè itkarka.’

¹⁵ “Erë blu' kibi tö ie' tkéka blu'ie ta ie' miáne wé ibite ee. Mik ie' dene, età ie' tö ikanè mésopa dabop, wépa a ie' tö inuköl me'at, e'pa kiök patké isuöie tö kos inuköl kî klö'wérakitö. ¹⁶ Itsá debitu tö iché iblú a: ‘A kékëpa, be' inuköl wakanewéyö, e' kî klö'wéyö dökä dabohtökicha.’

¹⁷ Blu' tö ie' iuté: ‘E' dör buaë. Be' dör kanè méso buaë. Ì elkela wakanewébö yësyësé, e' kueki ye' tö be' tkekeka ká dabop, e' wökirie.’ ¹⁸ Iskà debitu tö iché: ‘A kékëpa, be' inuköl wakanewéyö, e' kî klö'wéyö dökä skëtökicha.’ ¹⁹ Ñies blu' tö ie' iuté: ‘Ye' tö be' tkekeka ká skel, e' wökirie.’

²⁰ “Erë iëköl debitu, e' tö

iblu' a iché: 'A kéképa, i' be' inuköl. Ye' tō ipatréwā tsamo a tā ibléyō. ²¹ Be' dör wēm er darërëe ese. Ì kē dör be' icha ese klō'wēkewabō. Nies be' tō iyi wöshteke wē kē be' wā iku-atkēne eē. Ye' suane be' yōki, e' kuēki ye' tō be' inuköl blé.' ²² Etā blu' tō ie' a iché: 'Be' dör kanè méso sulusi ese. Ye' tō be' kichaterattsā be' wāk ttè wa. Be' tō iché tō ye' dör wēm er darërëe ese. Be' tō iché tō ì kē dör ye' icha ese klō'wēkewayō, ñies tō ye' tō iyi wöshteke wē kē ye' wā iku-atkēne eē. ²³ E' dör es, e' tā çì kuēki be' kē wā ye' inuköl blēne inuköl bló wé a as eē ikí klör? Be' tō iúpa es, e'ma mik ye' dene, etā ye' inuköl ena ikí klōne e' de ye' ulā a.' ²⁴ Etā blu' tō iché itso'rak eē, e'pa a: 'Inuköl yōttsā ie' ulā a, tā imú wé wā itso' dabop, e' a.' ²⁵ Erë ie'pa tō blu' a iché: 'A kéképa, erë çì kuēki be' tō ie' a ikí meke, ie' wā itso'tke dabop?' ²⁶ Ie' tō ie'pa iuté: 'Ye' tō a' a iché tō wé wā iyi tso', ese a ikí merdaë. Erë wé kē wā ì ku', ì tso' ese wā elkela, e' yerattsā iyōki. ²⁷ Wépa kē ki ye' kiane blu'ie, e'pa dör ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu íe tā ittölur ye' wörki.' "

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

²⁸ Jesús ttè paké one, etā ie' mirkäia Jerusalén ñalé ki. ²⁹ Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania ate kabata kiè Olivo kébata e'

kuli' a, etā ie' tō ittökātapa bōl kié ³⁰ tā ichéitō iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wōshaë e' a, etā eē burro kueraë a' tō etō moule kē ki yi e' tkëuleka ese. E' wōtsōō tā itsúbitu ña. ³¹ Yile tō a' a ichaké: çìie a' tō iwötseeke? e' tā iütō: Skéképa ki ikiane.

³² Ittökātapa míyal tā ikuérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es. ³³ Ie'pa tso' burro wōtsōök tā burro wakpa debitu tā ichakéitō:

—çìie a' tō burro se wötseeke?

³⁴ Ie'pa tō iuté:

—Skéképa Jesús ki ikiane e' kuēki.

³⁵ Etā ittökātapa wā burro bitetsēr Jesús a. Ie'pa tō ipaio kikkē méka burro ki, tā Jesús kimerakitō e' tkōkka iki. ³⁶ Jesús mirkäia Jerusalén ñalé ki, eē pē' tso' taië, e'pa tō paio kikkē shuélor ñalā ki kewe Jesús yōki. ³⁷ Ie'pa mirwā Olivo kébata kuli' a wō wa'k. Iklépa tso' taië, e'pa anemi ttsë'ne buaë wa. Skököl kíkékarakitō taië. Ì kē or yi a ese o' Jesús tō taië ie'pa wörki, e' kuēki Skököl kíkékarakitō.

³⁸ Ie'pa tō iché:

—¡Ayécha buaë s'blú i' datse Skököl ttō wa! Skököl tso' ká jai a olo tā' taië as e' tā se' sēr bërë. Ie' kíkókāsō.*

³⁹ Pē' shuā fariseowakpa welepa tso', e'pa tō iché Jesús a:

—Be' klépa uñú.

⁴⁰ Erë ie' tō ie'pa iuté:

* 19:38 Salmo 118.26

—Ye' tō iché a' a tō ie'pa siwa'bléwā, e' tã ák tō ye' kikerakā aneule.

⁴¹ Mik ie' de tsinet Jerusalén, etã ie' ikí sué tã ie' jé idalèrmik. ⁴² Ie' tō ibikeitsé: jã' mú wã ijcher i'ñe tō wes a' sermi bërè Skèköl tã! Erè e' tso' blèule a' yöki, e' kueki a' kè a' isurpa. ⁴³ Kawö sulu dōraë a' kī. A' bolökpa dōraë, e'pa tō a' kã köierawã shkit as a' kè tköyal. Ie'pa miraë ñippök a' tã. ⁴⁴ Ie'pa tō a' kã ena a' wakpa kos ewerawa. A' u kos olordawã, e' éki kè atpa ñi bata kī. Skèköl de a' tsatkök, e' kèwö de a' kī erè iwatéttsã a' tō. E' kueki e' kos tkōraë a' tã.

Jesús tō Skèköl wé batse'wé (Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

⁴⁵ E' ukuöki tã' Jesús de Skèköl wé a, tã ie' tō íyi wataukwakpa trè'wéyalmi, ⁴⁶ tã ichéitō ie'pa a:

—Skèköl tō iyè' iyèkkuö kī: 'Ye' u dör tto ye' tã wé', erè a' tō iia'wéka akblo wéie.

⁴⁷ Kékraë Jesús tō s'wöbla'weke Skèköl wé a. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiëno wa wakpa ñies judiowak wökirpa malepa, e'pa tō ileritsek-erak Jesús ttowaie. ⁴⁸ Erè judiowak malepa ulitane tō ie' ttöke e' kïttseke er bua' wa, e' kueki ibolökpa kè ulà dè'wã ittökwa.

20

¿Yi tō kawö mé Jesús a? (Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

¹ Etökicha tã Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skèköl tte buaë e' pakök Skèköl wé a tã eë sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de. ² Ie'pa tō ichaké ie' a:

—¿Yi ttö wa be' tō íyi ikké weke? ¿Yi tō e' kèwö mé be' a?

³⁻⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke: ¿Yi tō Juan patkè' s'wöskuök? ¿Skèköl tso' kã jai a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

⁵ Etã ie'pa ichémi ñi a: “Se' tō ichémi tō Skèköl tō Juan patkè', e' tã ie' tō se' iütèmi: '¿Í kueki a' kè wã ie' tte klöone?’ ⁶ Ñies pè' ulitane tō iklö'wé tō mokië Juan dör Skèköl tteköl, e' kueki kè se' a iyènuke tō ipatkè' s'ditsö tō. Se' tō iché es, e' tã ie'pa tō se' ttèwami ák wa.” ⁷ E' kueki ie'pa tō iüté:

—Kè sa' wã ijcher tō yi tō Juan patkè' s'wöskuök.

⁸ Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kè tō a' a ichepa yi tō ye' a kawö mé íyi ikké woie.

Uva kanéukwakpa susulupa, e' tté

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

⁹ E' ukuöki tã Jesús ttémi pè' tã tã tte kleitö i' es: “Wëm eköl tō uva kuatké taië. Ie' tō ipeitéat wèpa welepa a as ie'pa tō ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki tã ie' mía kã kua'ki dö kã taië. ¹⁰ Mik uva wöline tso'tke wè'iàë shtë, etã ie' tō ikanè méso patkèmi eköl ie' icha tsuk. Erè kanéukwakpa

tö ikanè méso klö'wéwə, ppé siarè, tə ipatkémine ulà wöchka. ¹¹ Etə iwák tö ikanè méso skà patkémine eköl. Nies e' ché ie'pa tö suluë, ppé siarè, tə ipatkémine ulà wöchka. ¹² Ikanè méso skà patkémine ie' tö eköl, etə nies e' shkə'wérakitö tajë, tə itrë'wëshkar.

¹³ “Bata ekkë tə iwák tö iché: ‘¿Ì wèmi ye' tö? Ye' alà dalër tajë ye' éna, e' patkerami ye' tö. Isalema ie'pa tö ie' dalöiëmi.’ ¹⁴ Erë mik kanè mésopa tö kanè wák alà sué, etə ie'pa tö iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, e' a ká i' atdaë. E' kueki ittöwasö, etə es ká i' atdaë se' ulà a.’ ¹⁵ E' kueki ie'pa tö iklö'wéwə yéttsə bānet tə ittəwarakitö.

“Ye' tö a' a' ichakè: ¿Ima a' ibikeitsé? ¿Ì weraë kanè wák tö? ¹⁶ Yö ichè tö ie' miraë tə kanëkwakpa tteratur, tə uva kanè meraneitö pè' kuə'kì a.”

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tö, etə ie'pa tö iché:

—E' mú kë wamblër es.

¹⁷ Erë ie' tö ie'pa sué krereë, tə ichéitö:

—¿Wes a' tö ibikeitsëmi tö e' kë tköpa a' tə? Skëköl yëkkuö tö ye' ché i' es:

‘Ák watë'ttsə u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaie.’* ¹⁸ Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi kì ák e' anekə ese yalitdawə idikja.

¹⁹ Ie'pa tö isuéwə tö kleè e' wa Jesús tö ie'pa ché. E' kueki

ie'pa éna ie' klö'wakwə ee, erë ie'pa suane pè' yökì.

S'wökirpa patuë, e' tté

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

²⁰ E' kueki ie'pa tso' Jesús weblök isuöie tö ì kì ikkatërmi. Ie'pa tö wëpa wëlepa patké ie' chakök ittö yoktsə, e' wa ikkatè Roma wökirpa a' as e'pa tö iklö'ùwə. Wëpa e'pa e' ö tö ie'pa dör pè' buaë yësyësë ese. ²¹ Ie'pa tö ie' a' ichakè:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wə ijcher tö ì cheke be' tö ena tté wa be' tö s'wöbla'weke, e' dör mokì. Be' a' sulitane dör nies ëme. Be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. ²² ¿Ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

²³ Ie' wə ijcher tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

²⁴ —Inuköl tso' a' wə Roma wökir patuöie, e' kkachö ye' a' et. ¿Yi diököl ena yi kiè me'rka'iki?

Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

²⁵ Ie' iché ie'pa a':

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a'. Tə kos Skëköl icha, ese mú ie' a'. ²⁶ Ì kos ché ie' tö sulitane wörki, e' a' ie'pa kë wə ì kune ie' kkatöie. Ie' tö ie'pa iüté es, e' tö ie'pa tkiwéwə. E' kueki ie'pa siwə'blélur iyökì.

¿S'duolur e'pa shkërmikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

* 20:17 Salmo 118.22

27 E' ukuöki ta saduce-
owakpa welepa debitu Jesús
ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö
s'duowa e' kë shkenukkane.
Ie'pa tö ie' a ichaké:

28 —A s'wöbla'ukwak,
Moisés tö ttè dalöiëno kitat
yëkuö ki se' a, e' tö iché i'
es: Wëm blënewa kë alà ate, e'
ta ie' èl kawöta ischö tsukwa
as ilà kōka iël blënewa e' a.
29 Etökicha wëpa bak dōka kul
ñi èlpa. Ikibi alaköl tséwa,
erë iblënewa kë alà ate. 30 E'
ukuöki ta ie' itōki iël tö ischö
tséwa, erë ñies e' blënewa kë
alà ate. 31 Es itka iël skà ta
ñies imalepa kos e'pa ta. Ie'pa
kul blërulune kë alà ate yës.
32 Bata ekké ta ñies alaköl e'
blënewa. 33 Wëpa kul e'pa bak
alaköl eköl è ta. Mik s'duowa
e'pa shkenekane, eta ¿wéne
dōmi ie' wëm chōkie?

34 Ie' tö ie'pa iuté:

—S'tso'ia ká i' a ta wëpa
ena alakōlpa ñi tsukewa.
35 Erë aishkuö ta wëpa ki
sene michoë mène, esepa
shkerdakane ta ee wëpa
ena alakōlpa kë serpawaiä
ñita. 36 Ie'pa ser mi-
choë kë duöta'wa wes
Skököl biyöchökwakpa kë
duöta'wa es. Skököl tö ie'pa
shkeo'kane, e' kuëki ie'pa
dōraë ie' ala'rie. E' kuëki ie'pa
kë serpawaiä ñita. 37 Ñies
Moisés wák tö se' a ikkayë' tö
s'duowa e'pa shkerdakane.
Kal tsir wōñarke bö'ie e'
paka'itō, ee ie' tö iyë' tö Skököl
dör Abraham, Isaac ena
Jacob, e'pa Këkö.† Es isuésö

tö ie'pa tso'ia ttsë'ka Skököl
a. 38 E' wà kiane ché tö s'tso'
ttsë'ka ena s'duowa, e'pa kos
tso' ttsë'ka Skököl a kekraë.
E' kuëki ie' kë dör s'duowa e'
Këkö. Ie' dör s'ttsë'ka e' Këkö.
39 Eta s'wöbla'uk ttè
dalöiëno wa wakpa welepa
tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, i ché be'
tö, e' chébö buaë yësyës.

40 Eta saduceowakpa kë
kësik dë'kaiä ie' a i skà chakök.

*¿Wé pairine'bitu idi' wa
s'blúie e' dör yi aleri?*

*(Mateo 22.41-46; Marcos
12.35-37)*

41 Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Wes ie'pa tö ichémi tö wé
pairine'bitu idi' wa s'blúie, e'
dör s'blú bak kié David e'
aleri? 42 Erë David wák tö ie'
yë'at yëkuö kié Salmos e' ki.
Ie' tö iyë'at i' es:

'Skököl tö iché ye' Këkö a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka
dalöiëno taië

43 dō mik ye' tö be' bolökpa
mérō be' klō dikia eta.‡

44 Es se' isuë tö wé
pairine'bitu idi' wa s'blúie, e'
kié David wák tö ie' Këkö, e'
ta ¿wes ie' dör David aleri?

*Jesús tö s'wöbla'uk ttè
dalöiëno wa wakpa kkaté*

*(Mateo 23.1-36; Marcos
12.38-40; Lucas 11.37-54)*

45 Sulitane tso' Jesús ttöke
e' kïttsök, eta ie' tö iché
ittökatapa a: 46 "A e' kkö'nú
s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa
wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö
shkök datsi' batsië ese mik
wé pë' tso' taië ese ska' as

† 20:37 Skököl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këkö: E' ché Skököl tö ie'pa
blërulunebak ká iaiäe e' ukuöki. ‡ 20:43 Salmo 110.1

pë' tō ie'pa shkē'ù wēs kēkēpa dalōiërta' tajē es. Ñies se' ñi dapa'wō wē a ena wē ie'pa kawō tkō'wekerakitō, ese ska' kula' tso' kēkēpa dalōiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie. ⁴⁷ Ie'pa tō alakōlpa schō u yekettsa iulà a ta iwōkatekerakitō ittōkerak S'yě ta braraē e' wa. Ie'pa weirdaē siarē s'malepa tsata.

21

Alaköl eköl siarē e' tō inuköl mé Skököl a

(Marcos 12.41-44)

¹ Jesús tso'ia Skököl wē a, eta' ie' tso' inuköl blúpa tso' inuköl iök kalkuō tso' iioie mè Skököl a ese a e'pa sauk. ² Ñies ie' tō alaköl eköl siarēla dör schō e' sué inuköl wōshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa.

³ Eta' Jesús tō iché:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō alaköl wī siarēla dör schō e' tō inuköl iéwa kibiie imalepa kos tsata. ⁴ Ie'pa ulitane tō inuköl kuō aṭe ese ié, erē ie' siarē, e' tō ie' wā itso' senoie e' kos méttsa. E' kuekī ye' tō ie' ché es.

Jesús tō iché tō Skököl wé olordawa

(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)

⁵ Eta' Jesús ttōkatapa welepa tso' ichök tō Skököl wē wēr buaala, kitkēule tajē ák bua'buwa wa ena iyi bua'buwa kakmeule Skököl a tajē, ese wa. Jesús tō iché:

⁶ —Ikéwō dōraē eta' i kos sué a' tō i', e' olordawa seraa, iékwō ē kē aṭpa ñi bata kī.

⁷ Eta' ittōkatapa tō ichaké:

—A s'wōbla'ukwak, ¿mik e' wamblērmi? ¿I wa sō isuēmi tō iwamblērketke?

⁸ Ie' iūtē: “Tajē pē' datse e' chök tō ie'pa dör ye'. Icherarakitō: ‘Ye' dör wē pairine'bitu' idi' wa s'blúie e’’. Ñies icherarakitō tō s'erkewa e' kēwō detke. Erē kē a' minuk esepa itōkī. Pē' kīterarakitō tajē. E' kuekī a' tso' wōsh wa as kē yi tō a' kitō'ù. ⁹ Mik a' tō biyō ttsé tō ká wele wakpa ñippōke tajē ká kua'kī wakpa ta, eta' e' kē tō a' tkiuk. Ñies mik a' tō ibiyō ttsé tō pē' ñippōke tajē iké wakpa wōkirpa ta, eta' e' kē tō a' tkiuk. Ese wamblērdaē kam ye' dōne e' yökī, erē ká i' erwa e' kam kēwō dōwa.”

¹⁰ Ie' tō ie'pa a' ikī ché ia: “Ká kua'kī kua'kī wakpa ñippōraē ñita. ¹¹ Ñies í tō ká wōti'weraē tajē. Ñies ká kua'kī kua'kī kī bli tō ena duē tō pē' tteraē tajē. Ká jai a' iyi sueraēsō tajē suluē iwà kkachoie, e' tō ie'pa tkiweraē tajē.

¹² Kam e' kēwō tkō, e' yökī ie'pa tō a' klō'werawa, we'ikeraē siarē. A' mirae ie'pa wa se' ñi dapa'wō wē a' shulē, ñies a' wōtērdawa s'wōto wē a. Ie'pa wa a' mirae duēsēr s'blúpa ena s'wōkirpa wōrkī ye' ttē kuekī. ¹³ Erē es ñies a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a. ¹⁴ Eta' kē a' tkinuk tō ima a' e' tsatkōmi. ¹⁵ Ye' tō ttē eraē a' a' e' tsatkoie buaē, e' kuekī kē a' tkinuk e' kī. A'

* 21:2 cobre: E' dör tabechka ese kē tueta' darērē wēs orochka ena inukölchka es.

bolökpa kē a iwöklönuk, ñies ie'pa kē a iyēnuk tō e' dör kachè. ¹⁶ A yē, a' mī, a' ēlpa, a' yamipa malepa, a' sinī'pa, e'pa welepa tō a' wōmerattsa a' bolökpa ulà a. Ie'pa tō a' welepa tterawā. ¹⁷ Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kuēki. ¹⁸ Erē kē a' tkinuk, a' kē weirpa kekraē, a' dōraē buaē ká jai a aishkuō tā. ¹⁹ A' e' tkéwā darērē dōka bata ekkē, e' tā a' tsatkērdaē.

²⁰ Mik a' isuē tō ká kuā'ki ñippökwa kpa iēne taiē Jerusalén kkōiēule e' pamik shkit ñippök Jerusalén wakpa tā, etā a' éna ianú tō Jerusalén erdawa bet. ²¹⁻²² Mik e' kēwō de, etā wēpa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a. Skököl tō Jerusalén wakpa we'ikeraē taiē siarē. E' kuēki wēpa serke Jerusalén, e'pa e' yölor. Ñies wēpa tso' kañika, esepa kē kinewane ee. E' kos tkōraē wes itso' kitule Skököl yēkkuō ki es. ²³ Kawō suluē dōraē ká i' ki, iwakpa we'ikeraē siarē Skököl tō. E' kuēki e' kēwō ska' tā iwēstela ina alakōlpa alà kurketke ena alakōlpa tsu' muke ilà a esepa tā! ²⁴ Judiowak welepa tterawā tabè wa; welepa tserdami klōulewā ká wa'ñe. Etā pē' kē dör judiowak, esepa tō Jerusalén klō'werawā wes iwákpa icha es, dō mik Skököl tō ikēwō mé ie'pa a ekkē.

Jesús dōrane olo tā' taiē

(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)

²⁵ “Diwō a, si'wō a ena bēkwō a íyi wērdaē taiē suluē iwā kkachoie tō ká

i' erkewatke. Ñies ká i' ki dayē blardaē taiē ena iyōli busdaka taiē, ese yöki ká ulitane wakpa suardaē taiē, kē ie'pa a e' onukia wes. ²⁶ Ì sulu tkōraē ká i' ki, ese yöki ie'pa suardaē taiē, isiwā' ardawarak suane ē wa. Ì kos tso' ká jai a e' wōtirdaē. ²⁷ Etā ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' taiē olo tā' taiē, e' wērdaē. ²⁸ Mik íyi ikkē suē a' tō, etā bet tā a' tsatkērkette, e' kuēki a' er kuū, a' wō kōka siwā' ki.”

²⁹ Ñies ie' tō ie'pa a ikleé ttē i' wa: “Kal kiē higuera ö kal ulitane, e' bikeitsó. ³⁰ Mik a' isuē tō erpa kal kō shlörketke, etā a' wā ijcher tō duas dewatke tsinet. ³¹ Es ñies mik a' tō isuē tō íyi ekkē wamblērke, etā a' wā ijchenú tō ì blúie Skököl tso', e' kēwō dewatke tsinet.

³² “Mokí ye' tō a' a ichè tō íyi ekkē wamblērdaē wēpa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³³ Kashuk ena ká i' erdawa, erē ye' ttē michoē e' kē erpawa yēs.

³⁴ “¡A' e' kkō'nú! Kē a' e' muktsa ì sulu ulà a. Kē a' e' ttökkā blo' wa. Kē a' er mukwā ì tso' ká i' a, e' ē ki. E' kos tō a' er darē'werawā Skököl ki. A' e' kkō'nú as ye' datskene, e' kēwō kē tō a' klō'ù ³⁵ wes iyiwak klör sho' a es. Kawō e' dōraē sultane serke ká wa'ñe e'pa ki, e' kuēki a' e' kkō'nú e' yöki. ³⁶ A' senú wōsh wa. A' ikiö S'yē a kekraē as íyi suluē kēwō datse, e' kē dō a' ki. Ñies ikiö ie' a kekraē as a' e' duöser

buaë ye' wörki mik Ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene suli-tane shulök eta."

³⁷ Niwe ta Jesús tö s'wöbla'weke Skököl wé a, nañewe ta ie' mía kabata kié Olivo e' a. ³⁸ Bla'mi sultane mi'ke Skököl wé a Jesús tö s'wöbla'weke e' kittsök.

22

Judas ena judiowak kuëblupa tö Jesús aleritsé klö'wëwa

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' k'éwö tkö'wekerakitö, e' dökewatke tsinet, ese k'éwö ska' ta judiowak wöblar pan kë yöule iwölöwoka wa ese ñuk. ² Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa suane pë' yöki, e' kueki ie'pa tso' ikéwö yulök Jesús ttowa.

³ Eta Satanás tkawa Judas er a. Judas e' kié ñies Iscar-iote. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kí böi e' eköl. ⁴ Ie' mía ttök sacerdotepa wökirpa ta ena Skököl wé shkëkipa wökirpa ta. Wes ie' tö Jesús mëttsami ie'pa ulà a e' chéitö ie'pa a. ⁵ E' tö ie'pa tts'wérak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. ⁶ E' dör buaë ie' a. E' kueki ie' tö kawö yulémi iwömottsä mik kë yi ku' tajë Jesús ta e' dalewa.

Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' k'éwö tkö'wé Jesús tö ittökatapa ta

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

⁷ Eta Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' k'éwö tsá de. E' diwö a judiowak tö obeja pupula jcheke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto, e' k'éwö tkö'woie. ⁸ Jesús tö Pedro ena Juan kié, ta iché ie'pa a:

—A' yú kawö tkö'wekesö, e' chké kanéuk.

⁹ Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tö sa' mi' ikaneuk?

¹⁰ Ie' iüté:

—Mik a' de Jerusalén, eta ee wëm kueraë a' tö eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itöki a' yú dö u wé a ie' demi ee. ¹¹ U e' wák a ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Ushu wé a ie' tö kawö tkö'wekesö e' chké ñëmi ie' ttökatapa ta?' ¹² Ie' tö a' a úshu bërie tso' kákke, ka-neouletke buaë, e' kkacheraë. Eë ichké kaneú se' a.

¹³ Eta ie'pa mía ta íyi ulitane kuérakitö wes ie' tö iché es. Eë chké kanewérakitö kawö tkö'woie.

¹⁴ Mik ichköketke e' diwö de, eta ie' e' tkéser chkök mesa o'mik ittekölpa tsá e'pa ta. ¹⁵⁻¹⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö a' a iché tö kawö i' kë tkö'wepaiayö a' ta dö mik iwà tka mik i blúie Skököl tso' e' k'éwö de eta. E' kueki suluë ye' éna ikéwö bata tkö'wakiä a' ta kam ye' ttöwa ie'pa tö e' yöki.

¹⁷ Eta tka' klö'wéitö, ta wëstela chéitö Skököl a, ta ichéitö ie'pa a:

—Íkë, a' itsá yö eköl eköl. ¹⁸ Ye' a' a iché tö vino kë yepaiayö dö mik i blúie Skököl tso' e' k'éwö de eta.

19 E' ukuöki ta pan klö'wéitö, ta wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö wà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se dör ye' chka wömeulettsa ttèwa a' skéie e'. A' tó inü kekraë as a' er arne ye' ska'.

20 Es ñies mik ie'pa chké one, eta tka' klö'wéitö ta ichéitö:

—Vino i' dör ye' pë. Ye' tterawa e' pë tärdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa'alí me' Skököl tó, e' wà de. 21 Erë yi ye' wömekettsa, e' tkër ye' ta mesa i' o'mik. 22 Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itköraë wës isuletëneatbak es, erë iwéstela ina yi ye' wömekettsa, e' ta!

23 Eta ie'pa ñi chakémitke: "A' ichè, ¿yi ie' wömekettsa?"

¿Yi dör kékëpa taië Skököl a?

24 Jesús ttökatapa ñi iutéka tó ie'pa wé èk dör kékëpa taië imalepa tsata. 25 Jesús tó iché ie'pa a: "Pë' kè tó Skököl dalöiè, esepa blúpa e' alöka ie'pa ki kekraë, erë ie'pa e' chö tó ie'pa dör imalepa kimukwakpa buaë. 26 Erë e' kè dör es a' ta. E' skéie yi dör kékëpa taië imalepa tsata a' shua, ese kawötä e' ökwa se' ëselaie. Ñies a' wökir kawötä e' ökwa wës kanè méso es. 27 E'ma ¿yi dör kékëpa taië? ¿Itkër chkök mesa o'mik ese ö wé tso' chké watiök ese? Tó, itkër mesa o'mik ese dör kékëpa taië. Erë ye' tso' a' shua wës kanè méso tso' chké watiök es.

28 "Kos ye' weirke e' a' tso' ye' ta ye' wapie. 29 E' kuëki ye' tó a' tkekekä blu'paie, wës

ye' Yé tó ye' tkë'ka blu'ie es. 30 Aishkuö ta i' blúie ye' tso' e' a' a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Ñies a' e' tulöraser blu' kulé ki, Israel ditséwöpa döka dabom eyök ki böl (12), e'pa wëttsuk."

Pedro tó icheraë tó ie' kè wa Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

31 Ñies Skökëpa Jesús tó iché: —A Simón, a Simón, ¡ye' ttö ttsó! Satanás tó a' kéwö kié ma'wè. Ie' tó a' ulitane wöpperaë darërë wës iyiwö wöppè es. 32 Erë ye' ikiétke Skököl a' as be' erblö ye' mik e' kè olo'yöbö. Mik be' erbléne buaë ye' mik, eta ye' ttökatapa malepa kimú as ie'pa e' tköwa darërë ye' mik.

33 Simón tó ie' a' iché:

—A Skökëpa, ye' e' chétke wötënuwä be' ta s'woto wé a' dö ttèwa be' ta.

34 Ie' iüté:

—A Pedro, ye' ichè be' a' tó i'ñe kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tó be' kè wä ye' suule.

Jesús weirketke e' kéwö dökewatke

35 E' ukuöki ta Jesús tó ittökatapa a' ichaké:

—Mik ye' tó a' patkë'mi Skököl ttè pakök inuköl kè ta', chkewö kè ta', klökkuö kè ta', eta ¿i kianeia a' ki?

Ie'pa tó iüté:

—Kè i' kianeia sa' ki.

36 Ie' tó iché ie'pa a:

—E' skéie, i'ñe ta, ye' tó a' a' ichè tó a' wé wä inuköl ta', e' tsúmi; a' wé wä chkewö

ta', e' tsúmi; a' wé kě wa tabè ta' e' tsatkoie, etā a' paio wataúttsa tā e' ské wa tabè taúttsa. ³⁷ Ye' tté kōs tso' kitule Skéköl yěkküö kī, e' wà tkōraē wēs itso' kitule es, e' tō ichè: 'Ie'pa tō ye' we'iké wēs pē' sulusi we'iké es.* Ttè e' wà tkōketke i' tā, e' kuekī a' tō iū wēs ye' tō a' a' iché es.

³⁸ Ie'pa tō iché ie' a':

—A Skékēpa, iē tabè tso' böt.

Ie' tō ie'pa iuté:

—Wē' idir, jkě a' ttökia!

Jesús tté S'yě tā Getsemani
(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ E' ukuökī tā Jesús mía Olivo kēbata a' wēs iwōblar es, etā ittōkatapa míyal ie' tā.

⁴⁰ Mik ie'pa demi wé ie'pa mīrō eē, etā ie' iché ie'pa a':

—A' ikiō Skéköl a' as ì sulu tō a' erkiōwēke e' kě e' alōka a' kī.

⁴¹ Ie' mía bānet ie'pa yōkī dō kōs ák uyēmīsō ekkē, eē ie' e' tkésēr kuchē kī tā itté S'yě tā i' es: ⁴² "A yēwō, ì tkōraē ye' tā, e' dör wēs íyi bacha'bachaē yēwasō es. Be' kī ikiane, e'ma be' ye' yōttsa e' ulā a. Erē kě iwar wēs ye' kī ikiane es, iū wēs be' kī ikiane es."

⁴³ [E' wōshā tā Skéköl biyōchōkwak de eköl ie' ska' idiché kī iök. ⁴⁴ Ie' eriane taiē, e' shūa ie' ttēmitke S'yě tā taniniē, tā ipaali wēr s'pē es e' yērke taiē darke íyök kī.]†

⁴⁵ Mik ie' tté one, etā idene ittōkatapa ska' tā ie'pa kuéitō kapōtular. Ie'pa shtrinewa eriar ē wā, e' kuekī ie'pa

kapolar. ⁴⁶ Ie' tō ie'pa a' ichaké:

—¿Iōk a' kapōtular? A' e' kōka, a' ikiō Skéköl a' as ì sulu tō a' erkiōwēke e' kě e' alōka a' kī.

Jesús klō'wēwā ibolōkpa tō
(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök e' dalewa taiē pē' de. Ie' ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl kiē Judas e' debitū ie'pa wēttsē. Ie' dewā Jesús ska' ishke'uk wōalattsē wa. ⁴⁸ Erē Jesús tō ie' a' iché:

—A Judas, ¿wōalattsē wa be' tō ye' dör S'ditsō Alà, e' wōmekettsā?

⁴⁹ Mik Jesús ttōkatapa tso' ie' tā, e'pa tō isué tō ie' klōrkewātke, etā ie'pa tō ie' a' ichaké:

—A Skékēpa, ¿tabè yēttsā sa' tō ie'pa kī?

⁵⁰ Etā ie'pa eköl tō sacer-dote kibi, e' kanè méso eköl kukōña ulā bua'kka téttsā. ⁵¹ Jesús tō iché:

—Imúat; wē' idir.

Etā ie' tō kanè méso kukuōña kéwā tā ibua'wēneitō.

⁵² E' ukuökī tā sacerdotepa wōkirpa ena Skéköl wé shkēkipa wōkirpa ena judiowak kueblupa debitū ie' tsukmi, e'pa a' ie' iché:

—¿I' kuekī a' bite ye' ñalé kī tabè kī kal wōlō kī ye' klō'ukwā wēs akblōkwakpa klō'wēwā es? ⁵³ Kēkraē ye' bak a' shūa Skéköl wé a, erē a' kě wā ye' klōonewa. Erē i' tā a' a' ikēwō de ye' klō'wōwāie.

* 22:37 Isaiás 53.12 † 22:44 Ttè i' kě ku' yěkküö kēchke wēle kī.

Ñies bë a ikéwö de ì sulu wamblak ie' éna e' wambloie.

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Eta ie'pa tö Jesús klö'wéwə tsémi sacerdote kibi, e' u a. Pedro dami ie' itöki kamië. ⁵⁵ Eta eë pë' wəlepa tö bö' batséka upa shushəë baiklè, eta Pedro e' tkéser ie'pa ta. ⁵⁶ Eta alaköl eköl dör kanè méso, e' tö Pedro sué bö' kkö a ta isuéwa krereë ta ichéitö:

—Ñies ie' wí dör Jesús klé.

⁵⁷ Erë Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—A tayë, ye' kë wa wëm e' suule.

⁵⁸ E' ukuöki kukuie ta wëm eköl tö Pedro sué ñies ta ichéitö:

—Be' ñies dör Jesús klépa eköl.

Erë Pedro tö iüté:

—A wëm, kë ye' dör ie'pa eköl.

⁵⁹ E' ukuöki hora de et ta iská tö iché:

—Wëm sə dör Galilea wak e' kueki moki ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' kë jcher ye' wa.

Pedro ttökeia e' wösha ta dakro ane. ⁶¹ Eta Skékëpa Jesús wötrée, ta Pedro suéitö ék. Eta Pedro éna ianewa tö ttè i' yé' Jesús tö ye' a: “Íñe kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.” ⁶² Eta Pedro e' yéttsa kañika ta iüé siarë.

Jesús wayué ie'pa tö

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Wëpa ulà a Jesús tso' klöulewa, e'pa tö ie' wayué suluë, ippé taië. ⁶⁴ Ñies ie'pa tö iwöbla pamuéwa datsi'tak wa, eta ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skéköl tteköl, e'ma sa' a ichökə çyi tö be' ppé?

⁶⁵ Eta ie'pa tö ie' skà cheke suluë ttè ulitane wa kuə'ki kuə'ki.

Jesús mítser ie'pa wa judiowak kuəblupa wörki

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Mik ká ñine, eta judiowak kuəblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús tsémi wé judiowak wökir kibipa ñi dapa'uke eë. Ta ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a çmoki be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichèmi tö, erë kë a' tö ye' ttö klö'wəpa. ⁶⁸ Ñies ye' tö a' a ilè chakèmi, e' ta a' kë tö ye' iütəpa. ⁶⁹ Erë ye' dör S'ditsö Alà, i' ukuöki ta ye' e' tköraser Skéköl diché dör íyi ulitane tsata, e' ulà bua'kka dalöiërta' taië.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—ÇE'ma be' e' chö tö be' dör Skéköl Alà?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, wəs a' tö iché es idir.

⁷¹ Eta ie'pa iché:

—¿Iie se' k_i ikkatökwakpa k_i kiarmiia? Ìché ie' t_o, e' t_{sé} se' wákpa t_o.

23

Jesús mítser Pilato wörki
(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Etá ie'pa ulitane e' kéka tá Jesús tsémirakitö Pilato ska' as ishulöitö. Pilato dör ká e' wökir patkë' Roma wökir kibi t_o. ² Ie'pa t_o Jesús kkatémi Pilato a tá ichérakitö:

—Sa' wá ijcher t_o wëm i' t_o tajë sa' judiowak mekeka ñippök s'wökirpa tá. Ie' iché t_o sa' ké kawötá inuköl patauk Roma wökir kibi a. Ñies ie' iché t_o ie' dör wé pairine' bitu idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chö t_o ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato t_o ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—T_o, wës be' iché, e' ma es idir.

⁴ Etá Pilato t_o iché sacerdotepa wökirpa a ena pë' tso' ee, e'pa a ñies:

—Ye' ké wá ì nuí kune wëm i' k_i.

⁵ Erë ie'pa t_o ik_i kcateke aneule tá ichekerakitö:

—Ttè wa ie' t_o s'wöbla' wëke, e' t_o sa' wakpa mekeka ñippök ñita. Ie' t_o itsá paka' bitu Galilea, i' ñe tá ide íe Judea.

Pilato t_o Jesús patkëmi Herodes ska'

⁶ Mik e' t_{sé} Pilato t_o, etá ichakéitö: ¿wëm i' dör Galilea wak? ⁷ Mik ie' wá ijchenewa t_o Jesús dör Galilea wak, etá ie' t_o ipatkëmi Herodes ska' as e' t_o ishulö, e' dör Galilea

wökir e' kueki. E' kéwö ska' tá ie' tso' Jerusalén. ⁸ Mik ie' t_o Jesús sué, etá e' t_o ie' t_{sé}' wé buaë. Bänet ie' éna isuak. Ie' wá itté jchenewa t_o, ì ké or yi a ese wëkeitö, e' wá paneke ie' t_o sué. ⁹ Ie' t_o Jesús chaké tajë, erë Jesús ké wá ie' iütëne yës.

¹⁰ Ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla' uk ttè dalöiëno wa wakpa tso' ñak ee. Ie'pa t_o Jesús kcateke tajë ie' a. ¹¹ Ie' ena iñippökwakpa, e'pa t_o Jesús sué sulué, tá ie'pa t_o datsi' bua' bua, blu' datsi' sù, ese iéka ik_i iwayuoie. E' ukuöki tá ie' t_o ipatkëmine Pilato ska'. ¹² Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, erë e' diwö shà tá ie'pa er buanene ñi k_i.

Jesús métsa ttèwa

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

¹³ Sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa ena judiowak tajë, e'pa kiétsa Pilato t_o e' dapa' uk ek tsiní éme. ¹⁴ Ie' t_o ie'pa a iché:

—A' wá wëm i' de ye' ska' kkatè. A' t_o iché t_o ie' t_o a' wakpa mekeka ñippök sa' tá. Erë ye' t_o ie' a' ichaké a' wörki, etá ì k_i a' t_o ie' kkatè, e' ké nuí kune ye' wá ie' k_i yës. ¹⁵ Ñies Herodes ké wá ì nuí kune ie' k_i, e' kueki ie' t_o ipatkëbitune ye' ska'. E' kueki a' t_o isué t_o ie' ké wá ì sulu nuí k_i ittëwami ese wamblëne. ¹⁶⁻¹⁷ Súyö ippök patkë tsa'bata daloie wa

iwe'ikoie bërëbërë, e' ukuöki ta ye' tö ie' ekemine.*

18 Erë ie'pa ulitane anemi ñikkëë:

—Jesús ttówa ta Barrabás ömine sa' a!

19 Barrabás e' tö iyamipa dapa'ka ñippök ká e' wökirpa ta, ñies ie' wa s'kötulewa. E' kueki ie' tso' wötëulewa s'wöto wé a. 20 Pilato éna Jesús akmine, e' kueki ie' tö iskà chéne Jesús tsatkoie. 21 Erë ie'pa kí arkeka tajë:

—Jiwötöwa krus mik!
Jiwötöwa krus mik!

22 Pilato tö iskà chéne ie'pa a, i' ta ide mañatökicha:

—¿I kueki? ¿I sulu wambléitö? Ye' kë wa i sulu kune ie' wömottsá ttëwa. Súyö ippök patkè tsa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuöki ta ye' tö ie' ekemine.

23 Erë ie'pa kí arkeka tajë shute: “Jiwötöwa krus mik!” Bata ekké ta Pilato tö ie'pa ttè iuté. 24 Ie' tö iwé wes ie'pa kí ikiane es. 25 Es wëm tso' wötëulewa ñippé s'wökirpa ta kueki, ñies s'ttëwa kueki, e' émine Pilato tö. Eta Jesús ttökwa patkéitö wes judiowak kí ikiane es.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

26 Mik Roma shkëkipa wa Jesús dami, e'pa tö isué tö ie' kë kí krus dë'kaia, eta ie'pa tö wëm eköl kiè Simón e' klö'wëwa ta iké krus ppökka tsëmi Jesús itöki. Wëm e' dör

Cirene wak. Ie' tso' bánet, erpa e' de Jerusalén.

27 Tajë pë' mirwa Jesús itöki. E'pa shua alakölpá tso' tajë iuramirak tajë ie' ieitsök. 28-29 Jesús wotrëene ie'pa sauk ta ichéitö:

—A Jerusalén alékölpa, kawö suluë döraë a' kí, e' kueki kë a' iuk ye' ieitsök. E' skéie a' wákpa e' ieitsö, ñies a' ala'r ieitsö. Aishkuö ta iyërdaë: ‘Ayëcha buaë alakölpá kos kë döta' alàë. Ayëcha buaë alakölpá kos kë alà ta.’ 30-31 Ye' dör wes kal pa'alí es e' weirke i' es, e' ta çì kë wamblërpa a' dör wes kal sí es, e'pa ta? E' kueki e' kéwö ska' ta iyërdaë kabata a: ‘Be' anúka sa' kí as sa' duöwa wötëulewa iyök a.’†

32 Ñies wëpa böi dör pë' sulusipa e'pa mirwarak iwa Jesús ta wötëwa krus mik. 33 Mik ie'pa demirak ká kiè S'wökirdiche ee, eta ie'pa tö Jesús woté krus mik. Ñies wëpa böi sulusipa wotérakitö, eköl iulà bua'kka, eköl bakli'kka. 34 [Jesús tö iché: “A yëwö, i wambleke ie'pa tö ye' ta, e' kë ane ie'pa éna, e' kueki e' nuí olo'yö ie'pa kí.”]‡

Eta Roma shkëkipa iné ñi ma'woie sué tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a. 35 Pë' iëter Jesús sauk. Dö judiowak wökirpa tso' ie' wayuök suluë, ie'pa tö icheke:

* 23:16-17 Yëkkuö këchke wele tö kuötkéka. E' tö iché i' es: Pilato wöblar s'wötëulewa e' ökmi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk eta. † 23:30-31 Oseas 10.8 ‡ 23:34 Ttë tso' iwakyöule i' es...e' shua, e' kë ku' yëkkuö këchke wele kí.

—Moki ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie shukit Skéköl tó e' e'ma as iwák e' tsatkó wes o'kapa tsatkéitó es.

³⁶ Nies Roma shkékpa tó ie' wayué. Ie'pa de tsinet ie' ska' ta blo' shkóshkó watké ie'pa tó ie' a. ³⁷ Ie'pa iché:

—iMoki be' dör judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkó!

³⁸ Kaltak ki itso' kitule tó iché: "I' dör judiowak blú e'", e' batsulewá Jesús tsaká.

³⁹ Eta wém eköl àr wötëulewá ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chök suluë. Ichéitó ia:

—iMoki be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkó, nies sa' tsatkó!

⁴⁰ Erë iëköl tso' wötëulewá ie' o'mik, e' tó iëköl uñé ta ichéitó:

—Be' wömenettsa ttèwá wes ie' es, erë wësua be' ké suar ta' Skéköl yöki. ⁴¹ Moki se' weirke se' wák kuëki, se' nuì kuëki. Erë ie' ké wá ì sulu wamblène yës.

⁴² E' ukuökì ta ie' tó iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, eta ké be' éna ye' chökwa.

⁴³ Ie' tó iüté:

—Moki ye' tó be' a iché tó i'ñe be' dörawa ká buaala tso' ká jai a e' a ye' ta.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Mik diwö de bata a, eta ká mía ttsettseë ká wa'ñe, dö tsáli diwö de mañat ekké.

⁴⁵ Diwö ké dalóbunea, eta

Skéköl wé a ie'pa wá datsi' buririë ese shukuar u blatoie, e' jchënane shushaë. ⁴⁶ Eta Jesús tó iché aneule:

—A yëwö, ye' wiköl méat be' ulà a.

E' chéitó ta isiwa' bata tké.

⁴⁷ Roma ñippökwa eköl dör capitán, mik e' tó isuë, eta Skéköl kikékaitó ta ichéitó:

—Moki, wém wí sene' yësyësë.

⁴⁸ Pë' daparke tajë isaük, mik e'pa tó isuë tó wes Jesús blënewá, eta ie'pa erianeká tajë ta es imíyalnerak iu a.

⁴⁹ Erë wépa wá Jesús suule buaë ena alakölpa manetwa ie' ta Galilea, e'pa kos iëter ie' kí saük erë kamië.

Jesús nu wötëne

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wém tso' eköl kië José, e' dör ká kië Arimatea e' wak. Arimatea ate Judea. Ie' dör wém buaë yësyësë. Nies ì blúie Skéköl tso' e' këwö panuk ie' tso'. Ie' dör judiowak wökirpa e' eköl, erë ie' tó ibikeitsé tó wes imalepa tó Jesús wé e' dör suluë. ⁵² Ie' mía Pilato ska', eta Jesús nu kiéitó. ⁵³ Ie' tó Jesús nu yétsa krus mik éwa iski ta ipatréwaitó datsi' ukuö bua'buá saruru ese wa. E' ukuökì ta ie' tó Jesús nu bléwá ákuk bine pa'ali s'nu blóie ese a. ⁵⁴ Ká tuirketke eta eno diwö batseitsekemitke, e' kuëki ie' kawöta Jesús nu wötökwa bet.

⁵⁵ Eta alakölpa manetwa Jesús ta Galilea, e'pa mirwañak isaük tó wé Jesús nu mekewa. Ie'pa tó isuë

tö wes ie' nu blêne ákuk a.
 56 Mik ie'pa dene u a, etá kið
 masmas tso' tē s'nu kĭ, ese
 kanewérakitō. Ie'pa tō ɛno
 diwō batseitsé wes Skékōl tte
 dalōiēno tō ichē es.

24

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos
 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Erē domingo ká ñirketke,
 etá alakōlpa miáne Jesús pō a
 kið masmas kanewétke ie'pa
 tō, e' mí ie'pa wá tē Jesús nu
 kĭ. ² Mik ie'pa de, etá ie'pa tō
 isué tō ák bērie bastkēr pō kkō
 a, e' rratune bánet. ³ Erē mik
 ie'pa dewá ákuk a, etá ie'pa tō
 isué tō Jesús nu kē ku'. ⁴ Ie'pa
 tso'iā ibikeitsök tō wēk Jesús
 nu mí, e' bet tá ie'pa tō isué tō
 wēpa bōl de iēter ie'pa o'mik,
 e'pa datsi' wōñarke dalölöē.
⁵ E' tō alakōlpa suawéka taiē
 tá iwō éwarak dō iski. Erē
 wēpa e'pa tō iché ie'pa a:

—¿Iōk a' tō ie' tso' ttsē'ka,
 e' yuleke s'nupa shua? ⁶ Ie'
 kē ku' ie, ishkenekane. Ì
 yē'bakitō a' a mik ibak Galilea
 etá, e' anú a' éna. ⁷ Ie' tō
 a' a iyē'bak tō ie' dōr S'ditsō
 Alà, e' wōmerdattsá pē' su-
 lusipa ulà a tá iwötērdawá
 krus mik, e' kĭ ká de mañat etá
 ishkerdakane. ⁸ Etá ì yē' Jesús
 tō, e' anewane ie'pa éna.

⁹⁻¹⁰ Alakōlpa dare Jesús pō
 a, e'pa kiē María Magdala
 wak ena Juana ena María dōr
 Santiago mì. Ñies alakōlpa skà
 tso'ñak ie'pa tá. Ì sué ie'pa tō
 pō a, e' pakéne Jesús ttekölpa
 tsá dabom eyök kĭ eköl (11)
 e'pa a, ñies imalepa a. ¹¹ Erē

ì paké alakōlpa tō e' kē wà tá'
 ie'pa a, e' kuēkĭ ie'pa kē wá
 iklōone. ¹² Erē Pedro tunemi
 pō a isaük. Mik ie' demi tá
 ie' tō isué ákuk shua, etá datsi'
 wa Jesús nu parratewá, e' ē
 tkēter. Etá ie' biteane u a, e' tō
 ibikeitsèro tō ¿wēk imí?

*Jesús ttōkatapa bōl tō ie'
 suéne Emaús ñalé kĭ*
 (Marcos 16.12-13)

¹³ E' diwō wa Jesús ttōkatapa
 bōl e' yéttsá Jerusalén michoē
 ká kiē Emaús ee. E' ñalé dōr
 kāmīē kilómetro dōka dabom
 eyök kĭ et (11), e' ulatök. ¹⁴ Ì
 tka Jesús tá Jerusalén, e' kos
 pakerami ie'pa tō ñi a. ¹⁵ Ie'pa
 kapakōrami ñita, etá Jesús tō
 ie'pa kué etá ishkémi ie'pa tá.
¹⁶ Ie'pa tō isué, erē ie'pa kē a
 ikkayēnewá tō yi idir.

¹⁷ Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tō?

Etá ie'pa e' wōklō'wé iēter.
 Ie'pa eriarke taiē e' wēnewá
 iwō kĭ. ¹⁸ Ie'pa eköl kiē Cle-
 ofás, e' tō Jesús iuté:

—Wēsua se' kos dē'rō
 Jerusalén kawō tkō'uk e' shua
 be' ē kē wá ijcher tō ì bak ee
 chki bōkli.

¹⁹ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iuté:

—Ì bak wēm kiē Jesús dōr
 Nazaret wak e' tá e'. Ie' dōr
 Skékōl tteköl buaē, diché tá'
 taiē Skékōl wōa. Ì kē or yi
 a ese wé ie' tō taiē sulitane
 wōrkĭ. Ñies s'wōbla'wéitō tte
 buaē mokĭ wa. ²⁰⁻²¹ Sa' tō
 ie' pana' tō isalema Skékōl
 tō ie' patkē' se' dōr Israel

aleripa e' tsatkök. Erë sacerdotepa wökirpa ena s'wökirpa malepa, e'pa tö ie' wöméttsa ttèwà wötëulewà krus mik. E' kīie ta, ì kōs wamblēne, e' kī ká de mañat età ÷ì pane-mià sa' tö? ²² Nies alakölpa welepa tso' sa' ska', e'pa tö sa' tkiwéwà. I'ñe bla'mi ie'pa dare Jesús pō a ²³ erë ie' nu kē ku' eē. Ie'pa tö sa' a iché tö Skëköl biyöchökwakpa de ie'pa ska', ta ichéitō ie'pa a tö Jesús tso'ne ttsë'ka. ²⁴ E' ukuökī ta sa' wakpa welepa dare isauk ta ie'pa tö ikué wes alakölpa tö iché es, erë ie'pa kē wà Jesús sune.

²⁵ Età Jesús tö iché ie'pa a:

—A' kukõña darërëe. A' kē wöblar bet. Ì kōs yè'atbak Skëköl ttekölpa tö e' kē klōne a' wà bet. ²⁶ Skëköl yëkkuö tö iché tö wé pairine'bitū idi' wa s'blūie e' kawõtā weinuk es kam ie' dō sulitane wökirie olo ta' tajë e' yōkī.

²⁷ Età ie' wák tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kī, e' kōs wà pakémitō ie'pa a. Kewe ì kit Moisés tö, e' wà pakéitō. E' ukuökī ta ì kit Skëköl ttekölpa kōs e'pa tö, e' wà pakéitō ie'pa bōl a.

²⁸ Mik ie'pa demi wé ie'pa mīrō eē, etā iwër tö Jesús kī mi'keiā ñalā kī, ²⁹ erë ie'pa tö ie' kiēmi kröröë kapökrö ie'pa ska'. Ie'pa tö iché iā:

—Ká tuirketke, e' kuekī be' e' tsúat sa' ska' kapökrö.

E' kuekī ie' dewā ie'pa ta weshkē. ³⁰ Mik ie'pa e' tuléwā mesa o'mik chkök, etā ie' tö pan klō'wé ulā a ta wéstela chéitō Skëköl a ta iblatéitō

méitō ie'pa a. ³¹ E' wō shà ta ie'pa tö isuéwā tö Jesús idir; erë bet ta ie' kē ku'ia ie'pa ta. ³² Età ie'pa tö iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapaköratse se' ta ñalā wa, Skëköl yëkkuö wà pakeratseitō, e' tö se' ttsë'wé buaë ichök.

³³ E' wōshā ta ie'pa e' yéttsa míyalne Jerusalén. Mik ie'pa demi eē, etā ie'pa tö Jesús ttökatapa tsá dōkā dabom eyök kī eköl (11) ena imalepa, e'pa kué eē ñita. ³⁴ E' a ie'pa iché:

—Mokī Skëképa Jesús shkënekane. Ie' e' kkaché Simón a.

³⁵ Etā wëpa bōl tö ì kōs tka ie'pa ta ñalā wa e' paké imalepa a. Nies wes ie'pa tö Jesús suéwā, mik ie' tö pan blaté etā, e' pakéitörak.

Jesús e' kkaché ittökatapa a (Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

³⁶ Ie'pa tso'ia ipakök, etā Jesús de dur ie'pa shūa, e' tö ie'pa shkē'wé tté i' wa:

—As a' kawō tkō buaë.

³⁷ Ie'pa tkirulune tö ibikeitsé tö ie'pa tso' s'wimblu sauk. ³⁸ Erë Jesús tö iché ie'pa a:

—÷Ì kuekī a' tkirulune?

÷Ì kuekī a' ibikeitsè bōtböt? ³⁹ Ye' ulā kī itō saú. Ye' klō kī itō saú. Ye' kō, e' wa a' isueraë tö ye' kē dör wimblu. S'wimblu kē chkà ta', kē dichéwō ta', erë a' isué tö ye' chkà ta' ye' dichéwō ta'.

⁴⁰ E' chök ie' tso' ie'pa a, ta ie' tö iulā ena iklō kkaché ie'pa a. ⁴¹ Ie'pa iëteria ttsë'nerak buaë tkirulune tajë,

e' kuëki darërë ie'pa a iklöo' tö mokì idir. E' kuëki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì tso' a' wà ñè? ⁴² Età ie'pa tö nima katuule bö' a, e' mé ia. ⁴³ Tà ie' tö ikaté ie'pa wörki. ⁴⁴ Età ie' tö iché ie'pa a:

—Ì tka ye' ta, e' ye' ye' tö a' a, mik ye' bak a' ta eta. Ye' tö a' a iyè' tö ye' tté kos kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kì ñies Salmos yëkkuö kì, e' kos kawötà wà tkök.

⁴⁵ Età ie' tö ie'pa er ñi'wé as ì chë Skëköl yëkkuö tö, e' wà ar ie'pa éna. ⁴⁶ Tà ichéitö ie'pa a:

—Itso' kitule Skëköl yëkkuö kì i' es: wé pairine'bitu idi' wa a' blúie e' kawötà ttèwa, mik e' kì ká de mañat eta ishkerdakane. ⁴⁷ Ñies tö iché i' es: Ttè buaë pakardaë ye' ttö wa Jerusalén wakpa a kewe, e' itökì ipakardaë ká ulitane wakpa a. Ttè buaë e' dör tö wépa er mane'wé Skëköl a, esepa kì ie' tö ì sulu wamblérakitö e' nuí olo'yeraë. ⁴⁸ Ì kos tka ye' ta, e' sué a' tö, e' pakök a' kawötà sulitane a. ⁴⁹ Ye' yé kablé' Wiköl Batse'r muk a' a, e' patkeraë ye' tö a' a. Ie' datse ká jai a, e' doraë a' kì idiché taië wa, e' panú ië Jerusalén.

Jesús míane ká jai a
(Marcos 16.19-20)

⁵⁰ E' ukuökì ta Jesús wa ittökatapa mítser tsinet Betania. Eë Jesús ulà kékà ta ie' er buaë ché ie'pa a. ⁵¹ Ie' tso'ia ie'pa a er buaë chök ta ie' butséka míá ká jai a ie'pa wörki. ⁵² Ie'pa tö ie' dalöié taië, e' ukuökì ta ie'pa

míane Jerusalén ttsë'nerak buaë. ⁵³ Këkraë ie'pa tso' Skëköl kíkókka iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kî böi e' eköl. Yëkkuö i' kî Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kiëtö "Jesús ttökata dalër tajë iëna e'." Ibikeitsèsö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kanablök nima kli'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús kune' e' kî duas de dabom paryök ena suliyök e' shü ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee ie' tö se' a ikkachè tö ië ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulà a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' kî ie' tö se' a ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yë.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a dayë nane kiè Patmos ee etä ie' dewatke kékëlaie. Mik ie' bak ee, etä Jesús tö ie' ka' yëkkuö kiè Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit döka mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kiè Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, ñies ie' dör Skëköl. ² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta. ³ Skëköl tö íyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë ì ku' ká i' kî, e' kë yöneñak ie' wa. ⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'weke. ⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wemir. Kë ì sulu e' alöpaka iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitü Skëköl tö e' kiè Juan. ⁷ E' dë'bitü yi dör bö'wö ñe' ttekölie itté pakök as sulitane erblö imik Juan tö itté pakeke e' wa. ⁸ Ie' wák kë dör bö'wö ñe', erë ie' dë'bitü itté pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chökle datse ká jai a sulitane er ñi'woie e'. ¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, erë mik idë'bitü ká i' a, etä ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'. ¹¹ Ie' dë'bitü iwák ká a ena iwák ditséwöpa a, erë e'pa kë wa ikinewa. ¹² Erë wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawö méitö as idörak Skëköl ala'rie. ¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, erë e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kiè Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alà eköl ë e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör moki, e' kos kkayëne se' a. E' sü' sa' tö. ¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: "Wëm i' yë'yö a' a mik ye' iché tö wëm eköl daia ye' ukuöki s'pattök ye' skéie, e' tso'tke ká iaiaë

ye' yöki, e' kuęki ie' dör buaë ichökle ye' tsata."

16-18 Skëköl ttë dalöiëno e' mène Moisés wa. Erë kōs Skëköl er buaë chō se' a ena wēs ie' dör moki e' jchēnewa sa' wā Jesucristo wa. Kē yi wā Skëköl sūle iwōbla wa, erē ilà eköl ē tkërie iyē tā, e' dör ñies Skëköl, e' tō iyē kkaché se' a. E' kuęki ie' dör er buaë chōkwak. Ie' er buaë kī ché se' a tajē shutē.

Juan dör S'wōskuōkwak e' tō Jesucristo ttë pakē

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

19 Judiowak wōkirpa tō sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa welepa patké Juan ska' ichakök: "¿Yi dör be'? ¿Be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'?"²⁰ Juan kē wā iblène. Ie' tō ie'pa iüté yēsēsē:

—Ye' kē dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'.

21 Ie'pa tō iskà chaké:

—E'ma ¿be' dör yi? ¿Be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e'? Juan tō ie'pa iüté:

—Au, ye' kē dör ie'.

Ie'pa tō iskà chaké:

—¿Be' dör Skëköl tō iyē'at tō itteköl skà datse e'?

Etā Juan tō iüté:

—Au, ye' kē dör ie'.

22 Etā ie'pa tō iskà chaké ia:

—E'ma, ¿be' dör yi? Sa' kī ikiane jchēnowā yēsēsē chène yi tō sa' patké e'pa a. E' kuęki ichō sa' a tō ¿yi dör be'?

23 Juan tō ie'pa iüté:

—Ye' dör wé yē' Skëköl tteköl Isaías tō e'. Ie' tō iyē': 'Ká sir poē wé kē yi serku'

eę yile ttōraë aneule, e' tō icheraë: A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki. E' dör wēs ñala yuēsō yēsēsē ie' yöki es.*

24 Etā wépa patké fariseowakpa tō ttök Juan tā,²⁵ e'pa tō ie' a iskà chaké:

—Be' kē dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', be' kē dör Elías, be' kē dör Skëköl tteköl ñe', e'ma ¿i kuęki be' tō s'wōskueke?

26 Ie' tō iüté:

—Ye' s'wōskueke di' a, erē eköl dur a' shuā kē ijcher a' wā tō yi idir,²⁷ e' dōraë ye' ukuōki kaneblok ye' skéie. Ie' dör kékē tajē ye' tsata, e' kuęki ie' klökkuō kicha ē kē wōtsēnanuk ye' siarla e' a.

28 E' kōs tka Betania. Ká e' atē di' kiè Jordán e' wishet. Ee Juan tso' s'wōskuök.

Jesús dör Skëköl obeja jchēne e'.

29 Bule es tā Juan tō Jesús sué tō idatse ie' ska' tā ichéitō: "Isaú. Wì idatse e' dör Skëköl obeja pupula patkébitū jchē ì sulu wambleke sulitane tō e' nuí olo'yoie e'.³⁰ Ie' wì paka' ye' tō a' a mik ye' tō iyē': 'Eköl doia ye' ukuōki, e' tso'tke ká iaiaë ye' yöki, e' kuęki ie' dör buaë ichökle ye' tsata.'³¹ Ye' wák kē wā ijcher bua'iewā tō yi dör ie', erē ye' tō s'wōskueke as Israel aleripa wā ijcherwā tō yi dör ie'."

32 Ñies Juan tō iché: "Ye' isué tō Wiköl Batse'r datse ká jaì a nubölie, e' atē ie' a.³³ E' yöki ye' kē wā ijcher tō yi idir, erē Skëköl tō ye' patké' s'wōskuök di' a, e' tō ye' a iyē':

* 1:23 Isaías 40.3

‘Yi k_i Wiköl batse'r de ate ie' a, e' dör wé tö a' iekewá Wiköl Batse'r a e' wák.' ³⁴ E' sué ye' tö, e' kuéki ye' tö ichè a' a tö ie' dör Skököl Alà ichökle.”

Jesús ttökatapa tsá

³⁵ Bule es ta Juan durne ee ta ie' ta ittökatapa de böl. ³⁶ Mik Juan tö isué tö Jesús damiá e' wa, eta ie' tö iché ie'pa a:

—jWëm wì dör Skököl obeja pupula patkébitu jchè se' skéie e'!

³⁷ Ì ché Juan tö, e' ttsé Juan ttökatapa böl tö, eta e'pa míyal Jesús itöki. ³⁸ Jesús e' wötréene ta isué tö idatserak ie' itöki ta ichakéitö:

—¿Ì kiane a' k_i?

Ie'pa tö iüté:

—A Rabí (judioie ttè e' wà kiane chè s'wöbla'ukwak), ¿wé be' serke?

³⁹ Eta ie' tö ie'pa iüté:

—A' shkõ isaük.

Eta ie'pa míyal ie' ta, ta wé ie' serke, e' sué ie'pa tö. Mik ie'pa míá ie' ta eta diwö detke tkël. Ie'pa e' tséat ie' ska' dö katuirketke ekkë.

⁴⁰ Ittökatapa böl tö Juan ttö ttsé' ta imineyal Jesús itöki, e' eköl kiè Andrés, e' dör Simón Pedro ël. ⁴¹ E' ukuöki bet ta Andrés tö iël Simón e' kué ta ichéitö ia:

—Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kué sa' tö. (“Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie” e' kiè judioie “Mesías” ena griegoie ikiè “Cristo”).

⁴² E' ukuöki ta Andrés wa Simón mitsér wé Jesús tso' ee. Mik Jesús tö Simón sué, eta ie' tö iché ia:

—Be' dör Simón, Juan alà, erè be' kirdaë Cefas (griegoie s'kiè Pedro, e' wà kiane chè ak.)

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tö ittökatapaie

⁴³ Bule es ta Jesús tö ibikeitsé tö “ye' mi'keá Galilea.” Kam ie' mi' e' yöki ta ie' tö Felipe kué ta ichéitö ia:

—Be' shkõ ye' ta ye' ttökataie.

⁴⁴ Felipe dör ká kiè Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida.

⁴⁵ Felipe tö Natanael kué ta ichéitö ia:

—Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yékuo k_i, e' wák kué sa' tö. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

⁴⁶ Natanael tö iché:

—¿Ì buaë dötsami Nazaret? Felipe tö iché ia:

—Be' shkõ sa' ta, ta iwà saú.

⁴⁷ Mik Jesús tö isué tö Natanael datse ta ichéitö:

—Wëm wí e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' kë kachötá'.

⁴⁸ Natanael tö ie' a ichaké:

—¿Ì be' a ichök tö ye' dör es? Ie' tö iüté:

—Ye' kë ku' dur ee, erè kam Felipe tö be' kiö, e' yöki ye' tö be' su' higuera klö dikia.

⁴⁹ Natanael tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, jBe' dör Skököl Alà ichök! jBe' dör Israel aleripa blú ichök!

⁵⁰ Jesús tö ie' iüté:

—Ye' be' a iché tö “ye' be' su' higuera klö dikia,” ¿e' ë kuéki be' erblé ye' mik? Erè e' tsata be' tö ikí sueraia.

⁵¹ Ñies ie' tō iché:

—Mokī ye' tō a' a iché tō ká jai sueraē a' tō áie tã a' isueraē tō ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaie ká jai a, e' kī Skököl biyöchökwakpa shköke wo'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkö'weke Caná

¹ Böiki es tã ulabatsè Caná aṭe Galilea ee, ee Jesús mì tso'. ² Ñies Jesús ena ittökatapa kiule, e'pa de ulabatsè e' kéwö tkö'uk. ³ Mik ie'pa vino enewa, etã Jesús mì tō iché ie' a:

—Vino enewa.

⁴ Jesús tō ie' a iché:

—¿Iök be' tō e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kka-choie tō yi dör ye'.

⁵ Etã imì tō iché iyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tō es.

⁶ Ee skau tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skököl a, e' dí dapa'woie. Skau ek ã a di' choka galon doka dabom böyök (20) ö dabom mañayök (30) ekkë.

⁷ Jesús tō iché watiökwakpa a:

—Skau ikképa wà iökã chië di' wa.

Tã watiökwakpa tō iwà iékarak es. ⁸ Etã Jesús tō iché iarak:

—I' tã itsá yöttsa elkela tã itsúmi ikéwö tkö'uk wökir a pattse.

Es ie'pa tō iwé. ⁹ Etã iwökir tō di' yöne vinoie e' pattse. Ie' kë wã ijcher tō wé vino e' datse (erë watiökwakpa tō di' yéttsa, e'pa ã wã ijcher tō wé idatse.) E' kuëki ie' tō wëm ulabatske, e' kié ¹⁰ tã ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kewe. Mik s'kiulepa tō iyé taië, etã vino ëse watieke. Erë be' tō vino bua'ie blé, ikké erpa be' tō iwatieke.

¹¹ I' wé Jesús tō Caná aṭe Galilea ee, e' dör i kë or yi a ese tsá o' ie' tō. E' wa ie' tō ilo taië, e' kkaché ie'pa a, tã ittökatapa erblé ie' mik.

¹² E' ukuöki tã ie' miã imì tã, iëlpa tã, ñies ittökatapa tã, ká kië Cafarnaúm ee. Ee ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekkë alè.

Jesús tō Skököl wé batse'wé (Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

¹³ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé dökewatke tsinet, e' kuëki Jesús miã Jerusalén kawö e' tkö'uk. ¹⁴ Mik ie' de Skököl wé pamik, etã ie' tō obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué.

Ñies inuköl mane'ukwakpa* kuëitö tulurdak imesa o'mik. ¹⁵ Tã ie' tō ttsa' tréwa, e' wa ie' tō iyi wataukwakpa kos tré'wéyal iobeja ibakala tso' kos e' tã. Ñies inuköl mane'ukwakpa inuköl tulétsaitö tã imesa

† 1:51 Génesis 28.11 saú. * 2:14 inuköl mane'ukwakpa: Inuköl tso' Skököl wé a, e' dör kuëki, kë dör inuköl tso' judiowak wã iyi tuöie bánet ese. E' kuëki yi tō iyi tuëke ee, ese kawötã ie'pa inuköl mane'uk inuköl ñe'se wa.

trélurka. ¹⁶ Ie' tō iché nuböl wataukwakpa a:

—Íyi i' yölur sɛraa! jkê ye' Yë u klö'warwa a' íyi watuoie!

¹⁷ E' ukuökij tã ittökåtapa éna ianewã tō Skëköl yëkkuö tō iché: “Be' u dalër tajë ye' éna, e' tsatkeraë ye' tō dö ye' duöwã ekkë.”

¹⁸ Judiowak wökirpa tō ichaké Jesús a:

—Ì kē or yi a ¿e' wése wëmi be' tō sa' a iwà kkachoie tō be' wã kawö tã' íyi ikkë wöie?

¹⁹ Ie' tō iüté:

—U i' tkéttsa a' tō, e' tã böiki es tã ye' tō iyuékane.

²⁰ Ie'pa tō iché ia:

—U i' kané dör duas dabom tkëyök kī teröl (46), etã ¿wes iyuékami be' tō kã mañatk ë?

²¹ Erë u cheke ie' tō, e' dör iwák e' chöke. ²² E' kuëkj mik ie' shkenekane, etã ittökåtapa éna ianewã tō ie' tō iyë' es. E' kuëkj ie'pa tō Skëköl yëkkuö ena i' yë' Jesús tō e' klö'wé.

Jesús wã sulitane er suule buaë

²³ Mik Jesús tso' Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' këwö tkö'uk, etã i' kē or yi a ese weke ie' tō tajë. E' kuëkj tajë pë' erblé ie' mik. ²⁴ Erë ie' wã ie'pa er suule buaë, e' kuëkj kē ie' erblëne ie'pa mik. ²⁵ Ie' wák wã ijcher buaë wes sulitane er dör. E' kuëkj kē yi a i' yënuke ie' a tō wes se' er dör.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

¹ Wëm tso' eköl kië Nicodemo, e' dör judiowak

wökirpa eköl. Ie' dör farise-owak. ² Kã et nañewe ie' de Jesús ska' tã ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, i' kē or yi a ese weke be' tō. Skëköl kē kupa be' tã, e'ma kē be' a i' onuk. E' kuëkj sa' wã ijcher tō ie' tō be' patkë' sa' wöbla'uk.

³ Jesús tō iché ia:

—Mokij ye' be' a iché tō yi kē skã kunene etökichane, ese kē döpwã i' blúie Skëköl tso' e' a.

⁴ Nicodemo tō ie' a ichaké:

—Mik s'de këchke, etã ¿wes s'kurmine etökichane? ¿Wes s'mi' miwane s'mi' shua, e' kurmi etökichane?

⁵ Jesús tō iüté:

—Mokij ye' be' a iché tō yi kē kune di' wa ena Skëköl Wiköl wa, ese kē döpwã i' blúie Skëköl tso' e' a. ⁶ S'kune s'mi' wa s'yë wa ese ser wes s'ditsö ser es, erë yi kune Skëköl Wiköl wa, ese ser wes Skëköl ser es. ⁷ Ye' tō be' a iché tō be' kawötã kunukne etökichane. ¿Wes e' tō be' tkiwemi? ⁸ Ì wakaneweke Skëköl Wiköl tō se' a, e' dör wes siwã' bitsirke kã wa'ñe es. E' blar ttsésö, erë wé idatse ena wé imíró e' kē jcher s'wã. Es itköke sulitane kune Skëköl Wiköl wa e'pa tã. Se' wã ijcher tō ie'pa kunene Skëköl Wiköl wa, erë kē se' wã ijcher wes iwà tköke.

⁹ Nicodemo tō iská chaké:

—¿E'ma ima iwà dör?

¹⁰ Etã Jesús tō iüté:

Be' dör s'wöbla'ukwak dalöierťa' tajë Israel aleripa shua ese, erë ¿wes be' kē wã íyi ikkë jcher? ¹¹ Mokij ye' tō be' a iché tō i' jcher sa' wã, e' cheke sa' tō a' a, ñies i' sué sa' tō, e' pakeke sa' tō, erë

a' kě éna sa' ttō klō'wāk yēs.
 12 Íyi tso' ká i' kī, ese wa ye' tō
 ikleeke a' a, erē e' kě klō'wē a'
 tō. Ye' mú tō ipakē íyi tso' ká
 jai a ese wa kě kleaule, e'ma
 ¿wēs e' klō'wēmi a' tō?

13 “Kě yi mine'ka ká jai a ese
 dene ká i' a. Erē ye' dōr S'ditsō
 Alà, e' datse ká jai a, e' kuēkī
 íyi tso' eē e' jcher seraā ye'
 wā buaē. 14 Mik Israel aleripa
 bak ká wé kě yi serku', ese kē
 a, etā Moisés tō tabechka yué
 tkabē diökölíe,* e' batséwaitō
 kalka mik tā itkéka. Es ñies,
 ye' dōr S'ditsō Alà, e' kawōtā
 tkèka kal mik 15 as wépa erblé
 ye' mik, esepa ulà dō sene mi-
 choē e' ska'.” Es Jesús tō iché
 Nicodemo a.

Skököl éna sulitane dalër

16 Skököl éna ká ulitane
 wakpa dalër tajē. E' kuēkī ie'
 alà eköl ē, e' me'ttsaitō ttēwā
 se' skéie, as yi erblé imik es-
 epa kě duōwā aishkuō tā, e'
 skéie sene michoē dō iulà a.
 17 Skököl kě wā ilà patkēne ká
 i' a se' kichatōktsa. E' skéie
 ipatkē'itō se' tsatkök.

18 “Yi erblé Skököl Alà mik,
 ese kě kichatēne. Erē yi kě
 erblēne imik, ese kě erblēne
 Skököl Alà eköl ē e' mik,
 e' kuēkī ikichatēnettsatke.
 19 Skököl Alà dē'bitū ká i'
 a, e' dōr wēs bō'wō es se'
 er ñi'woie. Erē s'tso' i' sulu
 wamblök, esepa dōr wēs
 s'tso' stui a es, e' wa ie'pa
 wōbatsō bua'ie. Ie'pa kě kī
 ie' kiane. E' kuēkī wépa

kě erblēne ie' mik, esepa
 kichatēnetke. 20 Wépa tō i'
 sulu wambleke, esepa éna
 suluē Skököl Alà ar. Ie'pa kě
 kī Skököl Alà ttē kiane ttsē as
 i' sulu wamblekerakitō, ese
 wà kě kkayērwa. E' dōr wēs
 s'tso' stui a kě shkakwā bō'wō
 olo ska' es. 21 Erē wépa serke
 wēs Skököl ttē mokī tō ichē es,
 esepa kī Skököl Alà kiar buaē.
 Ie'pa dewā buaē Skököl Alà
 dōr wēs bō'wō es e' ska' iwà
 kkachoie tō i' wēke ie'pa tō, e'
 wēkerakitō Skököl batamik.”

*Juan S'wōskuōkwak tō iché
 tō Jesús dōr ie' tsata*

22 E' ukuōkī tā Jesús míā
 Judea ittōkatapa tā. Eē ie'
 e' tséat ká tajē ie'pa tā
 s'wōskuōk. 23 Ñies Juan tso'
 s'wōskuōk ká kiē Enón eē, eē
 di' tso' tajē e' kuēkī. Ká e'
 aṭe tsinet Salim. Pē' dōke ie'
 ska' tā ie' tō ie'pa wōskueke.
 24 (Íyi ikkē kaneone kam ie'
 wōtērwa s'wōto wé a, e' yōkī.)

25 Erē ie' ttōkatapa wēlepa ñi
 iūtēmi judiowak eköl tā, ie'pa
 e' batse'uke di' wa, e' tté kī.
 26 E' kuēkī ie'pa míyal Juan
 ska' tā ichéitō ia:

—A S'wōbla'ukwak, wēm dē'
 be' ska' Jordán di' wışhet yē'
 be' tō, e' wák tso' s'wōskuōk tā
 sulitane mi'ke ie' tā. ¿E' kě tō
 be' tsiriwē?

27 Juan tō iūtē:

—Au, e' kě tō ye' tsiriwē.
 Skököl kě wā se' a ikéwō
 mēne, e' tā kě se' a i' onuk yēs.
 28 Ye' tō iyē' tō 'ye' kě dōr wé

* **3:14** Moisés tō tabechka yué tkabē diökölíe: Israel aleripa ukyēne Skököl kī ena Moisés kī. E' nuñie Skököl tō tkabē patkē' ie'pa ttökukur. Erē Skököl tō iyē' Moisés a tō tabechka yuō tkabē diökölíe tā ibatsōwā kalka mik as wépa duōkewatke esepa isaū tā ibuarne. Números 21.4-9 saū.

pairine'bitu idi' wa s'blúie e', erë ye' patkëne'bitu ie' yöki keweié,' e' ttsé' a' wákpa tö buaë. ²⁹ Mik ulabatske, eta alaköl dör iwëm icha. Eta iwëm sini' tso' ee, ese tö wëm ttö ttsé, eta e' tö ie' ttsé'wé buaë. Ye' dör wes wëm sini' es. E' kuëki ye' ttsé'ne buaë j'ñe tö sulitane mi'ke Jesús ta. ³⁰ Ie' kawöta kikëka tajë ye' tsata, e' skéie ye' ké e' wöökwa diöshet.

Jesús datse ká jai a

³¹ Yi datse ká jai a, e' dör sulitane tsata. Wépa tso' ká i' ki, esepa dör ká i' wakpa, i' tso' ká i' ki, ese ë cheke ie'pa tö. Erë yi datse ká jai a e' dör sulitane tsata. ³² I' suule ie' wa ena i' ttséule ie' wa ká jai a ese pakekeitö, erë pë' kibiiepa kë wa ie' tté klöone. ³³⁻³⁴ Yi patkë'bitu Skëköl tö e' a Skëköl Wiköl mène tajë shute, e' kuëki ie' tö Skëköl ttö pakekene. E' kuëki wépa tö ie' tté klö'wé, e' wa esepa tso' ichök tö Skëköl tté dör mokjé. ³⁵ S'yé éna ilà dalër tajë, e' kuëki iyi ulitane méatitö iulà a. ³⁶ Wé erblé Skëköl Alà mik, ese ser michoë. Erë wé kë tö Skëköl Alà ttö iüté, ese kë ulà döpa sene michoë ska'. E' skéie Skëköl kësik me'rie iki.

4

Jesús tté alaköl eköl ta Samaria

¹⁻³ Fariseowakpa tö ittsé tö Jesús klépa kí iërke ena s'wösurkerak tajë Juan tö s'wöskué e' tsata. (Erë Jesús wák kë wa s'wösune, ittokatapa tö s'wöskué.) Mik i' cheke ie'pa

tö e' ttsé Jesús tö, eta ie' e' yéttsa Judea míane Galilea.

⁴ Erë ie' ittsé tö ie' kawöta shköktkö Samaria. ⁵ Ie' ena ittokatapa de ká ate Samaria kié Sicar ee. Eë tsinet ká me' Jacob tö ilà José a, e' ate. ⁶ Di' bi' Jacob tö ká iaiaë e' tso' ee. Eë Jesús demi ta ishtrinewa. Ie' e' tkéser di' biule e' kkömik eta diwö döketke bata a. ⁷⁻⁸ Jesús ttokatapa míyal Sicar chkwö taük ñe. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitu di' tsuk ta Jesús tö iché ia:

—A tayë, be' we'ikëyö, di' kakmú ña yë.

⁹ Ie' tkinewa ta iütéitö:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wes be' tö ye' a di' kieke? (Judiowak ena Samaria wakpa kë wö dör ñi mik, kë döta'wa ñi ska', e' kuëki alaköl tö iüté es.)

¹⁰ Jesús tö iüté:

—I' meke Skëköl tö se' a éme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wa, e' ma be' tö ye' a di' kieraé ta di' tö sene meke sia ese meraëyö be' a.

¹¹ Alaköl e' tö Jesús a iché:

—A këkëpa, be' kë wa tka' ku' di' i' yottsä, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tö di' e' kuëmi më ye' a? ¹² ¿I' ma be' tö ibikeitsé? Se' yé bak dör Jacob, e' tö di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tö ena ila'r tö ñies iyyiwak. ¿Be' tö ibikeitsé tö be' dör ie' tsata?

¹³ Jesús tö ie' iüté:

—Wépa tö di' i' yé esepa er sirdane. ¹⁴ Erë wépa tö di' meke ye' tö e' yé, esepa kë er sirpaiane yës. Di' e' dör ie'pa

er a wēs di' tskirke wōtuō tajē es, e' tō sene michoē meraē ie'pa a.

¹⁵ Etā alakōl tō iché ia:

—A kēkēpa, di' e' mú ye' a as kē ye' er siria, ñies as kē ye' dōia di' watsuk ie.

¹⁶ Jesús tō iché ia:

—Be' yú, be' wēm kiök ta be' kiéne.

¹⁷ Etā alakōl tō iüté:

—Ye' kē wēm ta'.

Jesús tō iché ia:

—Buaē be' iché tō kē be' wēm ta'. ¹⁸ Be' ulabatsule skētōkicha ta i'ñe ta be' wa itso', e' kē ta' be' ulabatsule. I ché be' tō, e' dör moki.

¹⁹ Etā alakōl tō iché ie' a:

—A kēkēpa, ye' tō isuē tō wēsua be' dör Skēkōl ttekōl.

²⁰ Sa' dör Samaria wakpa, e' kēkēpa bak ká iaiaē, e'pa tō Skēkōl dalöie e' wakaneo' kabata i' ki. Erē a' judiowak tō icheke tō s'kawōta e' kanéuk Jerusalén ē.

²¹ Etā Jesús tō iüté:

—A tayē, ye' ttō kl'ó'ú. Kawō dōraē ta Skēkōl dalöie e' wakaneo'ordaē ká wa'ñe, kē dör kabata i' ē ki ö Jerusalén ē a.

²² A' tō Skēkōl dalöieke, erē e' kē jcher a' wa buaē. Erē s'tsatkēr tté e' datse sa' dör judiowak ditséwō wa, e' kuēki sa' wa ie' jcher buaē.

²³ S'yē dalöiökwakpa chökle, esepa tō ie' dalöieraē mokiē iWikōl wa. E' kēwō dōketke, moki idetke i' ta. ²⁴ Skēkōl dör wikōl, kē wērtawa, e' kuēki wēpa tō ie' dalöieke esepa ké idalöiök mokiē wēs ie' ki kiane es iWikōl wa.

²⁵ Etā alakōl tō iché:

—Ye' wa ijcher tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse (e' kié “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de etā ie' tō iyi ulitane wā pakeraē se' a.

²⁶ Jesús tō ie' a iché:

—E'ma e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

²⁷ E' wōsha ta ittōkatapa debitune. E'pa tō Jesús sué kapakök alakōl ta, e' tō ie'pa tkiwéwa tajē. Erē kē yi kēsik dē'ka ichakök ie' a tō “¿i kiane be' ki?” ö “¿iök be' tso' kapakök alakōl se' ta?” ²⁸ Etā alakōl tō iskau méat tkēr ee ta imiane wé iu tso'rak ee, ta ichéitō e' wakpa a:

²⁹ —Mishka wēm dur ekōl e' sauk. I sulu qos wamblē'yö, e' chéitō ye' a seraā. ¿Ie' alē dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?

³⁰ Etā ká e' wakpa biteyal Jesús weblök. ³¹ E' dalewa Jesús ttōkatapa tō iché ia:

—A S'wōbla'ukwak, be' chkö.

³² Erē Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' wa chkè tso', e' kē suule a' wa.

³³ Ie'pa ñi chakérak:

—¿Yile wa chkè debitu ie' a ñè?

³⁴ Erē Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tō ye' patkè', e' ttō iütök ena kané me'itō ye' a, e' eukwa seraā.

³⁵ A' wa tté tso' e' tō iché: 'Kawō kianeia si' tkèl etā iyiwō tso'tke shtë'; erē ye' tō a' a ichè tō pè' datse tajē e'pa webló. Ie'pa dör wēs iyiwō alinetke tso'tke wē'iaē tēnuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik. ³⁶ Wēpa tō ie'pa kimeke

erblök ye' mik, esepa dör wës
iyiwö shtökwakpa es, e' ské
döraë ie'pa ulà a. Nies wépa
shteke ie'pa tö, esepa ulà a
sene michoë döraë. Es wépa
dör wës iyi kuatkökwakpa
es ena wépa dör wës iyiwö
shtökwakpa es, esepa ttsë'rdaë
buaë ñita. ³⁷ Pë' tö icheke:
'wële tö ikuatkeke, skà tö
iwöshteke.' Ttè e' dör mokj.
³⁸ Ye' tö a' patkë'mi iyiwö
shtök wé a' kē wā ikuatkëule
eë. Eë o'ka kaneblë', erë iwà
de buaë a' ulà a.

³⁹ Alaköl e' tö ipaké
Samaria wakpa a: "Ì sulu
kos wamblë'yö, e' chéitö ye'
a seraä." E' kueki Samaria
wakpa tajë serkë ká e' a,
e'pa erblé Jesús mik. ⁴⁰ Eta
mik Samaria wakpa de Jesús
ska', eta ie'pa kköché ie' a ta
ichérakitö ia:

—Be' e' tsúat sa' ta.

Ie' e' tséat ie'pa ta ká
böt. ⁴¹ Ie' kapaköke ie'pa
ta, e' kueki ie'pa kí dapane
tajë erblök ie' mik. ⁴² Eta
ichérakitö alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kē dör
be' tö sa' a iché, e' ë kueki.
I'ñe ta' sa' wákpa tö ittö ttsé, e'
kueki sa' tö iklö'wé tö mokj ie'
dör sulitane tsätkökwak.

*Jesús tö blu' kanè kueblu
eköl e' alà bua'wéne*

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-
10)

⁴³ Böiki es ta Jesús e' yéttsa
Samaria e' michone Galilea.
⁴⁴ Ie' tö iyë': Skëköl tteköl kē
dalöiërta' iwák ká ki. ⁴⁵ Mik ie'
demi Galilea eta ká e' wakpa
tö ikiéwā er bua' wa. Mik ie'pa
dë'rö Jerusalén Judiowak

Yépa Yërulune Egipto e' kēwö
tkö'uk, eta ì kos buaë o' Jesús
tö, e' su' ie'pa tö. E' kueki ie'pa
tö ikiéwā er bua' wa.

⁴⁶ Jesús dene Caná ate
Galilea wé ie' tö di' yö' vinoie
eë. Ká e' blú kanè kueblu
eköl tso' Cafarnaúm, e' alà
kirinewā tajë. ⁴⁷ Mik ie' wā
ijchenewā tö Jesús tso' Judea,
e' dene Galilea, eta ie' míā
Jesús ska' ta ikköché ia:

—Mishka Cafarnaúm ye'
alà duökewatke e' bua'ukne.

⁴⁸ Ie' tö iüté:

—Wësua ì kē or yi a ese kē
one ye' wā a' a iwà kkachöie
tö yi dör ye', e' ta kē a' erblöpa
ye' mik.

⁴⁹ Erë blu' kanè kueblu tö
iché ia:

—A kékëpa, mishka bet kam
ye' alà duöwā e' dalewa.

⁵⁰ Jesús tö iché ia:

—Be' yüne be' u a. Be' alà
serdaia.

Ie' tö Jesús ttö klö'wé mokjē
ta ie' míāne iu a. ⁵¹ Kam
idömine u a, eta ikanè mésopa
tö ikué ñalā ki ta ie'pa tö ie' a
iché:

—Be' alà buanene.

⁵² Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Diwö wëkkë ye' alà
buanémine?

Ie'pa tö iüté:

—Chki diwö bata rrate
ekké.

⁵³ Iyë éna iāne tö diwö ekkē
Jesús tö iyë' ie' a tö be' alà
serdaia. E' kueki ie' ena
iyamipa kos e'pa erblé imik.

⁵⁴ Jesús tso' Galilea, i' ta, ì kē
or yi a ese wéitö bötökicha eë.

5

Jesús tō wēm kraulewā bua'wéne

¹ E' ukuökí tã judiowak tso' kawö tkö'uk Jerusalén, ee Jesús mía. ² Jerusalén di'dape kuoie me'r ukkö kiè Obeja Ukkö e' o'mik tsinet. Di'dape e' kiè hebreoie Betsata, e' kkömik úla tso' skel. ³⁻⁴ Úla ekké a tajë s'kirirke esepa tso'. E'pa welepa kē wöbla wawër, welepa kē shko, welepa kraulewā. Ie'pa tso' ipanuk tō as di' wötir. ⁵ Ie'pa shuā wēm tēr eköl kraulewā. Ie' kirinemi e' kī duas de dabom mañayök kī pāköl (38). ⁶ Jesús tō isué tēr ee. Ie' wā ijchenewā tō ká iaiäe ikirinemi. Etã ie' tō wēm kraulewā e' a ichaké:

—¿Be' kī ikiane tō be' buarne?

⁷ Etã ikirirke tō ie' iüté:

—A kēkēpa, kē yi ku' ye' kimuk e' iowā di' a mik iwötirke etã. Bitökicha ye' e' iakwa, etã yile e' iéwatke ye' yöki kewe.

⁸ Jesús tō ie' a iché:

—Be' e' kōkã, be' ka'la kōkã tã be' shkōmi.

⁹ E' bet tã wēm buanene ika'la kékaitö tã ishkémi ekka. Erë e' diwö dör judiowak eno diwö. ¹⁰ E' kuëki judiowak wökirpa tō iché wēm buanene e' a:

—I'ñe dör eno diwö, e' kuëki be' kē a kawö tã ka' se tsukmi i'ñe.

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Yi tō ye' bua'wéne, e' tō ye' a iché: 'Be' ka' shtōkã tã be' shkōmi.'

¹² Etã ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Yi tō be' a iché tō 'be' ka' shtōkã tã be' shkōmi'?

¹³ Jesús mía pē' tso' tajë e' shuā, kē wēneiã, e' kuëki wēm buanene e' kē wā ijcher yi tō ie' bua'wéne. ¹⁴ E' ukuökí tã Jesús tō ie' kué Skéköl wé a tã ichéitö iã:

—Ye' ttö ttsö. Be' buanene, e' kuëki i' sulu kē wamblaria dö' i' sulu kī döbitune be' kī.

¹⁵ Etã wēm e' mía judiowak wökirpa ska' tã ichéitö, 'Jesús tō ye' bua'wéne.' ¹⁶ Jesús tō i' kē or yi a ese wé eno diwö a, e' kuëki judiowak wökirpa tō ie' suémitke suluë. ¹⁷ Erë ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' yé kanēblöke kēkraë, es ñies ye' kanēblöke.

¹⁸ Ttè e' tō judiowak wökirpa kī uluwéka, éna ie' ttakwa éme. Ie'pa kē ulune ie' kī, ie' tō eno diwö dalösewéwā, e' é kuëki. Erë ie' icheke tō Skéköl dör ie' yé, es ie' e' chö tō ñies ie' dör Skéköl, e' tō ie'pa kī uluwé tajë ie' kī.

Skéköl tō ilã a diché tajë mé

¹⁹ Jesús tō iché ie'pa a: "Moki ye' tō a' a iché tō ye' dör Skéköl Alã, e' kē a i' onuk ye' wák er wa. I' kōs weke ye' Yé tō, e' sué ye' tō, e' é weke ye' tō. I' weke ye' Yé tō, e' kōs weke ye' tō. ²⁰ S'yé éna ye' dör ie' Alã e' dalër

* **5:3-4** Ttè i' kē ku' Juan yēkkuö kēchke kibipa e' kī. E' tō iché i' es: Mikle tã mikle tã Skéköl biyöchökwak eköl e' ökewa di' wötüuk. Di' wötürke etã yi míwã di' a kewe, e' buanene. Kē itkine tō dué wése tō ie' tteke. E' kuëki s'kirirke tso' ipanuk tō as di' wötür.

tajë, e' kuëki ì kòs wëkeitö, e' kkachekeitö ye' a. Nies ilë kí kkacheraeitö tajë ye' a, e' tó a' tkiwerawá tajë. ²¹ S'yé tó s'duulewá e' shkeweta'kane tá sene mekeneitö ie'pa a. E' suë ye' dör ie' Alà, e' tó sene meke wépa a ye' kí ikiane mè esepa a. ²² Nies S'yé kè tó yi shuleta' ichoie tó yi kichatërdaë ö yi ser michoë, e' kèwö méitö ye' a as ye' tó s'shulö. ²³ Ie' tó iwé es as sulitane tó ye' dalöiö wës ie'pa tó ie' dalöieke es. Wépa kè wá ye' dalöiëne, ñies esepa kè wá S'yé tó ye' patkë'bitü e' dalöiëne.

²⁴ "Mokí ye' tó a' a ichè tó wépa tó ye' tté iuteke ena ierblökerak yi tó ye' patkë'bitü, e' mik, esepa ulà a sene michoë detke. Ie'pa kè kichatërpattsa. Ie'pa kè ku'ia wës s'duulewá es, ie'pa ulà detke sene chökle ska'. ²⁵⁻²⁶ Ye' Yé dör sene mukwak ñies ye' dör sene mukwak, e' kèwö me' ie' tó ye' a e' kuëki. Wépa kè wá sene michoë ku', esepa dör wës s'duulewá es Skëköl a. Kawö döraë tá ie'pa tó ye' dör Skëköl Alà e' ttö ttseraë. Wépa tó ye' ttö ttsé tá iklö'wéitö mokí, esepa ser michoë. Mokí ye' tó a' a ichè tó e' kèwö datse, ñies e' de i' tá. ²⁷ Nies ye' dör S'ditsö Alà, e' kuëki ie' tó kawö mé ye' a sulitane shuloie. ²⁸⁻²⁹ Kawö datse aishkuö tá, tá s'duulewá kòs tó ye' ttö ttseraë tá ie' yörattsarak pö a. Wépa tó ì buaë ö, esepa shkerdakane sene michoë a. Erë wépa

tó ì sulu wamblë', esepa shkerdakane kichatënoie. Tté e' kè tó a' tkiukwá.

Wës se' wá ijcher tó Jesús tté dör mokíë

³⁰ "Kè ye' a ì onuk ye' wák er wa. Ye' kè kí ì kiane wè ye' wák er wa. E' skéie ì kiane wè Skëköl tó ye' patkë'bitü, e' kí, ese wëkeyö. E' kuëki ye' tó s'shuleke wës ye' Yé tó ye' a icheke es. E' kuëki ye' tó s'shuleke yësyësë. ³¹ Ye' wák e' chöpa tó ye' ttö dör mokí, e'ma e' kè wà tá'. ³² Erë itso' eköl e' tó ye' tté cheke, e' dör Skëköl. Ye' wá ijcher tó ima ie' tó ye' tté cheke, e' wà tá'. ³³ A' tó ye' chakök patkë' Juan a tá ie' tó ye' tté yè', e' dör mokíë ñies. ³⁴ Erë s'ditsö tó ye' tté cheke, e' kè ska' ye' tkine. Erë ì yè' Juan tó, e' chéyö a' a as a' tsatkër e' ë kuëki. ³⁵ A' a Juan dör wës bö'wö wöñarke olo burke es. Kuaë a' tó ie' tté klö'wé buaë ttsë'ne bua' wa, erë ekuölö ë. ³⁶ Erë ì skà tso', e' tó ye' tté cheke buaë, ì yè' Juan tó, e' tsatá. E' dör, ì kè or yi a ese wëkeyö tajë wës ye' Yé tó ye' patkë' iuk es. E' tó sulitane a ikkacheke tó mokí ye' Yé tó ye' patkë'bitü. ³⁷ Nies ye' Yé tó ye' patkë'bitü, e' tó ye' tté cheke, erë a' kè wá ie' ttö ttsëule, ñies a' kè wá ie' suule. ³⁸ Ie' tó ye' patkë'bitü, erë a' kè erblëne ye' mik. E' kuëki a' kè tó ye' tté klö'weta' mokí a' er a. ³⁹ A' tó ibikeitseke tó Skëköl yëkkuö tó ichëmi tó wës sene michoë dömi a' ulà a, e' kuëki a' tó isuekewa bua'iewá. Erë yëkkuö e' tó ye' tté cheke. ⁴⁰ Erë a' kè erblak

ye' mik aš sene michoë dö a' ulà a.

41 "S'ditsö tö ye' kíkèka, e' kē ska' ye' tkine. 42 Erë ye' wā a' sūule buaë tö wēs a' dör. Ye' wā ijcher tö kē a' éna Skëköl dalër. 43 Ye' dē'bitū ye' Yē ttō wa, erë kē a' wā ye' kinewā. Erë o'ka bitūpa iwák ttō wa, e'ma e' kiéwā a' tö buaë. 44 A' wakpa nī kíkōkeka, e' wa a' wōbatsö bua'ie. Erë a' kē kī ikiane tö Skëköl eköl ē, e' tö a' kíkōka, e' ta çwēs a' erblōmi ye' mik? 45-46 Moisés tö ye' tté kitat yëkuö kī, e' kuëki mokī a' tö ie' ttè klō'wé, e'ma ñies a' tö ye' ttè klō'wëmi. E' kuëki kē a' ibikeitsök tö ye' tö a' kkatëmi ye' Yē a. Ì kit Moisés tö ká iaiaë e' mik a' erblōke, e' je' tö a' kkatëraë. 47 Erë ì kitbak ie' tö, e' kē klōne a' wā, e'ma çwēs ì cheke ye' tö, e' klō'wëmi a' tö?"

6

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

1 E' ukuökī tā Jesús mīa batsöri kië Galilea e' wışet. Batsöri e' kië ñies Tiberias. 2 Ì kē or yi a ese wëke ie' tö tajë. Ie' tö s'kirirke esepa bua'wëne, e' sué pë' tö, e' kuëki tajë pë' mir ie' itökī. 3 Ie' mīa ittökātapa tā kabata a tā eë ie' e' tkëser ie'pa tā. 4 Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' kēwō dökewatke tsinet tkō'wë. 5 Mik ie' tö isuë tö pë' de tajë ie' itökī, etā ichëitö Felipe a:

—¿Wé se' mi'mi íyi taük pë' kos ikkëpa a ñè?

6 E' chëitö Felipe a isuöie tö ima Felipe tö ie' iütëmi. Erë ie' wák wā ijcher buaë tö ì wëmi ie' tö.

7 Felipe tö iüté:

—S'kanëblōmi dö ká cien böyök, erë e' ské kē dör wë' íyi tuöie mē ie'pa a elke elke.

8 Ittökāta eköl kië Andrés dör Simón Pedro ël, e' tö iché ia:

9 —Íe duladula tso' eköl, e' wā pan yöule cebada wa tso' skël ena nima bötö; erë e' kē döpakā s'tso' tajë e' kī.

10 Jesús tö iüté:

—Ichö ie'pa ulitane a tö a' e' tulúser iski.

(Ká e' a tajë ta'tsi tso'.) Etā pë' ulitane e' tulúser. Eë wëpa ë döka mil skeyök (5.000). 11 Jesús tö pan klō'wé tā wëstela chëitö Skëköl a. E' ukuökī tā iblatëitö méitö ittökātapa a aš iwatiörakitö. Ñies iwëitö nima tā es. Etā ie'pa tö ñé kos ie'pa kī ikiane ekkë. 12 Mik ie'pa chké de wë' etā Jesús tö iché ittökātapa a:

—Ibata atë e' shtë aš kē iweirwa.

13 Etā ittökātapa tö pan yöule cebada wa döka skël, e' bata atë, e' shtë iëne döka kkōla dabom eyök kī bök (12).

14 Mik pë' isuë tö, ì kē or yi a ese wé Jesús tö, etā ie'pa iché:

—Mokī wëm wī dör Skëköl tteköl cheke ká iaiaë tö idatse e'.

15 Erë Jesús wā ijchenewa tö ie'pa wā ie' mi'ketser diché wa tkëka blu'ie, e' kuëki ie' mīane kabata a e' tsukat ekōrla.

Jesús shké di' kí

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, etá Jesús ttókatapa biteyalne dō batsōri a. ¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tō kē ye' panar. Ká ttsenewatke etá Jesús kam dōne, e' kueki ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsōri wishet dō Cafarnaúm. ¹⁸ E' wōshā ta siwa' bitsineka taiē, e' tō di' uyeke taiē. ¹⁹ Mik ishkerak dō kilómetro skel ö teröl e' ulatök, etá ie'pa isuē tō Jesús shkōratse ie'pa kker di' kí. E' tō ie'pa suawé. ²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—¡Kē a' suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsē'ne buaē ie' ikiökwa kanò a, e' wōshā ta idemirak wé imi'kerak ee.

Pē' tō Jesús yuleke

²² Bule es ta, pē' atē batsōri wishet, e'pa wā ijchenewa tō Jesús ttókatapa mineyal kanò ar ee etō ē, e' kí, erē Jesús kē mineā ittókatapa ta. ²³ Etá kanò skà datse tseē Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wēstela yē' Skököl a pan kí etá ee. ²⁴ Mik pē' isuē tō ie' ena ittókatapa kē ku'ia, etá ie'pa e' iéka kanò demi taiē ese kí ta imíyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dör chké tō sene michoē meke e'

²⁵ Mik pē' demi batsōri wishet, etá ie'pa tō Jesús kué ta ie' a ichakérakitō:

—A S'wōbla'ukwak, ¿mik be' dē'bitu íe'?

²⁶ Ie' iüté:

—Mokí ye' tō a' a ichè tō a' kē ku' ye' yulök, i kē or yi a

ese wéyö, e' wà ane a' éna e' kueki. A' tō chké ña' taiē, e' ē kueki a' tso' ye' yulök. ²⁷ Kē a' kaneblök chké erta'wa ese skéie. A' kaneblö chké kē erta'wa tō sene michoē meke a' a, ese skéie. Chké e' meraē ye' dör S'ditsö Alà e' tō, ye' Yē dör Skököl e' tō ikéwö me' ye' a e' kueki.

²⁸ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Ì wèmi sa' tō as i kiane Skököl kí ese ù sa' tō?

²⁹ Ie' tō iüté:

—Skököl tō ye' patkē' e' kí ikiane tō a' erblö ye' mik. E' ē kiane ie' kí.

³⁰ Ie'pa tō iché ie' a:

—Ì kē or yi a ¿e' wése wèmi be' tō as sa' tō isaù ta sa' erblö be' mik? ¿Ì wèmi be' tō? ³¹ Se' yēpa bak ká iaiaē e'pa tō i kiē maná e' ña' ká sir poē wé kē yi serku' ee. E' tso' kitule Skököl yēkuö kí wé ichè: 'Moisés tō ie'pa dē' chké datse ká jai a e' wa.'

³² Jesús tō ie'pa iüté:

—Mokí ye' tō a' a ichè tō Moisés kē wā chké datse ká jai a e' mène a' yēpa bak e'pa a. Ye' yē tō chké e' me' ie'pa a. Erē chké chökle datse ká jai a e' watkeke ie' tō a' a. ³³ Chké chökle meke Skököl tō, e' dör yi datse eköl ká jai a tō sene michoē mēmi sulitane a e'.

³⁴ Ie'pa tō Jesús a iché:

—A kēkēpa, chké e' mú sa' a kēkraē.

³⁵ Ie' tō ie'pa a iché:

—Ye' dör chké tō sene michoē meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kē tepaia bli tō, ñies ese kē ersirpaia. ³⁶ Erē e' dör

wes ye' tō a' a ichétke tō erë a' wā ye' sūule a' wōbla wa, erë a' kē erblöku' ye' mik. ³⁷ Wépa me' ye' Yě tō ye' a, esepa kōs bituraë ye' ska' ta wépa bituke ye' ska', esepa kē watpattsayō. ³⁸ Ye' datse ká jai a, e' kē dē'bitu i kiane ye' wák kī e' uk. Ye' dē'bitu i kiane yi tō ye' patkē' e' kī e' uk. ³⁹ Yi tō ye' patkē', e' kī ikiane tō wépa kōs me'itō ye' a, esepa kē wéne we'ikōyō. E' kueki ie'pa kē watpattsayō. E' skéie ie' kī ikiane tō ie'pa kōs shke'wëkaneyō aishkuō ta mik ká i' enewa e' kēwō ska'. ⁴⁰ Ye' Yě kī ikiane tō wépa tō ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kōs ser michoë kekraë. Ie'pa shke'werakaneyō aishkuō ta mik ká i' enewa e' kēwō ska'.

⁴¹ Jesús tō ichétke: "Ye' dör chkè datse ká jai a e'." E' kueki ie'pa ukyënemi ie' kī suluë. ⁴² Ie'pa tō ichè:

—¿I' kē dör Jesús dör José alà e'? Iyě ena imi sūule se' wā buaë. ¿Wes ie' tō ichèmi tō ie' datse ká jai a?

⁴³ Ie' tō ie'pa iuté:

—Kē a' ukyënukia ye' ta. ⁴⁴ Kē yi bitupa ye' ska', ye' Yě tō ye' patkē', e' kē wā idè' e'ma. Wépa bite ye' Yě wā, e'pa shke'werakaneyō mik ká i' erkewatke eta. ⁴⁵ Skëköl yëkkuō kitule ittekōlpa wā e' tō ichè: 'Skëköl tō ie'pa kōs wōbla'weraë.' Es wépa tō ye' Yě ttō ttsetā, ñies e' wōblautā' ie' wa, esepa kōs bituraë ye' ska'.

⁴⁶ "Kē yi wā Skëköl sūule. Erë ye' dē'bitu ie' ska', e' kueki

ye' ë wā ie' sūule. ⁴⁷ Moki ye' tō ichè a' a tō wépa erblé ye' mik, esepa ser michoë kekraë. ⁴⁸ Ye' dör chkè tō sene michoë meke e'. ⁴⁹ A' yépa bak ká iaiaë, e'pa tō chkè kiè maná e' ña' ká wé kē yi serku' ese ska', erë ie'pa durulune. ⁵⁰ Erë chkè datse ká jai a, e' cheke ye' tō a' a. Wépa tō chkè e' ñé, e'pa kē duōpawā. ⁵¹ Erë chkè tō sene michoë meke datse ká jai a, e' dör ye'. Wépa tō chkè e' ñé, e'pa ser michoë. Chkè meraëyō ie'pa a, e' dör ye' wák chkà, e' merattsayō ttèwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoë."

⁵² Eta ie'pa ñi iutémi:

—¿Wes ie' tō ichkà mēmi se' a katè?

⁵³ Ie' tō ie'pa iuté:

—Moki ye' tō a' a ichè tō a' kē tō ye' dör S'ditsō Alà, e' chkà katè, e' pē yè, e' ta sene michoë kē dōpa a' ulà a. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ye' chkà e' dör chkè chōkle, ye' pē, e' dör di'yè chōkle. E' kueki wépa tō ye' chkà katé, ye' pē yé, esepa ulà a sene michoë detke. Aishkuō ta mik ká i' erkewatke, eta ie'pa shke'werakaneyō. ⁵⁶ Wépa tō ye' chkà katé, ye' pē yé, esepa bàtse buaë ye' mik. Ñies ye' bàtse buaë ie'pa mik. ⁵⁷ Ye' yě tō ye' patkē' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Es ñies wépa tō ye' chkà katé esepa serke ye' mik. ⁵⁸ Chkè dē'bitu ká jai a, e' chōk ye' tso' a' a. Chkè e' kē dör wes chkè kiè maná ña' a' yépa bak ká iaiaë

e'pa tō e' es. Ie'pa tō ñña' erē ie'pa durulune. Erē wēpa tō chkè cheke ye' tō a' a e' ñé, esepa ser michoë.

⁵⁹ Ttè e' wa Jesús tō ie'pa wōbla'wé judiowak ñi dapa'wō wé tso' Cafarnaúm e' a.

Jesús ttè batamik se' ser michoë

⁶⁰ Pē' shkōke tajē Jesús ta, e'pa tō ttè ñe' ttsé ta ichéraitō:

—Ttè e' dör darërë. ¿Yi tō iklō'wēmi?

⁶¹ Ima ie'pa tso' ichök e' suéwaitō. E' kuëki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ttè e' kuëki a' éna ye' wataksa? ⁶² Ye' dör S'ditsö Alà, e' mīkane ká jai a wé ye' datse eë, e' mú sué a' tō, e'ma e' je' ta ¿a' erblōmi ye' mik?

⁶³ Wiköl Batse'r tō sene michoë meke sia. Ì weke s'ditsö tō, ese kë dör ñie bua'. Ttè wa a' pattekeyö e' wà datse Wiköl Batse'r wa. Ttè e' klō'wé a' tō, e' ta a' ser michoë. ⁶⁴ Erë a' wēlepa kë erblōku' ye' mik.

Wēpa kë erblōku' ie' mik ena yi tō ie' mekettsa e' jchertke ie' wā kewe, e' kuëki ie' tō ichè es. ⁶⁵ Ie' tō ikí ché:

—E' kuëki ye' tō a' a ichè tō kë yi bitúpa ye' ska', ye' Yé kë wā imène e' ta.

⁶⁶ E' ukuökí ta tajē pē' shkōke Jesús ta, e' kibiiepa tō iméat, kë shkōia ie' ta. ⁶⁷ Eta Jesús tō ittōkatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa a ichaké:

—¿A' shkakmi ñies ye' yōki?

⁶⁸ Eta Simón Pedro tō iüté:

—A Skékēpa, ¿yi ta sa' mi'mi? Be' ttè è wa sa' ser

michoë. ⁶⁹ Sa' erblétke be' mik. Sa' wā ijcher mokie tō be' dör yi dör batse'r patkē'bitū Skéköl tō e'.

⁷⁰ Jesús tō ie'pa iüté:

—A' dabom eyök kī bōl (12), e' shukit ye' tō, erë a' eköl dör bë icha.

⁷¹ Mik Jesús tō e' ché eta Judas chéitō. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl (12) e' eköl erë ie' tō Jesús wōmekettsa.

7

Jesús èlpa kë erblène ie' mik

¹ E' ukuökí ta Jesús shkōke Galilea. Judiowak wōkirpa éna ie' ttakwa, e' kuëki ie' kë shkak Judea. ² Erë judiowak tō kawō tkō'weke kiekerakitō Úla Kéwō, e' kéwō tkō'wekerakitō Judea, e' dewatke tsinet. ³ E' kuëki Jesús èlpa tō ie' a iché:

—Kë be' e' tsukat ie. Be' yú Judea as ì kë or yi a ese weke be' tō, e' wà saü be' ttōkatapa serke eë e'pa tō. ⁴ Yi kī ikiane tō s'malepa tō ikikèka tajē, ese tō íyi kos wé sulitane wörki. Mokí ì kë or yi a ese ormi be' a, e' ta iú sulitane wörki.

⁵ Jesús èlpa kë erblène ie' mik, e' kuëki ie'pa tō iwayué es. ⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwō dōka, erë a' kawō kos ese dör buaë.

⁷ Wēpa kë tō Skéköl dalöie esepa kë a a sunuk suluë. Erë ye' tso' ie'pa a ichök tō ì wambleke ie'pa tō, ese dör suluë. E' kuëki ie'pa éna ye' ar suluë. ⁸ A' yúshka Úla kéwō

tkö'wekerakitö e' a. Ye' kéwö kam döka, e' kueki kam ye' mi'.

⁹ E' chéitö ta ie' e' tséat Galilea.

Jesús mía Jerusalén Úla kéwö tkö'uk

¹⁰ Jesús élpá míyal, e' ukuöki ta ñies ie' mía. Erë ie' mía bërë, kë e' kkayëule. ¹¹ Kéwö tkö'weke, e' shua judiowak wökirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tö ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

¹² Pè' dapane tajë ee, e'pa tö Jesús cheke ñi a bër ñi kukuö a. Welepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erë welepa tso' ichök: “Ie' kë dör buaë. Ie' tö se' kiteke.”

¹³ Erë ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa kë ttökü' darërë.

¹⁴ Mik ikéwö tkö'wekerakitö, e' döketke shaböts, etá Jesús dewa Skëköl wé a ta ie' tö s'wöbla'wémi. ¹⁵ Etá judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök ta ichérakitö:

—Ie' kë yöule ¿wes e' wa ttè jcher tajë?

¹⁶ Jesús tö iüté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tö, e' kë dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkè' e' ttè. ¹⁷ Yi e' chétke ì kiane Skëköl ki e' wà uk, ese wa ijcherdaë tö ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' dör Skëköl ttè. Ie' kë tö ibikeit-sepa tö e' dör ye' wák ttè è.

¹⁸ Yi ttöke iwák er wa, ese ki ikiane tö pé' tö ie' kikèka. Erë wé ki ikiane tö yi tö ipatkè' e' kikarka, ese ttö mokí kë kachöta'.

¹⁹ “Sulitane wa ijcher tö Moisés tö Skëköl ttè dalöieno

e' méat se' a. Erë a' ulitane kë tö iwà dalöie. ¿Ì kueki a' ki ye' kiane ttèwa?”

²⁰ Etá pé' tso' tajë ee, e'pa tö iüté:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

²¹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Ì kë or yi a ese wé ye' tö etökicha eno diwö a, e' tö a' ulitane tkiwéwa. ²² Moisés tö ttè dalöieno me'at a' a tö a' ala'r wépa kos wakyuöo itóttola kkuölitla tée tsir e' wa ká de iki pàköl (8) etá.

(Ñermata se' wa ijcher tö ttè e' kë mène Moisés wa, imène a' yépa bak ká iaiaë Moisés yöki e'pa a.) Ñies Skëköl yëkkuö tö ichè tö kë a' kawö ta' kanëblök eno diwö a. Erë mik ká de ala'rla ki pàköl, e' ane eno diwö a, etá a' tö a' ala'rla wakyueta' eno diwö a.

²³ A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta ¿wes a' ulurmi ye' ki, ye' tö wëm eköl bua'wéne wa'ñe eno diwö a e' ki? ²⁴ Kë s'kkatar is iwër e' è wa. E' skéie itö yulö yësyësë.

Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

²⁵ Jerusalén wakpa welepa tö ichaké:

—¿Wëm wí kë yulekü' s'wökirpa tö ttèwa? ²⁶ Isaú, wí idur ttök sulitane wörki etá ie'pa kë tö ì ché ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tö iklö'wé tö mokí ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'? ²⁷ Erë se' wa ijcher buaë tö wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse, etá kë yi wa ijcherpa tö wé idatse.

28 Jesús tso' s'wöbla'uk Skököl wé a. Mik e' tö tté e' ttsé, etä ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tö a' wä ye' suule buaë. A' ibikeitseke tö a' wä ijcher buaë tö wé ye' datse. Erë ye' kë dë'bitü ye' wák er wa. Yi tö ye' patkë'bitü e' mik s'erblömi, ie' kë suule a' wä. 29 Erë ye' datse ie' ska', e' kueki ye' wä ie' suule buaë. Ie' tö ye' patkë'bitü.

30 Ie'pa tö ima'wé klö'wëwä, erë kam ie' kéwö dökä, e' kueki kë yi ulä dë'wä iska'. 31 Erë tajë pë' erblé ie' mik e'pa tö iché:

—Kë yi skà a ì kë or yi ese onuk tkökä Jesús tö iwé e' tsata. Ie' wake' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klö'wakwä

32 Jesús cheke pë' tö bërë ñi kukuö a, mik e' ttsé fariseowakpa tö, etä ie'pa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö Skököl wé shkëkipa patké iklö'ukwä. 33 Jesús tö iché:

—Ye' tso'ia a' tä bërber éme tä ye' míane yi tö ye' patkë'bitü e' ska'. 34 A' tö ye' yuleraë, erë a' kë tö ye' kuepa. A' kë döpakä wé ye' mörö ee, e' kueki a' kë tö ye' kuepaia.

35 Tä judiowak wökirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' wí mi'keä, e' kë kuepa se' tö? ¿A' iché imi'keä wé judiowak mineyal senuk kä kua'ki wakpa shua ese ska' pë' kë dör judiowak, esepa wöbla'uk? 36 Ie' tö iché: 'A' tö ye' yuleraë, erë a' kë ye' kuepa. A' kë döpakä wé ye'

mörö ee, e' kueki a' kë tö ye' kuepaia.' ¿Ima e' wä kiane ché?

Se' er a ituöraë tajë wes di klöka tuö es

37 Ikéwö tkö'wëke judiowak tö, e' kéwö bata e' dör ibua'ie, e' kéwö Jesús e' kékä tä ichéitö aneule:

—Wépa ersine, esepa shkö ye' ska' di'yök. 38 Wépa erblé ye' mik, esepa tä itköraë wes Skököl yëkkuö tö iché es, e' tö iché: "Ie'pa er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es."

39 Mik Jesús tö di' klöka ché, etä ie' tso' Skököl Wiköl merdaë wépa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erë e' kéwö ska' tä kam Jesús mi'kane iyé ska' olo tä' tajë, e' kueki kam Skököl Wiköl mer.

Judiowak tté chilineka Jesús batamik

40 Wépa tö tté e' ttsé, e'pa welepa tö iché:

—Moki wëm wí dör Skököl tteköl datse e'.

41 Welepa skà tö icheke:

—Ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

Erë welepa skà tö icheke:

—Au, kë idör e'. Wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kë bitüpa Galilea. 42 Skököl yëkkuö tö iché tö ibitüraë se' blú bak David e' ditséwö wa, ñies ibitüraë Belén wé David bak senuk ee.

43 Es ie'pa tté chilineka Jesús batamik. 44 Ie'pa welepa éna iklö'wakwä, erë kë yi ulä dë'wä ie' ska'.

Judiowak wökirpa kë erbléne Jesús mik

45 Skëköl wé shkëkipa dë'bitu Jesús klö'ukwā, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa ska', eta e'pa tö ichakérak ishkëkipa a:

—¿Ìkueki a' kē wā Jesús dē'?

46 Ishkëkipa tö iüté:

—¡Sa' kē wā yi ttsëule ttök wēs wēm e' ttō es!

47 Fariseowakpa tö iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitō'wè?

48 ¿Ìma a' ibikeitsè tö s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wēle erblé ie' mik?

49 Pē' ēsepa kē wā Moisés ttè dalöiëno sūule, esepa e' mukettsa kitō'wè. Erë ie'pa kichatēnettsatke.

50 Erë fariseowak eköl kiè Nicodemo dē'rō Jesús sauk nañewe, e' tö iché ie'pa a:

51 —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tö ichè kē se' kawō ta' yi wömuksa we'ikè kam itō yulottsasō buaē e' yōki. Es se' wā ijcher tö ì sulu wambléitō ö kē iwā iwamblène.

52 Ie'pa tö ie' iüté:

—¡Wēsua ñies be' dör Galilea wak! Skëköl yëkkuō saú bua'ie, eta be' isuëraē tö Skëköl tteköl kē karpakā yēs Galilea.

Alaköl eköl tö isenewabak dalösewéwā

53 [Eta ie'pa ulitane míane iu a.

8

1 Erë Jesús mía Olivo kébata a. 2 Bule es bla'mi ie' dene

Skëköl wé a ta pē' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkésër ie'pa wöbla'uk.

3 S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wā alaköl eköl kunewā isenewabak dalöseukwā e' debitu. Ie'pa tö iké e' duökser sulitane wörki. 4 Ie'pa tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewā isenewabak dalöseukwā. 5 Ttè dalöiëno me'at Moisés tö se' a, e' tö se' ké alaköl i'se ttökwa ák wa. ¿Ìma e' ché be' tö?

6 Ie'pa tö Jesús a ichaké ima'woie tö ima ie' tö iütèmi ikkatoie. Erë Jesús e' wöéwa iski ta iulatska wa ishtémiitō iski wēs iyi shtèsö yëkkuō ki es. 7 Ie'pa tö iki chaké ia. Ie' wöduéka ta ichéitō:

—A' wé kē wā ì sulu wambléule yēs, ese tö ák tsá uyó ie' ki.

8 Eta Jesús e' wöéwane iski ta ishtémineitō iski. 9 Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta ì sulu wambleke ie'pa tö, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikëkëpa míyal kewe, e' itöki iduladulapa. Bata ekké ta alaköl ē aṭe dur Jesús wörki. 10 Eta Jesús e' wöduékane ta ie' a ichakéitō:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi aṭe be' kkatök?

11 Ie' tö iüté:

—A kékëpa, kē yi aṭe.

Jesús tö iché ia:

—Ye' ñies kē tö be' kkatè. Be' yúshka. Kē ì sulu skā wamblaria.]*

* 8:11 Isalema ttè i' kē ku' yëkkuō kéchke kit Juan tö. E' ukuökí ta yile skà tö ime'ka iki.

Jesús dör wes ká olo es sulitane a

¹² Etā Jesús tō iskà chéne pē' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wes ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoë ká olo e' a. Ie'pa kē serpaia wes s'shkō stui a es.

¹³ Fariseowakpa tō iché ie' a:

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kuēki be' ttō kē wà tā'.

¹⁴ Ie' tō ie'pa iūté:

—E' yēne tō ye' e' tté chöke, erē ima ye' e' chöke e' wà tā'. Ye' wā ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' michoë, erē e' kē jcher a' wā. E' kuēki ima ye' e' chō e' wà tā'. ¹⁵ A' tō ye' bikeitseke wes a' wakpa kabikeitsō es, e' kuēki a' tō ye' kateke tō ye' dör kachök'wak. Erē ye' kē tō yi bikeitseta' es. Ye' kē dē'bitu yi shulök, ye' dē'bitu s'tsatkōk. ¹⁶ Erē mik ye' tō s'shulè, etā ye' kē tō s'shuleta' ekōrla, e' kuēki ye' tō s'shuleraë yēsyesè. Ye' yē tō ye' patkē', e' tso' ye' tā s'shulök. ¹⁷ Ttē dalöieno tō ichè tō s'ditsō bōl tso' ittekölie, e'pa tō iché ñikkēè, e' tā ie'pa ttè wà tā'. ¹⁸ Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yē tō ye' patkē', e' dör ye' tteköl. E' kuēki ye' ttekölpa dör bōl.

¹⁹ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Wé be' yē tso'?

Ie' iūté:

—A' kē wā ye' suule, ñies a' kē wā ye' Yē suule. A' mú wā ye' suule, e'ma ñies a' wā ye' Yē suule.

²⁰ Ttē ikkè ché Jesús tō itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkēr

s'wöbla'uk Skököl wé a wé kalkuö tso' inuköl ioie mē Skököl a eē. Erē kam ie' kēwō dōka, e' kuēki kē yi wā iklōnewa.

A' kē dōpa wé ye' mīrō eē

²¹ Jesús tō iskà ché ie'pa a:

—Ye' mīa tā a' tō ye' yuleraë, erē a' duöralur i sulu kos wambleke a' tō e' a. E' kuēki kē a' dōpakā wé ye' mīrō eē.

²² Etā judiowak wōkirpa tō iché:

—Ie' iché tō sa' kē dōpakā wé ie' mīrō eē. Ie' e' ttökewā alè, e' kuēki ie' iché es.

²³ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' dör ká i' wakpa è, erē ye' dör ká jaì wak. A' dör ká iē wakpa, erē ye' kē dör ká iē wak. ²⁴ E' kuēki ye' tō a' a ichè tō 'a' duöralur i sulu kos wambleke a' tō e' a. A' kē wā iklōne tō ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a e', e' tā a' duöralur i sulu kos wambleke a' tō ese a.

²⁵ Etā ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tō iūté:

—Ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a kuaë e'. ²⁶ Tajē ye' wā ttè tso' a' kkatōie. Erē i kos cheke ye' tō sulitane a e' ttsēule ye' wā yi tō ye' patkē' e' kkö a. Ie' ttè dör mokīë.

²⁷ Erē ie'pa kē éna iwà ane tō ie' tso' iyé dör Skököl, e' chök. ²⁸ E' kuēki ie' tō iché ie'pa a:

—S'ditsō Alà, e' dör ye'. Mik a' tō ye' batséka krus mik, etā a' tō isuëraë tō yi dör ye'. Ye' kē tō i wēpa ye' wák er wa. I cheke ye' Yē tō ye' a tō ichö, e' è chekeyö. ²⁹ Yi tō ye' patkē' e' tso' ye' tā. I wēr buaë ie' wa,

e' ě wekeyö, e' kuëki kë ie' wa ye' meuleat ekörla.

³⁰ Mik e' ché Jesús tö, eta taië pe' erblé ie' mik.

Se'yënettsa ì sulu ulà a Jesús batamik

³¹ Jesús tö iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a:

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' ta a' dör ye' ttökatapa chökle. ³² A' wa Skëköl ttè mokì e' jcherdaë buaë ta e' tö a' yerattsä, ì ulà a a' klöulewä e' yöki.

³³ Ie'pa tö ie'pa iüté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kë klöulewä ì ulà a. ¿Wes be' tö ichëmi tö sa' yërdattsä?

³⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—Mokì ye' tö a' a ichè tö wëpa tö ì sulu wambleke, es-epa tso' klöulewä sene sulu ulà a. ³⁵ Erë s'klöulewä kanë mésoie ese serke iwökir ska', erë kë idör iwökir yami ëkka. Iwökir alà e' dör iyami ëkka kekraë. ³⁶ Ye' dör Skëköl Alà. Ye' tö a' yëttsä sene sulu ulà a, e' ta mokì a' yënettsä. ³⁷ Ye' wä ijcher tö a' dör Abraham aleripa, erë a' kë tö ye' ttè klö'wë, e' kuëki a' kì ye' kiane ttëwä. ³⁸ Ì kkacheke ye' Yë tö ye' a, ese cheke ye' tö a' a. Es ñies a' tö iwambleke wes a' yë tö a' a ikkacheke es.

³⁹ Ie'pa tö iüté:

—Sa' yë bak ká iaiä e' dör Abraham.

Erë ie' tö ie'pa a iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e'ma a' sermi wes ie' sene' es. ⁴⁰ Ye' tö ttè mokì ché a' a wes Skëköl tö ye' a ikkaché es. E' ě wëyö, erë a' kì ye' kiane ttëwä. Ese

kë wamblëne Abraham wä. ⁴¹ A' e' wamblö wes a' yë e' wamblö es.

Ie'pa tö ie' a iché:

—¡Sa' kë dör ñlala alé! ¡Sa' yë dör eköl ě e' dör Skëköl!

⁴² Ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' datse Skëköl ska', e' tso' ië. Ye' kë dë' ye' wák er wa. Ie' tö ye' patkë'. E' kuëki mokì ie' chöpa a' yë, e'ma ye' dalërmì a' éna. ⁴³ ¿Ì kuëki a' kë éna ye' ttè wà ane? A' kë kì ye' ttè kiane klö'wë, e' kuëki a' kë éna ye' ttè wà ane. ⁴⁴ A' yë dör bë. A' dör ie' ala'r. A' dör ie' icha ta a' e' wamblö wes ie' kì ikiane es. Kekraë ie' dör s'ttökwak. Ie' ttö kos e' dör kachè wöchka, e' kuëki Skëköl ttö mokì, e' kë wa ie' wöbatsö. Ie' dör kachökwak, ie' wák dër es, e' kuëki ie' kachö taië. Ie' dör kachè këköl. ⁴⁵ Erë ye' tö ttè mokì ché a' a, e' kuëki a' kë tö ye' ttè klö'wë. ⁴⁶ ¿A' wë tö ikkachëmi tö ye' tö ì sulu wamblé? Ye' tö ttè mokì cheke a' a, e' ta ¿ì kuëki a' kë tö ye' ttè klö'wë? ⁴⁷ Yi dör Skëköl icha, ese tö ie' ttè ttsè er bua' wa. Erë a' kë dör ie' icha, e' kuëki a' kë éna ie' ttè ttsak.

Abraham kam kur e' yöki Jesús tso'tke

⁴⁸ Eta judiowak kë erblëne Jesús mik, e'pa tö iché ie' a:

—Mik sa' iché tö be' dör Samaria wak suluë, e' a aknama tso', eta sa' tö iché yësyësë.

⁴⁹ Jesús tö ie'pa iüté:

—Au, kë ye' a aknama ku'. Ye' tö ye' Yë dalöieke, erë a' kë tö ye' dalöië. ⁵⁰ Ye' kë ku' ì yulök ye' wák a e' kíkoka. Erë

itso' eköl, e' k_i ikiane tö a' tö ye' k_ikèkèkà. E' dör s'shulök_wak.
⁵¹ Mok_i ye' tö a' a' ichè tö yi tö ye' ttè i_uteke mok_ië, ese kè duöpawà.

⁵² Ie'pa tö iché ie' a':

—I'ñe je' sa' tö iklö'wé mok_i tö be' a' aknama tso'. Abraham ena Skèköl ttekölpa k_os durulune. ¿Wes be' tö iché tö yi tö be' ttè i_uteke, esepa kè duöpawà? ⁵³ ¿Ima be' erbikö tö be' dör se' yé Abraham e' tsata? Ie' blènewà ñies Skèköl ttekölpa k_os blèrulune. ¿Ima be' erbikö tö be' dör yi?

⁵⁴ Ie' tö ie'pa i_uté:

—Ye' wák e' k_ikökeka, e'ma e' kè dör ñie bua'. Erè ye' Yé tö ye' k_ikekeka, e' wák cheke a' tö tö e' dör a' Kèköl. ⁵⁵ Erè a' kè wà ie' s_uule. Ye' je' wà is_uule. Ye' ichöpa tö ye' kè wà ie' s_uule, e'ma ye' kachö sulué wes a' es. Mok_i ye' wà is_uule. Ie' ttè i_utekeyö. ⁵⁶ Abraham dör a' yé bak ká iaiaë e' tö ye' datse, e' kéwö sueraë, e' kuek_i ie' t_sé'ne buaë. Ie' tö is_u' ta' e' tö ie' t_sëö' buaë.

⁵⁷ Ie'pa tö ie' a' iché:

—Kam be' k_i duas dö dabom skeyök (50), età ¿wes be' ichèmi tö be' wà Abraham s_uule?

⁵⁸ Jesús tö ie'pa i_uté:

—Mok_i ye' tö a' a' ichè tö ye' tso'tke Abraham bak ká iaiaë e' yök_i kéwe.

⁵⁹ Età ie'pa tö ák klö'wé taië Jesús toie. Erè Jesús e' bléwà ie'pa shuà e' yéttsà Skèköl wé a'.

9

Jesús tö s'kune eköl wöbla kè wawër e' bua'wéne

¹ Jesús shkörami e' tö wëm kune' wöbla kè wawër ese sué eköl. ² Età ittökataka tö ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿yi tö ì sulu wamblè', e' nuí kuek_i wëm i' kune' wöbla kè wawër, ie' wák ö iyé ö imi?

³ Ie' tö ie'pa i_uté:

—Kè idör tö ie' ö iyé ö imi tö ì sulu wamblè' e' nuí kuek_i. Ie' kune' es as Skèköl diché taië e' wawër ik_i. ⁴ Yi tö ye' patkè', e' kanè kawöta wè se' tö kawö ta'ia se' a' e' dalewa. E' dör wes se' kanèblö ñiwe es. Se' blènewà età kè se' a' i kanèoneia. E' dör wes катуine s'k_i es, kè se' a' kanèblènu_kia. ⁵ Ye' tso'ia ká i' k_i, e' dalewa ye' dör wes ká olo es sulitane er ñi'woie.

⁶ Ie' tö iché one ta' ie' wiritué íyök k_i, e' wa ie' tö döchka yué. Ta' wëm kè wöbla wawër e' wöbla k_i döchka e' tiéitö. ⁷ Ta' ichéitö ie' a':

—Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé ee. (Siloé e' wà kiane chè: “patkèule”).

Wëm wöbla kè wawër e' mía ta' iwöskuéé ta' iwöbla wawènene buaë ta' imía iu a'. ⁸ Pè' serke ie' o'mik ena pè' wà ie' s_uule inuköl kak kiök e'pa ñi' chaké:

—¿Wëm wí kè dör wëm e' tkökeser inuköl kak kiök e'?

⁹ Welepa tö iché:

—Tö, ie' idir.

Erè welepa skà tö iché:

—Au, kè dör ie' eré ie' s_u idir.

Erè ie' wák tö iché:

—Tö, ye' je' idir.

¹⁰ Etä ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wes i' ta be' wöbla wawënene?

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Wëm kiè Jesús e' tö döchka yué, e' tiéitö ye' wöbla k_i ta ichéitö ña: 'Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé e' a.' Etä ye' miä wöskuée ta ye' wöbla wawënene.

¹² Etä ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wé wëm e'?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë ye' wä ijcher.

Wëm wöbla buanene e' kí chaké taië fariseowakpa tö

¹³⁻¹⁴ Mik Jesús tö döchka yué ena wëm wöbla kë wawër e' bua'wéneitö, e' kéwö dör eno diwö. E' kuëki wëm buanene e' tsémirakitö fariseowakpa ska'. ¹⁵ E'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wes be' wöbla buanene?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Wëm eköl tö döchka tié ye' wöbla k_i ta ye' wöskuée ta ye' wöbla buanene.

¹⁶ Ie'pa wëlepa tö iché:

—Wëm wé tö e' wé e' kë wä eno diwö dalöiëne, e' kuëki e' wák kë patkéne Skëköl wä.

Erë wëlepa skà tö iché:

—Ie' chöpa pë' sulusi, e'ma ¿wes ì kë or yi a ese ormi ie' a? Es ie'pa ttè chilinekä.

¹⁷ Ie'pa tö iskà chakéne wëm buanene e' a:

—Ie' tö be' wöbla bua'wéne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' a ta ie' dör Skëköl tteköl.

¹⁸ Erë ie'pa kë éna iklö'wak tö ie' bak wöbla kë wawër ta

iwasuëitö. E' kuëki ie'pa tö imì ena iyé tsuk patké ¹⁹ ta ie'pa a ichaké:

—¿Wëm i' dör a' alà? A' iché tö ie' kune' wöbla kë wawër, e' ta ¿wes i'ñe ta iwöbla wasuëitö?

²⁰ Iyé ena imì tö iché ie'pa a:

—Sa' wä ijcher buaë tö ie' dör sa' alà. Ñies sa' wä ijcher tö ikune wöbla kë wawër.

²¹ Erë wes i'ñe ta ie' wöbla buanene e' kë ijcher sa' wä.

Ñies kë sa' wä ijcher yi tö ie' wöbla bua'wéne. E' chakö

ie' wák a. Ie' detke këchke. ¿Ie' wák tö ichèmi a' a! ²² Iyé

ena imì e'pa suane judiowak wökirpa yök_i, e' kuëki ie'pa tö

iché es. Judiowak wökirpa tö iyë'bak ñi a tö wépa iklö'wé

tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e' ta esepa

yekelur ie'pa tö ie'pa ñi dapa'wo wé a, kë kièwaiä yës.

²³ E' kuëki iyé ena imì tö iché: "Ie' detke këchke. Ie' wák tö ichèmi a' a."

²⁴ Etä ie'pa tö wëm buanene, e' skà kiéne ta ie' a ichaké:

—Be' ttö mok_ië Skëköl wörki. Sa' wä ijcher tö wëm

tö be' bua'wéne, e' dör pë' sulusi.

²⁵ Wëm tö iüté:

—Kë ye' wä ijcher tö wëm e' dör pë' sulusi ö au. Erë ye' wä

ijcher buaë tö ye' bak wöbla kë wawër, erë i'ñe ta ye' tö

iwasué. E' ë jcher ye' wä.

²⁶ Ie'pa tö iskà chakéne ie' a:

—¿Wes be' wéitö? ¿Wes ie' tö be' wöbla bua'wéne?

²⁷ Ie' tö ie'pa iüté:

—E' chétkeyö a' a, erë a' kë éna ittsak. ¿Iie a' ki ikiane tö ye' tö iskà ché? Wēsua ñies a' e' yuak ie' kléie.

²⁸ Ie'pa tö ie' ché suluë ta ichérakitö ia:

—Be' dör wëm e' ttökata, erë sa' dör Moisés ttökata. ²⁹ Sa' wā ijcher tö Skëköl ut Moisés ta, erë wëm e', kë jcher sa' wā wé ie' datse.

³⁰ Ie' tö ie'pa iüté:

—jI ché a' tö, e' tö ye' wökrawéwa! Ie' tö ye' wöbla bua'wéne ta ¿wes a' kë wā ijcher wé ie' datse? ³¹ Se' wā ijcher tö pë' sulusipa ttö kë iüteta' Skëköl tö. Erë wépa tö Skëköl dalöieke ena iserke wes ie' ki ikiane es esepa ë ttö iüteke ie' tö. ³² Ká i' tsá yöne e'tami kë yi wā ittsëule tö se' kune wöbla kë wawër esepa wöbla buarta'ne. ³³ Ie' kë patköpa Skëköl tö, e'ma kë i orpa ie' a.

³⁴ Ie'pa tö iüüté:

—Be' kune', be' talane i sulu ë a. ¿Wes be' kësik deka sa' wöbla'uk?

Etā ie'pa tö itrë'wëshkar.

Wëm wöbla buanene e' erblé Jesús mik

³⁵ Jesús ittsé tö wëm wöbla buanene e' trë'wëshkar ie'pa tö Skëköl wé a. Mik ie' tö ikué ta ie' a ichakéitö:

—¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

³⁶ Ie' tö iüüté:

—A këkëpa, ichö ña yi idir as ye' erblö imik.

³⁷ Jesús tö iüüté:

—Be' wā isuulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

³⁸ Etā ie' e' tkéwā kuchë ki idalöiök ta iché ia:

—A Skëkëpa, be' mik ye' erblé.

³⁹ E' ukuöki ta Jesús tö iché:

—Ye' dë'bitu ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wöbla kë wawër es esepa wöbla wawër. Ñies ye' dë'bitu wépa e' chö tö iwöbla wawër buaë esepa mukat wes iwöbla kë wawër es.

⁴⁰ Mik fariseowakpa welepa tso' ie' ska', e'pa tö tté e' ttsé, etā ichérakitö ia:

—¿Ima be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wöbla kë wawër es?

⁴¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' mú wöbla kë wawër, e'ma i sulu nuí kë ku' a' ki. Erë a' tö icheke tö a' wöbla wawër, e' kueki a' ki i sulu nuí tso' ia.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

¹ Etā Jesús tö iché: “Moki ye' a' a iché tö obeja ekiblökwapka, esepa kë shkötawā wé obeja tso' wötëule, e' wékkö chökle a. E' skéie ie'pa shkökewā bánet. Esepa dör akblökwapka. ² Erë wé shkökewā obeja wékkö chökle a, ese dör obeja kkö'nukwak chökle. ³ Obeja wékkö kkö'nukwak, ese tö obeja wékkö kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tö iobeja kieke ikiè wa etö etö. Obeja tö ie' ttö ttséwa buaë, ta ie' tö iyekelur wé itso'rak wötëule eë. ⁴ Obeja tö ie' ttö ttséwa buaë, e' kueki mik ie' tö iyélur sēraa, etā imi'kerak ie' itöki. ⁵ Yi kë suule ie'pa wā, ese kë töie ie'pa tö. Ie'pa kë wā ese ttö ttsëule, e' kueki ie'pa poneka iyöki.”

6 Ttè e' pakè Jesús tò judiowak a, erè ie'pa kè éna iwà ane.

Jesús dör wes obeja kkö'nukwak buaë es

7 Ie' tò iskà ché ie'pa a: "Moki ye' tò a' a ichè tò ye' wák dör wes obeja wötëule ese wékkö es. 8 Pè' dè'bitu ye' yökì kewe s'wöbla'uk kache tté wa, esepa dör wes obeja ekiblökwapka es, ie'pa dör pè' suluë. Erè wépa dör wes ye' obeja es, esepa kè wà ie'pa ttö ttsëne. 9 Ye' dör wes obeja wékkö es, wépa shkökewà ye' wa, esepa tsatkërdaë. Ie'pa döraë wes obeja shkökewà dökettsane chkök kkö'naule buaë ese es.

10 "Obeja ekiblökwapka datse iekiblök ena ittökulur ie'ukwa, e' è wamblök esepa datse. Erè ye' dè'bitu ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoë chökle. 11 Ye' dör wes obeja kkö'nukwak buaë es, e' e' murattsà ttèwà iobeja tsatkoie. 12 Erè wé kanablöke inuköl dalërmik, ese kè dör ikkö'nukwak chökle. Ie' kè dör obeja wák, e' kuëkì mik chichi kañiru datse, età ie' tò obeja méat tã itkashkar tã chichi kañiru tò obeja ttèwà tã imalepa poneka. 13 Wëm e' kè tkine obeja kì. Ie' tkirke inuköl è kì, e' kuëkì itkashkar.

14-15 "Ye' wák dör wes obeja kkö'nukwak buaë es. Ye' Yé wà ye' suule buaë, es ñies ye' wà ie' suule. Wépa dör ye' icha e'pa dör wes ye' obeja es, ie'pa suule ye' wà buaë, ñies ie'pa wà ye' suule. Ye' e' murattsà ttèwà ie'pa tsatkoie. 16 Ñies

ye' wà ye' icha skà tso' bánet, esepa dör ye' obejapa ñies, erè ie'pa kè dör a' ditséwö. Ie'pa döraë ye' wà ye' ska' tã ie'pa tò ye' ttö iuteraë tã iërdawarak ye' icha tso' ië e'pa tã ñita echka ëme. Ye' è döraë ie'pa kos e' kkö'nukwakie.

17 "Ye' e' murattsà ttèwà e' shkerdakane, e' kuëkì ye' Yé éna ye' dalër tajë. 18 Kè yi a ye' duökwa. Ye' e' murattsà ttèwà ye' wák er wa. Ye' a kawö mène e' mottsà ttèwà ena shkenokane wes ye' Yé tò ye' patkè iwà uk es."

19 Mik judiowak tò ttè e' ttsé, età ie'pa ttè chiliwékane. 20 Ie'pa kibiiepa tò icheke:

—iIe' dör aliiie! iIe' a aknama tso! ¿Iie a' tò ittö ttseke?

21 Erè imalepa tò icheke:

—iYi a aknama tso', ese kè ttö es! Aknama kè a s'wöbla buanukne.

Judiowak kè erblène Jesús mik e'pa tò iwatéttsa

22 Tskiri kèwö de, età Jerusalén wakpa tso' Skëköl wé batse'one ká iaiäë, e' kèwö tkö'uk. 23 E' shua Jesús shködur Skëköl wé ùle kiè Salomón ùle e' a. 24 Età judiowak kè erblène Jesús mik, esepa iënewà ie' pamik tajë tã ie'pa tò ie' a ichaké:

—¿Kos sa' tò be' ttè panemirö? Iwà chö sa' a yësyësë tò be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö kè be' dör e'.

25 Ie' tò ie'pa iuté:

—Ye' tò ichétke a' a, erè a' kè erblène ye' mik. I kè or yi a ese wéyö ye' Yé ttö wa. E' tò ikkaché buaë sulitane

a tö yi dör ye'. ²⁶ Erë a' kē dör ye' obeja, e' kueki a' kē erblöku' ye' mik. ²⁷ Ye' obeja tö ye' ttō ttseke. Ye' wā ie'pa suule buaë ena ie'pa datse ye' itōki. ²⁸ Sene mi-choë mekeyö ie'pa a' ta ie'pa kē duöpawā aishkuö ta. Ie'pa kē yerpattsaiā yi a' ye' ulā a. ²⁹ Ye' Yē tö ie'pa me'ye' a' e' dör iyi ulitane tsata. E' kueki kē yi a' ie'pa yerpattsai ie' ulā a. ³⁰ Ie' ena ye', sa' dör eköl ë.

³¹ Eta judiowak kē erblēne Jesús mik, e'pa tö ák skà klō'wēne tajē ie' toie. ³² Ie' tö ie'pa a' iché:

—Ye' Yē batamik iyi buaë wé ye' tö tajē a' wörki ¿e' wé kueki a' ki ye' kiane ttēwā ák wa?

³³ Ie'pa tö iüté:

—Sa' kē éna be' ttakwa iyi buaë wé be' tö ese kueki. Sa' éna be' ttakwa be' tö Skëköl ché suluë e' kueki. Be' dör s'ditsö ë, erë be' e' chō tö be' dör Skëköl.

³⁴⁻³⁶ Ie' iüté:

—¿Wes a' tö ye' kkateke ttè e' ki? ¿A' kē éna iane tö ká iaiaë Skëköl tö iyè' a' shulökwakpa bak e'pa a: “a' dör kékölpa”?* Ttè e' tso' kitule Skëköl yëkuö ki. Se' wā ijcher tö yëkuö e' dör moki kekraë. Ie'pa wépa a' Skëköl tö ittè me'bak s'shulök, esepa ki' ie' tö kékölpa, e' yitā ye' kirmi buaë ie' alā. E' wā dör tö ie' wák tö ye' klō' ta ye' patkë'bituitö ká i' a. ¿Wes a' ichèmi tö ye' tö ie' ché suluë mik ye' iché tö ye' dör ie' alā eta? ³⁷ Ì kiane ye' Yē ki tö

ye' tö iwè, e' mú kē uk ye' ku', e'ma kē a' erblök ye' mik. ³⁸ A' kē erblöku' ye' mik, erë ì wēkeyö, e' mik a' erblö as a' wā ijcher moki tö ye' Yē ena ye' sa' dör eköl ë.

³⁹ Judiowak tö Jesús skà ma'wé klō'wēwā, erë ie' tkashkar ie'pa yōki.

⁴⁰ E' ukuöki ta Jesús míane Jordán wishet wé Juan bak s'wöskuök ee. Eë ie' e' tséat.

⁴¹ Tajē pè' de ie' ska' ta ichek-erakitö:

—Juan kē wā, ì kē or yi a' ese one, erë wēm i' paka' Juan tö kos e' dör moki.

⁴² Eta tajē pè' tso' ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blēnewa

¹ Wēm tso' eköl duöke kiè Lázaro serke Betania. Eë María ena iël kiè Marta e'pa serke. ² María e' dör Lázaro kutà tö Skëképa Jesús klō ki kiö masmas tē'ka ta ipasio'waitö itsakö wa e'. ³ Ie' ena Marta e'pa tö Jesús a' ichök patké:

—A Skëképa, Lázaro dalër tajē be' éna, e' duöke.

⁴ Mik Jesús tö ittse ta ichéitö:

—Duë e' kē e' alöpaka iki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachoie, ñies ye' dör ie' Alā e' olo kkachoie.

⁵ Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër tajē Jesús éna. ⁶ Erë mik ie' ittse tö Lázaro duöke, eta ie' kē mīne iska'. Ie' e' tséatia dö ká böt wé itso' ee. ⁷ E' ukuöki ta ie' iché ittökatapa a:

* 10:34-36 kékölpa: Si'kuaie ttè e' dör dioses.

—Mishkane Judea.

⁸ Ie'pa tō iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dē'rō ee, t̄a ju-diowak k̄i be' kiane ttēw̄a ák wa. ¿Wes ee be' shkakne?

⁹ Ie' tō ie'pa a iché:

—Kē a' tkinuk e' k̄i. Kam ye' kēwō dōka, e' kuēk̄i kē ì tkōpa ye' t̄a. E' dör wes ttē i' tō iché es: Ká ñiwe a diwō tso' dōka dabom eyök k̄i böt (12). Ñiwe t̄a ká olo buaē, e' kuēk̄i se' shköke ñiwe, e' t̄a kē se' klastkērpaw̄a. ¹⁰ Erē s'shköke ká ttsettse a, e' t̄a se' klastkērdaē. Ye' tso'ia shkök wes s'shköke ñiwe es, e' kuēk̄i kē ì tkōpa ye' t̄a.

¹¹ E' ukuök̄i t̄a ie' tō ichéne:

—Se' yami Lázaro kapow̄a, erē ye' mi'ke ishke'ukkane.

¹² Eta ittōkatapa tō iché ie' a:

—A Skēkēpa, ie' kapow̄a, e' t̄a ìbuarmine.

¹³ Ie' tō Lázaro blēnew̄a e' ché ie'pa a es. Erē ittōkatapa tō ibikeitsé tō ē ikapow̄a.

¹⁴ E' kuēk̄i ie' tō ie'pa a iché yēsýēsē:

—Lázaro blēnew̄a. ¹⁵ Erē a' kuēk̄i ye' ttsē'ne buaē tō ye' kē ku' ee as a' erblō ye' mik. Mishka isaṅk.

¹⁶ Eta Tomás (e' kiè ñies Dídimo) e' tō iché imalepa a:

—Mishka as se' ttōw̄a ie'pa tō Jesús t̄a.

Jesús dör s'duulew̄a ese shke'ukkane wak.

¹⁷ Mik Jesús demi Betania, eta Lázaro nu wötēnew̄a, e' k̄i ká de tkēl. ¹⁸ Betania atē ts̄inet Jerusalén o'mik kilómetro mañat ekkē. ¹⁹ Marta ena María akē

blēnew̄a, e' kuēk̄i tajē ju-diowak dē'bitū ie'pa pablök.

²⁰ Mik Marta wa ijchenew̄a tō Jesús dōketke t̄a imía iñaletsuk, erē María atē u a.

²¹ Ie' tō iché Jesús a:

—A Skēkēpa, be' chōpa tkēr iē, e'ma ye' akē kē blēnew̄a.

²² Ie' blēnew̄atke, erē ye' wa ijcher tō ì kié be' tō Skēköl a, e' meraeitō be' a.

²³ Ie' tō ie' a iché:

—Be' akē blēnew̄a e' shkerdakane.

²⁴ Marta tō iché ia:

—Ye' wa ijcher tō ie' shkerdakane aishkuō t̄a mik ká i' erkewatke eta.

²⁵ Jesús tō iché ie' a:

—Ye' dör s'duulew̄a e' shke'ukkane wak. Ye' dör sene michoē e' mukwak. Yi erblé ye' mik erē iblēnew̄atke, erē ishkerdakane t̄a iser michoē. ²⁶ Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kē duōpaw̄a aishkuō t̄a. ¿E' klō'wé be' tō?

²⁷ Marta tō iitūtē:

—A Skēkēpa, iklō'wéyō. Ye' tō iklō'wé tō be' dör Skēköl Alà, be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie cheke ká iaiaē tō idatse ká i' k̄i e'.

Jesús iē wé Lázaro nu blēne ee

²⁸ Marta tō ttē e' ché one, t̄a imía iēl María kiök, t̄a iché ie' kukuō a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tō be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tō, eta bet ie' e' kēka mía Jesús saṅk.

³⁰ Jesús tso'ia wé ie' ttē Marta t̄a ee. Kam ie' dōw̄a wé ie'pa serke ee. ³¹ Mik wēpa tso' María u a ipablök, e'pa tō isuē

tö ie' e' kékā mīā bet, etā ie'pa mīā itōki. Ie'pa ibikeitsé tö ie' mīā iuk idētō nu blēne eē.

³² Mik María demi Jesús ska', etā ie' e' tkéwā kuchē ki iklö ska' tā ichéitō ie' a:

—A Skékēpa, be' chōpa tkēr iē, e'ma ye' akē kē blēnewā.

³³ Mik Jesús tö isuē tö María iuke ena wépa debitu ie' tā e'pa iukeñak, etā e' tö ie' chkewéwā taiē shutē. ³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tö inú blē'wā?

Ie'pa tö iüté:

—A Skékēpa, be' shkō isaük.

³⁵ Etā Jesús iē. ³⁶ Ie'pa tö iché:

—Isaú. Ie' éna Lázaro dalēr taiē.

³⁷ Erē ie'pa welepa tö iché:

—Ie' tö wēm wōbla kē wawēr, e' buaō'ne tā ¿i kueki ie' kē wā i one as Lázaro kē blērwa?

Jesús tö Lázaro shke'wékane

³⁸ Etā Jesús skā erianekā tā idemi wé Lázaro nu blēne eē.

E' dör ákuk bērie. Ák bērie bastkēr, e' wa ákuk wōtēulewā.

³⁹ Jesús tö iché:

—Ák bastkēr ákuk kkō mik, e' skōttsā bānet.

Marta dör dētō kutā e' tö iché:

—A Skékēpa, ká detke tkēl inú ki, e' kueki suluē inú alanewatke.

⁴⁰ Ie' tö iüté:

—Ye' tö be' a ichétke tö be' erblé ye' mik, e' tā mokī be' tö Skéköl olo taiē e' sueraē.

⁴¹ Etā ie'pa tö ák skéu bānet tā Jesús wókéka ká jaí a tā ichéitō:

—A yēwō, i kiéyō be' a e' ttsébō. E' kueki wéstela

chekeyō be' a. ⁴² Ye' wā ijcher tö kekraē i kiekeyō be' a, e' ttsekebō. Erē ikiéyō be' a pē' tso' taiē iē, e'pa kukua as ie'pa tö iklö'ù tö mokī be' ye' patkē'.

⁴³ E' chéitō one tā ie' iché aneule:

—A Lázaro, i'be' e' yōttsa seē!

⁴⁴ Etā Lázaro blēnewā e' dettsā ttsé'ka. Ie' ulā, ie' klō parratulewā datsi'tak wa. Nies iwō parratulewā datsi'tak wa. Jesús tö iché iarak:

—Iparratulewā datsi'tak wa, e' wōtsōō as imi'a.

Judiowak tö Jesús ileritsé klō wēwā

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Judiowak dē'bitu María wapiōuk, e'pa tö i wé Jesús tö e' sué, e' kueki ie'pa taiē erblé ie' mik. ⁴⁶ Erē ie'pa welepa mīā, i wéitō, e' chök fariseowakpa a.

⁴⁷ Etā fariseowakpa ena sacerdotepa wōkirpa, e'pa tö judiowak wōkirpa kié tā ñni dapa'wéka tā ichérakitō ñi a:

—¿Wes se' tö Jesús wēmi? I kē or yi a ese wekeitō taiē.

⁴⁸ Se' tö ie' méat es, e' tā sulitane erblōraē ie' mik tā itkērdakā se' blúie. E' mú ttsé Roma wōkirpa tö, e'ma ie'pa bituraē tā Skéköl wé tskerawarakitō, ñies se' judiowak ewerawarakitō.

⁴⁹ Erē ie'pa shūa wēm tso' eköl kié Caifás, e' dör sacerdotē kibi duas e' wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' kē wā i jcher yēs.

⁵⁰ Ttsēsquia a' kē éna iane tö wēm eköl ē duōwā se'

judiowak skéie, e' dör bua'ie se' qos erwa e' skéie.

⁵¹ Erë e' kē yēne Caifás wa iwák er wa. Ie' dör sacerdotē kibi duas e' wa, e' kueki Skëköl tō ie' ké ichök es ittekölie. Ie' tō iché Skëköl ttekölie tō Jesús tterawa judiowak ulitane skéie. ⁵² Kē idör judiowak ē skéie, ñies itterawa Skëköl ala'r ulitane serke kâ wa'ñe e'pa skéie as ie'pa dō judiowak ta ñita wes wakpa etökicha ē es. ⁵³ E' diwō ta judiowak wōkirpa tō kawō mé ñi a Jesús ttowa.

⁵⁴ E' kueki ie' kē shkōia suli-tane wōshā judiowak shuā. Ie' e' yéttsa mía kâ kiē Efraín ee. Kâ e' atē kâ sir poē wé kē yi serku' ese ska' tsinet. Eē ie' e' tséat ittōkatapa ta.

⁵⁵ Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō dōkewatke tsinet tkō'wē. Judiowak serke bānet e'pa tajē dōkemitke Jerusalén e' batse'ukne ikawō tkō'uke e' yōki wes ie'pa wōblar es. ⁵⁶ Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakōkerak Skëköl wé a:

—¿Ima a' tō iché, Jesús dōmi kawō tkō'uk ö kē idōpa?

⁵⁷ Fariseowakpa ena sacerdotēpa wōkirpa, e'pa tō iché sulitane a tō yi wā ijcher tō wé Jesús tso', e' ta ibiyō chō sa' a iklö'wowa.

12

Alaköl eköl tō kiō masmas téka Jesús klō ki

¹ Kawō kianeia teröl Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'woie ta Jesús mía Betania wé Lázaro serke ee.

Lázaro du'wa e' shkeo'kane ie' tō e' ska' ie' mía. ² Eē ie'pa ulérak, chkérak buaē Jesús kikoka. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkēr ie'pa shuā mesa ki chkök Jesús ta. ³ Eta María wa kiō masmas kiē nardo chökke tuē darērē, ese debitu litro shabōts, e' téitō Jesús klō ki. E' ukuōki ta ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tō úshu qos alappōwéka buaē jamamaē. ⁴ Eta Jesús ttökata eköl kiē Judas Iscariote tō iwōmekettsa e' tō iché:

⁵ —Kiō masmas se tuē kanē duas ek ské ekkē. ¿I kueki kē iwatonettsa s'siarēpa kimoie?

⁶ Erë e' kē yēne ie' wa, ie' éna s'siarpa dalēr tajē e' kueki. Ie' dör akblökwa, e' kueki ie' tō iché es. Ie' dör Jesús ttōkatapa inuköl blökwa, e' kak ekibleke ie' tō iwák a. ⁷ Jesús tō iché ia:

—Imúat. Kiō e' bleke tē se' nu ki, erë ité ie' tō ye' ki kam ye' ttōwa e' yōki. ⁸ S'siarēpa tso' kekraē a' shuā as a' tō ikimū, erë ye' kē ku' kekraē a' ta.

Sacerdotēpa wōkirpa ki Lázaro kiane ttēwa

⁹ Tajē judiowak wa ijchenewa tō Jesús tso' Betania ta imíyal ee, kē dör Jesús ē sauk. Ñies ie'pa ki Lázaro shkeo'kaneitō e' kiane suē. ¹⁰⁻¹¹ Lázaro batamik tajē ie'pa erblé Jesús mik, ta sacerdotēpa wōkirpa ttē kē iutēia ie'pa tō. E' kueki sacerdotēpa wōkirpa tō ibikeitsétke Lázaro ttowa ñies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

12 Tajë pë' de Jerusalén Judiwak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk. Bule es ta ie'pa wä ijchenewä tö Jesús datse ñies Jerusalén. 13 E' kuëki ie'pa sí kō télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé ki idalöioie ta imíyal ñaletsuk. Ie'pa tö iché aneule:

—¡Skököl kikökasö! ¡Ayëcha buaë se' Israel aleripa blú datse Skököl ttö wa e'!*

14 Etä Jesús tö burro pupula kué etö, e' ki ie' e' tkéka wes ikitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö iché:

15 A Sión wakpa, kë a' suanuk. Isaú, a' blú datse e' tkëuleka burro pupula ki.† Es Skököl yëkkuö tö iché.

16 Ima Jesús tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki e' wä tka ie' ta. Erë e' kèwö ska' ta ie' ttökatapa kë éna iwà ane tö Skököl yëkkuö kitule ká iaiaë e' tö Jesús tté pakeke. Erë ie' míkane ká jai a' olo ta' tajë, e' ukuöki ta ie'pa éna iwà ane tö ì kos wé pë' tö ie' ta, e' tso'tke kitule Skököl yëkkuö ki.

17 Wépa tso' mik Jesús tö Lázaro shkeo'kane etä, e'pa tö tté e' pakeke imalepa a. 18 E' kuëki pë' wä tajë tté e' jchenewä, e' kuëki imíyal Jesús ñaletsuk. 19 Erë farise-owakpa tö iché ñi a:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús ë itökí! ¡Se' tsaiëne buaë!

Griegowak welepa tö Jesús yulé

20 Pë' mîne Jerusalén Judiwak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk, e' shua griegowak welepa tso'ñak. 21 Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kië Betsaida e' wak. Ká e' ate Galilea. Ie'pa kköché tajë:

—A këkëpa Felipe, sa' ki Jesús kiane suë.

22 Etä Felipe míä ichök Andrés a ta ie'pa böi míyal ichök Jesús a. 23 Jesús tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo tajë e' kkayëketke. 24 Mokí ye' tö a' a' iché tö iyiwö etkla kë tkënewä íyök a, e' ta ia'tdaë ekörla, kë wö ta'. Erë iyiwö etkla tkënewä íyök a, ese shölöne ta iwödaló duowa, e' ta itskine wördaë tajë. 25 Wé e' dalër tajë kë duakwa, ese weirdaë aishkuö ta. Erë wé e' mettsa ttëwä ká i' a, ese tsatkerdaë ser michoë. 26 Yi kaneblak ye' a, ese kawöta shkök ye' ta; wé ye' tso' eë ye' kanè mésopa tso' ñies. Yi kaneblöke ye' a, ese kikeraka ye' Yë tö.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' tö

27 “Ye' ittse i' ta, tajë ye' eriane. ¿Ì chëmiyö? ¿Yö ichëmi ye' Yë a: ‘A yëwö, ye' tsatköo ì tköketke ye' ta e' yöki’? Au, e' kë chepayö. ¡Ye' wák e' dë'bitu ttëwä! 28 A yëwö, be' olo tajë e' kkachö as be' kikarka.”

Etä ká jai a ttö ttsëne e' tö iché: “Ye' olo tajë e' kkachétkeyö be' ki, ta iska kkacheraneyö.”

* 12:13 Salmo 118.25 † 12:15 Zacarías 9.9

29 Pë' tso' ittsök ee, e'pa tö iché tö alá blane, erë wëlepa tö iché:

—Skëköl biyöchökwak wële tté ie' ta.

30 Jesús tö iché ie'pa a:

—Ttö ttsé a' tö, e' kë dör ye' a, e' dör a' kimoie. 31 Ká i' wakpa shulè kéwö detke. Bë dör ká i' wakpa wökir, e' uyardattsá i' ta. 32 Mik ye' wötënewá krus mik e' tkëneká, etá ye' wá sulitane bituraë ye' ska'.

33 Es ie' tö wës itterawá e' ché. 34 Pë' tö iüté:

—Se' wá ijcher tö Skëköl yëkkuö kī ikitule tö wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ser michoë. ¿Wës be' tö iché tö S'ditsö Alá, e' kawöta tkëka krus mik? S'ditsö Alá ¿e' dör yi?

35 Jesús tö iché ie'pa a:

—Yi shköke stui a, ese kë wá ijcher wé imíró. Ye' dör wës ká olo es, erë ye' tso'ia a' shuá ekuölö ë. E' kuëki a' shkö ye' olo a as kë stui tö a' kùwá. 36 Ye' dör wës ká olo es, e' tso'ia a' shuá. Ye' mik a' erblö as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tö ta imía e' bléwá ie'pa yöki.

Ì kuëki judiowak kë erblö Jesús mik

37 Ì kë or yi a ese wé Jesús tö tajë judiowak wörki, erë ie'pa kë erblène ie' mik. 38 E' kos wamblène wës Skëköl tteköl Isaías e' tö ikit Skëköl yëkkuö kī es, e' tö iché:

“A Skëköl, ttè paka' sa' tö wësua kë yi wá iklöne.

Be' diché tajë e' kkayë' be' tö ie'pa a, erë ie'pa kë wa sa' ttö iütëne.”‡

39 Es ie'pa kë a Skëköl ttè klör. Nies Isaías ikitat tö ì kuëki ie'pa kë wá Skëköl ttè klöne. E' tö iché:

40 “Ie'pa er darëréë, kë éna Skëköl ttè klö'wak yës.

E' kuëki ie'pa wöa Skëköl tö ká chöwëwa.

Ie' tö ie'pa méat wës s'wöbla kë wawër es.

Ie' tö ie'pa er darë'wëwá as ie'pa kë éna iwá ar.

Skëköl tö iché tö ye' tö iwé es as ie'pa kë er mane'ù ye' a ta ie'pa bua'wëneyö.”§

41 Isaías tö Jesús olo tajë e' su' ena ie' tö Jesús cheke, e' kuëki ie' tö iché es.

42 Erë tajë judiowak wökirpa erblé Jesús mik. Erë ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kuëki kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë kī ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trë'wëshkar ie'pa ñi dapa'wo wé a. 43 S'ditsö tö ie'pa kīkekeka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skëköl tö ie'pa kīkekeka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

44 Jesús tö iché aneule: “Wépa erblé ye' mik, esepa kë erblène ye' ë mik. Ie'pa erblé ye' Yé tö ye' patké' e' mik ñies. 45 Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yé tö ye' patké' e' sué ñies. 46 Ye' dör wës ká olo es. Ye' dë'bitū ká i' a as wépa erblé ye' mik, esepa kë ku'ia wës s'tso' stui a es.

47 Wépa tō ye' ttō ttsé, erē kē iwā iwà iūtēne, esepa kē kichatepa ye' wák tō. Ye' kē dē'bitu ká i' a s'ditsō kichatōk. Ye' dē'bitu s'ditsō tsat̄kōk. 48 Wépa tō ye' watekettsa, kē tō ye' ttō dalöiè, esepa kkatōkwak tso'tke, e' tō ie'pa kichaterattsā. Ttē yē'bak ye' tō, e' kē klōne ie'pa wā, e' kuēki mik ká i' erkewatke, eta ie'pa kichatērdattsā. 49 Ye' kē wā ì yēule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tō, e' chekeyō wēs ye' Yē tō ye' patkē'bitu, e' tō ye' patkē' ichök es. E' kuēki ye' ttō dör mokiē. 50 Ye' wā ijcher tō ì ché ie' tō e' tō sene michoē mé. Es ì chekeyō, e' chekeyō wēs ye' Yē tō ye' ké ichök es."

13

Jesús tō ittōkatapa klō skué

1 Judiowak Yépa Yērulune Egipto e' kēwō dōkewatke bule es. Jesús wā ijcher tō ie' tō ká i' mekeattke tā imichone iyē ska', e' kēwō dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalēr kēkraē ie' éna. Es ie'pa dalēr michoē ie' éna kēkraē.

2 Jesús ena ittōkatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kiè Judas, e' dör Simón Iscariote e' alà. Bē tō ie' kētke ibikeitsök Jesús wōmúttsā. 3 Erē Jesús wā ijcher tō iyē tō ì kos kēwō mé iulà a. Nies ie' wā ijcher tō ie' dē'bitu Skēköl ska' e' mitkene eē. 4 Es ie' e' kēka wé ie'pa tso' chkök eē, tā ipaio kikkē yēttsaitō tā datsi' ukuō e' pasiwoie, ese muéwaitō e' kipa mik. 5 E' ukuōki tā di'

téitō kulè' a tā ie' tō ittōkatapa klō skuémi. Datsi' ukuō tso' iwā moule e' kipa mik, e' wa ittōkatapa klō pasiwéitō.

6 Mik Jesús mi' Simón Pedro klō skuōk, eta e' tō ie' a iché:

—A Skēkēpa, be' dör sa' wöbla'ukwak. ¿Wēs e' tō ye' klō skuémi?

7 Jesús tō iūté:

—Ì uk ye' tso' e' wà kē ane be' éna i'ñe, erē i' ukuōki tā be' éna iwā ardaē.

8 Eta Pedro tō iché ie' a:

—¡Kē ye' tō kawō mepa be' a as be' tō ye' klō skuō!

Jesús tō iūté:

—Ye' kē tō be' klō skué, e' tā be' kē dōpaia ye' ttōkataie.

9 Simón Pedro tō iché ia:

—A Skēkēpa, e' dör es e' ma ye' klō skuō. ¡Ñies ye' ulà ena ye' wōkir e' kos skuō!

10 Erē Jesús tō iūté:

—Yi kuétke ñiköl pa sunetke maneneē, ese kē kawōta kuōwēne, iklō ē kiane skué. A' kibiiepa tso'tke maneneē, erē eköl dur a' shūa, e' kē dör manene.

11 Ie' wā ijcher tō yi tō iwōmekettsā, e' kuēki ie' tō iché: “eköl dur a' shūa, e' kē dör manene.”

12 Jesús tō ittōkatapa klō skué one tā ipaio kikkē iékanéitō tā imía e' tkéserne mesa o'mik tā ichéitō:

—¿Ì wé ye' tō a' a, e' wà ane a' éna? 13 A' tō ye' kiè S'wöbla'ukwak ö Skēkēpa, es je' idir, ye' dör e'. 14 Ye' dör a' wöbla'ukwak, ye' dör a' kēkēpa, erē ye' e' wöéwa dō diōshet a' klō skuōk wēs kané méso es. E' yita' a' ké e' wōōkwa dō diōshet ñi yöki ñi

k̄imuk. ¹⁵ Ì wé ye' tō a' wörki, e' wà kkachéyō a' a' as a' tō iwakaneū es. ¹⁶ Moki ye' tō a' a' ichè tō kanè mēsopa kos, esepa kē dör iwōkirpa tsatā. Ñies yi patkēule, ese kē dör yi tō ipatké ese tsatā. ¹⁷ Ttè e' wà ane a' éna tã iwawé a' tō es, e' tã ayēcha e' dör buaë a' a'.

¹⁸ “Kē ye' ku' a' ulitane chök. Ye' tō a' shukitbak, e' kueki ye' wã ijcher buaë wes a' dör. Erë Skëköl yëkkuō tō ichè: ‘wépa chköke ye' tã, e' isie alè eköl míane ye' bolökíe.’ Ttè e' kawōtã wà tkök es. ¹⁹ E' ché ye' tō a' a' kam iwà tkō e' yōki. Es mik iwà tka, etã a' tō iklö'weraë moki tō Skëköl tō ye' patkē'bitū. ²⁰ Moki ye' tō a' a' ichè tō yi tō yi patkekeyō, ese kiekewã er bua' wa, ese tō ye' kiekewã er bua' wa. Ñies yi tō ye' kiekewã er bua' wa, ese tō yi tō ye' patkē'bitū e' kiekewã er bua' wa.”

Jesús tō iché Judas tō ye' wömerattsa

(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

²¹ Jesús tō iché one tã ichkenewã tã ichéitō ittōkatapa a' yēsyesë:

—Moki ye' tō a' a' ichè tō a' eköl tō ye' wömerattsa.

²² Ittōkatapa ñi suéka. Ie'pa kē wã ijcher tō yi chök ie' tso'. ²³ Ie'pa eköl dalër taië Jesús éna, e' tkër iq'mik tsinet ie'pa chköke e' dalewa. ²⁴ Ie' a' Simón Pedro ulà kkaché tō ichakō yi cheke Jesús tō. ²⁵ Ie' k̄i e' skéwã tsinet Jesús skà tã ichakéitō ia:

—A Skëképa, ¿yi idir?

²⁶ Jesús tō iituté:

—Ye' tō pan takla nuweke udiō a, tã yi a' yō imé e' idir.

E' bet tã ie' tō pan takla nuwéka tã iméitō Judas dör Simón Iscariote alà e' a. ²⁷ Judas tō pan takla ñé tã bet Satanás tkawã ie' er a. Jesús tō iché ia:

—Ì weke be' tō e' ú bet.

²⁸ Erë ie'pa tso' chkök mesa o'mik, e'pa kē éna iane ì kueki Jesús tō iché es. ²⁹ Judas dör inuköl blökwak, e' kueki Jesús ttōkatapa welepa tō ibikeitsé tō Jesús tō Judas ké ilè tauk ikawō tkō'wekerakitō e' a' ò ilè kakmuk s'siärëpa a.

³⁰ Es Judas tō pan ñé tã imía. Mik imía, etã kã detke nañewe.

Jesús tō ttè dalöiëno pa'ali mé ittōkatapa a

³¹ Judas mía e' ukuöki tã Jesús tō iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà e'. Ì ñé ye' olo wërdaë, ñies Skëköl wák olo wërdaë ye' k̄i.

³² Skëköl olo wërdaë ye' k̄i, e' tã ie' wák tō ye' olo kkacheraë sulitane wörki, e' weraëitō bet. ³³ A ala'r, kē ye' serpaia a' tã kã taië. A' tō ye' yuleraë, erë ì yë'bak ye' tō judiowak wōkirpa a, e' cheke ye' tō a' a' ñies: a' kē dōpa wé ye' mi'ke eë. ³⁴ Ye' tō ttè pa'ali meke a' a' dalöië, e' dör i': a' ñi dalëritsō. A' kawōtã ñi dalëritsök wes ye' tō a' dalëritseke es. ³⁵ A' ñi dalëritsöke es, e' tã sulitane wã ijcherdaë tō a' dör ye' ttōkatapa.

Pedro icheraë tö ie' kë wä Jesús sūle

(*Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34*)

³⁶ Simón Pedro tö ichaké Jesús a:

—A Skëkëpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tö iüté:

—Kë be' döpami ye' itöki wé ye' mi'ke eë, erë aishkuö ta be' dömi ye' itöki.

³⁷ Pedro tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ¿i kueki ye' kë mi'pa be' itöki i' ta? ¡Ye' e' chétke duökwa be' tsatkök!

³⁸ Jesús tö iüté:

—¿Moki be' e' chétke duökwa ye' tsatkök? Ye' be' a ichè yësyësë tö kam dakro ar, e' yöki bö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' sūle.

14

Shkowä Skëköl ska' e' ñalé dör Jesús

¹ E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a:

“Kë a' tkinuk. A' erblö Skëköl mik. Ñies a' erblö ye' mik. ² Ye' yé u blatëule tajë. Ye' mi'ke iwakanéuk kewe a' yöki. E' kë chöpa es, e'ma kë ye' wä iyëne. ³ Ye' mía ta mik iwakaneone, etä ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkër eë. ⁴ Wé ye' mi'ke e' ñalé sūle a' wä buaë.”

⁵ Tomás tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, kë sa' wä ijcher wé be' mi'ke ta ¿wes sa' a' ñalé armi?

⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' dör ñalä e'. Ì dör mokië ena sene michoë e' dör ye'. Kë yi döpa S'yé ska', e' kë dör ye' wa e' ta. ⁷ A' wä ye' sūle

mokië, e' ta es a' wä ye' Yé sūle. I' tami a' wä ie' sūle, mokië isuétke a' tö.

⁸ Felipe tö iché ia:

—A Skëkëpa, S'yé kkachö sa' a' ta e' ë dör wë'.

⁹ Jesús tö iüté:

—A Felipe, ká taië ye' sené a' ta, ¿wes kë be' wä ye' sūle? Yi tö ye' sué, ese tö S'yé sué ñies. ¿Wes be' ichëmi, 'S'yé kkachö sa' a'? ¹⁰ A Felipe, ¿be' kë wä iklöone tö ye' ena S'yé, sa' böi dör eköl ë? Ì chekeyö a' a, e' kë cheku' ye' wä ye' wák er wa. Ì kos kanewekeyö, e' kaneweke S'yé serke ye' a' tö. ¹¹ Iklö'ú tö ye' ena S'yé sa' böi dör eköl ë. Ì chekeyö a' a, e' kë klö'wë a' tö, e' ta iklö'ú ì kë or yi a, ese wéyö e' wa.

¹² Moki ye' tö a' a' ichè tö wépa erblé ye' mik, esepa tö ì wéke ye' tö, e' weraë ñies. Erë ye' mi'ke S'yé skà e' kueki ì oule ye' wä, ese weraë ie'pa tö, ye' wä ioule e' tsata. ¹³ Ì kos kieke a' tö ye' ttö wa, e' weraëyö as S'yé olo taië e' kkayër ye' dör ilà e' wa. ¹⁴ Ì kos kieke a' tö ye' a, e' weraëyö.

Jesús kablé Wiköl Batse'r patkök

¹⁵ “A' éna ye' dalër, e'ma ye' ttè dalöiëno e' dalöieraë a' tö. ¹⁶ Ye' tö ikieraë S'yé a' ta ie' tö iskà patkeraë eköl a' kimuk, e' dör Sulaiökwak, ie' tso'ie a' ta kekraë. ¹⁷ Ie' dör Skëköl Wiköl. Ie' tö S'yé ttö moki e' kkacheraë a' a. Wépa kë tö Skëköl dalöië esepa kë a' iWiköl wënuke ena ie'pa kë wä isūle, e' kueki ie'pa kë a' ik-inukwä e' kimoie. Erë a' wä

ie' suule. Ie' serke a' ta, ñies ie' serdaë a' er a.

18 "Ye' kë tö a' mepaät s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'. 19 Kukur ta wépa kë dör ye' icha esepa kë tö ye' suepaia. Erë a' tö ye' suerane. Ye' duowa shkenekane, e' batamik sene michoë döraë a' ulà a. 20 Mik e' kéwö de, eta a' wa ijcherdaë tö ye' ena S'yë sa' böi dör eköl ë. Ñies a' wa ijcherdaë tö a' ena ye', se' dör wes wák eköl ë es. 21 Wépa tö ye' ttè dalöieno klö'weke ta iwà iuteke, esepa éna ye' dalër. Wépa éna ye' dalër, esepa dalërdaë ye' Yë éna. Ñies ye' éna ie'pa dalërdaë ena ye' e' kkachöraë ie'pa a.

22 Eta eköl skà kië Judas, kë dör Judas Iscariote, e' tö ie' a' ichaké:

—A Skëképa, ¿wes be' e' kkachömi sa' a, erë be' kë e' kkachöpa sulitane a?

23 Ie' iüté:

—Wépa éna ye' dalër, esepa tö ye' ttè iüteraë. Ie'pa dalëritseraë ye' Yë tö. Ie' ena ye', sa' döraë ie'pa ska' senuk ie'pa ta. 24 Wépa kë éna ye' dalër, esepa kë tö ye' ttè iütepa. Ttè chekeyö a' a, e' kë dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkë', e' ttè.

25 "I' kos chekeyö a' a, e' chekeyö ye' tso'ia a' ta e' dalewa. 26 Erë Sulaiökwak, e' dör Wiköl Batse'r, e' patkeraë Skëköl tö a' a ye' ttö wa. I' kos yë' ye' tö a' a, e' wa ie' tö a' wöbla'weraë as a' éna iarne.

27 "Sene bërë méatyö a' a, e' datse ye' wa. E' dör ichök kë dör wes sene bërë cheke

wépa kë tö Skëköl dalöie esepa tö es. E' kueki kë a' tk-inuk, kë a' suanuk. 28 A' wa ittseüle tö ye' tö a' a iché tö 'ye' mi'ke erë ye' datskene a' ska'.' A' éna ye' dalër moki, e' ta a' ttsë'rdaë buaë tö ye' mi'ke S'yë ska', e' dör ye' tsata e' kueki. 29 I' ta ye' tö ichétke a' a kam iwà tkö e' yöki as mik iwà tka, eta a' erblö ye' mik.

30 "Bë dör ká i' wökir, e' datsetke bet, e' kueki ye' kë a' kawö ta'ia ttök a' ta taië. Ie' kë diché ta' e' aloka ye' ki yës. 31 Erë ye' tö iwé wes ye' Yë tö ye' ka' iuk es as sulitane tö isaü tö ye' Yë dalër ye' éna.

"Se' e' yölur ie, mishkatke.

15

Jesús dör wes uva kicha es

1 "Ye' dör uva kicha chökle, e' kaneweke ye' Yë tö. 2 Iulà wé kë wör, ese télor ye' Yë tö. Iulà wör ta' kos, ese paikléloritö buaë maneneë as iki wör taië. 3 A' pairiuletke maneneë ttè wa ye' tö a' wöbla'wé e' wa. 4 A' senú ye' ta ñita, eta ye' serdaë a' ta ñita. Mik ulà kë ku'ia iwí mik, eta kë iwöria. Kë iwönuk iwák ë mik. Es ñies a' kë ku' ye' mik, eta kë a' wörpa.

5 "Ye' dör uva kicha. A' dör iulà. A' kë ku' ye' mik, eta kë i onuk a' a yës. E' kueki wépa serke ye' mik, ñies ye' serke e'pa a, esepa wörke taië. 6 Wépa kë serku' ye' mik, esepa tërdattsä kéu bánet ta isinewa wes uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekeka uyëwa bö' a ta iñanewa.

7 “A' serke ye' mik, ñies ye' ttè tso'ie a' er a, e' ta ì kòs kiane a' kī, e' kiō Skëköl a ta imeraëitō a' a. 8 Mik ì kiane Skëköl kī, ese wé a' tō, etā e' dör wes uva wör es. E' tō ye' Yé kikekeka tajë. E' wa iwënewa tō mokī a' dör ye' ttökatapa. 9 Ye' éna a' dalër wes ye' Yé éna ye' dalër es. A' senú kekraë ye' mik as ye' tō a' dalëritsō kekraë. 10 Ye' ttè dalöiëno e' dalöieke a' tō, e' ta ye' tō a' dalëritsè michoë. E' dör wes ye' tō ye' Yé ttè dalöiëno e' dalöieke ta ie' tō ye' dalëritsè michoë es.

11 “I' kòs chekeyō a' a as a' ttsë'r buaë wes ye' es. Ye' kī ikiane tō a' ttsë'r buaë shutë. 12 Ye' ttè dalöiëno e' dör i': a' ñi dalëritsō wes ye' tō a' dalëritseke es. 13 Se' e' mettsa duökwa yile dalër se' éna, e' skéie, e' ta kē se' éna yi dalënuke e' tsata. 14 Ì uk ye' tō a' ké, ese weke a' tō, e' ta a' dör ye' sini'pa. 15 Ì bikeit-seke ì kaneweke kanè wökir tō, ese kē jcher ikanè méso wa. Iwökir kē tō ipaketa' ie' a. Erë ì kòs yé' ye' Yé tō ye' a, e' chéneyō a' a, e' kueki a' kē kiëiyō ye' kanè mésopa, a' kiekeyō ye' sini'pa. 16 A' kē wa ye' shukite, e' skéie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke as a' mi' wönuk buaë wes uva ulà es, erë iwö ese tso'ie kekraë. Es ì kòs kié a' tō ye' Yé a ye' ttō wa e' meraëitō a' a. 17 Ye' ttè dalöiëno dör i': a' ñi dalëritsō.

Pë' kē erblëne Jesús mik esepa tō Jesús ttökatapa sueraë suluë

18 “Wépa kē tō Skëköl dalöië esepa tō a' sueke suluë, e' ta a' éna ianú tō ie'pa tō ye' su'bak suluë a' yöki kewe. 19 A' chöpa wes ie'pa es, e' ma ie'pa tō a' dalëritsëmi wes ie'pa ñi dalër es. Erë ye' tō a' shukit ie'pa shua, e' kueki i'ñe ta a' kē dör wes ie'pa es. E' kueki ie'pa éna suluë a' ar. 20 Ye' tō iyë'bak a' a tō 'ikanè méso kē dör iwökir tsata, e' anú a' éna. Ie'pa tō ye' we'iké siarë, e' ta ie'pa tō a' we'ikeraë siarë. Ie'pa tō ye' ttō dalöié, e' ta ñies ie'pa tō a' ttō dalöieraë. 21 A' dör ye' ichapa. Ie'pa kē wa ye' Yé tō ye' patkë' e' sùle. E' kueki ì kòs suluë wambleraë ie'pa tō a' kī.

22 “Ye' kē döpa ká i' a, ye' kē ttè paköpa ie'pa a, e' ma ie'pa kē kī ì sulu nuí ta'. Erë i'ñe ta ie'pa kē tköpashkar inuí ulà a. 23 Wépa tō ye' sueke suluë, esepa tō ye' Yé sueke suluë ñies. 24 Ì kē or yi a ese kē úpayō ie'pa wörki, e' ma ie'pa kē kī ì nuí ta'. Erë ie'pa tō isu'bak erë ie'pa tō ye' sué suluë, ñies ye' Yé sué suluë ie'pa tō. 25 Erë itka es as ì tso' kitule Skëköl yëkkuō kī, e' wà tkō es, e' tō ichè: 'Ie'pa tō ye' sué suluë kē wà ta'.'*

26 “Ye' tō Sulaiökwaq tso' ye' Yé ska', e' patkeraë a' a, e' dör Skëköl Wiköl. Ie' dör Skëköl ttō mokī chökwaq. Mik ie' de, etā ie' tō ye' tté cheraë. 27 A' manetwa ye' ta kuaë, e' kueki a' tō ye' tté cheraë ñies.

16

1 Ttè e' kòs chéyō a' a as a'

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

erblö ye' mik e' kë olo'yö a' tö. ² Ie'pa tö a' uyerattsa se' ñi dapa'wö wé a. Moki kawö dökewatke ta yile tö a' ttéwa, e' ta e' tö ibikeitseraë tö es ie' tso' Skëköl kanë uk. ³ Ie'pa kë wä ye' ena ye' Yé suüle moki, e' kueki ie'pa e' wamblö es. ⁴ Erë ttè e' chéyö a' a as mik ikéwö de, eta a' éna iar.

Ì weke Wiköl Batse'r tö, e' pakè

Ye' tso'ia a' ta, e' kueki kuaë ttè e' kë yéne ye' wä a' a. ⁵ Erë ñne ta ye' mitkene, ye' Yé tö ye' patkè, e' ska'. Erë a' kë tö ye' a' ichakè tö '¿Wé be' mi'ke?' ⁶ E' skéie a' erianeka taië, ì ché ye' tö a' a e' kueki. ⁷ Mokié ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mia. Ye' kë mine, e'ma Sulaiökwak kë döpa a' a. E' kueki ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mia. Ye' mia, e' ta ye' tö Sulaiökwak patkeraë a' a. ⁸ Mik ie' de, eta ie' tö ikkacheraë wépa kë tö Skëköl dalöie esepa a tö ie'pa e' wamblö sulu. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a tö ye' eköl è dör yësyësë Skëköl wöa. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a tö ie'pa kichatërdaë aishkuö ta. ⁹ Ie'pa kë erblöku' ye' mik, e' kueki ie'pa dör ì sulu wamblökwakpa. ¹⁰ Ye' mi'kene ye' Yé ska', e' kueki kë ye' suépaia a' tö. E' wa ikkayéne ie'pa a tö ye' eköl è dör yësyësë Skëköl wöa. ¹¹ Bè dör ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayéne tö ñies ie'pa kichatërdaë.

¹² "Taië ye' wä íyi tso'ia ché a' a, erë i' ta kë a' a iwà anak.

¹³ Erë mik Skëköl Wiköl ttö mokié e' de, eta ie' kë ttöpa iwák er wa. Ì ttseke ie' tö Skëköl ska', ese cherane ie' tö a' a. E' kueki ie' tö a' wöbla'weraë ttè moki kos ese wa. Ì tköraë aishkuö ta, ese cheraëitö a' a. ¹⁴ Ì tso' ye' er a, ese cheraneitö a' a. Es ie' tö ye' kikeraka. ¹⁵ Ì kos tso' ye' Yé er a, ñies e' tso' ye' er a. E' kueki ye' tö a' a iché tö, ì tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tö a' a.

Ittökatapa eriane e' manerdattsane ttsë'rdane buaë

¹⁶ "Bërbër setcha, eta kë a' tö ye' suépaia. Erë e' ukuöki setcha, eta a' tö ye' suèmine."

¹⁷ Ie' ttökatapa welepa ñi chaké:

—Ie' tö iché, 'Bërbër setcha eta a' kë tö ye' suépaia. Erë ekuölö ta a' tö ye' suèmine.' ¿Ì cheke ie' tö es? ¿Ima iwà dör? Ñies ie' tö iché tö 'Ye' mi'ke ye' Yé ska'.' ¹⁸ Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿ima e' wà kiane ché? ¿Ì ché ie' tö, e' wà kë ane se' éna!"

¹⁹ Jesús wä ijcher tö ie'pa éna ie' chakak, e' kueki ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö ichè a' a: 'Bërbër setcha, eta a' kë tö ye' suépaia. Erë e' ukuöki setcha, eta a' tö ye' suèmine.' ¿E' wà chakeke a' tö ñi a? ²⁰ Moki yö ichè a' a tö a' iuraë kköchöraë siarè, erë wépa kë tö Skëköl dalöie esepa ttsë'rdaë buaë. Erë a' eriardaë, erë e' manerdattsane ttsë'rdane buaë. ²¹ Mik alaköl alà kurketke, eta ieriane taië, ikirine e' kéwö de, e' kueki. Erë mik ilà kune,

eta ittse'nene buaë. Ie' alà kune e' tò ie' tse'weke buaë. E' kuëki ikirine weine siarë e' chowa ie' éna. ²² E' sù i'ñe ta a' eriarke siarë, erë se' ñi saurane, e' tò a' tse'werane buaë shute. Tse'ne buaë e' kë yënuksa yi a a' er a.

²³ "Mik e' kéwö de, eta kë i kiepaia a' tò ye' a. Moki ye' tò a' a ichë tò i kos kié a' tò ye' Yé a ye' ttö wa, e' meraëitö a' a. ²⁴ Ikkë ta a' kë wa i kiule Skëköl a ye' ttö wa, erë i' ta ikiömitke ie' a, ikiö ie' a këkraë eta imerdaë a' a as a' tse'r buaë shute.

Jesús e' alékatke pë' kë erblëne ie' mik esepa ki

²⁵ "I' kos chéyö a' a, e' chéyö ttë kleaule wa. Erë kawö döraë eta kë ye' tò ichëia a' a es. Ye' tò ye' Yé ttë pakeraë a' a wes idör es kë kleaule. ²⁶ Mik e' kéwö de, eta i kiane a' ki e' kieraë a' wákpa tò ye' Yé a ye' ttö wa. E' wà kiane chë tò kë ikianukia tò ye' tò i kos kiane a' ki e' kiö ye' Yé a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kuëki i kiane a' ki, ese kiëmi a' wákpa tò ie' a ye' ttö wa. ²⁷ Ie' éna a' dalër, e' kuëki a' wákpa tò ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, ñies a' tò iklö'weke tò ye' dë'bitü ie' ska', e' kuëki ie' éna a' dalër. ²⁸ Ye' datse ie' ska' e' dë' ká i' a, i'ñe ta ye' mitkene ie' ska'."

²⁹ Ittökatapa tò iché ie' a:

—I' ta be' tso' ichök sa' a wes idör es kë kleaule. Be' kë ku' ichökia ttë kleaule wa. ³⁰ Ire' sa' wa ijcher tò be' wa iyi kos e' jcher. Dö i chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wa. E' kuëki sa' tò iklö'wé tò be' datse Skëköl ska'.

³¹ Jesús tò iüté:

—¿Ire' a' tò iklö'wé? ³² A' tò ye' meraat ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' ta. Erë moki ye' kë ku' ekörla. Ye' Yé tso' ye' ta. ³³ E' kos chéyö a' a as a' ser bërë a' batsulewa ye' mik e' wa. Ká i' ki a' weirdaë siarë. Erë a' er kuü, iye' e' ali'kabak i sulu diché ki!

17

Jesús ikié S'yë a ittökatapa ki

¹ Ttë ekkë ché Jesús tò one ta iká sué ká jai a ta ichéitö: "A Yëwöla, ye' kéwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër sulitane a ye' wa. ² S'ditsö ulitane kéwö me' be' tò ye' a as sene michoë mù ye' tò, wépa kos me' be' tò ye' a, esepa a. ³ Sene michoë e' dör tò ie'pa bats buaë be' dör Skëköl chökle eköl ë e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkë' be' tò e' mik.

⁴ "Kanë me' be' tò ye' a wë ká i' a, e' wëtkeyö. E' wa ye' tò be' olo kkayë'bitü. ⁵ E' kuëki i' ta, a yëwöla, ye' tò be' a ikië tò mik ye' dene be' ska', eta ye' olo kkachö, wes be' tò ye' olo kkayë' mik ye' bak be' ta kam ká i' yör e' yöki eta es.

⁶ "Wépa shukitbak be' tò ká i' wakpa shua mè ye' a, e'pa a ye' tò ikkaché tò be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tò ye' a. Ie'pa tò be' ttë iuteke. ⁷ I'ñe ta ie'pa wa ijcher tò i kos wéyö, ñies i kos chéyö, e' me' be' tò ye' a. ⁸ Ttë me' be' tò ye' a pakë, e' pakéyö ie'pa a, ta ie'pa tò iklö'wé. Ie'pa wa

ijcher tō mokī ye' datse be' ska' patkē' be' tō.

⁹ “Ye' tso' be' a ikiök ie'pa kī. Ye' kē ku' ikiök wépa kē tō be' dalöieta' esepa kī. Ye' tso' ikiök wépa me' be' tō ye' a esepa kī, ie'pa dör be' icha e' kueki. ¹⁰ Wépa kos dör ye' icha, esepa dör be' icha. Nies be' icha kos esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo taiē e' kkayēne.

¹¹ “Kē ye' serpaia taiē ká i' kī. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erē ie'pa ate ká i' kī. A Yēwōla bats'er, be' dalō taiē, be' diché taiē me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkō'nú as ie'pa ser nita wes wák eköl ē es wes be' ena ye' es. ¹² Mik ye' tso'ia ká i' a ie'pa ta, eta ye' tō ie'pa kkō'ne tsatké diché me'bō ña e' wa. Ie'pa kos tsatkéyo. Wé wömenettsabak weinuk, e' ē e' yē'ttsa sa' shua. Ie' ē weinewa as iwà tkō wes be' yēkkuō tō ichē es.

¹³ “Írō ye' mitke be' ska', erē ttē i' chekeyō, ye' tso'ia ká i' a e' dalewa, as ie'pa tse'r buaē mokīē wes ye' es. ¹⁴ Be' ttē yē'yō ie'pa a, erē wépa kē tō be' dalöiē esepa tō ie'pa sueke suluē. Ye' kē dör wes ká i' wakpa es, e' sū ye' ttōkatapa kē dör wes ie'pa es. E' kueki ká i' wakpa tō ie'pa sueke suluē. ¹⁵ Ye' kē ku' ikiök be' a tō ie'pa yōttsa ká i' kī. Ye' tso' be' a ikiök tō ie'pa blō bē yōki. ¹⁶ Ye' kē dör wépa kē tō be' dalöiē esepa eköl, ñies ye' ttōkatapa kē dör ie'pa es. ¹⁷ Ie'pa klōúbō be' wák ē a be' ttē wa. Be' ttē dör mokī. ¹⁸ Ye' tso' ie'pa patkōk ká i' wakpa shua, wes

be' tō ye' patkē' ká i' wakpa shua es. ¹⁹ Es ye' e' müttsa be' a as ie'pa e' müttsa mokī be' a ñies.

²⁰ “Ye' kē ku' ikiök be' a ie'pa ē kī. Erē wépa erblōmi ye' mik ie'pa ikkēpa ttō batamik, ñies esepa kī ye' tso' be' a ikiök. ²¹ Ye' tō be' a ikiē as ie'pa dō wes wák eköl ē es. Be' ena ye', se' dör wák eköl ē. Es ye' tō be' a ikiē tō ie'pa dō wes wák eköl ē es se' ta wes se' dör eköl ē es, as ká i' wakpa tō iklō'ù mokī tō be' tō ye' patkē'. ²² Diché me' be' tō ye' a, e' mé ye' tō ie'pa a as ie'pa dō wes wák eköl ē es, wes be' ena ye', se' dör eköl ē es. ²³ Ye' bātse buaē ie'pa mik, ñies be' bātse buaē ye' mik. Es idir as ie'pa dō mokīē wes wák eköl ē es. E' dör es, e' ta ká i' wakpa wa ijcherdaē tō be' tō ye' patkē'. Nies ie'pa wa ijcherdaē tō be' éna ye' ttōkatapa dalēr taiē wes be' éna ye' dalēr es.

²⁴ “A yēwō, be' tō ie'pa me' ye' a. Ye' kī ikiane tō aishkuō ta ie'pa dōmi ye' ta, wé ye' tso' ee, as ie'pa tō olo me' be' tō ye' a, e' saù. Kam ká i' yör, eta wake' be' éna ye' dalēr taiē, e' kueki olo e' me'bak be' tō ye' a. ²⁵ A Yēwō, be' dör yēsyesē. Wépa kē tō be' dalöiē esepa kē wa be' suule, erē ye' wa be' suule. Nies ie'pa ikkēpa wa ijcher tō be' tō ye' patkē' bitu. ²⁶ Ye' tō ie'pa a ikkayē' tō be' dör yi, e' kkachekeiayo ie'pa a as ie'pa ñi dalēritsō wes be' tō ye' dalēritseke es, ñies as ye' dō senuk ie'pa er a.”

18

Judiowak tō Jesús klō'wéwā
(Mateo 26.47-56; Marcos
14.43-50; Lucas 22.47-53)

¹ Jesús tté S'yé tã one, tã imía ittōkatapa tã di'la kiè Cedrón, e' wishet. Ie'pa de wé kal klō tso' tkēule eē. ² Eē Jesús krá ñi dapa'uk ittōkatapa tã, e' kuēki Judas tō ie' wōmekettsa, e' wã kã e' suule buaë. ³ E' itōki Judas demi eē Roma ñippōkwakpa tã taië. Ñies Skëköl wé, e' shkëkipa de ie' tã. E'pa patké judiowak sacerdotepa wōkirpa ena fariseowakpa tō. Ie'pa de Judas tã bö'wō ki ena kuàtak sí wōñarke taië ese ki, ñies tabè damirak iwã taië. ⁴ Ì wamblërketke ie' tã, e' kōs jcher buaë ie' wã, e' kuēki ie' dettsa tã ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tō?

⁵ Ie'pa iüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tō.

Jesús tō iché:

—Ye' idir.

Judas tō ie' wōmekettsa, e' tso' ñippōkwakpa tã. ⁶ Mik Jesús tō iché: “Ye' idir”, e' wōshã tã ie' skéurak tsikka tã ianerörak iski. ⁷ Jesús tō iskã chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tō?

Ie'pa tō iüté:

—Jesús Nazaret wak.

⁸ Jesús tō iskã iüté:

—Ye' tō ichétke a' a tō ye' idir. A' ye' yuleke, e'ma wépa tso' ye' tã, e'pa múat bër.

⁹ Ie' tō iché es as ttè yē'itō iyé a, e' wã tkō. Ie' tō iyé':

“wépa mé be' tō ye' a, es-epa kē weinuk yēs.” ¹⁰ Etã Simón Pedro wã tabè shkō, e' yéttšaitō tã sacerdoté kibi kanè méso, e' kukuõña ulã bua'kka téttsa, e' kiè Malco. ¹¹ Jesús tō iché Pedro a:

—Be' tabè blōwane ikkuölit a. Ye' Yé tō iyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' tã ¿wes e' kē yepawayö?

Jesús mítser Anás wörki
(Mateo 26.57-58; Marcos
14.53-54; Lucas 22.54)

¹² Etã Roma ñippōkwakpa ena iwōkir kibi ena Skëköl wé shkëkipa tō Jesús klō'wéwã muéwã iulã a. ¹³ Tã itsémirakitō kewe Anás u a. Anás dör Caifás nuaki. Duas e' wa Caifás dör judiowak sacerdoté kibi. ¹⁴ Caifás e' tō iyé' judiowak wōkirpa a tō buaë idir ie'pa a tō wëm eköl ë ttewã ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tō kē ie' wã Jesús suule

(Mateo 26.69-70; Marcos
14.66-68; Lucas 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro ena Jesús ttökata skã eköl, e'pa bøl mirwã Jesús itōki. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdoté kibi wã, e' kuēki ie' dewã buaë Jesús tã sacerdoté kibi upa a. ¹⁶ Erë Pedro atë dur u'rki ukkō tkër kañikã eē. Etã ittökata suule sacerdoté kibi wã, e' biteane ttök tayë tso' ukkō kkō'nuk e' tã as Pedro döwã. Etã es Pedro döwã. ¹⁷ Etã tayë dur ukkō kkō'nuk, e' tō Pedro a ichaké:

—¿Yéne be' dör wëm klōnewã e' klé?

Ie' tō iüté:

—Au, ye' kě dör iklé.

¹⁸ Ká dör sesëë, e' kuëki sacerdote kanè mėsopa ena Skëköl wé shkëkipa tō bö' batséka baiklè. Eë Pedro de bö' baiklök ñies ie'pa ta.

Sacerdote kibi tō Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹ Anás bak sacerdote kibi e' tō Jesús chaké ittökatapa kī ena ttè wa ie' s'wöbla'wëke, e' kī. ²⁰ Jesús tō iüté:

—Këkraë ye' tté sulitane kukua. Këkraë ye' tō s'wöbla'wé se' ñi dapa'wo wé kos a ena Skëköl wé a wé sulitane ñi dapa'uke eë. Kě ye' wā ì yëule akir. ²¹ ¿Iök be' tō ye' chaké? Ì chéyo e' jcher wépa wā ye' ttsëule ichök, esepa wā. Ie'pa a ichakö.

²² Mik e' ché Jesús tō, etā Skëköl wé shkëkipa eköl tō ie' ppé iwö kī iulatō wa tā iché iā:

—¿Wes be' tō sacerdote kibi iütëmi es?

²³ Jesús tō iüté:

—Ì chéyo, e' dör suluë, e'ma ichö wé isulune. Erè ì ché ye' tō e' dör moki, e' tā ¿ì kī be' tō ye' ppé?

²⁴ E' ukuöki tā Anás tō Jesús patkëmi moule Caifás ska', e' dör judiowak sacerdote kibi.

Pedro tō ibléne tō kě ie' wā Jesús suule

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

²⁵ E' dalewa Pedro duria bö' baiklök tā ichakérakitō:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé eköl?

Ie' iüté:

—Au, ye' kě dör ie' klé.

²⁶ E' ukuöki tā sacerdote kibi kanè méso kukuöña tēa' Pedro tō, e' yami eköl tō ie' a iché:

—Ye' tō be' sué ie' tā, kal klö tso' tkëule eë.

²⁷ Pedro tō iskà bléne tā e' wöshā tā dakro ane.

Jesús mítser Pilato wörki
(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Bla'mi, diwö tskirketke, etā Jesús yëttsarakitō Caifás u a tsëmi judiowak wökir kié Pilato, e' ska'. E' kě dör judiowak. Ie' tkëulekā Roma wakpa wā judiowak wökirie. Eë ie'pa tō Jesús tsëmi. Judiowak éna Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kėwö tkö'wak, e' kuëki ie'pa kě e' ia'wakka. Ie'pa a tā shkëwa yi kě dör judiowak ese u a e' dör ñá, e' kuëki ie'pa kě dë'wā Pilato u a. ²⁹ E' kuëki ie' dettsā ie'pa tā ttök, tā ie'pa a ichakéitō:

—¿Ì kī a' tō wëm e' kcateke?

³⁰ Ie'pa tō iüté:

—Wëm e' kě tō íyi sulu wamblöpa, e'ma sa' kě wā ie' mène be' ulà a.

³¹ Ie' tō ie'pa a iché:

—Itsúmine tā ishulö wes a' wakpa ttè dalöieno e' tō iché es.

Erè judiowak wökirpa tō iché:

—Kě sa' a kawö mène s'ttökwa.

³² Mik e' ché ie'pa tō es, etā e' wa Jesús tō wes ie' duörawā e' yè', e' wā tka.* ³³ Pilato

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

míane weshkē tā Jesús kiéitō tā ichakéitō:

—¿Be' dör judiowak blú?

³⁴ Jesús tō iché ie' a:

—¿E' chaké be' tō be' wák er wa, ö yile tō ye' ché be' a e' kueki?

³⁵ Pilato tō iüté:

—¿Ttseskua tā ye' dör judiowak? Be' wák ditséwōpa ena sacerdote wōkir kibipa, e'pa wā be' debitū ye' a shulè. ¿Ì sulu wamblébö?

³⁶ Jesús tō iüté:

—Moki ye' dör blu', erë ì blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī. Imú dör es, e'ma ye' ttōkatapa ñippōmi as judiowak wōkirpa kē tō ye' klō'wēwā. Erë ì blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī.

³⁷ Etā Pilato tō ie' a ichaké:

—¿E'ma moki be' dör blu'?

Jesús tō iüté:

—Tō, wes be' iché e'ma es idir. Ye' dör blu'. Ye' kune' ká i' a ttè moki e' choie, e' kueki ye' dē'bitū. Wēpa éna ttè moki dalēr esepa kos tō ye' ttè iüteraë.

³⁸ Pilato tō ie' a ichaké:

—¿Ì dör ttè moki?

Pilato tō iché tō Jesús ttōwa (Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Pilato tō ichaké one tā ie' skà dettsā ttök judiowak tā, tā ichéitō ie'pa a:

—Ye' kē wā ì sulu kune Jesús kī. ³⁹ Erë a' wōblanewatke tō mik A' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēke, etā s'wōtēule e' yekettsā èmine ye' tō eköl. ¿A' kī ikiane tō a' blú e' èmiyö?

⁴⁰ Ie'pa tō iüté aneule:

—¡Ie' kē wōttsaar! ¡Barrabás wōttsöo sa' a!

(Barrabás e' dör ak-blökwak.)

19

¹ Etā Pilato tō Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa.

² Roma ñippökwakpa tō dika'kicha yué wōshkiie tā itkékarakitō Jesús wōkir kī blu'ie. Nies ie'pa tō datsi' daloshdalosh ese iéka ikī blu'ie iwayuoie. ³ E' ukuökī tā idewarak tsinet ie' o'mik tā iché ia:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' mú kawō tkō buaè!

Taië ie'pa tō ippé iwö kī.

⁴ Pilato dettsane tā iskà ché judiowak a:

—Isaú, ye' míā itsukbitū as a' wā ijcher tō ye' kē wā ttè kune ie' kkatoie.

⁵ Etā Jesús dettsā dika'kicha yöule wōshkiie, e' tkēuleka iwōkir kī tā ipaiëule blu' datsi' daloshdalosh ese wa. Pilato tō iché:

—I' dör wēm e'. A' tō isaú.

⁶ Mik sacerdotepa wōkirpa ena Skököl wé shkēkipa tō Jesús sué, etā ie'pa tō iché aneule:

—¡Iwötōwā krus mik! ¡Iwötōwā krus mik!

Pilato tō iché ie'pa a:

—Ye' kē wā ì ttè kune ie' kī, e' kueki itsúmine, iwötōwā a' wákpa tō krus mik.

⁷ Judiowak wōkirpa tō iché ie' a:

—Sa' wā ttè dalöiëno tso', e' tō iché ie' kawōtā ttēwā, ie' e' yē' tō ie' dör Skököl Alà e' kueki.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tō, etā ie' kī suane taië. ⁹ Ie' míane u shūā tā Jesús a ichakéitō:

—¿Wé be' datse?

Eré Jesús ké wá iiütene yës.

¹⁰ Pilato tö iché ie' a:

—¿Iók be' ké ttö ye' ta? ¿Be' ké wá ijcher tö ye' a kawö tso' be' wötowá krus mik ö be' omine?

¹¹ Jesús tö iiuté:

—Skéköl ké wá kawö meule be' a, e'ma be' ké a wes ye' onuk. E' kuęki wépa tö ye' me'ttsa be' ulá a, e'pa kị inuı tso' be' tsata.

¹² Eta Pilato tö ibikeitséka taię tö wes ie' a Jesús armimine, eré judiowak tö iché ie' a aneule:

—Be' ie' émine, e' ta be' mía romawak wökir kibi e' bolökie. Wé e' chö tö ie' dör blu', ese dör se' wökir kibi e' bolök.

¹³ Mik e' ttsé Pilato tö, eta Jesús tsuk patkéitö u'rkị. E' ukuöki ta ie' e' tkésér s'shulo kulé kị. E' atę uitö kị kié hebreoie Gabatá eę (e' wá kiane ché uitö yöule ák wa). ¹⁴ E' dör Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'weke e' chki es, diwö detke bata a ekké. Eta Pilato tö iché ie'pa a:

—ı' dör a' blú!

¹⁵ Eré ie'pa tö iché aneule:

—ıttöwá! ıttöwá!

ılwötöwá krus mik!

Pilato tö ie'pa a iché:

¿İma a' ibikeitsè tö ye' tö a' blú ttëwami?

Sacerdotepa wökirpa tö iiuté:

—Sa' blú eköl ë, e' dör romawak wökir kibi.

¹⁶ Eta ie' tö iwé Jesús ta wes ie'pa kị ikiane es. Ie' tö iméttsa inıppökwakpa ulá a

wötëwá krus mik ta ie'pa wa imıtser.

Jesús wötëwarakitö krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Eta Jesús e' yéttsa Jerusalén, krus kueramıitö michoë ká kié S'wökirdiche eę (ká e' kié hebreoie Gólgota). ¹⁸ Eę ie'pa tö iwöté krus mik.

Ñies wépa böł sulusipa wötëne krus mik wı'ké io'ké, Jesús atę ie'pa shushäë. ¹⁹ Pilato tö ishtök patké kaltak kị, e' batsëwarakitö Jesús krus mik. Ikitule e' tö iché: "I' dör Jesús Nazaret wak dör judiowak blú e'." ²⁰ Wé ie' wötëwarakitö krus mik, e' atę Jerusalén tsınet, e' kuęki taię judiowak tö ikitule e' sué. Ikitule ttë mañatökicha wa: hebreoie, latinie ena griegoie. ²¹ E' kuęki judiowak sacerdotepa wökirpa tö iché Pilato a:

—Ké ishtar tö ie' dör judiowak blú. Ishtö tö ie' e' chö tö ie' dör judiowak blú.

²² Eré Pilato tö iiuté:

—İ shtétke ye' tö, e' shtétkeyö, iméattkeyö es.

²³ Roma ñıppökwakpa tö Jesús wötëwá krus mik, e' ukuöki ta ie'pa tö idatsi' blatélor ie'pa tkél a. Eré Jesús datsi' batsjë e' atę. Datsi' e' yöule alabo, ²⁴ e' kuęki ie'pa tö iché ñi a:

—Ké se' tö ijchëlor. Mishka inuk ákwöla wa isuöie tö yi ulá a iatmi.

Es itka wes itso' kitule Skéköl yëkuö kị es, e' tö iché: "Ye' datsi' blabatsélor ie'pa tö ñi a, ta inérak ákwöla wa

isuõie tō yi ulà a ye' datsi' batsië e' atmi.* Es Roma ñippōkwakpa tō iwë.

²⁵ Krus o'mik Jesús mì ena imila ena María dör Cleofás alaköl ena María Magdala wak e'pa iëter. ²⁶ Mik Jesús tō imì ena ittökata dalër tajë ie' éna, e'pa sué iëter ee, eta ichéitō imì a:

—A tayë, së be' alà dur.

²⁷ Eta ie' tō iché ttökata ñe' a:

—Së be' mì dur.

Es ittökata ñe' wà Jesús mì mítser kkö'nè ie' u a.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

²⁸ Jesús wà ijcher buaë tō ì uk ie' dë'bitü, e' wakaneone. Nies ttè kitule Skëköl yëkkuö kî, as e' wà tkö, e' kuëkî ie' tō iché: —Ye' er sine.

²⁹ Eta ee tka' tkër, e' a vino shkōshkōë tso'. E' wa ie'pa tō suiyök nuwëka, tã itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska kî, tã itkéwa ie' kkö a. ³⁰ Ie' tō ikuyé tã ichéitō:

—Ì kōs uk ye' dë'bitü, e' wakaneonetke.

E' ukuökî tã ie' e' wöëwa tã iwiköl émitō, es iduowa.

Jesús nu tkéraitō ichane a kuaböt wa

³¹ Kawö e' wa, judiowak e' katablöke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' këwö tkö'wëkerakitō bule es, e' yöki. Bule es e' dör eno diwö. Erë eno diwö e' batseitseke tajë shutë ie'pa tō, e' kuëkî ie'pa wökirpa kë kî ikiane tō pë' wötëulewà krus mik, esepa nu mèat dō

bule es. E' kuëkî ie'pa tō ikié Pilato a tō itu' puκlor patkö as iduölur bet tã inü öwarakitō iski wötëwa. ³² Eta Roma ñippōkwakpa mía, tã wëm kewe e' tu' péwa, e' ukuökî tã ñies iëköl wötënewa Jesús tã krus mik, e' tu' péwa. ³³ Erë mik ie'pa de Jesús ska', eta ie'pa tō isué tō iduowatke. E' kuëkî ie'pa kë wà itu' panëwa.

³⁴ Erë ñippōkwak eköl, e' tō Jesús nu àr e' tké kuaböt wa ichane a tã pë ena di' dettsa. ³⁵ E' kōs tka, e' sué ye' tō ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a' a. Ì chekeyö, e' dör mokî. Ye' wà ijcher tō e' dör mokî. Ipakekeyö a' a as a' erblö ie' mik. ³⁶ E' kōs tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kî e' wà tkö, e' tō iché: “Ie' diché kë pãpawà yës.”† ³⁷ Ikitule skà tō iché: “Ie' tkëule kuaböt wa, e' suëraë ie'pa tō.”‡

Jesús nu wötëwa ie'pa tō pö a

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸ E' ukuökî tã wëm de eköl kiè José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kuëkî ie' dör iklé eköl kë jcher yi wà ese. Ie' tō Pilato a kawö kié Jesús nu tsukmi blè. Pilato tō ie' a ikëwö mé, eta ie' mía tã Jesús nu mítser iwa. ³⁹ Nicodemo dë'rö ttök Jesús tã nañewe, e' wák debitu José tã. Kapöli tso' s'nu patioie as kë inurwà bet, e' debitu Nicodemo wà

* 19:24 Salmo 22.18 † 19:36 Salmo 34.20 ‡ 19:37 Zacarías 12.10

dō kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shütule kiö masmas kiè mirra ena áloe ese wa. ⁴⁰ Ie'pa bōl tō Jesús nu patrēwā datsi'tak batsië bua'buā saruru nuulekā kapöli e' wa wes judiowak wöblar es. ⁴¹ Wé Jesús du'wā krus mik, eē tsinet kal klō tso' tkëule. E' a ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam s'nu blëriā. ⁴² Pö e' atē tsinet wé Jesús dunewā eē, ñies judiowak eno diwö dōketke, e' kuëki ie'pa tō Jesús nu blé eē.

20

Jesús shkënekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, kā iā ttsettseë tā María Magdala wak mīā wé Jesús nu blëne eē. Ie' tō isué tō ák wa ákuk kkō wötëule, e' sinettsā bānet. ² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skā tso' eē. Ittökata e' dalërítsök ie' bak tajë. Tā ichéitō ie'pa a:

—jYile wā Skëkëpa nu minetsër! jKë sa' wā ijcher tō wes ie'pa tō iwé!

³ Ie'pa míyal pō a. ⁴ Ie'pa bōl tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsata, e' kuëki ie' demi kewe pō a. ⁵ Eē ie' e' wöéwa tā iká sué ákuk shuā. Jesús nu kē ku'. Ie' tō datsi' wa Jesús nu parratewā e' ë sué, erë kë ie' minewā ákuk a iwe-blök. ⁶ Ie' itökj Simón Pedro debitu míwā ákuk a tā ñies e' ë suéitō. ⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monewā, e' suéitō wörrat tēr bānet. ⁸ Jesús

ttökata de kewe, e' míwāñak ákuk a tā isuéitō tā iklō'wéitō tō mokj Jesús shkënekane. ⁹ Kam ie'pa éna iwā arwā tō Jesús kawōtā shkënukkane wes ikitule Skëköl yëkkuō ki es. ¹⁰ E' ukuōki tā ittökatapa bōl míyalne wé ikapökerō eē.

María tō Jesús sué shkëulekane

(Marcos 16.9-11)

¹¹ María iū dur ákuk kkō a. Ie' iūkeiā tā ie' e' wöéwa kā sauk ákuk a. ¹² Eta Skëköl biyöchökwakpa suéitō bōl idatsi' saruruë, e'pa tulur wé Jesús nu bak tēr eē. Eköl tkër wé iwökir bak tēr eē, iëköl tkër wé iklō bak tēr eē. ¹³ Ie'pa tō María a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tō?

Ie' tō ie'pa iuté:

—Ye' Këkëpa nu minetsër yile wā. Kë ye' wā ijcher tō wes ie'pa tō iwé.

¹⁴ E' wöshā tā María wötrée tā eē Jesús dur. Ie' tō isué erë ie' kë wā isunewā tō Jesús idir. ¹⁵ Jesús tō ie' a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tō? ¿Yi yuleke be' tō?

María tō ibikeitsé tō eē idur e' dör kal klō tso' tkëule, e' kanéukwak, e' kuëki ie' tō iché ie' a:

—A këkëpa, be' wā iminetsër, e' tā ichö ña wé be' tō iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Eta Jesús tō iché ie' a:

—jA María!

Tā María e' wötrée tā ichéitō ie' a hebreoie:

—jRabuni! (e' wā kiane chë: "S'wöbla'ukwak")

¹⁷ Jesús tō iché ie' a:

—Ye' ówa. Kam ye' mi'ka ye' Yé ska', e' kuęki kę ye' wöklö'wariä. Erë be' yú ichök ye' ttökatapa a tö ye' mi'kekane ye' Yé ska', e' dör a' Yé ñies. Ie' dör ye' Këköl, a' Këköl ñies.

18 Etä María Magdala wak miä Jesús ttökatapa ska', ta ichéitö: “Ye' tö Skëképa sué.” Ñies i kos ché Jesús tö ie' a, e' pakéneitö Jesús ttökatapa a.

Jesús e' kkaché ittökatapa a (Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

19 Eno diwö, e' bule es nañewe ta Jesús ttökatapa tukur ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kuęki ie'pa u wékkö wöté'tkër darërë. Erë e' bet ta ie'pa tö isué tö Jesús de dur ie'pa shua. Ie' tö ie'pa shke'wé ttë i' wa:

—iA' senú bërë!

20 Mik e' ché one ta ie' tö iulà ena ichane shka'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Etä ittökatapa ttsë'ne buaë tö Skëképa suéne ie'pa tö ttsë'ka. 21 Ie' tö iska ché ie'pa a:

—iA' senú bërë! Węs ye' Yé tö ye' patkë'bitu ká i' a ie' ttë pakök, es ye' tö a' patkëmi ye' ttë pakök.

22 Ie' tö ie'pa wöiké siwä' wa ta ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batse'r kiöwä buaë a' tö a' er a. 23 Yi ki íyi sulu nuí tso', ese olo'yé a' tö, e' ta ñies Skëköl tö ilo'yerae iki. Yi ki íyi sulu nuí tso', ese kę olo'yane a' wa, e' ta ñies Skëköl kę tö ilo'yepa iki.

Tomás tö Jesús suéne ttsë'ka

24 Jesús ttökatapa dabom eyök ki böl (12), e' eköl kié Tomás, e' kié ñies Dídimo. Ie' kę ku' imalepa ta mik Jesús de'dur ie'pa shua eta.

25 E' kuęki ie'pa tö iché ie' a:

—Sa' tö Skëképa sué.

Erë Tomás tö ie'pa a iché:

—Ye' kę wa iulà shka'ule clavo wa, e' itö sune, ye' kę wa ye' wák ulatska patkënewä itö a, ye' kę wa ye' ulà patkënewä ichane shka'ule e' a, e' ma ye' kę tö yi ttë klö'wepa yës.

26 Ká de paköl, eta Jesús ttökatapa skà iënene iu a, eta Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wékkö wöté'tkër, erë Jesús skà dedurne ie'pa shua, ta ichéitö ie'pa a:

—iA' senú bërë!

27 E' ukuöki ta ichéitö Tomás a:

—Be' ulatska patkōwä ye' ulà shka'ule a, eta isaú. Be' ulà patkōwä ye' chane shka'ule e' a. Kę ibikeitsaria bötböt. ¡iklö'ú!

28 Etä Tomás tö iüté:

—iBe' dör ye' Blú! iBe' dör ye' Këköl!

29 Jesús tö iché ie' a:

—Be' ye' sué, e' kuęki be' erblé ye' mik. Erë wépa erblé ye' mik, erë kę iwä ye' sune, ¡ayëcha buaë esepa!

Yëkkuö i' wà dör i' es

30 Ì kę or yi a ese o' tajë Jesús tö ittökatapa wörki ikkachöie tö yi dör ie', ese kibiie kę kitule yëkkuö i' ki. 31 Erë yëkkuö i' shtekeyö as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Ñies ishtekeyö as sene mi-
choë dö a' ulà a, a' erblö ie'
mik e' wa.

21

*Ittökatapa kul tö Jesús suéne
ttsë'ka*

¹ E' ukuöki ta Jesús e'
kkachéne ittökatapa a batsöri
kië Tiberias, e' kkömik. E'
pakè dör i' es: ² Ittökatapa ñi
dapa'wé ee, e'pa dör Simón
Pedro, Tomás (e' kië ñies
Dídimo), Natanael (e' dör ká
kië Caná atë Galilea e' wak),
Zebedeo ala'r böl tso'ñak, ñies
Jesús ttökatapa skà böl tso'ñak.

³ Simón Pedro tö iché ie'pa a:
—Ye' mía nima klö'uk kla'
wa.

Ie'pa tö iüté:

—Sa' mi'keñak be' ta.

Etä ie'pa míyal ta ie' iékarak
kanò a. Erë e' nañewe ie'pa
kë wa nima klöone yës. ⁴ Mik
ká ñirketke, etä Jesús demi
batsöri kkömik, erë ittökatapa
kë wa ijcher tö ie' idir. ⁵ Ie' tö
ie'pa a ichaké:

—A wëpa, ¿a' nima klöne?

Ie'pa tö iüté:

—Au, kë sa' wa iklöne yës.

⁶ Etä ie' iché:

—A' kla' uyö ulà bua'kka
kke, etä nima klördaë.

Etä ie'pa tö iuyé ta iwà
klöne tajë, kë dë'kaia ie'pa ki.

⁷ Etä ittökata dalër tajë ie' éna,
e' tö iché Pedro a:

—¡Skëképa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tö ittse'
tö Skëképa Jesús idir, etä
bet idatsi' iékanetö, ie' dur
kiparuó ë mik kanëblök e'
kuëki. Etä ie' e' ppée di' a
ulaiklémi dömi Jesús ska'.

⁸ Jesús ttökatapa malepa wa

kanò datse batsöri kkömik,
kla' wà deka chië, e' kuëratse
ënaëna. Ie'pa tso' kukuie
batsöri kkö a, cien metro
ekkë, e' kuëki ie'pa tö kla'
kuëratse. ⁹ Mik ie'pa e' yëttsa
kanò a, etä ie'pa tö isuë bö'
ñarke, e' ki nima me'r etö. Ñies
pan tso'. ¹⁰ Etä Jesús tö iché:

—Nima klö'wé a' tö, e' wele
tsübitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò
a ta ikla' wà deka chië nima
blublu ë wa, e' yëttsaitö ká
sí ki. Nima döka cien eyök
ki dabom skeyök ki mañatö
(153). Nima e' dör tajë, erë
ikla' kë butsolone. ¹² Jesús tö
ie'pa a iché:

—A' shkö chkök.

Ie'pa wa ijcher tö Skëképa
Jesús idir, e' kuëki ie'pa kë
wa ie' a ichakine tö ¿be'
dör yi? ¹³ E' ukuöki ta ie'
mía bö' kkömik ta pan ena
nima klö'wëitö blaté méitö
ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatökicha Jesús
e' kkachéne ittökatapa a
ishkenekane e' ukuöki.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tö
ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, ¿be'
éna ye' dalëne, ye' ttökatapa
malepa éna ye' dalër, e' tsata?

Pedro tö iüté:

—A Këképa, be' wa ijcher tö
be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E'ma wëpa dör ye' icha,
eseja kkö'nú ña buaë wes
obeja kkö'nukwakpa tö iobe-
jala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alá, ¿be' éna ye' dalène?

Pedro tö ie' a iché:

—A Skëkëpa, be' wä ijcher tö be' dalène ye' éna.

Jesús tö iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a iska chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alá, ¿be' éna ye' dalène?

Jesús tö Pedro a ichaké mañatökicha, e' kueki Pedro erianeka. Ie' tö Jesús iüté:

—A Skëkëpa, i kos jcher be' wä. Be' wä ijcher tö be' dalène ye' éna.

Jesús tö ie' a iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es. ¹⁸ Moki ye' tö be' a iché tö mik be' bak duladula, etä be' wák e' paiöke ena be' mi'ke wé be' wák shkak eë. Erë mik be' dewa wö'kela siarëla, etä be' ulà shulöraë ta o'ka tö be' ki datsi' ieraë ta be' tseramiitö wé be' kë shkak eë.

¹⁹ Ttè e' wa Jesús tö iwaché Pedro a tö wës ie' duörawa, e' wa ie' tö Skëköl kikeraka. E' ukuöki ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tköwä darërë ye' ttökataie kekraë.

Ittökata dalër taië Jesús éna, e' paké

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué tö Jesús ttökata dalër taië ie' éna, e' datse ie'pa itöki. Mik Jesús ttökatapa bata chka' ie' ta, etä ittökata e' e' tkésër

tkër Jesús o'mik ta ie' a ichakéitö, “A Skëkëpa, ¿yi tö be' wömerattsä?” ²¹ Mik Pedro tö isué Jesús ttökata e' datse ie'pa itöki, etä ie' tö Jesús a ichaké:

—A Skëkëpa, be' ttökata datse se' itöki ¿i tkömi e' ta?

²² Ie' tö iüté:

—Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki? Be' e' tköwä darërë ye' ttökataie kekraë.

²³ Ttè e' kueki Jesús ttökata e' tté tinekä iyamipa shua, tö kë iduöpawä. Erë Jesús kë wä iyëne tö kë iduöpawä. E' ie' tö iché: “Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki?”

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i' pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök yëkkuö i' ki. Sa' wä ijcher tö ttè i' dör mokië.

²⁵ Jesús tö i skä o' taië, e' kos shtöpa yëkkuö ki, e'ma ye' iklö'wé tö yëkkuö kitule e' kos kë chöpakä ká i' a.

Ì o' Jesús ttekölpa tsá e'pa tò e' pakè Hechos

Yëkkuö i' dör yëkkuö skä kit Lucas tò Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì o' Skëképa Jesús tò e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuöki ta ì kí o' ie' tò ká i' kî ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tò yëkkuö i' kî.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yöki ie' tò ittekölpa tsá e'pa patké tté i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tò diché meraë a' a ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ne dō wé íyök erkerö ee. E' tso' kitule yëkkuö i' kî 1.8 ee. E' ukuöki ta ì o' Skëköl tò Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' tté tso' kitule yëkkuö i' kî.

E' ukuöki ta Pablo tò Jesús tté buaë paka' ká taië wakpa a e' tté kit Lucas tò yëkkuö i' kî. Yëkkuö i' wa Lucas tò se' a ikkachè tò Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkè ta ká kos wé Pablo de'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tò isu' iwák wöbla wa tò wes Skëköl kaneblé' Pablo wa. E' tté tso' kitule yëkkuö i' kî.

Skëköl tò iWiköl patkeraë

¹⁻² A kékë Teófilo, ì o' Jesús tò ena ì wa s'wöblao'itö kuaë dō mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tò be' a yëkkuö tsá kityö e' kî. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yöki ì kiane ie' kî tò ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tò iwè, e' uk ie'pa kéitö Wiköl Batse'r wa. ³Ie' kötewa shkenekane, e' ukuöki ta ie' wák e' kkayëne taië ie'pa a dōka ká dabom tkëyök (40) ekkë. Es ie' tò ie'pa a ikkaché tò moki ie' tso'ne ttsë'ka. Nies ie' tò ì blúie Skëköl tso' e' tté paké ie'pa a. ⁴Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kē kane e' yöktsa Jerusalén. Ye' Yē kablé' iWiköl patkōk a' a yē ye' tò a' a, e' panú dō mik ide eta. ⁵Juan tò s'wösuk di' a, erē ká kē tkōpa taië ta Skëköl tò a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

⁶ Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tò ie' a ichaké:

—A Skëképa, ¿i' ta be' tò se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

⁷ Ie' tò iüté:

—E' kēwō kē mēne a' a jchenoie. E' kēwō tso' ye' Yē wa klouletke. ⁸ Erē mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tò diché meraë a' a ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká

* 1:6 Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tò ie' e' tkökeka Israel aleripa blúie ie'pa ká kî ta ie'pa tkekeka ie' kayupaie.

wa'ñe dō wé íyök erkerö ee e'pa a.

⁹ Mik ie' tō e' ché one, eta ibutséka mía ká jaì a ie'pa wörki ta ichowa mò shua kē wēr ta'ia. ¹⁰ Ie'pa tso' ká sauk ká jaì a krereë tō wēs imichoka, e' dalewa bet wēpa bōl datsi' saruruë de iēter ie'pa o'mik. ¹¹ E'pa tō iché iarak:

—A Galilea wakpa çöök a' iēteria ká sauk ká jaì a? Jesús bak a' shua e' mítser Skököl wa. Wēs a' tō isué tō imía ká jaì a, e' suë idörane ká i' ki.

Matías ate Judas skéie

¹² Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wekkē ulat kawō mēne judiowak a shkoie eno diwō a ekkē.† ¹³ Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etkuō ki wé ikapökerak ee. Ee itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, ñies Judas Santiago alà. ¹⁴ Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yé ta. Alakölpa welepa ena María, Jesús mì, ena Jesús èlpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yé ta.

¹⁵ Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa dōka cien eyök ki dabom böyök ekkē ulatök (120). E' kēwō ska' ta Pedro e' kēka ie'pa wörki ta ichéitō: ¹⁶ “A yamipa, ima Judas yē' Wiköl Bats'e'r tō se' blú bak David e' wa, e' wà tka wēs itso' kitule Skököl yēkkuō

ki es. Judas wa pē' míne Jesús klō'ukwa. ¹⁷ Ta ie' bak Jesús kléie wēs se' es, ie' bak kaneblok Jesús ta wēs se' es. ¹⁸ (Ie' tō ì sulu wamblē', e' ské wa ie' tō ká tué et. E' ukuōki ta ie' anebitu wōwakköt ñawi tskinewa ta ñattse yērulune. ¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tō ttē e' ttsé, eta ká e' kiè mékarakitō iwákpa ttē wa Hacéldama e' wà kiane chē S'pé Ké). ²⁰ Es itso' kitule Skököl yēkkuō kiè Salmo e' ki e' tō iché i' es:

‘As ie' u weir

ñies as kē yi seriā e' a.’‡

Ñies ichéitō:

‘O'ka múka iskéie ie' kanē méat e' kanéukne.’”§

Es itso' kitule Skököl yēkkuō ki.

²¹ “Wēpa tso' iē e'pa manetwa se' ta kekraë Jesús bakia se' shua eta. ²² Mik Juan tō Jesús wōsuk e' kos ta ie'pa tso'ñak se' ta dō mik Jesús minea ká jaì a eta. Se' kawōta wēpa ekkēpa shushtök eköl se' kīie as itō Jesús shkenekane, e' ttē pakō se' ta.”

²³ Es ie'pa tō wēpa shushté bōl. Eköl kiè José, e' kiè Justo ñies. E' kkabata dör Barsabás. Iéköl kiè Matías. ²⁴ Eta ie'pa tō ikié S'yé a i' es: “A Skököl, be' wa sulitane er suule buaë. E' kuēki ikkachō sa' a wéne shushté be' tō ²⁵ as iat Jesús ttekölpa tsá e' kīie Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kuēki ie' tō kanē e' méat ta imía

† 1:12 shkoie eno diwō a ekkē: E' dör kilómetro etk ulatök. ‡ 1:20 Salmo 69.25

§ 1:20 Salmo 109.8

weinuk wé ikawötä weinuk ee.”

²⁶ Eta ie'pa iné isuöie tö wëpa böi shushtétke ie'pa tö e' wëne kiè dömittsa. Eta Matías kiè dettsa. Es ie' atë Jesús ttekölpa tsá e' kiiie imalepa dökä dabom eyök ki eköl (11) e'pa ta.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa ki

¹ Mik Pentecostés kèwö* de, eta Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsini ème.

² E' bet ta ká jaì a ì blane taië wes siwa' darèrèè es, e' blane u shu kos a wé ie'pa tso' ee.

³ Eta ie'pa tö isué tö idebitu taië ku'ie bö' wörkua suë, e' ane ie'pa ulitane ki et et. ⁴ Eta ie'pa a Wiköl Batse'r iënewa ta eköl eköl ttémi ká bánet wakpa ttö wa kuä'ki kuä'ki wes Wiköl Batse'r tö ie'pa ké ttök es.

⁵ E' kèwö ska' ta judiowak tö Skèköl dalöieta' datse ká ulitane ki, esepa tso' taië Jerusalén. ⁶ Mik ie'pa tö Jesús mik erblökwakpa aláneka taië e' ttsé, eta ie'pa e' dapa'wéka ikí ttsök bua'ie. Ie'pa tö ittsé eköl eköl iwákpa ttö wa kuä'ki kuä'ki es. E' kuëki ie'pa tkinewa taië. ⁷ Ie'pa wökranewa ta ichéraitö ñi a:

—¿A'ka ie'pa ké dör Galilea wakpa tso' ttök? ⁸ ¿Wes se' ulitane tso' ittsök tö ie'pa ttöke se' ulitane ttö kuä'ki

kuä'ki wa? ⁹ Ie se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia atë tsinet Cirene kke. Nies pë' datse Roma serke ie esepa tso' ie. ¹¹ Se' welepa dör judiowak chökle. Welepa ké dör es, esepa e' yö'bak judiowakie. Nies se' tso' ie datse Creta ena Arabia. Erë ì kos kaneq' Skèköl tö buaë e' chök ie'pa tso' e' ane buaë se' éna se' wákpa ttö kuä'ki kuä'ki e' wa.

¹² E' kuëki ie'pa ulitane wökrarulune taië ikittsök. Ie'pa wöa ká chowa. Ie'pa ñi chakérak:

—Íyi ikké, ¿ima e' wà kiane chè?

¹³ Erë welepa tö Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichéraitö:

—Ie'pa tteke blo' tö.

Pedro tö ttè pake

¹⁴ Eta Pedro e' duéka shkè'ka Jesús ttekölpa tsá malepa dökä dabom eyök ki eköl (11), e'pa ta. Ie' tö iché sulitane a aneule: “A yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikké e' wà pakekeyö a' a. Ye' ttö ttsö buaë a' tö. ¹⁵ Sa' ké tteku' blo' tö wes a' tö ibikeitsè es. Erpa diwö de sulitu (9) bla'mi, diwö ikké ké yi e' ttöta'ka blo' wa. ¹⁶ Erë ì tköke sa' ta, e' dör wes Skèköl tteköl kiè Joel, e'

* **2:1** Pentecostés kèwö: Pentecostés wà kiane chè Ká Dabom Skeyök kèwö. Judiowak tö Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'wé one, e' ki ká de dabom skeyök, eta kawö skä tkö'weke ie'pa tö e' kiekerakitö Pentecostés. Nies e' kèwö kiëraitö Iyiwö Shtök Kèwö. Kawö e' dör wëstela choie Skèköl a iyiwö kite e' ki. Éxodo 23.16 saú.

tö iyë'atbak es. Ie' tö iyë'at i' es:

17 'Skëköl tö ichè tö mik ká i' erkewatke, etá ye' tö ye' Wiköl patkeraë sulitane kî.

E' kuekî a' ala'r, wëpa ena alakölpá, ekkëpa kôs ttöraë wës ye' ttekölpa es.

A duladulapa á ilè kkayërdaë kabsueie ie'pa kë ku' kapökwa e' dalewa.

Ñies a' kékëpa á ilè kkayërdaë kabsuë á.

18 Ñies e' këwö ska' tá ye' Wiköl patkeraëyö ye' kanè mésopa kî, wëpa ena alakölpá.

Es ie'pa tö ye' ttè pakerane imalepa á.

19 Ká jaì á ye' tö íyi taië suluë kkacheraë, kë suule a' wá ese.

Ká i' kî ñies íyi kkacheraëyö as a' isaü:

s'pë suëraë a' tö, bö' suëraë a' tö, shkë taië suëraë a' tö ñies.

20 Diwö ttersdawa. Si'wö iar-dawa batsë wës s'pë es. E' kôs tköraë kam Skëköl këwö dö e' yökî.

Kawö e' dör buaë shute, e' olo tá' taië.

21 E' këwö ska' tá yi kôs tö e' tsatkè kié Skëköl á, esepa ulitane tsatkërdaë.' † Es Joel tö iyë'at.

22 "A Israel aleripa, ye' ttö ttsö. A' wá ijcher tö mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' kî, etá ì kë or yi á ese wéitö taië se' shua Skëköl batamik kkayënoie. Es Skëköl tö se' á

ikkaché tö ie' tö ipatkë'. 23 Erë Jesús menetsá a' á klö'wëwa wës Skëköl tö isuletë'atbak kuaë es, ñies wës ie' kî ikiane es. A' tö wëpa sulusipa ké ie' ttökwa wötëulewa krus mik. 24 Ie' weine siarë ie' kötëwa, erë Skëköl tö ie' shkeo'kane. Dëwa kë á ie' wöklöne yës. 25 E' kuekî ká iaiaë blu' David ut Skëköl tá ima Jesús ttömi e' yë'itö i' es:

'Ye' wá ijcher tö këkraë be' tso' ye' tá.

Be' tso' ye' tá ye' ulà bua'kka ye' kîmuk,

e' kuekî kë ì á ye' orpa wës.

26-27 E' kuekî ye' ttsë'r buaë, ye' ttsö kaneë.

Be' kë tö ye' mepaat pö á, e' kuekî ye' enuraë iwà panuk bërë.

Ye' dör be' kanè méso batse'r e',

e' kuekî be' kë tö imepaat as ye' nurwa.

28 Be' tö sene michoë ñalé e' kkayë' ye' á.

Ye' tso' be' wörki, e' kuekî be' tö ye' ttsë'wëraë buaë. ‡

Es David tö iyë'at.

29 "A yamipa, ye' tö icheke a' á yësyësë. Se' blú këkë David bak ká iaiaë, e' du'wabak tá inú wötënewa. Ie' pö tso'ia dö ikkë tá íe.

30 Erë David bak Skëköl ttekölie. E' kuekî ie' wá ijcher tö Skëköl kablë' ie' á iwák ttö wa ttè i' wa: 'Ye' tö be' aleri tkeraká eköl blu'ie wës be' es.'

31 E' jcher David wá, e' kuekî ie' tö Cristo shkenekane e' yë'. Ie' tö iyë' tö inú kë atuk pö á, kë inurpawá. 32 Es iwà tka. Skëköl tö Jesús shkeo'kane, e'

sué sa' ulitane tö sa' wákpa wöbla wa. ³³ Skëköl tö ie' tsémikā tā itkékaitō iulā bua'kka dalōiērtā tajē. Ie' Yē tö iWiköl mé ie' a wēs ikablē' imuk es. E' ukuōki tā ie' tö iWiköl Batse'r patké sa' kī. E' sué a' tö, e' ttsé a' tö eniā. ³⁴ Erē David kē mine'kā kā jai a wēs Jesús es. Ie' wák tö iyē'at:

'Skëköl tö ichè ye' Këköl a:
Be' e' tkōkā ye' ulā bua'kka,

³⁵ e' dalewa ye' tö be' bolökpa merarō be' klō dikīā.'Š
Es David tö iyē'.

³⁶ "A Israel aleripa ulitane. Ijchēnú buaē a' wā tö ye' tso' Jesús chök. E' kōtwā a' tö wötēulewā krus mik, erē e' wák tkéka Skëköl tö se' wökirie ñies se' blúie."

³⁷ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eti ie'pa erianekā tajē. Ie'pa tö Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wēs sa' e' ùmi?

³⁸ Ie' tö iūtē:

—A' er mane'ú Skëköl a tā a' e' wōskuōō eköl eköl Jesu-cristo ttō wa as a' nuì olo'yar a' kī. A' tö iwé es, e' tā Skëköl tö iWiköl Batse'r meraē a' a. ³⁹ Kablè e' dör a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke kā kamiē, esepa a ñies. Kablè e' dör wépa kos kieke Këké dör Se' Këköl e' tö esepa a.

⁴⁰ Es ttè e' wa ena ttè skā tajē wa Pedro tö iché iarak darērēē, ipatté tajē tā ichéitō iarak:

—A' e' tsatkō ì tkōraē pē' suslipa tā e' yōki.

⁴¹ Es wépa tö ì ché Pedro tö, e' klō'wé, e'pa wōskuérakitō.

E' diwō Skëkēpa Jesús icha erule e' kī iēne tajē dōkā mil mañayōk ulatōk (3000). ⁴² Eti ie'pa e' ché ttè wa Jesús ttekölpa tsā e'pa tö s'wöbla'weke, e' ttsök kekraē er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi kīmuk ì tso' ie'pa wā e' wa. Ñies kekraē ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kōtewā e' kēwō tkō'woie. Ñies ie'pa e' ché ttök S'yē tā.

Wēs Jesús mik erblökwa kpa tsā e'pa ser

⁴³ Eti ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekölpa tsā e'pa tö Skëköl batamik. E' tö pē' ulitane wökrawé tajē. ⁴⁴ Wépa erblé Jesús mik e'pa kos serke wēs wák eköl ē es. Ì tso' ie'pa wā ese kakkemkerakitō ñi a. ⁴⁵ Es íyi tso' ie'pa wā, kā ö ilè skā, ese watuēke ie'pa tö tā iské blatekerakitō imalepa kīmè kiane esepa a. ⁴⁶ Diwō bit tā ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skëköl wé a. Ñies u a u a ie'pa chkōke ñita er bua' wa ttsē'rdak buaē. Jesús kōtewā e' kēwō tkō'weke pan ñè wa ñita. ⁴⁷ Skëköl kīkekeka ie'pa tö. Sulitane wa ie'pa wēr buaē. Kā bit ekkē Skëköl tö s'tsatkeke tajē, e' kuēki ie'pa kī daparke tajē.

3

Pedro tö s'kraulewā eköl e' bua'wéne

¹ Kā et tsālī diwō de mañat tā Pedro ena Juan míyal ttök Skëköl tā iwé a. Diwō e' dör ttoie ie' tā. ² Eti eē wēm tkēr eköl kune' klō kraulewā. E'

datse iyamipa wa itkekeser kekrae Skököl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a as inuköl kak kiötö sulitane dökewä ee esepa a. ³ Mik ie' tö Pedro ena Juan dökewatke e' sué, eta inuköl kak kiétö ie'pa a. ⁴ Eta ie'pa tö ie' suéwa krereë iwö ki ta Pedro tö iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Eta ie' tö ie'pa sué ta ibikeitséitö tö ilè kakmekeitö ye' a. ⁶ Erë Pedro tö iché ia:

—Kë ye' wa inuköl ta'. Kë ye' wa oro ta'. Erë i tso' ye' wa e' mekeyö be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa, be' e' köka ta be' shkö.

⁷ Eta Pedro tö iklö'wéwa iulà bua'kka ta ibatséka. E' wöshä ta iklö a idiché iène ⁸ ta ituneka e' duékaie ta ishkémi wi'kë io'kë. E' ukuöki ta imiwa Skököl wé a Pedro ena Juan ta iwák klö wa. Ie' turkeka, es Skököl kikekaramiitö. ⁹ Eta pè' tso' kos e'pa tö isué tö ishkörami ta Skököl kikekaramiitö. ¹⁰ Ie'pa tö ie' suéwa tö ie' dör wëm e' tköke inuköl kak kiök Skököl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a e'. E' tö ie'pa tkiwéwa taië. Ie'pa wökranewa iweblök.

Pedro tö s'patté Skököl wé a

¹¹ Skököl wé e' üle kiè Sa-lomón üle, ee wëm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklö'uk. E' dalewa pè' kos datse tuneule wé ie'pa tso' ee ta ie'pa tkinewa taië isaük. ¹² Mik e' sué Pedro tö, eta ie' tö ie'pa a iché: “A Israel aleripa ¿i kueki a' tkirke? ¿I kueki a' tso' sa' saük krereë wësua sa' wák tö wëm i' bua'wéne shköwéne sa' wák diché wa

ö sa' serke yësyësë Skököl a e' kueki? ¹³ Erë Skököl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yëpa malepa bak ká iaiaë, e'pa Kököl, e' tö ie' kanè méso kiè Jesús, e' kikéka íyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttéwa a' tö e'. Ie' waté'ttsa a' tö Pilato wörki erë e' tö ibikeitsbak iökshka. ¹⁴ Jesús dör batse'r ena yësyësë warma a' tö iki' tö e' yöttsa. Erë e' skéie a' tö pè' suluë e' yöksa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kötwä a' tö, erë ishkeo'kane Skököl tö. E' kos su' sa' tö sa' wöbla wa. ¹⁶ Wëm i' kraulewa e' suule a' wa buaë. Ie' diché iënene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblè, e' tö wëm i' bua'wéne buaë a' wörki.

¹⁷ “A yamipa, ye' wa ijcher tö mik a' ena a' wökirpa tö Jesús kötwä, eta a' kë wa ijcher mokí tö i' wamblök a' tso'. ¹⁸ Erë i' yë'atbak Skököl tö ittekölpa ulitane kkö wa tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kawöta ttéwa es, e' wawé Skököl tö es. ¹⁹ E' kueki i' sulu watöttsa. A' er mane'ú Skököl a as a' nuí olo'yöitö a' ki. ²⁰ Eta es ie' tö a' er pablaraë ta Jesús pairi'bitüitö idi' wa s'blúie e' patkeraneitö se' a. ²¹ Erë i' ta ie' kawöta senuk ká jai a dö mik Skököl tö i' kos yuéne buaë wes kenet es eta. Es Skököl tö iyë'bak ká iaiaë ittekölpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tö Jesús yë' se' yëpa bak ká iaiaë, e'pa a i' es: ‘A' shüa Skököl tö itteköl keraka eköl wes ye' es. E' ttö kos dalöio a' tö. ²³ Wépa kë wa ie' ttö dalöiëne, esepa uli-

tane skerattsä se' wakpa yöki bānet, ie'pa erdawa seraa.* Es Moisés tö iyë'at.

24 “Es ñies Samuel ena Skëköl ttekölpa malepa dë'bitu ie' itöki, e'pa kos tö ì tköke kawö ikkë tā, e' yë'atbak.

25 Ì uk Skëköl kablë' ká iaiaë ittekölpa wa, e' wà döraë se' ulà a. Ñies ttè me'atbakitö se' yëpa bak ká iaiaë e'pa a, e' wà döraë se' ulà a. Ie' tö iyë'atbak Abraham a' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

26 E' kueki mik ie' tö ilà Jesús shkë'wëkane, etä ipatkéitö se' a kewe se' a er buaë choie as se' ser sulu ese olo'yösö eköl eköl.”

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wökirpa wörki

1 Etä Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shua sacerdotepa biteshka Skëköl wé shkëkipa wökir tā ena saduceowakpa tā. 2 Pedro ena Juan tso' s'wöbla'uk tö Jesús kötëwä e' shkënekane. E' wa iwà kkachéitö tö s'duowä e'pa shkërdakane. E' tö sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwëkä tajë. 3 Ie'pa tö Pedro ena Juan klö'wëwä. Ká detke tsälj, e' kueki imëarakitö s'wöto wé a dö bule es. 4 Erë wëpa tso' Pedro ttö ttsök, e'pa shua tajë ie'pa tö Jesús ttë buaë klö'wë. Es Jesús mik erblökwakpa wëpa ë esepa deka mil skeyök e' ulatök (5000).

5 Bule es tā judiowak wökirpa ena ikueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa e' dapa'wëkä Jerusalén. 6 Ñies sacerdote kibi kië Anás e' tso'. Ñies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa dör sacerdote kibi e' ditsëwö e'pa kos tso'. 7 Ie'pa tö Pedro ena Juan tsuk patké tā iduëserak ie'pa wörki tā iwà chakërakitö:

—¿Yi diché wa, yi ttö wa wëm klö kraulewä e' bua'wëne a' tö?

8 Etä Pedro a Wiköl Batse'r iënewä tajë tā iütéitö:

—A s'wökirpa, a s'kueblupa.

9 Sa' tö s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tö sa' a. A' k' ikiane jchenuk tö wës ibuanene. 10 I'ñe tā sa' tö ichè a' wörki, ñies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tö wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa. E' wák kötwa a' tö krus mik erë Skëköl tö ishkeo'kane. 11 Skëköl yëkkuö k' itso' kitule: “Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' dör Jesucristo chë. 12 Ie' dör S'tsatkëkwak. Skëköl kë wä yi skà patkëule ká i' k' s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl ë wa s'tsatkërmi.

13 Mik iwökirpa tö isuë tö Pedro ena Juan dör skle siarla, kë wöblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kë suane, etä ie'pa tkinewä. Ie'pa éna ianewä tö ie'pa bak shkök Jesús tā ittökatapaie. 14 Wëm buanene e' dur Pedro ena

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19 * 4:11 Salmo 118.22

Juan tā, e' kueḱi ie'pa kē a iyēnuk tō e' dōr kaḱhe. ¹⁵ Eta ipatkémirakitō u'rki tā ie'pa aṭe ileritsök. ¹⁶ Ie'pa iché ñi a:

—¿Wes sō wēpa i' wēmi? Kos Jerusalén wakpa wa ijcher tō i' kē or yi a ese wé ie'pa tō etk. E' kē yēnuk se' a tō e' dōr kaḱhe. ¹⁷ Erē ipauñusō as i'tami Jesús tté i' kē pakōiā ie'pa tō yi a, es kē itté bunukka ká wa'ñe.

¹⁸ Eta ikiérakitō tā iché iarak:

—Kē a' kawō tā'ia Jesús tté pakök yi a. Ñies a' kē kawō tā'ia yi wōbla'uk tté e' wa.

¹⁹ Erē Pedro ena Juan tō iitúterak:

—A' wákpa tō ibikeitsō tō Skéköl wōa yi ttō dalōiē dōr buaē sa' a, a' ttō ö ie' ttō. ²⁰ Erē i' su' sa' tō ena i' ttsé' sa' tō, e' pakeraē sa' tō kekraē sulitane a.

²¹ Eta iwökirpa tō ie'pa ki pauñé darērēē tā iémirakitō. Wēm kraulewa buanene e' kueḱi pē' kos tso' Skéköl kikökka. E' kueḱi iwökirpa kē ulā dē'wa Pedro ena Juan we'ikök. ²² Wēm buanene Skéköl diché wa e' ki duas tso' dabom tkëyök (40) kīta.

Jesús mik erblökwakpa tō ikié Skéköl a

²³ Eta Pedro ena Juan émirakitō tā imíyal wé imalepa tso' ee. I' kos yē' sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa e'pa tō e' pakérakitō imalepa a seraa. ²⁴ Mik e' ttsé ie'pa tō, eta ie'pa ulitane kköché ñita Skéköl a

i' es: “A Skéköl, ká jai ena ká

i' ena dayē ena i' kos tso' iki, e' yō' be' tō. ²⁵ Ká iaiaē be' tō sa' kēkēpa David dōr be' kané méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tō iyē' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka taiē troka taiē Skéköl ki?’

¿Iök ie'pa ileritseke ñippök ie' tā? Kē e' wamblēnuk ie'pa a.

²⁶ Ká wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' tā.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' tā ena wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' tā.†

Es David tō iyē'.

²⁷ “Ttē e' dōr mokiē. Iwā sué sa' tō tō s'wökirpa kiē Herodes ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wēka ká i' a Israel aleripa tā ena pē' kē dōr Israel aleripa esepa tā ñita Jesús we'ikök. Ie' dōr be' kané méso batse'r pairi'bitū be' tō idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es i' kos wé ie'pa tō ie' tā e' wé ie'pa tō wes be' tō isuletē'atbak es. ²⁹ A Skéköl, e' kueḱi ie'pa tso' sa' pauñuk darērēē, e' ttsō. Sa' dōr be' kané mésopa e'pa a diché kī mú Jesús tté pakoie kē suane. ³⁰ Be' diché kkachō, S'kirirke bua'üne, i' kē or yi a ese ú iwā kkachoie, ñies íyi ese ú taiē Jesús dōr be' kané méso batse'r e' ttō wa.”

³¹ Mik ie'pa tō ikié one, eta wé ie'pa tso' e' ké wōtī'ne. Eta ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iēnewa tā ie'pa tō Skéköl tté paké kē suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kime

³² Jesús mik erblökwakpa dör tajë. Ie'pa kabikeitsöke ñikkëë, ulitane er ttsë'r ñittsëë. Kë yi tö icheku' tö ie'pa íyi e' dör ie'pa ë icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëë. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Jesús shkenekane, e' tté kí pakeke diché tajë wa. Skéköl tö ie'pa kos kimeke tajë. ³⁴⁻³⁵ Yi wa ká tso' ö ilè skà tso'rak iwa, ese watuëkerakitö ta iské mekerakitö Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wépa dör siarë esepa a wës e'pa kiane kimè eköl eköl es. E' kuekí kë yi weirku' siarë ie'pa shua. ³⁶ Ie'pa shua wëm tso' eköl dör Leví aleri datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tö ikiè méka Bernabé (e' kiane yëno s'pablökwak). ³⁷ Wëm e' wa ká tso'. E' watuëitö ta iské méitö Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tö s'siarëpa kimù iwa.

5

Ì sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tö e' pake

¹ Erë wëm bak eköl kiè Ananías, e' tayë kiè Safira. E'pa tö ká watuëttsa. ² Eta wëm e' tö iká ské tsá yéttsa iwákpa a ta iëyök méitö Jesús ttekölpa tsá a wës ká ské sèraa es. E' jcher ilaköl wa sèraa. ³ Eta Pedro tö iché ie' a:
—A Ananías, ¿iök be' e' mettsa Satanás a kitö'wè ta be' kéitö kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuëbö e' ské kak tséatbö. ⁴ Kam be' tö iwataüttsa eta be' icha idir. Ta be' tö iwatuëttsa, eta iské dör be' icha. ¿iök be' ibikeitsé

wamblé es? Be' kë kayëne s'ditsö a. Be' kaché Skéköl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tö eta ianewa duowaie. Eta ie'pa kos wa ijchenewa, e'pa suane tajë. ⁶ Eta duladulapa welepa debitu ta inú patrëwarakitö tsémi blëwa.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, eta Ananías tayë dewa Pedro ska'. Wës iwëm de e' kë jcher ie' wa. ⁸ Ta Pedro tö ie' a ichaké:

—Ichö ña. ¿Moki a' tö ká watuë kos a' tö iché ekké?

Safira tö iüté:

—Tö, ekké je'.

⁹ Pedro tö iché ia: ¿iök a' tö kawö mé ñi a Skéköl Wiköl wötsiriuk? Wépa wa be' wëm nu mí blëwa, se e' wakpa doyalne ta irö ie'pa wa be' nu michoë blëwa ñies.

¹⁰ E' bet ta Safira anewa ta iduowa Pedro klö ska'. Mik duladulapa dewa ta Safira nu tër ta ie'pa wa inú mítser blëwa iwëm o'mik. ¹¹ Eta Skékëpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wa ijchenewa, e'pa suanerak tajë.

Ì kë or yi a ese wé tajë Jesús ttekölpa tsá tö

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tö i kë or yi a, ese weke tajë pë' shua iwà kkachöie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón ùle a. ¹³ Pë' èltëpa tö ie'pa dalöieta' erë kë diché dë'ka e' tiukwa ie'pa shua. ¹⁴ Erë wépa erblé Jesús mik, wëpa ena alakölpa, esepa kí iërkerak tajë kekraë. ¹⁵ Pë' tö s'kirirke tsémirak katà shuélor ñala kkömik as

Pedro tkö ta ilo mú ar esepa wele ki as ibuarne. ¹⁶ Nies ká tso' kōs Jerusalén pamik, e' wakpa de tajē s'kirirke wēttsē. Nies wimblupa sulusi s'tteke esepa wēttsē. Eta e'pa ulitane buanene seraa.

Jesús ttekōlpa tsá wötēnewa s'wōto wé a

¹⁷ Eta sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa ukyēneka tajē Jesús ttekōlpa tsá e'pa ki. ¹⁸ E' kueki iklö'wēwarakitō wötēwa s'wōto wé a. ¹⁹ Erē nañewe ta Skököl biyöchökwak eköl tö s'wōto wékkō ppée ta iyéttsarak ta iché ia: ²⁰ "A' yúne Skököl wé a. Ee a' e' duōka sene pa'ali Jesús ta, e' tté pakök sulitane a." ²¹ Bule es bla'mi ta idewarak Skököl wé a ta ie' kékarak s'wōbla'uk wes ie'pa a iyēne es.

Eta sacerdote kibi ena iklépa tö Israel aleripa wökirpa ulitane kiéttsa e' dapa'ukka ie'pa ta. Eta Jesús ttekōlpa tsá e'pa tsuk patkérakitō. ²² Erē mik ishkékpa demirak s'wōto wé a, eta ké iwā ikunerak. Ta idebiturak ibiyö mukne ²³ ta ichéraitō:

—Sa' tö s'wōto wékkō kué wötēule buaē. Nies shkékpa tso'rak iwékkō kkö'nuk. Erē mik sa' tö iwékkō ppée, eta ké sa' wa yi kune ee.

²⁴ Mik Skököl wé shkékpa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tö tté e' ttsé eta ie'pa éna ká chowa ta iñi chakérak: "¿Wes iwā dötsami?" ²⁵ E' ukuōki ta

bet eköl de ibiyö muk ta iché iarak:

—Wēpa wötē'wa a' tö s'wōto wé a, e'pa tso'ne Skököl wé a s'wōbla'uk.

²⁶ Eta shkékpa wökir miā iyulök ishkékpa ta. Iklö'wēwarak erē ie'pa suane dö' pé' tö s'tè ák wa, e' kueki ie'pa ké wa iweineia. ²⁷ Mik ideminerak eta itsémirakitō judiowak wökirpa wörki. Eta sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' tö a' a iyē' etkēme tö wēm e' tté ké pakar yēs. Eta ¿i wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wōbla'weke tté e' wa. Nies a' tso' ichök tö wēm e' kōtēwa, e' nuī tkēnewa sa' mik.

²⁹ Erē Pedro ena Jesús ttekōlpa tsá malepa tö iitérak:

—Sa' kawōta Skököl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsata. ³⁰ A' tö Jesús ttökwa ka' wötēulewa krus mik. Erē se' wakpa bak iaiaē e' Kököl e' wák tö Jesús shkeo'kane. ³¹ Skököl tö ibatsékami e' ska' tkésēr iulā bua'kka s'wökirie ena s'tsatkōkwakie as Israel aleripa er mane'ü ta ie'pa ki ie'pa nuī olo'yarmi. ³² Iyi ikké kōs su' sa' tö e' pakök sa' tso' a' a. Nies Wiköl Batse'r mēne wēpa tö Skököl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa tö e' ttsé eta ie'pa uluneka tajē Jesús ttekōlpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. ³⁴ Erē ie'pa shūa wēm tso' eköl e' dör fariseowak kié Gamaliel. Ie' dör s'wōbla'uk tté dalöiēno wa wakpa ese eköl. Sulitane tö

ie' dalöieke tajë. Ie' e' duéka ta iché: "Jesús klépa yölor kañika ekuölö." Eta ie'pa tö iyélur.

³⁵ E' ukuöki ta ichéitö imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaü bua'ie tö ì weke a' tö wëpa wikkëpa ta. ³⁶ A' éna ianú tö barbane wëm kiè Teudas e' e' ka'ka ichök tö e' dör wëm tajë ese. Wëpa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wä kötulewä ta iklépa pone'mi wì a dià a. Es ilone'. ³⁷ E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kiè shtök patkë', e' këwö ska' ta wëm skà eköl kiè Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pë' welepa e' yué ie' klépaie. Erë ñies ie' kötëwä ta iklépa pone'mi seraä wì a dià a ta eë ilone'. ³⁸ E' kuëki ye' tö ichè a' a tö wëpa wì múat bërë. Kë ì sulu wamblar ie'pa ta. Ì aleritseke ie'pa tö ena ì weke ie'pa tö e' dör ttè ësë, e' ta bet ta kë ita'ia. ³⁹ Erë Skëköl ttè idir, e' ta kë a' e' alöpaka ikì. A' isaü buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa tö Gamaliel ttö iuté. ⁴⁰ Ie'pa tö Jesús ttekölpa tsá e'pa tsük patkéne ta ippök patkërakitö ta iché iarak: "Kë a' a kawö ta'ia Jesús tté pakök." E' ukuöki ta iémirakitö. ⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé a. Skëköl tö ie'pa mé weinuk Jesús tté kuëki, e' tö ie'pa ttsé'wé buaë. ⁴² Es kekraë ká bit ekkë Skëköl wé a ñies u a u a ie'pa tö s'wöbla'weke s'patteke Jesús

dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté buaë wa.

6

Wëpa kul shushtërakitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' këwö ska' ta Jesús ttökatapa kí daparke tajë e'pa dör judiowak. Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tö imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chkè blatërke kekraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kuëki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí bül (12), e'pa tö Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tö Skëköl ttè wa e' kané mukat iyi watioie e' ë kuëki. ³ E' kuëki a' shuä wëpa yulö kul as kané e' ü ie'pa tö. Wëpa suule sulitane wä tö ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tö ie'pa mekeka kané ñe' uk. ⁴ Eta sa' e' ché kekraë ttök Skëköl ta ena s'wöbla'uk ie' ttè wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shushtë. E' erblé buaë Skëköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushtë ie'pa tö. Nicolás dör Antioquia wak, e' e' yö'bak judiowakie. ⁶ Eta itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' eë. Eta ie'pa ulà méka wëpa ñekkëpa

k_i t_a i_e'p_a t_o i_kié S'yé a t_o i_ki_mú.

⁷ Es Skéköl tté k_i pakanemi taië. Nies Jesús ttókatapa k_i daparke taië Jerusalén. Nies judiowak sacerdotepa taië t_o tté mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Eta Skéköl er buaë ché Esteban a taië t_a diché méitö ia taië. E' wa ì kē or yi a ese wēkeitö taië pē' shua iwà kkachoie t_o Jesús tté dör moki. ⁹ Erë wēpa wēlepa t_o Esteban chémi suluë. Ie'pa wēlepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kiè Kanè Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewa kaneblok erë iyërulunebak.) Nies judiowak wēlepa tso' datse Cirene, Alejandría, Cilicia ena Asia, e'pa kos wōñarke Esteban k_i. ¹⁰ Erë Wiköl Batse'r t_o Esteban a tté mé ttoie buaë, e' kuek_i ie'pa kē a e' alirka ie' k_i. ¹¹ E' kuek_i ie'pa t_o wēpa wēlepa patué kachök: "Sa' ittse t_o Esteban tso' Moisés ena Skéköl chök suluë." ¹² E' wa ie'pa t_o pē' uluwéka taië Esteban k_i. Nies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban k_i. E' kuek_i ie'pa de Esteban ska' t_a iklö'wéwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'. ¹³ Nies wēpa yulérakitö kachöie, e'pa t_o iché:

—Kekraë wēm w_i t_o Skéköl wé dör batse'r i' ena Moisés tté dalöiëno e' cheke suluë. ¹⁴ Nies sa' t_o ie' ttsé ichök

t_o Jesús Nazaret wak e' t_o Skéköl wé tskerawa ena sene me'at Moisés t_o se' a e' mane'wēkettsaitö.

¹⁵ Eta judiowak wökirpa kos tukur ee, e'pa t_o isué t_o Esteban wö wër dalölöë wës Skéköl biyöchökwak wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

¹ Sacerdote kibi, e' t_o Esteban a ichaké:

—Ì k_i be' kkatërke ¿e' dör moki?

² Ie' i_iuté: "A yamipa, a yēpa, ye' ttö ttsö. Mik se' kēkēpa Abraham bak iaiaë Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, eta ee se' Kéköl olo t_a' taië, e' e' kkayè' ie' a.

³ Eta ichéitö ia: 'Be' ká ena be' yamipa, e' muat t_a be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a ee.' ⁴ Es Abraham e' yē'ttsa Caldea atē Mesopotamia ee, t_a imia senuk Harán. Iyë blēnewa e' ukuök_i t_a Skéköl t_o ie' patkē' senuk i_e, wé se' serke i'ñe t_a ee. ⁵ Kuaë Skéköl kē wa ká i' mène ie' a yēs, elkela wē'ia ē kē ie' a imène. Erë e' kēwö ska' t_a ie' kē ala'r t_a', erë Skéköl kablē' ie' a tté i' wa: 'Ká i' meraëyö be' aleripa a be' blēnewa e' ukuök_i t_a.' ⁶ Nies Skéköl t_o iché ie' a: 'Be' aleripa serdaë ká kua'k_i k_i wës ká kua'k_i wakpa es. Eē ie'pa klördawa kanè mésoie kē patueta' ese. Iweirdarak siarè dōka duas cien tkëyök (400).' ⁷ Erë Skéköl t_o iché ia: 'Ká wé wakpa t_o ie'pa wē'ikera, esepa ské wē'ikerayö siarè.

E' ukuöki ta ie'pa e' yörattsa ká e' a as ye' dalöiorakitö ká i' ki.' ⁸ Eta Skököl tö iché ia: 'A' ala'r wëpa kurke kos esepa tottola kkuölitla töö tsir. E' ú kekraë iwà kkachoie tö ye' tö ttè me' be' a.' E' kuëki mik ie' alà kiè Isaac kī ká de pàköl, eta itóttola kkuölitla téetitö tsir. Es ñies Isaac tö iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tö iwé ila'rla dabom eyök kī bül (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom eyök kī bül e' yépa tsá.

⁹ "Erë se' yépa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kuëki ie'pa tö iwato'ttsa ta yi tö itué e' wá imítser Egipto. Erë Skököl tso' ie' ta. ¹⁰ Ie' tö itsatké kekraë kos iweirke e' shua. Ñies kabikeitsè buaë méitö ia. Ñies ie' tö Faraón ké isaük er bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa kos kiè Faraón). E' kuëki Faraón tö ie' tkéka Egipto iyi kos e' wökirie ñies ie' wák u wökirie.

¹¹ "E' ukuöki ta ketba aneka Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarë. Se' yépa tsá kē wá ì kune ñanoie katanoie. ¹² Erë mik Jacob wá ijchenewa tö iyiwö tso' Egipto, eta ie' tö ila'r dör se' yépa tsá, e'pa patkëmi iyiwö taük ee, e' dör ie'pa tsá dë'rö. ¹³ Mik ie'pa skà dë'rö eta José tö ie'pa a iché: 'ye' dör a' èl.' Es Faraón wá ijchenewa tö yi ditséwö José dör. ¹⁴ E' ukuöki ta ie' tö iyé Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitü Egipto.

E'pa döka dabom kuryök kī skel (75). ¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Eë iblënewa. Eë ie' ala'r dör se' yépa tsá, e'pa blërulune ñies. ¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wötéwa iwakpa pö a. Ká e' wato' Hamor ala'r tö Abraham a pöie.

¹⁷ "Erë Skököl kablë' Abraham a ttè i' wa: 'Be' aleripa yerattsane ye' tö Egipto.' Mik e' kéwö dökewatke, eta se' yépa kī alöne taië. ¹⁸ E' kéwö ska' ta Egipto blú ské tkëneka, e' kē wá José pakë jcher. ¹⁹ Blu' e' tö se' yépa kitö'wé we'iké siarë. Ie' tö ie'pa ké kësik wa ila'rla wëpa kune erpa esepa kos watöksa as iduölor. ²⁰ E' kéwö ska' ta Moisés kune', e' dör buaala shute. Iyë ena imì tö ikkö'né u a döka sí mañat. ²¹ E' ukuöki ta ie'pa kawöta iwatöksa as iduöwa erë Egipto blú alà busi tö ikuéwa tsëmi u a tala'wë wes iwák alà es. ²² Es Moisés yöne taië iyi jcher Egipto wakpa wá, kos e' wa. Ittö ë kī ittšenewa, ñies ì wekeitö e' ë kī iwënewa tö ie' dör wëm taië ese.

²³ "Mik ie' kī duas de dabom tkëyök, (40) eta ibikeitséitö: 'Ye' mia ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.' ²⁴ Eta ie' isué tö egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kuëki ie' mishka itsatkök ta egiptowak ttëwaitö iskieie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tö iyamipa Israel aleripa éna iarmi tö Skököl tö ie' patké ie'pa tsatkök. Erë kē iwà ane ie'pa

* 7:8 Jacob: E' kiè ñies Israel.

éna. ²⁶ Bule es ta ie' tō Israel aleripa kué bōl ñippök. Ie' kī ikiane tō ie'pa mú er buarne ñi kī, e' kuekī ichéitō iarak: 'A dōr ñi yamipa. ¿Iōk a' ñi we'ikō?' ²⁷ Eta ekōl tō iyami we'ikeke, e' tō Moisés patkéumi ta ichéitō ia: '¿Yi tō be' tkéka sa' wōkirie sa' shulōkwakie?' ²⁸ ¿Be' éna ye' ttakwa wes chki be' tō egiptowak kötwa es?' ²⁹ E' ttséwa Moisés tō ta itkashkar ká bánet kié Madián ee. Ee isené wes ká kua'kī wak es. Ee ila'rla kéka bōl.

³⁰ 'Ee ie' sené dō duas dabom tkëyök (40). Ká et ta Skëköl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poë wé kē yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wōñarke bö'ie e' shua. ³¹ Moisés wōkranewa iweblök. Erë mik ie' e' skéwa isauk bua'iewa ta Skëköl ttō ttséitō, e' tō iché ia: ³² 'Ye' dōr be' yépa bak iaiaë kié Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.' Eta Moisés painéka taië suane kuekī. Ie' kē diché dē'kaia isauk. ³³ Eta Skëköl tō iché ia: 'Wé be' dur, e' ké dōr batse'r, e' kuekī be' klökkuö yöttsa. ³⁴ Mokī ye' isué tō wépa dōr ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kuekī ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök. E' kuekī ittso: Ye' tō be' patkerami Egipto.'

³⁵ 'Israel aleripa tō iyë' Moisés a: '¿Yi tō be' tkéka sa' wōkirie sa' shulōkwakie?' Erë ie'pa tō ie' waté'ttsa, erë Skëköl tō patké' ie'pa wōkirie ena ie'pa tsatkök. E' bak mik Skëköl biyöchökwak

e' kkayé'wa ie' a kal tsitsirla shua eta. ³⁶ Es Moisés tō se' yépa yé'ttsa Egipto a. Egipto ena dayë kié Dayë Mat ee ie' tō i kē or yi a ese wé taië. Ñies e' wéitō duas dabom tkëyök ekké ká sir poë wé kē yi serku' ee. ³⁷ Ie' wák tō iché ie'pa a: 'Skëköl tō itteköl keraka eköl a' shua wes ye' es.' ³⁸ Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká sir poë wé kē yi serku' ee, eta Moisés tso' ie'pa shua. Ñies Skëköl biyöchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skëköl tté tō sene meke sia e' yéne ie' a ee, e' pakéne ie' tō se' a.

³⁹ 'Erë se' yépa kē wa ie' tté dalöiene'. Ie'pa tō ie' tté waté'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. ⁴⁰ E' kuekī ie'pa tō iché Aarón a: 'Moisés tō se' yé'ttsa Egipto a. Kē sa' wa ijcher i tka ie' ta. E' kuekī iyi diököl yuö se' a böt mañat dalöie skëkölíe as e' mi' se' wëttsuk.' ⁴¹ Es ie'pa tō baka pupula diököl yué dalöie. Ta iyiwak jcherakitō mē baka diököl a idalöioie. Ie'pa tō e' kéwö tkö'wé taië, baka diököl yuéakitō iwákpa ulá wa, e' dalöioie. ⁴² E' kuekī Skëköl e' skéttsa ie'pa yökī. Ie' tō ie'pa méat as bëkwö dalöiorakitō ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tō ikit iyëkkuö kī. Ie'pa tō iché:

'A Israel aleripa,

mik a' sene' ká sir poë wé kē yi serku' ee duas dabom tkëyök (40) ekké,

eta a' tō iyiwak jché' erë e' kē dōr ye' dalöioie.

43 Wé dalöieke pè' tō skèkölíe kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wā.

Ñies wé dalöieke pè' tō skèkölíe kiè Refán e' diököl békwoie, e' dami a' wā.

E' kōs diököl yué a' wákpa tō, esepa dami a' wā dalöie.

E' kuekí ye' tō a' patkeraë kamië weinuk siarë Babilonia wí'kie.†

Es ikiteat.

44 “Ès mik se' yépa bak senuk ká sir poë wé kè yi serku' eë, etā ie'pa wā datsi'kuö dami e' shukuekëar Skèköl wéie. E' a' ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wës ie' tō Moisés ka' iyuök es, wës ie' tō ikkayë' iā es.

45 E' ukuökí tā u e' méat se' yépa bak e'pa tō ileripa a. Mik ie'pa demi Josué tā pè' kua'kí wakpa ká klö'ukwā, etā u e' mirwarak iwā. Skèköl tō pè' kua'kí wakpa uyéttsa ie'pa yöki. E' ukuökí ká taië tā David tkënekā blu'ie. E' kèwō ska' tā u yöne iaiäë datsi'kuö wa, e' tso'ia. 46 David wër buaë Skèköl wa tā ie' a David tō kawō kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a. 47 Erë David alà kiè Salomón, e' tō Skèköl wé e' yué. 48 Erë Skèköl dör íyi ulitane tsatā e' kè ser u yué s'ditsö tō ese a. Es itteköl eköl tō iyè'at, e' tō ichè:

49-50 ‘Skèköl tō ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tō íyi kōs yö',

e' kuekí ¿wës a' tō u yuèmi ye' a?

¿Wës a' tō ká mèmi ye' a enoie?‡

Es ikiteat.

51 “Erë a' kè tō Skèköl dalöieta'. A' er darërë. A' kukuöña darërëë. Këkraë Wiköl Batse'r wöklö'wè a' tō. A' dör wës a' yépa bak ká iaiäë es. 52 Ie'pa tō Skèköl ttekölpa kōs we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tō yi dör Yësyesë Chökle e' datse, e'pa kōtuler ie'pa tō. I'ñe tā yi dör Yësyesë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsa a' tō ttèwa. 53 A' ulà a Skèköl ttè dalöiëno dè' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kè tō idalöie.”

Esteban ttéwa ie'pa tō

54 Mik iwökirpa tō ì pakè Esteban tō e' ttsé, etā ie'pa ulunekā ikí taië. Ie'pa ká wötéwa ulune ë kuekí. 55 Erë Esteban kí Wiköl Batse'r kí de taië tā iwö kékā ká jai a tā Skèköl olo taië e' suéitö. Ñies ie' tō Jesús sué dur Skèköl ulà bua'kka. 56 Ie' tō ichè:

—¡Isaü! Ye' tso' isaük tō ká jai wékkö àr áie. Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' saük ye' tso' tō idur Skèköl ulà bua'kka.

57 Erë ie'pa e' kukuöña wötéwa as kè iwattsër. Etā ianekararak taië tā imishkarak seraä Esteban kí. 58 Tā iyéttsarakitö Jerusalén a mítser u'rki eë, tā ie'pa tō ie' témi ák wa ittowäie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kiè Saulo e' a blè.

59 Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tō ikié Skèköl a i' es: “A Skèkëpa Jesús, ye'

† 7:43 Amós 5.25-27 ‡ 7:49-50 Isaías 66.1-2

wiköl tsúmi be' ska'." 60 E' ukuöki tã ie' e' tkéwã kuchë ki tã ianekã tajë: "A Skëkëpa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa ki."

Mik e' chéitö tã iduowã.

8

1 Esteban ttéwã ie'pa tö e' tö Saulo ttsë'wé buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà tã Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pë' tö. Ie'pa kôs tkayalmi dö Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kë mineyal. 2 Wëpa wëlepa tö Skëköl dalöieke tajë, esepa tö Esteban nu bléwã tã ie' ieitsérakitö tajë. 3 Erë Saulo tö Skëkëpa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwã u a u a ie'pa yöktsã kuulemi patkëmi wötèwã s'wöto wé a wëpa ena alakölpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

4 Erë wëpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tö Jesús tté buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee. 5 Es Felipe miã Samaria. Eë ie' tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a. 6 Mik ie'pa tö ie' ttöke e' ttsé ñies ì kë or yi a ese wëkeitö, e' suérakitö etã ie'pa tö ittö kïttseke bua'iewã. 7 Es pë' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wéneitö tajë. Wimblupa sulusi yërulune arkekarak tajë. Es ñies s'kraulewã tajë ena s'bachiulewã tajë, esepa

buanene buaë. 8 E' kueki ká e' wakpa kôs ttsë'ne buaë.

9 Etã ká e' a wëm tso' eköl kië Simón. Ie' kaneblë'mi iaiã wës awá es. E' wa ie' tö Samaria wakpa kitë' tajë. Es ie' e' kkeö tö ie' dö'r imalepa tsatã. 10 Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tö ie' ttö klöo' buaë. Ie'pa tö iyë': "Skëköl kië Diché Tajë, e' e' yué Simónie."

11 Bãnet ie' tö ie'pa kitë'bitü ikanë wa. E' kueki ie'pa tö ie' ttö iütë' buaë. 12 Erë mik Felipe tö ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, etã ie'pa tö iklö'wé tã ie' wöskuélor wëpa ena alakölpa. 13 Ñies Simón wák erblé Jesús mik tã iwöskué. Ie' michoë Felipe tã kekraë. Es ie' isué tö ì kë or yi a ese wëke Felipe tö tajë, e' tö ie' tkiwëwã.

14 Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wã ijchenewã tö Samaria wakpa tö Skëköl tté klö'wé, etã ie'pa tö Pedro ena Juan patkëmi ee. 15 Mik idemirak, etã ikiérakitö S'yë a Samaria wakpa tö iklö'wé, e'pa ki as Wiköl Batse'r dö ie'pa ki. 16 Kam Wiköl Batse'r döbitü ie'pa ulitane ki. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttö wa, e' ë o' ie'pa tö. 17 E' kueki Pedro ena Juan ulã mékã ie'pa ki tã Wiköl Batse'r de ie'pa ki.

18 Simón tö isué tö mik Jesús ttekölpa tsá ulã mékã ie'pa ki etã Wiköl Batse'r debitü iki. E' kueki ie' tö inuköl watké Pedro ena Juan a, 19 tã ie' tö iché iarak:

—A' wā diché tso' se, e' mú ye' a' as yi kī ye' ulā mèka tā ese kī Wikōl Batse'r dōbitu wēs a' tō iweke es.

²⁰ Pedro tō iūtē:

—Be' tō ibikeitsè tō ì kakmè Skèkōl tō e' tōrmi inukōl wa, e' kuēkī be' inukōl weinū kekraē be' wák tā. ²¹ Be' er kē dōr yēsýsè Skèkōl wōa, e' kuēkī diché i' kē menuk be' a. ²² Be' er mane'ú ì sulu wamblekebō i', e' yōkī. Skèkōl a' ikiō as ì bikeitsébō suluē isalema e' nuí olo'yèmiitō be' kī. ²³ Ye' tō isué tō be' er dōr suluē kēsik ěme. E' wā be' wák kos tso' klōulewā.

²⁴ Simón tō iūtē:

—Skèkōl a' ikiō as ì kos ché a' tō e' kē tkō ye' tā.

²⁵ Etā ì o' Skèkōl tō ie'pa tā e' ttè paké Pedro ena Juan tō. Nies s'pattérakitō Skèkēpa Jesús tté wa. E' ukuōkī tā ie'pa míyalne Jerusalén. Tā ñalā wa Samaria shūā ká tso' tajē, e' wakpa a' ie'pa tō Jesús tté buaē pakerami wēs imir-dak es.

Felipe tō Etiopía wák ekōl wōbla'wé

²⁶ E' ukuōkī tā Skèkōl biyōchōkwak ekōl tō iché Felipe a: “Be' yúshka dayē ñak kke Jerusalén ñalé wa dō Gaza.” Ñalā e' tkökemi ká sir poē wé kē yi serku' e' kke. ²⁷ Etā Felipe míā tā ñalā e' kī wēm kuéitō ekōl, e' dōr Etiopía wak. Ie' dōr iká wōkirpa e' ekōl. Ie' dōr alakōl tso' Etiopía blúie, e' inukōl blök wōkir. Ie' dare Jerusalén Skèkōl dalōiök. ²⁸ Ie' mirwane

ikaska' karreta kī, e' a' itkēr yēkkuō kit Skèkōl ttekōl kiè Isaías tō, e' sauk.

²⁹ Etā Wikōl Batse'r tō iché Felipe a: “Be' yú, be' e' skōwā karreta se o'mik.” ³⁰ Mik Felipe e' skéwā karreta o'mik, etā ie' tō ittésè tō Etiopía wak tō Skèkōl yēkkuō kit Isaías tō, e' aritserami. Felipe tō ie' a' ichaké:

—Yēkkuō se aritseke be' tō ¿e' wā ane be' éna?

³¹ Ie' tō iūtē:

—Kē yi ku' ye' wōbla'uk tā ¿wēs ye' a' iwā armi?

Ie' tō Felipe kié e' tkökka ie' o'mik. ³² Ie' tō iaritserami wé ichéitō:

“Ie' dōr wēs obeja urula tsèmi ttèwā es.

Wēs obeja pupula kē artā' mik ikōyök tērke etā,

es ñies kē ie' wā ì yēne.

³³ Ie'pa tō ijaewé siarē tā ikichatéttsarakitō, erē ì kī ikichatēnettsā e' kē dōr moki.

Ie' ttéwarakitō as kē iseriā ká i' kī,

e' kuēkī kē ie' alà ate.”*

³⁴ Etiopía wak tō Felipe a' ichaké:

—Be' we'ikèyō, ichō ña, ¿yi cheke Skèkōl ttekōl Isaías tō ttè i' wa? ¿Ie' wák e' chōke o' o'ka chekeitō?

³⁵ Etā ttè aritsétkeitō, e' wa Felipe tō ie' a' Jesús tté buaē pakémi. ³⁶⁻³⁷ Es ittōramirak ñalā wa tā eē di' kuérakitō. Etā Etiopía wak tō iché Felipe a:

* 8:33 Isaías 53.7-8

—Íe di' tso'. ¿Ì kuëki be' kě
tö ye' wöskuè?†

³⁸ Etä Etiopía wak tö iché
karreta ñakökwaq a tö karreta
wöklö'úwā. Tā ie'pa e' éwa tā
imíyal bölē di' a. Eē Felipe tö
Etiopía wak wöskuée. ³⁹ Mik
ie' yélune di' a etā Skëköl
Wiköl tö Felipe batsékami bet
ká bānet a, Etiopía wak kě wā
isuneia yēs, erē imía tts'ēne
buaē kaneē. ⁴⁰ Etā Felipe tö
isué tö ie' demi dur ká kiè
Azoto eē. Etā ie' mía Jesús tté
buaē pakök ká tso' ñalā kī ese
wakpa a dömi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia
Skëkëpa ttökatapa pauñuk
ttëwā. E' kuëki ie' mía
sacerdote kibi skā' yëkkuö
kiök shkowaie judiowak ñi
dapa'wö wé tso' Damasco eē.
Yëkkuö e' kī kawö mēne ia
s'tso' tté kiè Jesús dör Ñalā
Pa'alī e' dikia esepa yulök
klö'wowa tsēmi Jerusalén, kě
tkine tö alakölpa ö wēpa idir.
³ Erē mik Saulo dökemitke
tsinet Damasco e' bet ib-
itëshka ká jai a bö'wöie e' olo
bune tajē ipamik. ⁴ Tā ie'
anere iski. Etā ttö ttséitö tö
iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iök
be' tö ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tö ie' a ichaké: “A
Skëkëpa, ¿be' dör yi?” Etā
iiüténeitö: “Ye' dör Jesús
we'ikeke be' tö e'. ⁶ Erē be'
e' kōkā. Be' yú Damasco. Eē
be' a iyērmi tö ì uk be' ké.”

⁷ Etā Saulo wapiepa tkir-
ulune tajē. Ie'pa tö yile ttö
ttsé, erē kě ie'pa wā yi sune.
⁸ E' ukuöki tā Saulo e' kēkā
tā iwöbla shuppée, erē kě
iwawër. E' kuëki itsémirakitö
ulā iërule dö Damasco. ⁹ Eē
ie' sené ká mañat kě wöbla
wawēne, kě wā ì ñane, kě wā ì
yane yēs.

¹⁰ Jesús ttökata eköl kiè
Ananías serke Damasco e'
a Skëkëpa Jesús e' kkachéwā
kabsueie tā iché ia: “¡A
Ananías!” Ie' iiüté: “A Skëkëpa
Jesús, ichö ña.”

¹¹ Skëkëpa tö iché ia: “Be'
yú ñalā kiè Yēsyesē e' kī dö
Judas u a. Eē wēm tso' kiè
Saulo datse Tarso, e' yulö. Ie'
tso' ttök S'yé tā. ¹² Ie' tö isué
kabsueie tö wēm kiè Ananías
dewā ie' ska' iulā mékā ikī as
iwöbla wawërne, e' dör be'.”

¹³ Ie' iiüté: “A Skëkëpa Jesús,
erē ye' a iyëule tajē ie'pa wā tö
wēm e' tö be' icha batse'r tso'
Jerusalén e'pa we'ikeke siarē.
¹⁴ I'ñe tā e' de íe. Sacerdotepa
wökirpa tö kawö mé ie' a as
wépa tö be' a e' tsatké kié es-
epa kos klö'uluritö.”

¹⁵ Erē Skëkëpa Jesús tö iché
ia: “Be' yú. Ye' tö wēm e'
shukitbak as ie' tö ye' tté pakö
pē' kě dör Israel aleripa es-
epa a ena iblúpa a ñies Is-
rael aleripa a. ¹⁶ Ye' wák tö
ikkacheraē ie' a tö ie' kawöta
weinuk ye' tté kuëki.”

¹⁷ Etā Ananías demi Saulo
ska' tā iulā mékā ikī tā iché ia:

† 8:36-37 Yëkkuö kitule ká iaiaē keweie imalepa yöki esepa kě wā 8.37 kitekā. Ttē e' tö iché: Felipe tö ie' a iché: —Be' tö ttē ì' klö'wé mokie e' tā be' wösurmi. Etā wēm tö iiüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skëköl Alā e'.

—A yami Saulo, Skëkëpa Jesús e' kkayë'wə be' a ñala kî be' dë'bitu e' wa, e' t' ye' patkë as be' wöbla wawërne ñies as Wiköl Batse'r iërwa be' a.

¹⁸ E' bet ta ì tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sù, e' darolone ta iwöbla wawënene. Eta ie' e' këka ta imia ta ie' e' wöskuée. ¹⁹ E' ukuöki ta ichkéne ta idiché iënene. Eta ie' e' tsëat Jesús ttökatapa welepa tso' Damasco e'pa ta ká elke ulatök.

Saulo tö Jesús tté paké Damasco

²⁰ E' ukuöki ta bet Saulo tö Jesús tté pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wo wé kos a. Ie'pa a ichekeitö tö Jesús dör Skëköl Alà chökle. ²¹ Wépa kos tö ie' ttö tseé, e'pa wökrarulune ittök ta ñi chakérak:

—¿Ie' wí kē dör wépa tö e' tsatkë kié Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarë? ¿Kë ie' wëbi wí dë'bitu ie'pa esepa tso' ié e'pa klö'ukwə wömëttsa sacerdotepa wökirpa ulà a?

²² Erë Saulo tö Jesús tté pakéwaie kîta kîta, kë suane. Ie' tö ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tö mokî Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa siwa'blöwélur ie' tö.

Saulo tkashkar judiowak yöki

²³ Ká taië ukuöki ta judiowak tté ñita Saulo ttowa. ²⁴ Erë e' jchenewa ie' wa. Ñië nañeë ie'pa tso' ipanuk ttéwa ká wékkö dökettsa ese ska'.

²⁵ Erë nañewe iklépa tö ie' iéka kkö blublu a ta iíemi ká tso' kköiëule shkit kakkeë e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

²⁶ Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa ta. Erë ie'pa kë wa iklöone tö mokî ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyöki. ²⁷ Erë Bernabé wa ie' mítser kkaché Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tö ipaké ie'pa a tö Saulo tö Skëkëpa Jesús su' ñala kî ta ee itté ie' ta. Ñies ichéitö tö Saulo kapakétke Damasco Jesús ttö wa kë suane. ²⁸ Es Saulo e' tsëat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa ta. Këkraë ie' tö Skëkëpa Jesús tté pakeke kë suane. ²⁹ Ñies ie' tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iutéka taië ie' ta. E' kueki ie'pa tö ima'wé ttéwa. ³⁰ Mik e' jchenewa iyamipa wa, eta ie'pa wa imítser Cesarea, ee ta ipatkémi dö Tarso.

³¹ E' ukuöki ta Skëkëpa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, kë yi tö ie'pa we'ikëia. Ie'pa yörike buaë Skëköl tté dikia. Ñies ie'pa tö Skëköl dalöieke taië. Wiköl Batse'r tö ie'pa kimeke as iki iërdak taië këkraë.

Eneas buanene

³² Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kié Lida s'batse'rpa serke ee e'pa pakök. ³³ Eta ee wëm eköl kuëitö kié Eneas e' kraulewa

me'r ká k̄i e' k̄i duas de pàköl (8). ³⁴ Pedro tō iché ia:

—Jesucristo tō be' bua'wéne. Be' e' kōka tā be' ka' pashuō.

E' bet tā ie' e' kēka. ³⁵ E' ukuōk̄i tā pē' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tō ie' sué. E' kuek̄i ie'pa er mane'wé Skēkēpa Jesús a.

Dorcac shkēnekane

³⁶ E' kēwō ska' tā ká kiè Jope eē alaköl serke eköl dör Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dör Dorcas*). Kēkraë ie' bak i buaë uk ena s'siārēpa k̄imuk. ³⁷ Ká e' ulatök tā ie' kirinewā tā iduowā. Inú pasunetke tā iméka úshu kákke ese a. ³⁸ Jope atē Lida o'mik wé Pedro tso' eē. Jesús ttōkatapa serke Jope, e'pa wā ijcher tō ie' tso' Lida, e' kuek̄i ie'pa tō wēpa patké bōl ichök ie' a: “Be' shkō bet Jope.”

³⁹ Es ie' miá ie'pa tā. Mik idemirak, etā ie' tsēmi u shuā wé Dorcas nu me'r eē. Alakōlpa schō† kōs iuke tajē. E'pa iēnewā ie' pamik. Etā ie'pa tō paio ena datsi' yō' Dorcas tō mik ibak ttsē'ka etā, e' kkaché Pedro a. ⁴⁰ Etā Pedro tō ie'pa ké e' yōkulur tā ie' e' tkéwā kuchē k̄i tā itté S'yē tā. E' ukuōk̄i tā ie' tō inú sué tā iché:

—A Tabitá, be' e' kōka.

Etā ie' wōbla shuppée. Mik Pedro suéitō etā ie' e' tkése. ⁴¹ Pedro tō ikld'wéwā iulā a duéka. E' ukuōk̄i tā ie' tō alakōlpa schō ena s'batse'r malepa kié tā Tabitá kkachéitō ie'pa a ttsē'ka. ⁴² E'

jchēnewā Jope wakpa kōs wā tā ie'pa tajē erblé Skēkēpa Jesús mik. ⁴³ Tā Pedro e' tséat tajē Jope wēm kiè Simón e' ska'. Wēm e' dör iyiwak kkuōlit kanéukwak.

10

Pedro tō Jesús tté buaë paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea eē wēm serke eköl kiè Cornelio, e' dör Roma ñippōkwakpa eruleë kiè Italiano e' capitán. ² Ie' kē dör judiowak erē ie' dör wēm yēsyesē Skēköl wōa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tō Skēköl dalōieke tajē. Ñies ie' tō inuköl kakmeke tajē judiowak k̄imoie. Kēkraë ie' ttōke Skēköl tā. ³ Ká et tsáli tā diwō de mañat, etā ie' tō isué buaë kabsueie tō Skēköl biyōchōkwak eköl dewā wé ie' tso' eē tā ichéitō ia: “A Cornelio.” ⁴ Ie' tkinewā tā Skēköl biyōchōkwak suéwaitō krereë tā ie' tō iché ia: “A kēkē, ¿Í kiane be' k̄i?” Etā Skēköl biyōchōkwak tō ie' iuté: “Be' ttōke Skēköl tā ena s'siārēpa k̄imeke, e' wēr buaë ie' wa. ⁵ E' kuek̄i yile patkōmi Jope. Eē wēm tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkō. ⁶ Ie' tso' wēm eköl kiè ñies Simón dör iyiwak kkuōlit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayē kkōmik.”

⁷ Mik Skēköl biyōchōkwak ttē one Cornelio tā e' miá etā Cornelio tō ikané mēsopa kié bōl ena ñippōkwak kiéitō eköl ñies. Ñippōkwak e' tō Skēköl dalōieke tajē. Ie' dör Cornelio

* **9:36** Dorcas: S'kiè e' wā kiane chē sul̄i. blēulewā kam serwane ese.

† **9:39** schō: E' dör alakōlpa wēm

kimukwak bua'ie. ⁸ Cornelio tō ì kōs tka ie' tã e' paké ie'pa a. E' ukuökì tã ie'pa patkémiitō dō Jope.

⁹ Bule es diwō de bata a tã Cornelio kanè mésopa dami ñalã wa dōketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkakã u bata kì ttök Skëköl tã. ¹⁰ Pedro dué bli wã erë ulirkeia ie' a, e' dalewa isuëitō kabsueie. ¹¹ Ie' tō isuë tō kã jaì kköbunane tã datsi' ukuö bërie suë iklöulewã ibata tkël a, e' bitewã dō iski. ¹² Datsi' ukuö e' shuã iyiwak klöka, e' sköke ibatsi' kì ena dù dör ñã judiowak a esepa tkërkì tsakjë. ¹³ Etã ie' tō ttö ttsé tã ichéitō ia: "A Pedro, be' e' kókã. Iyiwak se ttö tã ikatö."

¹⁴ Erë ie' tō iüté: "Au. A Skëköl, iyiwak dör ñã ese kë kataule ye' wã yës." ¹⁵ Ta ttö e' tō ichéne Pedro a: "Ì batse'wétke Skëköl tō e' kë kiarã ñã."

¹⁶ E' tka mañatökicha tã datsi' ukuö mikane kã jaì a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök tajë ì suéyö kabsueie çima e' wã kiane chë? E' wöshã tã wëpa patké' Cornelio tō, e'pa tō Simón u kué tã iëter Simón ukkö a. ¹⁸ Ie'pa tō ichaké: "Çie wëm kiè Simón kiekerakitö ñies Pedro, e' tso'?"

¹⁹ Pedro tso'ia ì suëitō kabsueie e' bikeitsök, etã Wiköl Batse'r tō iché ia: "Ittsö. Wëpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' öwa tã be' yú ie'pa tã. Kë ibikeitsar bötböt. Ye' tō ie'pa patkébitu be' tsukmi."

²¹ Etã Pedro e' éwa tã iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tō, e' dör ye'. çÌ dör iwà?

²² Ie'pa iüté:

—Wëm kiè Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tō sa' patké' be' yulök. Ie' dör wëm yësyesë. Skëköl dalöiekeitō tajë. Judiowak ulitane kì ie' kiar tajë. Skëköl biyöchökwak batse'r e' eköl tō iyë' ie' a: "Pedro kiö as ie' bitu be' u a. Ì kōs cheke ie' tō be' a, e' ttsö."

²³ Etã Pedro tō ie'pa kiéwã weshkë. Eë ie'pa kapére. Bule es tã ie' mia ie'pa tã. Ñies s'yamipa serke Jope e'pa wëlepa mia ie' wapieie. ²⁴ Bökkì es tã idemirak Cesaarea. Eë Cornelio tō iyamipa ena pë' sule iwã buaë e'pa ki' e' dapa'ukká Pedro ttö ttsök. E'pa kōs de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a etã Cornelio dettsã ishke'uk tã ie' e' tkéwã kuchë kì ie' wöshãë idalöioie. ²⁶ Erë ie' tō iké e' duökkã tã iché ia:

—Be' e' duöka. Ye' dör s'ditsö ñies wës be' es.

²⁷ Pedro ttöramiã Cornelio tã etã idewarak weshkë tã ie' isuë tō tajë pë' dapanewã. ²⁸ Ie' tō iché ie'pa a:

—A' wã ijcher tō sa' judiowak kë a kawö tã pë' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pë' esepa tã. Erë Skëköl tō ikkaché ye' a tō kë ye' kawö tã ia ichök tō yile dör ñã. ²⁹ E' kuëkì mik ye' kine, e' bet tã ye' biteã, kë wã ì chakine. Ye' tō a' a ichaké çioök a' tō ye' kié?

³⁰ Cornelio tō iüté:

—Tkali ikëkkë tã ye' tkër ttök Skëköl tã ye' u a wes ye' wöblar kã bit ekkë diwö de mañat etã. E' bet tã wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë. ³¹ E' tã ye' a iché: 'A Cornelio, be' ttöke Skëköl tã e' ttsé ie' tã. Be' tã s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa. ³² Yile patkömi Jope Simón kiè ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkömik.' ³³ E' bet tã ye' tã be' tsuk patké tã be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé ie Skëköl wöã ì chök ie' tã be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tã Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Etã Pedro ttëmi tã ichéitö ie'pa a:

—I'ñe tã ye' éna iane tã moki sulitane dör ñies ëme Skëköl a. ³⁵ E' kueki kã wa'ñe wépa tã ie' dalöieke tã isërke yësyësë esepa kiar ie' ki. ³⁶ Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wã. ³⁷ Ñies ì bak judiowak ké kos a e' jcher buaë a' wã. Juan tã iyë' tã s'kawötã e' wöskuök. E' ukuöki tã Jesús tã s'pattëmi Galilea. ³⁸ Ñies a' wã ijcher buaë tã Skëköl tã iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché taië. Ie' shkë kekraë pë' ulitane shuã iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bë tã esepa bua'wéneitö Skëköl tso' ie' tã e' kueki. ³⁹ Ì wé ie' tã Jerusalén ena judiowak

kã malepa a, e' kos sué sa' tã. E' ukuöki tã ittëwarakitö wötëulewã krus mik. ⁴⁰ Erë e' ki kã de mañat tã Skëköl tã ishke'wékane tã ikkachéitö sa' a. ⁴¹ Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a ie' e' kkaché. Skëköl tã sa' shukitbak as sa' tã Jesús sa' sa' wák wöbla wa. Ie' shkënekane e' ukuöki tã sa' chké sa' di'yé ie' tã. ⁴² Ie' tã sa' patké ittë buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tã ie' tkéka Skëköl tã s'ttsë'ka ena s'duulewã, e'pa shulökwakie. ⁴³ Kã iaiaë Skëköl ttekölpa ulitane tã Jesús paka'atbak tã iyë'atraitö tã yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pë' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia ipakök ie'pa a tã e' shuã Wiköl Batse'r debitu ie'pa kos tso' ie' ttö kittsök, e'pa ki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Etã Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitu Pedro tã e'pa tã isué tã wes Wiköl Batse'r debitu pë' kë dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tã ittse' tã ittökerak ttö kuã'ki kuã'ki wa. Ñies Skëköl kikökka itso'rak. E' tã ie'pa tkiwéwã. ⁴⁷ Etã Pedro tã iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes sa' ki itsá dë'bitu es. E' kueki kë yi a iwöklönuk tã kë ie'pa wöskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tã ikérak e' wöskuök Jesucristo ttö wa. E' ukuöki tã ie'pa tã ie' a ikié taië: "Be' e' tsúat sa' tã kã böt mañat."

11

Pedro tö Cornelio tté paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tö ittsé tö pè' kē dör judiowak, ñies esepa tö Skököl tté klö'wé. ² Mik Pedro dene Jerusalén, eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa welepa tö ie' ché suluë. ³ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Iök be' dare pè' kē dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa ta?

⁴ Ie' tö ì kōs tka e' paké ie'pa a seraa ta iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope ta ye' ttöke Skököl ta, e' shua ye' tö ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bérie sué klöulewa ibata tkël a. E' bitewa ká jai a dö wé ye' tso' eë. ⁶ Eta ye' tö isué bua'iewa isuoie tö ì tso' ishua. Ye' tö iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' ki ena dù, esepa sué. ⁷ Eta ye' tö ttö ttsé e' tö iché ye' a: 'A Pedro, be' e' kōka. Iyiwak se ttö ta ikatö.' ⁸ Ye' iituté: 'Au. A Skököl, ye' kē wa iyiwak dör ñá ese kataule yēs.' ⁹ Ta ttö datse ká jai a, e' tö ichéne ye' a: 'Ì batse'wétke Skököl tö ese kē kiariá ñá.' ¹⁰ E' tka mañatökicha ta imíkane sekka ká jai a. ¹¹ E' wōshaë ta, wēpa mañal patküle datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkēr e' wé a. ¹² Wiköl Batse'r tö ye' a iché: 'Kē ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.' Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kōs dewa Cornelio u a. ¹³ Ie' tö sa' a ipaké tö wēs ie'

tö Skököl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: 'Yile patkömi dö Jope eë wēm tso' kiè Simón, e' kiè ñies Pedro, e' kiöbitu. ¹⁴ Ie' tö icheraë be' a wēs be' ena be' yamipa kōs e'pa tsatkēmi.' ¹⁵ Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, eta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wēs idë'bitu sa' ki kuaë es. ¹⁶ Eta ì ye' Skökēpa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyè: 'Juan tö s'wōskué di' a, erë a' ierdawa Wiköl Batse'r a.' ¹⁷ Iwēnewa tö Skököl tö iWiköl mé ie'pa a wēs imenebak se' a kuaë mik se' erblë' Skökēpa Jesucristo mik eta es. E' kuëki çye' dör yi Skököl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta isiwā'bléwarak ta Skököl kikékarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa ijcher tö pè' kē dör judiowak, esepa a ñies Skököl tö imé as ie'pa er mane'ü ie' a senoie michoë.

Skökēpa Jesús icha eruleë tso' Antioquia e' paké

¹⁹ Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke tajë pè' tö. E' yöki ie'pa welepa tkayal. Wēlepa míyal dö Fenicia. Wēlepa míyal dö Chipre. Iskā mírak dö Antioquia. Ká ekkēpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakeke judiowak ë a. ²⁰ Erë Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquia. Eë Skökēpa Jesús tté buaë pakéraitö pè' kē dör judiowak esepa a. ²¹ Eta Skökēpa tö ie'pa kimé tajë. E' kuëki tajë ká e' wakpa

erblé Skékëpa Jesús mik tã ier mane'wërak ie' a.

²² Mik Skékëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tã tte e' ttsé, etã Bernabé patkémirakitõ tkörõ Antioquía. ²³ Mik ie' demi, etã ie' tã isué wës Skéköl er buaë ché ie'pa a. E' tã ie' ttsé'wé buaë. Ie' tã ie'pa kí patté as ie'pa e' tkõwã darërë kekraë ier kôs wa ie'pa erblõ Skékëpa mik e' a. ²⁴ Ie' dör wëm yësyësë. Ie' a tajë Wiköl Batse'r tso'. Ie' tã Jesús bikeitseke bua'iewã. Es tajë pë' kí de erblök Skékëpa mik.

²⁵ E' ukuökí tã ie' míã Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuéitõ, etã itsémi Antioquía e' tã. Eë ie' tsëarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skékëpa Jesús icha erule e'pa tã. Ká e' wakpa tajë wöbla'wëkerakitõ. Ká e' a Jesús ttõkatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' këwõ ska' tã Skéköl ttekõlpa wëlepa tso' Jerusalén míyal Antioquía. ²⁸ E'pa shüã eköl kiè Agabo, e' e' duékã tã ichéitõ Wiköl Batse'r wa tã bli datse ká wa'ñe kí. E' debitü mik Claudio bak Roma wökir kibi e' këwõ ska'. ²⁹ Etã Jesús ttõkatapa tso' Antioquía e'pa tã iché ñi a: "Mishka inuköl shtök patké se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kôs se' a imer ekkë." ³⁰ Es ie'pa tã iwé. Etã ipatkémirakitõ Bernabé ena Saulo ulã a as ie'pa tã imü Skékëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulã a.

12

Pedro wötëwarakitõ s'wõto

wé a

¹ E' këwõ ska' tã blu' kiè Herodes, e' tã Skékëpa Jesús icha wëlepa klõ'wëwã we'ikë. ² Ie' tã Santiago dör Juan ël, e' ttõkwã patké tabè wa. ³ Mik ie' isué tã e' wër buaë judiowak wa, etã ie' tã Pedro klõ'ukwã patké. E' wëitõ mik judiowak tã Pan Kë Yöule Iwölõwõkã Wa e' këwõ tkõ'wëkerakitõ etã. ⁴ Mik Pedro klõnewã, etã Herodes tã iwötëwã s'wõto wé a. Eë ñippõkwakpa dõkã dabom eyök kí terõl (16) e'pa tã ikkõ'neke tkël tkël. E'pa mane'wëke tkël tkël kukur kukur. Herodes tã ibikeitse tã kawõ tkõ'wëkerakitõ, e' ukuökí tã iyekettsaneyõ shulè sulitane wõã. ⁵ E' dalewã Pedro tso' s'wõto wé a. Erë Skékëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skéköl a darërëë ie' kí kekraë.

Skéköl biyõchõkwak tã Pedro yëttsã s'wõto wé a

⁶ Herodes tã Pedro yekettsã shulè, e' nañewe Pedro kapõtër ñippõkwakpa bõl shushã moulewã tabechka kichaie bõtõ wa. Ñies ñippõkwakpa bõl tso' s'wõto wé ukkõ kkõ'nuk. ⁷ E' bet Skéköl biyõchõkwak de dur ie' ska' tã bö'wõ olo bunekã dalõlõë s'wõto wé a. Etã ikëwãitõ ichane a as iti'rka tã iché iã: "¡Be' e' kõkã bet!" E' bet tã imoulewã tabechka kichaie wa e' wöyërulune. ⁸ Etã Skéköl biyõchõkwak tã iché iã: "Be' datsi' iõkã, be' klõkkuõ iõkã." Tã ie' tã iwé es. Skéköl biyõchõkwak ikí ché iã: "Be' paio kikkõ iõkã tã be' shkõ ye' itõki."

⁹ Etā Pedro mīa itōki, erē ie' kē éna iane tō ì weke Skéköl biyöchökwak tō e' dör moki. Ie' tō ibikeitsè tō ie' tso' kabsauk. ¹⁰ Etā ie'pa tkami wé ñippökwakpa iēter ukkō kkō'nuk eē. E' ukuōki tā wé ñippökwakpa skā iēter eē itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkō kibi ā yōule tabechka wa atē ñala kke, etā e' kköbunane er wa. Etā ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö tā Skéköl biyöchökwak tō iméat eköl.

¹¹ Ekkē tā ie' éna iane tō ì suéitō e' dör moki. Ie' ibikeitsè: "Iñe ta yō isué tō moki Skéköl tō ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulā ā ena ì kōs wamblak judiowak éna ye' ki, e' ulā ā ñies."

¹² Mik ie' éna ianewa bua'iewa tā imīa María u ā. María dör Juan mī. Juan kiē ñies Marcos. Eē ie'pa daparke taiē ttök Skéköl tā. ¹³ Mik Pedro de dur ukkō ā ie'pa chakök, etā busi eköl dör kanè méso kiē Rode e' mīa iweblök tō yi idir. ¹⁴ Mik ie' ttō ttséwa Rode tō, etā ittse'neka buaē kē deia ukkō ppöök tā itunemine weshke ichök tō Pedro de dur ukkō ā. ¹⁵ Ie'pa tō iché ia:

—iBe' alineka!

Erē ie' iuté:

—Moki ye' ttöke.

Ie'pa ie' ā iché:

—Au, e' kē dör ie'. E' dör Skéköl biyöchökwak patkéule ikkō'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkō ā. Mik ukkō kköpéerakitō, etā isuérakitō

tō ie' e' idir tā itkinewarak taiē. ¹⁷ Erē ie' tō ikkaché ulā wa tō a' siwa'blö. E' ukuōki tā ie' tō ipaké ie'pa ā tō wes Skéköl tō iyéttsa s'wöto wé ā tā ichéitō:

—Ttē e' pakō Santiago ā ena s'yamipa malepa ā.

E' ukuōki tā ie' e' yéttsa mīa bánet.

¹⁸ Mik ká ñine etā s'wöto wé ā ñippökwakpa shutineka taiē Pedro kē ku' e' kueki. ¹⁹ Herodes tō Pedro yulök patké. Erē mik ie'pa kē wa ikune, etā ie' tō inuí tkéwa iñippökwakpa mik tā ie' tō ie'pa ttökwa patké.

E' ukuōki tā ie' e' yéttsa Judea mīa senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' kéwö ska' tā blu' Herodes ulurke taiē Tiro ena Sidón wakpa ki. E' kueki ie'pa kawö mé ñi ā shkowaie ie' ska' ttök ie' tā. Ie'pa tō wēm kiē Blasto e' pablē'bak as ie' mī ie'pa ttekölie ttök Herodes tā. Ie' kaneblöke Herodes ā iu kuebluie. Ie' ttō wa ie'pa tō kawö kiē Herodes ā tō ie'pa múat bërè, ie'pa tō chkewö tueke Herodes ká ā e' kueki.

²¹ Ká et tā Herodes tō ie'pa kiéttsa. Mik e' kéwö de, etā ie' tō blu' datsí iéka tā ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé ā e' ki tā eē ikapaké ie'pa tā. ²² Ie'pa tō Herodes ché aneule i' es: "iIttöke i', e' kē dör s'ditsö, e' dör kéköl wele ttöke!" ²³ E' ttsēr buaē ie' kukua tā ie' e' kikéka taiē, kē wa Skéköl kikaneka. E' kueki e' wöshaē tā Skéköl biyöchökwak eköl tō dué méka iki. Ie' katéwa öña tō tā iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skëköl ttë pakarke ëme ká wa'ñe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tō ì uk ie'pa dē Jerusalén e' wawé one, etā ie'pa míyalne Antioquía. Ie'pa wa Juan kiè ñies Marcos, e' mitserñak.

13

Wiköl Batse'r tō Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

¹ Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa shua Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak ee. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kiè Herodes e' ta ñita), ñies Saulo tso'ñak. ² Ká et ta ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsè wa ta e' shua Wiköl Batse'r tō iché ie'pa a: "Kanè ku'a'ki tso' ye' wa Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtëkeyö iwakanéwoie e' kuëki ie'pa böl yöttsa ye' a kanè e' woie."

³ Ie'pa batsé ena tté S'yé ta one, ta iulà mékarak ie'pa böl kī e' dalewa ikié S'yé a ikī. E' ukuöki ta ipatkémirakitō iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tō Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkéule Wiköl Batse'r wa. Ta ee ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kiè Chipre ee. ⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke ee, e' ké kiè Salamina. Mik idemirak ee, etā ie'pa tō Skëköl tté pakémi judiowak a iñi dapa'wō wé

kos a. Juan mirwa ie'pa ta ie'pa kimuk. ⁶⁻⁸ Chipre kos a itkarak demirak ká kiè Pafos ee. Ee ie'pa tō judiowak kué eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chō tō ie' dör Skëköl tteköl. Ie' yë'arie këkraë ká e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsō buaë, ie' kī Skëköl tté kiane ttsè. E' kuëki ie' tō Bernabé ena Saulo tsuk patké. Erë awá ñe' kë kī ikiane tō Sergio Paulo tō tté mik se' erblöke e' klö'wë. E' kuëki ie' tō Bernabé ena Saulo ma'wé wöklö'wë. ⁹ Etā Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' kī Wiköl Batse'r debitu tajë. Etā Elimas suéwaitō krereë ¹⁰ ta iché ia:

—Be' kachō. Be' e' wamblō suluë. Be' dör wes bé es. Sene yësyësë kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tō Skëköl ñalé yësyësë e' shkulj'wëmirō? ¹¹ I' ta Skëköl tō be' we'ikeraë. Be' wöbla kë wawërpaia. Ká tköraë tajë be' kī ta be' kë tō diwō olo suepaia.

E' bet ta Elimas wōa ká mía ttsetseë, iwöbla kë wawëneia, e' kuëki yile yulekeitō as tō iulaiō. ¹² Mik ká e' wökir tō e' sué, etā ie' erblé Jesús mik. Ie' wökranewa wes Skëkëpa tté dör e' kīttsök.

Pablo ena Bernabé tō Jesús tté paké Antioquía atē Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishkōwapa e' iékarak kanò a Pafos ta imíyal Perge atē Panfilia ee. Etā Juan tō ie'pa méat ee, ta imíane Jerusalén. ¹⁴ E' ukuöki

tā imíyal Antioquía aṭe Pisidia ee. Eta ee judiowak eno diwō tā ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tulésér. ¹⁵ Eta wele tō ì kit Moisés ena Skèköl ttekölpa tō yèkkuō kī, e' aritsé dō ekuölö. E' ukuōkī tā ñi dapa'wo wé wōkirpa tō ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wā ilè tso' sa' pattoie, e' tā sa' pattö.

¹⁶ Eta Pablo e' kékā tā ikkaché ulà wa tō a' siwā'blö tā ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká kuā'kī wakpa tō Skèköl dalöieta', a' tō ye' ttö ttsö. ¹⁷ Skèköl dör Israel aleripa e' Kèköl, kuaë e' tō se' bak ká iaiaë, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sene' Egipto wes ká kuā'kī wakpa es. Eë ie' tō ie'pa kímé taië alöne taië. E' ukuōkī tā ie' tō ie'pa yéttsa ká e' kī idiché wa. ¹⁸ Ie' tō ie'pa dalé'ttsé ká sir poë wé kē yi serku' e' a dōka duas dabom tkëyök (40). ¹⁹ Pè' ditséwöpa dōka kul bak senuk Canaán e'pa eo'waitö ká mè se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a. ²⁰ E' kos kī duas bak cien tkëyök kī dabom skeyök (450) ekkë.

“E' ukuōkī tā Skèköl tō ie'pa shū kékā eköl eköl imalepa wëttsöie dō itteköl Samuel e' kéwö ska'. ²¹ E' ukuōkī tā ie'pa tō Samuel a blu' kié eköl. Es Skèköl tō Saúl mékā ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwö. Saúl sené ie'pa blúie dōka duas dabom tkëyök (40). ²² E' ukuōkī tā Skèköl tō Saúl uyéttsa tā David mékaitö blu'ie iskéie. David ché Skèköl

tō i' es: ‘Ye' tō David dör Jesé alà, e' sué. Ie' wër buaë ye' wa, ie' erbikö wes ye' erbikö es. Ì kiane ye' kī wè, e' wakaneweraëitö.’ ²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skèköl tō se' dör Israel aleripa e'pa tsatkök wes ie' kablé' es. ²⁴ Erë kam Jesús döbitu' e' yōkī Juan S'wōskuökwak tō se' Israel aleripa ulitane patté tō se' kawōtā er mane'uk Skèköl a. Ñies se' kawōtā e' wōskuöklor di' a. ²⁵ Mik Juan kanè erkewatke tā ie' tō iché: ‘Wëm datse eköl e' kīnuk a' tso', e' kē dör ye'. Ie' datseia ye' itōkī. Ie' dör ye' tsatā, e' kuëkī ie' klökkuö kicha ë kē wōtsēnanuk ye' siarla e' a.’

²⁶ “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wépa kē dör ie' aleripa erë Skèköl dalöieta' esepa, se' ulitane a s'tsatkè tté e' patkēnetke. ²⁷ Jerusalén wakpa ena iwōkirpa e'pa kē wā ijcher tō Jesús dör S'tsatkōkwak. Ñies eno diwō bit tā ie'pa tō ie' tté kitule yèkkuō kī Skèköl ttekölpa wā, e' aritseke, erë e' kē wā ane ie'pa éna. Mik ie'pa tō Jesús wóméttsa ttéwā eta e' wa ie'pa tō ie' tté tso' kitule Skèköl yèkkuō kī e' wā tkō'wé. ²⁸ Ie'pa kē wā ì sulu kune ikī ittowa erë ikkatérakitö Pilato a as ittökwa patkōitö krus mik. ²⁹ Es Jesús ttéwarakitö. Mik ie'pa tō ì kos kitule Skèköl yèkkuō kī, e' wawé one, eta inú éwarakitö krus mik tā iwötéwarakitö pö a. ³⁰ Erë Skèköl tō ie' shké'wékane. ³¹ E' ukuōkī tā ie' e' kkachéne ká taië wépa manetwā ie'

wapie Galilea dō Jerusalén, e'pa a. I'ñe ta e'pa kos dör ie' ttekōlpa judiowak ulitane wörki.

³² “Es sa' tso' ttè buaë i' pakök a' a. E' dör i uk Skëköl kablë' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa a ³³ e' wà tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skëköl tō Jesús shkë'wékane eta. Itka wes itso' kitule Salmo böt ki es wé ichéitō: 'Be' dör ye' alà. I'ñe yō ikkachétke tō ye' dör be' yë.’*
³⁴ Nies Jesús yë'at Skëköl tō iyëkkuō ki: 'Wes ye' tō ye' ttè yësyesë batse'r tajë e' me' David a tō ye' er buaë chōraë ie' a, es ye' er buaë chōraë be' a.† E' wà dör tō Skëköl tō ie' shkë'werane as kē ichkà nurwà. ³⁵ E' kueki ñies itso' kitule: 'Be' kanë méso batse'r, e' kē mepaatbō as ichkà nurwà.‡ ³⁶ Es David, se' blú bak iaiaë, e' tō imalepa bak e' kēwō ska', e'pa wëttsé wes Skëköl tō iyë'ia es. E' ukuōki ta idu'wà ta itöbinewà iyëpa pō a ta inunewà. ³⁷ Erë wé shkë'okane Skëköl tō e' chkà kē nune'wà. ³⁸ A yamipa, a' wà ijchenú tō se' nuì olo'yarmi se' ki Jesús batamik, e' ttè pakeke sa' tō a' a. ³⁹ Ttè méat Moisés tō dalöiëno, e' kē a se' nuì olonuk. Erë wépa erblé Jesús mik esepa nuì olordaë ie'pa ki. ⁴⁰ A' tso' erki as a' kē ta itkō wes Skëköl ttekōlpa tō ikit es wé Skëköl tō ichè:

⁴¹ 'A ye' wayuökwakpa, ye' ttō ttsö.

I' weraëyö a' kēwō ska' ta, e' dör tajë kē klöonuk a' a ekkë.

Erë a' a ipakarmi erë kē a' tō iklö'wepa.

E' kueki a' tkinú. A' enúwa.'”§

⁴² Eta Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wo wé a. Eta pë' tō iché ie'pa a a' kiéne ttè ekkëpa skà pakökne sa' a eno diwö ètö wa. ⁴³ Mik ie' dapa'wérak e' one, eta judiowak, ñies pë' e' yué judiowakie esepa tajë míyal Pablo ena Bernabé ta. Pablo ena Bernabé tō ie'pa patté tō a' e' tkōwà darërëë Skëköl er buaë chōke se' a e' a.

⁴⁴ Eno diwö ètö wa eta ká e' wakpa iekkë ta idettsarak seraä Skëköl ttè kittsök. ⁴⁵ Erë mik judiowak tō isué tō pë' dapane tajë Pablo ttö kittsök, eta ie'pa yöki isulune ta ie' kékarak ichök tō i cheke ie' tō e' dör kache. Ie'pa tō ie' ché suluë. ⁴⁶ Erë ie' ena Bernabé kē suane ta iché iarak:

—Sa' kawōta a' dör judiowak e'pa pattoie kewe Skëköl ttè wa, erë a' kē wà iklöne. Wësua a' ibikeitseke tō sene michoë kē mène a' ki. E' kueki sa' míyal ipakök pë' kē dör judiowak esepa a. ⁴⁷ Es Skëköl tō sa' patké. Ie' yëkkuō tō ichè:

'Be' tkékayö wes bö'wö wöñar stuì a es.

Es ye' tō be' patkeraë ká ulitane wakpa pattök,

Ie'pa tsatkè e' tté pakeraëbō ká wa'ñe dō wé ká i' erkerö ee.’*

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10 § 13:41 Habacuc

1.5 * 13:47 Isaías 49.6

48 Mik pè' kě dör judiowak e'pa tō ttè e' ttsé etā ie'pa ttsēnekarak buaē. Ie'pa e' kékarak Skékēpa Jesús tté kikōkka. Wépa kōs suletēneat senuk michoē, esepa erblé Jesús mik. 49 Es Skékēpa Jesús tté pakane ká e' wa'ñe a. 50 Erē alakōlpa dalōiērtā' tajē ká e' kī esepa tō judiowak tté dalōieke buaē, ñies wēpa dalōiērtā' tajē ká e' kī, esepa shutiwéka judiowak tō as Pablo ena Bernabé we'ikōrakitō as ie' yōttsarak ká e' kī. 51 Etā Pablo ena Bernabé tō iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tō ie'pa kī inuí ane tā imíyal Iconio. 52 Erē Jesús ttōkatapa atē e'pa ttsē'ne buaē ñies ie'pa a Wikōl Batse'r tso' tajē.

14

Pablo ena Bernabé tō Jesús tté paké Iconio wakpa a

1 Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, etā ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wō wé a wēs ie'pa wōblar es. Ie'pa tō Jesús tté paké buaē. Es judiowak ñies pè' kě dör judiowak, esepa tajē erblé Jesús mik. 2 Erē judiowak kě erblēne imik, e'pa tō pè' kě dör judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka tajē s'yamipa kī as iwe'ikōrakitō. 3 Erē Pablo ena Bernabé e' tséat ká tajē eē. Ie'pa tō Skékēpa tté pakeke kě suane. Skékōl tō diché mé ie'pa a

i kě or yi a ese wōie iwà kkachoie tō ie' er buaē chōke siā e' tté dör moki. 4 Erē ká e' wakpa ñi blabatsélor, shābōtspa wa judiowak tté wēr buaē, shābōtspa wa Jesús ttekōlpa tsá e'pa tté wēr buaē. 5 Judiowak ena pè' kě dör judiowak, e'pa tō kawō mé ñi a iwōkirpa tā Pablo ena Bernabé we'ikoie, tē ák wa ittowaie. 6-7 Erē mik Pablo ena Bernabé, e'pa wā ijchenewa, etā ie'pa tkayalmi dōmi ká kiè Licaonia eē. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe atē eē. Ká e' wa'ñe ie'pa tō Jesús tté buaē paké.

Pablo tēne ák wa ittowaie ká kiè Listra eē

8-9 Etā wēm tso' ekōl Listra, e' kune' klō bachiulewā. Ie' kě shko. Ie' tkēr Pablo ttōke e' ttsōk. Pablo tō isuēwā kreneē. Ie' wā ijcher tō wē' ierblé Jesús mik as ibuarne. 10 Etā ie' tō iché ia aneule:

—iBe' e' kōka, be' e' duōka!

Etā wēm e' kēka tuneka tsut tā ishkémi. 11 Mik pè' tō, i wé Pablo tō e' sué, etā ie'pa tō ichémi aneule ie'pa Licaonia ttō wa:

—iWépa dalōiekesō skékōlie e'pa dettsa se' shuā s'ditsōie!

12 Pablo kapaké kibiie, e' kueki ie'pa tō ie' klō'wé ie'pa kēkōl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klō'wérakitō ie'pa kēkōl kiè Zeus e' skéie.*

13 Zeus wé merka ká e' ñalé ukuō o'mik tsinet. Zeus sacerdote wā baka wē'ñe ena

* 14:12 Zeus ena Hermes: E'pa dalōiök griegowak bak skékōlie ká iaiaē. Ie'pa a Zeus dör skékōl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tō iklö'wé tō Hermes dör Zeus ttekōl. Romawak tō Zeus kiè méka Júpiter ena Hermes kiè mékarakitō Mercurio.

ma'ma wörkua debitu tajë. Ie' ena pë' ulitane éna baka wë'ñe jchak mè Pablo ena Bernabé a idalöioie ikëkölpäie. ¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wä ijchënewä, etä ie'pa e' datsi' jchéé ikkachoie tö e' dör suluë ie'pa a. Tä ie'pa mía pë' shua tä ichérakitö aneule:

¹⁵ —A këëpa, ¿ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wës a' es. Sa' debitu ttë buaë pakök a' a as a' tö íyí ikkë kë wà ta' ese kos watöttsa tä a' er mane'ù Skëköl chök e' a. Ie' tö ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' ikí e' yö'at. ¹⁶ Ká íaiäë dö ikkë tä sulitane serke wës iwák kí ikiane es, e' dalë'ttsë'bitu Skëköl tö. ¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' tä këkraë, e' wa ie' tö iwà kkachë sia tö ie' dör Skëköl chök. Ie' tö kalí patkeke a' a. Ie' tö iyiwö weke a' a. Ie' tö chkè meke a' a ñanoie a' ttsë'woie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tö ì kos ché iarak, erë iekkë tä baka wë'ñe jchérakitö Pablo ena Bernabé dalöioie wës Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shà tä judiowak welepa datse Antioquia ena Iconio, e'pa debitu tä Lистра wakpa dakiñérakitö Pablo ttökwa. Iklö'wëwarakitö tä itérakitö tajë ák wa. Ibikeitsérakitö tö iduowa, e' kueki ie'pa tö ikuémi méat tër Lистра ké kkö a wí'kie. ²⁰ Erë mik Jesús ttökatapa malepa e' dapa'wékä ipamik, etä ie' e' kékä míane Lистра. E' bule es tä ie' mía Bernabé tä dö ká kiè Derbe eë.

²¹ Ie'pa demi Derbe tä Jesús ttë buaë pakérakitö ká e' wakpa a. Tajë ie'pa e' yuë Jesús ttökataie. E' ukuökí tä ie'pa debítune Lистра ena Iconio ena Antioquia. ²² Ká ekkë kos a ie'pa tö Jesús ttökatapa er diché ié ena ipablérakitö as ie' tköwarak darërëë ttë mik se' erblöke e' a. Ie'pa tö iché iarak: “Se' wake' weirdaë ká i' kí dowäie aishkuö tä ì blúie Skëköl tso' e' a.” ²³ Ñies ká kos e' kí ie'pa tö wëpa shushtë kanëblök Skëköpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpaie. E'pa kí ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuökí tä iméarakitö Skëköpa mik ie'pa erblöke e' ulä a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquia atë Siria eë

²⁴ E' ukuökí tä Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tö Jesús ttë buaë paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuökí tä ie'pa mía ká kiè Atalía eë. ²⁶ Eë tä ie'pa e' iéka kanò a míane Antioquia iyamipa tö ie'pa patkë'mi Jesús ttë pakök e'pa ska'. Eë iyamipa tö ie'pa me' Skëköl er buaë chöke se' a e' ulä a ì kanéuk ie'pa dare e' woie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquia, etä Skëköpa Jesús icha erule e' dapa'wëkarakitö. Tä ì kos wé Skëköl tö ie'pa tä, ñies wës ie' tö ikkayë' pë' kë dör judiowak, esepa a tö ie'pa erblömi ie' mik wës judiowak es, e' kos pakérakitö iyamipa a. ²⁸ Etä ie'pa e' tséat ká tajë Jesús ttökatapa tso' Antioquia, e'pa tä.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' k^éwö ta, wëpa wëlepa e' yéttsa Judea demi Antioquía. Ie'pa tö s'yamipa wöbla'wémi ttè i' wa: "A' wëpa k^{os} kawöta tottola kkuölit t^è tsir w^{es} Moisés ikitat es. E' k^è kaneone a' wa, e' ta k^è a' tsatkërpa." ² E' kuëki Pablo ena Bernabé ñi iutëka darërëe ie'pa ta. E' kuëki iyamipa tö Pablo ena Bernabé ena wëlepa skà, e'pa shushtë as imi'yal Jerusalén ttè ñe' shulök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ta.

³ Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tö Pablo ena imalepa patkëmi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Eta ipakeramirakitö iyamipa a tö w^{es} p^è' k^è dör judiowak, esepa er mane'wé Skëköl a. Ttè e' tö ie'pa ttsë'wé buaë.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, eta eë Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa k^{os} ena iwökirpa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa tö ie'pa kiéwa buaë. Eta i k^{os} o' Skëköl tö ie'pa wa e' pakérakitö imalepa a. ⁵ Erë Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa wëlepa e' k^éka ta ichéitörak:

—S'yamipa k^è dör judiowak esepa wëpa kawöta itöttola kkuölit t^è tsir. Nies ie'pa a ikawöta ch^è tö Moisés ttè kitulebak e' dalöiök ie'pa kawöta.

⁶ Eta Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'wéka ttè e' bikeitsök bua'iewa. ⁷ Ie'pa tö ipaké tajé, e' ukuöki ta Pedro e' k^éka ta ichéitö:

—A yamipa, a' wa ijcher tö ká iaiaë Skëköl tö ye' shukitbak a' shua Jesús t^{té} buaë pakök, p^è' k^è dör judiowak, esepa a as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' wa se' er suule buaë, ie' tö Wiköl Batse'r mé ie'pa a w^{es} se' a ime'itö es. Es ie' tö se' a ikkaché tö ñies ie' tö ie'pa klö'wé ie' ichaie. ⁹ Ie' tö ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' wa ijcher tö ie'pa ena se' dör ñies ëme ie' wöa. ¹⁰ A' tö ie'pa ké Moisés ttè darërëe e' dalöiök, erë e' k^è dalöiëne' se' a, ñies se' bak ká iaiaë e'pa k^è a idalöiëne'. I'ñe ta çioök a' tso' Skëköl wönatkök es? ¹¹ E' k^è dör es. Se' tö iklö'wé tö se' tsatkëne Skëkëpa Jesús er buaë chöke sia e' ë wa. E' suë ie'pa tsatkëne ñies.

¹² E' ukuöki ta ie'pa ulitane siwa' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö w^{es} i k^è or yi a ese wérakitö Skëköl batamik p^è' k^è dör judiowak, esepa shua Skëköl diché kka-choie. ¹³ Ie'pa kapaké one eta Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö ttsö. ¹⁴ Simón tö se' a ipaké w^{es} Skëköl tö, p^è' k^è dör judiowak, esepa tsá kimé er bua' wa as ie'pa wëlepa dö ie' wák ichaie. ¹⁵ Nies e' sini'kué

Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa tö. Ie'pa tö iyë':

16 Skëköl tö ichë: 'Aishkuö ta ye' datsene.

Etä David jchúlipa kerakayö iwák suë.

Ie'pa dörane diché ta' tajë wës iaiaë es

17 as pë' malepa kë dör judiowak dör ye' icha esepa tö ye' yulö.

18 Es ye' tö ttë i' chétke.

Ká iaiaë ttë i' me'atbakyö a' a.*

19 "Ttë i' kuekji ye' ibikeitsë tö, pë' kë dör judiowak er mane'wé Skëköl a, esepa kë tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. 20-21 E' kuekji yëkküö patkõmisö ie'pa a e' kji ichösö tö íyi meule íyi diököl tso' dalöie skëkölle ese a, ese kë kar, ese kë katar. Nies ie'pa kë kàne trënuK. Iyiwak ttëwa kuli' siuleka ese chkà kë katar ñies ipë kë katar. Ká iaiaë ttë i' pakanemi ká wa'ñe se' ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekkë. E' kuekji íyi ekkë ë shtõmisö ie'pa a."

Yëkküö patkëne s'yamipa kë dör judiowak, esepa a

22 Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa wëlepa shushtë ie'pa shua as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dõmi Antioquia. Es ie'pa tö Judas kië ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke tajë s'yamipa ulitane tö. 23 Etä yëkküö shtë iwökirpa

tö e' mé ie'pa a as iwä imi'rak. Yëkküö e' tö iché i' es:

"Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkküö i' shtök a' dör sa' yamipa erë kë dör judiowak serke Antioquia ena Siria ena Cilicia e'pa a. A' shkë'wëmi sa' tö. 24 Sa' wa ijchenewa tö sa' yamipa wëlepa e' yë'ttsa sa' shua, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsiriö iwákpa ttë wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwëka. Kë sa' wa kawö mène ie'pa a a' wöbla'woie i wa. 25 E' kuekji sa' ulitane wa iwër buaë wëpa wëlepa shushtë sa' shua as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna. 26 Ie'pa e' me'ttsa weinuk tajë. Ie'pa kë suane ttëwa Skëkëpa Jesucristo ttë kuekji. 27 Sa' tö Judas ena Silas patkëmi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyesë wës yëkküö i' kji ikitule es. 28-29 Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök sëraa. I' ë blök a' ké: Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Nies ipë kë katar ena iyiwak ttëwa kuli' siuleka ese chkà kë katar. Kë a' kàne trënuK. Íyi ekkë ë kawöta blë a' tö. A' tö iwé es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kímë."

30 Etä ie'pa e' chéat ta imiyal

* 15:18 Amós 9.11-12

Antioquía. Mik ie'pa demi ee ta ie'pa iyamipa dapa'wéka, e'pa a yékküö mirdak iwa e' méitö. ³¹ Mik iyamipa tö yékküö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé tajë, e' kueki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kueki ie'pa tö iyamipa patté tajë. E' tö iyamipa er pablé tajë, ikimé tajë. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené ee kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkó wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat Antioquía. Ie'pa ena imalepa tajë e'pa tso'rak Skëképa Jesús tté buaë pakök. Ñies tté e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kanablökü'ia ñita

³⁶ Kawö tka tajë, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos ki se' bak Skëképa Jesús tté pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé ki Juan kiane tsëmi ie'pa ta. Juan e' kië ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tö ie'pa me'at ká kië Panfilia ee. Ie' kë kanablëneia ie'pa ta. E' kueki Pablo kë éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darëréë erë kë ishuline. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wa Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò ki dö Chipre. ⁴⁰ Pablo tö wëm kië Silas e' kiëmi e' wapie. Iyamipa tö ie'pa méat Skëköl er buaë chö sia e' ulá a. Eta ie'pa e' yéttsa ee ⁴¹ tkamirak Siria ena Ciliacia. Ie'pa tso' Skëképa Jesús

icha erule erule tso' ká e' ki e'pa diché ki iök Jesús tté wa.

16

Timoteo mia Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Listra. Ee wëm kië Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mi dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyë dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tö icheke tö Timoteo dör pë' buaë. ³ Pablo ki ie' kiane tsëmi e' wapie. Erë judiowak serke ká e' ki e'pa ulitane wa ijcher tö Timoteo yë e' dör griegowak. E' kueki Pablo tö ie' ké itóttola kkuölit tök tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami ee i uk patkë' Skëképa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tö, e' wà paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skëképa Jesús icha erule erule e'pa kos diché ki iëne Jesús tté a. Ñies pë' ki iërke tajë këkraë.

Pablo tö wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wa kawö mène ie'pa a Jesús tté buaë pakök ká kië Asia ee. E' kueki ie'pa tkami ká kië Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kië Misia e' kköröwa ee. Eta ie'pa tö ima'wé shkökwa ká kië Bitinia e' a, erë Jesús Wiköl kë wa kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kueki ie'pa tkami yësyësé Misia kker demi ká kië Tróade dayë kkö a wé

kanò irirke eē. ⁹ Etā nañewe Pablo tō ì suē kabsueie. Ie' tō wēm suē eköl, e' dör ká kiè Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka tã ikkôché ia: "Be' shkôtkô Macedonia sa' kimuk." ¹⁰ Pablo tō e' suē one tã bet sa' dali iémi mitke Macedonia. Sa' wã ijcher buaë tō Skëköl kï ikiane tō sa' tō Jesús tté buaë pakè ká e' kï.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Etã sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kiè Samotracia eē. Bule es tã sa' demi ká kiè Neápolis eē. ¹² Eē tã sa' míyal klō kï dō ká kiè Filipos eē. Ká e' a romawak tso' tajë. E' dör ká bua'buá aṭe Macedonia. Eē sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwō tã sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tō ibikeitsè isalema judiowak wã ká tso' ttoie Skëköl tã eē. Mik sa' tō ikué, etã eē sa' e' tulésér Jesús tté buaë pakök alakölpa ñi dapa'wëka e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buá daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tō Skëköl dalöieke tajë. Skëképa tō ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitō mokïë. ¹⁵ Etã ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa tã. E' ukuökï tã ie' tō sa' a iché kröröë:

—A' ibikeitsè tō mokïë ye' dör Jesús mik erblökwak, e' tã a' klönúia ye' ska'.

Es ie' tō sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewa s'wōto wé a Filipos

¹⁶ Ká et tã sa' mirwãne wé s'ttöke S'yé tã eē. Sa' mirwãia tã pè' busi kuéwã sa' tō eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa iyi tötkekeitō. Wëpa welepa tō ie' tō'ttsã ie'pa a kanëblök iyi tötök, e' ské klö'wëke ie'pa tō tajë e' a. ¹⁷ Busi e' shkëmi Pablo ena sa' itökï. Ie' ardatse:

—Wëpa ikképa dör Skëköl iyi ulitane tsãtã e' kanè mésopa. Ie'pa tō s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

¹⁸ E' wambléitō ká tajë, bata ekkë tã Pablo ulunëka tajë. Ie' e' wötréene tã ichéitō wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttō wa ye' tō be' a ichè be' e' yöttsã ie' a.

E' wöshãè tã wimblu sulusi e' yéttsã ia.

¹⁹ Mik busi wökirpa tō isuë tō inuköl kë dë'ia ie'pa ulã a busi batamik, etã ie'pa tō Pablo ena Silas klö'wëwã tsémirak wé tté shulökwakpa tso' eē. ²⁰ Ie'pa tō ikkatérak tté shulökwakpa a tã ichérakitō:

—Wëpa ikképa dör judiowak. Tajë ie'pa tso' sa' shutiuk. ²¹ Sa' dör romawak, e' kuëki kë sa' a kawō mène ie'pa tō s'wöbla'wëke sene wa e' klö'uk ena e' wã uk.

²² Etã ká e' wakpa biteshka Pablo ena Silas kï. Etã ishulökwakpa tō idatsi' yöktsã ké ikï tã ippök ké darërëë kal wa. ²³ Ibunerak siarë wötëwarakitō s'wōto wé a. Tã ichérakitō s'wōto wé wökir a tō ikkō'nú bua'iewã as kë itköyal. ²⁴ Mik ie' a kawō e' mène, etã ie' tō Pablo ena Silas wötëwã iwé wötëulewã bua'iewã, ese a. Ie' tō ie'pa

klõ tiéwā kaltak wõbiule s'klõ wõtowā ese a. Es iméarakitõ.

²⁵ Ká de ká shabõts eta Pablo ena Silas tso' ttõk Skëkõl tã ena ittseittsõk. Imalepa tso' ittso'k. ²⁶ E' wõshã tã í tka darërëë. S'wõto wé wõppéitõ darërëë. E' wõshã tã ukkõ ulitane kkõburoolone. Í kõs wa ie'pa tso' moulewã, e' wõtserolone. ²⁷ S'wõto wé wõkir tĩ'neka. Mik ie' isue' tã ukkõ kõs tso' áie tã ibikeitséitõ s'tso' wõtëule e' kõs tkayal. E' kueki itabë kuéttseitõ e' ttowaie. ²⁸ Erë Pablo anekã:

—Íkë be' e' ttõkwã! Sa' tso'ia ulitane.

²⁹ Eta s'wõto wé wõkir tã bö'wõ kié tã itunewã Pablo ena Silas ska'. Eë ie' e' tkéwã kuchë kĩ ie'pa wõã painekã suane taië. ³⁰ Eta ie' tã ie'pa yéttã u'rki tã ie'pa a ichakë:

—A këkëpa, ÷i uk ye' kawõta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iuté:

—Skëkëpa Jesús mik be' erblõ eta be' tsatkërdaë ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Eta ie'pa tã Skëkëpa ttë paké ie' a ena iyamipa kõs tso' iu a, e'pa a. ³³ Eta e' nañewë ulatõk s'wõto wé wõkir tã ie'pa tsëmi e' tã. Ie'pa shkã'ule taië e' kapeyéitõ. Eta ie' ena iyamipa kõs e' wõskuélor. ³⁴ E' ukuõki tã ie' tã itsëmirak iu a tã itiérakitõ. Ie' ena iyamipa e'pa erblë Skëkõl mik, e' kueki ie'pa kõs ttsë'ne buaë.

³⁵ Ká ñine tã ishulõkwakpa tã ishkëkipa patkëmi ichõk

s'wõto wé wõkir a tã Pablo ena Silas õmine. ³⁶ S'wõto wé wõkir tã iché Pablo a:

—Sa' shulõkwakpa tã ye' a kawõ mé a' õkmine. E' kueki a' yúne bërë.

³⁷ Erë Pablo tã iché ia:

—Sa' dõr romawak* Ie'pa tã sa' buk sulitane wõshãë kam sa' shulir e' yõki. Sa' wõtë'waitõ s'wõto wé a. I'ñe tã ie'pa kĩ sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawõ tã iwoie es. As ie'pa wãkpa bitu sa' õkmine.

³⁸ Eta shkëkipa tã ttë e' chéne ishulõkwakpa a. Mik ie'pa ittse' tã Pablo ena Silas dõr romawak, eta taië ie'pa suane. ³⁹ Eta ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' tã ichérakitõ:

—Í sulu wamblé sa' tã a' ki e' olo'yõ sa' ki.

Eta iémine tã ikkõchérak ia: “A' e' yõlur sa' kã kĩ.”

⁴⁰ Eta Pablo ena Silas yënettã s'wõto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblõk. Ie'pa pablérakitõ eta imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús ttë kueki

¹ Pablo ena Silas tkami kã kié Anfípolis ena kã kié Apolonia demirak kã kié Tesalónica wé judiowak wã ñi dapa'wo wé tso' eë. ² Eta Pablo dewã e' wé a eno diwõ wa wës ie' wõblar es. Eë ie' kapaké ie'pa tã Skëkõl yëkkuõ wa eno diwõ mañat. ³ Ie' tã ikkaché ie'pa a tã itso' kitule Skëkõl yëkkuõ kĩ tã wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawã tã

* **16:37** Romawak: Pablo ditsëwõ dõr judiowak erë ie' yami bak e' wële e' yõ romawakie, e' kueki ñies ie' dõr romawak.

ishkerdakane. Ie' tō iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, ta ie'pa de Pablo ena Silas kúie. Nies griegowak tō Skéköl dalöieke wes judiowak es, esepa tajë erblé Jesús mik ena alakölpa dalöiërta' esepa tajë erblé imik ñies. ⁵ Erë e' tō judiowak malepa uluwéka tajë. Eta wëpa sulusipa tso' éme ñala kú, esepa kíerakitö pë' dapa'uk tajë, e'pa kí uluwérakitö ta imíyal kësik wa pë' malepa uluukka. Eta itkawarak kësik wa Jasón u a Pablo ena Silas yulök yëttsa mè imalepa ulurke tajë e'pa ulà a. ⁶ Erë kë iwà ikunerak eë. E' kuekú Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitö ká e' wökirpa wöa ta ichéitörak aneule:

—Wëpa ikképa tō ká ulitane wakpa tsiriö', e'pa de íe ñies. ⁷ Jasón tō ie'pa kiéwa iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tō se' blú kibi dör kuakú, e' kiè Jesús. Ie'pa tō sa' blú kibi e' ttè dalösewéwa.

⁸ Mik pë' ulitane ena iwökirpa tō ttè e' ttsé, eta ie'pa shutineka tajë. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kërakitö inuköl mukat iwà kkachoie tō ie'pa datskene ishulök ta iéminerakitö.

Pablo ena Silas tō Jesús ttè paké Berea wakpa a

¹⁰ Ká tuinetke eta bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tō Pablo ena Silas patkëmi

ká kiè Berea eë. Ie'pa demi Berea eta imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tō Jesús ttè kí ttsé er bua' wa. Këkraë ie'pa tō Skéköl yëkkuö suëkewa bua'iewa isuöie tō ì ché Pablo tō e' yëne ö kë iyëne. ¹² Es tajë ie'pa erblé Jesús mik. Nies tajë griegowak erblé imik alakölpa dalöiërta' ena wëpa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wa ijchenewa tō Pablo tso' ñies Berea Skéköl ttè pakök, eta imíyal eë. Ie'pa tō Berea wakpa dapa'wëmi shutiwëmi Pablo kí. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tō Pablo ké e' yöktsa ta ipatkëmi dayë kkömik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wëpa wa Pablo mirwa, e'pa wa imí dö ká kiè Atenas eë. E' ukuökú ta ie'pa biteyalne. Pablo tō ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tō “a' kié bet.”

Pablo tō Jesús ttè paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tō isué tō ká e' wakpa wa íyi diököl tso' dalöie, ese tso' tajë. E' tō ie' tsiriwéka tajë. ¹⁷ E' kuekú judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak ta ena pë' kë dör judiowak erë Skéköl dalöieta' esepa ta. Nies ie' kapaköke këkraë Atenas wakpa ta wé ie'pa döke tajë íyi taük eë. ¹⁸ Nies ie'pa

wöbla'ukwakpa welepa kiek-
erakitö epicúreo wakpa* ena
estoico wakpa†, e'pa ñi iutémi
Pablo ta. Ie'pa welepa tö ie'
cheke i' es:

—¿I kabeweke s'ñeñe diö
tö?

Ie'pa welepa skà tö icheke:

—Ttsëskua e' dör këkölpä
tsakië dalöieke ká bár wakpa
tö e'pa tté pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötëwä
shkenekane e' tté buaë pakök
e' kuëki ie'pa tö ie' ché es.

¹⁹ E' kuëki ie' tsémirakitö wé
ie'pa e' dapa'uke tté tsakië
pakarke ese ttsök eë. Ká e'
kië Areópago. Ta ichakérakitö:

—Ttè pa'alí pakeke be' tö,
¿e' pakëmibö sa' a? ²⁰ Ttè
pakeke be' tö, e' kë ttsëule
sa' wä, e' kuëki e' kiane
jchenukwä sa' kî ¿ima e' wä
dör?

²¹ Atenas wakpa kos ena ká
kuä'kî wakpa serke Atenas,
e'pa ulitane tö tté pa'alí ttseke
ese ë pakeke ñi a këkraë.

²² Etä Pablo e' duéka ie'pa
shuä Areópago wé a ta ichéitö:

“A Atenas wakpa, i kos
suéyö, e' wa ye' wä ijcher tö
a' tö këkölpä tsakië dalöieke.

²³ Mik ye' tkami a' ká shuä,
etä wé a' tö këkölpä ñe'
dalöieke ese ké suéyö taië. E'
shuä ye' tö ká' tso' idalöioie
ese kué et e' kî itso' kitule i' es:
'Skököl eköl kë jcher se' wä tö
yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke
a' tö, erë a' kë wä ijcher tö yi
idir. Skököl e' pakeke ye' tö a'
a.

²⁴ “Ie' tö ká ulitane ena íyi
ulitane tso' ikî e' yö'at. Ie' dör
ká jai ena ká i' e' kos wák.
Ie' kë serku' Skököl wé yöule
s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane
serke ie' mik. Nies íyi ulitane
kiane se' kî senoie, e' mekeitö
se' a këkraë. E' kuëki ie' kë kî
ikiar tö se' ie' kimè i wa.

²⁶ “Wëm eköl ë wa ie' tö
se' ditsöwö ulitane alöwé. Ie'
tö se' ké senuk ká wa'ñe. Mik
ie' tö ká i' yö', etä ie'
tö se' katatë'atbak tö mik se'
sermi, wé se' sermi ditséwö
wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tö se'
katatë'at es as se' tö ima'ü
yulè isalema sö ikuëmi. Erë
moki ie' kë ku' kamië se' yöki.

²⁸ E' dör wes yile tö iché es, e'
tö iché: 'Skököl mik se' serke
se' shköke, ie' wa se' tso'.' Nies
e' dör wes a' wäpa ttsököl
eköl tö iyë'at es, e' tö iché:
'Sulitane dör Skököl aleripa.'

²⁹ Se' dör Skököl ditséwö, e'
kuëki kë se' kane ibikeitsök tö
ie' dör wes íyi diököl yöule se'
wä orochka wa ö inukölchka
wa ö ákchka wa es. E' kos
yuésö wes se' ibikeitsè es wes
se' wäpa a iyör es. Erë Skököl
kë dör es. ³⁰ Iaiäë ta kë
se' wä ijcher tö wes ie' dör,
e' kuëki e' nuí tköo'atbak ie'
tö ie'pa kî. Erë i'ñe ta ie'
tso' ichök ká ulitane wakpa

a tö a' kawöta er mane'uk.
³¹ Skököl tö idiwö me'atbak
wekkë alè ta ie' tö sulitane
shuleraë yësyësë wëm eköl
tkë'kaitö e' wa. Wëm e' kötëwä
erë ishkeo'kane Skököl tö, e'

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wä bua'ie dör ttsë'ne buaë.
Ttè e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö. † **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö
s'ser e' wä bua'ie dör se' e' kkö'nü i sulu kos e' yöki. Ttè e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö.

wa ie' tō iwà kkaché sulitane a tō mokïë wēm ñe' tkë'kãitō.”

³² Erë mik Atenas wakpa tō ittse tō Pablo tō s'du'wa shkënekane e' ché, etã ie'pa welepa tō ie' wayué, erë welepa skà tō iché:

—Ï pakeke be' tō, e' skà ttsëmi sa' tō iëtökichane.

³³ Etã Pablo mía. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo tã, tã e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shua Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kië Dámaris ena pë' skà tso'ñak ishua.

18

Pablo mía Corinto

¹ E' ukuökï tã Pablo e' yëttsã Atenas mía Corinto. ² Eë wëm kuëwaitö eköl dör judiowak kië Áquila, e' dör kã kië Ponto e' wak. Ie' alaköl kië Priscila. Ie'pa bak senuk Roma atë Italia eë. Ie'pa dë'bitu erpa Corinto. Kã tso' tseë romawak ttë dikia e' wökir kibi kië Claudio, ie' tō judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kuëki Áquila ena ilaköl e' yë'lur Roma demi Corinto. Pablo mía ie'pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ë, e' kuëki ie' e' tsëat ie'pa tã kaneblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke ùie tsëmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekkë Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tō Jesús ttë pakeke ie'pa ulitane a. Ie' tō judiowak ena pë' kē dör judiowak e'pa ulitane pableke as ie'pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, etã Pablo kē kaneblëneia Áquila tã. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaë e' ë pakök kekraë. Ñies ie' tō judiowak pablé kekraë tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erë ie'pa wötkëmi Pablo tã tã iché suluë. E' kuëki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tō ie' kē ki inuí ku' tã iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kē wëneia ye' wöki. I'tami ye' mía pë' kē dör judiowak esepa pattök.

⁷ Etã Pablo e' yëttsã judiowak ñi dapa'wo wé a mía wëm kië Ticio Justo, e' u a senuk. Wëm e' tō Skëköl dalöieke tajë. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik. ⁸ Wëm kië Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skëkëpa Jesús mik iyamipa kos e' tã. Es ñies tajë Corinto wakpa tō Jesús tté ttsé tã ierblérak imik tã ie' wöskuëlor. ⁹ Kã et nañewe Skëkëpa Jesús tō Pablo a iché kabsueie: “Kē be' suanuk. Ye' tté kï pakö kekraë. Kē be' siwa'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' tã. Kē yi a' i sulu wamblënuke be' kï yës. Ye' wa pë' tso' tajë kã i' kï.” ¹¹ Es Pablo atë duas ek kï shaböts Corinto ie'pa wöbla'uk Skëköl ttë wa.

¹² Mik Galiön bak Acaya wökirie, etã judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wëka Pablo naméie ie' tsëmi ttë shulo wé a. ¹³ Ie'pa tō Pablo kkaté Galiön a tã iché ia:

—Wēm i' tso' sa' pablök tō Skäköl dalöiö sa' tō, erē kē dör wes ttē dalöiēno meneat sa' a e' tō ichē es.

¹⁴ Pablo ttémitke tã Galiön tō ichē judiowak a:

—Mokì i sulu wamblöpaitō, e'ma ye' tō a' ttō ttsēmi. ¹⁵ Erē a' tso' ñi wōñatkök ttē kì ena wēpa wēlepa kiē kì, ena a' wákpa ttē dalöiēno e' kì, e' kuekì e' shulō a' wákpa tō. Ye' kē tō ttē ese shulē.

¹⁶ Etã Galiön tō ie'pa uyéttsa ttē shulo wé a. ¹⁷ Etã pē' tso' tajē e'pa tō wēm kiē Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wōkir, e' klō'wēwã ppérakitō ttē shulo wé wōshaē. Erē e' kì Galiön kē tkine yēs.

Pablo dene Antioquía

¹⁸ Pablo e' tséatĩa tajē Corinto. E' ukuökì tã ie' e' chéat iyamipa a tã imía ká kiē Cencreas wé kanò irirke eē. Etã eē ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' tã ñies. Kam ie' e' iōkã kanò a, etã ie' tsã téē manene. E' wéitō ittē me'itō Skäköl a e' blöie wes iyē'itō es. ¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiē Éfeso eē, etã Pablo mía judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús ttē buaē pakök judiowak ñi dapa'uke eē, e'pa a. Ie'pa tō iché iã tajē: “Be' e' tsúatĩa sa' tã.” Erē kē ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a tã ichéitō: “Skäköl kì ikiane, e'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuökì tã Pablo e' iéka kanò a tã imía. ²² Mik idemì Cesarea tã imía Jerusalén Skäkēpa Jesús icha erule e'pa

shkē'uk. E' ukuökì tã imía Antioquía. ²³ Eē ie' senē ekuölō. E' ukuökì tã iskã miane Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttökatapa er diché kì iök.

Apolo tō Jesús ttē paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kēwō ska' tã wēm eköl kiē Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiē Alejandría eē. Ie' dör wēm ttō buaē ese. Ie' wã Skäköl yēkkuō sule buaē. ²⁵ Ie' yöule buaē Skäköl ñalé ttē wa. Ie' tō s'wöbla'wēke kaneē yēsyesē Jesús ttē wa. Erē ie' kē wã Jesús ttē jcher seraã. Ie' wã Juan S'wōskuökwak, e' ttē ē sule. ²⁶ Ie' ttēmi judiowak ñi dapa'wo wé a, kē suane. Etã mik Priscila ena Áquila tō ie' kapaköke e' ttsé, etã ikiémirakitō iu a. Tã eē ie'pa tō ie' kì wöbla'wé buaē Skäköl ñalé ttē wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuökì tã ie' shkak ká kiē Acaya eē. E' kuekì iyamipa serke Éfeso, e'pa tō ie' kimé. Yēkkuō shtérakitō Jesús ttökatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tō ie' kiōwã buaē. Mik ie' demi Acaya tã wēpa erblē'bak Jesús mik Skäköl er buaē ché ie'pa a e' kuekì, esepa kimé tajē ie' tō. Ie' e' alöke judiowak kì ie' ttē wa sulitane wörki. Ie' tō ie'pa siwã'blöwēke. Ie' tō ikkacheke yēsyesē Skäköl yēkkuō wa tō mokì Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. Es ie' tō iyamipa kimé.

19

Pablo tō Jesús ttē buaē paké

Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Ee ie' tō Jesús ttōkatapa welepa kué. ² Ie' tō ie'pa a ichaké:

Mik a' erblé' Jesús mik eta ¿Wiköl Batse'r dē' a' kī?

Ie'pa tō iüté:

—Kě sa' wā ittsēule tō Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tō ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wōskuè wése wa a' wōsune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wōskuè e' wa.

⁴ Ie' tō iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skéköl a, esepa wōsuk Juan tō. Erē ie' tō iyē' ie'pa a tō wēm datse ie' itōkī e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Ttē e' ttsérakitō ta iwōskuélor Skékēpa Jesús ttō wa. ⁶ Pablo ulà méka ie'pa kī ta Wiköl Batse'r debitū ie'pa kī ta ie'pa ttēmi ttō kuā'kī kuā'kī wa. Nies i mé Skéköl tō ie'pa a chē, e' ché ie'pa tō. ⁷ Seraa ie'pa dōka dabom eyök kī bōl (12) wēpa.

⁸ Si' mañat Pablo shkéré judiowak ñi dapa'wō wé a, ee Jesús tté pakéitō ké suane. Ie' tō ie'pa pableke tajē as ie'pa e' tiüwā i blúie Skéköl tso' e' tté dikia. ⁹ Erē ie'pa welepa wōkir darērēē, e' kuekī ie'pa ké wā ttē e' klōne. Ie'pa tō Jesús dör se' ñala e' tté ché suluē sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yōkī. Wépa detke Jesús ttōkatapaie e'pa tsēmi e' ta dō wé wēm kiè Tirano e' wā u tso' s'wōbla'wōie ee. Ee Jesús tté pakeke Pablo tō kēkraē. ¹⁰ Es

iwéitō dō duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pē' kē dör judiowak, e'pa tō Skékēpa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² I kē or yi a ese wé Skéköl tō kibiie Pablo wa tkōka imalepa tsata dō tsamo ena datsi' dōne ie' mik ese mi'kerak iwa wépa kirirke esepa ska' ta ibuanene ta wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erē judiowak welepa shkōrami ñala kī wimblupa sulusi yökulur pē' a. E'pa tō iché 'ima'üsō Skékēpa Jesús ttō wa.' Ie'pa ichēmi wimblupa sulusi a i' es: "iA' e' yölor Jesús pakeke Pablo tō, e' ttō wa!"

¹⁴ Es wēm kiè Esceva e' ala'r dōka kul e'pa tō ima'wēmi ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wōkirpa e' eköl. ¹⁵ Erē etōkicha ta wimblu sulusi tō ie'pa iüté: "Yi dör Jesús e' jcher ye' wā. Nies yi dör Pablo e' jcher ye' wā. Erē ¿a' dör yi?"

¹⁶ E' wōshaē wēm a wimblu sulusi tso', e' uneka ie'pa kī. Ie' e' aléka ie'pa kī idiché tajē wa. Ie'pa ppéitō siarē. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule tajē. ¹⁷ Éfeso wakpa kōs, judiowak ena ké judiowak, e'pa wā ijchenewa. Tajē ie'pa suane. Es Skékēpa Jesús tté kī buneka tajē.

¹⁸ Tajē pē' erblé Jesús mik esepa debitū i kōs wamblé'raitō suluē e' chōkka sulitane kukua. ¹⁹ E'pa shua tajē ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kōs wā iyēkkuō tso'rak iwa wakanewē, ese debitū ta iña'wēwa sulitane wōshaē.

Ie'pa tō iyéttsā kōs yēkkuō e' ské dōr tā idettsā inukōl taijē. E' dōr ie'pa inukōl dōkā 50.000 ekkē. ²⁰ Es Skēkēpa Jesús ttē kī bunekā taijē. Sulitane tō isué tō ttē e' diché ta' taijē.

²¹ E' ukuōkī tā Pablo ibikeitsé: “Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuōkī tā ye' michoë dō Jerusalén. Eē tā ye' kawōtā shkōk dō Roma ñies.”

²² E' ukuōkī tā ie' kimukwakpa bōl, Tīmoteo ena Erasto, e'pa patkēmiitō dō Macedonia, e' dalewa ie' ateiā Asia ekuōlō.

Éfeso wakpa shūtinekā taijē

²³ E' kēwō ska' Éfeso wakpa shūtinekā taijē Jesús dōr Se' ñalā e' ttē kuekī. ²⁴ Wēm tso' ekōl kiè Demetrio e' dōr iyi diökōl yuök inukōlchka wa e' stē. E' tō Éfeso wakpa Kēkōl kiè Artemisa wak dōr alakōlie, e' wé diökōl yueke inukōlchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inukōl klō'uke taijē. ²⁵ Ikanè mésopa dapa'wēkaitō imalepa kanēblōke kanè ese ē a e'pa tā, tā ichéitō: “A kēkēpa, a' wā ijcher tō kanè i' wa se' inukōl klō'uke. ²⁶ Erē a' isué, a' ittsé tō Pablo e' tso' ichök tō iyi diökōl yuekesō dalōiè skēkōlie, e' kē dōr skēkōl mokī. Taijē pē' tō ttē e' klō'wétke iē Éfeso ñies Asia kōs e' a. ²⁷ E' dōr suluē. E' tō se' kanè sulu'wēmiwā. Ñies Artemisa, se' kēkōl taijē, e' wé dalōsēwēwamiitō. Se' kēkōl taijē dalōiērtā' taijē Asia ena ká wa'ñe, e' dalōsēwēwāraitō.”

²⁸ Mik ttē e' ttsérakitō, etā ilunekarak taijē. Etā ianekarak: “Artemisa dōr Éfeso wakpa kēkōl, e' dōr kēkōl taijē.”

²⁹ Etā Éfeso wakpa kōs alánekā taijē. Wēpa datse bōl Macedonia. Ekōl kiè Gayo iekōl kiè Aristarco, e'pa dōr Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak eē. Éfeso wakpa tō ie'pa bōl klō'wēwā kuēmi dō wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. ³⁰ Etā Pablo shkakwā eē ttök ie'pa tā, erē Jesús ttōkatapa malepa kē wā ianemi. ³¹ Ñies Asia wōkirpa wēlepa éna Pablo dalēr taijē, e'pa tō ttē patké Pablo a: “Kē be' minukwā eē.” ³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shūtinekā taijē. Ie'pa arkekarak taijē. Ikibiiepa kē éna iwà ane iök iē' dapa'wérak. E' kuekī ekōltēpa arke kua'ki, iekōltēpa arke kua'ki. ³³ Etā judiowak tō wēm kiè Alejandro e' tsēmi patkēule duéser sulitane wōrki, e' kuekī pē' wēlepa tō ibikeitsé tō ie' wōkī iwērke. Etā ie' tō ikkaché ulā wa tō “A' siwā'blō. Ye' ttōke judiowak tsatkoie.” ³⁴ Erē mik ie'pa wā ijchenewā tō ie' dōr judiowak, etā ie'pa skā e' kēkane anuk: “Artemisa dōr Éfeso kēkōl. E' dōr kēkōl taijē.” Es ie'pa arkerak dō hora bōt.

³⁵ E' ukuōkī tā ká wōkirpa yēkkuō shtōkwak, e' tō pē' ké siwā'blōkwā. Ie' tō iché ie'pa a: “A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wā ijcher tō se' dōr Éfeso wakpa e'pa dōr se' kēkōl taijē Artemisa

e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitü ká jai a, e' kkö'nukwakpa. ³⁶ Kē yi a iyērpa tō kē idör es. E' kuēki a' siwa'blölor. Kē i wamblar kē bikeitsule buaē. ³⁷ Wēpa i' debitü a' wa, e'pa kē wa i' blēulewā se' kēköl wé a. Ie'pa kē wā se' kēköl yēule suluē. ³⁸ E' kuēki Demetrio ena ikanè mēsopa, ie'pa éna yile kkatak, e' tā as imi'rak ikkatök ttē shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kanēblök ttē shulo wé a. Eē ie' tsatkömirak ñi wöshāē. ³⁹ Erē i skā kianeia a' ki yēnoie, e' tā e' choie a' kawötā mik se' daparke wes ikanewēkesö es eta. ⁴⁰ I' tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tō se' kkatēmi. Kē iwà tā' mokjē, e' kuēki ie'pa tō se' kkatē iki, e' tā kē se' a e' tsatkenuk iyöki." ⁴¹ Ie' tté one tā ichéitö ie'pa a, "A' yúshka."

20

Pablo míā Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shutineka, e' olone tā Pablo tō Jesús ttökatapa kiétsā pattē. E' ukuöki tā ie' e' chéat ie'pa a tā imía Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tō ie'pa er kuwé taiē. E' ukuöki tā ie' míā Grecia. ³ Eē ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanö klö'uk shkomi dö Siria, e' shuā tā ie' wā ijchenewa tō judiowak ileritsétke ie' ttowā. E' kuēki ie' míane klö wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiēpa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyé kiè Pirro. Ièköl kiè

Aristarco. Ièköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Ièköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Ièköl kiè Timoteo. Ñies wēpa böl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wēpa ekkēpa míā kewe sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade eē. ⁶ Pan Kē Yöule Iwölöwoka Wa e' kēwö tka, eta sa' e' yélur Filipos míā kanö ki dö Tróade. Ká skel ukuöki tā sa' demi Tróade, eta ie'pa kué sa' tō eē. Eē sa' e' tséat ká kul.

Pablo tō ttē bata paké Skékēpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke tā sa' e' dapa'wéka ñitā Jesús kōtewā e' kēwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa tā kapakök. Ie' kawötā e' yöktsā bule es, e' kuēki ie' kapaké dö ká shaböts. ⁸ Sa' dapaneka u kakke e' a. Taiē bö'wö tso' wötskiuleka eē. ⁹ Duladula tker eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök taiē e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkē tā ikapowā tā ibrutanemi dötsā iski. Eta ikéka ie'pa tō erē iduowaie. ¹⁰ Eta Pablo dur kákke, e' e' éwa tā ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wéwaitö tā ichéitö:

—Kē a' tkinukia. Itso' ttsé'ka.

¹¹ E' ukuöki tā Pablo tkakane kákke tā Jesús kōtewā e' kēwö tkö'wéitö ie'pa tā. Eta ie' kapakéia dö ká ñine ekkē tā imía. ¹² Eta duladula tsémirakitö ttsé'ka iu a. E' tō ie'pa ulitane ki ttsé'wéka buaē.

Pablo e' yéttsa Tróade míá Mileto

¹³ Sa' míyal kewe Pablo yökí kanò kí dō ká kiè Aso ee. Pablo wák shkak klō wa dō ee, e' kuekí sa' kawō me'attke ie' ta ñi kinuk ee. ¹⁴ Mik sa' tō ie' kué, eta ie' e' iéka sa' ta kanò kí ta sa' míyal ká kiè Mitilene ee. ¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quío, e' wōshaë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos ee. E' bule es ta sa' míá Mileto. ¹⁶ Pablo shkakmi bet dō Jerusalén Pentecostés kéwō tkō'uk, e' kuekí sa' mineyal es. Pablo kē e' wōklō'wak tajē Asia, e' kuekí ie' kē dē' Éfeso.

Pablo kapaké Skékēpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wōkirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tō Skékēpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wōkirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. ¹⁸ Mik idebiturak, eta Pablo tō iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dē'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa. ¹⁹ Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rrewēke tajē, erë kekraë ye' e' wōawa diōshet ta Skékēpa Jesús kanè uk ye' bak a' shua jē wa ì wa. ²⁰ Ñies a' wa ijcher tō ttē buaë a' kimoie, ese kē blēnewa ye' wa yēs a' yōkí. Ese wa ye' bak a' wōbla'uk sulitane wōrkí, ñies u a u a. ²¹ Ye' bak ichōk wō yēsýēsē wa judiowak a ena pē' kē dōr judiowak esepa a: 'A ké er mane'uk Skéköl a. A ké erblök Skékēpa Jesús

mik mokië.' ²² I'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittse tō es Wiköl Batse'r kí ikiane. Kē ye' wa ijcher wes ye' wēmirakitō ee. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dē'ule ee Wiköl Batse'r tō ye' a icheke: 'be' wōtērdaë, be' weirdaë siarë, e' ē jcher ye' wa. ²⁴ Ye' a ta ye' ttēwa ö ye' tso' ttsē'ka, kē e' kí ye' tkine. Kanè me' ye' a Skékēpa Jesús tō, e' ē ewakwa ye' éna er bua' wa. Kanè e' dōr Skéköl er buaë chōke sia, e' ttē buaë pakök.

²⁵ Ì blúie Skéköl tso' e' ttē pakéyō a' a. I'ñe ye' wa ijcher buaë tō a' ulitane kē tō ye' suepaiane. ²⁶ E' kuekí i'ñe ta yō ichè a' a mokië tō a' wēpa kē tsatkēne, e' ta kē ye' iane iwiie. ²⁷ Ì kiane kanewē Skéköl kí, e' ttē pakéyō a' a se. Kē ye' wa ttē wēne blēnewa yēs a' yōkí. ²⁸ E' kuekí a' e' kkō'nú. Ñies Wiköl Batse'r tō a' tkē'ka Skéköl ichapa erule e'pa wōkirpaie ikkō'nukrak, e' kuekí ie'pa kkō'nú buaë a' tō. Ie'pa to'ttsa Skéköl tō iwák pē wa. ²⁹ Ye' wa ijcher tō mik ye' míá e' ukuökí ta pē' dōraë s'yamipa eukwa wes chichi sulusi tō iyiwak ewēwa es. ³⁰ Ñies a' shua wēlepa e' kōrakā s'wōbla'uk kache ttē wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ē itōkí. ³¹ A' tso' erkí. A' éna ianú tō duas mañal, ñiwe nañewe, kekraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl jē wa ì wa.

³² Es ye' tō a' méat Skéköl ulà a. Ñies a' méatyō Skéköl er buaë chōke se' a e' ttē a. Ie' wa diché ta' a' er diché kí

ioie. Nies ie' wā diché ta' i kōs buaē moie a' a wēs ikablē' imuk ie' icha batse'r esepa a es. ³³ Kē ye' wā yi inukōl ena yi datsi' kkeyēule yēs. ³⁴ Erē a' wā ijcher buaē tō ye' kē bak senuk yi ulā mik. E' skéie ye' kaneblē' ye' wák ulā i' wa e' kkō'noie. Nies e' wa ye' tō ye' wapiepa kímé. ³⁵ Es ye' bak a' wōbla'uk kekraē tō s'kawōtā kaneblōk darērēē wēpa kē a kaneblēr, esepa kimoie. Kē se' éna ichökwa tō Skēkēpa Jesús wák tō iyē': "Se' tō ikakmè e' dōr ibua'ie se' a, kē dōr ikaktsè."

³⁶ Mik Pablo tté one, etā ie' e' tkéwā kuchē kī tā ittē Skēkōl tā ie'pa ulitane tā. ³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chōkat Pablo a iuke tajē tā ie'pa tō ipaklō'wēmi iwōalattsēmi. ³⁸ Pablo tō ichétke ie'pa a: "A' kē tō ye' suepaiane." E' tō ie'pa eriauwé tajē. E' ukuōkī tā ie'pa mīā iñalēmuk dō wé kanò irirke eē.

21

Pablo mīā Jerusalén

¹ Mik sa' tō sa' yamipa méat, etā sa' e' iéka kanò a. Sa' mīyal yēsyesē ká kiè Cos eē. E' bule es tā sa' mīyal ká kiè Rodas eē tā sa' mīyal ká kiè Pátara eē. ² Etā sa' tō kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka tā sa' mīyal. ³ Sa' tkami tā sa' tō ká kiè Chipre e' sué, e' atē ulā baklī'kka. Etā sa' mir dō Siria. Dalī mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kuēkī sa' demi eē. ⁴ Etā Jesús mik erblōkwakpa serke eē, e'pa yulé sa' tō tā ikué

sa' tō. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tō iché Pablo a Skēkōl Wikōl wa: "Be' mú kē mi' Jerusalén." ⁵ Erē ká kul tka sa' kī etā sa' e' yéttsane. Ie'pa kōs, ilakōlpa ena ila'r, e' yéttsa ie'pa ká a mīyal sa' ñalēmuk dōmi dayē kkōmik. Eē sa' e' tuléwā kuchē kī ttōk Skēkōl tā. ⁶ E' ukuōkī tā sa' e' chéat ie'pa a tā sa' e' iéka kanò a. Etā ie'pa mīyalne iu a.

⁷ Sa' e' yéttsa Tiro demi ká kiè Tolemaida eē. Sa' tō s'yamipa serke eē e'pa shkē'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. ⁸ E' bule es tā sa' e' yéttsane demi klō wa Cesarea. Eē sa' mí Felipe dōr Jesús tté buaē pakōkwak e' u a. Ie' dōr wēpa kul shukitulebak Jesús ttekōlpa tsá e'pa kímuk, e' ekōl. Ie' ska' sa' e' tséat. ⁹ Ie' ala'r busipa dōka tkēl kam iserdak wēpa tā. Ie'pa kōs dōr Skēkōl ttekōlpa. ¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeē etā wēm debitū ekōl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dōr Skēkōl ttekōl. ¹¹ Ie' dewā sa' o'mik tā Pablo kipamo klō'wéwaitō. Tā e' wa ie' e' muéwā iklō a ena iulā a tā ichéitō:

—Wikōl Batse'r tō iché: "I' es judiowak tō kipamo i' wák, e' muerawā Jerusalén. Tā imerattsā ie'pa tō pē' kē dōr judiowak, esepa ulā a."

¹² Mik sa' tō tté e' ttsé, etā sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' tā, e'pa ulitane kkōché tajē Pablo a: "Kē be' minuk Jerusalén." ¹³ Erē Pablo tō iūtē:

—Ī kuēkī a' iuke? E' tso' ye' eriauk tajē. Ye' e' métttsatke

monukwā, ñies ttèwā Skèkèpa Jesús tté kuekì Jerusalén.

¹⁴ Ie' kè wā sa' ttò iutène, e' kuekì kè sa' wā ì kì yène iā. Sa' iché:

—As Skèkèpa tò iù wēs ie' kì ikiane es.

¹⁵ E' ukuökì tã sa' dali ié míyal Jerusalén. ¹⁶ Jesús ttókatapa tso' Cesarea, e'pa wēlepa míyal sa' tã. Ie'pa wā sa' mítser wēm kiè Mnasón, e' u ā kapókrō. Wēm e' datse ká kiè Chipre ee. Ie' dör wēpa tsá erblè' Jesús mik esepa eköl.

Pablo míā Santiago pakök

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, etã s'yamipa tso' ee, e'pa tò sa' kiéwā buaë, ittse'nerak buaë.

¹⁸ E' bule es tã Pablo míā sa' tã Santiago pakök. Ñies Skèkèpa Jesús icha e'pa wókir kibipa tso'ñak Santiago ska' seraā.

¹⁹ Ie' tò ie'pa shke'wé tã ì kos wéitō Skèköl batamik, pè' kè dör judiowak, esepa shuā, e' pakéitō ie'pa ā yēsyesē. ²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tò, etã Skèköl kikékarakitō tajè. Ie'pa tò iché iā:

—A yami Pablo, be' isué buaë tò ié judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsā da'ā Moisés tté dalöiëno e' tsatkök.

²¹ Ie'pa ā iyène tò be' tò judiowak tso' ká kuā'kì kuā'kì kì, esepa wöbla'wēke tò tté e' olo'yō. Ñies ichekerakitō tò be' tò icheke tò ila'r kurke wēpa, esepa tottola kkuölit kè tar. Ñies ichekerakitō tò be' tò s'wöbla'wēke tò se' judiowak ser e' kè dalöiariā. ²² Ie'pa ulitane wā ijcherdawā tò be' dè'bitū. E' kuekì ù wēmì be'

tò ie'pa siwā'blōwōwā? ²³ Ì cheke sa' tò be' ā e' ú. Ié sa' shuā wēpa tso' tkèl kawō me'bak Skèköl ā, e' orketke.

²⁴ E'pa tsúmi e' tã, tã be' e' batse'ú ie'pa tã. Kos e' patuè e' pataúbō as ie'pa tsà tóttsa manene iwā kkachoié tò kawō me' ie'pa tò Skèköl ā e' one. Be' tò iwé es, e' tã judiowak ulitane isueraè tò ì kos kì pè' tso' be' chök suluè e' dör kache. Ie'pa tò isuèmi tò Moisés tté dalöiëno e' dalöieta' be' tò ñies. ²⁵ Erè s'yamipa kè dör judiowak, esepa ā ì bikeitsé sa' tò e' kitmibak sa' tò yèkkuō kì. E' kì sa' tò ie'pa ā iyè' tò ie'pa kè kàne chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese ā ese katök. Iyiwak pè kè katar. Iyiwak ttéwā kuli' siulekã ese chkà kè katar. Ñies ie'pa kè kàne trènuke.

Pablo klö'wéwarakitō Skèköl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yéttsā wēpa tkèl, e'pa tã. E' bule es tã ie' e' batse'wé ie'pa tã. E' ukuökì tã ie'pa tkawā Skèköl wé ā. Ee Pablo tò ibiyó ché tò mik tã ie'pa batse'ne e' diwō ene tã ie'pa íyi meke Skèköl ā iwakpa bil ekkè.

²⁷ Kawō kul shuā ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etã judiowak wēlepa datse Asia, e'pa tò Pablo sué Skèköl wé ā. Ie'pa tò imalepa shutiwéka tã imishkarak Pablo kì iklö'wéwarakitō.

²⁸ Ie'pa anekarak: “A yamipa, sa' kímú. Wēm i' shkōke ká wa'ñe s'wöbla'uk tò se' judiowak ser, e' kè dör buaë. Ie' icherami tò Moisés tté

dalöiëno ena Skëköl wé i' kē dör buaë. I'ñe ta pē' kē dör judiowak esepa welepa debitu ie' wa ië Skëköl wé a. E' tō ká i' dör batse'r e' ia'wëka."

29 Wëm kiè Tróximo e' su' ie'pa tō Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tō ibikeitsé tō Pablo wa imí Skëköl wé a, e' kueki ie'pa tō iché es.

30 Ká e' wakpa kos shutineka debitu tuneule. Ta Pablo klö'wëwarakitō kuémi u'rki. E' bet Skëköl wé wékkō ulitane wötëwarakitō. 31 Ie'pa tō ittekewatke etā ttè de Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a tō Jerusalén wakpa ulitane shutineka taië. 32 Etā ie' tō ñippökwakpa dapa'wé ikayuapa ta, etā itunemirak wé pē' daparke eë. Mik pē' tō ñippökwakpa ena icomandante sué, etā ie'pa tō Pablo méat, kē ippëia. 33 Etā comandante debitu, e' tō Pablo klö'wëwa ta imaukwa ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuöki ta ie'pa a ichakéitō: "¿I' dör yi? ¿I' wambléitō?" 34 Erë welepa tō iché kua'ki aneule, iëltëpa iché kua'ki aneule. Taië ie'pa arkerak kua'ki kua'ki, e' wa kē ishulir, e' kueki ie' tō itsukmi ké ñippökwakpa wé a. 35 Pē' éna ie' klö'wakwa kësik wa, e' kueki mik idemirak ñippökwakpa wé klékata ki, etā ñippökwakpa tō Pablo batsékami. 36 Pē' kos arke Pablo itöki: "jittöwa!"

Pablo e' tsatké judiowak wörki

37 Mik Pablo dökewatke ñippökwakpa wé a etā ie' tō comandante a iché:

—Kawö mú ña ttök be' ta.

Etā comandante tō iüté:

—Ye' kē wa ijcher tō be' ttö griegoie. 38 E'ma be' kē dör Egipto wak dë'bitu eköl e' ka'ka ñippök sa' ta e'. Ie' mia ká wé kē yi ku' eë s'ttökwa wakpa ta dökā mil tkëyök (4000).

39 Etā ie' tō iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, ká e' dör ká kibi atë Cilicia. Kawö mú ye' a ttoie ie'pa ta.

40 Etā comandante tō kawö mé ia. Etā ie' dur shkë'ka ñippökwakpa wé klékata ki ta iulà kkaché pē' tso' taië, e'pa a tō a' siwa'blölur. Mik isiwa'blëwarak, etā ie' tté ie'pa ta hebreoie. Ta ichéitō iarak:

22

1 "A yamipa, a kékëpa, ye' e' tsatköke, e' ttsö."

2 Mik ie'pa tō ittésé tō Pablo ttöke ie'pa ta iwákpa ttö wa, etā ie'pa kí siwa'blélur. Ie' tō iché:

3 "Ye' dör ñies judiowak wës a' es. Ye' kune' Tarso atë Cilicia eë. Erë ye' talane ië Jerusalén. Gamaliel tō ye' yō' yësyesë wës se' tté dalöiëno kiteat iaiaë e' tō iché es. Kekraë ye' tso'ie Skëköl dalöiök ye' er kos wa kos a' ulitane tō idalöieke i'ñe ekkë.

4 Mik se' wëpa tō Jesús dör Se' ñala e' tté klö'wé, etā esepa tötüuk ye' bak ttëwa, klö'wëwa, wötëwa s'wöto wé a. Kē ye' tkine tō wëm idir ö alaköl

idir. ⁵ Ñies sacerdote kibi ena s'kuēblupa ulitane, e'pa tō a' a ichēmi tō e' dōr mokīē. Ie'pa tō ye' a yēkkuō me' tsēmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yēkkuō e' tō kawō me' ye' a Jesús mik erblōkwakpa esepa tsobitū dō Jerusalén we'ikē.

⁶ “Erē ye' miriā ñala kī. Diwō de bata a tā ye' dōkemitke Damasco tsinet, e' bet tā ì biteshka ká jaì a bō'wōie e' olo bune taiē ye' pamik. ⁷ Eē ye' anere iski. Eta ittō ttséyō tō iché ña: ‘A Saulo, a Saulo žiōk be' tō ye' we'ikeke?’ ⁸ Eta ichakéyō: ‘A Skēkēpa, žbe' dōr yi?’ Eta ie' tō iūtē: ‘Ye' dōr Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tō.’ ⁹ Itso'rak ye' tā, e'pa tō bō'wō sué, erē ì yēne ye' a, e' wà kē ane ie'pa éna. ¹⁰ Eta ye' tō ie' a ichaké: ‘A Skēkēpa Jesús, žì wēmiyō?’ Tā ie' tō iché ye' a: ‘Be' e' kōka. Be' yú Damasco. Eē ì kōs wēmi be' tō, e' yērdaē be' a.’ ¹¹ Bō'wō olo tō ye' wōbla batuwéwa, e' kuēkī ye' wapiepa tō ye' ulà iémirak dō Damasco.

¹² “Eē wēm tso' ekōl kiē Ananías, e' tō Skēkōl dalōieke taiē. Moisés ttē dalōiēno kitule e' dalōiekeitō yēsēsē. Judiowak kōs serke Damasco e'pa tō icheke tō ie' dōr wēm buaē. ¹³ Ie' debitū ye' ska' tā ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wōbla buanú.’ E' wōshaē tā ye' wōbla buanēne iwawēnene Ananías suéyō iwa. ¹⁴ E' ukuōkī tā ie' tō ye' a iché: ‘Skēkōl dalōiōk se' yēpa bak ká iaiaē, e' tō be' shukitabak as ì kiane wē ie' kī e' jcher

be' wā. Ñies be' shukititō as yi dōr Yēsēsē e' saūbō ena ie' wák ttō ttsōbō. ¹⁵ Be' dōraē ie' ttekōlie. Ì kōs su' be' tō, ì kōs ttsē' be' tō, e' cheraēbō sulitane a. ¹⁶ I' tā kē bō ipanukiā. Be' e' kōka. Be' e' wōskuō. Skēkōl a ikiō as ì sulu kōs wamblébō e' nuí olo'yōitō be' kī.’

¹⁷ “Mik ye' dene Jerusalén eta, ye' miā ttōk Skēkōl tā iwé a, eē ye' tō ì sué kabsueie. ¹⁸ Skēkēpa Jesús suéyō tā ichéitō ña: ‘Be' tō ye' ttē pakēmi judiowak a, e' kē klō'wepa ie'pa tō. E' kuēkī be' e' yōttsa bet Jerusalén.’ ¹⁹ Eta ye' iché ia: ‘A Skēkēpa, ie'pa wákpa wā ijcher tō ye' bak ie'pa ñì dapa'wō wé kōs a, be' mik erblōkwakpa, esepa yulōk ppē, wōtēwa s'wōto wé a. ²⁰ Mik Esteban dōr be' kanē méso bak be' ttē pakōk, e' kōtwa ie'pa tō, eta ye' tso' eē. E' wēne buaē ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkō'nuk.’ ²¹ Erē ie' tō ye' a iché: ‘Be' shkōmitke ñala kī. Ye' be' patkeke kamiē pē' kē dōr judiowak esepa a.’ ”

Pablo aṭe comandante ulà a

²² Pablo ttōke e' ttsōk ie'pa tso' buaē, erē mik pē' kē dōr judiowak e' aritséitō, eta ie'pa ñì kēka anak darērēē: “jWēm ese kē kawōtā senukiā! jittōwasō!” ²³ Ie'pa arkekarak taiē, tā idatsi' wōti'wēkerakitō kashuk a, ñies ká po uyekerakitō kashuk a kēsik wa. ²⁴ E' kuēkī comandante tō Pablo tsukmī kē wēshkē ñippōkwakpa wé

a ta ippök ké as itö ichöka ì kuekì pè' wõnarke ie' kì tajè. ²⁵ Erè mik ie'pa tō Pablo muéwātke ppè tsa'bata daloie wa, etā ie' tō capitán dur ee, e' a ichaké:

—¿A' a kawō mēne wépa dör romawak esepa ppök kam ishulir e' yökì?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee e' tō, etā imía icomandante a ibiyó chök ta iché ia:

—¿Wes be' iwèmi? Wēm e' dör romawak.

²⁷ Etā comandante debitu Pablo ska' ta ie' tō ie' a ichaké:

—¿Mokì be' dör romawak?

Pablo iüté:

—Tō, es idir.

²⁸ Etā comandante tō iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' patō'yō inuköl tajè wa.

Ta Pablo iüté:

—Erè ye' dör romawak ye' kune' es e' kuekì.

²⁹ Mik ittserakitō, etā ippökwapka tō Pablo méat bère. Mik comandante wa ijchenewa tō Pablo dör romawak, etā ie' suane tō iök ie' tō imaukwa patké'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

³⁰ Comandante kì ikiane jchenowa mokiè tō ì kì Pablo kcateke judiowak tō. E' kuekì bule es ta ie' tō sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuökì ta ie' tō Pablo wötsöök patké ta iyéttsaitō tsémi duéser ie'pa wörki.

23

¹ Etā Pablo tō ie'pa suéwa krereè iwö kì ta iché iarak:

—A yamipa, ikkè ye' senére, etā ye' er ké wa ye' kkatène ì kì Skököl wöa.

² Etā sacerdote kibi kiè Ananías, e' tō, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkō kì. ³ Erè Pablo tō iüté:

—¿Be' dör e' ökwak, e' pperae Skököl tō! Se be' tkēr ye' shulök Moisés ttè dalöiëno e' wa. Erè ziók ye' ppök kébö? E' wa ttè ñe' dalösewéwa be' tō.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tō iché Pablo a:

—¿Be' tso' Skököl sacerdote kibi e' chök suluè!

⁵ Pablo tō iché:

—A yamipa, ye' ké wa ijcher tō ie' dör sacerdote kibi. Skököl yëkuö tō iché: 'Yi tso' s'wökirie, ese ké char suluè.'

⁶ Mik Pablo wa ijchenewa tō iwökirpa shabötspa dör saduceowakpa, shabötspa dör fariseowakpa, etā ie' tō ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yépa kos dör fariseowakpa. S'duowa shkerkane, e' wà panekeyö kröröë, e' kì a' tso' ye' kkatök.

⁷ Mik Pablo tō ttè e' ché, etā fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wõnanemi ñi kì. Etā ie'pa ñi blabatsélor.

⁸ Saduceowakpa tō icheke tō s'duowa ké shkertakane. Ñies ichekerakitō tō Skököl biyöchökwakpa ké ta', wimblupa sulusi ké ta'. Erè fariseowakpa tō íyi ekké kos klö'wé tō itso'. E' kuekì ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak tajè. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa e' kékā ta icherakitō:

—Wēm i' kē wā ì sulu wamblēne. Isalema wimblu ö Skëköl biyöchökwak wēle utule ie' t̄a.

10 Erē ie'pa kī shūtirkeka tajē kēsik wa, e' kuēki comandante suane dō' Pablo ttēwarakitō. E' kuēki iñippökwakpa tsuk patkéitō Pablo yottsā eē tsēmi ñippökwakpa wé a.

11 E' nañewe t̄a Skëkēpa Jesús debitū e' tō Pablo a iché: “Be' er kuī. Wēs be' tō ye' tté paké iē Jerusalén es ñies be' kawötā ipakök Roma.”

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

12 E' bule es t̄a judiowak wēlepa tō kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tō ittē mé Skëköl a ttē i' wa: “Kē sa' chkōpa, kē sa' di' yōpa dō mik Pablo ttēwā sa' tō etā.” 13 Wēpa tō ittē mé es, e'pa dōka dabom tkëyök (40). 14 Etā ie'pa míyal sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa, e'pa ska' t̄a iché iarak:

—Sa' tō ttē me' Skëköl a tō kē sa' chkōpa, Pablo kam ttōwā sa' tō e' yōki. E' kē wā one sa' wā, e' t̄a as Skëköl tō sa' we'ikō. 15 E' kuēki a' ena s'wōkirpa malepa, a' ichō comandante a tō Pablo tsúbitū bule. A' e' ö tō a' kī ie' kiane chakē bua'iewā ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikīnuk ñalā kī ttēwā kam idō a' ska' e' yōki.

16 Erē Pablo nauyö wā ijchenewā t̄a imía ñippökwakpa wé a t̄a ibiyö méitō Pablo a. 17 Etā Pablo tō capitán kié eköl t̄a iché iā:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wā ilè tso' yēnoie ie' a.

18 Etā capitán e' tō itsēmi comandante ska' t̄a iché iā:

—Pablo tso' wötēule, e' tō ye' kié t̄a ikköché ye' a tō duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wā ilè tso' yēnoie be' a.

19 Etā comandante tō iklö'wēwā iulā a t̄a itsēmi bānet. Eē ie' a ichakéitō:

—¿Ī cheke be' tō ye' a?

20 Ie' tō iché iā:

—Judiowak kawö métke ñi a be' a ichök tō bulepa Pablo tsúmi wé judiowak wōkirpa e' dapa'uke eē. Ie'pa e' öke tō Pablo ttē kiane shulè bua'ie ie'pa kī. 21 Erē ie'pa ttē kē klō'war. Judiowak wēpa dōka dabom tkëyök (40) kīta, e'pa tso' blēule Pablo panuk. Ie'pa kablē' Skëköl a ttē i' wa: “Kē sa' chkōpa, kē sa' di' yōpa dō mik sa' tō Pablo ttēwā etā.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ě panuk.

22 Etā comandante tō ipatkémine t̄a iché iā: “Kē yi a ichar tō e' ché be' tō ye' a.”

Pablo patkēmi Judea wōkir kié Félix e' ska'

23 Etā comandante tō ikimukwakpa kié bōl t̄a ichéitō ie'pa a: “Ñippökwakpa mi'ke klō wa esepa klō'ú dōka cien böyök (200). Ñies ñippökwakpa mi'ke kabaio kī esepa shtō dōka dabom kuryök (70). Ñies ñippökwakpa wā kēt mi'ke esepa klō'ú dōka cien böyök (200). Katuine de sulitu (9:00 pm) etā e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.”

24 Ñies ichéitö: “Kabaio yulö Pablo tsumi. Itsúmi kkö'nú buaë dömi s'wökir Félix ska'.”
 25 Ie'pa ta comandante tö yëkküo patkëmi më Félix a. Ikitule yëkküo kî e' tö iché i' es:

26 “A Félix, s'wökir kibi. Ye' dör Claudio Lisias. Yëkküo i' shtéyö be' a. Be' shké'wéyö. 27 Judiowak wökirpa tö wëm i' klöo'wa iminerak ittökwa. Erë mik ye' wa ijchënewa tö ie' dör romawak, etä ye' mía ye' ñippökwakpa ta ta itsatkée sa' tö. 28 Ye' kî ikiane jchenukwa tö ì kî ie'pa tö ikkateke. E' kuëkî itsëmiyö judiowak wökirpa wörki. 29 Ie'pa tö ikkaté ie'pa ttè dalöiëno kitule, ese kî. Erë kë ye' wa ì sulu kune ie' kî ittowaie ö iwötoie s'wöto wé a. 30 Erë ye' wa ijchënewa tö judiowak wëlepa kawö mé ñi a ittowaie, e' kuëkî ye' tö ipatkëbitü be' a. Ñies ye' tö ichétke ikkatökwakpa a tö ì kî ie'pa éna ikkatak, e' chö be' wöshaë.”

31 Etä ñippökwakpa wa Pablo mítser nañewe wës ie'pa a ikéwö mëne es. Ie'pa demi ká kiè Antípatris eë. 32 Bule es ta ñippökwakpa dami klö wa, e' èltëpa biteane ñippökwakpa wé a. Etä ieltëpa dami kabaio kî, e'pa wa Pablo mítser. 33 Mik ie'pa demirak Cesarea eë, etä ie'pa tö yëkküo mé iwökir kibi a. Ñies Pablo méitörak ia. 34 Iwökir kibi tö yëkküo sué one etä ie' tö

Pablo a ichaké: “¿Wé be' datse?” Mik ie' wa ijchënewa tö idatse Cilicia, 35 etä iché ia:

—Mik be' kkatökwakpa deb-itü etä be' ttè ttseraëyö.

Etä ie' tö Pablo wötökwa patké s'wöto wé tso' u bërie yö' blu' Herodes tö ká e' wökirpa a e' a. Eë iwötéwarakitö.

24

Pablo e' tsatké Félix wörki

1 Ká de skel etä sacerdote kibi kiè Ananías, e' demi Cesarea judiowak kuëblupa wëlepa ta Pablo kkatök. Ñies wëm eköl kiè Tértulo, e' de ie'pa wa ie'pa ttekölie Pablo kkatök Félix a. 2 Mik Pablo debitü etä Tértulo tö ikkatémi. Ie' tö Félix a iché:

A këkëpa s'wökir kibi, be' ttè dikia ká taië sa' serke bëre ñita. Be' erbikö buaë, e' wa be' tö sa' wakpa kímé taië. E' kuëkî sa' tö wëstela chë be' a. 3 A Félix, këkëpa taië, be' tö sa' kimeke taië, e' kuëkî këkraë ká ulitane kî sa' tö wëstela chë taië be' a. 4 Kë ye' éna be' kawö chöwak taië, erë be' we'ikëyö, sa' ttö ttsö bërbër ë er bua' wa. 5 Sa' wa ijchënewa tö wëm i' dör pë' suluë. Ie' shköke ká wañe judiowak shutiuk ñi kî as iñi blabatsölor. Ie' dör Jesús Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. 6-7 Ñies ie' éna Skököl wé ia'wakka ñaie. E'

kuęki sa' tō iklō'wéwā.* 8 Be' wák a ie' chakirmi, es be' wā ijchermi tō i kī sa' tō ikkateke, e' dör mokië.

9 Judiowak tso' ee, e'pa ulitane tō Pablo kcateke ñittsëë, 10 Eta Félix tō ie' a kawō mé ttoie ta ie' tō iché:

—Ye' wā ijcher tō ká iaiaë be' dör ká i' wakpa ttë shulökwak. E' kuęki ye' ttsë'ne buaë e' tsatkök be' wörki.

11 Be' wák wā ijchermi tō ye' dë'rökä Jerusalén Skëköl dalöiök, e' kī ká detke dabom eyök kī böt (12). 12 Ie'pa kē wā ye' kune yi ta ñi chök. Ie'pa kē wā ye' sune pë' shutiukka Skëköl wé a, ñies judiowak ñi dapa'wō wé malepa a, ñies Jerusalén kos a. 13 İ kos kī ie'pa tō ye' kcateke, e' kē yërpa ie'pa a yësyësë be' a.

14 Erë ye' tō be' a iché tō Jesús dör ñalā chökle, e' tté wa ye' tso' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa Këköl dalöiök. Ie'pa tō iché tō ttë e' kē dör buaë. Erë ñies i kos kitatbak yëkkuö kī Moisés ena Skëköl ttekölpa tō, e' klö'wé ye' tō. 15 Ñies ye' erblöke Skëköl mik wës ie'pa es tō se' yësyësë ena se' suluë duowā e' shkerdakane. 16 E' kuęki kekraë ye' e' chöke senuk buaë Skëköl wōa ena sulitane wōa as kē ye' er tō ye' kkatō i kī.

17 “Ye' mîne sené duas tajë kē dë'ia ië, e' ukuöki ta ye' dene ië ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Ñies ye' dene iyi muk Skëköl

a idalöioie. 18 E' kanéuk ye' tso' Skëköl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tō. Ye' e' batse'wétke wës sa' ttë kitule tō iché es. Eë pë' kē ku' tajë. Kē yi shutineka. 19 Erë judiowak wëlepa datse Asia, e'pa tso' ee. E'pa éna ye' kkatok ilé kī, e' ta warma ie'pa kawōta shkökrö ië ye' kkatök. 20 Ie'pa kē shkakrö, e' ta as ië itso'rak e'pa tō ichö tō i sulu kué ie'pa tō ye' kī mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. 21 Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttë i' ë yë' ye' tō aneule: ‘S'duowā e' shkerkane e' klö'wéyö, e' kī a' tso' ye' kkatök i'ñe.’ ”

22 Jesús dör ñalā chökle e' ttë jchertke buaë Félix wā. E' kuęki mik i ché Pablo tō, e' ttsëitö ta ie' kē kī ttë i' kianeia ttsë. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kië Lisias, e' de, e' wa ye' tō a' ttë shulë.

23 Eta Félix tō capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wës kē s'wötëule es. Kawō mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

24 Bökki es ta Félix debitune ilaköl kië Drusila e' ta. E' dör judiowak. Félix tō Pablo tsuk patké. Pablo tō s'kawōta erblök Jesucristo ë mik e' wā paké Félix a. E' ttsök ie' tso'. 25 Erë mik Pablo tō sene yësyësë ena e' kkö'nè sene sulu yöki ena s'shulir aishkuö

* 24:6-7 Yëkkuö kitule ká iaiaë wëlepa tō ttë i' kī méka ttë i' wa: Sa' kī ikiane shulë wës sa' ttë dalöiëno tō iché es. 7 Erë shkëkipa wökir kibi kië Lisias, e' debitu ta iyëttsa sa' ulā a kësik wa. 8 Ie' tō sa' a' iché tō Pablo kkatökwakpa kawōta ikkatök be' wörki.

ta e' wà paké, eta e' tō Félix tkiwéwa. Ie' tō iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawō kune e' wa ye' tō be' kiène.

²⁶ Ñies Félix tō ipaneke tō Pablo mú tō inukōl watkè ia iomine bër, e' kuëki ie' tō Pablo kiekerō kekraë ttök ie' ta. ²⁷ Es itka dō duas bök. E' ukuöki ta Félix kë kaneblöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak ta, e' kuëki Pablo méatitō wötéule s'wōto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

¹ Festo demi Cesarea kaneblok s'wökirie e' ki ká de mañat ta imía Jerusalén. ² Ee ta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa kibipa, e'pa tō Pablo kkaté Festo a. ³ Ie'pa tō ikié ie' a: “Sa' kímú er bua' wa. Kawō mú Pablo tsöbitu íe Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala ki. ⁴ Erë Festo tō iüté:

—Pablo tso' Cesarea wötéulewa s'wōto wé a. Ee ye' mi'ke kukuie. ⁵ Ì sulu wamblé ie' tō, e' ta as a' wökirpa mi' ye' ta Cesarea ie' kkatök ee.

⁶ Festo sené Jerusalén ká pàkōl (8) ká dabom (10) e' ulatök ta imíane Cesarea. E' bule es ta ie' e' tkéka ikula' ki ttè shulo wé a. Eta Pablo tsuk patkéitō shulè. ⁷ Mik Pablo dewa, eta judiowak datse Festo ta Jerusalén, e'pa dewa ie' o'mik ta ikkaté íyi suluë taië ese ki. Erë ie'pa kë a iwöklönuk yës tō e' dör

moki. ⁸ E' ukuöki ta Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tō iché ia:

—Ye' kë wa ì sulu wamblène yës judiowak ttè dalöieno ki, ñies Skëköl wé ki, ñies Roma wökir kibi e' ta. Ekkëpa kë yëule ye' wa suluë.

⁹ Erë Festo atak buaë judiowak ta, e' kuëki ie' tō Pablo a ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén as ye' tō be' shulö ee?

¹⁰ Ie' tō iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' ttè shulo wé a. Íe a' kawōta ye' shulök. Be' wa ijcher buaë tō ye' kë wa ì sulu wambléule judiowak ta. ¹¹ Erë ilè sulu wambléyö, ese kué a' tō, e' ki ye' kawōta ttèwa, e' ta ye' ttōwa. Erë ì kos ki ie'pa tō ye' kkateke, e' kë yëne, e' ta kë yi kawōta ye' muktsa ie'pa ulà a. E' kuëki ye' tō ikié tō Roma wökir kibi as e' wák tō ye' shulö*

¹² Eta Festo tté ipattökwakpa ta eta ichéitō Pablo a:

—Buaë be' ikiétke tō Roma wökir kibi tō be' shulö. E' kuëki ye' tō be' patkekemi Roma as ie' be' shulö.

Festo tō Pablo tté paké blu' Agripa a

¹³ Ká tka wekké alè e' ukuöki ta blu' kiè Agripa e' demi Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta Festo tkëneka ká wökirie e' kéwö tkö'uk. ¹⁴ Ie'pa e' tséat ká taië. E' dalewa Festo tō ì tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa a: Ie' tō iché ia:

* **25:11** Pablo dör romawak e' kuëki ie' a kawō ta' ikiök Roma wökir kibi a tō e' tō ishulö. Roma wökirpa tsitsir kë a iwöklönuk.

—Ie wēm tso' eköl méat Félix tō wõtēule s'wōto wé a. ¹⁵ Mik ye' bak Jerusalén, etā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa, e'pa debitu wēm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitō as ye' iwömüttsa ttèwa. ¹⁶ Ye' tō ie'pa iutē tō romawak wōkirpa kē yi tteta'wa, kam ie' tsatkō ikkatōkwakpa tā ñi wōshaē e' yōki. ¹⁷ E' kuēki mik ie'pa debitu iē, etā kē ye' kawō chōone. E' bule es tā ye' e' tkéka ye' kula' ki ttē shulo wé a tā wēm e' tsuk patkéyō. ¹⁸ Erē mik ikkatōkwakpa debitu, etā ie'pa kē wā ikkatēne iyi sulu ki wēs ye' ibikeits es. ¹⁹ Ie'pa tō ikkaté wēs ie'pa Skököl dalöieke ese ki. Ñies wēm kötēwā kiē Jesús, e' ché Pablo tō tō itso' ttsé'ka, ese ē ki ie'pa tō ikkaté. ²⁰ Ye' kē wā ijcher wēs yō ttē e' wē, e' kuēki ye' tō Pablo a ichaké: “¿Be' shkak Jerusalén as eē be' shulir ttē i' ki?” ²¹ Erē ie' ikié tō as se' wōkir kibi tō ishulō. E' kuēki ye' tō ikéwō mé tō as itkēr wõtēule dō mik ye' tō ipatkekemi etā.

²² Etā Agripa tō iché Festo a:

—Ye' éna wēm e' ttō ttsak ñies.

Tā Festo tō iutē:

—Bule bö ittseraē.

²³ Bule es tā Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawā u a shkōrami wēs kēkē taiē es. Ñippōkwakpa wōkirpa ena ká e' kēkēpa dalöiērtā' taiē, es-epa debitu ie'pa tā ñies. Etā Festo tō Pablo tsuk patké ²⁴ tā ichéitō:

—A blu' Agripa ena kēkēpa ulitane tso' iē se' tā, iē wēm dur eköl kiē Pablo. Judiowak kos tō ie' kcateke ye' a Jerusalén ñies iē Cesarea. Ie'pa kē shtrirta'wā ye' a ikiök aneule tō ikéwō müttsa ttèwa. ²⁵ Erē ye' a tā ie' kē wā i wamblēne i ki yō ittōkwa ipatkēmi. Erē ie' wák tō ikié as Roma wōkir kibi tō ishulō. E' kuēki ye' tō ibikeitsbak patkēmi eē. ²⁶ Erē kē i kune ye' wā shtëmi yēkkuō ki mēmi s'wōkir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kuēki ye' wā idebitu a' wōrki, bua'ie be' wōrki, as be' ichakō. Ima be' ichē, e' ukuōki tā iyēkkuō shtëmiyō. ²⁷ ¿Wēs ye' tō yi patkemimi shulē kē wayēule tō i ki ikkatērke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wōrki

¹ E' ukuōki tā Agripa tō Pablo a iché:

—Be' ttō e' tsatkoie.

Etā Pablo ulà kéka tā ittēmitke i' es: ²⁻³ “A blu' taiē Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaē be' wā. Ñies ttē i' ki sa' ñi chōke, e' jcher buaē be' wā. E' kuēki i'ñe tā ye' ttsé'ne buaē e' tsatkōk be' wōrki i kos ki judiowak tō ye' kcateke, e' yōki. Es ikiéyō be' a tō ye' ttō ttsō enaē.

⁴ “Se' wakpa kos wā ijcher buaē tō wēs ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula etā. ⁵ Ñies ie'pa wā ijcher buaē tō kekraē ye' dōr fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skököl ttē dikia yēsēsē

se' wakpa malepa tsata. Ie'pa k_i ikiane, e' ta ie'pa to ichemi to moki ye' dor fariseowak. ⁶ Skëköl kablë' se' yëpa bak ká iaiaë e'pa a to s'duowa e' shkerdakane, e' wà panekeyö moki, e' k_i ie'pa tso' ye' kkatök i'ne ta. ⁷ Se' dor Israel aleripa e' ditsëwöpa doka dabom eyök k_i bö (12), e'pa to iwà paneke nies er moki wa. E' kuëki ie'pa to Skëköl dalöie e' wakanewekerakitö nie nañeë kekraë. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyö wes se' wakpa malepa es, e' ta çì k_i ie'pa tso' ye' kkatök? ⁸ Çì kuëki a' ibikeitseke to s'duowa e' kë shkenukkane Skëköl a'?

⁹ "Ye' wák bak ibikeitsök to ye' kawöta i kos or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' tté wöklö'woie. ¹⁰ Es ye' to iwamblë' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa to ye' a kawö me' iwamblöie. S'batse'rupa taië wötë'wa ye' to s'wöto wé a. Kë dor e' ë, nies mik ie'pa ttekerakitö, eta ye' a ta e' dor buaë. ¹¹ Taië ie'pa we'ikyö se' ni dapa'wo wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blë' ie'pa k_i taië. Ye' to ie'pa tötë'rö tkörö ká bár k_i we'ikë.

¹² "Sacerdotepa wökirpa to ye' a kawö me' ena ye' patkë' ese wamblök Damasco, e' wakanëuk ye' mirwa. ¹³ Erë, a blu', ñala k_i dibata a ta ká jai a ye' to i suë bö'wöie e' tköka diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik nies. ¹⁴ Sa' kos anere iski

ta ittö ttséyö e' to iché ña hebreoie: 'A Saulo, a Saulo, çïök be' ye' we'ikeke? I sulu wamblekebö ye' k_i e' wa be' wák e' muketsa we'ikë wes iyiwak kë shkak ppësö kal wa es.' ¹⁵ Ye' to ie' a ichaké: 'A Skëképa, çbe' dor yi?' Ie' ye' iutë: 'Ye' dor Jesús, e' we'ikekebö. ¹⁶ Erë be' e' duöka. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kanëblök ye' a. I kos suëbö i'ne ena i kos kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a. ¹⁷ Ye' to be' patkeraë be' yamipa a ena pë' kë dor judiowak esepa a. Ye' to be' tsatkeraë ie'pa ulà a. ¹⁸ Ye' to be' patkeraë ie'pa wöa ká ñi'uk as ishkörak Skëköl ta ká ñi a, kë ku'ia klöulewa stui a Satanás ulà a; nies as inuì olo'yardak iki as idörak Skëköl icha batse'r e'pa k_iie ierblërak ye' mik e' wa.'

¹⁹ "A blu' Agripa, i yëne ña ká jai a e' wawéyö. ²⁰ Jesús tté buaë tsá pakéyö Damasco wakpa a, e' ukuök_i ta yö ipaké Jerusalén wakpa a nies ká malë tso' Judea e' kos wakpa a. Nies ipakéyö pë' kë dor judiowak esepa a. Ye' to ie'pa kos patté: "A' er mane'ú Skëköl a. A' senú buaë yësyësë ikkachoie to moki a' er mane'wëtke ie' a." ²¹ E' kuëki se' yamipa judiowak e'pa to ye' klöo'wa Skëköl wé a ttëwa. ²² Erë dö ikkë ta Skëköl to ye' k_imé, e' kuëki ye' tso'ia ie' tté pakök sulitane a, s'dalöiërta' taië esepa a, nies se' esepa a. I yë'atbak Skëköl ttekölpa ena Moisés, e'pa to

tö itkōraë, e' ë pakekeyö. Kë ye' wā ttè kuā'kī pakane. ²³ Ie'pa tö iyë'at tö wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' kawōtā ttèwā. E' ukuōkī tā ie' shkerdakane keweie sulitane yōkī, tā s'tsatko tté pakeraëitō judiowak ā ena kā ulitane wakpa ā. Ttè e' dör wēs bö'wö es se' er ñi'woie.”

Pablo tö Agripa shkeñé erblök Jesús mik

²⁴ Es Pablo e' tsatköke e' shūā Festo tö iché ie' ā aneule:

—¡A Pablo, be' alíneka! Be' e' yué yëkkuö wa tajë, e' tö be' aliwéka.

²⁵ Erë ie' iüté:

—A këkëpa Festo. Ye' kë alíneka. Í chéyö e' kë dör alípa ttè, e' dör ttè moki. ²⁶ Se blu' Agripa tkër. Ie' wā ttè ikkë sūule buaë. E' kuekī kë ye' tkine ttök ie' wörkī. Íyi ikkë kōs kë wamblène blëulewā. E' kuekī ye' wā ijcher tö ie' wā íyi ikkë jcher buaë. ²⁷ A blu' tajë Agripa, ye' wā ijcher buaë tö be' tö ì yë'atbak Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé.

²⁸ Agripa tö iüté:

—Kë be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e' mane'uk Cristo kléie i' tā.

²⁹ Pablo tö iché:

—I' tā ö i' ukuōkī tā, erë Skëköl mú kī ikiar tö be' ena a' kōs tso' íñe ye' ttö ttsök, e'pa mú dör wēs ye' es, erë kë moulewā tabechka kicha wa wēs ye' es.

³⁰⁻³¹ Etā blu' ena s'wōkir kibi ena Berenice ena kōs itulur eē, e'pa ulitane e' kéka

míyal bánet ttök ñita Pablo tté kī. Ie'pa tö iché ñi ā:

—Wëm i' kë wā ì sulu wamblène ì kī ittèwasö, warma kë ie' kawōtā wötèwā.

³² Etā Agripa tö iché Festo ā:

—Wëm i' kë tö ichōpa: 'ye' patkōmi Roma wōkir kibi ā shulè', e'ma sō ièmmimi.

27

Pablo patkémirakitö Roma

¹ Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, etā Pablo ena pë' skà tso' wötëule, e'pa méraikitö wëm eköl kiè Julio e' ulà ā. Wëm e' dör ñippökwappa eruleë kiè Emperador Icha, e' capitán. ² Etā sa' e' iéka kanò ā. Kanò e' datse kā kiè Adramitio eē michoë Asia wé kanò irirke dayë kkōmik ese ā. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' tā ñies. Ie' datse Tesalónica atē Macedonia eē. ³ Bule es tā sa' demi Sidón. Julio tö Pablo sué er bua' wa. Ie' tö iémi s'yamipa serke eē, e'pa pakök as ì kiane ie' kī e' mù ie'pa tö ie' ā. ⁴ Sa' e' yéttsa Sidón mir wōwí, erë siwā' bitsirke darërëë wōiā. E' kuekī sa' míyal dayë nane kiè Chipre e' kke wé siwā' kë bitsirku' tajë e' ëka. ⁵ Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira atē Licia eē.

⁶ Etā eē capitán tö kanò datse Alejandría, e' kué etö. E' mi'ke Italia. Eē sa' e' mane'wé kanò e' etö ā tā sa' míyal. ⁷ Siwā' kuekī sa' mirwā kanò kī enaë, kanè tajë wa. Kā böt ö kā mañat alè etā sa' demi kā kiè Cnido wōshaë. Siwā' bitsirkeiā sa' kke, e' kuekī sa' tkami Salmona wōshaë tā sa'

tkami dayë nane kiè Creta e' wishet. ⁸ Sa' mí kanò k_i dayë kkō ē wa kanè tajë wa. Età sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chè wé kanò irirke buaë), e' atë tsinet ká kiè Lasea eë.

⁹ Sa' k_i kawō chó tajë ta yuëdiö dewatke. E' këska' ta kē se' a shkanukiä dayë k_i dö' ì sulu tkō s'ta. E' kuëk_i Pablo tō ipattérak:

¹⁰ —A kékëpa, yō isuë tō se' mirwa' i' età ì sulu tkōmi. Kanò i' ena dalì i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duödur.

¹¹ Erë capitán kē wa Pablo ttō iutëne. Ie' tō kanò wák ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttō iuté. ¹² Wé ie'pa kanò irine e' kē dör buaë yuëdiö tkō'woie. E' kuëk_i kanò wakpa kibiiepa tō ibikeitseke tō se' mú dömi Fenice yuëdiö tkō'uk eë, e' dör bua'ie. Ká e' atë dayë nane kiè Creta eë. Eë dayë atë noroeste ena sudoeste.

Siwa' bitsirke tajë dayë k_i

¹³ Età siwa' datse sur kke, e' bitsinemitke bërëbërë. Ie'pa tō ibikeitsè tō se' tkömimi, e' kuëk_i ie'pa e' yëttsa míyal Creta dayë kkō ē mik kanò k_i. ¹⁴ E' ukuök_i bet ta sèrkë bitsineka tajë datse nordeste kke, e' tërke kanò mik. ¹⁵ E' tō kanò uyémi. Sa' kē a kanò wöklöneia siwa' kke. E' kuëk_i sa' tō iémi as siwa' wa imítser sa' ta. ¹⁶ Sa' tkami dayë nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kē siwa' bitsirku' darërë shütë eë. Sa' kaneblé darërë, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muëwa buaë as kē imi'a dayë a. ¹⁷ E'

ukuök_i ta ie'pa tō kanò kibi ètö k_i payuëwa buaë tsa' wa. Ie'pa suane dö' kanò tkërka tsa'wö tso' tajë kiè Sirte, e' k_i. E' kuëk_i ie'pa tō datsi' ukuö tso' kanò shkōwoie, e' iéwa dayë a kanò wöklö'woie as imi' enaë. Ta ie'pa tō iémi as siwa' wa imi'. ¹⁸ Bule es ta siwa' bitsirkeia tajë, e' kuëk_i ie'pa tō dalì damirak iwa kanò a, e' tuléttsami dayë a. ¹⁹ Böiki es ta ie'pa tō iyi tajë tso' kanò shkōwoie, e' kibiie tuléttsa dayë a iwákpa ulà wa. ²⁰ Ká tka tajë età diwö kē wëneia bëkwö kē wëneia. Sèrkë tajë tërkeia sa' k_i. E' kuëk_i sa' tō ibikeitsé tō sa' duödurdaë, kē sa' tsatkërpaia.

²¹ Sa' tka ká tajë kē chkaule. E' kuëk_i Pablo e' kékä ie'pa tso' qos e' shua ta ichéitö:

—A kékëpa, a' tō ye' ttö ttsöpa, e'ma kē se' e' yënettsa Creta ena ì sulu tka se' ta, e' kē bak se' ta. Ñies kē se' iyi weinewa. ²² Erë i'ñe ta a' er kuú. Kē yi duöpawa. Erë kanò ē weirwami. ²³ Enia nañewe Skököl dör ye' blú dalöieke ye' tō, e' tō ibiyöchökwak patké ye' ska', ²⁴ e' tō ye' a iché: 'A Pablo, kē be' suanukiä. Be' kawöta shkökrö Roma wökir kibi e' ska'. Skököl er buaë ché be' a. E' kuëk_i pë' qos tso' be' ta kanò a, e'pa tsatkeraëitö.' ²⁵ A kékëpa, e' kuëk_i a' er kuú. Ye' erblöke Skököl mik. Ye' wa ijcher buaë tō ì qos tköraë wes Skököl biyöchökwak tō ye' a iché es. ²⁶ Erë siwa' tō se' patkeraë dö ká wele dayë kkömik.

27 Dayë kiè Adriático e' kī sa' dami siwā' wā wī'kē iō'kē. E' kī ká de domingo bötö e' nañewe ká shaböts etā kanò ñakökwakpa éna iane tō sa' dökette ká sí kī. 28 Ie'pa tō dayë shū ma'wé tō wekké idir dötsa iski tā ide metro dōkā dabom mañayök kī teröl (36). E' ukuökī tā wī'kie iskā ma'wénerakitō tā ide metro dabom böyök kī kul (27). 29 Ie'pa suane dö' ák tso' blubluë ese mik kanò tēr, e' kuekī tabechka tso' kanò wöklö'woie e' émirakitō tkël kanò ñakka dayë shūa. Tā ikiérakitō Skëköl a tō sa' kimú ká ñirke e' dalewa. 30 Erë kanò ñakökwakpa tō ibikeitsé: se' tköyalmi as se' e' tsatkö. E' kuekī ie'pa tō kanóla éwami dayë a. Ie'pa e' é tō ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklö'woie, e' ökmi kanò wökka dayë shūa. 31 Erë ì weke ie'pa tō e' biyö ché Pablo tō ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tō iché:

—Ie'pa tkayal, e' tā a' kē tsatkërpa.

32 Etā ñippökwakpa tō kanóla e' ttsé télor tā iémirak dayë a.

33 Ká ñirketke etā Pablo tō ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tō ì tkömi, e' kī domingo de bötö e' dalewa kē ì ñane a' wā yës.

34 A' kényö ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' tā a' kawöta ilè ñuk. Kē a' weirpa yës. 35 Pablo tté one, etā pan klö'wéitö et, tā wéstela chéitö Skëköl a. Sulitane wörki iblatéitö tā ie' wák tō itsá ñé. 36 Etā e' tō imalepa erkiöwé tā ichkérak ñies. 37 Sa'

dōkā cien böyök kī dabom kuryök kī teröl (276) seraa. 38 Ie'pa chké one kos ie'pa kī kiane ekké tā dali éyök ate e' tuléttsarakitö dayë a as kanò at öböbla. Dali e' dör trigowö.

Kanò jchënane

39 Ká ñine tā kanò ñakökwakpa kē wā dayë kkö suule. Erë ie'pa tō isué tō ttsa'wö buaë ulat tēr kanò ikloka. E' kuekī ie'pa tō ibikeitsétke tō kanò ma'üsö klëkā eë. 40 Etā iyi tso' kanò wöklö'woie, e' ttsé télor ie'pa tō émi dayë a. Etā kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttselor ie'pa tō. E' ukuökī tā datsi'kuö skékarakitö kanò wökka tā idökemitke dayë kkömik. 41 Erë ttsa'wö tkërka dayë dikia, e' kī kanò tkëne kuj. Tā kanò wökka bunewā ttsa'wö a, kē yënettsaia. E' dalewa dayë tērke kanò ñakka e' tō kanò tskélor tajë.

42 Wépa mir klöulewā e'pa kiane ñippökwakpa kī ttélur as kē itköyal ukule. 43 Erë capitán éna Pablo tsatkak, e' kuekī ie' kē wā ikéwö mène ittökulur. Ie' tō iché: “Wépa ukuo, e'pa e' ppölur kewe dayë a as e'pa dötsa ká sí kī. 44 As imalepa mi' kanò tak kī.” Es sa' ulitane dettsa ká sí kī buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta ee

1 Mik sa' dettsa etā sa' wā ijchenewā tō ká e' kiè Malta. 2 Ká e' wakpa tō sa' kiéwā buaë seraa. Kase suluë ena kalī yërke, e' kuekī bö' batsékarakitö tajë tā sa'

kiérakitö bö' baiklök. ³ Etä Pablo tö bö' ulatska shtë, e' tuleke bö' a. E' wöshaë ta tkabë sulusi e' yéttsa bö'ba yöki, e' tö Pablo kuéwa iulà kkue a, kë ewa. ⁴ Mik ká e' wakpa tö isuë tö tkabë moar Pablo ulà mik, etä ichérakitö ñi a: "Wëm i' wä s'kötulewä alè. Erë dayë a itsatkëne, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kë wä kawö mène ia as iser."

⁵ Erë Pablo ulà wöppé ta tkabë anewa bö' a. Kë wes Pablo dë'. ⁶ Wëkkë Pablo iërkeka ö wëkkë Pablo duömiwä etkëme, e' panuk ie'pa tso' sëraa. Erë ie'pa tö ipané tajë. Mik ie'pa tö isuë tö kë i bak ie' ta, etä ie'pa ibikeitséne kuä'ki. Ie'pa tö ichémi tö Pablo dör këköl wele.

⁷ Eë tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tö sa' kiéwa ena sa' sué buaë dö ká mañat. ⁸ Ta Publio yë, e' duöke duè dalölö wä ena ishütërke tajë. E' ie' teme'r. Etä Pablo miä iweblök ta ie' tö ikié S'yë a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuöki ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitu ta ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kueki ká e' wakpa tö íyi kakmé sa' a tajë. Mik sa' mitkene kanò ki ta i kos kiane sa' ki shkoie, e' kakmé ie'pa tö sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iëtö a. Eë kanò e' tö yuëdiö tköq'. E' datse Alejandría. Kanò e' kiè ie'pa këkölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kiè wa. ¹² Sa' miyal kanò e' ki ká kiè

Siracusa eë. Eë sa' sené ká mañat. ¹³ E' ukuöki ta sa' miyal ká kiè Regio eë. E' bule es ta sa' e' yélur Regio a. Siwa' bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká böt ta sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke eë. ¹⁴ Eë sa' tö s'yamipa welepa kué. Ie'pa tö sa' ké e' tsukat ie'pa ta domingo etö. Bata ekkë ta sa' demi Roma. ¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wä ijchertke tö sa' datse. E' kueki ie'pa de sa' ñaletsuk dö wé dali wé tso' tajë kiekerakitö Apio eë. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporö Wé Mañat eë. Mik Pablo tö ie'pa sué ta wéstela chéitö Skököl a ta ittse'neka buaë. ¹⁶ Mik sa' demi Roma, etä Roma wökirpa tö ie' ké senuk u etkue a ekörla, erë ishköki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tö Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' ki ká de mañat, etä ie' tö judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkè. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tö iché iarak:

—A yamipa judiowak, kë ye' wä i sulu wamblène se' wakpa ki. Ñies kë ye' wä i sulu wamblène se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' ki. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitö Roma wakpa ulà a. ¹⁸ Roma wakpa tö ye' ichaké iskië, erë kë ie'pa wä i sulu kune ye' ki ye' ttowaie. E' kueki ie'pa éna ye' akmi. ¹⁹ Erë judiowak kë ki ikiane tö ye' èmi ie'pa tö. E' kueki ye' kawötä ikiök tö ye' patkö Roma wökir kibi a as ie' tö ye' shulö. Erë ye' kë wä i

tā' se' judiowak kkatoie. ²⁰ Ì paneke se' dör Israel aleripa e'pa tö, e' kuekì ye' tkër íe moule. Nies e' kuekì ye' tö a' kiök patké a' suöie ena ttoie a' tā.

²¹ Ie'pa tö iché ia:

—Judea wakpa kë wā yëkkuö patkéule sa' a be' choie yës. Nies sa' yamipa datse Judea, e'pa kë wā ì sulu yëule sa' a be' kī. ²² Sa' wā ijcher tö ttè pa'alì i' pakè be' tö e' cheke suluë sulitane tö ká wa'ñe. E' kuekì sa' kī ikiane ttsè tö çima be' tö ibikeitseke?

²³ Ie'pa tö kawö skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kèwö de, etā ie'pa dapanekā tajë Pablo ska'. Ie' tö ì blúie Skëköl tso' e' tté paké bla'mi dö tsálij. Ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kī e' wa ie' tö ie'pa pablé tajë as ie'pa tö iklö'ù tö Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. ²⁴ Ie'pa welepa tö tté paké Pablo tö, e' klö'wé. Erë welepa kë wā iklöone. ²⁵ Ie'pa kë wā ibikeitse ñikkëë, e' kuekì imítkerak erë Pablo tö ttè i' bata ché iarak:

—Ì yë' Wiköl Batse'r tö a' yëpa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dör mokì. Skëköl tö iché ia:

²⁶ 'Be' yú tā ichö ká i' wakpa a. A' tö ittseraë je', erë kë a' éna iwà anak.

A' tö iwebleraë je', erë kë a' tö isuëpa.

²⁷ Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluë, e' kuekì.

Ie'pa tö ikukuö wötéwā as kë iwattsër.

Ie'pa tö iwöbla tsimiwéwā as kë iwawër.

Ie'pa kë éna iwà anak.

Ie'pa kë shkakne ye' ska' as ye' tö ibua'üne.*

Es Isaías tö iyë'at. ²⁸⁻²⁹ A' wā ijchenú tö i' ukuökì tā Skëköl tö s'tsatkè e' tté tso'tke paké pè' kë dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tö iklö'weraë.

³⁰ Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuekeitö eë. Sulitane mi'ke ie' weblök tā eë ie' tö ikiéwā. ³¹ Ie' tso'ie ì blúie Skëköl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Skëképa Jesucristo tté wa. Kë yi wā ie' wöklöone. Kë yi wā ie' tsirione yës.

* 28:27 Isaías 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Welepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö etä ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bak e' ukuöki ta. Ie' ikkeyè' tajë shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erë kë ie' a kawö kune shkoie. E' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit patkëmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö ì o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiiepa kë dör Israel aleripa erë Israel aleripa erblé Cristo mik esepa e' iè'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblé Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klöo'bak Skëköl tö keweie e' kuëki ie'pa dör ibua'ie pè' kë dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kuëki ie'pa kë ñi sini'küne.

E' kuëki Pablo ki ikiane kkachè ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies ë Skëköl wöa. Israel aleri ö kë idör ileri e' dör ñies ëme. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl watè'ttsa e' kuëki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaë e' ë wa Skëköl tö se' tsatkëmi ñikkëë, Israel aleripa ena kë idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblé Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaë yësyësë es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöiëno e' dalöiè

wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaë yësyësë es. Erë Pablo tö ie'pa a iché tö e' kë dör es. Se' kë a ì onuk Skëköl ttsë'woie buaë as se' tsatköitö. Erë Jesús mik erblé e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö iché yëkkuö i' ki.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaë kkayè' Skëköl tö e' pakök.

² Ká iaiaë Skëköl kablè' tö tté buaë ñe' kkayërdaë, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki. ³ Tté buaë ñe', e' dör ilà Skëkëpa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri. ⁴ Erë mik ishkenekane, etä e' wa ikkayëne Wiköl Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' tajë e'.

⁵ Ie' batamik Skëköl er buaë ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kanëblök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ne pè' kë dör judiowak esepa kur ie' ttö iutök erblé ie' mik e' wa. ⁶ Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie. ⁷ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër tajë Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kíie. S'yé dör Skëköl ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a

⁸ Kewe ye' iché tö a' erblé Jesús mik e' tté buneká ká wa'ne. E' kuëki wëstela chekeyö Skëköl a Jesucristo

ttō wa a' ulitane kī. ⁹ Skëköl a ye' kanëblöke ye' er kōs wa ie' alà tté buaë e' pakök, e' wák wa ijcher tō kekraë ye' er arke a' ska'. ¹⁰ Kekraë ie' a ikiekeyō tō ie' kī ikiane, e' ma as bata ekkë tā ie' kawō mù ye' a shkoie a' pakök. ¹¹ Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kimak as a' er diché kī iër buaë Skëköl Wiköl wa. ¹² E' wà dör tō se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché ið buaë.

¹³ A yamipa, ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō taië ye' iler-itsé shkoie a' pakök, erë dö ikkë tā ye' wötkërke. Ye' kī ikiane tō kanè me' Skëköl tō ye' a e' wà döttsa buaë a' shua wes ká malepa wakpa shua idè'ttsa es. ¹⁴ Ye' ittse tō ye' kī kanè tso'ia Jesús tté buaë pakök sulitane a. Kë ye' tkine tō s'dalöiër tā' taië ese idir ö s'ësepa idir ö s'yöule ö kë s'yöule idir. ¹⁵ E' kuëkī ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaë pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaë dör Skëköl diché taië s'tsatkoie e'

¹⁶⁻¹⁷ Jesús tté buaë e' wa Skëköl a wépa kōs tō iklö'wé esepa tsatkërmi. E' kuëkī ye' kë jaëne tté e' kī. Tté e' pakane judiowak a kewe, e' itökī pë' kë dör judiowak esepa a. Tté e' tō ikkachè se' a tō wes Skëköl tō se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es. Se' klö'wëitö es se' erblé Jesús mik e' wa. E' è wa ie' tō se' klö'wëmi es. E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: "Yi

dör yësyësë iërblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaë."*

Sulitane kī ì sulu nuí tso' Skëköl wōa

¹⁸ Skëköl tso' ká jai a, e' tso' wépa tō ì sulu wambleta' ena kë ser yësyësë esepa we'ikök. E' wa ie' tso' ikësik kkachök. Ì sulu kōs wambleke ie'pa tō, ese tō ie' tté mokī e' wöklö'weke. ¹⁹ Kōs s'éna iane tō wes ie' dör, e' kkayë' ie' wák tō ie'pa a, e' kuëkī buaë ie'pa wā ijcher. ²⁰ Kewe tā ie' tō ká i' yō'at, e'tami sulitane wā ijcher tō wes ie' dör. Ie' kë wërta' erë ì kōs yō'itö e' wa iwënewa buaë tō ie' dör Skëköl, ñies tō ie' diché kë erta'wa. E' kuëkī kë ie'pa a iyënuke tō kë sa' wā ijcher. ²¹ Erë ie'pa wā ijcher buaë tō ie' tso'tke, erë ie'pa kë wā ikikaneka wes ikawōta kikëka es. Ñies ie'pa kë wā wëstela yëne ie' a. E' skéie ì bikeitseke ie'pa tō ese kë wà tā'. Ie'pa erbiköke kōs ese dör sulu éme. ²² Ie'pa e' chō tō ie'pa wā íyi kōs ese jcher buaë, ñermata ie'pa ianewa kë kabikeitsōta'. ²³ Ie' olo tā' taië kë erta'wa, e' kë dalöiëne' ie'pa wā. E' skéie ie'pa tō s'duōta'wā ese diököl dalöieke. Dö kal ö ák yöule dùie ö bakaie ö talokie ese dalöiekerakitö ie' skéie. ²⁴ E' kuëkī Skëköl tō ie'pa émi e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa kī ikiane es. Es ie'pa ñi dalösewéwā íyi s'jaëwè taië ese wa. ²⁵ Ie' tté mokīe e' olo'yéraitö, e' skéie kache tté è klö'wëkerakitö. Íyi

* 1:16-17 Habacuc 2.4

yö'at ie' tō ese ē dalōiekerakitō skökōlie, kē dör ie' wák dalōiē. Ie' ē kī kikēka mēne buaē kekraē. Es e' idir.

²⁶ E' kueki Skököl tō ie'pa émi e' ya'uk wes ie'pa er sulu kī ikiane es. Dō alakōlpa e' mane'wéttsa kē senakia wēpa tā wes imeneat es. Ie'pa senéka nīta iwakpa ē. ²⁷ Es nīes wēpa kē senakia alakōlpa tā. Ie'pa e' mane'wéttsa. Suluē ie'pa éna senakka iwákpa ē nīta. E' dör jaē tajē. Ie'pa e' ya'u sulu es, e' nuī kī iwákpa weirke siarē wes ikiane we'ikē es.

²⁸ Ie'pa kē éna Skököl bikeitsak, e' kueki ie' tō ie'pa émi i suluē e' ē bikeitsök as i kē wamblök s'kàne ese wamblörakitō. ²⁹ Es ie'pa er sulunewa da'aie. I sulu kos e' wambleke ie'pa tō tajē. Ie'pa wōttsērke tajē. Ie'pa e' wamblöke suluē. Ie'pa ukyērke imalepa tā. Ie'pa s'ttekewa ena nī wōñakköke suluē ena s'kitō'weke tajē. Kekraē ie'pa er me'rie i sulu ē kī. Ie'pa biyöblöke nī kī. ³⁰ Ie'pa tō s'malepa cheke suluē. Sulu ie'pa éna Skököl ar. Ie'pa e' kkeökeka tajē e' ttsökeka tajē ena kē tkirku' imalepa kī. Íyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tō, ese wamblekerakitō. Ie'pa kē tō imi ena iyē ttō dalōieta'. ³¹ I dör buaē e' kē ane ie'pa éna. I uk ie'pa kablé e' kē waweta'itō. Ie'pa kē éna yi dalērtā'. Kē yi sueta' er siarē wa. ³² Erē ie'pa wa

ijcher buaē tō Skököl ttē dalōiēno tō ichē tō wēpa tō íyi ekkē wambleke esepa kī duēwa kiane, erē ie'pa tō iwamblekeia. E' kīie tā ie'pa wa buaē iwēr tō s'malepa tō iwamblē.

2

Skököl tō sulitane shuleraē nīkkēē

¹ A' isie* tō pē' chéyō nē'sepa kichatekettsa, esepa kē a i yēnuk e' tsatkoie Skököl wörki. I sulu kos wambleke ie'pa tō ese wambleke a' tō nīes. E' kueki mik a' tō ie'pa kichatéttsa, eta e' wa a' wákpa tso' e' kichatöktsa. E' kueki kē a' a e' tsatkēnuk. ² Se' wa ijcher tō Skököl tō s'shulē yēsyesē, e' tō se' e' wamblō sulu es esepa kos kichaterattsa. ³ A' tō i sulu wamblé wes wēpa kichatéttsa a' tō es, e' tā ¿wes a' ibikeitsemi tō Skököl kē tō a' kichatepattsa nīes? ⁴ A' tō ibikeitseke es, e' tā e' wa ie' er buaē se' tā, e' watöktsa a' tso'. Ie' tō se' anewekeia tajē, ie' kē tō se' we'ikē bet. Ie' er buaē a' tā, e' tō a' dalē'ttsekeia buaē, e' wa ie' tso' a' ulaiök as a' er mane'ù ie' a, ¿e' kē jcher a' wa? ⁵ Erē a' er darērēē. A' kē éna er mane'wak ie' a, e' nuī kī a' tso' Skököl kēsik e' kī kiök e' kī. Mik ie' s'shuleraē e' kēwō de eta ie' tō s'shuleraē yēsyesē. ⁶⁻¹¹ Sulitane dör nīes ēme ie' a, e' kueki ie' tō iské meraē eköl eköl a wes s'ser es. Wēpa e' chöke kekraē i buaē uk,

* **2:1** Versículo i' a Pablo ttökemi judiowak tā. E' wēnewa bua'ie verículo 12 ena itöki itso' e' kī.

tso' ilo ena ikikèka ena sene michoë yulök, esepa ulä a sene michoë döraë. Erë wépa tkirke iwák ë kī, e' wamblö sulu, kë tö ie' ttè mokī dalöië, esepa we'ikeraëitö kësik wa da'a. Wépa e' wamblö suluë esepa kos weirdaë siarë kewe judiowak e' ukuöki ta sulitane, e' dalërdarak imik taië. Erë wépa serke yësyësë esepa kos a ilo ena ikikèka ena sene bërë e' merdaë taië kewe judiowak a e' ukuöki ta sulitane a.

12 Pë' kë dör judiowak esepa kë ku' Moisés ttè dalöiëno e' dikia. Ie'pa tö ì sulu wamblé, e' ta iweirdaë siarë erë ie'pa kë shulirpa ttè ñe' wa. Erë judiowak tso' ttè e' dikia, e'pa tö ì suluë wamblé e' ta ttè e' wa ie'pa shulirdaë. 13 Wépa tö ttè dalöiëno e' ttsé, e' ë kueki ie'pa kë klö'wépa Skëköl tö wes pë' buaë yësyësë es. E' skéie wépa tö ttè e' wà dalöié esepa klö'weraëitö es. 14-15 Pë' kë dör judiowak esepa kë wa Skëköl ttè dalöiëno kit Moisés tö yëkkuö kī e' jcher. Erë mik ie'pa tö ttè ñe' wà dalöié iwákpa wa ijcher e' kueki, eta e' wa iwënewa tö ttè dalöiëno tso' ie'pa er a. Ttè e' dikia ie'pa tso'. Ttè e' ë wa ie'pa er tö ie'pa a icheke tö ì dör buaë ì dör suluë. Ttè e' wa mikle ta ie'pa er tö ie'pa kcateke, mikle ta ie'pa tsatkeke. Ttè e' wa ie'pa shulirdaë. 16 E' tköraë aishkuö ta mik Skëköl tö ì kos tso' blëulewa se' er a e' shuleraë Cristo Jesús batamik

eta, wes ttè buaë pakekeyö e' tö ichë es.

17 Erë a' wélepa dör judiowak, esepa erblöke Moisés ttè dalöiëno e' mik. A' e' ttsöka tö a' dör Skëköl icha. 18 I'kiane ie' kī ese jcher buaë a' wa. A' yöule buaë ie' ttè wa, e' kueki ì dör ibua'ie e' shukitmi a' a wë. 19 A' ibikeitseke tö o'ka pautmi a' a buaë. E' dör wes s'wöbla kë wawër esepa ulaië es ö wes se' tso' stuī a esepa a bö'wö kkachè es. 20 A' wa ttè dalöiëno tso', e' dör ttè mokī ena iyi jcher taië e' tté. E' kueki a' ibikeitseke tö a' a se' kam yör esepa yörmī ena wépa kë wa ì jcher esepa wöblarmi. 21 E' dör es, e' ta ¿wes a' kë e' wöbla'ù? A' tö s'patteke tö kë s'kane akblök ta ¿wes a' akblöke? 22 A' icheke tö kë s'kawöta s'senewabak dalöseukwa ta ¿wes a' tö idalösewëke? İyi diököl tso' dalöië e' ar suluë a' éna ta ¿wes iyi tso' iwé a' e' ekibleke a' tö? 23 Ttè dalöiëno meneat a' a, e' wa a' e' ttsöka taië ta ¿wes a' kë tö idalöië? E' wa a' tö ie' dalösewéwa. 24 Wëe' Skëköl yëkkuö tö ichë: "Pë' kë dör judiowak, esepa tö Skëköl cheke suluë a' ukuömik."†

25 Mokī wépa tö Moisés ttè dalöiëno e' iuteke, esepa a itóttola kkuölit tëule tsir e' dör buaë. Erë yi kë tö iütè, esepa a kë idör ìie bua', e' dör wes kë s'wakyöule es. 26-29 ¿wépa dör judiowak chökle? E' kë dör iditséwö ë wa. E' kë dör iwakyöule iyese alè kī e' wa. Judiowak chökle e' dör wépa er yësyësë Skëköl wöa esepa,

† 2:24 Isaiás 52.5; Ezequiel 36.22

e' dör wēs ie'pa wakyöule ier a es. E' kē onuk ttè dalöiëno e' a. E' ormi Wiköl Batse'r ē a. Esepa wēr buaē Skëköl wa, kē dör s'ditsö wa. E' kuëkj pē' kē dör judiowak, kē wakyöule, kē wā Moisés ttè dalöiëno e' ku', esepa tö idalöié buaē, e' ta ie'pa sueraē Skëköl tö wēs judiowak wakyöule es erē kē iwakyöule moki. Pē' tö ttè dalöiëno e' dalöié, erē kē iwakyöule ichkà kī, esepa tö judiowak kē tö iiütē esepa kkateraē iki aishkuö ta, erē iwakyöule ena ttè dalöiëno tso' iwā.

3

¹ Yile tö ichakèmi: "E' dör es, e' ta çie bua' idir tö se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tēule tsir çie bua' e' dör?" ² Ye' iiütē tö e' dör buaē shütē ena iwà dör taië. I bua'ie dör tö Skëköl tö itte me'atbak judiowak ulà a. ³ Yēne tö ie'pa welepa tö ttè ñe' dalösewēwā, erē e' ē kuëkj çichemisö tö Skëköl kē ttö mokië? ⁴ Au, kē idör es. Erē sulitane kachömi suluë, erē ie' ttö mokië kekraë. E' dör wēs itso' kitule ie' yëkkuö kī es, e' tö ie' chē i' es:

"Sulitane isueraē tö be' ttö mokië.

Be' tté shulirmi, e' ta be' e' alōrakā be' kkatökwakpa kī."*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

⁵ Pē' welepa kē wā ijcher yësyësë, esepa tö icheke tö s'ser suluë, e' wa ikī wēnewā bua'ie tö Skëköl dör yësyësë

sulitane tsata. E' kuëkj ie'pa tö icheke tö e' nuí kī s'we'ikéitö, e' kē dör yësyësë. çEs idir? ⁶ Au, kē idör es. Skëköl chōpa kē dör yësyësë, e'ma çwēs ie' a sulitane shulirmi yësyësë?

⁷ Es yile tö ichakèmi: "Ye' kache wa Skëköl ttö mokië e' kīkarkeka taië, e' ta çie kuëkj e' nuí kī ye' kkatekeiaitö?" ⁸ E' chōpa es, e'ma sō ichèmi tö "i sulu kī wamblösö as e' wa i buaë kī dö taië." Welepa tö icheke tö ttè ese wa ye' tö s'wöbla'wēke. Ie'pa éna ye' wöakwa, e' kuëkj ie'pa tö ye' cheke sulu es. Erē ie'pa esepa kichatëttsā kiane.

Kē yi dör yësyësë Skëköl wōa

⁹ E'ma çie chemisö? Sa' dör judiowak çesepa dör buaē sulitane tsata? Au, kē idör es. Ikkachétkeyö a' a tö sulitane, judiowak ena wēpa kē dör judiowak, esepa kōs tso' sene sulu dikia. ¹⁰ E' dör wēs itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tö ichè:

"i kē yi ku' eköl wē'ia dör yësyësë Skëköl wōa!

¹¹ I dör buaē Skëköl a ese kē ane yi éna yēs.

Kē yi ku' Skëköl yulök.

¹² Sulitane tsī tröuke ie' yöki;

Ie'pa er sulunewā suluë.

Kē yi ku' eköl wē'ia i buaë ese uk.†

¹³ Ie'pa ttö suluë, e' dör wēs s'nu kélkuö kköppèe alar suluë es.

Ie'pa kkō kī s'kitö'wē me'rie.‡

Ie'pa kapakö e' dör wēs tkabë ichök kapöli es.§

* 3:4 Salmo 51.4 † 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3 ‡ 3:13 Salmo 5.9 § 3:13

Salmo 140.3 * 3:14 Salmo 10.7

14 Ie'pa tso'ie alibchök s'malepa k_i kësik wa.*

15 Ie'pa er me'rie s'ttëw_a ë k_i.

16 Wé ie'pa dami ee s'we'ikè ena s'er_iawè siarè ese mekearakitö.

17 Sene bërè ñalé e' kè su_le ie'pa w_a.†

18 Skököl dalöiè e' kè eri t_a' ie'pa w_a yës."‡

Es Skököl yëkkuö t_ö ichè.

19 Se' w_a ijcher t_ö ì k_{os} chè Skököl ttè dalöièno t_ö, e' chèitö wépa tso' idik_ia, esepa a. Ttè e' wa sulitane siw_a'blöwëkew_a Skököl t_ö. Ñies ttè e' t_ö ikkacheke t_ö sulitane k_i nu_i tso' ie' wö_a. 20 Ttè dalöièno e' dör ikkachoie se' a t_ö se' dör ì sulu wamblökwakpa. E' kuek_i kè yi a iyënu_ka: "ttè dalöièno iutéyö seraa, e' kuek_i Skököl kawöt_a ichök t_ö ye' dör pè' buaë yësyësè."

Wes Skököl t_ö se' klö'wèmi wes pè' buaë yësyësè es

(3.21-31)

21-23 Erè i'ñe t_a Skököl t_ö se' a ikkachétke t_ö wes ie' t_ö se' klö'wèmi wes pè' buaë yësyësè es. E' kè dör ttè dalöièno iutèsö e' wa. E' dör se' erblé Jesucristo mik e' wa. Wépa k_{os} erblé ie' mik, esepa klö'wé Skököl t_ö wes pè' buaë yësyësè es. Ñies Skököl yëkkuö k_{os} e' t_ö isini'kué t_ö mok_i idir. Sulitane dör ì sulu wamblökwak. Kè se' serk_y' buaë yësyësè wes Skököl olo t_a' tajè e' ser es. E' kuek_i sulitane dör ñies ie' wö_a. 24 Erè Cristo Jesús t_ö se' yé'tts_a ì sulu

ulà a. E' wa Skököl t_ö se' klö'wé wes pè' buaë yësyësè es. E' kè k_i se' ñark_y', e' dör ème. Es ie' er buaë ché se' a. 25 Ie' t_ö Jesucristo me'tts_a ttèw_a se' skéie e' pè' tène tajè se' nu_i olo'yoie. E' de se' ulà a se' erblé Jesús mik e' wa. E' wa ie' t_ö ikkaché t_ö ie' dör yësyësè. Ká iai_aè ie' t_ö sene suluè dal'ttsè'bitu enaè. 26 E' kèwö ska' t_a ie' kè w_a se' weine wes s'kawöt_a weinuk es. Erè se' nu_i patone Jesucristo weine e' wa. E' wa Skököl tso' ikkachök i'ñe t_a t_ö ie' dör yësyësè. Ñies ie' tso' ikkachök t_ö wes ie' t_ö wépa erblé Jesús mik esepa klö'wèmi wes pè' buaë yësyësè es.

27 E' dör es, e' t_a ¿ì wa se' e' tsökami Skököl wö_a? ¡Kè ì wa! Se' erblé Jesús mik, e' kuek_i ie' t_ö se' klö'wé wes pè' buaë yësyësè es. Kè idör ttè dalöièno iutèsö e' kuek_i. E' kuek_i kè se' a e' tsënu_ka ì wa yës. 28 Es se' t_ö ibata chéat t_ö Skököl t_ö se' klö'wé wes pè' buaë yësyësè es se' erblé Jesús mik e' kuek_i. Kè idör ttè dalöièno e' iutèsö e' kuek_i.

29 Erè ¿Skököl dör judiowak è Kèköl? ¿Ie' kè dör pè' malepa Kèköl? T_ö, ie' dör pè' kè dör judiowak esepa Kèköl ñies. 30 Ie' dör eköl ème. Wépa erblé Jesús mik esepa klö'wéitö wes pè' buaë yësyësè es. Kè ie' tkine t_ö judiowak idir ö kè idir judiowak. 31 Se' tsatkèrmi se' erblé Jesús mik e' wa, et_a ¿sö ichèmi t_ö Moisés ttè dalöièno e' kè diché t_a'ia? ¡Au,

e' kě dör es! E' skéie se' tō ikī ché mokī tō idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skéköl mik

¹ Eta sa' judiowak yě bak kiè Abraham, ¿ima e' chémisö? ¿Ì jchenewa ie' wa erblé Skéköl mik e' wa? ²⁻³ Skéköl tō Abraham klö'úpa wes pè' buaë yěsyēsē es i buaë wéitō e' kueki, e'ma buaë ie' a e' ttsèrmika. Erē Skéköl yékkuö tō iché: “Abraham erblé Skéköl mik, e' kueki iklö'wéitō wes pè' buaë yěsyēsē es.”* E' kueki ie' kě a e' ttsènučka yēs Skéköl wōa.

⁴ E' dör wes s'kanéblétke ese patuè es, e' kě dör kakmeule. E' dör ikanébletke e' ské. ⁵ Erē yile erblé Skéköl tō s'sulusipa klö'wèmi wes pè' buaë yěsyēsē es e' mik, e' ta ese klö'weraè Skéköl tō es, eré kě iwā ì buaë one e' tsatkoie.

⁶ Nies e' sini'ku' David tō. Ie' iché tō ayècha buaë wé klö'wé Skéköl tō wes pè' buaë yěsyēsē es, kě dör ì buaë wéitō e' kueki. ⁷ Ie' tō iyè:

“Wépa ki inuì olo'yé Skéköl tō ena itkōwéé ikī, jayècha buaë esepa!

⁸ Wépa kě chakepaia Skéköl tō inuì ki, jayècha buaë esepa!”†

Es itso' kitule.

⁹ Ye' ichakè tō wépa yè David tō ayècha buaë ¿esepa dör wépa wakyöule itóttola kkuölit tēule tsir e' wa esepa è? Au. Nies ie'pa dör wépa kě wakyöule esepa. Ye' ichétke

tō Abraham erblé Skéköl mik, e' kueki iklö'itō wes pè' buaë yěsyēsē es. ¹⁰ Erē ¿mik Skéköl tō iklö' es? ¿E' dör iwakyöne e' ukuöki ö e' yöki? Kě idör e' ukuöki, e' dör e' yöki. ¹¹ Ie' tō iklö'wé es ierblé imik e' kueki. E' ukuöki ta ie' kèitō e' wakyöök iwà kkachoie tō iklö'wéitō wes pè' buaë yěsyēsē es. Es ie' de wépa erblé Skéköl mik eré kě iwakyöule, esepa kos yě tsaweie. Es ie'pa kos klö'wé Skéköl tō wes pè' buaë yěsyēsē es. ¹² Nies ie' dör wépa wakyöule ena ierblö Skéköl mik wes ie' es kam iwakyöü e' yöki, esepa kos yě.

Skéköl tō ttè me' Abraham

a

¹³ Skéköl kablè' Abraham a ttè i' wa: “Ye' tō ká ulitane meraè be' a ena be' aleripa a.” Erē ie' kě wa imène Abraham a ttè dalöièno e' iutè wa. Iméitō ia ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klöne wes pè' buaë yěsyēsē es. ¹⁴⁻¹⁵ Mik Skéköl ttè dalöièno dalösewéwasö, eta e' nuì ki se' we'ikeraèitō. Erē ttè ñe' kě kunúpa, e'ma kě ì ta' dalösewèwa. E' kueki ì uk Skéköl kablè' Abraham a e' wà mú dō wépa tō ttè dalöièno e' wà iutè esepa a, e'ma erblé Skéköl mik ena ie' kablè' Abraham a e' kě dör ìe bua'.

¹⁶ E' kueki ì uk Skéköl kablè' Abraham a, e' wawéitō éme wes íyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tō iwé es er buaë choie sulitane a as iwà dō Abraham aleripa ulitane

* 4:2-3 Génesis 15.6 † 4:8 Salmo 32.1-2

ulà a. E' wà dör tō ì yēne Abraham a, e' kē dör wépa tso' ttè dalöiēno dikia esepa ē a. Nies e' dör wépa kos erblé Skéköl mik wēs Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skéköl mik esepa yēie. ¹⁷ E' dör wēs itso' kitule Skéköl yēkkuō kī es. E' kī Skéköl tō iché Abraham a: "Ye' tō be' tkéka ká tajē wakpa yēie." ‡ Skéköl dör s'duowa shke'ukkanewak e'. Ì kē ku' e' yuèmiitō ittō ē wa. Skéköl e' mik Abraham erblé.

¹⁸ Ì yē' Skéköl tō Abraham a wēsua kē iwà tkōpa suē. Erē Abraham tō iklö'wé mokjē ta iwà panéitō. E' kuēkī ie' de ká kuā'kī tajē e' wakpa yēie wēs ie' a iyēnebake es. Skéköl tō ie' a iyē': "Be' aleripa alördaē tajē." § ¹⁹ Tsir etā ie' kī duas de cien eyök (100). Ie' wā ijcher tō ie' ena ilaköl Sara dewatke kēkēpa alula kē dōpaia alä. Erē erblé Skéköl mik e' kē olo'yane ie' wā yēs. ²⁰ Ie' kē wā ibikeitsekā bötböt. Skéköl kablē' ie' a e' kē bikeitse ie' wā tō kē iwà tkōpa. E' skéie ie' kī erblé Skéköl mik ta ikikékaitō. ²¹ Ie' tō iklö'wé mokjē tō Skéköl wā diché tso' ì uk ie' kablē' ese woie. ²² E' kuēkī Skéköl tō iklö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es.

²³ "Skéköl tō iklö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es." Ttè e' kē kiteat yēkkuō kī Abraham ē a. ²⁴ Nies ikiteat se' a. Skéköl tō Skékēpa Jesús shke'okane e' mik se' erblé, e' ta nies ie' tō se' klö'weraē wēs pē' buaē yēsyesē es. ²⁵ Jesús

wōmenettsa ttèwā se' nuì kī, e' ukuökī ta ishke'okaneitō as se' klör wēs pē' buaē yēsyesē es.

5

Skéköl er buanene se' kī

¹ Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skéköl tō se' klö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es. E' kuēkī i'ne ta ie' er buanene se' kī Skékēpa Jesucristo batamik. ² Jesucristo batamik ie' er buaē ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaē chō se' a, e' a se' e' tkéwā darerē. Se' wā ijcher tō se' dōrami ie' ska' olo ta' tajē ie' ta ñita. E' wā paneke se' tō kröröe, e' tō se' ttsē'wēke buaē. ³ Erē kē dör e' ē, nies se' ttsērke buaē mik se' weirke etā. E' wā dör tō se' wā ijcher tō mik se' weirke, etā e' tō se' kī diché ieke idalē'ttsök er bua' wa. ⁴ Ì kos dalē'ttsésö er bua' wa e' wēr buaē Skéköl wa. Se' wēr buaē ie' wa, e' ta e' tō se' kē iwà kī panuk kröröe. E' kuēkī se' ttsērke buaē se' weirke e' shuā. ⁵ Wiköl Batse'r mēne se' a e' tō se' a ikkacheke tō Skéköl éna se' dalēr tajē, e' kuēkī ipanē ñe' e' kē tō se' eriawēpa.

⁶ Mik Skéköl tō ikéwō me' e' de, etā Cristo kōtewā se' nuì skéie se' tso'ia kē a e' tsatkēr e' dalewa. ⁷ Darerē idir se' a e' muktsa ttèwā o'ka skéie, erē imú dör pē' buaē yēsyesē ese. Isalema yile e' mumittsa ttèwā pē' buaē shute ese skéie. ⁸ Erē Cristo e' me'ttsa ttèwā se' skéie, se' bakia e' wamblök suluē e' dalewa. E' tō se' a

ikkacheke tō kōs Skëkōl éna se' dalër. ⁹ Ie' kōtewā ipě tēne tajë e' wa Skëkōl tō se' klō'wé wēs pē' buaë yēsyesē es. E' yitā buaë ie' wa se' tsatkërdaë Skëkōl kēsik yōki. ¹⁰ Mik se' bak Skëkōl bolōkpaie, eta ie' wák tō ier bua'wēne se' kī ilà ttèwā e' batamik. Erë i'ñe tã ie' er buanene se' kī, e' yitā buaë se' tsatkërdaë Cristo tso'ne ttsë'ka e' diché wa. ¹¹ Erë kē dōr e' ě. Skëkēpa Jesucristo batamik Skëkōl er buanene se' kī, e' kueki se' ttsë'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

¹² Wēm tsá yōne kiè Adán, e' wā sene sulu tsá dē'bitu ká i' a. Ie' dōr sulitane yéie. E' kueki mik ie' tō ì sulu tsá wamblë', eta e' dōr wēs sulitane tō iwamblë' ie' tã ñita es. E' tō sulitane wōme'ttsā ì sulu wamblök ena e' nuí kī duökwa. E' kueki duèwā de sulitane kī. ¹³ Kam ttè dalöiëno mer Moisés a, e' yōki ì sulu wamblënemibak je'. Erë e' kēwō ska' tã ttè dalöiëno kē tã', e' kueki kē yi kkatëne inuì kī. ¹⁴ Erë Adán kēwō ska' dō Moisés kēwō ska' sulitane blërke. Ñies wēpa kē wā Skëkōl ttō dalöseonewā wēs Adán es, esepa blërulune. Ie' dōr wēm eköl doia ie' itōki e' klíla.

¹⁵ Ì sulu wamblë' Adán tō ena ì buaë o' Skëkōl tō se' a e' dōr kuā'kī. Adán tō ì sulu wamblë', e' kueki tajë s'blërulune. Erë wēm eköl skà, e' dōr Jesucristo, e' batamik Skëkōl er buaë ché se' a ěme kē tuè tã'. E' dōr buaë ichökle, e' wa

s'tsatkërke tajë. ¹⁶ Adán tō ì sulu wamblë' etökicha ěme, e' nuí kī sulitane kichatë'ttsā Skëkōl tō. Erë Skëkōl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tō se' klō'wé wēs pē' buaë yēsyesē es, erë se' tō ì sulu wambleke tajë. E' kueki ì buaë o' ie' tō se' a, e' kē dōr wēs ì sulu wamblë' Adán tō es. ¹⁷ Es wēm eköl ě tō ì sulu wamblë', e' wa duèwā e' aléka sulitane kī. E' yitā ì o' Jesucristo tō, e' wa wēpa a Skëkōl er buaë ché klō'wéitō wēs pē' buaë yēsyesē es, esepa kōs ulà a sene pa'alì dōraë tã ie'pa e' alōraka ie' tã ñita. E' dōr tajë tkōka ì wamblë Adán tō e' tsata.

¹⁸ Ì sulu wamblë Adán tō etökicha, e' wa sulitane kichatënettsā. Erë ì yēsyesē wé Jesucristo tō etökicha, e' wa sulitane klōrmi wēs pē' buaë yēsyesē es as iser michoë. ¹⁹ Adán tō Skëkōl ttō tsá dalöseowā e' wa sulitane wōmenettsā ì sulu wamblök. Erë Jesucristo tō Skëkōl ttō dalöië, e' wa se' tajë klōrdaë wēs pē' buaë yēsyesē es.

²⁰ Skëkōl tō ttè dalöiëno mé se' a as ì sulu wamblekesō kōs e' jcherwā se' wā yēsyesē tō e' dōr suluë. Erë mik ijchënewā se' wā, eta se' éna iwà armi bua'ie tō kōs Skëkōl er buaë ché se' a. E' dōr tajë ì sulu kōs wamblekesō e' tsata. ²¹ Mik se' bak klōulewā duèwā ulà a, eta sene sulu e' ali'ka se' kī. Erë Skëkōl er buaë ché se' a, e' dikia se' tso' i'ñe tã wēs se' bak kuaë sene sulu dikia es. Ie' er buaë ché se' a Skëkēpa Jesucristo batamik, e' wa se' klō'wéitō wēs pē'

buaë yësyësë es ta sene mi-
choë méitö se' a.

6

*Se' dör wes s'duulewa es
sene sulu yöki*

¹ E' dör es e'ma çima sö
ichëmi? Çi sulu kî wamblëiasö
as Skëköl er buaë kî chö se'
a taië shute? ² Au, e' kë dör
es. Se' dör wes s'duulewa
es sene sulu yöki. Çi wes i
sulu wamblëmiasö? ³ Çi A'
kë wa ijcher tö se' wösune e'
tö iwà kkacheke tö se' bat-
sulewa Cristo Jesús mik? E'
dör wes se' ttëwanañak ie' ta es.
⁴ Se' wösune e' wà kiane chè
tö se' töbinewa ie' ta. E' dör es
as se' serne kua'ki wes Cristo
shkenekane S'yé olo ta' taië e'
wa e' ser es.

⁵ Se' batsulewa ie' mik
ie' dunewa eerö, es ñies
se' shkerdakane wes ie'
shkenekane es. ⁶⁻⁷ Se' wa
ijcher tö s'duulewa kë ku'ia
i sulu wamblök. Es ñies wes
se' dör kuaë e' dunewa Cristo
ta wötëulewa krus mik. E'
tka es as s'wák dër suluë e'
diché erwa ta s'tkõshkar sene
sulu ulà a kë ku'ia klöulewa.
⁸⁻⁹ Se' wa ijcher tö Cristo
shkenekane, e' kueki ie' kë
duöpawane. Duewa kë e'
alõpakaia ie' ki. E' kueki se'
duulewatke ie' ta, e' ta se' tö
iklõ'wé mokie tö se' serdane
ie' ta. ¹⁰ Mik ie' kötwa, eta
ikõtwa etõkicha ëme se' nuï
ki, kë iskà duöpawaiane. Erë
ishkenekane serkene Skëköl
a. ¹¹ Es ñies a' e' tso' mokie tö
a' duulewa sene sulu yöki, erë
a' tso' ttsë'ka senoie yësyësë

Skëköl a' a' batsulewa Cristo
Jesús mik e' wa.

¹² E' kueki kë a' kawö
mukia sene sulu a' as kë
ie' alõka a' ki ta i sulu kos
wamblak a' éna ese wamblë
a' tö. ¹³ Kë a' e' muktsaia
sene sulu ulà a' as e' kë tö
a' klõ'üwa i sulu wambloie.
E' skëie a' e' múttsa Skëköl a
wes s'duulewa shkenekane
es. A' e' múttsa wa'ñe Skëköl
a senuk yësyësë. ¹⁴ A' kë ku'ia
Moisés ttë dalöiëno dikia. A'
tso' Skëköl er buaë chöke se' a
e' dikia. E' kueki a' e' múttsa
senuk yësyësë ta es sene sulu
kë e' alõpaka a' ki.

*Skawöta senuk buaë
yësyësë Skëköl a*

¹⁵ E' dör es, e' ta çima
sö ichëmi? Se' kë ku'ia ttë
dalöiëno e' dikia. Se' tso'
Skëköl er buaë chö se' a e'
dikia. E'ma e' kueki çì sulu
wamblösö? Au, kë idör es.
¹⁶ A' wa ijcher buaë tö yi ttö
iutekesö, ese ulà a se' tso'
klöulewa wes s'klöulewa kanë
mésoie tso' iwõkir ulà a es. Es
sene sulu ttö iutekesö, e' ta
e' ulà a se' tso' klöulewa wes
kanë méso es ta e' nuï ki se'
duöralur weir michoë. Erë
Skëköl ttö iutekesö, e' ta e' ulà
a se' tso' ta e' wa se' serdaë
yësyësë. ¹⁷ A' bak klöulewa
sene sulu ulà a wes kanë
méso es. Erë wëstela Skëköl
a tö i'ñe ta ttë buaë pakane a'
a e' iuté a' tö er mokü wa. ¹⁸ Es
a' yëulettsatke sene sulu ulà a
ta i'ñe ta a' de sene yësyësë e'
ulà a. ¹⁹ (A' ià katötö Skëköl ttë
a, e' kueki ttë i' kleekeyö a' a
kanë méso ttë wa.) Kenet a' e'
me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi

wa ena ì sulu ě kǐ wamblök. Erë e' sù ì'ñe ta' a' e' múttsa senuk yěsyēsē aš a' ser batse'r.

²⁰ Mik a' bakia klöulewa sene sulu ulà a, etā kē a' tkine sene yěsyēsē kǐ. ²¹ E' wa çì bua' dē' a' ulà a? E' ulà a a' mìnē duökulur weir michoë. Ì'ñe ta' ì sulu wamblē' a' tō ese tō a' jaēwéne. ²² Erë a' yēnettsa sene sulu ulà a. A' de Skëköl kanē mēsopaie. E' ulà a a' serke batse'r, e' bata dör sene michoë. ²³ Ì sulu wamblekesō ese skéie s'duōrawa. Erë wépa batsulewa Skëképa Cristo Jesús mik, esepa a sene michoë meraë Skëköl tō éme.

7

Se' du'ulur ttè dalöiëno yöki

¹ A yamipa, Moisés ttè dalöiëno, e' sùle buaë a' wa. A' wa ijcher tō ttè e' dikia s'tso', s'tso'ia ttsē'ka e' dalewa. ² E' dör wes alaköl senewabak es. Ese kē kawōta iwēm ökwa iwēm tso'ia ttsē'ka e' dalewa. Erë mik iwēm blēnewa, etā e' ttē olone ie' kǐ. ³ Alaköl ese sené wēm o'ka ta iwēm chökle tso'ia ttsē'ka e' dalewa, e' ta ttè e' dalösewéwaitō. Erë iwēm chökle blēnewa, e' ta ie' kē ku'ia ttè e' dikia. Ie' a serwamine buaë wēm skà ta, e' kē dör trē.

⁴ A yamipa, es idör se' a ñies. Se' batsulewa Cristo mik, e' kuëki se' du'ulur ie' ta ttè dalöiëno e' yöki. Ñies se' shkenekane ie' ta aš se' ser wes Skëköl wa iwēr buaë es.

⁵ Mik se' bak senuk s'wák dēr sulu e' dikia, etā ttè dalöiëno tō se' wörieikeke ì sulu kǐ wamblök. E' ulà a se' mìnē duökulur. ⁶ Se' bak

klöulewa ttè dalöiëno e' dikia, erë ì'ñe ta' se' durulune ttè e' yöki. Se' yēnettsa ttè e' ulà a aš se' kaneblo Skëköl a kua'ki sene pa'alì mé iWiköl tō se' a e' wa. E' kē dör wes se' bak kaneblok ie' a ttè dalöiëno kitule yëkuö kǐ e' iutè wa es.

Sene sulu ta' ñippök

⁷ Es idir, e'ma çima sō ichèmi? Moisés ttè dalöiëno kitule çe' dör suluë? Au, kē idör es. Ttè e' kē kunúpa, e'ma ye' kē wa ijcher tō ì dör suluë. Ttè e' kē tō ichöpa: “Kē a' kawō ta' o'ka íy kkechök,” e'ma ye' kē wa ijcher tō e' dör suluë. ⁸ Erë ttè dalöiëno kē kunúpa, e'ma sene sulu kē diché ta'. E' kuëki ttè dalöiëno e' wa sene sulu tō ye' erkiöwéka ì sulu tsakie wamblök. ⁹ Ká iaiaë kam ye' wa ttè dalöiëno jcherwa, e' yöki ye' ttsē'ne' buaë. Erë mik ye' wa ttè e' jchenewa, etā sene sulu tso' ye' a e' diché iëne ta' ye' éna ianewa tō ye' dör ì sulu wamblökwa 10-11 kichatëullettsa. Ttè dalöiëno batamik sene sulu tō ye' kitö'wé aš ì sulu wamblöyö, ese tō ye' kichatéttsa. Es ttè e' tō warma sene michoë mēmi ye' a, e' skéie ye' kichatéttsaitō.

¹² Es Moisés ttè dalöiëno e' dör buaë, e' dör yěsyēsē, e' dör batse'r. ¹³ Etā çe' yēne tō ttè buaë e' tō ye' kichatéttsa? Au, kē idör es. Ttè buaë e' batamik, ì sulu wamblekeyö, ese tō ye' kichatéttsa. Ttè dalöiëno e' tō se' a ikkacheke mokie tō ì sulu wamblekesō, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiëno dör buaë, e' wa

sö isuëmi tö mokië ì sulu wamblekesö ese dör sulu ëme.

14 Se' wä ijcher tö ttè dalöiëno e' dör Skëköl wák ttè. Erë ye' dör siarë kë diché tã klöulewã sene sulu ulà a ikanè mésoie. 15 Ì wamblekeyö ese kë ane ye'

wák éna. Ì buaë wák ye' éna ese kë wëyö. Erë ì ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö.

16 Ì kë wamblak ye' éna ese wambléyö, e' tã e' wa ye' icheke tö ttè dalöiëno e' dör buaë. 17-18 Ì buaë wák ye' éna, ese kë or ye' a, e' wa ye' wä

ijcher tö ì dör buaë e' kë ku' ye' er a. Sö ichöma kë ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kuëki ye' kë tö ì sulu wamblakü' ye' wák er wa.

Sene sulu tso' ye' er a, e' tö ye' ké iwamblök. 19 Ì buaë wák ye' éna, ese kë wëyö. Nies ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wamblekeyö. 20 Es ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' tã e' kë dör tö ye'

tö iwambleke ye' wák er wa. E' dör tö sene sulu tso' ye' éna, e' tö ye' keke iwamblök.

21 Es ye' éna iane tö erë ì buaë wák ye' éna erë ye' a sene sulu tkër. 22 Ttè dalöiëno me'at Skëköl tö, e' wa ye' wöbatsö tajë. 23 Erë ilè skà tso' ye' a, e' ttséyö tö e' tso' ì buaë

wák ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulà a ye' tso' klöulewã.

24 Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kichatëttsã. E' yöki çyi tö ye' tsatkëmi? 25 Skëköl tö ye' tsatké Skëképa

Jesucristo batamik. E' kuëki wëstela chéyö ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tö e' ë iütak. Erë ye' wák dër suluë, e' tö ye' ké ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

1-2 Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a, e' tö ye' yëttsã sene sulu ena duëwã e' ulà a. E' kuëki ì ñe tã wëpa batsulewã

Cristo Jesús mik, esepa kë kichatepa Skëköl tö yës. 3 Ì kë onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tö. Se' wák dër sulu e' kë tö se' kë ttè dalöiëno

iütök buaë, e' kuëki e' kë a se' tsatkënuke. Erë Skëköl tö iwák alã patkë'bitu s'ditsöie ttëwã se' skéie se' nu ñ patuoie. Es ie' tö sene sulu tso' se' er a e' kichatëttsã. 4 E' wé ie' tö as se' klö'uitö wës pë' buaë yësyësë

es wës ttè dalöiëno yësyësë e' tö se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke wës Skëköl Wiköl kï ikiane es. Ie'pa kë serku'ia wës s'wák dër sulu kï ikiane es.

5 Wëpa serke wës s'wák dër sulu kï ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kï ese ë kï. Erë wëpa serke wës Skëköl Wiköl kï ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kï ese ë kï.

6 Ì kiane s'wák dër sulu kï, ese kï se' er me'rie, e' tã e' bata dör se' duöwã. Erë se' er me'rie ì kiane Skëköl Wiköl kï, ese kï, e' tã e' bata dör sene

michoë, nies sene bërë Skëköl tã e'. 7 Erë wëpa er me'rie ì kiane s'wák dër sulu kï, ese kï,

esepa kě tō Skěkōl ttè dalōiēno e' dalōiè, mokī ie'pa kě a idalōiēr. E' kuekī ie'pa dōr Skěkōl bolōkpa. ⁸ Wēpa serke wēs s'wák dēr sulu kī ikiane es, esepa kě a ì onuk wēr buaē Skěkōl wa.

⁹ Erē Skěkōl Wikōl tso' se' a, e' ta se' kě ku'ia s'wák dēr sulu ulà a. E' skéie se' tso' Skěkōl Wikōl ulà a. Yi kě a Cristo Wikōl ku', ese kě dōr ie' icha. ¹⁰ Erē Skěkōl tō se' klō'wé wēs pē' buaē yēsēsē es, e' kuekī Cristo tso' se' a. E' dōr es, e' ta erē s'chkà nurdawā se' nuī kuekī, erē se' wikōl ser michoē. ¹¹ Skěkōl tō Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wikōl tso' se' a, e' ta aishkuō ta ie' tō se' nu shkē'werakā iWikōl tso' se' a e' wa.

¹² A yamipa, e' kuekī kě se' kàne senukiā wēs s'wák dēr sulu kī ikiane es. ¹³ Se' serke es, e' ta se' duōrawā. Erē se' e' aléka iki Skěkōl Wikōl wa, e' ta se' ser michoē.

¹⁴ Wēpa wēttsēke Skěkōl Wikōl tō, esepa dōr Skěkōl ala'r. ¹⁵ Skěkōl kě wā iWikōl mène se' a se' klō'wōwā kēsik wa as se' suarne. E' skéie iWikōl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wikōl wa ie' a ichēmiso: “A yēwōla.” ¹⁶ Nies ie' Wikōl tō se' ké ittsōk se' er a tō se' dōr ie' ala'r. ¹⁷ Es se' dōr ie' ala'r. Se' weirke Cristo ta ñita, e' je' ta ñies se' kirdawā buaē ie' ta ñita ie' olo ta' tajē e' ska'. Aishkuō ta ì kōs tso' blēule Skěkōl wā mè se' a, e' dōraē se' ulà a Cristo ta ñita.

Ì tso' se' a aishkuō ta e' dōr buaē chōkle

¹⁸ Ye' a ta ie' olo tajē e' a se' dōrañak aishkuō ta, e' dōr

buaē shūte. E' o'mik ta se' weirke kōs ká i' kī e' kě dōr ì. ¹⁹ Aishkuō ta ikkayērdaē wōshaē tō se' dōr Skěkōl ala'r. E' kēwō paneke krōrōē íyi ulitane yō'at Skěkōl tō ese tō. ²⁰ Íyi ulitane yō'at Skěkōl tō ese kōs sulunewā. Ì kōs yōule e' kě wák e' suluonewā. Erē Skěkōl wák tō iwōme'ttsa es. Erē ibua'wēneraēitō aishkuō ta. ²¹ Ie' wák tō iyē'at: “Aishkuō ta íyi kōs yō'at ye' tō e' yerattsaneyō iweirke tajē e' ulà a as itsatkēnar ena ilókarka tajē ye' olo wa ye' ala'r ta ñita.” E' kuekī íyi ulitane yō'atitō e' tso' kawō e' panuk krōrōē. ²² Se' wā ijcher tō dō ikkē ta íyi ulitane yō'atitō e' rrerkeia ena iweirkeia wēs alakōl alà kurketke weir es. ²³ Erē kě e' è rrerku' kawō e' panuk. Nies se' a Skěkōl Wikōl menetke wēs íyi tsá kadmè siā es, e'pa rrerkeia kawō e' panekesō e' dalewa. E' kēwō ska' ta Skěkōl tō se' tseratkō da'a ila'rie, ta se' chkà mane'werattsaneitō buaē kě duōta'wāia. ²⁴ Se' tsatkēne erē se' tsatkērkētkē da'aie e' panekesō. Ì tso'tke s'wā ese kě paneku'sō. E' kuekī mik se' tō iché tō e' kēwō panekesō, etā e' wā kiane chē tō kam sō isaū. ²⁵ Erē ì kam saūsō ese panekesō, e' ta se' kawōta ipanuk bērē s'weirke kōs e' dalē'ttsē wa.

²⁶ Es ñies se' kě diché ta', e' kuekī Skěkōl Wikōl tō se' kimeke. Kě se' wōblar buaē ttōk Skěkōl ta wēs se' ké ttōk itā es. Erē ie' wák Wikōl tso'

se' tté chök ie' a tajë kköchè wa ena ttè kē yēr siā ese wa. ²⁷ Ie' wā se' er suule buaë. Ie' Wiköl tō ikieke ie' ichapa batse'r ki wes ie' ki ikiane es. E' kuëki i cheke i Wiköl tō ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka íyi ulitane ki Cristo batamik

²⁸ Se' wā ijcher tō wépa éna Skéköl dalër, ñies iklöo'bakitō wes ie' wák tō ibikeitsbak es, esepa tā ì kōs tköke, e' a ie' ulà ter ie'pa kimoie as idöttsa buaë wes ie' ki kiane es. ²⁹ Wépa shukitbakitō e'pa bikeitsbakitō tō idōraë wes ie' Alà es as ie' Alà dō ie'pa tajë e' shuā wes ikok es. ³⁰ Wépa bikeitsbakitō e'pa kiéitō ñies. Wépa kiéitō e'pa klō'wéitō wes pè' buaë yēsyesè es. Wépa klō'wéitō es, esepa dōraë ie' tā ñita ilo tajë e' a.

³¹ E' dör es, e' tā kē ì kianeia chè. Skéköl tso' se' tā, e' tā ¿ì e' alömikā se' ki? ³² Ie' kē wā iwák Alà kkëone, e' me'ttsaitō ttèwā se' ulitane skéie ie' yitā ì kōs meraéitō se' a ilà tā ñita! ³³ ¿Yi tō wépa shukitbak Skéköl tō esepa kkatèmi? Kē yi. Ie' wák tō ie'pa klō'wétke wes pè' buaë yēsyesè es. ³⁴ ¿Yi a ie'pa kichatèrmi? Kē yi. Cristo Jesús kötwa se' skéie, e' kfié tā ishkenekane tkër Skéköl ulà bua'kka se' tté chök. ³⁵ ¿Ì tō se' yèttsami Cristo éna se' dalër tajë e' ulà a? ¿Se' weir tajë alè? ¿Ì darèrèè alè? ¿Se' weir Jesús tté batamik alè? ¿Se' duöke bli wā alè? ¿Kē se' datsi'

tā' alè? ¿Ìlè tkö se' tā alè? ¿S'ttèwā alè? Au. Kē ì a se' yèrpattsā ie' ulà a. ³⁶ E' dör wes Skéköl yèkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

Be' dalèrmik wekkè alè tā sa' tterawā pè' tō.

Sa' sueke ie'pa dör wes obeja tsèmi ttèwā es.*

Es Skéköl yèkkuō tō ichè.

³⁷ Erè e' shuā se' dör e' alökwakpa tsatā, Cristo éna se' dalër tajë e' batamik. ³⁸ E' kuëki ye' wā ijcher buaë tō kē ì tō se' yepattsā Skéköl éna se' dalër tajë e' ulà a. Duewā, sene, ie' biyöchökwakpa, íyi wökir kē wérta'wā, ì tköke se' tā i'ñe tā, ì tkömi se' tā aishkuō tā, ì skà tso' diché tā', ³⁹ ì kōs tso' ká jai a, ì kōs tso' ká diöshet, ekkè kōs ena ì skà yō'atitō, e' kōs kē a se' yèrpattsā ie' éna se' dalër tajë e' ulà a. Ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitō se' a Skékëpa Cristo Jesús e' wa.

9

Skéköl tō Israel aleripa shukitbak ie' ala'rie

¹ Ì cheke ye' tō a' a e' dör mokië. Ye' dör Cristo icha, kē ye' kachō. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er tō ye' a icheke tō e' dör mokië. ²⁻³ Moki ye' chkenewā siarè, tajë ye' eriarke kekraë ye' wák ditséwōpa kuëki. Ye' wák mú kichaté Skéköl tō yèttsā Cristo ulà a as ie'pa tsatkër ye' skéie. ⁴ E'pa dör Israel aleripa. Ká iaiaë Skéköl tō ie'pa tse'tkö ie' ala'rie. Ie'pa a ie' tō ilo tajë e' k kayè'. Ie'

* 8:36 Salmo 44.22

ena ie'pa ttè me' ñi a tsakïë ñies ittè dalöiëno e' me'itö ie'pa a. Wes iyi wakanewë ie' dalöioie e' wa ie'pa wöbla'itö. Ñies ie' kablë' ie'pa a er buaë chök. ⁵ Ie'pa dör sa' yëpa bak ká iaiaë dalöierťa' tajë, e'pa aleripa. Ñies wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kune' ie'pa ditséwö wa, e' dör Skëköl dör iyi ulitane tsatã kïkarkeka kekraë e'. Es e' idir.

⁶ Kë ye' ku' ichök tö Skëköl kablë' er buaë chök ie'pa a e' kë wà bak. E' kë dör es. E' dör tö kë ie'pa seraã dör Israel aleripa chökle Skëköl a. ⁷ Ñies Abraham aleripa, e'pa kibi-iepa kë dör ie' aleripa chökle Skëköl a. Skëköl tö iyë' ie' a: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa."* ⁸ E' wà kiane chè tö kë yi dör Skëköl ala'r s'ditséwö wa. E' skéie wëpa tö ì uk Skëköl kablë' e' klö'wë wes Abraham tö iklö'wë es, esepa ë dör Abraham aleripa chökle Skëköl a. ⁹ Skëköl kablë' ie' a ttè i' wa: "Kawö ikkë ta' duas iëk ye' dörane ta' be' alaköl Sara alà ta'tke."† E' klö'wë Abraham tö.

¹⁰ Erë kë dör e' ë. Sara alà kune' ñe' dör sa' yë bak ká iaiaë kië Isaac e'. Ie' alà ka'kã itayë Rebeca ta' e'pa dör klö wakpa wëm. ¹¹⁻¹³ Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tö ì buaë ù ö ì sulu wamblö, e' yöki Skëköl tö iyë' Rebeca a: "Ikibi ëk döraë itsirla kanè mésoie."‡ E' dör wes iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kï es, e' kï ie' tö ichè: "Jacob dalëne ye'

ëna, erë Esau watëttsayö."§ Es iatetke tö wëne shushtak ie' wák ëna, ese shushtëitö as iwà dötsã wes ie' kï ikiane es. Kë dör ì wésö ese kueki.

¹⁴ Es idir, e' ta' çsö ichëmi tö Skëköl kë dör yësyësë? Au, kë idör es. ¹⁵ Ie' tö iyë' Moisés a: "Wë a ye' er buaë chak, ese a ye' er buaë chöraë. Ñies wë suak ye' ëna er siarë wa, ese suerayö er siarë wa."* ¹⁶ E' kueki ie' kë er buaë chö se' a, se' kï ikiane ö ì wëkesö e' kueki. Erë wëpa sueke ie' tö er siarë wa, esepa a ie' er buaë chöraë. ¹⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kï es. E' kï Skëköl tö iché Egipto blú a: "Ye' tö be' tkéka ká i' blúie, e' wà ta' ye' wã. E' dör ye' diché kkachoie be' wa as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ñe."† ¹⁸ Es yi suak Skëköl ëna er siarë wa, ese sueraëitö er siarë wa. Ñies yi er darë'wakwã ie' ëna, ese er darë'werawã ie' tö.

¹⁹ Erë isalema a' wële tö ye' a ichëmi: "Moki tö ì kiane wë Skëköl kï ese kë wöklönuk yi a çwes ie' tö se' chakëmi se' nuì kï?" ²⁰ Erë ye' iütëmi: A wëm çima be' erbikö be' dör yi, e' tö Skëköl iütè er sulu wa? Skaü kë tö ichepa iyuökwak a: "Çi kueki be' tö ye' yué i' es?" ²¹ Skaü yuökwak e' a iyörmi wes ie' ëna iyuak es. Skaüchka e' ë yörmï skaü bua'buaië ena skaü ëseie ñies.

²² Es ñies Skëköl tö iwëmi wes ie' kï ikiane es. Ie' ëna ie' kësik ena ie' diché kkachak ì sulu

* 9:7 Génesis 21.12 † 9:9 Génesis 18.10,14 ‡ 9:11-13 Génesis 25.23 § 9:11-13

Malaquías 1.2-3 * 9:15 Éxodo 33.19 † 9:17 Éxodo 9.16

wamblökwakpa wömeulettsa weinuk esepa ewewa wa, e' ta e' wemi ie' tö. Erë e'pa kos dalë'ttsekeia ie' tö bërë enaë ²³ as ie' olo taië shuteë e' kkachöitö se' shukitbakitö e'pa a. Kä iaiaë ie' tö se' shukitbak suë er siarë wa ñies se' klöo'bakitö as se' dö ie' ska' olo ta' taië ie' ta ñita. ²⁴ Es judiowak ena pë' kë dör judiowak, e'pa shua ie' tö se' klöo'bak ie' wák a. ²⁵ E' dör wes Oseas tö ikit iyëkkuö ki es. E' ki Skököl tö ichè:

“Wépa kë dör ye' icha, esepa kieraëyö ye' icha.

Wépa kë dalër ye' éna, esepa a icheraëyö: ‘ye' éna a' dalër.’[‡]

²⁶ Ñies ká wé ki ye' tö iyë': ‘a' kë dör ye' icha’

ká e' ë ki ye' icherane: ‘Ye' dör Skököl chök e' ala'r a' dör.’”[§]

²⁷⁻²⁸ Isaías tö Israel aleripa yë' i' es:

“Ká wa'ñe wépa wömeulettsa kichatë nuk e' wakaneweraë Skököl tö bet kë wötkë nuk yës.

E' kueki erë Israel aleripa dör taië wes dayë tséwö es, erë ie'pa welepa ë tsatkërdaë, kë dör taië.”^{*}

²⁹ E' dör wes Isaías tö iyë' es. Ie' iché:

“Skököl diché ta' iyi ulitane tsata, e' kë tö se' aleripa múpaat,

e'ma se' enewa seraa wes Sodoma ena Gomorra wakpa enewa es.”[†]

Jesús tté buaë e' dör Israel aleripa a ñies

³⁰ Es sö isuë tö pë' kë dör Israel aleripa, kë ku' sene yësyësë e' yulök, esepa klö'wë Skököl tö wes pë' buaë yësyësë es ie'pa erblé Jesús mik e' wa. ³¹ E' skéie Israel aleripa ki ikiane tö Skököl tö ie'pa klö'wë wes pë' buaë yësyësë es ttè dalöiëno e' dalöië wa, erë e' kë ska' ie'pa ulà dë'. ³² ¿I' kueki e' kë dë' ie'pa ulà a? Ie'pa kë erblëne Jesús mik e' kueki. Ie'pa erblé i' buaë wekerakitö e' mik. E' kueki ie'pa tène Jesús mik wes s'klastkër ák mik es. ³³ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“Ye' ttö ttsö. Ák tkë'atyö et Sión,

e' mik pë' klastkërdaë, ák e' tö ie'pa eröraë iski.

Erë wépa erblé ák e' mik, esepa kë eriarpa.”[‡]

Es Skököl yëkkuö tö ichè. Ák e' tö Jesús ché.

10

¹ A yamipa, Israel aleripa mú tsatkër e' kkechekeyö taië ye' er a, e' kiekeyö Skököl a. ² Ye' iché tö moki ie'pa kanablak darërëë Skököl a. Erë ie' ttè mokië e' wà kë ane ie'pa éna buaë. ³ Ie'pa kë éna iane tö ie' tö s'klö'weke wes pë' buaë yësyësë es s'erblé Jesús mik e' wa. Ttè e' watëttsa ie'pa tö. Ie'pa atak buaë yësyësë ie' wöa ie'pa serke es e' wa. ⁴ Erë Moisés ttè dalöiëno e' wà dör Cristo kkachè. E' kueki mik ie' de, eta ttè e' wà de. E' kueki wépa

[‡] 9:25 Oseas 2.23 § 9:26 Oseas 1.10
1.9 † 9:33 Isaías 8.14; 28.16

* 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías

erblé ie' mik esepa ulitane klö'weraë Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es.

⁵ Se' wër yësyësë Skëköl wa sene yësyësë wa, e' yë' Moisés tö i' es: "Yi tö ttë dalöiëno e' dalöié yësyësë seraä, ese ser michoë ttë e' wa."* ⁶ Erë se' wër yësyësë Skëköl wa se' erblé Jesús mik, e' yë' Moisés tö i' es: "Kë a' tö ibikeitsar tö çyi mi'mi ká jaì a?" —E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ibitune ká i' ki.— ⁷ "Ñies çyi mi'mi ká dià kaska?" —E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ishkerkane s'duulewä tso' esepa shuä.— ⁸ Erë ttë e' tö ichë: "Ttë buaë e' tso' tsinet se' ska' ena se' kkö a ena se' er a."† Ttë buaë e' dör as a' erblö Jesús mik, e' ttë pakeke sa' tö. ⁹⁻¹⁰ Se' er a ttë e' klö'wésö as Skëköl tö se' klö'ü wës pë' buaë yësyësë es. Ñies s'wák kkö wa ichésö tö Jesús dör Skëkëpa eköl ë e' as se' tsatkër. E' kueki iché a' tö a' wák kkö wa tö Jesús dör Skëkëpa eköl ë e', ñies iklö'wé a' tö a' er a tö Skëköl tö ishkeo'kane, e' ta' a' tsatkërdaë.

¹¹ Skëköl yëkkuö tö ichë: "Yi erblé ie' mik esepa kë eriarpa."‡ ¹² Skëkëpa ñe' ë dör sulitane Këköl. Judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos Këköl ie' dör. E' kueki ie'pa dör ñikkëë ie' wöa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö tajë. ¹³ E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichë es, e' tö ichë:

"Yi kos tö e' tsatkè kié Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë."§ ¹⁴ Erë kë s'erblëne ie' mik, e' ta çwës s'kköchömi ie' a? Ñies kë s'wä ie' ttë ttsëule, e' ta çwës s'erblömi ie' mik? Ñies kë yi wä ie' ttë pakane siä, e' ta çwës ittsemisö? ¹⁵ Ñies ie' ttë pakökwakpa kë patkëne yi wä, e' ta çwës e'pa dömi ie' ttë pakök siä? E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichë es, e' tö ichë: "Wépa wä ttë buaë datse siä, esepa de e' dör buaë shutë."*

¹⁶ Erë kë sulitane wä ttë buaë e' klöne. Es Isaías tö iyë'bak: "A Skëköl, ttë paka' sa' tö wësua kë yi wä e' klöne."† ¹⁷ Es sö isuë tö se' erblé Skëköl mik, e' datse ie' ttë ttsésö, e' wa. Ttë e' dör Cristo ttë.

¹⁸ Erë ye' ichakè: çA' ichë, kë iwarak ttë e' ttsëule? Erë ye' e' iütöne tö, ie'pa wä ittseule je'. E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichë es wé ichëitö: "Skëköl ttë pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe, Ttë i' de dö wé ká i' erkerö ee."‡ Es Skëköl yëkkuö tö ichë.

¹⁹ Ye' iskà chakène: çA' ichë Israel aleripa kam éna iwä ar? E' iütë' Moisés tö mik ie' tö iyë' ie'pa a tö Skëköl tö iyë' i' es:

"Ye' tö a' keraë sibirukka pë' kë dör i, esepa wa.

Ye' tö a' keraë alunukka pë' kë éna i ane, esepa ki."§

²⁰ E' ukuök i ta Isaías diché dë'kà ichök tö Skëköl tö pë' kë

* **10:5** Levítico 18.5 † **10:8** Deuteronomio 30.14 ‡ **10:11** Isaías 28.16 § **10:13** Joel 2.32 * **10:15** Isaías 52.7 † **10:16** Isaías 53.1 ‡ **10:18** Salmo 19.4 § **10:19** Deuteronomio 32.21

dör Israel aleripa esepa yè' i' es:

“Wépa kè ku' ye' payulök, esepa tò ye' kué.

Wépa kè ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché.”*

²¹ Ñies Isaías tò iskà yè' tò Skèköl tò Israel aleripa yè' i' es:

“Ie'pa tò ye' ttö dalösewéwa ñippöke ye' ta,

esepa a kekraë ye' tò ikimè watkè.”†

Es Skèköl yèkkuö tò ichè.

11

Skèköl er buaë chöraë Israel aleripa a

¹ I' ta ye' ichakè: ¿A' ichè, Israel aleripa watéttsa Skèköl tò seraä? Au, kè idör es. Ye' wák dör Israel aleri eköl. Ye' dör Abraham aleri eköl Benjamín ditséwö wa. ² Kuaë Skèköl tò Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kè ie'pa watèulettsa ie' wa. Elías tté tso' kitule Skèköl yèkkuö kī wé Israel aleripa kkatè'kai'tö Skèköl a, ¿e' kè jcher a' wa? Ie' iché Skèköl a: ³ “A Skèköl, ie'pa tò be' ttekölpa malepa kos ttélur. Ñies ka' tso' íyi moka be' a, e' kos tkéttsarakitö. Ye' è atéat ttsé'ka erè ye' ttakwa ie'pa éna ñies.”* ⁴ Erè Skèköl tò ie' iüté: “Wépa dökā mil kuryök (7.000) e'pa kè e' tkèulewa kuchè kī Baal dalóioie ekképa tso'ia ye' wa.”† ⁵ Es ñies i'ñe ta Israel aleripa tso' taië, erè e' shua wépa a Skèköl er buaë yè' ta ishukititö, esepa kè dör taië. ⁶ Ie'pa shukititö ie' er

buaë ché ie'pa a e' kueki, e' ta e' wà kiane ché tò e' kè dör i' buaë wé ie'pa tò e' kueki. Ichöpa es, e'ma kè ie' er bua' yène.

⁷ E' kueki sö isué tò Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kè dè' ie'pa ulitane ulà a. Erè ie'pa welepa shukit Skèköl tò, e'pa ulà a ide, erè imalepa er darèrulune. ⁸ E' dör wes Skèköl yèkkuö tò ichè es. E' ichè: “Skèköl tò ie'pa ké er chöukwa ie' ska'. E' dör wes ie'pa wöbla ta', erè kè iwawër es. E' dör wes ie'pa kuköña ta' erè kè iwattsër. Dö i'ñe ta ie'pa dör es.”‡ ⁹ Es ñies David tò ie'pa yè' i' es:

“Mik ie'pa tso' kawö tkö'uk kaneë, eta as ee ibolökpa tò iklö'üwa kèsik wa

as ie'pa klastkèr ta iweirdak.

¹⁰ Iwöbla mú kè waweria.

Itsiwö mú körwa dali ekkeë dikia kekraë.”§

Pè' kè dör Israel aleripa esepa tsatkërdaë

¹¹ I' ta ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tò Jesús watè'ttsa ¿e' wà kiane ché tò ie'pa kè tsatkërpa? Au, e' kè dör es. E' skéie i' sulu wamblé ie'pa tò ñe' batamik pè' malepa tsatkërmi. E' tka es as ie'pa sibirka pè' malepa kī ta ierkindak erblök Jesús mik.

¹² Ì sulu wamblé' ie'pa tò, e' batamik pè' malepa a Skèköl er buaë ché taië ká wa'ñe. E' yita buaë sulitane a ie' er buaë kī chöraë taië shute mik

* 10:20 Isaías 65.1 † 10:21 Isaías 65.2 * 11:3 1 Reyes 19.10,14 † 11:4 1

Reyes 19.18 ‡ 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23

judiowak tajë erblé Jesús mik etä.

¹³ Erë a' kē dör judiowak, esepa a ye' tō ilè cheke. Skëköl tō ye' a kanè i' me' Jesús ttekölie pë' kē dör judiowak esepa a tte pakök. Kanè e' dalër tajë ye' éna.

¹⁴ Isalema kanè e' wa ye' tō ye' wák ditséwöpa welepa mú ukyëwëkä tä ie'pa ñies erblömi Jesús mik as itsatkër.

¹⁵ Ie'pa watéttsa Skëköl tō e' batamik ie' ena ká wa'ñe wakpa malepa er buarmine ñi kî. E' yitã mik ie' tō ie'pa skà kiéwane buaë, etä e' dör buaë shute. E' dör buaë wes s'duulewã e' shkenekane es. ¹⁶ Harinachka tsá meule Skëköl a* e' dör batse'r, e' tä iëyök dör batse'r ñies. Ñies kal wikicha dör batse'r, e' tä kal e' kos dör batse'r ñies. Es judiowak yëpa tsá dör Skëköl icha, e' kuëkî ileripa dör ie' icha ñies.

¹⁷ Skëköl tō judiowak watéttsa, e' dör wes kal uru kiè olivo e' ulà téé es. Pë' kē dör judiowak esepa dör wes olivo klö kañiru ulà tkéwã olivo uru ulà tēule ese skéie es. E' batamik i'ñe tä a' serke buaë olivo klö uru e' wì mik. ¹⁸ E' kuëkî olivo uru ulà tēule, e' kē kî a' e' ttsökka. Erë a' e' ttsakka, e' tä a' éna ianú tō ulà serke iwí mik; iwì kē serku' iulà mik.

¹⁹ Isalema a' ichèmi: "E' yëne erë iulà uru tērolone as sa' tkërwane iskéie." ²⁰ E' yëne erë ie'pa tērolone ie'pa

kē erblène Jesús mik e' kuëkî. Erë a' erblé Jesús mik, e' ë kuëkî a' tkëulewã olivo klö uru mik. E' kuëkî kē a' e' ttsökka. Warma a' kawötã Skëköl dalöiök. ²¹ Ie' kē wã kal chök e' ulà meneat, e' yitã kē ie' tō a' mepaat. ²² A' éna ianú tō wes Skëköl dör. Ie' er buaë chömi se' a, erë ñies ie' a s'kichatërmi. Wépa anemi i sulu a, esepa kichaterattsaitö. Erë ie' er buaë ché a' a. A' erblökeia ie' mik, e'ma buaë idir. Erë a' kē serku'ia es, e' tä a' tērdattsa ñies. ²³ Judiowak kē erblène Jesús mik. Erë e' kē wamblëia ie'pa tō tä ierblé imik, e' tä Skëköl wã diché tso' ie'pa tkowane iwákpa kéli mik, e' kuëkî itkërdawarak. ²⁴ E' wã dör i' es: a' kē dör judiowak, e'pa dör wes olivo kañiru ulà tēule tkëulewã olivo uru mik es. Erë e' kē weta'sö es, erë es Skëköl tō iwé a' a. E' yitã buaë judiowak dör wes ulà chök es, esepa tkërwane buaë iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkërdaë tajë

²⁵⁻²⁶ A yamipa, kenet tä tte tso' blëule, ese chekeyö a' a. Ye' kî ikiane tō tte e' jcherwã a' wã as a' kē e' ttsökã tō a' wã íyi jcher Israel aleripa tsatã. Tte blëule e' dör i': i'ñe tä Israel aleripa kibi-iepa er darërulune dö mik pë' malepa shukitbak Skëköl tō e' kos tsatkëne etä. E' ukuökî tä ie'pa kos tsatkërdaë wes

* **11:16** Harinachka tsá meule Skëköl a: Pablo tso' ichök tō judiowak dör wes harinachka es. Harinachka tsá e' dör wes judiowak yëpa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iëyök e' dör wes ileripa datse itökî es.

Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:

“S'tsatkōkwak datse Sión,
e' tö sene sulu kōs yerattsa
Jacob aleripa shua.

27 Ttè e' meraëyö ie'pa a
mik ie'pa nuì oló'yéyö ie'pa kī
eta.”†

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

28-29 Mik Skëköl tö s'shushté
er buaë choie sia, eta e' kē
mane'wepaitö. Israel aleripa
tö Jesús tté buaë watéttsa, e'
kuekī i'ñe ta ie'pa dör Skëköl
bolökpa. Erë ká iaiaë ie'pa
yëpa bak e'pa shukititö er
buaë choie ie'pa a. E' kuekī
ie'pa aleripa dalërkeia ie'
éna. E' tka es ie'pa ta as a'
tsatkër. 30-32 Sulitane tö ie' ttè
dalösewéwa, e' nuì ulà a se'
tso' klöulewa. E' me'atbakitö
es as ie' a sulitane sur er
siarë wa ñikkëë. E' kuekī
kenet a' tö ie' dalösewéwa,
erë i'ñe ta a' suëtö er siarë
wa, ie'pa tö ie' dalösewéwa e'
kuekī. Es ñies i'ñe ta ie'pa tö
ie' dalösewëkewa, erë e' dör
as a' saütö er siarë wa, ñies
as ie'pa saùneitö er siarë wa.

33 Skëköl er buaë ché taië
shute se' a. Ie' wa iyi ulitane
jcher buaë sulitane tsata. Ie'
kabikeitsö taië iskië. Ì bikeit-
seke ie' tö ese kē wà pakanuk
yi a. Ì wekeitö ese kē anuk yi
éna. 34-36 Ì kōs e' wì dör ie'.
Ì kōs tso' ie' batamik. Ì kōs
tso' ie' wák a. E' kuekī Skëköl
yëkkuö tö ichè:

“Skëköl erbikö e' kē jcher yi
wa.

Kë yi a ie' pautuk.

Kë yi a ì menuk ie' a keweie

as ie' tö iské mune ia.”

¡Skëköl kīkōkasö kekraë! ¡Es e'
idir!

12

Wes se' kawōta senuk
Skëköl alarie

1 A yamipa, Skëköl er buaë
ché se' a taië, e' kuekī ye'
kköchö a' a tö a' e' múttsa
eköl eköl ie' a kekraë wes ì
batse'r meule ie' a wër buaë
ie' wa es. Es se' tö ie' dalöie
e' wakanewëmi mokie. 2 Kē
a' senukia wes wépa kē tö ie'
dalöie esepa ser es. E' skéie a'
erbikè mane'úttsa pa'ali ta e'
wa a' sermi buaë yësyësë. Es ì
kiane ie' kī ese jchermi buaë
a' wa wawë. E' wà dör ì dör
buaë, ì wër buaë ie' wa ena ì
dör yësyësë ese.

3 Ie' er buaë ché ye' a,
e' kuekī ie' tö kanè me' ye'
a Jesús ttekölie. E' wa ye'
tö a' kōs a ichè tö kē a' e'
bikeitsökka tkōka kōs s'ké e'
bikeitsök e' tsata. E' skéie se'
e' bikeitsö yësyësë kōs Skëköl
tö imé se' a erbloie ie' mik
ekkë. 4 E' dör wes se' dör
es. Se' wöbla ta, ulà ta'
ena s'yese skà tso' taië kuakī
kuakī, erë e' kōs wöiëulewa
ñita s'wák eköl ë a. 5 E' sù se'
erblöke Cristo mik esepa dör
taië kuakī kuakī, erë se' kōs
dör wes wák eköl ë es, se' kōs
batsulewa ie' mik e' wa.

6 Es Skëköl tö imé se' a
kuakī kuakī ñi kimoie wes
ie' kī ikiane es. E' kuekī wépa
a iméitö ttoie ittekölie, esepa
ttö es, ie'pa erblö Skëköl
mik e' wa. 7 Wépa a imé
Skëköl tö s'kimoie, esepa

† 11:27 Isaías 59.20-21; 27.9

tö s'kimú. Wépa a iméitö s'wöbla'woie Skéköl ttè wa, esepa s'wöbla'ú. ⁸ Wépa a imène s'er diché ioie, esepa tö s'er diché iö. Wépa a imène íyi kakmoie, esepa ikakmú er bua' wa kë dör ì skéie. Wépa a imène s'wéttsöie, esepa s'wéttsú kaneë. Wépa a imène s'malepa suoie er siarè wa, esepa tö iwà ú ttsè'ne buaë wa.

Jesús mik erblökwakpa ñi dalër

⁹ A' ñi dalëritsö er mokj wa. Sene sulu kos e' watöttsa. E' skéie sene yësyësë kos e' a a' senú kekraë. ¹⁰ A' ñi dalëritsö wes ñi èlpa ñi dalër es. A' ñi dalöiö tajë.

¹¹ Ì kos weke a' tö, e' ú kaneë. Kë a' bikë nuk. Skéköl kanè ú ttsè'ne buaë meke iWiköl tö se' a e' wa.

¹² Ì buaë panekesö, e' kuekj a' senú ttsè'ne bua' wa. A' weirke e' dalè'ttsö er bua' wa. A' ttö S'yë tá kekraë.

¹³ S'batse' rpa malepa weirke kj ilè kiane, esepa kimú. Yi de a' pakök, ese kiöwa er bua' wa.

¹⁴ Wépa tö a' we'ikeke Jesús ttè kuekj, kë esepa kj alibchök, e' skéie er buaë chö iarak.

¹⁵ Wépa ttsè'rke buaë, esepa tá a' ttsè'nú buaë. Wépa iuke, esepa tá a' iú.

¹⁶ A' senú bërè ñita. Kë a' e' ttsökka s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsö se' èsepala tá buaë. Kë a' e' bikeitsökka tö a' wá íyi jcher tajë.

¹⁷ Yi tö ì sulu wamblé a' kj, e' tá kë iské wamblarne. Ì kos dör buaë yësyësë sulitane a' ese ú. ¹⁸ A' senú bërè sulitane tá kos a' dirmi ekkë. ¹⁹ A' yamipa dalër ye' éna, kë ì sulu ské wamblarne yi kj. E' skéie imúat Skéköl késik ulà a. Ie' tö ichè iyëkkuö kj i' es: "Ye' è wökj iské werke wè. Yi tö ì sulu wamblé, e' ské werayö ikj."* ²⁰ Ñies ichè: "A' bolökpa dué bli wa, e' tá itiö. Ie' er sine, e' tá di' mú ia yè. A' iwé es, e' tá ie'pa jaërdaë."† ²¹ Kë sene sulu kar e' alökka a' kj. E' skéie a' e' alökka sene sulu kj sene yësyësë wa.

13

¹ Sulitane kawöta ká wökirpa ttè dalöiök. Skéköl tö kawö me' ie'pa a s'wéttsöie. Itso' rak kos e'pa tkè'ka ie' tö. ² E' kuekj wépa kë tö ie'pa dalöiè, esepa ñippöke wépa tkè'ka ie' tö esepa tá. Ese wakpa weirdaë iulà a. ³⁻⁴ S'wökirpa kë tkèneká s'ser yësyësë esepa we'ikök as isuardak. Ie'pa dör Skéköl kanè mésopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluë esepa we'ikoie. Esepa je' kawöta suanuk. A' senak kë suar tá' s'wökirpa yökj, e' tá a' senú yësyësë tá ie'pa tö a' kikeraká. Erè wépa serke suluë, esepa je' kawöta suanuk. Kë è ichök ie'pa a kawö mène s'we'ikoie. Ie'pa tso' kaneblök Skéköl a s'ser sulu we'ikoie wes kawö meneat ie'pa a es.

⁵ E' kuekj se' kawöta ie'pa ttè iütök, e' kë dör as kë itö

* 12:19 Deuteronomio 32.35 † 12:20 Proverbios 25.21-22

s'we'ikō e' ě kueki. E' dör tō se' er tō se' a icheke tō e' dör buaē yēsēsē e' kueki. ⁶ E' kueki ñies inukōl patauk ie'pa tō se' keke ese patuēkesō. Ie'pa dör Skēkōl kanè mēsopa kanēblōke ie' a s'wōkirpaie. E' dör ie'pa kanè, e' kueki ie'pa patuē e' dör buaē. ⁷ E' kueki imusō ie'pa a ekōl ekōl wēs s'kawōta imuk es. Ilè kawōta patuē etā ipataū. Wēpa kawōta dalōiē esepa dalōiō.

⁸ A' wa nuì tso' kos e' pataū. Erē nuì tso'ia se' ki kekraē, e' dör ñi dalēritsē, e' kē patonuktsa se' a. S'malepa dalēritsesesō, e' ta e' wa tte dalōiēno me'at Moisés tō e' wà kos dalōiēsō. ⁹ Ttè e' tō ichè: "Kē a' kawō ta' s'senewabak dalōseukwa; kē a' kawō ta' s'ttōkwa, kē a' kawō ta' akblōk; kē a' kawō ta' o'ka íyi kkechök."* Ttè e' ena imalepa kos e' wōiēnewa tte etkē a, e' dör i': "A' malepa dalēritsō wēs a' wákpa e' dalēr es."†
¹⁰ S'malepa dalēritsesesō, e' ta kē ì sulu wamblepasō yi ta. Es ttè dalōiēno kos e' dalōiekesō mokiē yēsēsē.

¹¹ A' senú es. S'tsatkè kēwō kī dewatke tsinet se' erblē' Jesús mik kuaē e' tsata. E' kēwō a se' tso' i'ñe ta, e' anú a' éna. E' kueki kē a' senukia wēs s'kapötēr nañewe es. ¹² Sene sulu kēwō erkewatke ta se' tsatkeke e' kēwō dōkewatke wēs ká ñirketke s'ki es. E' kueki kē se' e' wamblōia suluē wēs pē' tso'ia stui a e' wamblō es. E'

skéie se' senú yēsēsē, e' dör wēs s'ser ká ñi a es. Se' e' duōser ñippök sene sulu ta wēs ñippōkwakpa es. ¹³ Se' senú buaē yēsēsē wēs s'ser ká ñi a es. Kē se' kàne e' wamblōkia bloblopa es. Kē se' kàne trēnuk, e' ya'uk sulu. Kē se' kàne ñippök. Kē se' kàne ukyēnuk s'malepa ta. ¹⁴ E' skéie a' senú buaē yēsēsē wēs Skēkēpa Jesucristo ki kiane es. Kē a' tō ibikeitsök tō wēs a' a s'wák dēr sulu e' wōpatērmi.

14

Kē a' ñi bikeitsök suluē

¹ Wēpa erblōke Jesús mik, erē kam ierblō bua'ie, esepa kiōwa er bua' wa. Ttè bikeitseke a' tō kua'ki kua'ki ese kē ki a' ñi iütök. ² A' wēpa tō ibikeitseke tō Jesús mik erblōkwakpa a íyi ulitane katarmi. Erē a' wēpa skà kam erblō bua'ie Jesús mik, esepa tō iklō'wé tō iyiwak chkà kē katar. ³ Wēpa tō íyi ulitane katé, esepa kē kàne wēpa kē ikatè esepa chök iki. Ñies wēpa kē ikatè, esepa kē kàne wēpa tō ikaté esepa chök iki, Skēkōl tō ie'pa klōo'bak ie' ichaie e' kueki. ⁴ Se' dör Skēkēpa Cristo kanè mēsopa. Wēs se' wēr ie' wa ekōl ekōl, e' wērke ie' wák wōki. Ie' a se' kimermi as se' wēr buaē ie' wa, e' kueki se' wērdaē ie' wa buaē. E' kueki ¿wēs s'yamipa chēmiso suluē?

⁵ Ñies se' shua wēpa tso' tō ibikeitseke tō s'kawōta diwō wele batseitsök imalepa

* 13:9 Éxodo 20.13-17 † 13:9 Levítico 19.18

tsat̄a. Er̄e ielt̄epa t̄o ibikeit-
seke t̄o diw̄o ulitane d̄or ñies
ẽme. Se' kaw̄ot̄a w̄a ijch̄enuk
ek̄ol ek̄ol t̄o ì kl̄o'w̄es̄o e'
d̄or ȳesȳes̄e. ⁶ W̄epa t̄o
ikl̄o'w̄e t̄o s'kaw̄ot̄a diw̄o w̄ele
batseits̄ok bua'iew̄a, esepa
t̄o batseitseke Sk̄ek̄epa Cristo
dal̄oioie. Ñies w̄epa t̄o ìyi
ulitane kat̄e esepa t̄o ikateke
Sk̄ek̄epa Cristo dal̄oioie t̄a
w̄estela chekeit̄o Sk̄ek̄ol a
ik̄i. W̄epa k̄e t̄o iyiwak
chk̄a kat̄eia, esepa t̄o ilo'ȳe
Sk̄ek̄epa Cristo dal̄oioie t̄a
w̄estela chekerakit̄o Sk̄ek̄ol a ì
ñekerakit̄o e' k̄i.

⁷ Se' d̄or Sk̄ek̄epa Cristo
icha, e'pa tso' t̄s̄e'ka ò e'pa
duowa e' d̄or ie' dal̄oioie, k̄e
id̄or se' w̄ak dal̄oioie. ⁸ Mik
se' tso'ia t̄s̄e'ka, et̄a se' serke
ie' a. Mik se' duowa, et̄a se'
duowa ie' a. Se' tso' t̄s̄e'ka ò
se' duowa, er̄e se' d̄or ie' icha.
⁹ Ie' k̄ot̄ewa e' shkenekane as
ie' d̄o s'durulune ena s'tso'
t̄s̄e'ka e'pa k̄os K̄ek̄olie.

¹⁰ Se' ulitane d̄oraẽ Sk̄ek̄ol
tk̄er s'shulo kul̄e k̄i e' w̄orki.
E' kueki ñiok a' ñi ch̄o ò ñi
saũ suluẽ? ¹¹ Sk̄ek̄ol t̄o ich̄e
iȳekkuo k̄i i' es:

“Ye' w̄ak ser wa ȳo ich̄e:

Sulitane e' tul̄orawa kuch̄e k̄i
ye' w̄orki.

Sulitane t̄o ye' k̄ikeraka.”*

Es Sk̄ek̄ol ȳekkuo t̄o ich̄e. ¹² Es
s̄o isuẽ t̄o w̄es se' serke e' k̄i
Sk̄ek̄ol t̄o se' chakerane ek̄ol
ek̄ol.

¹³ E' kueki k̄e se' k̄ane ñi
ch̄okia suluẽ. E' sk̄eie a' e'
tk̄owa dar̄er̄e ì t̄o s'yamipa
w̄okl̄o'w̄emi ò ì t̄o īemimine
s̄ene sulu a, ese k̄e war. ¹⁴ Ye'

w̄a ijch̄er buaẽ t̄o k̄e chk̄e
w̄ene t̄o s'ia'wepa ñaie Sk̄ek̄ol
w̄oa. Ye' erbl̄oke Sk̄ek̄epa Jesús
mik, e' wa ye' ikl̄o'w̄e ȳesȳes̄e
t̄o es idir. Er̄e w̄epa t̄o ikl̄o'w̄e
t̄o chk̄e w̄ele t̄o s'ia'w̄emi ñaie,
e' t̄a es idir esepa a. ¹⁵ E' kueki
a' t̄o s'yami w̄ele siaw̄ewa ì
kateke a' t̄o e' batamik, e'
t̄a e' k̄e dal̄eritseku'ia a' t̄o.
Ñies ie' sk̄eie Cristo k̄ot̄ewa,
e' k̄e sulu'warwa ì kateke a'
t̄o e' batamik. ¹⁶⁻¹⁸ Ì bl̄uie
Sk̄ek̄ol tso' e' w̄a k̄e d̄or chk̄e
ena di'ȳe. E' w̄a d̄or s̄ene
ȳesȳes̄e ena s̄ene b̄er̄e ena
t̄s̄e'ne buaẽ Wik̄ol Batse'r wa.
Yi t̄o Cristo kan̄e w̄eke es,
ese w̄er buaẽ Sk̄ek̄ol wa ñies
sulitane wa. E' kueki ì t̄o a'
yamipa k̄emi a' ch̄ok suluẽ ì
d̄or buaẽ a' a e' k̄i, ese k̄e war.

¹⁹ Es ì k̄os t̄o se' k̄imeke
s̄enuk b̄er̄e ñita ena ñi dich̄e
iok Sk̄ek̄ol a, ese us̄o. ²⁰ Ì
buaẽ w̄etke Sk̄ek̄ol t̄o a' er
a, e' k̄e sulu'warwa chk̄e ẽ
kueki. Moki chk̄e ena di'ȳe
k̄os d̄or batse'r. Er̄e sulu idir
t̄o s'yamipa armine s̄ene sulu
a se' ukuomik ì kat̄es̄o ì ȳes̄o
ese wa. ²¹ Buaẽ idir t̄o iyiwak
chk̄a mú k̄e kat̄es̄o ò blo' mú
k̄e ȳes̄o ò ì k̄os mú k̄e w̄es̄o.
Er̄e k̄e id̄or buaẽ t̄o s'yamipa
armine se' ukuomik. ²² Ima
a' t̄te i' bikeitse e' bl̄o a' er
a Sk̄ek̄ol ẽ a. W̄epa t̄o ì w̄er
buaẽ ie'pa wa ese w̄e t̄a itt̄s̄e
t̄o k̄e ik̄i ì nu'ku', jaȳecha buaẽ
esepa! ²³ Er̄e yi t̄o ì kat̄e
t̄a ibikeits̄ekait̄o b̄ot̄b̄ot̄ d̄o' ye'
tso' ì sulu wambl̄ok, e' t̄a e'
nu' tso' ik̄i. Ie' k̄e w̄a ikl̄one
moki t̄o buaẽ idir, e' kueki e'
d̄or suluẽ ie' a. Ì k̄os w̄es̄o

* 14:11 Isaiás 45.23

e' kē one se' wā yēsēsē wēs
iklō'wēsō es, e' tā e' dōr suluē
se' a.

15

S'kawōta s'malepa kīmuk

¹ Se' wēpa erblōke buaē
Cristo mik, esepa ké wēpa
kam erblō buaē tso'ia katōtō
esepa sauk wēs se' wák
katōrwā es. Kē se' kàne ì tò
se' wák ttsē'wēke buaē ese
ē bikeitsōk. ² Se' kos ké ì tò
s'malepa ttsē'wēmi buaē ese
bikeitsōk ekōl ekōl ikimoie
ena idiché ioie buaē Skēkōl
a. ³ Cristo wák kē wā ì tò ie'
ttsē'wēke buaē ese ē bikeitse.
E' skēie ie' tā itka wēs Skēkōl
yēkkuō tò ichè es, e' tò ichè:
“A Skēkōl, wēpa tò be' cheke
suluē esepa tò ye' cheke
suluē ñies.”* ⁴ Ì kos kite ká
iaiaē Skēkōl yēkkuō kī, e' kite
s'wōbla'woie as se' e' tkōwā
darērēē ena as se' er pablō.
E' wa ì buaē panekesō e' kē
olo'yepasō. ⁵ Skēkōl tò se' ké
e' tkōkwā darērē ñies se' er
pablekeitō. As ie' tò a' kīmù
senuk bērē ñita wēs Cristo
Jesús ser es. ⁶ A' serke es, e' tā
Skēkōl dōr Skēkēpa Jesucristo
Yē e' kikerakā a' ulitane tò
sekka ñita.

⁷ Es a' ñi kiōwā er bua'
wa wēs Cristo tò a' ki'wā
es as sulitane tò Skēkōl
kīkōkā. ⁸ Mokī ye' ichè a'
a' tò Cristo dē'bitū judiowak
kīmuk ikkachoie ie'pa a' tò ì
uk Skēkōl kablē' sa' yēpa bak
ká iaiaē e'pa a, e' wawēitō.
⁹ Ñies idē'bitū as pē' kē dōr

judiowak, esepa tò Skēkōl
kīkōkā ie'pa suēitō er siarē
wa e' kuekī. E' dōr wēs Skēkōl
yēkkuō tò ichè es wē ichèitō:
“E' kuekī ye' tò be' kikerakā
pē' kē dōr judiowak es-
epa ulitane shūa.

Ye' ttsōraē be' kīkokaie
buaē.”†

¹⁰ Ñies itso' kitule i' es:
“iA' kē dōr judiowak esepa
ttsē'nū buaē wēpa dōr
Skēkōl icha esepa tā
ñita!”‡

¹¹ Ñies ichèitō:
“iA pē' kē dōr judiowak Skēkōl
kīkōkā!

iA ká ulitane wakpa, Skēkōl
kīkōkā!”§

¹² Ñies Isaías tò ikitat
iyēkkuō kī i' es:

“Jesé aleri ekōl dōraē se' shūa,
e' tkērdakā ká ulitane wakpa
wēttsōie.

Pē' kē dōr judiowak esepa
tò ie' ē paneraē e'
tsatkoie.”*

Es itso' kitule.

¹³ Ì buaē kos doia se' a' e'
panekesō krōrōē e' wì dōr
Skēkōl. As e' tò ttsē'ne buaē
ena sene bērē mù a' kos erblé
ie' mik e'pa a. As ie' tò
a' kīmù iwà kī panuk buaē
Wikōl Batse'r diché batamik.

¹⁴ A yamipa, mokī ye'
iklō'wē tò a' serke buaē
yēsēsē. Ñies ye' iklō'wē tò
a' wā iyi jcher tajē. A' a' ñi
pautmi buaē. ¹⁵ Erē yēkkuō i'
kī ye' er deka a' pattōk wōshaē
ttē wēsele wa as kē a' éna
ichōwa. Skēkōl er buaē ché
ye' a' e' wa kanē me'itō ye' a, e'

* 15:3 Salmo 69.9 † 15:9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 ‡ 15:10 Deuteronomio

32.43 § 15:11 Salmo 117.1 * 15:12 Isaías 11.10

kuēkī ye' a kawō tā' a' pattoie es. ¹⁶ Ye' dōr Cristo Jesús kanè méso ie' tté buaē kkayē' Skēkōl tō se' a' e' pakoie pē' kē dōr judiowak esepa moie Skēkōl a' batse'oule Wikōl Batse'r wā. E' dōr wēs iyi mè sacerdotepa tō Skēkōl dalōioie wēr buaē ie' wa es.

¹⁷ Ye' batsulewā Cristo Jesús mik, e' kuēkī ye' kaneblōke Skēkōl a' e' tō ye' ttsē'weke buaē. ¹⁸ Ye' kē er dē'ka kabenukka i kē one Cristo wā ye' wa ese kī. Ie' batamik ye' tō pē' kē dōr judiowak esepa ulaiē Skēkōl ttē iūtōk. E' wē ye' tō ipakē wa ena iwakanewē wa ¹⁹ ena Skēkōl Wikōl diché wa. Nies i kē or yi a' ese wēyō taiē ie'pa wōrkī ikkachoie tō i chéyō e' dōr mokī. Es kanè mène ye' a' Cristo tté buaē pakoie e' wawētkeyō ká tso' kōs Jerusalén dō Iliria e' shuā.

²⁰ Kekraē ye' e' mukettsā tté buaē e' pakōk wē kē yi tō Cristo dalōieta' ese ska'. Ye' iwē es as ye' kē dōr wēs yi tō u yuēka u chki tulu'wabak o'ka tō ese kī es. ²¹ E' skéie ye' éna iwāk wēs Skēkōl yēkkuō tō iché es, e' tō iché:

“Wépa a' ie' tté kē pakaule, esepa a' ká ardaē;
Wépa kē wā ie' tté ttsēule, esepa éna iardaē.”†

Pablo shkak Roma

²² Kekraē ye' shkak a' weblōk, erē kanè i' tō ye' wōklō'weke. ²³ Erē i'ñe tā ye' kaneone ká ikkēpa kī. Bānet ye' tō a' kkeyē'mi pakē, ²⁴ e' kuēkī ye' mú tkōmi Roma a'

pakōk mik ye' mi'ke España eta. Erē ye' kē a' kawō kunuk taiē a' ska' senuk, erē ye' ttsē'rmi buaē. E' ukuōkī tā a' mú ye' kimè as ye' dō España. ²⁵ Erē i'ñe tā ye' mitke Jerusalén s'batse'r malepa serke eē e'pa kimuk.

²⁶ E' dōr tō s'yamipa serke Macedonia ena Acaya e'pa tō inukōl kitbak iwákpa er wa patkēmi s'batse'rpa dōr siarē tso' Jerusalén e'pa kimoie.

²⁷ E' wē ie'pa tō iwákpa er wa, erē mokī ie'pa kī inuí tso'. E' kuēkī buaē idir tō ie'pa tō judiowak kimè. E' dōr tō i' buaē de judiowak ulā a' Cristo wa, e' de ie'pa ulā a' nies judiowak wa. E' kuēkī buaē idir tō i' tso' ie'pa wā e' kakkē s'yamipa dōr judiowak esepa a'. ²⁸ Es mik ye' tō inukōl kitule kōs ie'pa a' e' mé ie'pa ulā a', eta ye' mía España e' tkōkemi a' pakōk. ²⁹ Ye' wā ijcher tō mik ye' demi a' ska', eta se' ñi er diché iōraē buaē Cristo er buaē chō sia' e' kōs wa.

³⁰ A yamipa, Skēkēpa Jesucristo ttō wa, nies se' ñi dalēritsōke Skēkōl Wikōl wa, e' wa ye' kkōchō a' a' tō a' e' chō darērē ye' tā ñita kanè mène ye' a' e' wā uk. E' wēmi a' tō, a' tō Skēkōl a' ikiē ye' kī e' wa. ³¹ Ikiō ie' a' as ie' tō ye' tsatkō Judea wakpa kē tō Jesús tté iūtē esepa yōkī. Nies ikiō ie' a' tō i' kōs mi'ke ye' wā s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tō e' tsū er bua' wa. ³² Es ikiō ie' a' as ye' dōmi a' ska' ttsē'ne buaē wa

† 15:21 Isaiás 52.15

enuk a' pakekeyö e' dalewa, es ie' ki ikiane e'ma. ³³ Ie' dör sene bërë mukwak as e' tō a' wapiöü. Es e' idir.

16

Roma wakpa shke'wémi Pablo tō

¹ Tayë eköl kiè Febe dör s'yami, e' tté chekeyö a' a. Ie' dör Skëképa Jesús icha erule tso' Cencreas e' kimukwak eköl. ² Ie' kiöwā buaë Skëképa Jesús ttō wa wës s'batse'rpa ñi kiöwā es. Ie' tō s'yamipa taië e'pa kimé, ñies ye' wák kiméitō. E' kuëki mik ie' ki ilè kiane etā ie' kimú.

³ Prisca ena Áquila e'pa shke'ú ña. Ie'pa bak kaneblök ye' tā Cristo Jesús kanè a. ⁴ Ie'pa e' me'ttsā ye' tsatkök, kë tkine tō dö' ittèwā. Wëstela chekeyö ie'pa a, erë kë dör ye' ë. Skëképa Jesús icha erule erule kōs kë dör judiowak, e'pa tō wëstela cheke ie'pa a ñies. ⁵ Ñies Skëképa icha erule daparke Prisca ena Áquila u a, e'pa shke'ú ña. Ñies ye' yami dalër taië ye' éna kiè Epéneto, e' shke'ú ña. Ie' dör s'tsā erblé' Cristo mik Asia e'. ⁶ María shke'ú ña. Ie' kaneblé taië a' a. ⁷ Wépa bōl kiè Andrónico ena Junias, e'pa shke'ú ña. Ie'pa dör judiowak wës ye' es. Ie'pa bak wötëule s'wōto wé a ye' tā. Ie'pa dör Jesús ttekölpa kkeaulekā buaë imalepa wā. Ie'pa erblé' Cristo mik ye' yöki kewe.

⁸ Ampliato shke'ú ña. Ie' dör ye' yami Skëképa Jesús ttō wa, e' dalër taië ye' éna.

⁹ Urbano shke'ú ña. Ñies ie' kaneblöke Cristo a wës sa' es. Ñies Estaquis shke'ú ña. Ie' dalër taië ye' éna. ¹⁰ Apeles shke'ú ña. Ie' wër buaë Cristo wa. Ñies wépa dör Aristóbulo icha, e'pa shke'ú ña. ¹¹ Herodión, e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wës ye' es. Ñies wépa dör Narciso icha erblé Skëképa mik e'pa shke'ú ña. ¹² Tayëpa kiè Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kaneblöke Skëköl a. Ñies tayë dalër se' éna kiè Pérside e' shke'ú ña. Ie' kaneblöke taië Skëköl a. ¹³ Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblökwa buaë suule sulitane wā. Ñies ie' mi e' shke'ú ña. Ie' dör wës ye' wák mi es. ¹⁴ Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kōs tso' ie'pa tā, e'pa kōs shke'ú ña. ¹⁵ Ñies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpás ena s'batse'r malepa tso' ie'pa tā, e'pa kōs shke'ú ña.

¹⁶ A' ñi shke'ú ñi dalër wa. Cristo icha erule erule e' kōs tō a' shke'wémi.

¹⁷ A yamipa, ye' kköchö a' a tō wépa éna se' blabatsak ena se' akmine sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tō ttè wa se' wöblaule kewe e' kë dör mokjë. Es-epa yöki a' e' skö. ¹⁸ Ie'pa kë ku' Skëképa Cristo kanëuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa ë kanëuk. Se' kam éna iar buaë esepa dakiñekerakitō ttè ttsër buaë ese wa. E' kuëki esepa yöki a' e' skö. ¹⁹ Sulitane wā ijcher tō Skëköl ttè mokjë e' dalöieke a' tō buaë. E' tō

ye' ttsë'wēke buaë. Ye' kī ikiane tō a' mú wöblar ttē buaë yēsēsē wa wawē. Erē a' mú kē ē' wöbla'ù kache tté wa ì sulu wambloie. ²⁰ A' serke es, e' t̄a betk̄a Skëköl dör sene bërē mukwak, e' tō Satanás shtowerawa a' klō dikia. As Skëkëpa Jesús er buaë chō a' a.

²¹ Ye' yami Skëkëpa Jesús kanè a kiè Timoteo e' tō a' shkë'wémi. Nies Lucio ena Jasón ena Sosípatro, e'pa tō a' shkë'wémi. Ie'pa dör judiowak wes ye' es.

²² Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke e' shtök yëkkuö i' kī. Nies ye' tō a' shkë'wémi Skëkëpa ttō wa. I' t̄a ì cheke Pablo tō e' shtekeneyö.

²³⁻²⁴ Gayo tō a' shkë'wémi, e' u a ye' serke. Eē Skëkëpa Jesús icha erule tso' ká i' kī e'pa daparke. Erasto tō a' shkë'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kuēblu. Nies s'yami kiè Cuarto, e' tō a' shkë'wémi.

Pablo tō Skëköl kīkék̄a

²⁵ ¡Skëköl kīkōkasö! Ie' a a' kimermi e' tkökwa darërē Jesucristo ttē buaë pakekeyö e' a. Ká iaiaë ttē buaë e' blëule se' yökī. ²⁶ Erē i'ñe t̄a ikkayēnewa se' a ì kit Skëköl ttekölpa tō yëkkuö kī e' wa. Skëköl yöbië e' tō ie'pa ka' ishtök. Ttē buaë ñe' kkayēnewa as ká ulitane wakpa erblō imik t̄a iwà iütō.

²⁷ Skëköl e' dör Skëköl eköl ěme e'. Ie' erbikō tajë sulitane tsata. ¡As e' kīkarka kekraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Éfeso etá ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kēwō ska' ta Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pē' bak senuk iki dōka 650.000. E'pa shuá 400.000 klöulewá kanëblök é. Pablo wák tö tsawe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' kī.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso ee. E' tö ie' a iyè' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke tajë ena welepa tso' íyi sulusi wamblök tajë, e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik etá ie'pa tö íyi tajë dalöieke Skëköl skéie, e' dör kabene et. Ì dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyiwak jcheke e' chkà katekerakitö iyamipa ta ì dalöiekerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' kī.

Ñies ì dalöieke ie'pa tö e' wé kos a alakölpa sulusi datse ta wëpa serkerak ita. Erë mik wëpa ñekkëpa erblë' Jesús mik etá ie'pa kē éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kuëki Pablo tö ikkaché tö wes wëpa alaköl ta' ena alaköl kē ta' e'pa kawötá senuk.

Kíie ta pē' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa ta, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' kī.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl tö ye' klöo'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekölie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' ta. ² A' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewá Cristo Jesús mik e' wa. A' klöo' Skëköl tö ie' icha batse'rapaie wëpa kos tso' ká wa'ñe tö e' tsatkè kié Skëképa Jesucristo a e'pa ta ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Këköl. ³ Skëköl dör S'yé ena Skëképa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a

⁴ Skëköl er buaë ché tajë a' a Cristo Jesús batamik, e' kuëki ye' tso' wëstela chök ie' a këkraé. ⁵ A' batsulewá Cristo mik, e' wa ì kos kiane a' kī wakanewè Skëköl a, e' mène a' a tajë. Skëköl tö ieri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowá buaë. ⁶ E' wa iwënewá a' shuá tö mokī a' tö Cristo tté klö'wé buaë. ⁷ Es ì kos kiane a' kī kanëbloie Skëköl a, ese métke ie' tö a' a iWiköl wa. E' wakanewëke a' tö a' tso' Skëképa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa. ⁸ Ñies ie' tö a' kimeräe buaë as a' e' tkōwá darèrèè ie' mik dö bata ekkè. Es a' kē kī ì nuí ta' ie' wōa mik Skëképa Jesucristo datskene e' kēwō

ska'. ⁹ Skëköl ttö mokië e' tō a' klōō'bak aš a' šer batsulewā ie' alā Jesucristo dör Skëkëpa e' mik.

Jesús mik erblökwakpa ñi blabatsélor

¹⁰ A yamipa, ye' tō a' a' iché Skëkëpa Jesucristo ttö wa tō a' kos erbikō ñikkëë. Kë a' ñi blabatsök. A' senú buaë ñita. A' kabikeitsö ñikkëë wes wák eköl ë es. ¹¹ A yamipa, tayë kië Cloe, e' yamipa welepa tō ibiyö ché ye' a' tō a' tso' ñippök ttè kī. E' kuëkī ye' tso' a' a' ichök es. ¹² Ie'pa tō ye' a' iché tō a' kos ñippöke ñita i' es: A' welepa tō icheke: "Ye' dör Pablo klé." Welepa skà tō icheke: "Ye' dör Apolo klé." Iëkölpa tō icheke: "Ye' dör Cefas* klé." A' skà tō icheke: "Ye' dör Cristo klé." ¹³ ¿Ima a' ibikeitsë tō Cristo tso' blabatsule? Au, kë idör es. ¿Ye' kötewā krus mik a' skéie? Au. ¿A' wösune ye' ttö wa? Au. ¹⁴ Wëstela chekeyö Skëköl a' tō ye' kë wā a' wösune taië. Wëpa kië Crispo ena Gayo, e'pa ë wösuk ye' tō. ¹⁵ Kë yi a' iyënuk tō ye' tō a' wösuk ye' ttö wa. ¹⁶ Ye' éna ianewā i' tã tō ñies ye' tō wëm kië Estéfnas e' wösuk ena ie' yamipa ëkka. Kë ye' éna iane tō yi skà wösuk ye' tō. ¹⁷ Cristo kë wā ye' patkëne s'wösukuök, ie' tō ye' patké ie' tté buaë pakök. Ye' kë tō ttè e' paketa' ttè iskië wa wes s'yöule taië esepa kapakö es. Ye' tō ipakeke ttè wöshakla wa aš Cristo kötewā krus mik e' tté diché kë chöwa.

Skëköl diché taië ena ie' siwë iskië, e' wà dör Cristo

¹⁸ Wëpa weirdaë aishkuö ta, esepa a' Cristo kötewā krus mik, e' tté dör alipa ttèie. Erë se' tsatkërke, esepa a' Skëköl diché taië, e' tté idir. ¹⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō iché:

"Skëköl tō iché: Wëpa wā siwā jcher iskië, esepa meraatyö wes kë wā i' jcher es.

Wëpa kabikeitsö taië, esepa éna ká chöwerawayö."† Es Skëköl yëkkuö tō iché.

²⁰ Es idir e' kuëkī s'ditsö wā siwā jcher iskië, ¿wes esepa de? S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, ¿wes esepa de? Wëpa a' s'ditsö iyi tté wā pakar ñi a' buaë ¿wes esepa de? Skëköl a' tã siwā iskië jcher s'ditsö wā, e' kë wā ta', e' dör wes alipa ttè es. ²¹ Ttè e' wā dör i' es: Skëköl wā iyi jcher iskië, e' kuëkī ie' kë wā imeneat tō se' tsatkër i' jcher s'ditsö wā iskië ese wa. E' skéie ie' tō ime'at tō wëpa erblé Cristo mik itté pakarke e' wa, esepa ë tsatkërdaë erë ittser alipa ttèie.

²² I' kë or yi a' ese kiane suë judiowak kī ttè klö'woie. Griegowak tō siwā iskië ese yuleke taië. ²³ Erë Cristo kötewā krus mik, e' tté pakeke sa' tō. Ttè e' sulune judiowak yöki. Pë' kë dör judiowak, esepa a' tã e' dör alipa ttè. ²⁴ Erë wëpa kos klōō'bak Skëköl tō iwák a, judiowak ö pë' kë dör

* 1:12 Cefas: E' ë kië ñies Pedro. † 1:19 Isaías 29.14

judiowak, esepa a Cristo dör Skëköl diché tajë ena ie' siwë iskië e'. ²⁵ Ì wé ie' tō e' wër wës ì wë aliwakpa tō es. Ñermata ie' wā siwā' jcher iskië tkōkā sulitane tsata. Iwër wësua tō ie' kē diché ta', ñermata ie' diché ta' tajë tkōkā sulitane tsata.

²⁶ A yamipa, mik Skëköl tō a' klō'bak, etā ¿wës a' dör? E' anū a' éna. Ká i' wakpa a ta' a' kibiiepa kē wā siwā' iskië jcher. A' kibiiepa kē ttō dalöiërta'. A' kibiiepa kē dör kékëpa tajë ese ditsëwō. ²⁷ Erë wépa cheke ká i' wakpa tō tō kē iwā ì jcher, esepa shukit Skëköl tō wōbla wa, wépa wā siwā' jcher iskië, esepa jaëwoie. Wépa kē dör kékëpa tajë ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tō wōbla wa, wépa dör kékëpa tajë, esepa jaëwoie. ²⁸ Wépa watëulettsa, wépa bikeitseke ká i' wakpa tō tō kē idör ìie bua', wépa kē dör ì, esepa shukit ie' tō, wépa dalöiërta' tajë ká i' kī, esepa wōowaie diōshet. ²⁹ Es kē yi a e' ttsënukkā Skëköl wörki. ³⁰ Erë Skëköl wák tō a' bātswā Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tō se' ké siwā' mokī jchenukwā iskië. Ñies Cristo batamik ie' tō se' klō'wé wës pè' buaë yësyësë es, ñies se' de ie' wák ichaie batsë'r yënettsa sene sulu ulā a. ³¹ E' kueki s'kawōta senuk wës Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè: "Yi e' ttsakkā as ese e' ttsōkā ì wé Skëköl tō ese wa." †

2

Cristo kōtëwā wōtëulewā krus mik, e' tté paké Pablo tō

¹ A yamipa, mik ye' dē' kewe Skëköl tté buaë pakök a' a, etā kē ye' wā iwā pakane siwā' iskië ese wa wës a' wakpa yöule tajë esepa tō s'wōbla'weke es. ² Mik ye' bak a' shuā, etā ye' kē kī ì bār tté kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kōtëwā wōtëulewā krus mik e' tté è pakök. ³ Mik ye' dē'bitū a' ska', etā ye' ttsë'rke alabëbë kē diché ta' tajë, ye' suarke tajë painuke tajë. ⁴ Ye' tō Skëköl tté buaë e' paké a' a, erë kē ye' wā ipakane siwā' iskië s'ditsō a' ese wa a' dakiñoie. E' skéie ì pakéyō a' a, e' wā kkaché a' a Skëköl Wiköl tō idiché wa tō mokīë idir. ⁵ Skëköl tō iwé es as a' kē erblō siwā' iskië ese mik, e' skéie as a' erblō ie' diché mik.

Se' wā Skëköl siwé jcher iWikōl wa

⁶ Erë wépa tkëulewatke darërë Cristo mik, esepa je' éna iane tō tté pakeke sa' tō, e' dör siwā' iskië chōkle. Erë e' kē dör s'ditsō ena iwōkirpa siwā' ese; esepa diché erkewatke. ⁷ Siwā' pakeke sa' tō, e' dör Skëköl siwā' bak blëulewā s'ditsō yöki e'. Ká iaiaë kam ká i' yö, e' yöki ie' tō ibikeitsbak tō sene michoë olo ta' tajë, e' meraëitō se' a' ie' siwā' wa. ⁸ Siwā' e' kē ane s'ditsō wōkirpa éna. Ie'pa éna ianúpa, e'ma ie'pa kē wā Skëkëpa Jesús olo ta' tajë e' kōtëwā. ⁹ Erë e' dör wës itso'

kitule Skëköl yëkkuö k_i es, e' t_ö ichè:

“Ì buaë k_ë s_ule yi w_a,
 ì buaë k_ë t_sëule yi w_a,
 ì buaë k_ë bikeitsule yi w_a,
 ese tso' Skëköl w_a mè wépa
 éna ie' dalër esepa a.”*

¹⁰ Erë e' k_{os} wà kkachéitö se' a iWiköl wa. Iwiköl t_ö íyi ulitane shuyulekettsa s_{ek}ka dö Skëköl erbikö iskië eseë.

¹¹ Se' wiköl tso' se' a, e' ë wa ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skëköl Wiköl ë wa ijcher ì tso' ie' er a. ¹² Ie' t_ö iWiköl mé se' a, e' kueki k_ë se' kabikeitsöia w_{es} s'ditsö kabikeitsö es. Ie' t_ö iWiköl mé se' a as ì buaë k_{os} méitö se' a er bua' wa e' wà ar se' éna. ¹³ E' kueki k_ë sa' t_ö s'wöbla'weku' ká i' a siwa' tso' ese wa. S'wöbla'weke sa' t_ö t_{tè} kkaché Skëköl Wiköl t_ö sa' a e' wa. Es sa' t_ö Skëköl Wiköl íyi e' wà pakeke t_{tè} méitö sa' a ese wa.

¹⁴ Wépa k_ë a Skëköl Wiköl ku', esepa a ie' íyi e' dör alipa íyi, e' kueki ie'pa k_ë k_i ikiane. Ñies ie'pa k_ë éna iwà ar, t_{tè} e' wà arke se' éna Skëköl Wiköl ë wa e' kueki. ¹⁵ Erë wépa a Skëköl Wiköl tso', esepa éna ie' íyi ulitane wà armi buaë. Erë ì weke ie' t_ö ie'pa a e' k_ë wà anuk yi éna. ¹⁶ E' dör w_{es} itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es, e' t_ö ichè: “Skëköl erbikö e' k_ë jcher yi w_a. K_ë yi a ie' pautuk.”† Erë se' éltépa wa Cristo erbikè tso'.

3

Se' k_{os} dör Skëköl kanè mésopa

¹ A yamipa, mik ye' bak a' shua, eta ye' k_ë a kapakar a' ta w_{es} s'wëttseke Skëköl Wiköl t_ö esepa t_a kapakè es. E' skéie ye' kawöt_a kapakök a' ta w_{es} ye' kunúpa kapakök s'tso'ia s'wák d_{ër} sulu dikia ö ala'r tsitsirla k_ë yöule buaë Cristo t_{tè} wa esepa t_a kapakè es. ² T_{tè} wa ye' t_ö a' wöblao' e' dör tottola w_{es} tsu'diö mè ala'r_{la} a es, kam a' a chkè darèrè katar e' kueki. jErë ikkè t_a kam a' a chkè darèrèe katar, ³ a' serkeia w_{es} s'wák d_{ër} sulu k_i ikiane es e' kueki! A' ñippöke, a' ukyërke ñi k_i tajè, e' wà kiane ch_è t_ö a' seriä w_{es} s'wák d_{ër} sulu k_i ikiane es, w_{es} pè' k_ë a Wiköl Batse'r ku' es. ⁴ A' welepa t_ö icheke: “ye' dör Pablo klé.” A' welepa skà t_ö icheke: “ye' dör Apolo klé.” A' ttökeia es, e' wa iwënew_a t_ö a' dör w_{es} pè' k_ë a Wiköl Batse'r ku' es.

⁵ Eta ichö ye' a t_ö ¿Apolo dör yi? ¿Pablo dör yi? Sa' dör Skëköl kanè mésopa ë. Sa' t_ö Jesús t_{tè} buaë paka' a' a, e' batamik a' de erblök Jesús mik. Kanè me' ie' t_ö sa' böl a kua'ki kua'ki, e' wakanewé sa' t_ö. ⁶ Jesús t_{tè} buaë e' tsá tkéyö a' er a, w_{es} íyi kuatkè es. Apolo t_ö ikkö'né as italar, erë Skëköl wák t_ö iwà tala'weke. ⁷ Yi t_ö íyi kuatkeke, ñies yi t_ö ikkö'neke, esepa k_ë dör ì. Skëköl t_ö iwà tala'weke, e' dör ibua'ie. ⁸ Yi t_ö íyi kuatkeke, ñies yi t_ö ikkö'neke, esepa dör ñies ëme ie' a. Ie' t_ö iské meraë ie'pa a eköl eköl w_{es} iwakanewekerakitö es.

* 2:9 Isaías 64.4 † 2:16 Isaías 40.13

⁹ A' dör wes ie' të es, e' a sa' bōl kanēblōke ie' a. Nies a' dör wes u yörke ie' a es. ¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaē ché ye' a, e' wa ime'itō ye' a ichkí tkōkwā wes u yuōkwak bua'buā es. E' ukuōkí tā u yuōkwakpa skà de ikí yuōkmi. U yörke Skēkōl a e' chkí tkēnewatke e' dör ekōl ē, e' dör Jesucristo. Kē yi a ichkí kuā'kí tkēnukwāne. E' kuēkí se' ulitane ekōl ekōl kawōtā e' kkō'nuk buaē tō wes iwā kí yuekemisō. ¹² Se' tō iwā yuēmi orochka wa, inukōlchka wa ena ák bua'buā wa ö iwā yuēmiso kaltak wa, kakō wa ena kuakōl wa. ¹³ Mik Jesucristo datskene, etā iwērdaē tō is iwā yuēsō. E' kēwō ska' tā se' kanē ma'ordaē bö' wa isuōie tō is idir. ¹⁴ U chkí tulunewā, e' kí se' tō iwā yuē, e' tā e' kē ñanewā bö' a tā esepa a iské merdaē. ¹⁵ Erē ì yuēsō e' ñanewā, e' tā kanē e' weirdawa. Erē esepa tsatkērdaē bö' yōkí, erē kē ì atē ie'pa ulā a wes s'tkōshkar u ñarkewa yōkí es.

¹⁶ ¿A' kē wā ijcher tō a' wákpa dör Skēkōl wé, ie' Wikōl serke a' shuā e' kuēkí? ¹⁷ Ie' wé dör batse'r, e' dör a' wákpa. E' kuēkí e' olo'yéwā yi isie tō, e' tā ese olo'yerawā ie' tō.

¹⁸ Kē a' e' kitō'ukia. A' welepa e' bikeitsō tō a' wā siwā' iskiē jcher wes s'ditsō tō ibikeitseke es, e' tā esepa kawōtā e' ökwa aliie as siwā' mokí jcherwā iwā. ¹⁹ Ì dör siwā' iskiē s'ditsō a, ese dör alipa ttē Skēkōl a. E' dör

wes ie' yēkkuō tō ichē es: “Wépa wā siwā' iskiē jcher tajē, esepa klō'werawā Skēkōl tō iwákpa erbikō s'dakiñoie e' wa wes iyiwak klō'wēwasō sho' wa es.” ²⁰ Nies ichéitō i' es: “Skēkōl wā ijcher buaē tō ì tso' ká i' a, ese siwé jchermi s'wā tajē, e' kē dör ìie bua'.” ²¹⁻²³ Erē a' dör Cristo icha ena Cristo dör Skēkōl icha. E' wā kiane chē tō íyi ulitane mé Skēkōl tō a' a' kimoie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kimuk. E' kúie tā ì kos tkōke ìñe tā, ñies aishkuō tā, s'ser ena s'duōwā, ekkē kos tso' a' kimuk. E' kuēkí kē a' kane s'ditsō wele kkeōkka tajē tō e' dör ibua'ie as s'mi' ikléie.

4

Jesucristo ttekōlpa tsá, e'pa kanē

¹ Sa' bikeitsō tō sa' dör Cristo kanē mēsopa. Skēkōl ttē bak blēulewā e' wā pakē wērke sa' wōkí wes íyi kuēblu es. ² Íyi kuēblu kawōtā iwakanēuk yēsýesē wes iwōkir tō iuk patké es. ³ Es idir, e' kuēkí ìma a' tō ö yile skà tō is ye' kanēblōke Cristo a' e' bikeitseke, e' kē kí ye' tkine. E' kúie tā ìma ye' wák tō ye' kanē bikeitseke, e' kē kí ye' tkine. ⁴ Ye' er kē wā ye' kkatēne, erē kē e' wa yō ichepa tō kē ì sulu ku' ye' kí. Skēkēpa Jesucristo tō ye' shuleraē, ìma e' tō ye' bikeitseke, e' ē kí ye' tkirke. ⁵ Mik ie' dene etā sulitane shuleraēitō. Ì kos tso' blēulewā se' er a, ñies ì dalērmik se' serke, ese kos kkacheraēitō wōshak sulitane

wörki. E' kēwō ska' tā se' kōs kaneblōke buaē ie' a, e'pa kikerakā ie' tō. E' kueki kē s'kkatar, kam s'shulir kēwō dōka e' yōki.

6 A yamipa, ye' tō ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tō iwà saù tō kē a' kàne i' tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī chétkeyō ñe' dalōseukwā. Kē a' kàne e' ttsōka tajē sa' ekōl wa ena sa' ekōl wōōkwa diōshēt. 7 ¿Wes a' tō ichēmi tō a' dōr s'malepa tsata? I' kōs tso' a' wā, i' buaē eri ta' a' wā, wes a' kabikeitsō, e' kōs me' Skēkōl tō a' a. ¿Iōk a' e' ttsōka tajē tō wēsua iyi kōs e' dē'bitu a' wákpa wā, a' wákpa er wa?

8 Wēsua a' ibikeitseke tō Skēkōl siwā' jcher tajē a' wā, e' dōr wē', kē i' kī kianeia a' kī. A' e' ttsō tō a' s'wēttsēmitke blu'paie, erē kam sa' dōka ekkē. Mokī a' mú s'wēttsēmitke blu'paie, e'ma sa' detke a' tā ñita s'wēttsuk. 9 Erē ye' a tā, wēsua sa' dōr Jesús ttekōlpa tsā e'pa méat Skēkōl tō s'ditsō malepa bataie. Ye' ittse tō ká ulitane wakpa ñies Skēkōl biyōchōkwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblōk. Sa' dōr wes s'bolōkpa tō s'klō'wēwā tsēmi sulitane wörki ttēwā es. 10 Cristo ttē kueki sa' wēr aljie, erē a' e' bikeitsō tō a' wā siwā' įskiē jcher buaē a' batsulewā Cristo mik e' kueki. Iyerke tō sa' kē diché tā', erē a' diché tā' tajē. A' dalōiërta' tajē, erē sa' kē dalōiërta'. 11 Dō ikkē tā sa' tekeia bli tō ersir tō; kē sa' datsi' tā' buaē; pē' tō sa' we'ikeke siarē; sa' wákpa

kē wā u tā' sēnoie; 12 sa' kaneblōke darērēē sa' wák ulā wa dō sa' shtrinewā da'a ekkē. Mik pē' alibchōke sa' kī, etā e'pa a sa' er buaē chōke. Mik ie'pa tō sa' we'ikeke, etā e' dalē'ttseke sa' tō er bua' wa. 13 Mik pē' tō sa' cheke suluē, etā e' iutekene sa' tō ttē bua' wa. Dō ikkē tā ká i' wakpa wa sulu sa' wēr. Ie'pa a sa' dōr wes ushña uyanettsā u'rki es.

14 Ye' kē wā ttē i' kite a' a' jaēwoie, ē ye' tso' a' pattōk wes iyē éna ila'r dalēr ese pattēitō es. 15 Cristo Jesús ttē buaē paka' ye' tō a' a kewe, e' wa a' bātsewā ie' mik. E' kueki mokī ye' dōr wes a' yē es. A' mú wā s'wōbla'ukwakpa Cristo ttē wa tso' dōka 10.000, erē ye' ekōl ē dōr wes a' yē es. 16 E' kueki ye' tō a' pattē tō a' sēnú wes ye' serke es. 17 E' kueki ye' tō Timoteo patkēmi a' ska'. Ie' dōr wes ye' wák alā es Skēkēpa wa. Ie' dōr ye' ttōkata yēsyesē dalēr tajē ye' éna. Wes ye' dōr Cristo Jesús mik erblōkwak e' ser, e' ttē wa ye' tō ie' icha kōs tso' erule erule ká wa'ñe, e'pa wōbla'weke. Ttē e' ska' Timoteo tō a' er erane.

18 A' welepa e' ttséka tajē tō ibikeitseke tō ye' kē dōpa a' ska'. 19 Erē Skēkēpa kī ikiane, e' tā ye' mi'ke a' pakōk bet. Mik ye' de etā ye' tō isuēraē tō a' wēpa e' ttséka tajē, esepa wā Skēkōl diché tā' o ie'pa kabērke ē. 20 I' blúie Skēkōl tso' e' wā wēnewā idiché tajē e' kī, kē dōr ttē ē wa. 21 ¿I' kiane a' kī? ¿A' kī ikiane tō ye' dō kēsik wa a' uñuk? o ¿a' kī

ikiane tō ye' dō a' ska' er bua' wa, a' dalēritsè wa?

5

Sene sulu watōttsasō

¹ Ye' ittè ttsé tō a' shuā wēm tso' ekōl e' trērke suluē tkōka pè' kē tō Skēkōl dalōiè, esepa tsatā. Ie' wā iyē alakōl tso'.

² Ì sulu e' tkōke a' shuā, erē e' wa a' e' ttsōkekaiā taiē. E' skéie ¿wes e' kē wā a' jaēne? ¿Wes e' kē wā a' eriane? Warma wēm ñe' uya'ttsabak a' tō a' shuā.

³⁻⁴ Erē ye' wák kē ku' a' ta, erē ye' ttōke wes ye' wák tso' a' ta es. Wēm ñe' shulétke ye' tō Skēkēpa Jesús ttō wa wes ye' wák tso' a' ta es. Mik a' ñi dapa'uke etā ee ye' tso'ñak a' ta Wikōl Batse'r wa. Ñies Skēkēpa Jesucristo diché tso' a' ta. ⁵ E' wōshā ta wēm ñe' wōmūttsā a' tō Satanás ulā a' as iwák dēr suluē e' wōklōr ta iwák tsatkēr mik Skēkēpa datskene e' kēwō ska'.

⁶ A' e' ttsōkā taiē sene sulu wa, e' kē dōr buaē. ¿Kē a' wā ijcher tō pan wōlōwōkā elkela tō harinachka kōs wōlōwēkā?

⁷ Sene sulu e' dōr wes pan wōlōwōkā kēchke* es, e' tō a' sulu'wēkewā. E' kueki ese kōs uyōttsā a' shuā. Es a' dōraē buaē yēsyesē kē a' i sulu ta'ia wes pan yōule kē a' iwōlōwōkā iēne es. Cristo kōtēwā se' nui skéie. Ie' dōr wes obeja jcheke Judiowak Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'wōie es. E' kueki ñermata a' batse'oule Skēkōl wōā Cristo batamik. ⁸ Es

kē se' kàne Cristo kōtēwā se' skéie, e' kēwō tkō'uk pan yōule iwōlōwōkā wa ese wa. Itkō'ūsō pan kē yōule iwōlōwōkā wa ese wa. E' wā kiane chē tō itkō'ūsō kekraē sene moki yēsyesē ese wa. Kē se' kàne itkō'uk sene sulu tō s'sulu'wēkewā ese wa.

⁹ Yēkkuō iēt patkē' ye' tō a' a, e' ki ye' iyē' tō a' kē kàne e' batsōk trēr wakpa ta. ¹⁰ Erē pè' kē tō Skēkōl dalōiè dōr trēr wakpa ò íyi kkechōk taiē ese wakpa ò akblōkwakpa ò íyi diōkōl dalōiōkwakpa, esepa kē chōk ye' ku' a' a. Esepa chōpa ye' tō, e'ma a' kawōtā duōkwā as kē a' e' batsō esepa ta. ¹¹ Wēpa yē' ye' tō a' a yēkkuō ki, esepa dōr wēpa e' chō tō ie'pa erblōke Jesús mik esepa. Erē ie'pa dōr trēnukwakpa ò íyi kkechōk taiē wakpa ò íyi diōkōl dalōiōkwakpa ò s'chōk suluē wakpa ò bloblopa ò akblōkwakpa. Kē a' e' batsōk esepa ta, ñies kē a' chōk esepa ta. ¹²⁻¹³ Wēpa kē dōr Skēkēpa Jesús icha ¿wes esepa shulèmi ye' tō? Skēkōl wák tō ie'pa shuleraē. Erē wēpa dōr Skēkēpa icha ñi dapa'uke a' ta, esepa kawōtā shulè a' tō. E' kueki a' tō iú wes itso' kitule Skēkōl yēkkuō ki es, e' tō ichè: "Yi tō i sulu wamblé, e' uyōttsā a' shuā."

6

A' ñippōke e' shulō a' wákpa tō

¹ Mik a' wele tō i sulu wamblé iyami ekōl ki, etā

* **5:7** pan wōlōwōkā kēchke: Judiowak wōblar pan wōlōwōkā tso' ie'pa u a' e' kōs uyōktsā Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēketke ie'pa tō e' yōki.

¿wes ese mi'ke ie' wā kkatē s'shulōkwakpa kē tō Skēkōl dalōiē, esepa ska'? ¿Iōk e' kē shulē a' wākpa dōr batse'r e'pa tō? ² ¿A' kē wā ijcher tō se' batse'r, e'pa tō kā i' wakpa shuleraē aishkuō tā? E' dōr es, e' tā ¿wes i'ñe tā iyi tsitsirla ese ē kē shulir a' a? ³ ¿A' kē wā ijcher tō ñies Skēkōl biyōchōkwakpa shuleraēsō? Ie'pa shuleraēsō, e' tā ¿wes a' kē a ñippē tso' kā i' kī ese shulir? ⁴ E' kuēkī a' wēlepa ñippōke ñita, e' tā ¿wes ese mi'ke a' wā shulē pē' bānet ska'? ⁵ I' chéyō a' jaēwoie. Yi a a' shulirmi ¿ese kē ku' a' shua da'a? ⁶ Erē e' skéie a' mi'ke ñi kkatōk s'shulōkwakpa kē erblōtā Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatōke s'shulōkwakpa ska', e' ē wa iwēnewā tō sene sulu e' alékatke a' kī. Idalē'ttsōk bēre ¿e' kē dōr ibua'ie? ¡As itō se' iyi ekiblō! ⁸ Erē e' skéie a' wākpa tō i sulu ñe' wambleke ñi tā dō s'yamipa erblōke Cristo mik esepa iyi ekibleke a' tō.

⁹ ¿A' kē wā ijcher tō wēpa dōr i sulu wamblōkwakpa, esepa kē dōpa i blúie Skēkōl tso' e' a? Kē a' e' kitō'uk. Wēpa dōr trēnukwakpa, wēpa dōr iyi diōkōl dalōiōkwakpa, s'senewabak dalōseukwā wakpa, wēpa trēr wēpa tā, alakōlpa trēr alakōlpa tā, esepa kōs kē dōpa i blúie Skēkōl tso' e' a. ¹⁰ Ñies wēpa dōr akblōkwakpa, wēpa dōr iyi kkechōk taiē wakpa, bloblopa, s'chōk suluē wakpa, esepa kōs kē

dōpa i blúie Skēkōl tso' e' a. ¹¹ A' wēlepa bak senuk iyi ekkē wamblōk, erē Skēkōl tō a' pakōa'bak, a' batseō'bak, a' klōō'bak wes pē' buaē yēsyesē es iWikōl wa Skēkēpa Jesucristo ttō wa.

Skēkōl kē wā se' tsatkēne as se' tō i sulu wamblōia

¹² A' wēlepa tō icheke: “se' wā kawō tso', i kōs kiane wē se' kī, ese woie.” Erē ye' ichē tō kē i ulitane dōr buaē se' a wē. Ye' wā kawō tā i ulitane woie, erē kē ye' e' mupattsa as ilē e' alōka ye' kī. ¹³⁻¹⁴ A' wēlepa tō icheke: “chkē dōr s'ñawi a, ñies s'ñawi dōr chkē a.” E' yēne erē aishkuō tā iyi bōt ñe' ewerawa Skēkōl tō. Erē s'chkā kē dōr trēnoie. Skēkōl tō s'chkā shke'werakane aishkuō tā idiché taiē wa wes ie' tō Skēkēpa Jesús shkeō'kane es. E' kuēkī s'chkā kē meneat trēnoie wes a' tō ibikeitseke es, imeneat i buaē woie Skēkēpa a, ñies ie' tō s'chkā kkō'neke.

¹⁵ ¿A' kē wā ijcher tō se' bat-sulewā Cristo mik, e' kuēkī se' chkā dōr etkē ie' chkā tā? E' dōr es, e' tā ¿wes se' tō s'chkā dōr Cristo icha e' ia'wēmika senukkā alakōl sulusi tā ese wa? ¡Kē se' kane e' ia'ukka yēs! ¹⁶ ¿A' kē wā ijcher tō mik yi sené alakōl sulusi tā, e' tā ie'pa bōl mīa wes wāk ekōl ē es? E' dōr wes itso' kitule Skēkōl yēkuō kī es. E' tō wēm ena ilakōl e' chē i' es: “Ie'pa bōl serdaē ñita tā ie'pa mīa wes wāk ekōl ē es.”* ¹⁷ Erē yi

* 6:16 Génesis 2.24

batsulewā Skēkēpa Jesús mik, ese dör wes wák eköl ã es ie' ta.

¹⁸ E' kuēkī a' tkōshkar trē yōkī. Sēne sulu skà kōs, e' kē tō s'chkà dalōsēwēwā wes trē es. Mik se' trērke, etā s'chkà dör Cristo icha, e' méttasō o'ka kē dör Cristo icha, ese ā. E' wa s'wák chkà dalōsēwēwasō. ¹⁹⁻²⁰ ¿A' kē wā ijcher tō a' chkà dör Wikōl Batse'r e' wé? Skēkōl tō iWikōl mé a' ā, e' tso' a' a. Ie' tō a' tō'ttsābak, e' ské dör darērē. A' kē dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kuēkī a' ké senuk yēsēsē as ie' kīkarka.

7

Se' serwā ñita e' pakè

¹ Ì chaki' a' tō ye' ā yēkkuō kī, e' wā iuteke ye' tō i'ñe. A' tō ye' ā ichaki' tō ¿buaē idör tō se' kē serwā alakōlpa ta? ² Erē ye' ichē a' ā tō taiē trē tso', e' yōkī a' kōs maso tsúwā eköl eköl. ³ A' wēpa kōs kawōtā senuk ilakōl ta, es ñies a' alakōlpa kōs kawōtā senuk iwēm ta. ⁴ Alakōl chkà kē meneat ie' wák ã, e' meneat ñies iwēm ā. Es ñies iwēm chkà kē meneat ie' wák ã, e' meneat ñies ilakōl ā. ⁵ Ie'pa kē kàne ichkà kkēuk ñi yōkī. Erē ie'pa kawō mé ñi ā e' batsōktsā ñi yōkī ekuölö ã ttoie S'yé ta, e' ta e' ã dalewa kē ie'pa ñi kōpawā. Mik ká e' tka, etā ie'pa ñi kōwāne dō' Satanás tō ie'pa erkiōwè trēnuk, kē ie'pa diché dē'ka e' kkō'nuk e' kuēkī. ⁶ Erē ye' kē ku' a' ā ichök tō a' kawōtā ñi batsōktsā ñi yōkī es, a' kī ikiane, e' ta a'

tō iwēmi es. ⁷ Ye' ā ta sulitane mú dör wes ye' es, kē alakōl ta'. Erē Skēkōl tō imé sulitane ā kua' kī kua' kī ñi kimoie.

⁸ A' wēpa tso'ia ekōrla ñies a' wēpa dör schō, esepa ā ye' ichē tō buaē idör tō ie'pa mú ser kēkraē ekōrla wes ye' es. ⁹ Erē ie'pa kē e' kkō'nukū' trē yōkī, e' ta ie'pa mú maso yulōne senowaie. S'serwā e' dör bua'ie maso kkechekesō ñie e' tsatā.

¹⁰ A' wēpa senuwābak, esepa ā ye' tō ttē dalōiēno i' meke: a' kē kàne ñi ökwa. Ttē e' kē dör ye' ttē, e' mé Skēkēpa Jesús tō se' ā. Alakōlpa kē kàne iwēm ökwa. ¹¹ Erē ie' tō iéwā, e' ta ie' kē kàne senukwā wēm o'ka ta, ie' kawōtā senuk ekōrla kē wēm ta'. Ie' kē senak es, e' ta ie' ké er bua'ukne iwēm kī. Ñies wēpa alakōl ta', esepa kē kàne ilakōl ökwa.

¹²⁻¹⁴ A' malepa senuwābak, erē e' maso kē erblōtā' Jesús mik, esepa ā ttē dalōiēno kē meneat Skēkēpa Jesús wā. Erē esepa ā ye' ichē tō a' masopa kē arwa. Iwēm kē erblōtā' Jesús mik, isalema e' tsatkērmi ilakōl olomik. Ñies alakōl kē erblōtā' Jesús mik, isalema e' tsatkērmi iwēm olomik. Ie'pa ñi éwa, e' ta ie'pa ala'r dör wes pē' kē erblōtā' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkē e' dör darērē. Erē iyé ena imì serke ñita, kē ñi anewa, e' ta isalema ie'pa tsatkērmi iyé ò imì olomik. E' kuēkī ye' ichē tō a' maso senakia a' ta, e' ta kē iarwa. ¹⁵ Erē a' maso kē erblōtā' Jesús mik, e' éna a' akwa krō

wa, e' ta kē iwöklö'war a' kē klöulewā iulā a. Erē Skököl tō se' klö'bak senuk bërē ñita.
 16 E' kueki ibua'ie dör tō a' sermiā bërē ñita. A wēm çì tō be' a' ichök tō be' alaköl kē tsatkërpa be' olomik? A alaköl çì tō be' a' ichök tō be' wēm kē tsatkërpa be' olomik?

17 E' dör wes ttè wa ye' tō Skökëpa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wöbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tō ie'pa a' ichè tō wes a' ku' Skököl tō mik a' klö'itō iwák a' etā, es a' atú bër. Ie' tō ieri mé a' a' seno eköl eköl es.
 18 Wëpa tottola kkuölit tēule tsir, mik ie'pa klö' Skököl tō iwák a' etā, esepa kē kàne e' mane'ukne wes. Es ñies wëpa kē wakyöule es, mik Skököl tō ie'pa klö' etā, esepa kē kàne e' wakyök. 19 Se' wakyöule ö kē se' wakyöule e' ska' Skököl kē tkine yës. Ie' ttè dalöiëno, e' dalöiekesö, e' je' kì ie' tkirke.
 20 A' kos e' tsuat wes a' dör mik ie' tō a' klö' iwák a' etā es. 21 Mik ie' tō a' klö', etā ça' klöulewā kanè mésoie? e' ta kē a' tkinuk e' kì. Erē a' a' kawö tso'ia e' yöktsa e' ulā a, e' ta a' e' yötsa. 22 Mik ie' tō a' klö', etā a' klöulewā kanè mésoie, e' ta e' yè'ttsa ie' tō sene sulu ulā a kanebloie Skökëpa Jesús a. Es ñies mik Skököl tō a' klö', etā a' kē dör kanè méso ñe'se, e' ta e' klö' Cristo tō ie' wák kanè mésopaie. E' kueki a' klöulewā kanè mésoie, e' ta kē a' tkinuk e' kì. 23 Skököl tō a' to'ttsabak, e' kueki kē a' e' tiükne yile skà ttè dikia. 24 A yamipa, wes a' ku' Skököl tō mik a' klö'itō etā, es a' atú

bër. A' senú buaë yësyësë ie' a, sene me'itö a' a' e' a.

25 Ima a' tō ye' chaki'yëkkuö kì wëpa tso'ia ekörla, esepa kì, e' iuteke ye' tō i'ñe. Ese ttè kē mène ye' a' Skökëpa Jesús wā. Erē ima ibikeitsëyö, e' chekeyö a' a. Skököl ye' sué er siarë wa e' wa ieri méitö ye' a' iwà jchenowā buaë. E' kueki i' chekeyö e' mik a' erblömi. 26 I'ñe ta se' serke kawö darërë a, e' kueki ye' a' ta buaë idir tō se' kos e' tsuat wes s'tso' es. 27 Wëm senewabak, ese kē tō ilaköl ökwa. Wëm duria ekörla, ese tayë kē yular. 28 Erē wëm senéwā, e' ta buaë idir. E' wa ie' kē wā i' sulu wamblëne. Ñies alaköl kam serwā, ese senéwā, e' ta e' dör buaë. E' wa ie' kē wā i' sulu wamblëne. Erē wëpa senewabak, esepa we'ikëmi ká i' kì s'weirke ese tō tkökā wëpa kē senewabak esepa tsata. E' yöki ye' éna a' tsatkak, e' è kueki ye' ichè tō buaë idir tō a' ser ekörla.

29-31 A yamipa, ye' ichè tō kē se' a' kawö ta'ia taië. Wes ká i' dör i'ñe ta e' erkewatke. E' kueki i'ñe ta ena kekraë kē se' kàne senukiā er me'rie i' tso' ká i' kì ese kì. Se' senewabak, esepa kē er mukwā e' kì. Se' iuke siarë, esepa kē er mukwā e' kì. Ñies se' ttsë'rke buaë, esepa kē er mukwā e' kì. Se' tō i' tuè ta', esepa kē er mukwā i' tso'rak iwā ese kì. Se' serke buaë i' tso' ká i' kì ese mik, esepa kē er mukwā ese kì.

32 Ye' kì ikiane tō a' mú ttsë'r buaë, kē tkir i' kì. Wëpa serke ekörla, esepa wā kawö

tso' kibiie Skëköl íyi sauk ena ì wër buaë ie' wa ese uk.
³³ Erë wëpa senewabak, esepa kawötä ì tso' ká i' kî ese sauk as iwër buaë itayë wa.
³⁴ Es ie'pa kî íyi böt kané tso'. Es ñies alakölpa dör schö ena busipa wëm kë ta', esepa wä kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erë alakölpa senewabak, esepa kawötä ì tso' ká i' kî ese sauk as iwër buaë iwëm wa. ³⁵ Ttè ekké chéyö a' kimoie, kë dör a' wöklö'woie. Ye' kî ikiane tö a' ser buaë yësyësë Skëköl ë a, kë wötkeku' ì tö.

³⁶ Wëpa ttè meuletke tayë a senukwä, esepa wele tö ibikeitsë: "Tayë duéswö detke senowä, ñies ye' kë a seneiä ekörla. Bua' idir ye' a senukwä ie' ta'", e' ta' esepa a ye' ichè tö a' senakwä, e' ta' a' senúwa, e' kë dör suluë. A' senúwa. ³⁷ Erë wëpa ttè meuletke tayë a senukwä, erë esepa kë éna senakwaia, e' ta' esepa a ye' ichè tö e' dör buaë tö a' kë serwä. Erë a' kawötä ibikeitsökwa bua'iewä kewe tö a' wákpa er wa a' kë senakwä. Ñies a' kawötä isauk buaë tö kë yi ku' a' a' ichök tö kë a' senukwä. A' tö ibikeitsétke tö a' senak ekörla kekraë, e' ta' bua' idir tö a' kë serwä. ³⁸ Es ye' tö ichè tö wëpa senéwa, esepa tö iwé buaë. Erë wëpa kë sene'wä, esepa tö iwé bua'ie.

³⁹ Alaköl senewabak, e' kawötä senuk iwëm ë ta' dö mik iwëm blënewä etä. Iwëm blënewä e' ta' ie' serwamine

wëm o'ka ta. Erë ie' kawötä senukwä wëm erblé Skëkëpa mik ese ë ta. ⁴⁰ Erë ye' ichè tö bua' idir ie' a tö ie' mú ser ekörla, kë senewane. E' tö ie' ttsë'weraë buaë shutë. Ye' tö iklö'wé tö ye' a Skëköl Wiköl tso' ñies, e' kueki ye' tö a' a' ichè es.

8

Iyiwak jchëule íyi diököl tso' dalöië ese a, e' pakë

¹ Chkè meule íyi diököl tso' dalöië ese a, ese kî a' tö ye' a' ichaki' yëkkuö kî, e' iutekeyö ì ñe.

Ima a' tö íyi diököl ñe'se ché, e' dör mokî e' jcher se' wä. Erë kë a' éna ichökwa tö se' wä íyi jcher, e' tö se' kèmi e' ttsökka tajë s'malepa kî. Erë s'malepa dalëritsesö, e' tö ie'pa diché kî ieraë. ² Yi e' bikeitsö tö ie' wä íyi jchertke tajë, e' wa iwënewä tö kam ie' wä ijcher wes ikawötä jchenuk es. ³ Erë yi tö Skëköl dalëritseke, ese mik ie' bätse buaë.

⁴ Chkè meule íyi diököl tso' dalöië ese a' ese katèsö, e' kî a' tö ye' a' ichaki'. Se' wä ijcher buaë tö íyi diököl ñe'se wák kë ta', e' kueki kë idör ñie bua'. Skëköl chökle, e' dör eköl ë. ⁵ Pë' kë tö Skëköl dalöië, esepa tö iklö'wé tö ì dalöiekerakitö, esepa tso' tajë serke ká jaì a' ö ká i' a. Esepa kiérakitö këköl ö skëkëpa. Mokî esepa tso', ⁶ erë Skëköl dalöieke se' tö, e' dör Skëköl eköl ëme e'. Ie' dör S'yë. Ie' dör íyi ulitane wì, ñies se' tso' ie' ë a. Ñies Skëkëpa dör eköl ë, e' dör Jesucristo. Íyi

ulitane tso' ie' mik, ñies se' tso' ie' mik.

7 Erë kě s'yamipa ulitane éna iwà ǎne buaë tō íyi diököl tso' dalöie, ese kōs kě wà ǎ'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kueki e' tso'ia ie'pa er a dō ikkē ǎ. Mik ie'pa tō chkè meule íyi diököl ǎ, ese katé, eta e' kī ier tō ikkaté. Ie'pa diché kě dē'ka ierbikō es, ese wöklō'woie. E' kueki ie'pa tō ittse tō iianekane ñáie. 8 Se' bats Skëköl mik e' kě dör chkè wa. Í katekesö ö ì kě katèsö e' kě ǎ se' onuk buaë ö suluë ie' wōa. 9 E' jcher a' wa, e' kueki a' tō iklö'wé tō chkè kōs katèmi a' tō. E' yēne, erë a' e' kkō'nú ǎs kě a' ukuömik s'yamipa kam éna iwà ǎr buaë, esepa ǎrdōne sene sulu ǎ. 10 Ichösö tō be' éna iane buaë, e' miá e' tkésēr chkè meule íyi diököl ǎ, ese katök iwé ǎ. Erë e' dalewa s'yami kam éna iwà ǎr buaë ese eköl tō be' sué chkök ǎ e' tō ie' erkiöwéka ǎ imiá ǎ ikatèitō ñies. 11 Be' tō iwé es, e' ǎ e' wa be' tō se' yami, kě diché dē'ka wē', e' émine sene sulu ǎ ǎ isulurdawa be' ukuömik. Ie' dör s'yami, ñies Cristo e' mettsa ttèwa ie' skéie. Be' tō iwé es, e' ǎ be' tō ì sulu wamblé s'yami kī. 12 Se' tō s'yamipa kam éna iwà ǎr buaë, esepa kī ì sulu wamblé es, e' ǎ ñies se' tso' ì sulu wamblök Cristo kī. 13 E' kueki ye' ichè tō s'yami wele ǎrmine sene sulu ǎ ye' ukuömik, iyiwak chká katéyo e' kueki, e' ǎ kě ye' tō ikatepaiane.

9

Pablo tō ikanè tsatké

1 ¿Wes a' tō ibikeitsèmi tō ye' kě ǎ kawō ǎ' ì woie wes ye' kī ikiane es? Wēsua a' tō ibikeitseke tō ye' kě dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Erë ye' tō Skëképa Jesús su' ye' wák wöbla wa, e' kueki mokī ye' dör ie'pa eköl. A' dör ye' kanèblöke Skëképa ǎ e' wà. 2 A' wakpa kī iwēnewa tō mokī ye' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. O'kapa tō ichèmi tō ye' kě dör es, erë e' kě yēnuk a' ǎ.

3 Wépa tō ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatköke ì es. 4 ¿Wes a' ibikeitsèmi tō wépa wöbla'wekeyö, esepa kě kawōta ye' kī muk inuköl wa chkoie di' yoie? 5 Ñies ¿ima a' ibikeitsè tō ye' kě ǎ kawō ǎ' senukwa tayë erblöke Jesús mik ese ǎ tsèmi e' ǎ wes Jesús ttekölpa malepa ena Jesús elpa ena Pedro e'pa tō iweke es? 6 ¿Ima a' ibikeitsè tō ye' ena Bernabé, sa' bōl è kawōta kanèblök sa' wákpa ulà wa e' kkō'noie? 7 ¿Wé a' wa isule tō ñippökwa kpa mi'ke, erë iwákpa e' kkō'nuke ichkè wa idi'yè wa? ¿Wé a' wa isule tō iyiwö tkèsö, erë kě sö iwà katèpa? ¿Wé a' wa isule tō yi tso' chibo kkō'nuk, erë ese kě tō chibo tsu'diö yepa? 8-9 Ì chök ye' tso' a' ǎ, e' kě bikeitse s'ditsö è wa, ñies itso' kitule Moisés ttè dalöiëno kī, e' tō ichè ì es: "Baka wé'ñe tso' kanèbloie trigo wöttsoie, e' kě kawō ǎ' kkō' payuèwa itso' kanèblök e' dalewa ǎs trigowö katèitö." ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ttè dalöiëno e'

me'at Skëköl tō baka wē'ñe ě kkō'noie? ¹⁰ Au, ie' tō ime'at se' a ñies. Wēpa tō iyiwō tkeke ena wēpa tō ishteke, esepa tō iwakaneweke ie'pa tō iwō kak paneke e' kueki. ¹¹ Es ñies sa' tō Wiköl Batse'r íyi tsá paka' a' a, e' dör wes iyiwō tkèsö es, e' kueki kē idör suluē tō a' tō sa' kímù i tso' a' wā ese wa, e' dör wes iyiwō shtekesö es. ¹² A' wōbla'ukwakpa skà e' kkō'nuk a' kawōta, e' yita buaē a' kawōta sa' kkō'nuk.

Erē e' wà kē kine sa' wā a' a. Mik sa' bak a' ska', etā sa' kē wā a' íyi kàne e' kkō'noie. Sa' kanēblē' sa' wákpa ulà wa e' kkō'noie. E' dör darēre sa' a, erē e' kōs dalē'ttsē' sa' tō as kē i tō a' wōklō'ù Cristo tté buaē e' klō'uk. ¹³ A' wā ijcher tō wēpa kanēblöke Skëköl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke i kaneweke ie'pa tō ese mik. E' wà dō tō iyiwak jcheke ie'pa tō ka' tso' imoka Skëköl a e' ki, ese chkà kak tsekeat ie'pa tō katè. ¹⁴ Es ñies Skëképa Jesús tō iyē'at tō wēpa kanēblöke ie' a ittē buaē pakök, esepa serdaē kanè e' mik. ¹⁵ Erē ye' kē wā íyi ikkē kine a' a yēs. Ñies ye' kē ku' i' chök a' a as a' tō ye' a imù. Ye' tō Jesús tté buaē pakeke ěme, e' tō ye' ttsē'weke buaē shütē. E' kē yepattsā yi tō ye' ulà a. Ye' a tā buaē idir tō ye' duōwā, erē ye' kē tō a' ulà a i klō'wēpa.

¹⁶ Erē ye' patkēule Jesús tté buaē pakök, e' kueki e' wa ye' kē a e' ttsēnukka yēs. Ye' kawōta iwà pakök. Ye' kē tō ipakè, e' tā iwēstela ina ye' tā! ¹⁷ Ipakōpayō ye' wák er

wa, e'ma ye' wā kawō tā' s'ña'woie iki. Erē kanè e' me'at Skëköl tō ye' ulà a, e' kueki ye' kawōta ipakök. ¹⁸ E' dör es e'ma çì dör iské ye' a? Ye' ttsē'ne buaē ipakök ěme e' dör iské ye' a. E' wà kiane chē tō erē ye' wā kawō tā' senuk ye' kanè e' wa, erē e' kē ki ye' s'ña'wēku' yēs. E' tō ye' ttsē'weke buaē shütē.

¹⁹ Erē ye' kē dör yi kanè méso, erē ye' e' mettsā suli-tane kanè mésoie as kōs ie'pa erblōmi Jesús mik, ekkēpa dō erblök imik. ²⁰ Mik ye' tso' judiowak shuā, etā ye' serke wes sa' judiowak ser Moisés ttē dalōiēno dikia es as ie'pa erblō Jesús mik. Erē ye' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno e' dikia, erē mik ye' tso' ie'pa shuā, etā idalōiekeyō as ie'pa erblō Jesús mik. ²¹ Es ñies mik ye' tso' pē' kē dör judiowak esepa shuā, etā ye' serke wes ie'pa ser es as ie'pa erblō Jesús mik. (Erē kē i sulu wambleku'yō. E' wà dör tō erē ye' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno e' dikia, erē ye' tso'ia Skëköl ttē dalōiēno e' dikia, ye' tso' Cristo ttē dikia e' kueki.) ²² Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús tté wā ar buaē, esepa shuā, etā ye' serke wes ie'pa ser es, as ye' a ie'pa kimer as ie'pa éna iwà ar buaē. Es mik ye' tso' pē' shuā etā ye' serke wes ie'pa es as wes alè ie'pa wēlepa tsatkēr. ²³ I kōs wēkeyō e' dör Jesús tté buaē ki shkōwoie as iwà dōñak ye' ulà a.

²⁴ A' wā ijcher tō mik se'

turke tseë isuõie tō wé e' alõmi, etã iturkerak seraã, erë ekõl ã e' alõmi, ese ulã a iské dõraë. E' sù a' senú Skékõl a buaë as iské dõ a' ulã a wes wé e' alé ese ulã a iské de es. ²⁵ Tunukwakpa ulitane e' kkõ'nuke, e' yuõke kekraë e' aloka imalepa kî. Ì kos tō ie'pa wõklõ'wèmi, e' olo'yeke ie'pa tō. E' kos weke ie'pa tō as kal kō yuekerak-itō wõshkiie* tkèkã iwõkir kî, ese dõ ie'pa ulã a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklõrtã'wã, erë se' iyuleke, e' dõr yõbië kè chklõrtã'wã. ²⁶ Ye' serke Skékõl a wes yi tur e' aloka ese es, kè dõr wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kè dõr wes ñippõkwak tō iulã tsiní uyeke é siwã' kî, kè wã tã' ese es. ²⁷ Ye' e' wõklõ'uke darëre, ye' chkã kekeyõ kësik wa as tō iù wes Skékõl kî ikiane es. E' wekeyõ es dõ' ye' s'patté taië Skékëpa ttè wa, erë ye' wák kè ulã a iské dõ.

10

Kè a' minuk íyi diõkõl dalõie ese wé a

¹ A yamipa, ye' kè kî ikiane tō a' éna ichõwa tō ì bak se' yamipa bak kã iaiaë Moisés kèwõ ska' e'pa tã. Ie'pa kos wëttsé' Skékõl tō mò àr taië e' wa. Ñies Skékõl diché wa ie'pa kos baktsã klõ wa dayë kiè Dayë Mat, e' shua kè nune'kã dayë wã. ² E' dõr wes ie'pa wõsunerak mò a ena dayë a es iwã kkachoie tō ie'pa batsulewã Moisés mik.

³ Es ñies chkè mé Skékõl wák tō ie'pa a, e' ã ñé ie'pa ulitane tō. ⁴ Ñies di' mé ie' wák tō ie'pa a, e' ã yé ie'pa ulitane tō. Di' e' dõwëttsaitõ ákkuõ a. Ákkuõ e' tō Cristo wã ché, e' mir ie'pa tã kekraë ikimukrak. ⁵ Erë ie'pa kibiiepa kè wër Skékõl wa buaë. E' kuekî ie'pa kibiiepa durulune, nu atë tkëter kã wa'ñe kã sir poë e' kî.

⁶ E' kos tka ie'pa tã se' a iwã kkachoie tō kè se' kãne ì sulu kkechõk wes ie'pa tō ikkeyé' es. ⁷ Se' kè kãne íyi diõkõl dalõiõk wes ie'pa welepa tō idalõie' es. Ì wamblè' ie'pa tō e' tso' kitule Skékõl yèkkuõ kî. E' tō ichè: "Ie'pa e' tuléwã chkõk di'yõk taië buaë íyi diõkõl dalõioie. E' ukuõkî tã ie' kèkarak klõtõk trënuke ì sulu wamblõk taië e' ttsé'wõkarak buaë."* ⁸ Kè se' kãne trënuke wes ie'pa welepa trënerak es, e' nuí kî ie'pa taië e'pa durulune kã etkè a dõkã 23,000. ⁹ Kè se' kãne Cristo wõñatkõk ì sulu wa wes ie'pa welepa iwõñatké' es, e' nuí kî ie'pa kõtulur tkabè wa. ¹⁰ Kè se' kãne kkõchõkkã Skékõl wõã wes ie'pa welepa kkõyè'kã es, e' nuí kî S'ttõkulurwak tō ie'pa kõtulur.

¹¹ Íyi ekkè kos tka s'yamipa bak kã iaiaë, e'pa tã iwã kkachoie se' a tō se' kè kãne ì sulu wamblõk wes ie'pa es. E' kos kiteat Skékõl yèkkuõ kî se' serke i'ñe tã kã i' erkewatke e' kèwõ ska', esepa a ikkachoie tō wépa tō Skékõl watëttsã, esepa weirdaë inuí kî.

* **9:25** kal kō yöule wõshkiie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tō taië. Wé kî itkènekã ese wák dalõiërta' taië. * **10:7** Éxodo 32.6

12 A' wẹlepa e' bikeitsõ tō "ye' e' tkéwā darērē Jesús mik, kě ye' arpamine ì sulu a." Ese wakpa kawõtā senuk erki as kě iarmine ì sulu a. 13 Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kōs tkōke sulitane tā. Erē Skököl ttō mokiē, ie' kě tō se' mepattsā tō ì sulu tō se' erkiōwè tajē shute kě se' a iwöklör ekkē. Mik se' erkiōweke ì sulu tō, etā ie' tō se' a ikkacheraē wes se' tkōshkarmi iulà a as se' a iwöklör.

14 A yamipa, a' dalēr tajē ye' éna, íyi diököl tso' dalöie ese kōs yöki a' tkōshkar bánet. 15 A' kabikeitsõ buaē, e' kuēki ì chekeyō a' a, e' bikeitsõ tā a' isueraē tō mokiē idir. 16 Mik se' ñi dapa'uke Cristo kōtēwā e' kēwō tkō'uk, etā wěstela chēsō Skököl a' vino yekesō ñita' tka' etkē a' e' ki. Vino ñe' tō ie' pē tēne tajē s'tsatkoie e' wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. Nies pan etō ē blatekesō ñi a' e' ñekesō ñita. E' tō ie' chkà wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. 17 Se' dör tajē, e' kōs tō pan etō ē e' ñeke, e' kuēki se' kōs dör wes wák eköl ē es.

18 Ì weke Israel aleripa tō e' wà bikeitsõ. Mik ie'pa tō iyiwak jcheke ka' tso' imokā Skököl a' e' ki, etā wépa tō ese chkà kak kateke, esepa kōs tso' ie' dalöiök ñita. Es ñies a' mi'ke íyi diököl dalöio wé a, tā chkè meule íyi diököl a, ese kak katé a' tō, e' tā a' tso' idalöiök ie'pa tā ñita. 19 E' wa ye' kě ku' ichök tō íyi diököl ese ena chkè meule ia' ese

diché tā'. 20 Au, kě idör es. Ye' tso' ichök tō pē' kě tō Skököl dalöie esepa tō iyiwak jcheke mè íyi diököl a, ñermata e' meule aknamapa a, kě meule Skököl ichök e' a. Ye' kě ki ikiane tō a' e' tiū aknamapa íyi shuā yēs. 21 A' kě a' Skökēpa Jesús tka' ena aknamapa tka' e' wà yanuk ñita. A' kě a' Skökēpa chkè ena aknamapa chkè katanuk ñita. 22 Iwēsō es, e' tā s'tso' Skökēpa tsiriuk as isibirka' s'ki. Ie' uluneka' s'ki, e' tā ¿wes e' dalē'ttsērmi sia'?

Ì kōs ú Skököl ē kikoka

23 A' wẹlepa tō icheke tō "se' wā kawō tso', ì kōs kiane se' ki wē, ese woie." E' yēne erē kě ì ulitane e' dör buaē se' a wē. Ì kōs kiane se' ki wē, e' wēmisō, erē kě ì ulitane a' s'yamipa er diché iēnuk. 24 Se' kě kàne tkinuk se' wák ē ki. Nies s'kawõtā tkinuk s'malepa ki.

25-26 Skököl yēkkuō tō ichē: "Ká i' ena íyi kōs tso' iki, e' dör Skököl icha."† E' kuēki iyiwak chkà watörke iwé a, ese kōs katēmisō. Kě iwà chakar tō imeule íyi diököl a' o' au as s'er kě tō s'kkatō iki.

27 Yi kě erblōtā' Jesús mik, ese eköl tō a' wēle kié chkök ie' tā, tā a' shkak, e' tā a' yú. Ì kōs wà a' dēne e' katō bēre kě ichakar as a' er kě tō a' kkatō iki. 28 Erē o'ka tō a' a' ichē: "Iyiwak chkà se meule íyi diököl a", e' tā kě ikatar ie' dalērmik, ñies erbikē dalērmik. 29 Ye' tso' ie' erbikē chök, ye' kě ku' a' erbikē chök.

† 10:25-26 Salmo 24.1

Ye' a kawö ta' iyiwak chkä ulitane katök, ¿wes e' kë katepayö, imène sulu o'ka kī e' ë kuekī? ³⁰ İ kateke ye' tö, ese kī ye' tö wëstela cheke Skëköl a, e' ta ¿wes e' sulurmi o'ka yöki? ¿Wes e' kī ie' tö ye' chëmi suluë?

³¹ E' kuekī ì kos yekesö, ñekesö, ñies ì kos wekesö, e' üsö as Skëköl kīkarka. ³² A' senú wösh wa as kë yi wöklör a' ukuömik. Judiowak idir ö kë idör judiowak ö wëpa dör Skëköl icha ese idir, ese kos kë wöklö'war. ³³ A' senú wes ye' serke es. Ye' wák e' ché senuk kekraë as e' wër buaë sulitane wa. Ye' kë tkirkū ye' wák kī. Ye' tkirke sulitane kī ie'pa kimoie as itsatkërdak.

11

¹ A' senú wes ye' serke es. Ye' serke wes Cristo ser es.

Wes alakölpa kawöta e' uk mik se' ñi dapa'uke eta

² Kekraë a' er arke ye' ska'. Ñies ì kos wa ye' tö a' wöblaö', e' wekeia a' tö. E' kuekī ye' tso' a' kīkökka. ³ Erë ye' kī ikiane tö a' wa ijcher tö Cristo dör wëpa dör ie' icha esepa kos wökir. Ñies wëm dör alaköl wökir. Ñies Skëköl dör Cristo wökir. ⁴ Mik a' ñi dapa'uke ttök Skëköl ta, eta a' wëpa welepa ttöke ie' ta ö ilë chekerakitö ie' ttekölie ta iwökir pabakekewaitö, e' ta e' wa yi dör iwökir e' dalösewekewaitö. ⁵ E' skéie kë dör es alakölpa a. Ie'pa ttöke Skëköl ta ö ilë chekerakitö ie' ttekölie, kë wökir pabakulewa, e' ta e'

wa ie'pa tö yi dör iwökir e' dalösewëwa. Ie'pa dör wes alakölpa tsä tö dabebe esepa es. ⁶ Alaköl wele kë éna iwökir pabakakwa, e' ta ese mú tö itsà tée wes wëm es. Erë e' dör jaë taië ie' a. E' kuekī buaë idir ie' a tö iwökir pabaköwa. ⁷⁻⁹ Skëköl tö wëm yö' wes ie' wák es, e' kuekī wes ie' dör e' wërke wëm kī. E' kuekī wëpa kë kàne iwökir pabakökwa mik ittöke ie' ta e' dalewa. Erë alaköl dë'ka wëm wa, e' kë dör tö wëm dë'ka alaköl wa. Ñies alaköl yöne wëm kuekī ikimoie, e' kë dör tö wëm yöne alaköl kuekī. E' kuekī wes wëm dör e' wërke alaköl kī. ¹⁰ E' kuekī alakölpa ké e' wà kkachök iwökir pabakëwa wa. Ñies ie'pa ké e' uk Skëköl biyöchökwakpa kuekī. ¹¹ Erë alakölpa ena wëpa batsulewa Skëkëpa mik esepa kë meneat ulawa ulawa ñi yöki. E' skéie imeneat ñi kīmuk ñi dalöiök. ¹² Mokī tö alaköl tsä dë'ka wëm tsä wa. Erë ñies e' ukuökī ta wëpa ulitane kurke alaköl wa. Erë se' kos ena iyi kos, e' dë'ka Skëköl wa.

¹³ A' wakpa tö ibikeitsö. ¿Buaë idir tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir kë pabakule? ¹⁴ Sulitane wa ijcher tö iwake' meneatbak tö wëm tsä batsi, e' dör jaë. ¹⁵ Erë alaköl tsä batsi, e' mène ie' a iwökir pabakoie, e' kuekī e' mène buaë ie' kī ikökoka. ¹⁶ Yile kë wa ye' sini'kune, e' ta ese éna ianú tö se' dör Skëköl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe, e'pa kos wöblar tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir

pabakulewā.

Wes se' ké Skékēpa kōtēwā e' kēwō tkō'uk

17 Ì cheke ye' tō a' a' i' tā, e' kē kī ye' a' a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, e'tā e' wā dettsa suluē ichök ì buaē tsata. 18 Keweie yō ichè tō ye' wā ibiyō jcher tō mik a' ñi dapa'uke, e'tā a' ñi blabatsélor. Wele tā ye' iklō'wé tō e' dör mokī. 19 Mokī e' dör buaē tō a' ñi blabatsō as iwērwa a' shūa tō a' wépa wēr mokī Skéköl wa buaē. 20-21 Mik a' ñi dapa'uke Skékēpa kōtēwā e' kēwō tkō'woie chke wa di'yé wa, e'tā a' wákpa tō a' chke ñéwā kē wā iyamipa kē wā ì tā' esepa bikeitse. Bataie tā a' wēlepa atē kē chkaule wēlepa e' ttéka tajē blo' wa. E' wa ì ché a' tō tō ikéwō tkō'weke a' tō e' dalōsēwéwā a' tō. 22 Wēsua a' kē u' tā' chkoie di'yoie. Wēsua se' dör Skéköl icha e'pa dalōsēwēkewā a' tō. Wēsua a' éna s'yamipa dör siarē, esepa jaēwakkā. ¿Ì chēmīyō a' a' íyi ekkē kuēkī? ¿A' kī ikiane tō ye' tō a' peñe ikī? Au, ye' kē tō iwēpa.

23 Skékēpa Jesús tté meneat ye' a' paka'neyō a' a', e' dör i' es: Nañewe kam ie' mertsā, e' yōkī ie' tō pan klō'wé. 24 E' kī wéstela chéitō Skéköl a. E' ukuōkī tā iblatéitō tā iché: “Pan i' dör ye' chká merdattsā a' tsatkoie e'. I' ú kekraē as a' er arne ye' ska.” 25 Es ñies mik ie'pa chké one tā tkā' a' vino tkēr, e' klō'wéitō tā iché: “Vino i' dör ye' pē. Ye' tterawā

e' pē tērdaē, e' wa tté pa'alī me' Skéköl tō, e' wā de. Bitökicha a' tō iyeke, e'tā a' er anú ye' ska'.” 26 Es bitökicha a' tō pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tō ie' kōtēwā se' skéie. Es a' tō ichè michoē dō mik ie' datskene e'tā.

27 E' kuēkī yi isie tō pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, erē kē iserku' wes kawō tkō'weke ñe' wā kiane chē es, e' tā esepa tso' Skékēpa chká ena ipē dalōsēukwā. 28-29 Inésō ena iyésō, erē s'yamipa malepa dör wes wák eköl ē es se' tā Skékēpa batamik, esepa dalōsēwéwasō, e' tā Skéköl wō kiekēsō e' kī. E' kuēkī se' kos eköl eköl kawōtā e' sauk kewe tō is s'tso', e' ukuōkī tā pan ñú ena vino yō. 30 Erē a' kē ku' iwā dalōiök es. E' kuēkī a' tajē kirirke ianewā alabēbē, ñies a' wēlepa duolur. 31 Se' e' suē buaē, e'ma Skékēpa kē tō se' shūlepa. 32 Erē ie' tō se' shūleke, e' tā e' dör se' kimoie as se' kē kichatēr aishkuō tā wépa kē tō ie' dalōieta' esepa tā ñita. 33 A' yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Skékēpa kōtēwā e' kēwō tkō'woie, e'tā a' ñi panú. 34 A' wépa dué blī wā, e' tā esepa chköbitu iwák u' a' as a' kē tō Skéköl wō kiō e' kī a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. Íyi malē kianeia shulē, ese shulekeyō mik ye' dene a' ska' e'tā.

12

Ì merke Wiköl Batse'r wa e' pake

¹ A yamipa, i' ta ye' tō ì merke Wikōl Batse'r wa se' a e' tté pakeke a' a. Ye' kī ikiane tō a' éna ttè e' wà ar buaë. ² A' wā ijcher buaë tō kenet ta kam a' tō Skëkōl dalöiö, e' yökī a' bak e' muktsā wëttsè wes alè iyi diököl kē ttō ta', ese dalöiök. ³ E' kueki i'ñe ta ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō wépa ttöke Skëkōl Wikōl wa, esepa kē tō ichepa: “¡Jesús mú kichatër!” E' sù wépa kē ttökü' Wikōl Batse'r wa, esepa kē tō ichepa mokī: “¡Jesús dör sulitane Këköl!”

⁴ Ì mène se' a ñi kimoie ese dör kuā'kī kuā'kī, erè e' wì dör Skëkōl Wikōl eköl è. ⁵ E' sù kanè tso' se' wā s'kimoie ese dör kuā'kī kuā'kī, erè e' wì dör Skëkëpa Jesús eköl è. ⁶ E' sù ì wëkesö ese wà dökettsā kuā'kī kuā'kī, erè e' wì dör Skëkōl eköl è, e' tō iwakanewëke se' a as iwà döttsā wes ie' kī ikiane es. ⁷ Se' kos eköl eköl a imène Skëkōl Wikōl wa s'malepa kimoie. ⁸ Welepa a imerke Skëkōl Wikōl wa Skëkōl siwé iskië e' pakoie. Welepa skà a Wikōl e' è wa imerke ttè blëule ese wà pakoie. ⁹ Welepa skà a imerke Wikōl e' è wa erbloie Skëkōl mik bua'ie. Welepa skà a imerke Wikōl e' è wa s'duöke ese bua'wone. ¹⁰ Welepa skà a imerke ì kē or yi a ese woie. Welepa skà a imerke ttoie Skëkōl ttekölle. Welepa skà a imerke isuöie tō yile kapaköke ese dör Skëkōl ttè mokī ö au. Welepa skà a imerke ttoie ttö kuā'kī kuā'kī wa. Welepa skà a imerke wépa ttöke ttö kuā'kī kuā'kī

wa, ese wà pakone. ¹¹ Erè ekkë kos dör Skëkōl Wikōl eköl è e' kanè. Ie' tō imeke se' kos a eköl eköl wes ie' kī ikiane es. ¹²⁻¹³ Se' dör Cristo icha e'pa dör wes wák eköl è es. Se' ulà ta', klö ta' ena se' yese skà tso' tajë, erè e' kos wöiëulewā etkëme. Es ñies se' dör kuā'kī kuā'kī. Se' welepa dör judiowak, se' welepa skà kē dör judiowak, se' welepa klöulewā kanè mésoie, se' welepa skà kē dör es. Erè se' kos iënewā Skëkōl Wikōl a, e' è a se' kos tso'. E' wa se' de wes wák eköl è es Cristo ta' ñita.

¹⁴ S'chkà kē dör etkëme, iyese tso' tajë kuā'kī kuā'kī. ¹⁵ Ichösö tō s'klö mú tō ichè: “Ye' kē dör ulà, e' kueki ye' kē ku' chkà mik.” Ie' tō ichëmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁶ S'kukuöña mú tō ichè: “Ye' kē dör wöbla, e' kueki ye' kē ku' chkà mik.” Ie' tō ichëmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁷ S'chkà kos e' mú dör wöbla è, e'ma ¿wes ì ttsëmisö? S'chkà kos e' mú dör kukuöña è, e'ma ¿ì wa iyi alar ttsëmisö? ¹⁸ Erè Skëkōl kē wā se' chkà yöne es. Ie' tō ì kos tso' s'chkà mik, e' méat wé ie' kī ikiane mèat eë as ikaneblö buaë ñita. ¹⁹ Es s'chkà ulitane mú dör wöbla è ö kukuöña è, e'ma s'chkà kē dör mokī. ²⁰ Erè kē idör es. S'yese tso' tajë.

²¹ E' kueki s'wöbla kē a iyënuke s'ulà a: “Be' kē dör ìie bua' ye' a.” Es ñies s'wökir kē a iyënuke s'klö a: “Be' kē dör ìie bua' ye' a.” ²² E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekösö tō kē ia ì or buaë, e' kē ta' eta kē se' serpa. ²³ S'chkà wésele kī se' jaërke, kē kkayër ta',

ese paiekēsō buaē datsi' wa kkō'neke buaē. ²⁴ Erē s'chka wēsele kē ki se' jaērku', e' kē paieku'sō datsi' wa. S'chka wēsele bikeitsekēsō tō kē idör buaē chōkle, ese kkō'nekesō bua'ie. Es Skököl tō s'chka tulu'wa. ²⁵ Ie' tō iwé es as s'chka kē ñi blabatsō e' skéie ñni kkō'nurak buaē ñikkēē. ²⁶ Se' yese alē dalēne s'mik, e' ta s'chka kōs e' tō ittšé. Ñies se' yese alē peñarke buaē, e' ta s'chka kōs e' ttsē'ne buaē.

²⁷ A' kōs eköl eköl tso' batsulewā Cristo mik wēs wák eköl ē es. ²⁸ Se' dör Skökēpa Jesús icha e'pa shuā Skököl tō se' tkē'ka kanē kuā'ki kuā'ki uk. Kewe ie' tō Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkē'ka. E' ukuōki ta ittekölpa malepa tkēneka. E' ukuōki ta s'wöbla'ukwakpa ittē wa esepa tkēneka. E' ukuōki ta i kē or yi a ese ukwakpa tkēneka, ñies s'duōke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wēttsukwakpa esepa tkēneka. Ñies wēpa ttōke ttō kuā'ki kuā'ki wa, esepa tkēneka. ²⁹ Se' ulitane kē dör Jesús ttekölpa tsá. Se' ulitane kē dör Skököl ttekölpa. Se' ulitane kē dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kē dör i kē or yi a ese ukwakpa. ³⁰ Se' ulitane kē dör s'duōke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kē ttōpa ttō kuā'ki kuā'ki wa. Ì chekerakitō ttō kuā'ki kuā'ki wa, ese wà kē pakanukne se' ulitane a. ³¹ Erē i merke se' a Wiköl Batse'r wa, e' bua'ie yulō a' dör poē.

Se' ñi dalēritsō e' dör ñala bua'ie

Erē ñala bua'ie shute, e' kkachekeyō a' a i' ta.

13

¹ S'ttō kuā'ki kuā'ki dō Skököl biyöchökwakpa ttō e' kōs mú yēr ye' a, erē s'malepa kē dalēr ye' éna, e' ta ye' dör wēs tabechka ppēsō ese blar es ö wēs panakkuō ppēsō ese blar es kē wà ta'. ² Ye' mú ttō Skököl ttekölie, ñies ie' siwé blēule e' kōs mú ar ye' éna ñies íyi kōs mú jcher ye' wa ñies ye' mú erblō Skököl mik tajē dō kabata skéu ekkē, erē s'malepa kē dalēr ye' éna, e' ta ye' kē dör i. ³ Ì kōs tso' ye' wa e' mú mēttsayō s'siarēpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikē siarē Skököl ttē kuēki e' ttsokā*, erē s'malepa kē dalēr ye' éna, e' ta e' kē dör ñie bua' ye' a.

⁴ Se' ñi dalēritsōke, e' ta i kōs dalē'ttsekēsō bērē, ñies se' er buaē chōke s'malepa a. Se' ñi dalēritsōke, e' ta kē se' ukyērta' ñi ki, kē se' e' ttsōta'ka s'malepa ki, kē se' e' bikeitsōta'ka tō se' dör pē' tajē. ⁵ Se' ñi dalēritsōke, e' ta kē s'malepa suēsō er sulu wa, kē se' er mutā'wa se' wák ē ki, kē se' ulurta'ka bet, i sulu wamblērke se' ta, e' ta ese nuí olo'yekēsō. ⁶ Se' ñi dalēritsōke, e' ta i sulu wamblērke ese kē tō se' ttsē'wēpa buaē. E' skéie mik s'malepa serke wēs ttē mokī tō ichē es, e' ta ese je' tō se' ttsē'wēke buaē. ⁷ Se' ñi dalēritsōke, e' ta i kōs

* **13:3** ye' wák mú e' müttsa we'ikē siarē: Yēkkuō kēchke wēle tō ichē: ye' mú e' müttsa ña'wēwa

dal'ettsekösö, se' erblö michoë Skëköl mik, i buaë yë' Skëköl tō se' a ese kōs wà panekesō kröröë, i kōs wöklö'wekesö.

⁸ Se' ñi dalëritsöke e' kē ertā'wa. I'ñe tā imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuö tā e' kē merpaia es. I'ñe tā imerke ttoie ttō kuā'ki kuā'ki wa, erë aishkuö tā e' kē ku'ia. I'ñe tā imerke iyi blëule ese jchënoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuö tā e' erdawa. ⁹ E' wà dör tō i mène se' a jchënoie i'ñe tā ese kē dör Skëköl iyi wa'ñe, e' dör ikakla ë. Ñies i chekesö Skëköl ttekölie, ese kē dör seraa. ¹⁰ Ese kōs erdawa mik i dör ibua'ie e' de seraa etā.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' ià alala, etā ye' ttōke wës alala es, ye' erbiköke wës alala es, iyi suëkeyö wës alala es. Erë mik ye' kibineone, etā ye' kē dör alala, e' kueki ye' kē seriā wës alala es. ¹² I'ñe tā se' wā Skëköl jcher wës iyi olo suësö wösuö nula wa es. Erë aishkuö tā isuërasö ñi wöshäë. I'ñe tā ie' kak jcher ye' wā, erë aishkuö tā ijcherdawa ye' wā buaë wës ie' wā ye' jcher buaë es.

¹³ I'ñe tā se' erblöke Skëköl mik. Ñies i yë'atbakitö, ese wà panekesö kröröë. Ñies se' ñi dalëritsöke. İyi mañat ekkë wawëkesö i'ñe tā, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsö.

14

Imène ttoie ttō kuā'ki kuā'ki wa, e' pakè

¹ A' e' chö ñi dalëritsök buaë. Ñies i merke se' a Wiköl

Batse'r wa ñi kimioie ese yulö poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulö bua'ie imalepa tsata. ² E' wà dör tō yi a imène ttoie ttō kuā'ki wa ese kē ttökü' imalepa tā, ittöke Skëköl ë tā. Kē yi skà éna ittöke e' anuk. Erë ttè blëulewā ese chekeitö Skëköl Wiköl wa. ³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttöke imalepa tā ie'pa er diché ki ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie. ⁴ Yi ttöke ttō kuā'ki wa Wiköl Batse'r wa, ese tō iwák ë er diché ki ieke. Erë yi ttöke Skëköl ttekölie, ese tō Skëképa Jesús icha malepa er diché ki ieke. ⁵ Ye' ki ikiane tō a' ulitane mú a imer ttoie ttō kuā'ki kuā'ki wa. Erë a' mú ttō Skëköl ttekölpaie, e' dör ibua'ie ttök ttō kuā'ki kuā'ki wa ese tsata. Erë a' ttöke ttō kuā'ki kuā'ki wa tā yile tō iwà pakène imalepa a as ie'pa er diché ki ier, e' tā e' dör buaë wës yi ttöke Skëköl ttekölie ese es.

⁶ A yamipa, e' wà pakekeyö a' a' i' es. Ichösö tō ye' de, e' ttöke a' tā ttō kuā'ki wa, e' tā ç'e' tō a' kimëmi? Au, e' kē dör iie bua'. Erë ilè kkayëne ye' a ese chéneyö a' a' ö ilè jcher ye' wā ese pakéneyö ö ilè chéyö Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyö ttè wésele wa ese kōs chéyö a' wákpa ttō wa, e' tā e' je' tō a' kimëmi buaë. ⁷ E' dör wës ma'ma tso' blarta' pulé sù ö ma'ma kicha tā' sù ese blar es. Kē iblane wës ikawöta bla'wè es, e' tā çì se' a' ichök tō i bla'wëkerakitö? ⁸ Ñies duk bla'wëke ñippökwakpa kioie ñippök ibolökpa tā, e' kē blane wës ibla'wëke es, e' tā

ñippökwakpa kē bitūpa ñippök.
 9 E' sù a' ta itköke. A' ttöke ttö
 kuā'kī kuā'kī wa, e' ta ¿wes
 e' wà armi yi éna? A' ttöke é,
 wes yi ttö ekörla ese es. 10 S'ttö
 daklilië, e' tso' taië ká i' a, ese
 kōs wà ane iwákpa éna. 11 Erë
 wele ttöke iwákpa ttö wa, kē
 wà ane ye' éna, e' ttséyö, e'
 ta ie' dör ká kuā'kī wak ye'
 a, ñies ye' dör ká kuā'kī wak
 ie' a. 12 Ì meke Skököl tö se'
 a iWiköl wa, ese kōs yuleke
 a' tö poë. E' kuëkī yö ichè a'
 a, e' wése tö se' malepa dör
 Skökëpa icha e'pa er diché kī
 ieke, ese kōs yulö bua'iewa.

13 E' kuëkī yi ttöke ttö kuā'kī
 wa ese wák tö ikiö Skököl a
 as imütö ie' a iwà pakone
 imalepa a. 14 Ichösö tö ye'
 tso' ttök Skököl ta ttö kuā'kī
 wa, e' ta mokī ye' tso' ttök ie'
 ta, erë iwà kē ane ye' wák
 éna. 15 ¿Wes ye' iwèmi? Ye'
 iweke i' es: ye' ttöke Skököl
 ta ttö kuā'kī wa, ñies ye' ttöke
 ie' ta ttö ane ye' éna ese wa.
 E' sù ye' ttsöke ie' kīkokaie
 ttö kuā'kī wa, erë ñies ye'
 ttsöke ttö ane ye' éna ese wa.
 16 Ichösö tö a' wele tso' wéstela
 chök Skököl a ttö kuā'kī wa
 a' malepa kukua, erë iwà kē
 ane a' éna, e' ta ¿wes a' ichèmi,
 “Es e' idir”? 17 Mokī ie' tö
 wéstela ché buaë Skököl a, erë
 e' kē wà a' er diché kī iène.
 18 Ye' ttöke ttö kuā'kī wa taië
 a' tsata, e' kī ye' tö wéstela
 cheke Skököl a. 19 Erë mik se'
 ñi dapa'uke, eta ee ye' a ta
 ye' kapaköke ttè böt mañat wà
 ane se' éna ese wa, e' dör buaë
 ye' kapaköke ttè taië ttö kuā'kī
 wa dökā 10.000 kē ane yi éna

e' skéie.

20 A yamipa, kē a'
 kabikeitsökia wes ala'rla es.
 A' kabikeitsö wes s'kibinetke
 es. Erë buaë idir tö sene sulu
 yökī a' kabikeitsö wes ala'rla
 es. 21 Skököl tö ichè iyëkkuö
 kī i' es: “Erë ye' ttöraë ká i'
 wakpa ta s'ttö kuā'kī kuā'kī
 wa ena ká kuā'kī kuā'kī
 wakpa wa, erë ie'pa kē tö ye'
 ttö iutepa.” 22 E' wa isuésö
 tö s'ttöke ttö kuā'kī wa e' dör
 ilè kkachoie wépa kē erblöta'
 Jesús mik esepa a, kē idör se'
 erblö Jesús mik esepa a. Erë
 se' ttöke Skököl ttekölie e' je'
 dör se' erblö ie' mik esepa
 a. 23 E' wà dör i' es: A' ñi
 dapa'uke e' kōs tso' ttök ttö
 kuā'kī kuā'kī kē ane yi éna
 ese wa, e' wösha pè' kē yöne
 Jesús ttè wa kē erblöta' ie'
 mik, esepa dewa a' shua, e'
 ta ie'pa tö ibikeitseraë tö a'
 dör aliie. 24 Erë e' skéie a'
 ulitane ttöke Skököl ttekölie
 wà ane sulitane éna ta pè'
 kē erblöta' Jesús mik kē yöne
 ie' ttè wa esepa dewa, e' ta
 ie'pa éna iardaë tö nuì tso'
 ie'pa kī ta ie'pa e' shulöraë.
 25 Ì tso' blëule ie'pa er a, ese
 yënekā sulitane kukua ta ie'pa
 e' tköralur kuchë kī Skököl
 dalöioie ta icheraërakitö,
 “Mokī Skököl tso' a' ta.”

*A' ñi dapa'ú bërë kē
 chiliwarka*

26 A yamipa, ttè ikkë kōs
 bata dör i' es: Mik a' ñi
 dapa'uke, eta a' ulitane wà ilè
 bitūmi eköl eköl s'malepa er
 diché ioie. A' wele wà Salmo
 bitūmi ttoie. A' wele skà
 wà ttè tso' s'wöbla'woie. A'

wēle skà wà ttè kkaché Skèköl tō ese tso' chē. A' wēle wà ilè skà tso' chē ttō kuā'kī wa. A' wēle wà i yēne ttō kuā'kī wa, e' wà pakè tso'ne. E' kōs ū ñi er diché ioie. ²⁷ A' wēpa ttōke ttō kuā'kī kuā'kī wa, e' ta buaē idir tō bōl ē ttō, isalema mañal, erē e' dōr wē'. Ñies esepa kawōta ttōk eköl eköl. Ñies i chekerakitō e' wà pakökne yile kawōta. ²⁸ Erē kē yi ku' iwà pakökne, e' ta ie'pa kawōta siwa'blōkwa. As ie'pa ttō Skèköl ta ttō kuā'kī wa bānet ekōrla. ²⁹ Es ñies wēpa a imène ttoie Skèköl ttekōlie, esepa ttō bōl ö mañal, e' ukuōki ta a' malepa tō iwà bikeitsō isuoie tō moki idir ö au. ³⁰ Erē a' wēle ttōke Skèköl ttekōlie, e' dalewa a' wēle skà tkēr ee, ese a' Skèköl tō ittē é ñies, e' ta wē tso' ttōk ese siwa'blō as ièköl tō icha chō. ³¹ Es a' ulitane ttōmi Skèköl ttekōlie eköl eköl as a' ulitane wōblar ena a' ulitane a' diché kī ier. ³²⁻³³ Skèköl dōr sene bēre mukwak e' kē chilirta'ka. E' kuēki ie' kī ikiane tō se' ñi dapa'ū bēre, kē chilirta'ka wēs s'batse'rpa erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe es. E' kuēki wēpa a imène ttoie Skèköl ttekōlpaie, esepa a' e' wōklōrmi as ittō eköl eköl.

³⁴ Mik a' ñi dapa'uke, eta alakōlpa kōs ké siwa'blōkwa. Ie'pa kē kàne ttōk, e' skéie ie'pa ké ittōk bēre wēs Skèköl ttē dalōiēno tō ichē es. ³⁵ Ie'pa ttōke mik a' ñi dapa'uke, e' dalewa e' dōr jaē. E' kuēki ie'pa éna ilè chakak, e' ta as ichakōrakitō iwēm a' iu a'.

³⁶ ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skèköl

ttē de a' batamik? ¿A' ē ulà a' ide? Au. ¡A' e' kité! ³⁷ Yi e' bikeitsō tō ie' dōr Skèköl tteköl ö Wiköl Batse'r tō ie' ké ichök, e' ta ese kawōta ichök tō i shteke ye' tō a' a' e' dōr i uk se' patkē' Skèkēpa Jesús tō e'. ³⁸ Erē yi tō ttē i' watēttsa, ese watērdattsa.

³⁹ A yamipa, es ye' tō a' a' ichē tō ttōk Skèköl ttekōlie, e' yulō poē. Ñies wēpa ttōke ttō kuā'kī wa, esepa kē wōklō'war. ⁴⁰ Erē íyi kōs ese ū a' tō buaē yēsyesē, kē chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pakē

¹ A yamipa, Jesús ttē buaē paka' ye' tō a' a, e' skà pakekeneyō a' a' i' ta as e' ska' a' er dōne. Ttē ñe' klōç'bak a' tō, e' a' a' tso' tkēulewa darērēē. ² A' e' tkéwa michoē ttē buaē ñe' a' yēsyesē wēs ye' tō a' a' iwà paka' es, e' ta e' wa a' tsatkēne. Kē idōr es, e' ta ē ichök a' erblé imik.

³ Ttē meneat ye' a, e' ē paka'neyō a' a. E' bua'ie dōr i' es: Cristo kōtēwa se' nuì kī wēs itso' kitule Skèköl yēkkuō kī es. ⁴ Ñies ie' wōtēnewa pō a, e' kī ká de mañat, eta ishkenekane wēs itso' kitule Skèköl yēkkuō kī es. ⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuōki ta ie' kkaché ittekōlpa tsá dabom eyök kī bōl (12), e'pa a. ⁶ E' ukuōki ta ie' kkaché s'yamipa dōka cien skeyök (500) kīta, e'pa a' mik iñi dapa'wē ek tsini ēme eta. Ie'pa ekkēpa wēlepa blērulunetke, erē ikibiiepa

dobyërkeia. ⁷ E' ukuöki ta ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuöki ta ie' e' kkaché ittekölpa kos a.

⁸ Bata ekké ta ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekölpa tsá e' pa yulé, eré ñies ie' e' kkaché ye' a. ⁹ Skököl icha, e' pa we'ikök ye' bak. E' kuëki ye' dör ittekölpa malepa dikia diöshët. Ye' kiök ie' pa eköl, e' kë dör ye' siarla e' a. ¹⁰ Eré Skököl er buaë ché ye' a, e' kuëki ye' dör ie' pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kë dör éme. E' wakanewéyö tajë ie' pa malepa tsata. Ñermata kë dör tö ye' wák tö iwakanewé. Iwakanewéyö Skököl er buaë chö ye' a e' batamik. ¹¹ Eré Jesús tté buaë, e' dör etkéme, e' paka' sa' tö a' a, e' mik a' erblé. Ye' tö ipakè ö ie' pa tö ipakè, e' kë dè' wes.

Se' duulewá shkerdakane

¹² Sa' tö ipakeke tö Cristo kötewá, e' shkenekane. Eré a' welepa tö icheke tö s'duulewá kë shkerta'kane. ¿Wes e' chèmi ie' pa tö? ¹³ S'duulewá kë shkerta'kane, e' ma Cristo kë shkenekane. ¹⁴ Ie' kë shkenúpakane, e' ma é ye' tö ie' tté buaë pakeke. Ñies é a' erblöke ie' mik. ¹⁵ Sa' tö ipakeke tö Skököl tö ie' shkeo'kane, eré s'duulewá kë shkerta'kane, e' ma ie' kë shkenekane. E' mú dör es, e' ma tté pakeke sa' tö Skököl ttö wa e' dör kache. ¹⁶ S'duulewá kë shkerta'kane, e' ma Cristo kë shkenekane. ¹⁷ Ie' kë shkenúpakane, e' ma é a' erblöke ie' mik. Se' tso'ia se' nuì ulá a. ¹⁸ Ñies

e' mú dör es, e' ma wépa erblé' ie' mik blërulune, esepa tso'tke weinuk. ¹⁹ Se' tö Cristo paneke, e' kë wà tköpa aishkuö ta, e' ma se' dör siarë chökke s'malepa dikia.

²⁰ ;Eré moki Cristo shkenekane! Ie' dör se' shkerkane e' pa tsá, e' kuëki se' wá ijcher tö ñies se' shkerdakane. ²¹ E' wà dör i' es: Wëm eköl wa s'duöwá e' ali'ká sulitane ki. E' sù wëm skà eköl wa s'duulewá shkerdakane. ²² Sulitane dè'ká Adán wa, e' kuëki sulitane wömenettsá duökwa wes ie' es. Eré se' batsulewá Cristo mik e' pa kos shkerdakane wes ie' shkenekane es. ²³ Eré e' kos mir wes ikawötá minuk es. Cristo shkenekane këwe. E' itöki mik idene, etá se' dör ie' icha, e' pa kos shkerdakane. ²⁴ Etá ká i' erdawa. E' kéwö ska' ta Cristo e' alöraká iyi wökir, iyi wák, iyi këköl wá diché ta' ese kos ki. Ì kos blu'ie ie' tso' e' merattsaitö Skököl dör S'yé e' ulá a. ²⁵ Eré i'ñe ta ie' tso'ia iyi kos wëttsuk blu'ie dö mik ibolökpa kos menewá ie' klö dikia etá. ²⁶ Ie' bolök bata, e' dör s'duöwá, e' ki ie' e' alöraká bataie. ²⁷ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Íyi ulitane menewá ie' klö dikia." Eré se' éna iane tö mik iyéne "Íyi ulitane" etá Skököl kë ku' e' shüá, ie' wák tö ì kos mérö Cristo klö dikia e' kuëki. ²⁸ Eré mik iyi ulitane mérötke Skököl tö Cristo dör ilá e' klö dikia, etá ñies Cristo e' murattsá iyé ulá a as iyi ulitane dö ie' dikia.

29 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma wēpa wōsune s'duulewā skéie* ¿iök e' wekerakitō? S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ¿iök ie'pa wōsune esepa skéie? 30 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ¿iök se' e' mūmi weinuk kekraē ttè e' pakök? 31 A yamīpa, ká bit tā ye' kī idalō me'rie ttsēsua ye' ttēmiwā yile tō. E' dör mokī wēs a' tso' batsulewā Skēkēpa Cristo Jesús mik, e' tō ye' ttsē'wēke buaē e' dör mokī es. 32 Īe Ēfeso ye' bolökpa tso' ñippök ye' tā wēs iyiwak sulusi es. Kē se' shkerta'kane, e'ma ¿iök e' dalē'ttsekeyō? E' kē dör ìie bua' ye' a. Mokī tō s'duulewā kē shkerta'kane, e'ma iūsō wēs wēlepa tō icheke es. E' dör i' es: "Bulepa s'duōralur, e' kueki i'ñe se' chkō, se' di'yō buaē kane."

33 Kē a' e' muktsā e' kitō'uk es. E' dör wēs yile tō iyē' es, e' dör i' es. "S'yamīpa e' wamblō sulu esepa tō s'ser yēsyesē esepa sulu'wēkewā." 34 A' erbikōne buaē yēsyesē. Ī sulu kē wamblaria a' tō. A' wēlepa kē bātse Skēkōl mik yēs. E' chéyō a' a' jaēwōka.

*Se' duulewā shkerdakane
¿is e' chkà dör?*

35 Isalema a' wēlepa tō ichakēmi: "Se' duowā, ¿wēs e' shkermikane? ¿Is e' chkà dör?" 36 Ī chaké a' tō wēs kē s'kabikeitsō ese ì chakè es! Iyiwō tkēsō, e' kē dē'kane, ikuala deka tā iwō dalola nunéwā. 37 Mik se' tō trigo

wō tkéwā, etā kē se' wā itkēne kuáie. Se' tō iwō dalola tké. 38 E' ukuōki tā ikua deka wēs Skēkōl ime'atbak es. E' sū iyiwō ulitane dōrakā iwakmik iwakmik wēs imeneat es.

39 S'ditsō ena iyiwak klōka ena dù ena nima e' wák dör kuā'kī kuā'kī ñies ichkà dör kuā'kī kuā'kī. 40 Ñies ì meneat ká jai a ena ì meneat ká i' a e' dör kuā'kī kuā'kī. E' kōs dör buaala, erē iwēr kuā'kī kuā'kī. 41 Diwō si'wō bēkwō e' kōs dalōburke kuā'kī kuā'kī. Ñies bēkwō kōs e' wák dalōburke ek ek kuā'kī kuā'kī.

42 Mik se' shkenekane, etā se' manenettsatke wēs iyiwō tkēne e' manerttsa es. Se' chkà i' nurta'wā, erē mik ishkenekane, etā kē inurpawaiā. 43 S'chkà i' dör ēsela, erē ishkerdakane olo tā' tajē. S'chkà i' kē diché tā', erē ishkerdakane diché tā' tajē. 44 S'chkà i' dör buaē senoie i'ñe tā, erē mik ishkenekane, etā imanenettsā senoie buaē aishkuō tā Wikōl Batse'r tā. 45 E' dör wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es, e' tō ichè: "Wēm tsá kiè Adán, e' yōne se'ie ttsē'ka."† Erē wēm skà de ekōl Adán es, e' dör Cristo, e' yōne sene michoē mukwak. 46 Erē s'chkà senoie aishkuō tā, e' kē mēne Skēkōl wā se' a kewe. S'chkà i' me'itō se' a kewe. E' itōki chkà senoie aishkuō tā Wikōl Batse'r tā ese merdaē se' a. 47 Wēm tsá yōne íyök wa, e' kueki e' dör ká i' wak. Erē wēm skà de Adán es, e' datse ká jai a. 48 Wēpa dör ká i' wakpa, esepa dör wēs wēm

* 15:29 s'wōsune s'duulewā skéie: E' dör ì uk ie'pa wēlepa wōblar es. Kē iyēne Skēkōl wā tō iù es. † 15:45 Génesis 2.7

tsá yöne íyök wa ñe' es. Erë wépa dör Skëköl tso' ká jaì a e' icha esepa dör wës wëm datse ee es. ⁴⁹ Se' tó wëm datse ká jaì a e' kítseraë wës wëm yöne íyök wa ñe' kítse'sö es.

⁵⁰ A yamipa, ye' tó a' a' ichè tó se' chkà i' duöta'wá nurta'wá e' kě döpa'wá i' blúie Skëköl tso' e' a. ⁵¹⁻⁵² Ye' ttö ttsö. Ttè bak blëulewá ese chekeyö a' a' i' ta: Kě se' ulitane duöpawá erë mik Skëköl duk blane iwà kkachöie tó kawö i' enewatke eta se' kos maneordattsa bet wës s'wöbla tsimiü es. Mik duk ñe' blane, eta s'duulewá kos shkerdaka, kě duöpawáia. Ñies se' tso'ia ttsë'ka, e' chkà maneordattsa. ⁵³ Se' chkà i' nurta'wá, e' maneordattsa chkà kě nurta'wá ese wa. Se' chkà i' duöta'wá, e' maneordattsa chkà kě duöta'wá, ese wa. ⁵⁴ Mik se' chkà i' manenetsa kě duöpawáia, kě nurpawáia, eta i' tso' kitule Skëköl yëkkuö kî, e' wà de, e' tó ichè: "Duewá kî Skëköl e' aléka.† ⁵⁵ A Duewá, ¿wé be' diché taië e'? ¿wé be' e' alö taië e'? Be' kirébata tso' se' rrewöie taië, ¿wé e' i' ta?"§ ⁵⁶ Se' ser sulu kuëki duëwá tó se' rrewëke ena sene sulu diché iëne ttè dalöiëno wa. ⁵⁷ Erë se' nuì olo'yane se' kî Skëképa Jesucristo batamik, e' kuëki kě se' suaneia s'duöwá yöki. E' kuëki kekraë wëstela chekesö Skëköl a.

⁵⁸ E' kuëki, a yamipa dalër ye' éna, a' e' tköwá darërë kekraë Skëképa ttè a, kě a' e' sköktsa bánet. A' wá ijcher tó

i kos kanewé a' tó ie' a, e' kě weirpa éme. E' kuëki a' kî kaneblö buaë kekraë ie' a.

16

Inuköl shteke s'siqarëpa kimoie, e' pakè

¹ Inuköl shteke a' tó s'batserpa serke Jerusalén e'pa kimoie, e' pakeke ye' tó a' a' i' ta. Inuköl shtö wës ye' tó iyë' Skëképa icha erule erule tso' Galacia, e'pa a es. ² Domingo bit ta a' wakpa bik ekkè tó a' inuköl shta'ú tó kos a' ulá a ide. Eta kos a' a' imermi, e' blö bánet. A' tó iwé es, eta mik ye' de a' ska', eta kě a' kawöta inuköl shtök, a' wá itso'tke blëule e' kuëki. ³ Mik ye' de a' ska', eta wépa shushtétke a' tó patkëmi Jerusalén inuköl ñe' muk, e'pa ttè choie yëkkuö shtekemiyö e' mi'ke ie'pa wa. Es ye' tó ie'pa patkeke Jerusalén. ⁴ A' ibikeitsé tó buaë idir tó ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tó ishkak e' aleritsé

⁵ Ye' kawöta minuk Macedonia, e' ukuöki ta ye' mi'ke a' ska'. ⁶ Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' böt ulatök ö isalema ye' e' tsümiat dö yuëdiö tka ekkè. Es a' a' ye' kimermi i' kiane ye' kî shkoie ese wa as ye' mi' buaë wé ye' mi'mirö ee. ⁷ Ye' kě shkak a' pakök shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká taië, Skëképa kî ikiane e'ma. ⁸ Erë ye' e' tsukeat íe Éfeso dö Pentecostés kéwö tka ekkè. ⁹ Íe buaë ye' a' kawö

kune Jesús tté buaë pakoie. Ye' bolökpa tso' tajë, erë ñies tajë pë' éna Jesús tté buaë ttsak. E' kueki kë ye' e' yaktsa i' ta ië.

¹⁰ Timoteo kanablöke Skëkëpa a wës ye' es, e' kueki ie' de a' ska', e' ta ikiöwä buaë.

¹¹ Kë yi kâne ie' dalöseukwä. E' skéie ie' kimú as ie' döne bërë ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

¹² Ye' tö s'yami Apolo e' cheke a' a' i' ta. Ye' kköyë' ie' a' tajë tö ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakök e'pa ta. Ie' kë shkak i' ta, erë wekkë alè ta ie' a' kawö kurmi, etä ie' mi'mi.

Pablo tö ie'pa bata patté

¹³ A' senú erki. A' e' tköwä darërë a' erblöke Jesús mik e' a. A' e' tköwä wëbla suë, kë a' suanuk. A' erblö darërë ie' mik. ¹⁴ Ì weke a' tö kos ese ú ñi dalëritsè wa.

¹⁵ A yamipa, a' wä ijcher tö Estéfanos ena iyamipa e'pa dör Acaya wakpa tsá erblé' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kimuk. ¹⁶ Ye' tö a' a' ikiè tajë tö ie'pa esepa ttö dalöiö er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kanablök Skëkëpa kanè a' esepa ttö dalöiö.

¹⁷ Ye' ttsë'ne buaë tö Estéfanos ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kimuk tajë a' kë ku' e' skéie. ¹⁸ Ie'pa tö ye' er pablé wës a' er pablérakitö es. Buaë idir ie'pa esepa kikköka.

Pablo e' chéat

¹⁹ Skëkëpa Jesús icha erule erule kos tso' Asia, e'pa tö

a' shke'wëmi. Áquila ena Prisca ena Skëkëpa icha ñi dapa'uke ie'pa u a, e'pa tö shkëne patké tajë a' a' Skëkëpa ttö wa. ²⁰ S'yamipa kos tso' ië, e'pa tö a' shke'wëmi. A' ñi shke'ú ñi dalër wa.

²¹ Ye' dör Pablo e' tö shkëne i' shté ye' wák ulä wa.

²² Yi kë éna Skëkëpa dalër, e' ta as ese kichatër. ¡A Skëkëpa, be' shköne bet!

²³ As Skëkëpa Jesús er buaë chö a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalër Cristo Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tō Corinto wakpa a, i' ta ide böt 2 Corintios

Mik Pablo bak kanablök Macedonia etä ie' tō yëkkuö skà kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto ena ipamik e'pa a. Wëm kiè Tito e' kanablöke Pablo tã Jesús tté pakök. Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo ska' etä ie' tō Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kabërke ñita e' paké Pablo a. E' kuëki Pablo tō yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa tã e' dör i': Welepa e' chõ tō ie'pa dör Jesús ttekölpa erë kë idör moki. Esepa dë'mi Corinto tã Jesús mik erblökwakpa tō iki'warak buaë. Ie'pa ñekkëpa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa e' ü tō ie'pa dör buaë Pablo tsata. Ie'pa tō icheke tō Pablo dör siarë kë dör këkëpa tajë. Es ie'pa tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk. Pablo éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë e' kë kiane ie' ki tō imi'yal ñala sulusi ki kachökwakpa itöki. E' kuëki ie' tō yëkkuö i' kit ie'pa a as ie'pa tso' ttsë'ka kachökwakpa yöki ena er bua' wa ì kkeyëne ie'pa a e' dalöiök. Ñies ie' tō ie'pa a iché tō ie' dör Jesús tteköl moki.

E' kúie tã kam ie' tō yëkkuö i' shtë etä ie' tō inuköl ki' ie'pa a Jesús mik erblökwakpa siarëpa tso' Jerusalén e'pa

kimoië. S'kitö'ukwakpa tō iyë' tō Pablo tō inuköl e' tsetetkō iwák a, erë ie' tō iché tō e' kë dör es. Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e' kuëki Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kawötã inuköl kī shtëk tsëmi Jerusalén.

Shke'wè

1 Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. S'yami kiè Timoteo, e' tso' ye' tã íe. Sa' tso' yëkkuö i' shtëk a' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtëk s'batse'r malepa serke ká malepa atë Acaya, e'pa ulitane a. 2 Skëköl dör S'yé ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaë chõ ena sene bërë mù a' a.

Pablo weirke e' shua Skëköl kikékaitö

3 Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kikékasö tajë. Ie' dör S'yé e' tō se' suëke er siarë wa ena se' er pableke këkraë. 4 Sa' weirke kos Cristo tté kuëki, e' shua sa' er pableke Skëköl tō as s'malepa weirke esepa er pablö sa' tō wës ie' tō sa' er pableke es. 5 Cristo weine tajë, e' ukuö miriã sa' ki tajë. Erë ñies ie' batamik sa' er pablërke tajë shute. 6 Sa' weine es, etä e' dör a' er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skëköl tō sa' er pablé, etä ñies e' dör a' er pabloie as a' weirke wës sa' es ese dalë'ttsö a' tō er bua' wa. 7 Sa' wa ijcher tō a' weirke wës sa' es, erë ñies a' er pablërke wës sa' er pablërke es. E' kuëki sa'

wā ijcher buaë tō a' kē tō sa' eriawēpa.

⁸ A yamipa, sa' ki ikiane tō a' wā ijcher tō sa' weine Asia e' dōr darērē sa' a. Sa' diché kē dē'ka iwōklō'wōie. Sa' ibikeits tō kē sa' dōpattsā ttsē'ka. ⁹ Sa' e' ttsē' wēs s'wōmenettsā ttēwā es. Erē e' wamblēne sa' ta as kē sa' erblō sa' wákpa mik, e' skéie as sa' erblō Skéköl tō s'shke'wēkane e' wák mik. ¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekelur ñe' e' ulà a ie' tō sa' tsatkē'ttsā ena sa' tsatkeraëitō. Ie' dapōmik sa' moneka darērē. A' sa' kimé S'yé a ikiök sa' ki, e'ma ie' tō sa' tsatkē michoë. A' taië tō iwé es, e' ta ie' tō sa' kimeraë e' ki wēstela cheraë ie' a se' taië tō.

I'kuēki Pablo kē dē' Corinto

¹² Sa' er kē tō sa' kkatè i ki, e' tō sa' ttsē'wēke buaë. Kēkraë Skéköl tō sa' a imè seno yēsyesē e' batseitsök buaë er moki wa sulitane wō wa ena bua'ie a' wō wa. Sa' ser es, e' kē dōr siwā' iski tso' ká i' a ese wa, e' dōr Skéköl er buaë chō se' a e' wa. ¹³⁻¹⁴ Yēkkuō kos kitmi sa' tō a' a, e' wā kē dōr ttē blēulewā ese, iaritsmi a' a ena iwā armi a' éna. Eré wēs sa' dōr e' kē ane a' éna bua'ie, erē ye' ipanēke tō wēkkē alè ta a' éna iardaë seraā. E' dōr es, e' ta mik Skékēpa Jesús datskene, etā e' kēwō ska' a' e' ttsōrakā buaë sa' wa wēs sa' e' ttsōrakā buaë a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tō a' e' ttséka ye' wa buaë, e' kuēki warma ye' ibikeitsé tō ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsē'r buaë bötökicha. ¹⁶ Ye' ibikeitsé tō mik ye' mi'ke Macedonia,

etā warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' ta ye' damitkōne a' pakök. Es a' a ye' kimermi shkoie Judea. ¹⁷ Erē kē ye' wā iōne es. Ye' dē' a' pakök etökicha ë, e' kuēki ça' ibikeitsé tō ye' kē wā iwā bikeitse buaë kewe? çA' ibikeitsé tō ye' ttō bötböt wēs s'ditsō ëse es? ¹⁸ Erē Skéköl ttō mokië, e' ttō wa ye' ichè a' a tō ye' kē ttō a' ta bötböt. ¹⁹ E' wā dōr tō Jesucristo dōr Skéköl Alà, e' kē ttō bötböt, ie' ttō etkēme. Ie' ttē buaë paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e'pa tō a' a. ²⁰ I kos uk Skéköl kablè, e' wéitō Cristo wa. E' kuēki mik se' ñi dapa'uke Skéköl kīkōkka, etā se' tō icheke: "Es e' idir" Cristo Jesús ttō wa. ²¹ Yi tō a' ena sa' kk'oneke as se' turlurie Cristo mik, e' dōr Skéköl. Ie' tō se' shukitbak iwák a. ²² Ie' tō se' er wakyué ie' wák a. Ñies iWiköl méitō se' a wēs íyi tsá patuésō es ikkachoie tō se' tsatkeraëitō da'a.

²³ Ie' wā ye' sūle buaë e' wōwa ye' ichè a' a tō kam ye' dōne Corinto warma wēs ye' ibikeitsé es, e' wā dōr tō kē ye' éna a' kī eriawāk. ²⁴ Sa' wā ijcher tō a' erblōke buaë Jesús mik, e' wa a' tkēnewā darērē. E' kuēki sa' tso' a' kimuk er bua' wa as a' ttsē'r buaë. Kē sa' ku' a' patkōk kēsik wa a' erblōke e' iütök.

2

¹ E' kuēki ye' ibikeits tō ye' kē shkakne a' pakök a' eriawōie. ² A' ë tō ye' ttsē'wēmi buaë. Erē a' eriawēyō, e' ta çyi tō ye'

ttsë'wèmi buaë? ³ Warma a' ye' ttsë'wè buaë, e' kuëki yëkkuö iët kitmiyö a' a e' kī a' pautyö darërë as a' e' shulö, etā es a' kē tō ye' eriawëpa. Ye' iklög' yësyesë tō a' ulitane ttsë'rdaë buaë ye' tā ñita. ⁴ Mik ye' tō yëkkuö ñe' kit, etā ye' eriane siarë, ye' chkenewa tajë dö ye' iëttsaie ekkë. Erë kē ye' wā ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tō a' dalër tajë ye' éna.

Yi tō i sulu wamblë' e' nuí olo'yé Pablo tō

⁵ Wëm tō kabene tski'ka a' shūā i sulu wambléitō e' wa, e' kē wā ye' ē eriaone. Isalema ye' tso' ikī kuötkökka, erë ye' ichè tō wës alè ie' tō a' ulitane eriawé. ⁶ Kos a' kibiiepa tō ie' kī inuī métke e' dör wë'. ⁷ Iñe tā a' tō inuī olo'yö ikī tā ikimú as kē ieriar tajë kē er pablëneia ekkë. ⁸ E' kuëki ye' kköchö a' a tajë tō ikkachöne ie' a tō mokī a' éna ie' dalër. ⁹ Yëkkuö ñe' kitmiyö a' a isuöie tō ye' ttö iüté a' tō seraā ö au. ¹⁰ Yi isie nuí olo'yé a' tō ikī, ñies ese kī ye' tō ilo'yeke. Mokī yö ichè Cristo wöwa ena a' dalërmik tō ilè nuí tso' kiane olo'yé, e' tā e' olo'yétkeyö ¹¹ as Satanás kē e' alökā se' kī. Wës ie' éna se' sulu'wākwa, e' ane se' éna buaë.

Tito kē dë' Tróade

¹² Mik ye' de ká kiè Tróade Cristo tté buaë pakök ee, etā ye' isué tō Skëkëpa tō ye' a ñala yuétke buaë itté pakoie. ¹³ Erë s'yami Tito wā a' biyö done ye' a, e' kē kune ye' wā wës ikablë' es. E' tō ye' tkiwé

kābikeitsékā tajë. E' kuëki ye' e' chéat Tróade wakpa a tā ye' mía Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane kī se' e' alökami Cristo wa

¹⁴ Erë wëstela Skëköl a! Kekraë ie' tō sa' wëttseke e' aloka iyi ulitane kī Cristo tā ñita. Sa' wa ie' tō Cristo tté buaë pakeke ká wa'ñe, e' dör wës kiö masmas alabur es. ¹⁵ Sa' tō Cristo tté pakeke, e' dör wës iyi alar masmas ña'wë Cristo tō Skëköl a ikikoka es. Sa' dör wës kiö masmas alar es. Erë wépa tsatkërke ena wépa kē tsatkërku' esepa böltëpa wöā ilär kuā'kī kuā'kī. ¹⁶ Wépa kē tsatkërku' esepa a tté pakeke sa' tō e' dör wës s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kuëki. Erë wépa tsatkërke esepa a e' dör wës iyi alar buaë es, e' wa sene michoë döraë ie'pa ulā a e' kuëki. ¿Yi dirmi tté i' wakanéuk? ¹⁷ Tajë pë' tō Skëköl tté pakeke inuköl ë klö'woie, erë sa' kē dör es. Ie' tō sa' patké ipakök, e' kuëki sa' tō ipakeke er mokī wa ie' wöwa Cristo dalërmik.

3

Skëköl tté pa'ali e' wakanéukwakpa sa' dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tō sa' wākpa e' tté chöke a' a? ¿Ima a' ibikeitsè tō sa' kī yëkkuö kiane sa' tté choie a' a ö a' tō yëkkuö mëmi sa' a sa' tté choie wës wele tō iweke es? Yëkkuö ese kē kiane sa' kī. ² A' wakpa dör wës sa' tté choie yëkkuö es. E' kitule sa' er a sūle ena aritsule sulitane

wa. ³ Iwënewa wöshak tö a' dör wes yëkkuö kitmi Cristo tö patkëne sa' ulà a es. Yëkkuö e' kē kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skëköl ichökke e' Wiköl wa. E' kē kitule ákkue kī wes ttè dalöiëno kite ákkue kī es. E' skéie ikitule a' er a.

⁴ Sa' erblöke Skëköl mik Cristo batamik, e' ë kuëkī sa' tö a' ché es. ⁵ Sa' kē a' iyënuke tö kanè wé sa' tö a' shua, e' dör sa' wákpa diché wa. Skëköl tö sa' a' iëri mé iwakanéwoie. ⁶ Ie' tö sa' a' iëri mé ie' ttè pa'alī mène se' a' e' wakanéuk. Ttè e' kē datse ttè dalöiëno mène ká iaiäe e' wa. E' skéie idatse Skëköl Wiköl wa. Ttè dalöiëno ñe' tö s'kichateta'ttsa erë Skëköl Wiköl tö sene mīchoë meke se' a.

⁷ Ttè dalöiëno këchke kitule ákkue kī, e' mène ká iaiäe Israel aleripa a. Mik ttè e' tsá mène, eta Skëköl olo bune taië. E' klöne Moisés wö kī dalölöe dö imalepa kē wö dë'wa ie' wö sauk ekkë. Erë dalö e' chowamine enaena. Ttè ñe' mène olo ta' taië ikkachöie tö e' dör ttè dalö ta' taië ese. ⁸ jE' yita Skëköl Wiköl kanè e' olo tkökā taië ttè ñe' tsata! ⁹ E' wà dör tö ttè tö s'kichateta'ttsa ñe' mène dalö ta' taië, je' yita ttè wa Skëköl tö s'klö'wemi wes pë' buaë yësyësë es e' pakè olo ta' taië shute tkökā ttè tsá mène e' tsata! ¹⁰ Mokī ttè pa'alī e' olo ta' taië shute, e' o' mik ttè iët olo kē dör i. ¹¹ Ttè kē dör yöbië e' de olo ta' taië, je' yita ttè dör yöbië e' olo ta' taië shute!

¹² Ttè e' wà paneke sa' tö kröröe, e' kuëkī sa' tö

iwà pakeke sulitane kukua kē suarta'. ¹³ Sa' kē tö iwëku' wes Moisés tö iq' es. E' wö pabakéwa datsi'tak wa as Israel aleripa kē tö isaü tö ie' wö dalö bune e' chowamine seraa. ¹⁴ Erë ie'pa er darë'newa, kē éna iwà ane. Ie'pa er pabakulewa wes Moisés wö pabakwa es. Es ñies j'ñe ta' ie'pa aleripa er pabakulewa mik ie'pa tso' ttè këchke mène iyëpa bak e'pa a' e' aritsök eta. Ie'pa er pabakulewa e' sirmittsa erblöe Cristo mik, e' ë wa. E' kuëkī ie'pa icha kam sirttsa. ¹⁵ Dö ikkë ta, mik ie'pa tö yëkkuö kit Moisés tö e' aritseke, eta ie'pa er tso'ia pabakulewa. ¹⁶ Erë mik se' er mane'wé Skëképa a, eta se' er pabakulewa, e' sinettsa. ¹⁷ Skëképa e' dör Skëköl Wiköl. Wé e' tso', eta ee se' yënettsa ttè dalöiëno ulà a. ¹⁸ Es se' dör wes s'wö kē pabakulewa es, esepa kos kī Cristo olo wërke buaë wes wösuö es. Se' maner mīchoë as se' dö wes Skëképa olo ta' taië es. E' kos wakanewëke Skëköl Wiköl tö.

4

Sa' dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skëköl tö sa' sué er siarë wa, e' batamik kanè i' méitö sa' a. E' kuëkī kē sa' e' chkeuwa. ² E' skéie kē sa' tö iwakanewëku' blëule wes i' dör jaë ese es. Sa' kē ku' s'kitö'uk. Sa' kē ku' Skëköl ttè shutuökka kache tté wa. E' skéie ttè mokī pakeke sa'

tö yësyësë Skëköl wö_a as suli-
tane wä ijcher tö ì ché sa' tö,
etä es idir. ³ Erë Jesús tté buaë
pakeke sa' tö, e' pabakulewä,
e' tã ipabakulewä wépa
kichatërke esepa ë yöki.
⁴ Ie'pa kë erblöta' Cristo mik.
Bë dör ká i' këköl, e' tö ie'pa er
pabakéwä da'aie as kë ie'pa
éna Cristo dör Skëköl wák
süë olo tã' tajë e' tté buaë
wä ar. ⁵ Sa' kë tö sa' wákpa
tté pakekú'. Sa' tö Jesucristo
dör Skëképa, e' tté pakeke. Sa'
e' chö tö sa' dör wes a' kanè
mésopa es a' kimoie Jesús
dalërmik. ⁶ Mik Skëköl tö ká
i' yö', etä ie' iyë': "ká ñinu," etä
ká ñine. Ie' wák tö se' er ñi'wé
as ie' olo tajë burke Jesucristo
wö ki, e' ar se' éna. E' kueki
sa' tö ie' tté buaë e' pakeke
sulitane a.

*Se' weirke ká i' ki, e' dör
bërbër ë*

⁷ Jesús tté buaë, e' dör wes
íyi bua'buá ské darërë es, e'
meneat sa' a wakanewë. Erë
sa' kë diché tã'. Sa' dör tot-
tola wes skaü es. E' dör iwà
kkachöie tö diché wa sa' tö
iwakanewëke e' meke Skëköl
tö sa' a, e' kë dör sa' diché.
⁸ Erë kabene tso' sa' ki tajë
këkraë, erë e' kë e' alineka sa'
ki. Erë sa' kë wä ijcher wes
sa' e' ùmi, erë kë sa' e' öwa e'
yöki. ⁹ Erë sa' bolökpa tö sa'
tötiëke, erë Skëköl kë wä sa'
meneat. Erë sa' dettsa iski,
erë sa' e' kökekane. ¹⁰⁻¹¹ Se'
tso'ia ttsë'ka ká i' a, e' dalewa
sa' chöke sa' bolökpa ulà a sa'
ttekelur Jesús tté kueki wes
ie' kötwarakitö es. Sa' weirke
es as iwërwa sa' ki tö moki

ie' shkënekane, e' tso' sa' tã.
¹² Duewä dalö me'rie sa' ki, es
sa' weirke a' dalërmik as sene
michoë dö a' ulà a. ¹³ Itso'
kitule Skëköl yëkküö ki wé
yile tö iyë': "Ye' erblé imik
e' kueki ye' iché."* Es ñies
sa' erblöke Skëköl mik wes yi
ñe' es, e' kueki sa' tö ie' tté
pakeke. ¹⁴ Sa' wä ijcher tö ie'
tö Skëképa Jesús shkëo'kane
ñies ie' tö sa' shkëwerakane
wes Jesús shkëo'kaneitö es,
sa' batsulewä Jesús mik e'
kueki. Aishküö tã ie' wä sa'
miraë a' tã ñita wé ie' tso'
eë. ¹⁵ Sa' weirke kos e' dör a'
kimoie as se' tajë tö wëstela
chö Skëköl a ier buaë ché se'
tajë a e' kueki. E' wa ie'
kikardaka tajë. ¹⁶ E' kueki sa'
kë e' chkeuwa. Erë sa' chkà
mir wa'k ë, erë sa' er diché
ki iërke kĩa kĩa kã bit ekkë.
¹⁷⁻¹⁸ Ì kos suëkesö s'wöbla wa
ese erta'wa. Erë ì kos kë
wërta' ese dör yöbië. E' kueki
kë sa' er menewa ì suëkesö
ese ki. E' skéie sa' er me'rie ì
kë wërta' ese ki. E' kueki sa'
weirke siarë, e' kë dör tajë sa'
a, e' dör ekuölö ë. E' wä dör
tö e' wa ì dör buaë, olo tã' tajë
yöbië, e' döraë sa' ulà a tajë
shütë tkökã kos sa' weine e'
tsata.

5

¹ S'chkà dör wes úla es, e'
dör buaë senoie ká i' ki ë.
Se' wä ijcher tö mik se' úla
i' panane, etä u yöbië tso'tke
Skëköl wä se' a ká jai a. E'
dör se' chkà pa'ali ser michoë
yöule ie' wä e'. ² E' kueki
moki ká i' ki se' rrerke. S'chkà

* 4:13 Salmo 116.10

pa'ali merke se' a aishkuö ta ká jaí a, e' kkecheke se' tó poë. Se' éna s'chkà i' mane'waktke s'chkà pa'ali wa wës datsi' mane'wësö es. ³ E' kiane se' kî as se' wiköl kē at aishkuö ta kē chkà ta' wës se' sume es. ⁴ Se' tso'ia se' úla i' a eta se' kköchöke se' serke chkeulewa wës dali ekkeë e' dikia es. Kē dör tó se' duakulurtke senoie chkà kē ta'. E' skéie se' éna s'chkà i' mane'waktke chkà pa'ali ñe' wa as i' duöta'wa ese manerttsane i' ser michoë ese wa. ⁵ Skököl wák tó se' kanewétke maneonuk ñe' es. Ie' tó i'Wiköl mé se' a wës iyi tsá patuësö es iwà kkachoie tó iwà döraë se' ulà a wake'.

⁶ E' kuëki kē se' tkirkü' i' kî, erë se' wä ijcher tó se' tso' kamië Skökëpa yöki, se' tso'ia ttsë'ka ká i' a e' dalewa. ⁷ I'ñe ta' ie' kē sunuk se' a, erë se' serke se' erblé ie' mik e' wa. ⁸ Kē se' tkirkü' i' kî. Se' a ta' s'chkà i' mú mēatsö, e' ta' es se' mia senuk ie' ska', e' dör ibua'ie. ⁹⁻¹⁰ Se' ulitane kawöta' dökwä Cristo tkër s'shulö kulé kî e' wörki. Eë i' kos wé se' tó ká i' kî, buaë ena suluë, ese kkayërdaë ta' e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kuëki se' tso'ia ttsë'ka ö se' mia ie' ta', erë kekraë se' e' chöke senuk yësyësé as ie' wa iwër buaë.

Skököl er buarne se' kî e' pakè

¹¹ Sa' tó Skökëpa dalöieke taië, e' kuëki sa' e' chöke darërë s'malepa pablök as ñies ie'pa tó ie' dalöiö. Skököl wä ijcher buaë tó sa' er yësyësé, e' mú jcher a' wä ñies. ¹² Sa' kē skà ku'ne e' tté chök a'

a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skà mukne e' ttsökä sa' wa. E' wa a' tó sa' tsatkëmi wëpa tó sa' cheke suluë, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsökä taië is imalepa wa iwër ese wa, kē dör is ie'pa er dör Skököl wöä ese wa. ¹³ Sa' wër aliie, e' ta' e' dör Skököl dalërmik. Kē sa' wër es, e' ta' e' dör a' kimoie. ¹⁴ Sa' éna iane tó Cristo éna se' dalër taië, e' tó sa' ké senuk ie' a. Sa' éna iane tó ie' eköl ë kōtëwä sulitane skéie, e' wä kiane chë tó e' dör wës sulitane kōtëwä es. ¹⁵ Ie' kōtëwä sulitane skéie as se' tso'ia ttsë'ka esepa kē seriä wës se' kî ikiane es, e' skéie as se' ser wës ie' kōtëwä shkenekane se' skéie e' kî ikiane es.

¹⁶ E' kuëki kē sa' ku'ia s'malepa bikeitsök wës ká i' wakpa tó ibikeitseke es. Kenet sa' tó Cristo bikeits es. Sa' ibikeits tó ie' dör se' ëse ë. Erë i'ñe ta' sa' kē tó ie' bikeitseku'ia es. ¹⁷ E' kuëki yi batsulewä Cristo mik, esepa er maneonetta yöne pa'ali. Wës ie'pa bak senuk e' kē ku'ia, e' skéie isenémine pa'ali. ¹⁸ E' kos wé Skököl tó. Ie' er buanene se' kî Cristo batamik. Ñies tté buaë pakè e' kané me'itö sa' a. ¹⁹ Tté buaë ñe' dör i' es: Skököl er buarmine ká ulitane wakpa kî Cristo batamik kē ie'pa wöchakeku' inuì kî. Ñies ie' tó tté buaë e' me' sa' a wä pakè sulitane a. ²⁰ Sa' dör Cristo ttekölpa. E' dör wës Skököl wák kköchöke a' a sa' wa es. E' kuëki sa' kköchöke a' a Cristo ttö wa tó a' er bua'üne Skököl a. ²¹ Cristo kē wä i' sulu

wamblène yēs, erē Skēkōl tō ie' sū' wēs ì sulu wamblōkwak es se' skéie. Ie' tō iwé es as se' batsulewā Cristo mik e'pa saùitō wēs iwák dör yēsýēsē es.

6

¹ Sa' kanēblōke Skēkōl ta ñita, e' kuēki sa' kkōchōke a' a tō ie' er buaē ché a' a, e' kē tsar ē. ² E' wà dör tō ie' tō ichē iyēkkuō kī i' es:

“Mik ye' er buaē chō be' a e' kēwō de, etā be' kkōchōke e' ttséyō. Mik be' tsatkè e' kēwō de, etā be' kiméyō.”*

Ye' ttō ttsō: Skēkōl er buaē chō a' a, e' kēwō detke. Ie' tō a' tsatkè e' kēwō de ì ñe.

³ Sa' e' kkō'nuke buaē kekraē sulitane wōrki as kē yi tō Skēkēpa Jesús watōttsa sa' ukuōmik. E' kē dör es, e' ta sa' kanēblōke Skēkōl a' e' yērmī suluē. ⁴⁻⁵ E' skéie ì ulitane wa sa' tō ikkacheke tō mokī sa' dör Skēkōl kanè mēsopa. Mikle ta sa' weirke, mikle ta sa' kē wā ì ta, mikle ta kawō darērē tkōke sa' ta. Mikle ta sa' burke siarē, sa' wōtērke, pē' iērkekā taiē sa' kī. Sa' kanēblōke darērēē taiē shutē, wōñirke taiē, tteke blī tō. Erē e' kōs dalē'ttseke sa' tō bērē. ⁶ Ñies sa' tō ikkacheke sa' ser batse'r ena ì jcher se' wā e' wa. Ì kōs paneke sa' tō bērē er bua' wa. Sa' er buaē chōke s'malepa a. E' kōs wa sa' tō ikkacheke tō mokī sa' dör Skēkōl kanè mēsopa. Iwēnewā tō Wikōl Batse'r tso' sa' ta.

S'malepa dalēritseke sa' tō er mokī wa. ⁷ Ttē mokī pakeke sa' tō. Ì kōs weke sa' tō diché meke Skēkōl tō sa' a e' wa. Sa' serke yēsýēsē, e' dör sa' a wēs tabē tso' ñippōkwakpa wā ñippoie ena e' tsatkoie es. ⁸ Mikle ta sa' dalōiērke, mikle ta kē sa' dalōiērku'. Mikle ta sa' kīkekekā buaē, mikle ta sa' cheke suluē. Sa' ttō mokī, erē mikle ta sa' sueke kachōkwakpaie. ⁹ Ie'pa wā sa' sūle buaē, erē ie'pa tō sa' sueke wēs ie'pa kē wā sa' sūle es. Wēsua sa' duōkelurtke, erē sa' tso'ia' ttsē'ka. Ie'pa tō sa' we'ikē siarē, erē kē itō sa' ttélur. ¹⁰ Sa' eriarke taiē, erē sa' ttsē'rke buaē kekraē. Wēsua sa' dör siarēpa, inukōl kē ta', erē Skēkōl ttē wa sa' tō s'blu'weke taiē. Wēsua sa' kē wā ì ta', ñermata ì ulitane tso' sa' wā.

¹¹ A Corinto wakpa, sa' ttōke a' ta yēsýēsē. A' dalēr taiē sa' éna. ¹² E' kē blēne sa' wā a' yōki, erē a' je' tō iblé sa' yōki. ¹³ E' kuēki ye' kkōchōke a' a wēs alà a' iyé kkōchō es, sa' bikeitsō er bua' wa wēs sa' tō a' bikeitseke es.

A' e' batsōttsa ì sulu kōs e' yōki

¹⁴ Kē a' e' batsōk wēpa kē erblōta' Jesús mik esepa ta. ¿Wēs sene yēsýēsē batsmi sene sulu ta? ¿Wēs ká ttsetse ena ká ñi a' e' shuirirmikā ñita? ¹⁵ ¿Wēs Cristo ena bé sermi bērē ñita? Yi erblōta' Jesús mik ena yi kē erblōta' imik ¿wēs esepa batsmi ñi mik? ¹⁶ Se' dör wēs Skēkōl

* 6:2 Isaías 49.8

ichök e' wé mokí es. E' kuëki
 çwes e' ñi sini'kumi íyi diököl
 tso' dalöie ese ta? E' ye' Skëköl
 tö i' es:

“Ye' serdaë ie'pa shua,
 Ye' shkoraë ie'pa ta ñita;
 Ye' döraë ie'pa Këköl
 ena ie'pa döraë Ye' icha.”†

17 E' kuëki ñies Skëköl tö
 iyë:

“A' e' yöttsa, a' e' sköttsa bánet
 pë' kë tö ye' dalöie es-
 epa yöki.

Í kos dör ñá ese kë kar
 e' ta Ye' tö a' kierawa buaë.

18 A' serke es, e' ta Ye' döraë a'
 yëie

ena Ye' tö a' klö'weraë Ye'
 ala'rie.

Ye' dör Skëköl diché ta' tajë íyi
 ulitane tsata,

e' wák tö iché es.”‡

7

1 A yamipa dalër tajë ye'
 éna, es se' a' Skëköl kablë'
 e' kuëki se' e' paiklö sene
 sulusi kos tö se' er ena se'
 chkà ia'wëmi, e' yöki. Se' e'
 chö senuk batse'r kekraë, ie'
 dalöie tajë e' wa.

*Pablo ttsë'wé buaë Corinto
 wakpa tö.*

2 Sa' bikeitsö er bua' wa! Kë
 sa' wa' i' sulu wamblëne yi ta.
 Kë sa' wa' yi weine yës. Kë sa'
 wa' yi kitëne kache tté wa. 3 A'
 dalër tajë sa' éna, e' kuëki kë
 ye' ku' tté i' chök a' kkatoie.
 Ye' tö a' a' iyë'baktke kuaë tö
 sa' tö a' bikeitsë michoë dö
 sa' duolur ekkë. 4 Ye' erblöke
 buaë a' mik. A' wa ye' e' ttséka
 tajë. Sa' weirke kos e' shua

ye' er kunene buaë. Ye' ttsë'ne
 buaë shute.

5 Sa' de Macedonia ta' kë sa'
 wa' kawö kune enoie. E' skéie
 kabene kí de tajë sa' kí. Tajë
 sa' tsiriwé sa' bolökpa tö. Ñies
 sa' suane tajë. 6 Erë Skëköl tö
 s'er pableke, e' tö sa' er pablé
 s'yami Tito de sa' ska' e' wa.
 7 Kë dör tö ie' de e' ë kuëki.
 Ñies wes a' tö ie' er kuwé e'
 biyö tö sa' er pablé tajë. Ie' tö
 sa' a' iché tö suluë a' éna ye'
 suak. Ñies ie' iché tö i' wamblé
 a' tö sulu, e' tö a' eriawé tajë ta
 i' ñe ta' a' tso'ne ye' tsatkök. Tté
 e' tö ye' kí ttsë'wé buaë.

8 Yëkkuö patkë'miyö a' a, erë
 e' tö a' eriawé, erë kë ye' tkine
 tö iök ye' tö ipatkë'mi. Tsawe
 ta' ye' ttsë'wéitö sulu, erë i' ñe
 ta' kë ye' tsërku'ia' es. Moki
 yëkkuö e' tö a' eriawé, erë e'
 dör ekuölö ë. 9 I' ñe ta' ye'
 ttsë'ne buaë. E' kë dör tö
 ye' tö a' eriaq' e' kuëki. E'
 dör tö a' eriane es, e' tö a'
 er mane'wëne Skëköl a. A'
 eriane wes Skëköl kí ikiane
 es, e' kuëki sa' kë wa' a' su-
 luone yës. 10 Mik se' eriane
 wes ie' kí ikiane es, eta' e'
 dör se' er mane'woie ie' a' as
 se' tsatkër. E' kuëki kë se'
 kàne ttsë'nuk suluë se' eriar
 ese kí. Erë se' eriar ëse, kë
 mène Skëköl wa, ese tö duëwa
 tskeke. 11 A' eriane wes Skëköl
 kí ikiane es, e' saú, jiwà dettsa
 buaë! E' wà bikeitsö. E'
 batamik a' er téwa darërë ta'
 a' ñi kékarak wëm tö i' sulu
 wamblé a' shua, e' shulök.
 E' wa a' tö ikkaché tö a' kë
 ku' i' sulu e' a. Iwënewa tö

† 6:16 Levítico 26.12; Jeremías 32.38 ‡

6:18 2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel

a' e' tuléwaie darërë. Ì sulu e' tò a' uluwé a' suawéitò. Iwënewa tò a' éna ye' dalëne tajë. Iwënewa tò a' tso'tke ì sulu shulök. E' kos wa iwënewa tò moki a' kë ku'nak ì sulu ñe' a. ¹² Ye' kë wa yëkkuö ñe' kitemi a' a wëm tò ì sulu wamblë' ñe' kka-toie. Nies ye' kë wa ikitemi yi ta iwamblëitò e' tsatkoie. E' skéie ye' tò ikitmi as a' wákpa éna iar buaë Skëköl wöa tò moki a' tò sa' bikeitseke tajë. ¹³ Ì wé a' tò, e' tò sa' er kí kuwéne buaë.

E' kïie ta a' tò Tito er kuwé tajë. Ie' ttsë'ne buaë e' tò sa' kí ttsë'wé buaë. ¹⁴ A' kïka'kayö ie' a ta a' kë wa ye' jaëone. Këkraë sa' ttö moki a' ta, ñies ima sa' e' ttséka a' wa Tito kukua, e' suéitò tò e' dör moki. ¹⁵ A' tò ie' kiéwa suane wa painè wa ena a' tso'tke ie' ttö dalöiök, mik e' ska' ie' er ane etä e' tò ie' ké a' kí dalëritsök tajë. ¹⁶ Ye' erblömi a' mik e' tò ye' ttsë'weke buaë.

8

Se' er buaë chö siarëpa kimoie

¹ A yamipa, sa' éna a' a ipakak tò wes Skëköl er buaë ché Skëképa icha erule erule ñi dapa'uke Macedonia kos a, e'pa a. ² Ie'pa weine siarë íyi ulitane ulä a, erë e' shua ie'pa ttsë'rke buaë. Ie'pa dör siarë, kë ì ta' tajë, erë ie'pa tò inuköl kakmé er bua' wa. Wësua ie'pa dör inuköl blúpa. ³ Ye' tò a' a ichè tò ie'pa imé kos ie'pa a imermi, e' tsata iwákpa er wa. ⁴ Ie'pa kköché tajë sa' a tò ñies kawö mú sa' a s'batse'r

malepa serke Jerusalén, e'pa kimoie inuköl wa. ⁵ Ie'pa tò imé tajë shute, sa' kë wa ibikeitse tò ie'pa a imermi ekkë. Kewe ie'pa wákpa e' mé Skëképa a, e' ukuöki ta ie'pa e' ché sa' a wes Skëköl ki kiane es. ⁶ E' kuëki sa' tò ikié Tito a tò ie' mi'ne a' ska' inuköl tsä kititò a' shu a e' bata shtöktsa s'siarëpa kimoie. ⁷ Ì kos weke Skëköl a e' weke a' tò tajë. A' erblö buaë Jesús mik. A' tò ttè pakè buaë. A' wa íyi jcher tajë. Sulu a' éna s'malepa kïmak. Sa' dalër tajë a' éna. E' sù sa' kí ikiane tò ñies a' er buaë chö tajë s'siarëpa a.

⁸ Ye' kë ku' ichök a' a' patkoie. E' skéie ye' éna isuak tò moki a' éna s'malepa dalër wes s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa dalër es. ⁹ A' wa ijchertke buaë tò Skëképa Jesucristo er buaë ché a' a tajë. Ie' íyi tso' tajë ká jai a, e' me'atitö dë'bitu ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi tajë wa.

¹⁰ A' tò ibikeits kewe suli-tane yöki tò a' éna s'siarëpa kïmak. Dwas suköt bak e' wa a' tò iwà kïmémi kewe. E' kuëki ima ye' tò ibikeitse, e' chekeyö a' a. ¹¹ Kanè buaë o'mi a' tò, e' eüwa er bua' wa wes tsawe a' tò ibikeits es. Inuköl shtö s'siarëpa kimoie kos a' a ikit ekkë. ¹² Ì kë ta' se' wa, ese kë kiekü' Skëköl tò se' a. Erë ì tso' se' wa ese kakmésö er bua' wa kos se' a imer ekkë, e' ta e' wër buaë ie' wa.

¹³ Ye' kë ku' ichök tò a' íyi kakmü etä a' atne weinuk kë wa ì ta'. E' skéie buaë idir tò a'

ñi kìmù ñikkëë. ¹⁴ I ñe ta a' wa íyi tso' tajë, e' kuëki buaë idir tó a' tó s'yamipa kě wà ì ta', es-epa kìmù. Es aishkuö ta mik a' kě wà ì ta' tajë, erë ie'pa wà itso', età ie'pa tó a' kìmèmi. Es a' ulitane ñi kìmùmi ñikkëë. ¹⁵ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkuö ki es, e' tó ichè: "Wé tó ishtë tajë, e' icha kě bata ate. Wé tó ishtë bërëbërë, e' icha deka wë'."*

Tito ena iwapiepa

¹⁶ Skëköl tó Tito erkiöwé a' kìmuk wes sa' éna a' kìmak es. E' kuëki ye' tó wéstela cheke Skëköl a. ¹⁷ Mik sa' tó ikié Tito a tó ie' mi' a' ska' a' kìmuk inuköl shtök, età ie' éna a' kìmak tajë, e' kuëki ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'. ¹⁸ Tito ta s'yami skà patkekemi sa' tó eköl. E' tó Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kuëki ie' tté cheke buaë Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tó. ¹⁹ E' kíie ta ie'pa kos tó ie' shushtë as imi' sa' ta Jerusalén, inuköl shteke sa' tó e' muk. E' kaneweke sa' tó buaë Skëképa kíkoka ena iwà kkachoie tó moki sa' éna ie'pa kìmak. ²⁰⁻²¹ Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëképa wörki ñies silitane wörki. E' kuëki wëm ñe' mi'ke sa' wà, e' wa kě yi a sa' kkaténuk inuköl shteke tajë sa' tó e' kí.

²² Ñies sa' tó s'yami skà patkeke ie'pa bül ta. E' er me'rie kaneblök buaë kekraë. Bànet sa' tó ie' su'bitu, e' kuëki ie' suule buaë sa' wà. Ñies

ie' isué tó a' dör pë' buaë, e' kuëki ie' e' ché sa' kìmuk kané i' wa. ²³ Tito dör ye' wapie e' kaneblöke ye' ta a' kìmuk. S'yamipa bül ñe' mi'ke ie' ta, e'pa patké Skëképa Jesús icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa tó. Ie'pa wa Cristo kíkärkeka. ²⁴ E' kuëki ikkachö ie'pa a tó ie'pa dalër a' éna as Skëképa icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa kos wà ijcher tó moki a' tó s'dalëritseta'. Ikkachö ie'pa a tó wëe' sa' e' ttsöká tajë a' wa.

9

¹⁻² Ye' wà ijcher tó s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kìmak a' éna er bua' wa. E' kuëki inuköl shteke sa' tó ie'pa a, e' kí ye' kě kawöta a' a yëkuö skà shtökne. Këkraë ye' e' ttsökeka a' tté pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a tó duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tó ie'pa kibiie erkiöwé. ³ Erë s'yamipa mañal ñe' patkekeyö a' ska' as ye' e' ttsökeka a' wa e' kě dör é. E' skéie ye' kí ikiane tó a' wà inuköl tso'tke kitule wà mè é wes ye' tó a' pakè es. ⁴ Dö' Macedonia wakpa döbitu ye' ta e'pa tó isuéwà tó kam a' tó inuköl e' shtö. E' tó sa' jaëweraë tajë sa' iklö'wé tó a' tó ishtëtke e' kuëki. ¿Wes e' kě tó a' jaëwepañak? ⁵ E' é kuëki ye' ibikeitsé tó buaë idir s'yamipa mañal ñe' a ikiök tó ie'pa mi' ye' yökí kewe a' kìmuk inuköl muk a' kablé' e' shtöktsa. Es inuköl meke a' tó e' tso'tke kitule mik ye' de

* 8:15 Éxodo 16.18

etā, iwà kkachoie tō a' imeke er bua' wa, kē dōr kkē'blè wa.

⁶ Ttè i' anú a' éna: "Yi tō ì kuatké elkela, ese ulà a iwà wördane elkela. Erë yī tō ì kuatké taijē, ese ulà a iwà wördane taijē." ⁷ A' ulitane eköl eköl tō imú kōs a' ibikeitsé mè ekkē. Wépa tō imeke ttsé'ne bua' wa esepa dalēr Skëköl éna, e' kuekī kē imar er sulu wa ö diché wa. ⁸ Kē a' tkinuk. Skëköl er bua' kí chōmi a' a taijē as ì kōs kiane a' kí senoie ese dō a' ulà a wē' kekraë. Nies ie' tō ikī mēmi a' a taijē shūte as a' ulà a idō taijē ì buaë kōs e' wōie. ⁹ E' dōr wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es. E' tō, yi tō ì meke er bua' wa, ese chē i' es:

"Ie' tō ikakme' taijē er bua' wa s'siarëpa a;

Ì buaë wéitō e' ska' Skëköl er arke kekraë."*

Es Skëköl yëkkuō tō ichè. ¹⁰ Skëköl tō iwō meke kuatké ena chkè mekeitō se' a' ñè, ñies e' è tō ì kōs kiane se' kí s'kimoie, ese kí meraëitō a' a taijē as a' tō ì buaë ese kí ù taijē. ¹¹ Kekraë ie' tō a' a íyi kí meraë buaë wē' as a' tō s'malepa kímù buaë kekraë. Ie' tō iwëraë es as wëstela yër taijē ie' a' inuköl mēmi a' tō sa' ulà a' e' kí. ¹² Es ì meke a' tō i' Skëköl dalöioie, e' wa s'batse'r malepa kímè kiane, esepa ulà a' ì kiane ie'pa kí ese dōraë. E' kíie tã ie'pa tō wëstela cheraë taijē ie' a' ttsé'ne bua' wa. ¹³ Ì buaë wëke a' tō ie'pa kimoie, e' wa iwërdawā tō mokī a' tso' Cristo tté buaë cheke a' tō tō mokī idir e' wà

iutök. Nies iwërdawā tō a' tō ie'pa ena sulitane kimeke taijē er bua' wa. E' kōs kuekī ie'pa tō Skëköl kikerakā taijē. ¹⁴ E' kíie tã ie' er buaë ché a' a taijē shūte, e' kuekī ie'pa tō ikieraë ie' a' a' kí a' dalërītsè taijē e' wa. ¹⁵ Wëstela chösö Skëköl a' ilà méitō se' a' e' kí, e' dōr buaë shūte kē se' a' iyënukekē.

10

Pablo tō kanè me' Skëköl tō ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dōr Pablo, e' wák kköchöke a' a' bërè er bua' wa wēs Cristo es tō ye' ttō tso'. A' wëlepa tō sa' cheke tō sa' kanëblöke e' kē dōr Skëköl a, e' dōr sa' wákpa a' wēs s'ditsö malepa es. Ie'pa icheke tō mik ye' tso' a' ska', etā ye' kësik kē tã a' a' uñoie. Erë mik ye' tso' yëkkuō shtök ká bánet, e' je' tã ye' kësik deka. Erë e' kē yëne. Ye' kësik tã' yi isie tso' ye' chök ese uñoie darërëë. E' kuekī ye' kköchöke a' a' tō a' e' shulö as kē ye' kawötã a' uñuk darërëë mik ye' de a' ska' etā. ³ Mokī sa' dōr s'ditsö wēs suli-tane es, erë kē sa' ñippökü' wēs s'ditsö ñippöke es. ⁴ Ì tso' sa' wa e' aloka ì sulu kí, e' kē dōr wēs ì tso' s'ditsö wa e' aloka ìbolökpa kí es. E' skéie e' dōr ì meke Skëköl tō sa' a' diché tã' taijē e' aloka ì sulu diché kí ese. E' wa sa' tō kache tté ewëkewa. ⁵ Nies tté kōs pakarke e' ttsëkã wa s'wöklö'wōie as kē s'wã Skëköl jcher, ese chōwëkewa sa' tō. Erbiké kōs klö'wëkewa sa' tō mekerö Cristo klö dikjã as itō ittō iutö. ⁶ Mik a' de sa'

* 9:9 Salmo 112.9

ttō iūtōk buaë, etā sa' tso'tke wépa kē éna iūtāk, esepa kōs we'ikōk.

⁷ A' tō pē' sueke ikikke ē, e' kē dōr buaë. A' welepa e' bikeitsō tō e'pa ē dōr Cristo icha, e' tā as esepa tō ibikeitsōne. Nies sa' dōr Cristo icha wes ie'pa es.

⁸ Skëkōl tō ye' a' ikéwō me' a' wōbla'woie. Isalema e' wa ye' e' ttsōka tajē shute. Erë e' kēwō mène ye' a' a' er diché kī ioie, kē dōr a' sulu'woie. E' kueki kē ye' jaene e' ttsōkka ikéwō mène ye' a' e' wa. ⁹ Kē a' tō ibikeitsar tō ye' éna a' tkiwak yëkkuō shtekyō a' a' e' wa. ¹⁰ Welepa tō icheke: “Yëkkuō kōs kitbitu Pablo tō se' a, e' kī ie' tō se' uñébitu darërë ttsësua ie' kësik deka buaë se' uñuk. Erë mik itso' se' ska' etā ikësik kē tā' yës. Wes ie' kapakō e' kē wa yi wā ie' dalöiëne.” ¹¹ Wépa tō icheke es, esepa wā ijchenú tō mik sa' demi a' ska' etā ì kit sa' tō yëkkuō kī ká bánet, e' waweraë sa' tō.

¹² Ie'pa esepa ñi kikōkeka tajē. Kē sa' diché dē'ka e' chök tō sa' dōr buaë wes ie'pa e' chō es. Ie'pa wákpa tō itské ier wa tō ì dōr buaë wè. Wes ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saü. ¡E' kueki ie'pa dōr me'ukuöie! ¹³ Kanè me' Skëkōl tō sa' a, e' ē wa sa' a e' ttsërmikā. Kē sa' a e' ttsënukkā ì skā wa. Kanè mène sa' a ñies e' wā dōr a'. ¹⁴ E' kueki kē sa' ku' e' ttsōkka tajē shute. Sa' kē dōpa kewe kanëblök a' shua, e'ma ē sa' e' ttsōka. Erë sa' tō Cristo tté buaë e'

paka' a' a tsawe. ¹⁵ Nies sa' kē e' ttsōka o'ka kanè wa, e' kēwō kē mène Skëkōl wā sa' a e' kueki. E' skéie sa' kī ikiane tō sa' kanè a' shua e' mú kī iër buaë wes a' kī erblō mir Skëképa mik es. Erë kē sa' kanëblōpa kōs sa' a ikéwō mène e' tsata. ¹⁶ Nies Jesús tté buaë e' kī pakak sa' éna a' serke ee ká bánet tso' diwō mi'kewa e' kke ee. Erë kē sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök ee as kē sa' e' ttsōka o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wépa e' ttséka tajē, esepa kē wër buaë Skëkōl wa. Erë wépa kikéka ie' wák tō, esepa je' wër buaë ie' wa. Wëe' itso' kitule iyëkkuō kī i' es: “Yi e' ttsakkā as ese e' ttsōka ì wé Skëkōl tō ese wa.”*

11

Pablo tō s'kitō'ukwakpa ché

¹ Ye' ttōke aliwakpaie erë a' mú tō ye' dalè'ttséia bërber ē. A' we'ikèyō, ye' ttō kī ttsō ekuölō ē. ² Ye' éna a' dalër tajē. Ye' éna a' kkō'nak wes Skëkōl tō se' kkō'neke es. Ye' kī ikiane tō a' e' tkōwa kekraë darërëe Jesús ē a. E' dōr wes ye' tō a' mé senukwa wëm eköl ē tā es as a' dō wes busi bats'er dō imaso ulā a es. A' maso e' dōr Cristo. ³ I'ñe tā a' tso' tkëulewa buaë darërëe Cristo ē a, erë ye' suane dō' a' e' mùttsa e' kitō'uk wes Eva kitō'ka Satanás e' a' tkabëie e' tō kache wa es. Ye' suane dō' a' er tso' buaë etkëme Cristo ē a, e' watè a' tō. ⁴ Welepa de a' ska'

* 10:17-18 Jeremías 9.24

Jesús tté pakök, erë kë idör imokj wes sa' tö ipakeke es. Erë e' ttseke a' tö buaë. Wiköl tté pakeke ie'pa tö, e' kë dör Wiköl Batse'r dë'wä a' er a e'. Ttè buaë pakeke ie'pa tö, e' kë dör imokj wes sa' tö ipaka' a' a es. Erë esepa kiekewä a' tö buaë. E' kuekij ye' suane dö' a' erblö Cristo mik, e' olo'yène a' tö. ⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itökj e' chök tö ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewä, erë ye' kë e' ttsë'ne ie'pa dikijä diöshet yës. ⁶ Isalema ye' kë a' ipakar buaë wes ie'pa icha pakö es. Erë tté pakeke ye' tö e' wä jcher buaë ye' wä. E' wä kkayë'bitu sa' tö a' a' tajë iyi ulitane shua.

⁷ Mik ye' tö Skëköl tté buaë e' paka' a' a, etä ye' kë wä a' ña'one e' kji yës. E' kuekij isalema a' tö ibikeitsé tö tté pakeke ye' tö a' a, e' kë dör buaë. Erë es ye' e' wöéwa diöshet as a' dalöiër. ¿Ima a' tö ibikeitsè? ¿Ì wéyö es e' dör suluë? ⁸ Skëképa icha erule erule ñi dapa'uke ká bánet, e' dapömik ye' monekã kanebloie éme a' shua. E' dör wes ie'pa iyi ekiblëyö a' kimoie es. ⁹ Mik ye' sene' a' shua, etä ilè kiane ye' kji senoie, e' tã ye' kë wä a' tsirione ese wa. Erë s'yamipa datse Macedonia, e'pa wä ì kos kiane ye' kji e' de ye' a. Es ye' kë wä ì kine a' a, ñies kë yö ì kiepa. ¹⁰ Ye' e' ttsö es e' kë yënuksã ye' ulä a' a' dör Acaya wakpa e' kos a. E' dör mokj wes Cristo tso' ye' a e' dör mokj es. ¹¹ Ye' ttö es, ¿e' dör tö ye' kë éna a' dalër? Au,

e' kë dör es. ¿Skëköl wák wä ijcher buaë tö ye' éna a' dalër!

¹² Ye' kaneblöraë a' shua wes ye' io'bitu es as ie'pa ñe' kë e' ttsökã tö ie'pa kanebloke wes sa' es. ¹³ Ie'pa kë dör Jesús ttekölpa tsá mokj esepa. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá mokj, erë e' kë dör es. ¹⁴ E' kë dör ì kë sùule se' wä ese. Satanás wák e' ö tö ie'pa dör Skëköl biyöchökwak olo tã' tajë ese. ¹⁵ E' kuekij kë se' tkine tö ie' kanè mésopa e' ö tö ie'pa tso' sene yësyësë e' tsatkök. Bata ekkë tã ie'pa ulä a' iské döraë wes ie' wamblörak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kuekij

¹⁶ Ye' tö iskã chène a' a, kë a' tö ye' bikeitsök tö ye' dör aljie. Erë a' welepa tö ye' bikeitsè es, etä kawö mú ña bërber ë e' ttsokã wes aliwak es. ¹⁷ Ye' e' ttsökeka, e' tté kë mène Skëképa Jesús wä ye' a. Ye' wák tö icheke aljie. ¹⁸ Tajë itso'rak e' ttsökka iwákpa iyi wa, es ñies ye' e' ttsökeka wes ie'pa es. ¹⁹ ¡Aj! A' dör iyi jcher tajë ese wakpa. Erë s'kukuö darërë esepa dalë'ttseke a' dör er bua' wa. ²⁰ Wépa de a' ska' a' klö'ukwã wes ie'pa icha es, esepa kiekewä buaë a' tö. Ie'pa de a' kitö'uk a' iyi yottsã a' ulä a. Ie'pa e' ttsöke tajë a' kji, a' ppeke a' wö kji, a' cheke erë ie'pa kiéwã a' tö er bua' wa. ²¹ ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaëüne mik ye' ichè tö sa' diché kë dë'kã a' sauk es etä!

Ie'pa diché deka e' ttsokã tajë, e' tã ñies ye' diché deka e' ttsokã. Ye' wák a' tã ye' ttö

es, e' dör wēs aļiwakpa ttō es. ²² Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' ttsōkeka tajē. Erē ñies ye' dör ie'pa ditsēwō. Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Israel aleripa, erē ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' ttsōkeka tajē tō ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri. ²³ Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Cristo kanè mēsopa. Es ye' dör ñies, erē ye' dör ikanè méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttō es e' dör wēs aļiwak ttō es, erē Cristo a kanēblē e' wa ye' e' aléka tajē ie'pa ki. Ye' wōtēule s'wōtō wé a tajē ie'pa tsata. Ye' buule tsa'bata daloie ese wa tajē shuṭe ie'pa tsata. Tajē ye' bakshkar ye' duōwa e' ulā a. ²⁴ Skētōkicha judiowak tō ye' buk tsa'bata wa. Bitōkicha ie'pa tō ye' ppé, etā ie'pa tō ye' ppé dō dabom tkēyōk tsá yēnettsa et ekkē* ²⁵ Mañatōkicha romawak tō ye' buk kal wa. Etōkicha ye' tē'rakitō ák wa ye' ttowa. Mañatōkicha kanò ki ye' mirwa, e' wōtunewa dayē a. E' shua etōkicha ye' bak ar kaltakla ki dayē ki ká et ñiē nañeē. ²⁶ Ye' shké tajē, e' shua di' tajē ena akblōkwakpa tō ye' tkiwé siarē. Ye' wák ditsēwōpa ena o'kapa, e'pa tō ye' we'ikeke, e' dalō tajē e' shua ye' shké. Wé pē' serke tajē ena wé pē' kē serku' tajē, ñies dayē ki, ese ska' ye' shké wōsh wa. Ñies wēpa e' o tō ie'pa dör Jesús mik

erblōkwakpa, esepa dalō mēne tajē ye' ki. ²⁷ Ye' kanēblē tajē darērēē. Ye' wōñine tajē, ye' bli dalē'ttsē' tajē, ye' ersi dalē'ttsē' tajē. Mikle ta ye' kē wa ì kune ñanoie, tteke kase tō tajē, kē datsi' ta' wē' e' patroie.

²⁸ E' kī skà tso', e' dör tō Skēkēpa Jesús icha erule erule, e'pa kōs bikeitsekeyō kekraē tō is ie'pa mir. ²⁹ Mik ie'pa wēlepa diché kē dē'kaia buaē e' tkowā darērē Jesús mik, etā ye' mik e' dalēne. Mik yile tō ie'pa kē ì sulu wamblok, etā e' tō ye' uluwē suluē. ³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tō ikkacheke tō ye' kē diché ta' ese wa ye' e' ttsōmika. ³¹ Skēkōl dör Skēkēpa Jesús Yē ena ikēkōl kīkarka kekraē, e' wa ijcher tō ye' kē ku' kachōk. ³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, etā ká e' wōkir kanēblōke iblú kiē Aretas e' a, e' tō ishkēkīpa patké ye' klō'ukwa ká e' kkōiēule shkit kakkeē, e' wékkō a. Erē s'yamipa wēlepa tō ye' iéka kkō a ta tsa' wa ye' émi enaena iwékkō tsitsir tso' ese a dōttsa iski. Es ye' tkashkar ie' yōki.

12

Īkkaché Skēkēpa tō Pablo a kabsueie

¹ Kē dör ìie bua', erē ye' kawōta kī e' ttsōkkaia e' tsatkoie. Īkkaché Skēkēpa Jesús tō ye' a kabsueie e'

* **11:24** dabom tkēyōk tsá yēnettsa et: E' kēwō ska' ta judiowak ttē dalōiēno tō ichē tō kē kawō ta' s'ppōk dōka dabom tkēyōk tsata. Ie'pa wōblane pē' sulusipa ppōk dōka dabom mañayōk kī suljtu as kē itkōka dabom tkēyōk tsata.

pakekeyö a' a i' ta. ² Wëm suule ye' wa eköl dör Cristo ttökata, e' minetsər ká jai a, e' kī duas de dabom eyök kī tkël (14). Ye' kē wā ijcher tō ie' mine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wā. ³⁻⁴ Wëm e' suule ye' wā, e' minetsər ká jai a e' dör ká buaala eë. Eë ttè kē yënuκ se' a ena kē se' a ikëwö mène chë, ese ttsëitö. Iskà chekeneyö a' a tō ye' kē wā ijcher tō imine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wā. ⁵ Wëm ese kīkëmikā ye' tō, erë ye' wák kē e' kīköpaka. Erë ye' diché kē ta' e' ë wa ye' e' kīkömika. ⁶ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ye' a e' ttsërmikā ttè mokī wa, e' kuëkī e' kē dör suluë. Erë kē ye' e' ttsötā'ka as kē yi ibikeitsö tō wës ye' wër ena wës ye' ttö e' tsatā ye' dör. ⁷ Ýi taië buaë kkayëne ye' a ká jai a, ñe' kuëkī ilè mène ye' a ye' wöowaie as kē ye' e' ttsökā ì buaë su'yö e' wa. E' dör wës dika' tkërwa ye' chkà a es, e' wa ye' rreweke Satanás tō kekraë. ⁸ Mañatökicha ye' kköyë' Skëkëpa a tō iyöttsa ye' a. ⁹ Erë ie' ye' iüté: "Mik be' diché kē ta', e'tā e' kī Ye' diché wënewā bua'iewā. E' kuëkī ye' er buaë chö be' a, e' ë dör wë' be' a." E' kuëkī buaë idir ye' a e' ttsökka ye' diché kē ta' e' wa as Cristo diché taië e' wërwa bua'iewā ye' kī. ¹⁰ Mik ye' ttsë'r tō ye' diché kē ta', e' je'ta ye' diché ta' taië. E' kuëkī mik ye' diché kē ta', mik ye' yërke suluë, mik ye' kē wā ì ta', mik ye' we'ikeke siarë pë' tō, mik ye' kawö tköke suluë, mik ese kōs tköke ye' ta' Cristo

dalërmik, e'tā ye' ttsë'ne buaë.

¹¹ Erë ye' kē dör yi, erë wëpa cheke a' tō tō e'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewā, e'pa kē dör ye' tsatā. A' tō ye' tsatkōpa ie'pa yökī erë e' kē one a' wā. E' kuëkī a' tō ye' kē e' ttsökka taië wës aliwak es. ¹² Mik ye' bak senuk a' shuā, e'tā ye' weine kōs e' dalë'ttsëyö bërë er bua' wa. Ñies ì kē or yi a ese wëyö taië a' wörkī Skëköl diché taië wa s'tkiwë ekkë. E' wa iwënewā tō mokī ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. ¹³ Ye' kē wā a' kàne ye' kanëuk. E' ë wa a' wöanewa Skëkëpa icha erule erule malepa e' dikīā diöshët. A' we'ikëyö, e' nuí olo'yö ye' kī.

Pablo kablé ie'pa pakök

¹⁴ Ye' tso'tke shkök a' pakök. I' ta' ide mañatökicha. I' ëtökicha wës kekraë kē ye' e' maupakā a' mik as a' tō ye' kkö'nù. Ye' kē tkirku' a' ýi kī, ye' tkirke a' wákpa kī. A' dör wës ye' ala'r es. Ila'r kē kawötā iyë kkö'nuk, e' skéie iyë kawötā ila'r kkö'nuk. ¹⁵ E' kuëkī ye' e' chëtke ì kōs tso' ye' wā e' eukwa er bua' wa a' kimoie dö ye' wákë. Ye' tō a' dalëritseke kīta kīta, e'tā a' éna ye' dalër ç'e' mir wa'k ë?

¹⁶ A' ye' sini'kuë buaë tō mik ye' bak a' ska', e'tā ye' kē e' moneka a' mik. Erë a' welepa tō icheke tō ye' tō a' kītö'wé a' inuköl klö'woie akir. ¹⁷ ¿Ima a' erbikö tō wëpa patkë'yö a' ska', e'pa wa ye' tō a' kītö'wé? ¹⁸ Ye' kköyë' taië Tito a' tō ie' mi' a' ska', e'tā s'yami skà eköl patkë'miyö ie'

ta. ¿Tito tö a' kītōō? Au, ie' sene buaē yēsēsē a' shua wēs ye' es. Sa' bōl sené a' shua ñi suē.

¹⁹ Isalema a' tso'ia ibikeitsök tö sa' e' tsatköke a' yökj. E' kē dör es. Ñermata sa' tso' ttök Skököl wörkj wēs s'batsulewā Cristo mik esepa ttō es. A yamipa dalēr ye' éna, ì kōs wēke sa' tö e' dör a' er diché kī ioie. ²⁰ Moki ye' suane dö' mik ye' de a' ska', etā ye' kē tö a' suē wēs ye' kī a' kiane suē es. Ñies ye' suane dö' a' kē tö ye' suē wēs a' kī ye' kiane suē es. Ye' suane dö' ye' ikué tö a' ñippöke, a' ukyērke ñi kī, a' ulurke ñi kī, a' er me'rie a' wákpa ē kī, a' biyöblöke ñi kī, a' ñi chöke suluē, a' e' ttsökeka taiē, a' ñi chiliuke. ²¹ Ñies ye' suane dö' mik ye' dene a' ska' etā Skököl tö ye' jaewē a' kueki. Dö' a' taiē kē er maneone. Dö' a' e' ia'ukekaia sene sulusi wa. Dö' a' tso'ia trēnuk ena a' tso'ia ì sulu skà kukuéña a' wā e' a. E' dör es, e' ta Skököl tö ye' iuwéraē siarē a' wa.

13

¹ I' ta mañatökicha ye' mi'ke a' pakök. Ì tso' a' wā shulè, e' shuleraēsö wēs itso' kitule Skököl yēkuö kī es, e' tö ichè: "Ttè kōs shulekesö etā ittekölpa kiane bōl ö mañal ichoie tö moki idir ö au." ² Mik ye' bata dē'rō a' ska', etā wépa tö ì sulu wamblé, e'pa a ye' iyē' tö a' kawōta ilo'yök. Ì ñe ta ye' kē ku' a' ska', erē ye' tö iskà chekene ekkēpa a ena a' malepa tso' ì sulu wamblök,

esepa a tö mik ye' dene, etā a' shuleraeyö darērèè. ³ A' ichè tö a' kī ikiane suē tö moki ye' ttöke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', etā a' isueraē tö es idir. Cristo diché ta' taiē, e' tso' iwakanéuk a' shua, ie' kē dör wēs se' kē diché ta' es. ⁴ Moki ie' kötewā wötēulewā krus mik wēs se' kē diché ta' es, erē ie' serkene Skököl diché taiē e' wa. Es ñies sa' batsulewā ie' mik, e' kueki wēsua sa' kē diché ta', erē Skököl diché wa sa' serdaē a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saú tö moki a' erblöke Jesucristo mik. A' ibikeitsö buaē. ¿A' kē wā ijcher tö ie' tso' a' er a? E' kē dör es, e' ta e' wā kiane chē tö a' kē dör ie' icha. ⁶ A' mú wōa iwēne tö sa' kaneblé' a' shua e' wā dettsa buaē. ⁷ Sa' tso' ikiök Skököl a tö a' kē tö ì sulu wamblökia. Sa' kē ku' e' kiök as iwēr tö ye' kaneblé' a' shua e' wā dettsa buaē. E' skéie sa' kī ikiane tö a' ser buaē yēsēsē wēs Skököl kī ikiane es, erē wēlepa wa iwēr tö sa' kaneblé' e' kē wā dē'ttsa buaē. ⁸ Mik a' serke buaē wēs Skököl ttè moki tö ichè es, etā e' kī kē sa' a ì yēnuk. E' skéie e' kikekeka taiē sa' tö. ⁹ Sa' kē diché ta', erē mik a' e' tkēulewā darērè Skökēpa ttè a, etā e' tö sa' ttsē'wēke buaē. Sa' tö ikiè michoē Skököl a tö a' mú dō senuk buaē yēsēsē kekraē wēs ie' kī ikiane es. ¹⁰ Mik ye' de a' ska', etā kawō mēne ye' a a' kī, e' kē wā shulak ye' éna darērè kēsik wa. Skökēpa Jesús tö e' kēwō me' ye' a, se' er diché ioie, e' kē dör se'

sulu'woie. E' kueki ye' tso'
 yekkuo i' shtok a' a kam ye'
 do a' ska' e' yoki as i kos tso'
 shule, e' shulo a' to kam ye' do
 e' yoki.

Pablo e' chat

¹¹ A yamipa, bataie yo ichè
 to a' ttsenú buaë. A' e' chõ
 senuk yesyese. A' er kuú. A'
 kabikeitsõ ñikkë. A' senú
 bère ñita. A' serke es, e' ta
 Skëköl dör dalëritsökwak ena
 sene bère mukwak, e' serdaë
 a' ta kekraë.

¹² A' ñi shke'ú ñi dalëritsè
 wa. S'batse'rpa kos to a'
 shke'wémi.

¹³⁻¹⁴ As Skëkëpa Jesucristo
 er buaë chõ a' a. As Skëköl to
 a' a ikkachõ to a' dalër tajë ie'
 éna. Ñies as Wiköl Batse'r to
 a' kõ senuk wes wák eköl ë es.

Yëkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa

a

Gálatas

Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shuà ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkëta ie'pa kos e' kè dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik etä ie'pa kè tö Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè. Mik Pablo dë'rö Jesús ttè buaë kkachök ie'pa a etä ie' tö ie'pa a iché tö kè se' tsatkërpa Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè wa.

Erè mik ie' mineane etä Israel aleripa shuà pè' demì e' ò tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kè tsatkërpa Jesús mik erblè e' è wa. E' kueki ñies se' kawöta Moisés ttè dalöiök. Ì sulu e' wöklö'woie Pablo tö yëkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache tté wa, e'pa ki'wa buaë, e' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsë'ka iyökì ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache tté wa e'pa tö icheke tö Pablo kè dör Jesús tteköl chökke ie' kè wa Moisés tté e' dalöiëne e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klö' kanablök ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblè e' è wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaë yësyësë es. Kè dör Moisés ttè dalöiè wa Skëköl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë

ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoië ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kè kine s'ditsö wa ñies ye' kè patkëne s'ditsö wa. E' skéie Skëköl dör S'yë tö Jesús shkëo'kane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkè' ie' tté buaë pakök. ²Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta íe, e'pa tö a' kos shkë'wëmi. ³Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a. ⁴Jesucristo e' me'ttsa ttëwa se' nuì skéie wës Skëköl dör S'yë e' ki ikiane es. E' o' ie' tö se' yottsá sene sulu kos tso' ká i' a e' ulá a. ⁵Ie' kikökasö kekraë! Es idir.

Jesús tté buaë, e' dör etkëme

⁶Ye' tö a' me'at, e' itökì bet ta, Skëköl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klö'bak. Ie' er buaë ché taië se' a Cristo batamik. Erè ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne tté kuá'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwéwa eriwéka taië. Welepa tö icheke tö tté e' dör Jesús tté buaë, ⁷erè e' kè dör es. Jesús tté buaë mokì, e' dör etkëme. Pè' welepa de a' wökir a ká chöukwa tté kuá'ki wa. Ie'pa tö Cristo tté buaë, e' kí kuötkéka. Es ie'pa tö ie' tté buaë mokì e' shkuli'weke. ⁸Erè ye' tö a' a iché tö yi tö tté kuá'ki pakeke a' a Jesús tteie, kè dör wës sa' tö a' a

ipaka' kuaë es, e' ta as ese wák kichatër. Kë ye' tkine tö ye' wák alè tö ipakè ö Skëköl biyöchökwak wele datse ká jaì a, ese tö ttè kua'kì paké a' a, as esepa kichatër. ⁹ Ye' tö a' a iskà chène: Yi tö ttè kua'kì paké a' a Jesús ttéie, kë dör ie' tté buaë paka' sa' tö a' a e', kë dör ttè klöo' a' tö kewe e', e' ta as ese wák kichatër. ¹⁰ ¿Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, ¿e' wa ye' atak buaë Skëköl ta ö s'ditsö ta? Ye' mú atak buaë s'ditsö ta, e' ma ye' kë dör Cristo kanè méso mokì.

Jesús tté buaë, e' kë dë'bitu s'ditsö wa

¹¹ A yamipa, a' wa ijchenú tö Jesús tté buaë pakekeyö, e' kë dë'bitu s'ditsö wa. ¹² Ttè e' kë yène yi wa ye' a, kë yi wa ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tö ikkayè' ye' a.

¹³ Wes ye' bak senuk judiowak ttè dikia, e' tsësule a' wa buaë. Ye' bak Skëköl icha e'pa we'ikök siarè töiök kësik wa. Ye' éna ie'pa ewakwa seraa. ¹⁴ Mik ye' bak judiowak ttè dikia, eta ye' tö sa' yépa bak e' ser kos iuté buaë yësyësë, iwakpa bak kos ye' ta e' këska', e'pa tajë tsata. ¹⁵⁻¹⁶ Erë Skëköl er buaë ché ye' a tajë, e' kuëki ie' tö ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tö ye' klöo' bak kanëblök ie' a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, eta ie' tö ye' a ikkaché as ye' tö ilà tté buaë e' pakö pè' kë dör judiowak esepa a. Mik ie' tö ilà kkaché ye' a, eta ye' kë dë' s'ditsö ska' e' yuök. ¹⁷ Nies ye' kë

dë' Jerusalén, wépa dör Jesús ttekölpa tsá ye' yöki kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa ttè wa. E' skéie bet ye' mía Arabia, e' ukuöki ta ye' dene Damasco.

¹⁸ Dwas de mañal, e' ukuöki ta ye' mía Jerusalén Pedro, kë sule ye' wa, e' sauk. Erë kë ye' sene ie' ska' ká tajë, domingo bötö ë. ¹⁹ Nies Santiago dör Skëképa Jesús ël, e' suéyö. Erë kë ye' wa Jesús ttekölpa tsá, e'pa malepa sune. ²⁰ Mokì ye' tö a' a ichè Skëköl wörki tö ì shtekeyö yëkkuö i' ki, e' dör mokì.

²¹ E' ukuöki ta ye' mía bánet Siria ena Cilicia. ²² E' kéwö ska' ta Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wa ye' tté jcher, erë ie'pa kë wa ye' suule. ²³ Ie'pa tö ittésé: "Pablo bak se' we'ikök, ttè mik se' erblöke e' olo'yakwa ie' éna, erë ì'ne ta ie' tso'ne ipakök." ²⁴ E' kuëki ie'pa tö Skëköl kikéka tajë ye' kuëki.

2

¹ Dwas de dabom eyök kí tkël (14), e' ukuöki ta ye' ská míane Bernabé ta Jerusalén. Nies Tito mía ye' ta. ² Skëköl tö ye' a ikkayè' tö ye' kawöta shkök Jerusalén ttök Skëképa Jesús icha kos e'pa wökirpa ta, e' kuëki ye' mía. Se' ulitane wa ie'pa suule tö ie'pa dör se' wökirpa. Mik ye' de Jerusalén, eta ttè buaë pakekeyö pè' kë dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyö se' wökirpa ulitane e'pa ë a bánet isuöie tö iyène ö kë iyène. Ye' kë ki ikiane tö yi tö ichè tö Jesús kanè kos o'bituyö, e' dör ë.

³ Ie'pa tö iché tö ttè pakekeyö, e' dör buaë yësyësë, kë ì skà kianeĩa. Tito mirwä ye' ta, e' dör griegowak, e' kuëki ie' tottola kë kkuölit tëule tsir wës judiowak wöblar es. Erë ie'pa kë wä ie' kàne itóttola kkuölit tök tsir. ⁴ Erë pë' welepa tso' eë e' chö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erë kë idör es. Ie'pa kë ichöpa tö Tito tottola kawötä kkuölit tëe tsir, e'ma s'wökirpa kë wä ì yëne. Pë' esepa tso' se' shüa se' weblök bër tö wës se' ser buaë, ttsë'r buaë Cristo Jesús ttè a. Ie'pa a ta kë idör buaë tö kë se' tö judiowak ttè dalöiëno e' iütëia. Ie'pa ki ikiane tö se' klörwane ttè ñe' ulà a. ⁵ Sa' ki ikiane tö Jesús tté buaë mokië, e' ë klö'ù a' tö këkraë. E' kuëki sa' kë wä ie'pa ttè iütëne yës.

⁶ Se' wökirpa kiësö skëkëpa taië, e'pa iché tö ttè pakekeyö e' dör buaë. Ie'pa kë wä iki kuötkëne yës. (Skëköl a ta se' ulitane dör ñies ëme, e' kuëki ë yö ichè tö ie'pa dör këkëpa taië ö kë idör es, e' kë ki ye' tkine.) ⁷ Ie'pa éna iane tö Skëköl tö kanè me'at ye' ulà a Jesús tté buaë pakök, pë' kë dör judiowak, esepa a, wës ie' tö kanè me'at Pedro ulà a ipakök judiowak a es. ⁸ Skëköl tö Pedro patkë' Jesús tté buaë pakök judiowak a, e' ë tö ye' patkë' ipakök pë' kë dör judiowak esepa a. ⁹ Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa sùle se' ulitane wä tö ie'pa dör se' wökirpa kibiie. Ie'pa éna iane tö

Skëköl er buaë yë' ye' a kanè i' wa. E' kuëki ie'pa ulà mé ye' a ena Bernabé a iwà kkachöie tö ie'pa tö sa' klö'wé ie'pa kïie. Ie'pa éna iane tö Skëköl tö sa' patkë' Jesús tté buaë pakök pë' kë dör judiowak esepa a, erë ie'pa patkë'itö ipakök judiowak a. Es buaë idir ie'pa a. ¹⁰ Ýyi etkë kié ie'pa tö sa' a, e' dör tö s'yamipa siarëpa serke Jerusalén, esepa kimè sa' tö. E' wawekeyö këkraë er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tö Antioquia

¹¹⁻¹² Erë e' ukuöki ta mik Pedro demi Antioquia sa' pakök, eta kewe ie' chköke buaë Jesús mik erblökwakpa kë dör judiowak, esepa ta. Erë s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkë' Santiago tö, e'pa de. E'pa tö iklö'wé tö s'yamipa kë dör judiowak, esepa kawötä itóttola kkuölit tök tsir. Ñies ie'pa tö iklö'wé tö esepa kawötä senuk wës judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yöki, e' kuëki mik ie'pa de, eta ie' e' batsëttsa wépa kë dör judiowak, esepa yöki. Ie' kë chköia ie'pa ta ñita. ¹³ Ñies judiowak malepa tö Pedro e' a ñe' es, e' wamblëñak dö Bernabéë. ¹⁴ E' kuëki, mik ye' isué tö Pedro kë ku' iwà iütök yësyësë wës Jesús tté buaë moki tö ichè es, eta ye' tö ie' a iché sulitane kukua: "Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erë be' kë serku' wës judiowak ser es. ¿Iök be' tö, pë' kë dör judiowak, esepa keke senuk wës judiowak ser es? ¹⁵ Se' böi dör judiowak se' ditséwö

wa. Se' kě dör pē' sulusipa kě tō Skēkōl dalōiē esepa. ¹⁶ Erē se' wā ijcher tō Skēkōl kě tō se' klō'wēpa wēs pē' buaē yēsēsē es, Moisés ttē dalōiēno e' iūtēsō e' batamik. Se' wā ijcher tō se' erblé Jesucristo mik, e' kuēki ie' tō se' klō'wē wēs pē' buaē yēsēsē es. Ie' ichē tō ie' kě tō se' klō'wēpa wēs pē' buaē yēsēsē es, ttē dalōiēno e' iūtēsō e' batamik. E' kuēki se' bōl erblétke Jesucristo mik as Skēkōl tō se' klō'ū wēs pē' buaē yēsēsē es. E' kě dör tō Moisés ttē dalōiēno, e' iūtēsō buaē e' batamik." Es ye' tō iché Pedro a.

¹⁷ E' ukuōki tā ye' tō ie'pa ulitane a iché: "Se' erblōke Cristo mik, e' batamik Skēkōl tō se' klō' wēs pē' buaē yēsēsē es, e' wā paneke se' tō. Es se' kě erblōku'ia Moisés ttē dalōiēno e' mik. E' kuēki judiowak tō se' chēmi tō se' dör i sulu wamblōkwakpa wēs pē' kě dör judiowak es. E' kuēki ¿sō ichēmi tō Cristo tō se' kě i sulu wamblōk? Au, kě idör es. ¹⁸ Se' éna iāne tō Skēkōl kě tō se' tsatkepa ttē dalōiēno e' batamik. E' kuēki se' kě erblēneia ttē e' mik e' tsatkoie. Erē se' erblēne ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie, e' tā e' je' tō se' a ikkacheraē tō mokī se' dör i sulu wamblōkwakpa, se' kě a iwā iūtēnuk seraa e' kuēki. ¹⁹ Mik ye' bak erblōk Moisés ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie, etā ye' éna iāne tō ye' kě a ttē e' iūtēnuk yēsēsē wēs s'kawōtā iūtōk es. E' kuēki ye' éna iāne tō nuī tso' ye' kī, e'

kī Skēkōl tō ye' kichaterattsā. E' kuēki i'ñe tā ye' kě erblōia ttē dalōiēno e' mik e' tsatkoie. Ye' a tā e' dör wēs ye' du'wā ttē dalōiēno e' yōki es. I'ñe tā ye' erblōke Cristo ē mik as ye' ser yēsēsē Skēkōl a. Cristo kōtēwā krus mik ye' skéie ye' nuī patuōie, ²⁰ e' kuēki e' dör wēs ye' kōtēwā ie' tā krus mik es. I'ñe tā e' dör wēs kě ye' serku'ia es, erē Cristo serke ye' er a iWikōl wa. Ie' tō ye' dalēritsé, ie' e' mettsā ttēwā ye' skéie. E' ē mik ye' erblōke, e' mik ye' serke ká i' kī. ²¹ Es Skēkōl er buaē ché ye' a, e' kě watepa ye' tō yēs. Erē sene yēsēsē mú dō se' ulā a ttē dalōiēno e' iūtē wa, e'ma e' wā kiane chē tō Cristo kōtēwā éme, kě wā tā'." Es ye' tō iché Jesús mik erblōkwakpa tso' Antioquía, e'pa a.

3

Skēkōl tō iWikōl mé se' a, se' erblō Jesucristo mik, e' batamik

¹ ¡A Galacia wakpa, wēsua a' kě kabikeitsōtā! ¿Yi alibché a' kī, e' tō a' wōliwēka tajē es? Jesucristo kōtēwā krus mik se' skéie, e' ttē wa sa' tō a' wōblaō' buaē yēsēsē, e' wā ane buaē a' éna kuaē. Etā ¿wēs ttē e' olo'yakne a' éna? ² I' chakeke ye' tō a' a, e' iūtō: ¿I' batamik Skēkōl Wikōl dē' a' kī? ¿E' dör Moisés ttē dalōiēno e' iūtē a' tō e' batamik? Au, kě idör es. Ie' dē' a' kī mik a' tō Jesucristo ttē buaē e' ttsē' tā a' erblē' imik etā. ³ ¡A' kě kabikeitsōtā! Kuaē Skēkōl tō se' yuē ie'

al'arie iWiköl wa, erë ¿wes a' tō ibikeitsè i'ñe ta' tō se' kawōtā Moisés ttè dalōiēno e' iūtōk se' wákpa diché wa as se' at buaë yēsýēsè ie' wōā? ⁴ Es idör, e' ta' éme se' weine tajē Jesús ttè buaë kuēki. ¡Ayēcha, e' kē weinewa éme! ⁵ Ye' tō iskā chakéne a' a: ¿Skököl tō iWiköl me' se' a, ñies i kē or yi a ese o'itō a' shua, e' dör Moisés ttè dalōiēno e' iutēsō, e' batamik? Au, kē idör es. E' kōs o' Skököl tō, se' tō Jesucristo ttè buaë e' ttsè' ta' se' erblè' imik e' kuēki.

Abraham erblé Skököl mik, e' kuēki Skököl tō ie' klō'wé wes pè' buaë yēsýēsè es

⁶ Es ibak ñies sa' yé bak kiè Abraham e' ta'. Skököl yēkkuō tō ichè: Abraham erblé Skököl mik, e' kuēki iklō'wéitō wes pè' buaë yēsýēsè es. ⁷ E' kuēki a' wa ijchenú tō wépa erblō Skököl mik, esepa dör Abraham aleripa chök. ⁸ Ká iaiaë Skököl ibikeitsbak tō mik pè' kē dör judiowak, esepa erblé ie' mik, etā ie' tō ie'pa klō'weraë wes pè' buaë yēsýēsè es. E' kuēki ttè buaë e' tso' kitule ie' yēkkuō kī wé ie' tō iyè' Abraham a' i' es: “Be' batamik ye' er buaë chōraë ká ulitane wakpa a.” ⁹ Es se' isué tō wépa kōs erblōke ie' mik wes Abraham es, esepa kōs a' ie' er buaë chōraë wes ie' er buaë yè' Abraham a' es. Esepa é a' ie' er buaë chōraë.

¹⁰ Skököl yēkkuō tō ichè i' es: “Wépa kē tō i kōs tso' kitule ttè dalōiēno yēkkuō kī e' wà

dalōieku' yēsýēsè, esepa kōs kichateraë Skököl tō.”† Erë kē yi tō iwà iutepa es, e' kuēki se' wā ijcher tō wépa erblé ttè dalōiēno mik e' tsatkoie, esepa kōs kichateraëitō. ¹¹ Ñies ie' yēkkuō tō ichè i' es: “Yi dör yēsýēsè ierblō Skököl mik e' batamik, ese serdaë.”‡ Es se' wā ijcher tō kē yi tsatkēnuk Moisés ttè dalōiēno iutè wa. ¹² Ñies Skököl yēkkuō tō ichè i' es: “Yi tō ttè dalōiēno e' dalōié yēsýēsè seraa, ese sermichoë ttè e' wa.”§ Ttè e' tō se' a' ikkachè tō ttè dalōiēno, e' tō se' ké idalōiök seraa. Erë se' erblō Cristo mik, e' kē dör es, e' kī erblé é kiane ie' mik. E' kuēki ttè e' kē shutunukka Moisés ttè dalōiēno e' wa, e' dör ttè kuā'kī e' kuēki.

¹³ Skököl yēkkuō tō ichè: “Yi ttéwā kichatkēule kal mik, e' wa iwēnewā tō ese kichatéttsa Skököl tō.”* Es Cristo kōtéwā krus mik, e' wà kiane ché tō ikichatéttsa Skököl tō. Erë ikichatēnettsa se' skéie, Skököl ttè dalōiēno e' dalōsewéwasō e' nuí kī. Es Cristo tō se' yè'ttsa se' nuí ulā a. ¹⁴ Es ibak ie' ta' as Skököl kablè' er buaë chök Abraham a, e' wà dō ñies pè' kē dör judiowak esepa ulā a Cristo Jesús batamik. E' dör tō Skököl kablè' iWiköl muk se' a, se' erblō Cristo mik, e' batamik.

Skököl er buaë ché se' a, e' kē dè' ttè dalōiēno e' batamik

¹⁵ A yamipa, se' a' ta' mik se' tō se' ttè mé ñi a, e' shtésō yēkkuō kī ta' s'kiè shtésō iki, etā ttè e' kē maneorpattsane

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12

Levítico 18.5 * 3:13 Deuteronomio 21.23

yēs, kē ikī kuōtkērpakāia yēs. ¹⁶ Es ì uk Skēkōl kablē' Abraham a ena ileri ekōl a, e' dōr. Skēkōl yēkkuō tō Abraham ditsēwō ekōl ē e' cheke, kē dōr seraā. Abraham ditsēwō chekeitō e' dōr Cristo. ¹⁷ Ì chōk ye' tso' e' dōr i': Skēkōl tō ittē me'tke Abraham a tā ikkachēitō ia tō mokī iwaweraēitō. E' ukuōkī tā duas tkā dōka cien tkēyōk kī dabom mañayōk (430) tā ie' tō ittē dalōiēno me' Moisés a as Israel aleripa tō idalōiō. E' wa isuēsō tō ttē mēne Abraham a, e' mēne ia kewe, ttē dalōiēno mēne Moisés a e' yōkī. E' kuēkī ttē dalōiēno mēne Moisés a, e' kē a ì uk Skēkōl kablē' Abraham a, e' wōitukwā. ¹⁸ Ì uk Skēkōl kablē' se' a, e' wā dōpa se' ulā a, Moisés ttē dalōiēno e' iūtēsō e' batamik, e'ma e' kē dē'ttsa se' a wēs ì kablēule es. Erē Skēkōl kablē' Abraham a imuk ēme.

¹⁹ E' dōr es, e' tā ù kuēkī Skēkōl tō ittē dalōiēno me' Israel aleripa a? Ie' kablē' Abraham a, e' ukuōkī tā ittē dalōiēno méitō ie'pa a ì sulu wamblekerakitō, e' wā kka-choie dō mik Abraham aleri ekōl yēne ie' a, e' de etā, e' dōr Cristo. Ttē dalōiēno e' me' Skēkōl biyōchōkwakpa tō Israel aleripa a Moisés dōr ittekōl e' wa. ²⁰ Erē Skēkōl wāk kablē' Abraham a, e' kē dōr ittekōl wēle wa. E' kuēkī se' wā ijcher tō ttē e' dōr kibiie, ttē dalōiēno mēne Moisés a e' tsata.

ù kuēkī Skēkōl tō ittē dalōiēno me' Israel aleripa a?

²¹ E' dōr es, e' tā ù e' wā kiane chē tō ttē dalōiēno, e' kē ñi sini'kune Skēkōl kablē' Abraham a e' tā? ¡Au, kē idōr es! Ttē dalōiēno tō sene mi-choē mūpa se' a, e'ma se' dōmi buaē yēsyesē Skēkōl wōrkī ttē ñe' dalōiēsō e' wa. ²² Erē e' kē dōr es. Skēkōl yēkkuō tō ichē tō s'ditsō kōs klōulewā sene sulu ulā a, kē se' a e' tsatkēnuk. E' dōr es as Skēkōl kablē', e' wā dō se' ulā a, se' erblō Jesu-cristo mik e' wa.

²³ Kam Cristo dōbitū s'tsatkōk se' erblō ie' mik e' wa, e' yōkī se' bak klōulewā ttē dalōiēno dikīa wēs s'wōtēwā s'wōto wé a es. Erē se' kē a e' yēnuktsā ttē e' dikīa dō mik Cristo dē'bitū ikkachōk se' a tō s'kawōtā erblōk ie' mik e' tsatkoie etā. ²⁴ Ñies ichēmiso tō Skēkōl tō se' mēwā ttē dalōiēno dikīa s'kkō'noie dō mik Cristo de etā. E' dōr wēs alā yē tō yi yulē ilā kkō'noie es. Skēkōl tō iwé es as ie' tō se' klō'ū wēs pē' buaē yēsyesē es, se' erblō Cristo mik e' wa. ²⁵ Ì ñe' tā se' erblō Jesucristo ttē buaē e' mik, e' kuēkī ttē dalōiēno kē ku'ia se' kkō'nuk wēs alā kkō'nukwak es. ²⁶ A' kōs dōr Skēkōl ala'r, a' erblē Cristo Jesús mik e' wa. ²⁷ A' wēpa kōs wōsune iwā kkachoie tō a' erblē Cristo mik, esepa kī Cristo ser iēne wēs se' datsi' iō es. E' kuēkī a' serke buaē wēs Cristo ser es. ²⁸ Se' kōs batsulewā Cristo Jesús mik, e' kuēkī se' dōr wēs wāk ekōl ē es. E' kuēkī se' dōr judiowak o se' kē dōr es, se' klōulewā kanē mésoie o se' kē dōr es, se' dōr wēm o se' dōr alakōl, e' kē dē' wēs Skēkōl

a. ²⁹ Se' dör Cristo icha, e' ta se' dör Abraham aleripa chök. Nies ì uk Skököl kablè' Abraham a e' wà dōraë se' ulà a.

4

Se' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno e' dikia

¹⁻² Ye' tō ikleeke a' a ttē i' wa: Ichōsō tō pē' ekōl dör inukōl blu' taiē e' blēnewa. Ie' íyi kōs méatitō ilà ulà a. Erē ie' alà ià tsirlala, kē a ikaneonuk. E' kuēki o'ka tso'ne ie' kkō'nuk, ie' wēttsuk. Ie' kawōta ie'pa ttē iūtōk dō mik wekkē iyē tō ikēwō me'at ekkē. Erē ie' dör iyē blēnewa e' dali kōs e' wák, erē kam ikēwō dō e' yōki ie' dör wēs s'klōulewa kanē mésoie tso' iu a es. Erē mik iyē blēnewa e' tō ikēwō me'at e' deka, etā iyē dali kōs dōraë iulà a. ³ E' sù sa' judiowak bak wēs alala ñe' es. Kam Skököl tō ilà patkō e' yōki sa' bakia klōulewa ttē ēse tso' ká i' a ese dikia idalōiök. ⁴ Erē mik kawō bīkeitsitō e' de, etā ie' tō ilà patké ká i' kī, e' kune' s'ditsōie sene' Moisés ttē dalōiēno e' dikia. ⁵ Ilà debitu sa' bak klōulewa ttē e' ulà a, e'pa yōktsa as sa' dō Skököl ala'rie. ⁶ A' erblé Cristo mik, e' kuēki a' dör Skököl ala'r ñies wēs sa' es. E' kuēki ie' tō ilà Wīkōl patké senuk se' er a, e' wa se' kkōchōke buaē Skököl ska', ie' wa se' tō icheke buaē Skököl a: "¡A yēwōla!" ⁷ Es se' kē ku'ia wēs s'klōulewa kanē mésoie es. E' skéie se' detke Skököl ala'rie, e' kuēki ì kōs tso' ie' wā e' dör se' icha ñies.

⁸ Kenet ta a' kē e' batsōta' ie' mik, e' kēwō ska' ta a' bak klōulewa skökōlpa dalōiök a' bak esepa ulà a. Nermata ie'pa kē dör Skököl ichōkle e'. ⁹ Erē i'ñe ta a' bātse buaē Skököl chök e' mik — ò ichēmiso bua'ie tō ie' bātse buaē a' mik— ¿wēs i'ñe ta a' e' maktsane ttē ēse kōs e' ane? Ttē ekkēpa kē a se' tsatkēnuk. Ttē e' kē dör iie bua' se' a. Kē se' senukne ttē ese dikia. ¹⁰ Judiowak tō idiwō tkō'weke, isi'wō tkō'weke, ikēwō tkō'weke ñies iduéswo tkō'weke. ¿Iök se' tō e' wakaneweke es? ¹¹ Ye' suane dō' kanē kōs wéyō a' shua, e' weirwa é.

Kenet ta Galacia wakpa tō Pablo kiéwa buaē

¹² A yamipa, ye' dör judiowak erē ye' kē serku'ia judiowak ttē dikia. ¿Wēs i'ñe ta a' e' tiakwa ttē e' dikia? E' kē wā a' tō es. Ye' kkōchō a' a tō a' senú wēs ye' es. Mik ye' bak a' ska' kuaē, etā a' kē wā ì sulu wamblēne ye' ta. ¹³ Mik ye' tō Jesús ttē buaē tsá paka' a' a, etā ye' kirirke taiē, e' kuēki ye' e' tséat a' ska'. ¹⁴ Ye' kirirke, e' dör darērēē a' a, erē e' kuēki a' kē wā ye' watēnettsa. E' skéie a' tō ye' sué buaē wēs Skököl biyōchōkwak suē es. A' tō ye' kiéwa buaē wēs Cristo Jesús kiéwa a' tō es. ¹⁵ A' ttsē'ne buaē ye' ta kuaē, ¿wēs e' de i'ñe ta? Ye' ichē tō a' wák wōbla mú yērttsa a' a tkēwa ye' icha skéie, e'ma a' tō iō' es. Es a' kikékayō. ¹⁶ Erē i'ñe ta wēsua a' ye' suē a' bolōkie, ttē mōki chéyō a' a e' ē kuēki.

17 Pë' tso' a' wöbla'uk ju-diowak ttè wa, e'pa tō iché tō ie'pa kī a' kiar taië, erë e' kē dör er bua' wa. Ie'pa kī kiane tō a' tō sa' watöttsa ta es a' mi' ie'pa ë ttè iutök. 18 Ie'pa tō a' saüpa, a' kimüpa er bua' wa mik ye' tso' a' ta ö ye' kē ku' a' ta, e'ma buaë idir ye' a. Erë ie'pa tso' a' wöbla'uk ttè kē dör mokī ese wa. E' kuëkī ye' yökī isulune. 19 A ye' ala'r, ye' skà weirke taië a' dalërmik wës alaköl alà kurke weir es dö mik a' de senuk wës Cristo ser es etä. 20 I' ta ye' mú dö a' ska' ttök bua'ie a' ta as a' isaü tō a' dalër taië ye' éna. Ì wambleke a' tō es, e' tō ye' tkiwéwä suawé taië.

Agar ena Sara, e' pakè

21 A' welepa senak ju-diowak ttè dikia, erë ì tso' kitule Moisés yëkkuö kī, ¿e' jcher a' wä? 22 E' tō ichè tō Abraham ala'r bö. Eköl kune' alaköl kiè Agar, e' ta. E' kiè Ismael. Agar dör Abraham alaköl kiè Sara e' kanè méso toulettsa ese. Iëköl kune Sara ta. E' kiè Isaac. Sara kē dör yi kanè méso. 23 Kanè méso ñe' alà kune' wës se' ësepa kur es. Erë Sara kē dötä' alàë, e' alà kune' mik idetke kékëpalatke etä, wës Skëköl kablë' Abraham a es. 24-25 E' tō ilè kleeke se' a. Alakölpa bö ñe' tō ttè mène böt e' wà chë. Agar bak kanè méso e' tō ttè dalöiëno mène Israel aleripa a Sinaí kébata atë Arabia, e' wà chë. E' wà dör tō Israel aleripa erblé ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie. E' dör wës

ie'pa tso' klöulewä ttè e' dikia wës kanè méso tso' klöulewä iwökir ulà a es. E' kuëkī wëpa kōs tso' klöulewä ttè dalöiëno e' ulà a, esepa dör wës Agar ala'r es. Ñies Sinaí kébata, e' tō Jerusalén tso' ká ì kī ì ñe ta e' wà chë. Eë judiowak serke. Ie'pa tso' klöulewä Moisés ttè dalöiëno dikia wës kanè méso es. 26 Erë Sara alà kune' e' tō ttè mène Abraham a, e' wà chë. Se' kē ku' klöulewä Moisés ttè dikia, e' kuëkī se' dör wës Sara alà es. Se' dör Jerusalén ët tso' ká jai a e' wakpa. 27 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè i' es:

A alaköl, be' kē dötä' alàë, is alala kur, e' kī alakölpa weir, e' kē ttsëule be' wä.

Erë be' döraë alàë taië tkökä alaköl dötä' alàë e' tsata.

E' kuëkī be' ttsë'nú buaë.

Be' anú taië ttsë'ne bua' wa.* Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

28 A yamipa, se' dör wës Isaac es. Isaac kune' wës Skëköl kablë' Abraham a es. Es ñies se' erblé Cristo mik, esepa de Skëköl ala'rie wës ie' kablë' es. 29 Agar alà kune' wës s'ditsö kur es, erë Isaac kune' Skëköl Wiköl batamik. E' këwö ska' ta Agar alà tō Isaac we'ik taië. E' sù j'ñe ta wëpa tso' klöulewä Moisés ttè dikia, esepa tso' se' dör Skëköl ala'r, esepa we'ikök. 30 Erë Skëköl yëkkuö tō iché i' es: "Iyë iyi tso' mè alaköl kē dör kanè méso, e' alà a, e' kē kawö ta' blatè alaköl dör kanè méso

* 4:27 Isaías 54.1,2 † 4:30 Génesis 21.10

e' alà a. E' kuëki iyuõshkar alàe.”† 31 E' kuëki, a yamipa, se' kě dör wës alaköl dör kanè méso e' ala'r es. Se' dör wës alaköl kě dör kanè méso, e' ala'r es.

5

Se' yënettsa ttè dalöiëno dikia

1 Cristo tö se' yë'ttsa Moisés ttè dalöiëno e' yöki as se' kě ku'ia klöulewa ttè e' ulà a. E' kuëki se' e' tköwa darërè erblök Cristo è mik. Kě se' e' tiukwane ttè dalöiëno dikia wës s'klöulewa kanè mésoie es.

2 A' tö ye' ttö ttsõ. Ye' dör Pablo. Ye' wák tö ichè a' a tö a' wëpa e' mettsa itóttola kkuölit tök tsir wës judiowak wöblar es e' tsatkoie, e' ta Cristo kě tö a' kimepa yës. 3 Ye' tö iska chène wëpa ulitane e' mettsa itóttola kkuölit tök tsir, esepa a tö ie'pa kawöta Moisés ttè dalöiëno e' wà dalöiök seraa.

4 A' ulitane éna ttè dalöiëno, e' iütak as a' dõ yösyësè Skëköl wöa, esepa kos e' batséttsa bánet Cristo yöki. Es Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik, e' watéttsa ie'pa tö seraa. 5 Erè se' erblöke Cristo mik, esepa wa ijcher Skëköl Wiköl wa tö ie' tö se' klö'weraë wës pè' buaë yösyësè es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wà panekesõ ttsé'ne bua' wa.

6 Se' batsulewa Cristo Jesús mik, e' ta yi tottola kkuölit tēule tsir ö kě itēule e' kě ska' Skëköl tkine. Se' erblö Cristo è mik, e' tö se' kě ñi dalëritsók, e' dör ibua'ie.

7 Kuaë ta a' mir buaë. ¿Yi tö a' wöklö'wé as a' kě tö ttè moki iütö? 8 E' kě dör Skëköl tö se' klö'bak iwák a e'. 9 A' tajë e'pa sulu'wërawa ttè suluë elkela è tö wës pan wölöwoka elkela tö harinachka kos wölöwekeka es. 10 Erè ye' erblöke Skëképa Jesús mik tö a' kě mi'pa ttè sulu e' itöki. Wé tso' a' tsiriuk ttè ese wa, e' we'ikera Skëköl tö. Kě ki ie' tkine tö yi idir.

11 Erè a yamipa, ye' mú tso'ia ipakök tö wëpa kawöta itóttola kkuölit tök tsir, e'ma ¿i kuëki judiowak tö ye' we'ikekeia tajë? Ye' tö ttè e' paköpaia, e'ma ie'pa kě ulurku' ye' ki mik ipakekeyö tö Cristo kötëwa krus mik se' skéie etä. 12 Erè wëpa tso' a' wökir a ká chöukwa ttè ese wa, jesepa mú e' biöttsaie i' ta!

Ñi dalëritsè

13 A yamipa, Skëköl tö se' klö'bak as se' kě seria ttè dalöiëno dikia. Erè e' kě dör i sulu wambloie wës s'wák dër sulu ki ikiane es. E' skéie se' ñi kimù, ñi dalëritsè kuëki. 14 Moisés ttè dalöiëno kos e' wöiënewa ttè etkë a, e' tö ichè: “A' malepa dalëritsõ wës a' wákpa e' dalër es.”* 15 A' e' kkö'nú. A' ñi saukeia suluë, a' ñippökeia tajë wës iyiwak sulusi es, e' ta a' wákpa è ñi eurawa.

Senë Wiköl Batse'r wa

16 Es ye' tö a' a ichè tö se' senù Skëköl Wiköl wa. Se' serke es, e' ta i sulu kiane s'wák dër sulu e' ki wamblè, ese kě wamblepasõ. 17 I kiar

* 5:14 Levítico 19.18

s'wák dër sulu e' k̄i, ese k̄e k̄iar Skëköl Wiköl k̄i. N̄ies ì k̄iar Skëköl Wiköl k̄i, ese k̄e k̄iar s'wák dër suluë e' k̄i. S'wák dër suluë ena Skëköl Wiköl e'pa ñi wöklö'uke, e' kuëk̄i ì k̄iar se' k̄i wè ese k̄e or se' a. ¹⁸ Erë Skëköl Wiköl tō se' wëttsëke, e' t̄a se' k̄e ku'ia t̄tè dalöiëno dik̄iä.

¹⁹ Wépa tso' iwák dër sulu e' iutök, e' wërwa wöshak. Esepa trër ena e' ia'uke sene sulusi wa. Ýyi sulu ese skà kakuetéwarakitö darërëë. ²⁰ Ie'pa tō ýyi diököl dalöieke. Ie'pa dör alibchökwakpa. Ie'pa ñi saü suluë, ñi wöñatkö ñië, ñippö tajë, ukyër ñi k̄i. Ie'pa ulurka bet. Ie'pa e' ttsök̄a imalepa tsata. Ie'pa dör s'blabatsökwakpa. Wépa e' batsöke ie'pa mik, e'pa ë t̄a ie'pa ser buaë. ²¹ Ie'pa k̄e wöbatsö tō ì kiane ie'pa k̄i, ese tso' s'malepa wa. Ie'pa e' ttöke blo' wa, e' kuëk̄i ì sulu k̄i wamblekerakitö tajë. E' sù ýyi skà suluë wambleke ie'pa tō. Ye' tō a' a' ichekene wës ye' tō iyë'bak es tō wépa serke es, esepa k̄e döpa ì blúie Skëköl tso' e' a.

²² Erë mik se' serke Skëköl Wiköl wa, eta se' ñi dalërítsöke, se' ttsë'rke buaë, se' serke bërë, ì k̄os dalë'ttsekesö er bua' wa, se' ñi saü er bua' wa, se' er buaë chö s'malepa a, se' ttö mok̄i, ²³ k̄e se' e' ttsök̄a tajë, se' e' kkö'nü buaë. Se' serke es, e' t̄a t̄tè dalöiëno k̄os, e' k̄e dalöseonewa se' wa. ²⁴ Se' wák dër suluë, ñies ì k̄os suluë wamblak se' éna, ese k̄os watéttsa se' dör Cristo Jesús

icha e'pa tō. E' dör wës se' tō ese k̄os ttéwā wötëulewā krus mik es.

²⁵ Se' serke Skëköl Wiköl mik, e' kuëk̄i se' e' mù as ie' tō se' wëttsü. ²⁶ K̄e se' e' ttsök̄a tajë, k̄e se' ñi tsiriuk, k̄e se' ukyënuk ñi k̄i.

6

Se' kawötä ñi k̄imuk

¹ A yamipa, a' wele anemine ì sulu wamblè a, e' t̄a a' serke Wiköl Batse'r wa, esepa k̄e ie' k̄imuk er bua' wa as ie' e' k̄ökane. Erë a' e' kkö'nü dö' ì sulu tō a' erkiöwë t̄a a' armi ì sulu wamblè a wës ie' es. ² A' welepa kawö tköke suluë, e' t̄a a' ñi k̄imú. A' tō iwé es, e' t̄a a' serke wës Cristo t̄tè dalöiëno tō ichè es. ³ A' wele e' bikeitsö tō buaë idir imalepa tsata, ñermata k̄e dör ì, e' t̄a ie' k̄itö'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaë ö suluë ese wërke se' wök̄i eköl eköl. E' kuëk̄i se' ulitane k̄e e' sauk̄ tō is se' ser, e' wa se' e' kkö'nü. Se' serke buaë yësyësë, e' t̄a se' ttsë'rdaë buaë se' wák a. Erë k̄e se' k̄ane e' kkö'nuk wës s'malepa serke es.

⁶ Ì buaë k̄os tso' a' wa ese kakmú wépa tō a' wöbla'weke Skëköl t̄tè wa esepa a.

⁷ K̄e se' e' k̄itö'uk tō se' a Skëköl wayörmi k̄e nuí t̄a'. Ì kuatkésö buaë ö suluë, e' wà wöweranesö. ⁸ Ì sulu kiane s'wák dër suluë e' k̄i wamblè, ese wamblésö, e' t̄a e' wà dörane s'k̄i t̄a se' weir mi-choë. Erë ì buaë kiane Skëköl Wiköl k̄i wè ese wësö, e' t̄a e' wà dörane s'k̄i t̄a sene mi-choë döraë se' ulä a. ⁹ Ì buaë

wēkesö kēkraë, kē ilo'yeta', e' ta aishkuö ta mik ikéwö de, eta iské döraë se' ulä a. E' kueki kē se' shtrinuk i buaë uk kēkraë. ¹⁰ E' kueki mik se' a i buaë ormi, eta iüsö sulitane a, bua'iewa s'yamipa erblöke Cristo mik, esepa a.

tö ye' dör ie' kanè méso mokj. E' kueki i'tami kē yi tö ye' tsiriwaria ttè e' ki.

¹⁸ A yamipa, as Skëkëpa Jesucristo er buaë chö a' ulitane a. Es e' idir.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttè bata i' shtök ye' tso' ye' wák ulä wa. A' isaú tö ikite bërie, es a' wa ijchermi tö mokj ye' tso' ishtök. ¹² Wépa tö a' keke a' wépa tottola kkuölit tök tsir, e'pa tö iweke es as ie'pa at buaë judiowak malepa ta. Ie'pa tö ichöpa tö se' tsatkërke, Cristo kötëwa krus mik se' skéie, e' batamik, e'ma judiowak tö ie'pa we'ikera siarë. ¹³ Erë ie'pa wákpa tottola kkuölit tëule, e'pa kē tö Moisés ttè dalöiëno e' iutë seraä. Ie'pa tö a' keke a' tottola kkuölit tök tsir e' ttsoka iwákpa a tö ie'pa tö a' ké e' wakyuök wës judiowak es. ¹⁴ Erë ye' i', e' kē e' ttsöpaka i ulitane ki. Skëkëpa Jesucristo kötëwa krus mik, e' ë kikekekayö. E' batamik i sulu kos tso' ká i' a ese dunewabak ye' a, ñies esë a ye' dunewabak. ¹⁵ S'tottola kkuölit tëule tsir ö kē tëule, e' kē ki Skëköl tkine. Ie' tö se' er mane'wé pa'ali iWiköl wa, e' ë kiar ie' ki. ¹⁶ Wépa kos serke wës ttè i' tö ichè es, as esepa a ie' tö sene bëre mù ena isaù er siarë wa. Esepa dör ie' ala'r chök, esepa dör Israel aleripa chök ie' a.

¹⁷ Ye' weine kos Jesús ttè kueki, e' tö tso' ye' wa ye' chkà ki. E' wa ye' tö iwà kkacheke

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kuekī e' ta. Ì bak ie' ta e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' kī. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kèwö ska' ta Éfeso dör ká bua'ie ena eë taië u tso' ì dalöieke ie'pa tö Skëköl skéie e' dalöioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiè Artemisa e' dalöioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, e'ta ie' dë'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erë eë ie' sené bërber ë ta iminea. E' ukuökī ta iskà mineane ta isené eë duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 kī.

Jesús mik erblökwakpa kē wā kabene ku' taië. E' kuekī Pablo kē wā ì kite taië e' kī. E' skéie ì buaë tsakīë o' Skëköl tö se' a, ier buaë yë' sia e' batamik, e' kī ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichè tö e' kuekī se' kawöta senuk Skëköl kikokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' kī.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsatké' Israel aleripa ena pë' ulitane, ñies e'pa er bua'wëitö ñi kī.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö

i' shtök s'batse'rpa e' tkëulewā darërë Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a. ² Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

*Skëköl tö se' tsatké Jesu-
cristo batamik*

³ Skëköl dör Skëkëpa Jesu-
cristo yë, e' kikökasö taië. Se' batsulewā Cristo mik, e' kuekī Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wā ká jaì a e' wa. ⁴ Kam ie' tö ká i' yuö, e' yökī se' shukitbakitö as se' dö batse'r, kē kī ì sulu ta' yës ie' wöa, se' batsulewā Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalër taië, ⁵ e' kuekī ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratköitö ila'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák kī, ñies e' tö ie' ttsé'weke buaë. ⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kiköka michoë ie' er buaë ché se' a taië shute e' kuekī. E' kos wé ie' tö ilà dalër taië ie' éna, e' batamik. ⁷⁻⁸ Cristo kōtewā se' skéie, ie' pë tene, e' wa se' yënetsa sene sulu ulà a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' kī. E' wa se' isué tö ie' er buaë ché taië shute se' a. Ñies ie' tö erbikè buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a. ⁹ Ì bikeitsbak ie' tö wè, e' wawëitö ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë ta iblé'waitö sulitane yökī, erë iwà kkachéitö se' a. ¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwö de, e'ta ie' tö Cristo tkerakā iyi ulitane tso' ká jaì a ena ká i' a e' wökirie.

¹¹ Ì kos weke Skëköl tö, e' weke ie' tö iwák er wa wes ie' kī ikiane es, wes ie' tö ibikeitseke es. Es sa' dör ju-diowak e'pa shukitbak ie' tö

as sa' dō ie' ichaie, sa' bat-sulewā Cristo mik e' batamik wēs ie' tō ibikeitsbak es. ¹² Ie' tō iwé es as sa' erblé' kewe Cristo mik e'pa tō ie' olo tajë e' kikōka. ¹³ Es a' ñies, mik a' tō s'tsatkè tté buaë moki e' ttsé ta' a' erblé' imik, eta' a' bātsewā Cristo mik ena Wikōl Batse'r muk ikablè' e' méitō a' a' iwà kkachoie tō a' dōr ie' icha. ¹⁴ Wikōl Batse'r tso' se' a, e' dōr iwà kkachoie tō i' kos yé' Skëköl tō tō imeke, se' dōr ie' icha, e'pa a' aishkuō ta', e' meraëitō se' a. E' kueki se' wā ijcher tō ie' tō se' tsatkeræ da'a. E' kueki ie' olo ta' tajë, e' kikōkašō.

Pablo tté Skëköl ta' Éfeso wakpa ki

¹⁵ E' kueki, mik ye' tō a' tté ttsé tō a' erblöke mokië Skëkëpa Jesús mik, ñies mik ye' ittse tō s'batse'r malepa kos dalëritseke a' tō tajë, ¹⁶ e'tami wëstela yë'miyō Skëköl a' a' dalërmik kekraë mik ye' ttöke ie' ta' eta'. ¹⁷ Ie' dōr Skëkëpa Jesucristo e' Këköl. Ie' dōr S'yé olo ta' tajë e'. Ie' a' ye' tso'ie ikiök tō ie' tō a' kimè iWikōl wa as ie' íyi wà ar buaë a' éna, ñies as a' wā ijcher bua'iewā tō yi dōr ie'. ¹⁸ Ie' tō se' klōo' ikablè' se' a' e' wà panuk kröröë. E' tso' ie' wā mè se' dōr ie' icha batse'rapa esepa a. Ye' tso'ie ie' a' ikiök tō a' er ñi'úitō as kos kablè ñe' bua' dōr ena olo dōr e' wà ar a' éna. ¹⁹ Ie' diché ta' tajë íyi ulitane tsata. I' kos ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblöke Cristo mik, e'pa kimuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a' tō a' er ñi'úitō as e' kos wà ar

bua'ie a' éna. Diché e' dōr tajë shute, ²⁰ e' wa Cristo kōtewā, e' shkeo'kane ie' tō. Diché e' wa ie' tō Cristo tkéka ká jai a' iulà bua'kka íyi ulitane wökirie. ²¹ Ee Cristo tkërka diché ta' tajë íyi wökir, íyi wák, íyi kéköl wā diché ta', ese kos tsata. Ie' tkëneka íyi ulitane tsata. Ie' dōr i' kos tso' i'ñe ta' ena aishkuō ta' e' tsata. ²² Skëköl tō i' kos méwā ie' klō dikia. Ñies ie' tō iméka se' dōr ie' icha e'pa kos wökirie. ²³ Se' dōr wēs Cristo wák chkà es, ta' ie' dōr wēs s'wökir es. Ie' tō se' wëttseke i' kos kiane ie' ki wë ká i' ki, e' uk. Ie' tso' ká wa'ñe, kē i' a' ie' wöklönuk.

2

Skëköl er buaë ché se' a' se' tsatkoie

¹ Kam a' erblö Cristo mik, e' yöki a' bak e' wamblök suluë, e' kueki a' bak wēs s'duulewā es Skëköl a. ² E' kéwō ska' ta' a' bak senuk suluë wēs wēpa kē tō Skëköl dalöie esepa ser es. Wimblu sulusi dōr i' sulu kos tso' ká i' a' e' wökir e' ttō iütök a' bak. Ie' tso' Skëköl tté dalöseukwā wakpa esepa wörieikök. ³ Se' kos bak senuk wēs ie'pa es. I' sulu kos kiane s'wák dër suluë e' ki wamblè, ese wamblök se' bak. Se' erbikè sulu, e' è wà wamblök se' bak s'wák ttsé'woie buaë. Se' bak wömeulettsa weinuk Skëköl ulà a' wēs pè' malepa es. ⁴⁻⁵ Se' bak duulewā se' nuì ki, erë Skëköl tō se' suë er siarè wa tajë. Ie' tō se' dalëritsé tajë. E' kueki ie' tō sene michoë mé se' a. E' dōr wēs ie' tō se' shke'wékane

Cristo t̄a es. Ie' er buaë ché se' ā t̄ajē, e' kueki se' tsatkēne. ⁶ Se' batsulew̄a Cristo Jesús mik, e' kueki e' dör wes Skëköl t̄o se' shkē'wékane Cristo t̄a ñita es. Ñies ie' t̄o se' tkéka Cristo t̄a ñita ká jai a. ⁷ E' kos wé ie' t̄o es iwà kkachoie aishkuö t̄a t̄o kos ie' er buaë ché se' ā i wé Cristo Jesús t̄o se' dalërmik e' batamik. E' dör t̄ajē shute kē wöet t̄a' ekkē. ⁸⁻⁹ Skëköl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkēne, a' erblöke Jesucristo mik e' kueki. E' kē dör i buaë wé a' t̄o ie' wörki ese skéie. Ie' t̄o a' a imé éme wes íyi kadmè es. Ie' t̄o iwé es as kē yi e' ttsöka t̄o ie' tsatké i buaë wéitö ese batamik. ¹⁰ Ie' t̄o se' er mane'wé pa'alí se' batsulew̄a Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' t̄o iwé es as se' t̄o i buaë kos ese ũ. E' kos bikeitsbakitö as se' ser wes ie' ki ikiane es.

Judiowak ena wépa kē dör es, esepa de wes wák eköl ë es Cristo batamik

¹¹ A' wépa kē dör judiowak, kē a' éna ichökwa t̄o wes a' bak kam a' erblö Cristo mik e' yöki. Judiowak wépa kos esepa tottola kkuölit tēule tsir iwà kkachoie t̄o ie'pa dör Skëköl icha. Pē' kē dör judiowak, esepa kiè ie'pa t̄o tottola kkuölit kē tēule ese wakpa. Es ie'pa t̄o a' cheke suluë. Ie'pa ā a' dör ñá. ¹² A' éna ianú t̄o a' bak e' butsulettsa bánet Cristo yöki. A' kē bak Israel aleripa shua. Ì uk Skëköl kablē' ie'pa ā ena ttè mēne ie'pa ā tsakíë e' shua a' kē bak. A' bak senuk ká i' ā Skëköl chök kē t̄a', kē a

i paneta'. ¹³ Erē i'ñe t̄a a' batsulew̄a Jesucristo mik. E' kueki a' dewa Skëköl ska' buaë, Cristo Jesús kōtew̄a a' skéie, ie' pē tēne a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo t̄o judiowak ena pē' kē dör judiowak, esepa er bua'wé ñi ki. Se' bak ñi bolökpaie, erē Cristo t̄o se' er bua'wé ñi ki. Ie' t̄o se' woiéwa ká etkē wakpaie. Ì t̄o se' wé ñi bolökpaie ese shulé ie' t̄o ikōtew̄a krus mik se' skéie e' wa. ¹⁵ Ttè me'atbak Skëköl t̄o judiowak ā dalöiëno, e' t̄o se' me'ka ñi bolökpaie. Erē Cristo kōtew̄a se' skéie e' kueki ttè e' kos kē diché t̄a'ia. Skëköl t̄o iwé es as sa' dör judiowak ena a' kē dör judiowak, e'pa dō ñi yamipaie batsulew̄a Cristo mik wes wák eköl ë es. Es ie' t̄o se' er bua'wé ñi ki. ¹⁶ Ì t̄o se' wé ñi bolökpaie, ese shulé Cristo t̄o. Ie' kōtew̄a krus mik se' skéie, e' wa ie' t̄o Skëköl er bua'wé judiowak ki ena pē' kē dör judiowak esepa ki. Es se' de wes wák eköl ë es Skëköl a. ¹⁷ Sene bërë Skëköl t̄a, e' ttè buaë pakök Cristo de, pē' kē dör judiowak e' butsulettsa bánet Skëköl yöki, esepa a, ñies judiowak kē e' butsulettsa bánet esepa a. ¹⁸ Cristo batamik se' kos dōwami buaë S'yé ska', iWiköl dör eköl ë, e' wa. ¹⁹ E' kueki i'ñe t̄a a' kē dör wes ká ku'ki wakpa es. A' de s'batse'rupa kíie. Ñies a' de Skëköl ala'rie. ²⁰ Se' dör wes u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skëköl ttekölpa, e'pa dör wes u kukulëwö es. Jesucristo wák

dör wes u chki es. ²¹ Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kos dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dö ide u etkue batse'r Skëkëpa a ekkë. ²² Se' batsulewā Cristo mik, ñies se' batsulewā ñi mik, es se' kos dö wes Skëköl wé es, e' a Skëköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo tté pakök pë' kë dör judiowak esepa a

¹ Ye' wák tso' wötëulewā s'wöto wé a Cristo Jesús tté pakë kueki a' kë dör judiowak esepa kimoie. Skëköl er buaë ché a' a taië, e' kueki ie' a ye' tso' ikiök a' ki. ² Ye' wā ijcher tö a' wā ittseule tö Skëköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tö kanè i' me' ye' a Jesús tté pakök a' kë dör judiowak esepa a. ³ Ibikeitsbak Skëköl tö wë, e' blë'waitö erë iwā kkayë'itö ye' a. E' wā shtétke ye' tö a' a yëkkuö i' ki böt mañat. ⁴ Yëkkuö i' sué a' tö, etā a' éna iwā armi tö Cristo tté blëulewā se' yöki kuaë, e' wā ane ye' éna buaë. ⁵ Ibikeitsbak Skëköl tö wë Cristo batamik, e' blëulewā kuaë. Erë i'ñe tā ie' tö iwā kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa a, ñies Skëköl ttekölpa batse'r e'pa a. ⁶ Ttè e' blëulewā se' yöki kuaë, e' wā dör i' es: A' kë dör judiowak, esepa kieke Skëköl tö Jesús tté buaë e' wa as i kos tso' ie' wā mè sa' a, e' mütö a' a ñies, as a' döñak sa' tā ñita wes wák eköl è es, as i kos muk Skëköl kablè' sa' a e' dö a' ulā a ñies, a' batsulewā Cristo

Jesús mik e' kueki. ⁷ Skëköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' diché wa ie' tö ye' me'ka tté buaë ñe' wakanéuk.

⁸ S'batse'rpa kos, e' sulula ye' dör. Erë Skëköl er buaë ché ye' a, ie' tö ye' shushté Cristo tté buaë e' pakök pë' kë dör judiowak esepa a. I tso' Skëköl wā ie'pa a Cristo batamik, e' dör buaë shute, kë se' a iwā bikeitsuk ekkë. ⁹ Ñies i bikeitsbak Skëköl tö wë Cristo wa, e' wā pakök sulitane a ie' tö ye' patké. Ttè e' bak blëulewā ká iaiaë, ie' dör íyi ulitane yuökwak e' wā. ¹⁰ Ie' kë wā ikkayëne yi a ká iaiaë tā, ie' tso' se' dör Skëkëpa Jesús icha e'pa panuk e' kueki. Se' wa ie' tö iwā kkaché i'ñe tā íyi wökir ena íyi wák tso' kë wërta'wā ese kos a as ie'pa éna iar tö ie' siwā' dör iskië tsakië íyi ulitane tsata. ¹¹ E' kos wé ie' tö Cristo Jesús dör Skëkëpa e' wa, wes ie' tö iwā yöbië e' bikeitsbak es. ¹² Se' batsulewā Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kueki se' dömiwā buaë ttök ie' tā kë suarta', kë wöklör i a. ¹³ Ye' weirke kos a' dalërmik, e' wa a' ké e' ttsökkā. E' kueki ye' tö a' a ichè tö kë a' e' siaukwā.

Pablo tténe Skëköl tā Éfeso wakpa ki

¹⁴ Íyi ekkë kos kueki ye' e' tkéwā kuchë ki S'yé wörki ttök ie' tā. ¹⁵ I kos dör ttsë'ka ká jaì a ena ká i' a, e' tso' ie' è batamik. ¹⁶ Ie' olo tā' taië shute, e' a ye' tö ikieke tö ie' tö a' er diché iö iWiköl wa. ¹⁷ Ñies ye' tö ikieke ie'

a tō Cristo mú ser a' er a, a' erblōke ie' mik e' kueki. Ye' tō ie' a ikieke tō a' e' tkōwā darērēē ñi dalëritsök ñies Skëköl dalëritsök. ¹⁸ Ye' tō ikieke ie' a es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kos éna iwà ar tō kos Cristo éna se' dalër, e' dör tajë, shoë, batsië, kakkeë, iskië, kē enukwa. ¹⁹ Ye' ki ikiane tō a' éna iwà anù buaë tō kos Cristo éna se' dalër, e' tkōka kos se' kabikeitsō e' tsata. Es ye' ki ikiane as a' ser buaë yësyësë, kabikeitsō buaë mokïë wes Skëköl wák es.

²⁰ Skëköl diché ta' tajë, e' tso' iwakanéuk se' er a. Ie' tō ì buaë wëmi se' a, ì kos kiekësö ena ì kos bikeitsekësö e' tsata, e' kueki ie' kikōkasö.

²¹ As Skëköl kikōka se' dör Skëkëpa Jesús icha e'pa tō. Ñies ikikōkasö Cristo Jesús kueki kekraë. Es e' idir.

4

Se' dör wes ñi yamipa es Wiköl Batse'r wa

¹ Ye' tso' wötëulewā Skëkëpa Jesús ttè kueki. Skëköl er buaë ché a' a' tajë Cristo batamik, e' kueki ye' kköchö a' a' tō a' senú buaë yësyësë wes Skëköl tō a' klōo'bak senuk es. ² A' e' wöowa bërë, a' senú buaë ñita kē kësik wa. A' ñi dalëritsö, ñies a' ñi dalë'ttsö er bua' wa. ³ A' kos dör wes ñi yamipa es Skëköl Wiköl wa. A' e' chö darërë as a' kē ñi blabatsölor ñi yöki. A' senú bërë ñita.

⁴ Se' kos dör wes wák eköl ë es. Skëköl Wiköl tso' se' ta' e' dör eköl ë. Skëköl tō se' kos

klōo' as se' ser michoë ie' ta, e' wà paneke se' kos tō ñita ttsë'ne buaë wa. ⁵ Se' Këköl dör eköl ë, ttè mik se' erblōke e' dör etkë. S'wöskuë etkë a se' ulitane wösune. ⁶ Skëköl dör eköl ë, e' dör se' ulitane yë. Ie' dör se' ulitane wökir. Ie' tso' iwakanéuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

⁷ Se' kos dör wes wák eköl ë es, erë Cristo tō imé se' a eköl eköl kanebloie ie' a kua'ki kua'ki wes ie' ki ikiane es. ⁸ E' dör wes itsö' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tō ichè: "Mik ie' e' aléka ibolökpa ki etā ie' míkane ká jai a.

Ibolökpa klō'wëwaitö tajë, e'pa mítser iwā e' ta,

ñies ì buaë méitö iwakpa a."*
Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

⁹ Wë ichéitö tō "ie' míkane kákke", etā çima e' wà dör? E' wà dör tō ie' dë'rö kewe ká dià kaska'. ¹⁰ E' wà kiane ché tō ie' dë'rö ká dià kaska', e' ë mine'kane ká jai a íy ulitane tsata ká kos wà ioie ie' olo tajë e' wa.

¹¹ Cristo tō diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tō kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skà shushtë ie' tō Skëköl ttekölpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tō ittè buaë pakökwakpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tō ittè klō'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie ittè wa. ¹² Esepa kanè dör s'batse'r malepa kos wöbla'uk

kaneblok buaë ie' a ena ñi kimuk buaë. Se' serke wes ie' ki ikiane es, e' ta' se' kos

* 4:8 Salmo 68.18

dör wēs Cristo chkà es, e'pa er diché kǐ iērdaē Cristo ttè a. ¹³ Es se' kōs dōraē erblōk ñikkēē Jesús dör Skèkōl Alà, e' mik. Ñies se' kōs wā ijcherdaē ñikkēē se' er a tō wēs ie' dör. Se' dōraē wēs wēm kibineone es. Se' serdaē buaē yēsyesē wēs Cristo es. ¹⁴ Es se' kē dōpaia wēs alala es kītēr tottola ttè ulitane wa. Esepa dör wēs dichawō ppé siwā' tō es. S'wōbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa erbikō tajē, ie'pa tō ttè pa'alǐ yuēmi s'kītō'woie. Mik se' kibine Cristo ttè a, etā esepe kē kītōnukia yi a. ¹⁵ Kē se' e' muktsā kītō'wè kache tté wa. E' skéie ttè mokǐ, ese chekesō ñi a se' ñi dalēritsō e' kuēkǐ. Se' tō iwé es, etā se' diché iērke buaē Cristo dör s'wōkir, e' ttè kōs a. ¹⁶ Cristo batamik se' kōs dör wēs s'chkà es. S'chkà a s'dichéwō tso', s'kicha tso' ena s'yese skà tso' tsākǐe, e' kōs tso' iēulewā buaē ñikkēē, kaneblōke buaē ñikkēē ñita. Es se' dör tajē, e'pa kaneblōke Cristo a ekōl ekōl kanè dör kua'kǐ kua'kǐ, erē Cristo batamik se' dör wēs chkà etkē es, iēulewā buaē ñita, kaneblōke buaē ñita. Es se' mir buaē, ñi kǐ diché iōke buaē ñikkēē ñi dalēr wa.

Kē se' senukia wēs pē' kē tō Skèkōl dalōie es

¹⁷ Skèkēpa Jesucristo ttō wa ye' tō a' a ichè tō kē se' seria wēs pē' kē tō Skèkōl dalōie ser es. I kōs bikeitseke ie'pa tō, e' wà kē dör ñie bua'. ¹⁸ Ie'pa erbikē ttsenewatke. Skèkōl ttè mokǐ, e' wà kē ane ie'pa éna yēs. Ie'pa er darērēē, e' kuēkǐ sene mokǐ meke Skèkōl

tō se' a, e' kē dē' ie'pa ulà a. ¹⁹ Ie'pa er burinewā. Ie'pa e' mettsā ì sulu kukuétōkwa darērēē. Ie'pa e' ia'uke sene sulusi wa, kē e' wōklō'uta' yēs.

²⁰ Erē Cristo ttè kē wa se' wōblane senuk es. ²¹ Mokǐ a' tō ie' ttè ttsé, a' e' yué ie' ttè mokǐ wa. ²² E' kuēkǐ se' bak senuk suluē, ese kōs olo'yōsō. Ñies se' wák dēr suluē, e' olo'yōsō. E' tō se' kītō'weke ì sulu wamblōk. Se' tō iūté es, e' tā se' er sulurdawā. ²³ Erē se' erbikōne kua'kǐ buaē yēsyesē. ²⁴ Skèkōl tō se' wák dēr suluē, e' mane'wéttsā pa'alǐ wēs ie' wák es, e' kuēkǐ se' senù yēsyesē ena batse'r wēs ttè mokǐ tō ichè es.

²⁵ E' kuēkǐ a' kē kachōkia ñi kǐ. Se' kōs dör wēs wák ekōl ē es, e' kuēkǐ ì cheke a' tō ñi a, e' chó ttè mokǐ wa.

²⁶ A' ulune, e' tā kē iwà wamblar. A' er buanúne kam katuirwā e' yōkǐ. ²⁷ Kē kawō mar bé a as ie' tō a' kō ì sulu wamblōk.

²⁸ Yi bak akblōk, e' kē akblōkia. E' skéie ese kaneblō iwák ulà wa as iulà a iwà dō tā ikakmèitō s'siārēpa a.

²⁹ Ttè sulusi kē charia. E' skéie a' tō ttè buaē ese ē chó s'malepa kukua as ie'pa kǐ er tōwā Skèkōl mik darērēē. Es a' tō ie'pa kīmèmi buaē mik ie'pa kǐ ikiane etā. ³⁰ Skèkōl tō iWikōl me' se' a iwà kka-choie tō se' dör ie' icha. Es se' wā ijcher mokǐ tō Skèkōl tō se' bleraē buaē dō mik se' tsatkērdattsā aishkuō tā, e' kēwō ska' tā. E' kuēkǐ kē ì sulu wamblaria as Wikōl Batse'r kē eriar. ³¹ Kē a' kēsik blōkia

ñi k_i. Kě a' ñi saukia suluē. Kě a' ulunukia ñi k_i. Kě a' wōñanukia ñi k_i. Kě a' ñi chōkia suluē. Ese kos olo'yō.
³² E' skéie i buaē ē ú ñi a. A' ñi saú er siarē wa. I sulu wambleke a' tō ñi k_i, ese nuí olo'yō ñi k_i wēs a' nuí olo'yē Skēkōl tō a' k_i Cristo batamik es.

5

¹ A' dōr Skēkōl ala'r dalēr tajē ie' éna, e' kuēk_i a' senú buaē yēsyesē wēs ie' ser es.
² A' ñi dalēritsō kekraē wēs Cristo tō se' dalēritsé es. Ie' e' mettsa ttēwā se' skéie. E' wēr buaē Skēkōl wa wēs íyi mekesō ie' a' ala'r buaē masmas es. ³ A' senú wēs s'batse'rpa ké senuk es. Kě a' kàne trēnuk. Kě a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kě a' kàne íyi kkechök. Íyi ese yōk_i a' e' kkō'nú bua'iewā as kē yi tō a' kkatō ik_i. ⁴ Ttē sulusi kos, ttē kē wà ta' kos, ttē tsuleie kulúie kos, ese kē char. E' skéie Skēkōl ē k_ikōka.
⁵ A' wā ijchenú buaē tō wēpa trērke ena wēpa tō íyi sulusi wambleke, ñies wēpa tō íyi kkecheke (e' dōr wēs íyi diōkōl dalōie skēkōlie es), esepa kos kē dōpa i blúie Cristo ena Skēkōl e'pa tso' e' a.

Sene buaē yēsyesē

⁶ Íyi sulu ekkē kos kuēk_i wēpa tō Skēkōl ttē dalōsēwēwā, esepa k_i Skēkōl kēsik ardaē. E' kuēk_i kē a' e' muktsa yi a' k_itō'wē ttē kē wà ta' ese wa. ⁷ Kě a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skō ie'pa yōk_i bānet. ⁸ A' bak senuk suluē, e' dōr wēs a' bak senuk ká

ttsetseē a es. Erē i'ñe ta a' tso' batsulewā Skēkēpa Jesús mik, e' dōr wēs a' serke ká ñi a es. E' kuēk_i a' senú wēs s'ser ká ñi a es. ⁹ S'serke wēs ká ñi a es, esepa er buaē, ser yēsyesē ena ttō mok_iē. ¹⁰ A' e' chō e' wōbla'uk i wēr buaē Skēkēpa wa ese wa. ¹¹⁻¹² I sulu wambleke wēpa ser wēs ká ttsetseē a es, esepa tō, ese kē dōr ñie bua'. I sulu wambleke ie'pa tō akirie, ese pakē tō s'jaēwē ekkē. E' kuēk_i kē i sulu wamblaria yēs wēs ie'pa es. E' skéie i buaē k_i ú kekraē. E' tō ie'pa a' ikkachēmi tō i wambleke ie'pa tō e' dōr suluē. ¹³⁻¹⁴ Erē ká ñiwe tō íyi ulitane kkachēwā buaē m_iá ñiweie. E' kuēk_i mik i sulu wambleke ie'pa tō e' kkachésō ie'pa a, e' ta' ie'pa welepa éna iar_mi tō e' dōr suluē ta' ier mane'umi ta' im_iá ser buaē wēs ká ñiwe wakpa es. E' kuēk_i ttē tō ichē i' es:

“A' dōr wēs s'kapōtkēter es, esepa t_i'nú,

a' dōr wēs s'duulewā es, esepa shkenúkane,

eta' Cristo tō a' er ñi'weraē.”

¹⁵ E' kuēk_i a' ser kkō'nú a' tō. Kě a' senukia wēs wēpa kē er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yēsyesē. ¹⁶ Tajē pē' tō íyi sulu wambleke i'ñe ta, e' kuēk_i i buaē or_mi se' a, e' ta' iūsō kos se' a' iormi ekkē. ¹⁷ Kě a' senuk wēs kē se' erbikōta' buaē es. Erē i kiane Skēkēpa Jesús k_i tō se' tō iwē, ese wà anú a' éna. ¹⁸ Kě a' e' ttōkkaia blo' wa yēs. E' tō s'sulu'wēkewā da'a. E' skéie a' senú buaē yēsyesē

kekraë Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ Mik a' ñi dapa'uke, etä a' ttsö ñita Salmo wa ena Skököl ttsé wa, ñies ttsé meke iWiköl tö a' a ese wa. A' ttsö Skököl a' ikikokaie a' er kos wa. ²⁰ Wëstela chö kekraë Skököl dör S'yé e' a Skökëpa Jesucristo ttö wa.

Wes se' ké senuk ñita

²¹ Cristo dalöieke a' tö, e' kuëki a' ñi dalöiö. ²² Alakölpa ké iwëpa dalöiök wes ie'pa tö Skökëpa dalöieke es. ²³ Alaköl wëm dör ie' wökir wes Cristo dör ie' ichapa wökir es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wes ie' chkà es. ²⁴ E' kuëki alakölpa ké iwëpa dalöiök i kos a wes wëpa dör Cristo icha esepa tö ie' dalöieke es.

²⁵ A wëpa, a' alakölpa dalëritsö wes Cristo tö se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsä ttëwä se' skéie. ²⁶ Ie' tö iwé es se' batse'woie. Ie' tö se' paiklé ittë wa as se' dö maneneë Skököl wöä. E' wä suekesö mik se' wösune etä. ²⁷ Ie' tö iwé es as se' dö ie' wák wörki batse'r, kë ki i sulu tä' yës, olö tä' taië wes alaköl ulabatsöketke es, ese paiëule buaë, kë iauleka, idatsi' kë wökliquleka. ²⁸⁻³⁰ Es ñies wëpa ké ilakölpa dalëritsök wes ie'pa e' dalëritsö es. Kë yi e' sauta' suluë. E' skéie se' e' kkö'nù buaë, e' tiö buaë. E' kuëki wëm tö ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsö. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wes ie' chkà es, e' kuëki ie' tö se' kkö'neke buaë. ³¹ Itso' kitule

Skököl yëkkuö ki i' es: "Wëm kë serpaia yé ena imi e'pa dapömik, e' skéie iserdawa ilaköl tä. Ie'pa bül serdaë ñita tä ie'pa mia wes wák eköl ë es."* ³² Ttë e' dör taië iskië, kë se' éna iwä ar bet. Erë ye' a tä, ttë e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök. ³³ Erë ñies ttë e' tso' se' a ichök tö wëpa kos ké ilakölpa dalëritsök wes iwákpa e' dalëritsö es. Ñies alakölpa kos ké iwëpa dalöiök.

6

¹ A ala'rla, a' yé ena a' mi, e'pa ttö dalöiö Skökëpa Jesús dalërmik, e' dör buaë yësyësë e' kuëki. ²⁻³ Ttë dalöiëno me'atbak Skököl tö e' et tö ichë: "A' yé ena a' mi e'pa dalöiö. A' tö iwé es, e' tä a' kawö tköraë buaë ena a' serdaë ká taië ká i' ki."* Ttë e' dör ttë dalöiëno tsä kablé se' a ilè uk iitutë skéie e'.

⁴ A' dör ala'rla yëwöpa ena imiwöpa, kë a' tö a' ala'r uluukka. E' skéie ie'pa tala'ü buaë, ie'pa shulö er bua' wa. Ñies ie'pa wöbla'ü Skökëpa Jesús ttë wa.

⁵ A' klöulewä kanè mésoie, a' wökirpa tso' ká i' ki, e'pa ttö iutö er mokí wa. Ie'pa dalöiö suane wa painè wa. A' kanëblö ie'pa a buaë wes a' chöpa kanëblök Cristo a es. ⁶ A' kanëblö buaë ie'pa a kekraë, kë dör mik ie'pa tö a' sueke e' ë tä ie'pa wökatoie tö a' dör kanè mésopa buaë ese. Mokí a' dör Cristo kanè mésopa, e' kuëki a' kanëblö ie'pa a kanëë wes Skököl ki

* 5:31 Génesis 2.24

* 6:2-3 Deuteronomio 5.16

ikiane es. ⁷ A' kanebló ie'pa a kaneë wes Skëképa Jesús wák a s'kanebló es, kë dör wes s'kanebló s'ditsö a es. ⁸ A' wa ijcher tö wépa tso' klöulewa kanè mésoie ena wépa kë dör es, esepa kos a Skëképa Jesús tö iské meraë eköl eköl wes i buaë wésö es.

⁹ A' dör kanè wökirpa, a' kanè mésopa dalöiö ñies. Kë ie'pa pauñar. A' éna ianú tö a' ena ie'pa, e'pa kos wökir dör Skëköl tso' ká jai a e'. Se' kos kawötá ie' ttè dalöiök. Se' dör kanè wökirpa ö se' dör kanè mésopa esepa, esepa kos dör ñies éme ie' a.

Se' e' tsatkö bë yöki

¹⁰ A yamipa, ibataie ta ye' tö a' a' icheke tö a' e' diché iö këkraë a' batsulewa Skëképa Jesús ta e' wa, ñies ie' diché taië e' wa. ¹¹ I kos mé Skëköl tö a' a' e' tsatkoie i sulu yöki, e' dör wes i kos tso' ñippökwakpa wa e' tsatkoie es. E' iö a' tö as a' e' tsatkö, e' wa a' e' tköwa darërè bë éna se' kitö'wak e' yöki. ¹² Kë se' ñippöku' s'ditsö ta. E' skéie se' ñippöke íyi sulusi diché ta' kë wërta'wa esepa ta. E'pa dör íyi wökir ena íyi wák tso' i sulu kos tso' s'pamik wes stui a es ese wëttsük. ¹³ E' kueki i kos mé Skëköl tö a' a' e' tsatkoie, e' iö a' tö, e' klö'ú as mik i sulu datse a' erkiöuk i sulu wamblök, eta a' a' iwöklör. A' tö iwé es këkraë, e' ta a' e' alöraká i sulu ki ta a' a' e' tkërdawa darërè mokië.

¹⁴ E' kueki a' tso' erki ñippök i sulu ta. Skëköl ttè moki e' klö'ú a' tö, e' dör wes

ñippökwakpa kipamo es. A' senú yësyësë Skëköl a, e' tö a' kimeräë wes íyi daloie ieke ñippökwakpa tö ibatsi' ki e' tsatkoie es. ¹⁵ Skëköl tö a' er bua'wéne ie' ki Cristo batamik, e' ttè buaë klö'wé a' tö, e' dör a' a' wes ñippökwakpa klökkuö iöká as kë ikulirttsa es. ¹⁶ Ñies a' erblö këkraë Skëképa Jesús mik, e' dör wes i tso' klöule ñippökwakpa wa iulá a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tö i sulu kos patkeke bë tö a' ki ese kos wöklö'wëraë. E' dör wes kuaböt wöñarke bö'ie uyeke ñippökwakpa ki, e' wöklö'weke wöshteke i tso' ie'pa wa iulá a e' wa es. ¹⁷ Skëköl tö a' tsatkeraë, e' bikeitsö a' tö këkraë, e' dör wes íyi daloie tkekeka ñippökwakpa tö iwökir ki e' tsatkoie es. Ñies a' er múwa ie' ttè ki, e' dör wes ie' Wiköl tabè es. ¹⁸ I kos a ta ikiö ie' a tö ie' tö a' kimè. Ie' ta a' ttö këkraë iWiköl wa, kë ilo'yar yës. Ñies ie' a ikiö s'batse'r malepa kos ki. ¹⁹ Ñies ikiö ie' a tö ye' a ttè mèitö wà pakè as ye' tö Jesús ttè buaë blëulewa ká iaiäë, e' wà pakö kë suarta'. ²⁰ Ye' patkëule ttè buaë e' pakök, erë i'ñe ta ye' tso' wötëulewa s'wöto wé a ttè e' kueki. A' ikiö Skëköl a ye' ki as ye' tö iwà pakö buaë kë suarta'.

Pablo e' chéat

²¹⁻²² Ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö is ye' tso' ena i weke ye' tö. E' kueki ye' tö yëkkuö i' patkeke Tíquico ulá a. Ie' dör s'yami dalër taië sa' éna. Ie' dör Skëképa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tö a' a' ichèmi

tö is ye' tso'. Ñies ie' tö a' er
diché ièmi.

²³ Skököl dör S'yé ena
Sköképa Jesucristo as e'pa tö
sene bërè mù s'yamipa kos a.

Ñies as Skököl tö ie'pa kimù
ñi dalëritsök buaë. Ñies as
ie'pa erblö Skököl mik këkraë.

²⁴ As Skököl er buaë chõ wépa
éna Sköképa Jesucristo dalër
këkraë kë manerta'ttsa esepa
kos a.

Yëkkuö kit Pabło tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pabło tö yëkkuö i' kit, etä ie' tso' Roma wötëulewä s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yöki mik Pabło dërö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, etä tajë pë' erblë' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblökwakpa wä ijchenewä tö Pabło tso' wötëulewä, etä ie'pa tö inuköl ena ilè skà patkë'mi Epafrodito ulà a ikimoie. E' ki wëstela ché Pabło tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblë e' kueki. E' kueki Pabło tö ie'pa a ikkaché tö erë ie' weirke, erë ie' ttsë'rke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshet s'malepa kimoie. Es se' kawötä senuk ñi kimoie.

E' kïe tä ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa wëlepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yöki ie'pa kawötä e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'wëke tö kë se' tsatkërpa erblë Jesús mik e' ë wa. Erë Pabło tö iché tö e' kë idör es.

Shkë'wë

¹ Ye' dör Pabło. Ñies Timoteo tso' ye' tä ie. Sa' dör Cristo Jesús kanè mësopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r batsulewä Cristo

Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a. ² Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mù a' a.

Pabło tö wëstela ché Skëköl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', etä ye' tö wëstela cheke Skëköl a a' dalërmik. ⁴ Këkraë mik ye' tö ikieke Skëköl a a' ki, etä ye' ttsë'ne buaë. ⁵ Kuaë dö ikkë tä, buaë a' tö ye' kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kueki ye' ttsë'ne buaë a' dalërmik. ⁶ Ye' wä ijcher buaë tö i' buaë tsä tkëwamitke Skëköl tö a' er a, e' wä ki wëraëitö buaë dö mik Jesucristo döne etä. ⁷ A' dalër tajë ye' éna, e' kueki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsè es. Këkraë a' er tso' ye' ska'. Erë ye' tso' wötëule s'wöto wé a Jesús tté buaë kueki, erë a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kë ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör mokï, etä a' er tso' ye' ska'. Skëköl er buaë ché ye' a e' kueki kanè méitö ye' a Jesús tté buaë pakök. Kanè e' a a' ulitane tso' ye' tä ñita. E' kueki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsè es. ⁸ Skëköl wä ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es. ⁹ Ye' tö Skëköl a ikieke tö a' ki ñi dalëritsö tajë. Ñies ye' tö ie' a ikieke tö as a' ki erbikö yësyësë ena a' ki éna ká ar buaë ¹⁰ as i' dör ibua'ie ese shushtö a' tö wë këkraë. Es a' sermi batse'r, kë ki i' nuí tä' dö mik Cristo

döne eta. ¹¹ Es Jesucristo batamik a' sermi yësyësë, e' wërdaë buaë wës kal bua' bua wör buaë ese wër es. E' dör es, eta Skëköl dalöierdaë buaë ikikardaka tajë a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë kī pakarke

¹² A yamipa, ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō ì sulu tköke ye' ta, moki e' kē wā Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie ikī pakarke tajë. ¹³ Shkëkipa kos tso' ië ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kos tso' ië, e'pa wā ijcher tō ye' tso' wötëule Cristo tté kueki. ¹⁴ Ñies ye' tso' wötëulewā moulewā, e' tō tajë s'yamipa tso' ká i' a, e'pa kī erkiowé tté pakök kē suarta'ia, ie'pa kī erblöke Skëkëpa mik e' wa.

¹⁵ Moki s'yamipa welepa ukyërke ye' kī, ie'pa wötköke ye' kī, e' kueki ie'pa tō Cristo tté pakeke. Erë welepa tō ipakeke er moki wa. ¹⁶ Ie'pa éna ye' dalër tajë, ñies ie'pa wā ijcher buaë tō ye' tso' wötëulewā ië, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kueki ie'pa tō Cristo tté pakeke. ¹⁷ Erë welepa skà tso' e' ë bikeitsök, esepa tō ipakeke, erë e' kē dör er moki wa. Ie'pa éna ye' kī we'ikak ye' tso' s'wöto wé a e' dalewa. ¹⁸ Erë ipakarke er sulu wa ö er moki wa, e' kē dë' wës ye' a. Ibu'ie dör tō Cristo tté buaë e' pakarke, e' tō ye' ttsë'weke buaë.

Eta ye' kī ttsë'rdaë buaë. ¹⁹ E' wà dör tō ye' wā ijcher tō ye' yërdattsane e' kieke a' tō

Skëköl a e' batamik, ñies Jesucristo Wiköl tso' ye' kī muk e' batamik. ²⁰ Moki yō iklö'wé tō ye' kē jaënučka Cristo kī s'shulökwakpa wörki. Ye' wā ijcher tō mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, eta ye' ttöraë ie'pa ta kē suane wës kekraë ye' tō Cristo tté pakeke es as ie' kīkarka tajë ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttëwā e' wa Cristo kīkarkeka. ²¹ Ye' a ta, ye' serkeia, e' dör Cristo kīkökka. Erë ye' blënewā, e' ta ye' e' alë. ²² Ye' serkeia ká i' a, eta es ye' kanëblömiia Cristo a ta e' wā kī dörattsā buaë. Ye' wák kē wā ijcher tō wëne dör ibua'ie. ²³ Darërë ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibua'ie ichökle. ²⁴ Erë a' a buaë idir tō ye' serkeia a' kimoie. ²⁵ Ye' wā ijcher buaë tō e' dör moki, e' kueki ye' wā ijcher tō ye' serkeia ká i' a a' kimoie as a' kī ttsë'r buaë tté mik se' erblöke e' a. ²⁶ Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tō Cristo Jesús kīköka tajë mik a' tō isuë tō ie' wā ye' dene a' ska' eta.

Sene wës Cristo kī ikiane es

²⁷ Ibu'ie dör tō a' senū yësyësë wës Cristo tté buaë tō ichë es. Ye' de a' ska' ö ye' kē dë' a' ska', erë ye' kī ikiane tō a' ser es as ye' tō a' tté ttsö tō a' er méwā ñita ñikkëë. Ñies as ye' tō ittö tō a' e' tkéwā darërëë ñita Jesús tté buaë mik se' erblöke e' tsatkök. ²⁸⁻²⁹ Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tō kawö mé se' a erblök Cristo mik ñies weinuk idalërmik. E' kueki kē a' suanuk se' bolökpa

yöki. Ie'pa tö se' we'ikeke, e' dalë'ttsésö er bua' wa, e' ta e' tö ikkacheke ie'pa a tö ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta, erë se' tsatkërdaë. E' kos dör Skëköl kanë. ³⁰ I'ñe ta a' weirke wes a' tö isü' tö ye' weine mik a' ta ye' bak eta es. Nies i'ñe ta a' tö ittse tö ye' tso'ia weinuk.

2

Se'ké e' wöökwa diöshet wes Cristo e' wöawa es

¹ Cristo tö a' er kuweke. Ie' éna a' dalër tajë e' tö a' er pableke. A' batsulewa ñi mik Skëköl Wiköl wa. Nies a' ñi saü er bua' wa, er siarë wa. ² E' kuëki ye' tö a' a ikië tajë tö a' er múwa ñita ñikkëë. A' ñi dalëritsö ñikkëë. A' erbikö ñikkëë Skëköl a. A' senü buaë ñita ñikkëë, e' wa a' tö ye' ttsë'ü buaë. ³ Kë ì war wötkoie ñita. Kë ì war e' ttsoka ñi kï. E' skéie a' e' wööwa bërë. Ibikeitsö tö s'malepa dör buaë a' tsata. ⁴ Kë a' e' tkiuk a' wákpa íyi ë kï. A' ké s'malepa kï tkinuk ikimë wa isue wa.

⁵ Se' erbikö wes Cristo Jesús erbikö es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skëköl je', erë ie' kë tkine e' kï tö iwák dör Skëköl.

⁷ E' kos méatitö iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wes kanë méso es. Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, eta ì kos kiane Skëköl kï e' iütë'itö seraa

dö ie' e' me'ttsa ttëwa wötëulewa krus mik wes pë' sulusi es.

Ekkë ie' e' wöa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kuëki Skëköl tö ie' tkéka íyi ulitane tsata.

Ñies ikië mékaitö Këköl íyi ulitane tsata.

Ie' tö iwé es as ì kos tso' ká jaì a, ena ká i' a ena ká diöshet e'pa kos e' tulöwa kuchë kï Jesús wörki idalöioie,

ñies as sulitane tö ichöka tö Jesucristo dör Skëköl, Skëköl dör S'yë e' kikoka tajë.

Sene yösyësë pë' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, Cristo tö Skëköl ttë iüté buaë, e' kuëki ye' tö a' a ichë tö a' tsatkëne e' wà ü suane wa painë wa. Mik ye' bak a' ska' eta kekraë a' tö Skëköl ttë iüté buaë, erë i'ñe ta ye' kë ku' a' ta, eta ikí iütö bua'iewa. ¹³ Skëköl wák tö a' erkiöwé ì kiane ie' kï wë ese woie. Nies ie' tö idiché mé a' a iwakanéwoie. E' kuëki a' tö iwakanewëmi buaë.

¹⁴ Ì kos weke a' tö, e' ü bërë, kë dör kabene wa, kë dör ukyëne wa. ¹⁵ Iú es as kë ì sulu tté kur a' kï. Es a' sermi pë' sulusipa shua yösyësë kë kï ì nuí ta' wes Skëköl ala'r es. Ie'pa shua a' dör wes bëkwö wöñar ká ttsettse a es. ¹⁶ Jesús tö sene michoë mē se' a, e' tté wà pakö ie'pa a. A' tö iwakanewé es, e' ta ye' ttsë'rdaë buaë mik Cristo dene eta. Es ye' tö isueraë tö ye' kanëblé darërë e' kë weine é. ¹⁷ A' erblöke

Jesús mik, a' tō Skëköl ttë iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' ttë kueki. E' dör wes iyiwak jchè sacerdote tō mè Skëköl a es. Isalema ie'pa tō ye' ttëwami Jesús ttë kueki. E' wà tka ye' ta, e' ta ye' dōraë wes vino tekettsa iyiwak jchëne mè Skëköl a e' ki es. Ie'pa tō ye' ttëwami, erë ye' ttsë'r buaë a' ta ñita. ¹⁸ Es ñies a' ttsë'nú buaë ye' ta ñita.

Timoteo

¹⁹ Skëkëpa Jesús ttō wa ye' mú tō Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tō a' a ye' biyō meraë buaë, e' tō a' ttsë'weraë buaë. Ñies ie' wà a' biyō dōraë ye' a as ye' ttsë'r buaë. ²⁰ Kë yi skà ku' ye' ta tkirke a' ki moki wes ie' es. ²¹ Imalepa tkirke i kiane ie'pa wákpa ki, ese ë ki, kë tkirta' i kiane Jesucristo ki ese ki. ²² Erë a' wà ijchër tō Timoteo tō ikkayë'bak tō ie' dör Jesús kanè méso buaë. Ie' kanëblëule buaë ye' ta Jesús tté buaë pakök wes ye' wák alà es. ²³ E' kueki mik ye' wà ijchertke tō wes ye' dōmi íe, etā ye' mú tō Timoteo patkëmi a' ska'. ²⁴ Ñies ye' erblöke Skëkëpa mik tō ye' dōmine a' ska' kukuie.

Epafrodito

²⁵ Ñies ye' tō ibikeitsè tō ye' kawötā s'yami Epafrodito patkëkmine a' ska'. Ie' dör wes ye' ël es. Ie' kanëblöke buaë ye' ta. Ie' tō Jesús tté tsatkeke buaë ye' ta. A' tō ie' patkë'bitu ye' kimuk a' skéie.

²⁶ Ie' ki a' kiane suë kröröë. Mik ie' wà ijchënewa tō a' tō ibiyō ttsë' tō ie' duöke,

etā e' tō ie' eriauwéka tajë. ²⁷ Moki ie' kirinebak. Tsir etā ie' blënewa, erë Skëköl tō isuë er siarë wa, e' kueki ie' buanene. Es Skëköl tō ye' suë er siarë wa ñies. Epafrodito duöpawa, e'ma ye' ki eriane tajë. ²⁸ E' kueki sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsë'rne buaë isaükne, ñies as ye' kë ki eriaría. ²⁹⁻³⁰ A' tō ie' kiōwa ttsë'ne bua' wa wes Jesús mik erblökwapka ñi kiōwa es. Tsir etā ie' blënewa Cristo kanè wë kueki. Wes a' kë a ye' kimer, e' kueki ie' tō ye' kimé a' skéie. Eë iekkë ta ie' blënewa. E' kueki se' esepa dalöiö.

3

Cristo dör buaë ichökle i ulitane tsata

¹ A yamipa, e' kúie ta ye' tō ichè a' a tō a' ttsë'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. I kitbak ye' tō yëkuö ki a' a, e' skà shtekeneyö a' a i' ta. Ye' kë shtrine iskà chökne a' a. E' dör buaë a' a a tsatkoie wëpa éna a' kitö'wak esepa yöki. ² A' e' kkö'nú pë' sulusipa datse wes chichi sulusipa es esepa yöki. Ie'pa e' wamblörak suluë. Ie'pa icheke tō wëpa tottola kkuölit tëule tsir wes Moisés tō ikitat es, esepa ë dör Skëköl ala'r chökne. Ie'pa éna a' er sulu'wakwa ttë ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú esepa yöki. ³ E' kë dör wes ie'pa tō ichè es. Se' tō Skëköl dalöieke iWiköl batamik, esepa je' dör Skëköl ala'r chökne. Kë se' erblöku' se' wákpa mik e' tsatkoie. E' skéie se' erblöke i o' Cristo Jesús tō e' mik, e' wa se' e'

tsökeka tajë. ⁴ Yile e' ttsöka tö itsatkërmî iwák batamik, e' ta ye' e' ttsökami tajë e' tsata. ⁵ Mik ye' kî kâ deka pàköl (8) eta ye' tottola kkuölit tene tsir wes Moisés tö ime'at es. Ye' dör Israel aleripa e' eköl. Ye' dör Benjamín ditséwö. Ye' dör hebreo ditséwö chökle. Ye' bak fariseowakie e' kuëki Moisés ttë kitule dalöiëno e' dalöiök ye' bak buaë wes fariseowakpa es. ⁶ E' kéwö ska' ta ye' bak ttë e' tsatkök darërë dö Skëképa Jesús icha esepa we'ikök siarë. Sene yësyësë kieke ttë ñe' tö se' a e' wà iutëule ye' wà seraa, kë kî ì sulu tté ta' yës. ⁷ Ye' bak ibikeitsök tö iyi ekkëpa kos e' dör buaë ye' a e' tsatkoie, erë ì ñe ta ye' éna iane tö e' kos kë dör ìie bua' ye' a. E' kuëki e' kos kë wà ta'ia ye' a Cristo dalërmik. ⁸ E' kîie ta, Cristo Jesús dör ye' Këköl, e' mik ye' bätse buaë, moki e' dör buaë ye' a iyi ulitane tsata. Ie' dalërmik iyi malè kos watétsayö, e' dör ushñaie ye' a as ye' ulà dö ie' ska' ⁹ ena ye' bätswa ie' mik da'äie. Es Skëköl tö ye' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wörki, e' kë dör Moisés ttë dalöiëno e' dalöiéyö buaë e' kuëki. E' skéie ie' tö ye' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ye' erblé Cristo mik e' kuëki. E' wà dör tö mik ye' erblé Cristo mik eta, e' kuëki Skëköl tö iché tö ye' dör pë' buaë yësyësë ie' a. Nies ie' tö ye' kimé senuk yësyësë ie' a. ¹⁰ Ye' kî e' batsak Cristo mik bua'iewa. Ie' kötwa pë' tö e' shkeo'kane Skëköl

tö ie' diché tajë wa, e' diché kiane ye' kî ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalërmik wes ie' weine ye' dalërmik es. Ye' e' chak ttëwä ie' dalërmik wes ie' kötëwä ye' dalërmik es. ¹¹ Ye' senak es as Skëköl tö ye' shke'ükane aishkuö ta.

Kam se' ser yësyësë wes Cristo es

¹² Ye' kë tö icheku' tö e' kos wëtkeyö. Ye' kë tö icheku' tö ye' dekatke ser yësyësë wes Cristo Jesús ser es. Erë ie' tö ye' klö'bak as ye' dö wes ie' es. E' kuëki ye' e' tkéwä darërëe as ye' dö wes ie' es. ¹³ A yamipa, ye' kë ibikeitsë tö iyi ekkë kos detke ye' ulà a. Ì o' ye' tö, ese kë bikeit-seku'ia'yö. E' skéie ì tso' Skëköl wä ye' a aishkuö ta, ese ë yuleke ye' tö darërëe. ¹⁴ Ye' e' tkéwä darërëe këkraë dö mik ye' demi kâ jai a eta as iské dö ye' ulà a. E' dör sene michoë Skëköl ta. E' tso' ie' wä bil yi klöule ie' wä Cristo Jesús batamik esepa a. ¹⁵ Se' ulitane erblö buaë Cristo mik, esepa kawöta ibikeitsök ñe' es. A' welepa tö ilè bikeit-seke kuä'ki eta Skëköl tö a' er ñi'werane. ¹⁶ Erë ibua'ie dör tö se' ulitane ké senuk yësyësë kos se' a ikkayëne eköl eköl ekkë.

Se' dör kâ jai wakpa

¹⁷ A yamipa, a' senu' wes ye' serke es. Nies wëpa serke wes sa' serke es esepa weblö ta a' senu' es. ¹⁸ Ye' tö a' a iyë' tajë tö pë' tso' e' chö tö ie'pa erblöke Jesús mik, erë ie'pa serke wes Cristo kötëwä

krus mik e' bolökpa es. E' skà chëneyö a' a' i' tã ië wa. ¹⁹ Ie'pa ekkëpa michoë ewëwa. Ì kiane ie'pa kî ese dör ie'pa kéköl. Warma ì tö ie'pa ké jaënuK taië, ese wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er me'rie ì tso' kã i' a' ese ë kî. ²⁰ Erë se' dör kã jaï wakpa. Skëkëpa Jesu-cristo dör S'tsatkôkwak tso' kã jaï a, e' datskene, e' paneke se' tö kröröë. ²¹ Ie' wã diché tso' taië e' aloka íyi ulitane kî. Idiché wa ie' tö se' chkà nürta'wã e' mane'werattsa as idö wës ie' wák chkà olo tã taië es.

4

¹ A yamipa, a' e' tköwa darërë Skëkëpa Jesús a' kekraë. Suluë ye' éna a' suakne, a' dalër taië ye' éna. A' tö ye' ttsë'wëke buaë. A' dör wës ye' kanëblöke Skëköl a' e' ské es.

Evodia ena Síntique

² A Evodia ena Síntique, a' bül dör Skëkëpa Jesús icha, e' kuëkî ye' kköchö a' a' tö a' erbikö ñikkëë. ³ Eköl tso' a' shua, e' dör ye' kîmukwak buaë, e' a' ye' ikië tö alakölpa e'pa kîmú er buanukne ñi kî. Ie'pa bak kanëblök buaë ye' tã Jesús tté buaë pakè wa. Ie'pa ena Clemente ena imalëpa bak kanëblök darërëë ye' tã, e'pa kië kôs tso'tke kitule sene michoë yëkkuö kî.

A' ttsë'nú buaë kekraë

⁴ A' ttsë'nú buaë kekraë a' dör Skëkëpa Jesús icha e' kuëkî. Ye' tö iskà chëne a' a' tö a' ttsë'nú buaë. ⁵ Sulitane saú

er bua' wa kekraë. Skëkëpa Jesús datskene bet.

⁶ Kë ì tö a' eriauk, e' skéie ì kiane a' kî, ese kôs mú Skëköl ulà a, ie' a' ikië wa ena kköchë wa. Nies wëstela chö ia. ⁷ A' tö iwé es, e' tã sene bërë meke ie' tö e' meraëitö a' a. E' dör taië iskië kë se' éna iwà ar ekkë. E' tö a' er ena a' erbikë kkö'neraë Cristo Jesús batamik.

⁸ A yamipa, ibataie tã ye' tö a' a' icheke tö ì kôs dör mokië, ì kôs dalöiertä', ì kôs dör yësyësë, ì kôs dör batse'r, ì kôs dör buaala, ì kôs kîkauleka buaë, íyi ese kôs kî a' er múwa kekraë. Ì kôs dör buaë ena ì kôs kîkarkata', ese bikeitsö kekraë.

⁹ Ì kôs wa ye' tö a' wöblao', tté kôs yë' ye' tö a' a, e' ttsë' a' tö. Wës ye' serke, e' su' a' tö. A' senú es, e' tã Skëköl dör sene bërë mukwak, e' tso' a' tã' kekraë.

Pablo tö ie'pa a' wëstela ché

¹⁰ Ye' ttsë'ne buaë tö bata ekkë tã a' er dene ye' ska'. Ì patké a' tö ye' a, e' wà de ye' ulà a, e' tö ye' ké wëstela chök Skëkëpa Jesús a. Ye' éna iane tö moki a' kë er chë'wa ye' ska', erë a' kë ulà dë' wës ipatkoie ye' a. ¹¹ Ye' kë ku' e' chök a' a' ilë kî kianeia ye' kî e' kuëkî. Ye' wöblanewatke ttsë'nuk buaë ì kôs tköke ye' tã e' a. ¹² Ye' wöblanewatke senuk mik ye' wã íyi tso' taië etã, ñies mik ye' kë wã íyi tã' yës etã. Ye' wöblanewatke ì kôs tköke ye' tã e' dalë'ttsök. Íyi tso' ye' wã ñë ö íyi kë tã' ye' wã ñë, erë ye' ttsë'rke buaë. Ì

tso' ye' wā tajë ö ì kě tã' ye' wā yēs, erë ye' ttsë'rke buaë. ¹³ Ýyi kōs dalë'ttsërmi ye' a buaë Cristo batamik, e' tō ye' a diché meke e' kueki. ¹⁴ Erë buaë idir tō a' tō ye' kímé ye' weirke tajë e' shuā.

¹⁵ A yamipa, a' wā ijcher buaë tō mik a' tō Jesús tté buaë e' tsá ttsë', e' kēwō ska' tã ye' e' yē'ttsa Macedonia tã a' erule serke Filipos e'pa ë tō ye' kímé inuköl wa. Kë imalepa skà wā ye' kímène wēs a' es. ¹⁶ E' kíie tã mik ye' bak Tesalónica, etã a' tō ýyi patkë' ye' a e' kímoe bötökichakkë. ¹⁷ Ye' kě ku' ì kakmeke a' tō ye' a e' ë bikeitsök. Ì buaë kí merke a' a ká jai a ì kakmé a' tō ye' a e' skéie, ese bikeitsök ye' tso' bua'ie. ¹⁸ A' wā ijchenú tō ì kōs patkë' a' tō ye' a, e' dë' ye' ulà a, e' kueki tajë ye' wā itso'. E' kíie tã ì ipatkë' a' tō Epafrodito ulà a, e' kōs tã ye' wā itso' tajë shute. Ì wé a' tō e' wër buaë Skëköl wa wēs ýyi meule ie' a ala'r buaë masmas es. Ese kiar ie' kí. ¹⁹ E' kueki ye' Këköl tō ì kōs kiane a' kí sēnoie ie' a ese meraë a' a ì tso' ie' wā buaë tajë shuteë e' wa Cristo Jesús batamik. ²⁰ ¡skëköl dör S'yé, e' kíkōkasö tajë kekraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

²¹ Jesucristo icha batse'r e'pa kōs shkë'ú ye' a. Ñies s'yamipa tso' ye' tã, e'pa tō a' shkë'wémi. ²² Ñies s'batse'rpa serke íe, e'pa kōs tō a' shkë'wémi. Sa' shuā

wépa kanëblöke Roma wökir kibi a, e'pa tō a' shkë'wémi bua'iewa.

²³ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chō a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewā Roma s'wōto wé a. Wes i bak ie' ta e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' kī. Pablo wák kē wā Jesús tté buaë pakane Colosas. Wēm eköl kiè Epaфра, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuöki ie' dë'rō Pablo weblök s'wōto wé a ta ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shūa kabene tso' tajë.

Epaфра tö ie' a ipaké tö pë wele tso' s'wōbla'uk Jesús tté wa erë kē dör yësyësë. Pë' ñe'pa tö s'wōbla'weke tö Skëköl kē wā iyi kos yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör këkëpa tajë ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawōta tkinuk bua'ie i kī Israel aleripa tkirke ese kī, es ie'pa tö s'wōbla'weke.

E' kuëki Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkëpa ta Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichè tö Jesús ë a se' tsatkërmi. E' kuëki Skëköl tö ie' tkë'ka sulitane ena iyi ulitane tsata. Ñies ie' ichè tö i kkacheke pë' esepa tö e' kē dör lie bua' ena e' kē a se' tsatkënik. E' kīie ta ie' tö ikkaché tö wes se' kawōta senuk Skëköl wörki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekōlpa tsá, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' ta

ie. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewā darërë Cristo mik. Skëköl dör S'yé as e' er buaë chō ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

³ Kekraë mik sa' tö ikieke Skëköl a a' kī, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkëpa Jesucristo Yé e' a a' dalërmik. ⁴ Sa' tö a' tté ttsé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik. Ñies sa' tö ittse tö a' tö s'batse'r malepa kos dalëritseke buaë. E' kuëki sa' tso' wëstela chök ie' a a' dalërmik. ⁵ Mik Jesús tté buaë mokië e' dë' a' ska' kuaë, etä a' tö ittse' tö Skëköl wā i buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk ká jai a. E' wā paneke a' tö kröröë, e' kuëki a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë kekraë. ⁶ Tté buaë e' pakarke tajë ká wa'ñe, e' klö'weke pë' tö tajë. E' tö ie'pa er mane'weke as iser buaë yësyësë. Es ñies ibak a' ta kuaë mik a' tö ittse' ta iklö'omi moki tö Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik. Kuaë dö i'ñe ta tté e' wakanorkear buaë a' shūa. ⁷ Tté e' paka' Epaфras tö a' a, ie' dalër tajë se' éna. Ie' dör Cristo kanè méso wes sa' es. Ie' dör Cristo kanè méso yësyësë a' kimoie. ⁸ Ie' wā a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke tajë Skëköl Wiköl wa.

⁹ E' kuëki mik sa' tö a' tté ttsé' kuaë, etä sa' utmi S'yé ta a' kī. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkë ta. Sa' tö ikiear Skëköl a tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as i kiane

ie' k_i t_o a' iwè e' wà ar buaë a' éna. ¹⁰ E' ane buaë a' éna, e' t_a a' serdaë buaë yësyësë wës wépa dör Skëkëpa Jesús icha, esepa ké senuk es. A' serke es, e' t_a i k_os wëke a' t_o, e' wër buaë ie' wa. Ì buaë k_os wëraë a' t_o tajë wës kal wör tajë buaë es. Ñies wës Skëköl dör, e' wà k_i ar michoë a' éna buaë. ¹¹⁻¹² Sa' t_o ikieke S'yé a' t_o ie' t_o a' er diché iö, ie' olo tajë, ie' diché tajë, e' wa. Es idir, e' t_a a' weirke k_os e' dalë'ttsërm_i a' a' er bua' wa. Ñies i k_os wé S'yé t_o a' a, e' k_i wëstela cheraë a' t_o ie' a' ttsë'ne bua' wa. Ì tso' ie' wä mè se' dör ie' icha batse'rpa e'pa a' ilo bur tajë e' a, e' yök a' yuétkeitö as idö a' ulà a' ñies. ¹³ Ie' t_o se' yéttsa' i sulu k_os dör wës stui es, ese ulà a' ta se' tsémüitö wépa blúie ilà dalër iéna e' tso' esepa k_iie. ¹⁴ E' batamik se' tsatkéitö ena se' nuì olo'yéitö se' k_i.

Skëköl er buanene se' k_i Cristo batamik

¹⁵ Skëköl kë wërta'wä, erë Cristo wa ie' e' kkayë' s'ditsö a. Kam íyi ulitane yör, e' yök_i Cristo tso'tke. Ie' dör íyi ulitane k_os e' tsata. ¹⁶ Ì k_os tso' ká jai a' ena ká i' a, e' yö' Skëköl t_o Cristo t_a ñita. Ì wërta'wä, ñies i kë wërta'wä íyi wökirie ena íyi këkölíe ena íyi wákíe wä diché t_a' ese k_os yö' ie' t_o Cristo t_a ena Cristo k_ikoka. ¹⁷ Kam íyi ulitane yör, e' yök_i Cristo tso'tke. Íyi ulitane yöne ie' t_a ñita t_a i' ñe t_a e' k_os kicha a'tser ie' wä. ¹⁸ Ñies se' dör ie' icha, e'pa wökir ie' dör. Se' dör

wës Cristo wák chká es, etä ie' dör wës s'wökir es. Ie' kötëwä, e' shkënekane se' tsáie as ie' dö íyi ulitane tsata. E' kuek_i ie' dör se' sene michoë, e' wì kicha bua'ie. ¹⁹ Wës Skëköl dör, e' k_os wënëwä Cristo k_i, es Skëköl t_o ibikeitsbak. ²⁰ Ñies ie' t_o ibikeitsbak t_o íyi ulitane tso' ká jai a' ena ká i' a' ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulà a' Cristo batamik. Es ie' t_o se' er bua'wëne ie' wák k_i Cristo kötëwä krus mik, ipé tène tajë se' nuì skéie e' wa.

²¹ Kenet se' bak i sulu wamblök ena i sulu bikeitsök, e' kuek_i se' bak Skëköl bolökpa siulettsä bánet ie' yök_i. ²² Erë ie' t_o se' er bua'ne ie' k_i Cristo kötëwä se' nuì skéie e' wa as se' döwä ie' wörk_i batse'r, kë k_i i sulu t_a, kë k_i i nuì t_a'. ²³ Erë se' kawöta e' tkökwa' darërëe kekraë se' erblö Cristo mik e' a. Ttè buaë ttsë' a' t_o wä paneke a' t_o e' kë olo'yar, e' t_a iwà döraë a' ulà a. Ttè buaë e' pakane sulitane a' ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

²⁴ Erë ye' weirke a' dalërmik, erë ye' ttsë'rke buaë. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wës ie' chká es, e' kuek_i ie'pa weirke e' dör wës ie' wák tso'ia' weinuk es. E' kuek_i ye' weirke k_os a' dalërmik, e' dalë'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo t_a. E' t_o ye' ttsë'wëke buaë. ²⁵ Skëköl t_o kanè mé ye' a' Skëkëpa Jesús icha e'pa kanéuk. Ie' t_o ye' patké ie' tté buaë k_os e' pakök a' a. ²⁶ Se' bak ká iaiaë, e'pa yök_i tté

buaë e' bak blëulewā, erë j'ñe tā ikkayēne ie' icha batse'rpa a. ²⁷ Ie' tō ibikeitsbak tō ttē e' kkacheraë ie'pa a. Ttē e' dōr buaë shuteë, e' wa ie' er buaë chōmi pē' kōs kē dōr judiowak esepa a. Ttē buaë blëulewā, e' dōr tō Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dōrañak Skëkōl olo tā' tajē, e' ska'. E' wā paneke se' tō krōrōë.

²⁸ E' kueki sa' tō Cristo ttē pakeke sulitane a. E' wa sa' tō sulitane patteke wōbla'weke kabikeitsē buaë yēsēsē wa as sa' tō ie'pa kōs mù Skëkōl ulā a yōuletke buaë batsulewā Cristo tā ñita. ²⁹ E' kueki ye' e' tkéwā darērēë kaneblök diché tajē meke Cristo tō ye' a, e' kōs wa.

2

¹ Ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō ye' tso' kaneblök darērēë a' dalërmik kē shtrirtā'wā. Ñies ye' tso' kaneblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kē wā ye' sūle, e'pa kōs dalërmik.

² Ye' kaneblōke darērēë ie'pa dalërmik as ie'pa er diché kī iër buaë, ñies as ie'pa kī ñi dalëritsō tajē wēs s'yamipa ekka ñi dalëritsō es. E' dōr es, e' tā ttē buaë blëulewā Skëkōl wā kuaë, e' wā kōs ardaë ie'pa éna buaë. Ttē buaë e' dōr Cristo wák. ³ Skëkōl erbikō kōs, ena Skëkōl wā iyi jcher kōs, e' tso' Cristo a blëule wēs iyi bua'buatue darērē blēsō es. ⁴ Ye' tō a' a' ichē es as kē yi tō a' kitō'ù ttē ttsēr buaë, erē kē dōr ttē mokī, ese wa. ⁵ Ye' wák kē ku' a' tā, erē e' dōr wēs ye' wák tso' a' tā es. Ye'

wā ijcher tō a' e' tkéwā darērē ñikkēë a' erblō Cristo mik e' a wēs wák ekōl ē es. E' tō ye' ttsē'weke buaë.

Senepa'ali Cristo a

⁶ A' tō Jesucristo klō'wétke e' kékōlie, e' kueki a' senú wēs ie' kī ikiane es. ⁷ A' e' tkówā darērēë ie' mik wēs kal wī kicha klōrwā es. A' talanú ie' mik wēs kal talar iwí mik es. A' kī erblō ie' mik kekraë wēs a' wōblaone es. Wēstela mú kekraë ie' a.

⁸ A' tso' erkī as kē yi tō a' kitō'ù ttē kē wā tā' ese wa. Ttē e' ttsēr buaë erē iwā kē dōr mokī, ese dōr s'ditsō ttē ē. Ttē ese kōs pakane'bitū ká iaiaë, e' dōr ttē ēse tso' ká i' kī ese kē idōr Cristo ttē. ⁹ Cristo dōr s'ditsō erē wēs Skëkōl dōr, e' kōs wēnewā ie' kī. ¹⁰ A' batsulewā ie' mik, e' kueki kē i' skā kianeia a' kī Skëkōl wōrkī. İyi wōkir wā diché tā' kē wērtā'wā ese kōs tsatā ie' dōr. E' kueki kē a' e' kitō'uk ttē kuā'kī wa.

¹¹ A' batsulewā Cristo mik, e' tō a' wák dēr suluë yéttsa. Es ie' tō a' wakyué a' er a iwā kkachoie tō a' dōr ie' icha. E' dōr wēs sa' judiowak wōblar iwēpa tottola kkuölitla ttök tsir es iwā kkachoie tō ie'pa dōr Skëkōl icha. ¹² A' tō iklö'wé mokī tō Cristo shkeo'kane Skëkōl tō idiché tajē wa. E' kueki mik a' wōsune, etā e' dōr wēs a' wōtēnewā ena a' shkenekane Cristo tā es. ¹³ Kenet tā a' dōr i' sulu wamblōkwakpa, e' kēwō ska' tā a' kē dōr Skëkōl icha, e' kueki a' dōr wēs s'duulewā es ie' a. Erē ie' tō a' shkeo'kane,

sene mokij méitö a' a Cristo ta ñita. Sene sulu e' nuj kos olo'yéitö a' ki. ¹⁴ Ie' ttè dalöiëno, e' dalöseö'wa se' tö, e' nuj kos e' ki se' kkatëne. E' dör wes se' nuj kos tso' kitule yëkkuö ki es. Erë ie' tö e' nuj kos patuéttsa Cristo kötëwä e' batamik. E' dör wes ie' tö se' nuj yëkkuö wötë'wä krus mik Cristo ta ñita es. ¹⁵ Cristo batamik ie' tö iyi wökir ena iyi wák wä diché ta' kè wërta'wä esepa diché yë'lur. Ie' e' ali'ka ie'pa ki ta ijaëö'itö wes s'klöulewä ñippë shua jaëwë sulitane wörki yi e' aléka iki e' tö es.

Ì tso' ká jai a ese ki a' er múwa

¹⁶ E' kueki kè yi kar a' kkatök chkè ki di'yè ki. Nies kawö tkö'weke judiowak tö duas bit ena si' pa'alij bit ena eno diwö bit ekkè, ese kè tkö'wë a' tö e' kè ki yi kar a' kkatök. ¹⁷ E' kos me'atbak Skëköl tö ie'pa a iwà kkachoie tö i wëraë Cristo tö mik ide etä. Erë Cristo dë'bak. Es ttè e' kos wä tka. E' kueki ttè dalöiëno këchke ese kè dalöiaria. ¹⁸ Wëpa e' ö tö ie'pa dör pë' buaë ser bërë, esepa tö Skëköl biyöchökwakpa dalöieke. Nies ie'pa e' chö tö Skëköl tö iyi kkacheke ie'pa a kabsueie. E' wa ie'pa e' tso'keka tajë. Erë ie'pa ttè kè wä ta', e' dör iwákpa kabikeitsö ë. Kè a' e' muktsa e' kitö'uk ie'pa esepa ttè wa. ¹⁹ Ie'pa esepa kè ku'ia e' batsökwa Cristo dör s'wökir e' mik. Cristo dör wes s'wökir e', etä se' dör wes ie' chkà es.

Se' wöbla ta', se' kukuöña ta' ena s'yese skà tso' tajë kua'ki kua'ki, e' kos iëulewä buaë ñikkëë ta' ikaneblöke buaë ñita. Erë iwökir kè ta' etä s'chkà kos e' kè dör iie bua'. Es se' dör Cristo ta' nies. Se' batsulewä Cristo ta', e' ta' se' kos ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wes s'chkà etkè es. E' dör es, e' ta' se' er diché ki iërdaë buaë wes Skëköl ki ikiane es.

²⁰ A' duulewäbak Cristo ta' ñita ttè ëse tso' ká i' a ese kos yöki. A' kè ku'ia idikia. ¿Wes a' tö iutekeia? Ttè ese dör i' es: ²¹ Chkè se' kè kar; chkè wí kè katar, kè ñar; chkè diö kè kar. ²² Ì kos dör ñá cheke ttè ese tö, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yé one, etä kè itä'ia. Ttè ese kos e' dör ttè dalöiëno me' s'ditsö tö ese ë. ²³ Kuaë ta' ittësö tö ttè ese dör moki, wä ta'. Wëpa tso' ttè ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tö Skëköl dalöieke buaë mokië. Ie'pa e' ö tajë, suësö tö wësua moki idir. Ie'pa wák e' we'iköke tajë. E' kueki iwër tö ttè ese dör buaë, erë kè idör es. Ttè ese kè a' i wamblak s'wák dër suluë éna ese wöklönuk yës.

3

¹ Se' shkeulekane Cristo ta' ñita, e' kueki i' kos tso' ká jai a, e' ki se' er múwa. Eë Cristo tkër Skëköl ulà bua'kka dalöiërta' tajë. ²⁻⁴ Se' duulewä Cristo ta' ñita. Se' sene mokië e' tso' blëule Skëköl wä Cristo ta' ñita, e' kueki kam ikkayërwa da'äie. Cristo dör sene moki se' a. Mik ie' dene ká i' a, etä ikkayërdaë sulitane a. Se' kkayërdaë ie' ta' ñita olo

ta' tajë. E' kueki se' er múwa kekraë ì tso' ká jaì a ese ki. Kë se' er mukwa, ì tso' ká i' a, ese ki.

Wépa dör Cristo icha, esepa serke wes ie' ki ikiane es

⁵ E' kueki, ì sulu tso' ká ì a tò se' erkiöweke, ese kos olo'yö a' tò. Trë kos, sene sulusi kos, s'er me'rie trë ki, s'erbikö sulusi kos, ese olo'yö a' tò. Nies iyi kkechè tajë, e' olo'yö a' tò (e' dör wes iyi diököl dalöie skökölie es). ⁶ İyi ekkë kos kueki, wépa kë tò Skököl ttë iüteta', esepa ki Skököl kësik ardaë. ⁷ A' bak senuk ì sulu kos ese diché dikia. ⁸ Erë i'ñe ta' a' kawöta ì sulu skà tso' kos e' olo'yök. Ulune, kësik, ñi wamblö sulu, ese kos olo'yö a' tò. Kë a' ñi chökia suluë. Kë a' tò ttë sulusi chökia. ⁹ A' wák dër suluë ena wes e' ser, e' olo'ya' a' tò, e' kueki kë a' kachök ñita. ¹⁰ A' wák dër suluë, e' maneonebak sene pa'alì wa. Skököl tò a' er yuëne pa'alì. Ie' tò a' er mane'wë michoë kekraë as a' er dö wes ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dö ie' sini'pa chökìe. ¹¹ Se' dör Cristo icha, e' shua s'tso' dör judiowak ena s'tso' kë dör judiowak. Se' shua s'tso' datse ká bänet, nies s'tso' kë yöule tajë esepa. Se' shua s'tso' klöulewa kanè mésoie ese ena s'tso' kë dör es. E' kos kë dë' wes se' a. Cristo batamik se' kos dör ñikkëë. Ie' dör iyi ulitane tsata, nies ie' tso' se' kos er a.

¹² Skököl tò a' shukitbak iwák a. A' batseq'itö ena a'

dalër tajë ie' éna. E' kueki a' ñi saü er siarë wa, er bua' wa. A' e' öwa diöshet ñi yöki. A' senu bërë. İyi kos panú a' tò enaë. ¹³ A' ñi dalë'ttsö er bua' wa. Yile tò ì sulu wamblé a' ta, eta e' nuì olo'yö a' tò iki. A' nuì olo'yö a' tò ñi ki wes Skökëpa tò a' nuì olo'yé es. ¹⁴ İyi ulitane ekkë tsata, a' ñi dalëritsö kekraë, e' dör iwì bua'ie. A' ñi dalëritsöke es, e' ta a' serdaë buaë ñita wes wák eköl ë es. ¹⁵ Mokì Skököl tò a' klö'bak senuk bërë ñita wes wák eköl ë es. E' kueki a' e' mú as Cristo tò a' wëttsü senuk bërë ñita kekraë. Nies wëstela chö a' tò ie' a kekraë.

¹⁶ Cristo ttë blö a' tò a' er a kekraë. A' ñi wöbla'ú iwa, a' ñi pattö iwa erbikë buaë kos meke Skököl tò a' a, ese wa. Wëstela chö a' tò kekraë Skököl a' a' er a Salmo wa ena Skököl ttsé wa ena ttsé meke Wiköl Batse'r tò se' a ese wa. ¹⁷ Ì kos weke a' tò, nies ì kos cheke a' tò, e' kos ú ena ichö Skökëpa Jesús ttö wa. Kekraë wëstela chö a' tò Skököl dör S'yë e' a Cristo batamik.

Wes se' ké senuk ñita

¹⁸ A' alakölpä wëm ta', a' wëm ttö dalöiö wes Skökëpa mik erblökwakpa kawöta iuk es. ¹⁹ A' wépa, a' alaköl dalëritsö, kë kësik blök iki.

²⁰ A' ala'r, a' yé ena a' mì, e'pa ttö dalöiö, e' wër buaë Skökëpa wa e' kueki. ²¹ A' iyëpa, kë a' tò a' ala'r uluwarğa ë ichökle as ie'pa kë eriar tajë shüte.

²² A' klöulewa kanè mésoie, a' wökirpa ttö dalöiö kekraë.

A' kaneblö buaë ie'pa a kekraë, kë dör tö mik ie'pa tö a' suëke e' ë ta ie'pa wökatoie. E' skéie a' kaneblö ie'pa a er moki wa, Skëkëpa dalöieke a' tö e' kueki. ²³⁻²⁴ Ñermata a' dör Cristo kanè mésopa, ie' dör a' wökir moki. A' kaneblöke buaë ká i' a a' wökirpa a, e' ta e' ské meraë Cristo tö a' a aishkuö ta. E' kueki i' kôs weke a' tö e' ú kaneë wes a' tso' iuk Skëkëpa wák a es, kë dör wes s'ditsö a iwë es. ²⁵ Erë Skëköl a sulitane dör ñies ëme, e' kueki wépa tö i' sulu wambleke, ese nuí ki ie' tö ie'pa we'ikeraë aishkuö ta.

4

¹ A' wépa wa kanè mésopa tso', esepa tö ie'pa saú er bua' wa yësyësë. A' éna ianú tö a' wa wökir tso' ñies, e' dör Skëkëpa tso' ká jaí a e'.

Se' e' chö ttök Skëköl ta

² A' e' chö ttök Skëköl ta kekraë, kë ilo'yar. Mik a' ttöke ie' ta, eta e' ë wà bikeitsö, ñies wëstela chö ie' a. ³ Ye' tso' wötëule ië s'wöto wé a Cristo tté buaë blëulewa kuaë, e' pakè kueki. E' kueki ikiö Skëköl a tö ie' tö sa' kimú Cristo tté kí pakök buaë ká wa'ñe as kë i' tö sa' wöklö'ù. ⁴ Ikiö Skëköl a tö ye' mú ipakè buaë yësyësë wes ye' kawöta ipakök es as sulitane éna iwà ar buaë.

⁵ Mik a' tso' pè' kë dör Jesús mik erblökwakpa, esepa ta, eta a' senú buaë wes Skëköl ala'r ké senuk es. Kë a' kawö chök ë. Kawö yöttsa kapakök ie'pa ta. Cristo tté buaë pakö ie'pa

a. ⁶ A' ké ttök ie'pa ta tté bua' buaë wa as ie'pa tö a' ttö ttsö er bua' wa. A' tso' erki i' kôs chakeke ie'pa tö a' a eköl eköl, e' iutök yësyësë.

Pablo e' chéat

⁷ Tíquico tö ye' biyö cheraë a' a. Ie' dör s'yami dalër tajë sa' éna ese. Ie' dör ye' kimukwak yësyësë ese. Ie' dör Skëkëpa Jesucristo kanè méso ye' ta. ⁸ E' kueki ye' tso' ie' patkök a' ska' as ie' tö a' a ichö tö is sa' tso', ñies as a' er kuütö. ⁹ Ie' ta Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalër sa' éna, ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Ie' datse a' ká a. Ie'pa bül tö a' a icheraë tö is sa' kawö tköke.

¹⁰ Aristarco tso' wötëule ye' ta s'wöto wé a, e' tö a' shke'wémi. Ñies Marcos dör Bernabé duö', e' tö a' shke'wémi. A' a iyënetke tö ie' de a' pakök, eta ikiöwa buaë. ¹¹ Jesús kiè ñies Justo, e' tö a' shke'wémi. Wépa tso' ye' ta i' blúie Skëköl tso' e' kanè a e'pa shua ie'pa mañal ë dör judiowak. Ye' er pablérakitö tajë. ¹² Epafras dör a' wakpa eköl, e' tö a' shke'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Kekraë ie' kköchöke Skëköl a a' dalërmik tö a' mú e' tkéwa darërëe Cristo tté a kë ibikeitsè bötböt ena e' meulettsa da' aie i' kiane Skëköl ki ese woie. ¹³ Ye' wák tö ie' cheke moki tö ie' kaneblöke darërëe a' dalërmik, ñies Jesús mik erblökwakpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik. ¹⁴ Lucas tö a' shke'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër tajë

se' éna. Ñies Demas tö a' shke'wémi.

¹⁵S'yamipa serke Laodicea, e'pa shke'ú sa' a. Ñies Ninfra ena Skëképa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shke'ú sa' a. ¹⁶Yëkkuö i' aritsé one a' tö sulitane kukua, e' ukuöki ta ipatkömi a' tö Skëképa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a as ie'pa tö iaritsö ñies. Ñies yëkkuö patkë' ye' tö Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' eta. ¹⁷Ichö Arquipo a tö Skëképa Jesucristo kanè mène ie' a wë, e' wà ú ie' tö seraa buaë.

¹⁸Ñies ye' dör Pablo, e' tö shkene i' shté ye' wák ulà wa. Kë a' éna ichökwa tö ye' tso' wötëule s'wöto wé a. As Skëköl er buaë chö a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Tesalonicenses

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kî et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shü ulat. E' kuëki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' skà dè'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etá Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etá tajë pè' uluneka ie' kî, e' kuëki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanëblökne Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kimuk, erë kë ie' dè'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pè' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kuëki Pablo tö Timoteo ë patkè'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' kî e' dör i' es: Et: Ie' tö wëstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' kî. Nies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri mène tö wës ie' bak senuk ie'pa shüa ena wës ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikit es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ié senuk këkraë Jesús a. Nies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune

eta, e' paké ie' tö ie'pa a. Nies ie' tö ikkachè tö wës se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yé e' mik, nies Skëkëpa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Këkraë sa' tö wëstela cheke Skëköl a a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etá këkraë sa' tö ikieke a' kî. ³ Sa' éna iane tö a' erblöke Jesús mik, e' kuëki a' tö ì kos buaë weke. S'yé dalër tajë a' éna, e' kuëki a' kanëblöke darërë ie' a. Skëkëpa Jesucristo datskene, e' paneke a' tö mokië, e' kuëki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kuëki këkraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etá sa' tö wëstela cheke ie' dör S'yé e' a a' dalërmik. ⁴ A yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wa ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie. ⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etá kë sa' wa ipakane tté ë wa. Nies Wiköl Batse'r diché e' kkayë' sa' tö a' a. A' tö isué tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wa ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyësé a' shüa iwà kkachöie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dè'bak senuk yësyësé wës sa' ser es, nies wës Skëkëpa Jesús ser es.

Mik a' tō Jesús tté buaë klōō'bak, etā e' kuēki pē' tō a' we'ik siarē, erē a' tō ttē e' klō'wekeiā ttsē'ne bua' wa Wikōl Batse'r batamik. ⁷ E' wa a' tō iwā kkaché Jesús mik erblōkwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a' tō wes s'kawōta senuk Skēkōl a'. ⁸ A' batamik Skēkēpa Jesús tté bunekā Macedonia ena Acaya. Kā wa'ñe, wé ye' mirwā, eē pē' kos wā ijcher tō a' erblōke Skēkōl mik. E' kuēki kē i ku'ia chē yi a' ttē e' kī. ⁹ Sulitane tō sa' a' icheke tō a' tō sa' ki'wā buaë. Ñies ie'pa tō icheke tō iyi diōkōl tso' dalōiē, ese kos watéttsa a' tō kanebloie Skēkōl chōkle ekōl ē e' a'. ¹⁰ Ñies ie'pa tō icheke sa' a' tō a' tso' Jesús datse kā jāi a', e' panuk er mokī wa. Ie' dōr Skēkōl Alā. Ie' kōtēwā, erē Skēkōl tō ie' shkeō'kane. Ie' tō se' tsatkée, se' weirdaē siarē aishkuō tā, e' yōki.

2

Ī o' Pablo tō Tesalónica

¹ A yamipa, a' wā ijcher buaë tō sa' sene' a' shuā, e' wā kē dōr ēme, e' tō a' kīmē buaë. ² A' wā ijcher tō kam sa' dō a' ska' e' yōki Filipos wakpa tō sa' yē' suluē, sa' we'ik siarē. Ñies a' kā a' pē' bak e'pa éna sa' wōklō'wak erē Skēkōl tō sa' kīme'. Ie' tō diché mé sa' a' Jesús tté buaë pakoie a' a'. ³ Sa' kē tō s'patteta' kache tté wa ö iyi sulusi dalērmik ö s'kitō'woie. ⁴ Sa' kē tō s'patteta' es. Skēkōl tō sa' er webleke, e' tō sa' shukit. Ie' tō kanē me'at sa'

ulā a' Jesús tté buaë pakōk. E' kuēki sa' ipakeke as sa' wēr buaë ie' wa, kē dōr s'ditsō wa. ⁵ A' wā ijcher tō sa' kē dē'rō a' ska' a' kīkōkka kache tté wa. Kē sa' wā a' pautule inukōl kiane sa' kī e' kuēki. Skēkōl wā ijcher tō sa' kē wā iwamblēne es. ⁶ Sa' kē dē'rō a' ska' as a' tō sa' kīkōka ö yi skā tō sa' kīkōka. ⁷ Sa' dōr Cristo ttekōlpa tsā, e' kuēki sa' wā kawō tā' as a' tō sa' saū buaë, erē e' kē kine sa' wā a' a'. Sa' tō a' suē wes alā mī tō ila'rla suē es. ⁸ Sa' éna a' dalēr tajē, e' kuēki sa' ttsē'ne buaë a' pattōk Skēkōl tté buaë wa. Kē dōr e' ē wa, ñies sa' e' mumittsa weinuk a' dalērmik. ⁹ A yamipa, a' éna iane tō mik Skēkōl tté buaë paka' sa' tō a' a', e' dalewa sa' kanēblē' darērē. Sa' kanēblē' ñiē nañeē as sa' kē tō a' ulā panū sa' tioie.

¹⁰ A' wā ijcher, ñies Skēkōl wā ijcher, tō sa' sene' batse'r yēsyesē kē kī i sulu tté tā' a' dōr Jesús mik erblōkwakpa e'pa shuā. ¹¹⁻¹² A' wā ijcher tō sa' tō a' paut, a' er pablē' ekōl ekōl wes iyē tō iwē iwák ala'r tā es. Ñies sa' tō a' a' iyē' kekraē tō a' senú yēsyesē wes Skēkōl kī ikiane es. E' tō se' klōō'bak as se' dō i blúie ie' tso' olo tā' tajē e' kīie.

¹³ Mik sa' tō Skēkōl tté paka' a' a', etā a' kē wā itsēne wes s'ditsō tté es. E' skēie a' tō itse' wes Skēkōl tté mokī es, tā es je' idir. E' kuēki kekraē sa' tso' wēstela chōk Skēkōl a' a' dalērmik. Ie' tté batamik, iwakanewekeitō a' dōr Jesús mik erblōkwakpa

e'pa er a. ¹⁴ A yamipa, a' wakpa ditséwöpa e'pa tö a' we'ik siarë. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa ta. Judiowak malepa tö ie'pa we'ik siarë ñies. ¹⁵ Judiowak tö iwakpa we'ik Jesús tté kueki, e' wakpa ë tö Jesús kötwa wes ká iaiäe ie'pa tö Skëköl ttekölpa kötulurbak es. Ñies ie'pa ë tö sa' trëo'yal. i'le'pa kë wër buaë Skëköl wa! i'le'pa kë wödör yi mik! ¹⁶ Mik sa' tö Skëköl tté pakeke pë' kë dör judiowak esepa a as ñies ie'pa tsatkër, eta judiowak ñie'pa tö sa' ma'wé wöklö'wé as kë sa' tö tté e' pakö, erë ie'pa kë ulà dë' iska'. Es i sulu nuí, e' kí kieke ie'pa tö e' kí taië. Bata ekkë ta Skëköl tö ie'pa kichatéttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A yamipa, sa' manétyal, sa' kë ku'ia a' ta ñita, erë sa' er me'rie a' kí. Sa' manétyal erë bet ta sa' éna shkakne suluë a' weblökne. ¹⁸ Sa' tö ima'wé, ye' wák tö ima'wé tseë erë Satanás tö sa' wöklö'wé. ¹⁹ Mik Skëképa Jesús dene, eta çyi tö sa' ttsë'wëmi buaë mokjë ie' wöä? i'E' dör a! I buaë paneke sa' tö Jesús wörki a' batamik. A dë' Skëköl ala'rie, e' tö sa' ttsë'wëraë buaë Jesús wörki. ²⁰ Yëne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tö sa' ttsë'wëke buaë.

3

*Timoteo patkémine
Tesalónica wakpa ska'*

¹ Bata ekkë ta, mik sa' kë a idalë'ttsëneia, eta sa'

tö ibikeits tö "sa' böl atë ië Atenas ² ta s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tö a' weblök." Ie' dör Skëköl kanë méso Cristo tté buaë pakök wes sa' es. Sa' tö ie' patkë'mi a' kimuk as a' dichéki iër Jesús tté a ena a' erblöia mokjë imik. ³ Sa' kë kí ikiane tö a' wele eriawë, a' weirke siarë Jesús tté kueki, e' tö. E' tköraë se' ta wake'. ⁴ Mik sa' bak a' ska', eta sa' tö a' a iyë' taië tö se' weirdaë pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a. A' wa ijcher buaë tö iwà tka es. ⁵ E' kueki mik ye' wák kë a idalë'ttsëneia, eta Timoteo patkë'miyö a' tté ttsök tö çis a' erblöke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarë dö' Satanás tö a' erkiowë ta a' èmine ta kos sa' tö a' patté e' weirdawa ë.

⁶ Erë Timoteo tso' a' ska', írö ie' dene. Ie' wa biyö buaë debitu sa' a. Ie' ichè tö a' erblökeia Cristo mik, ñies a' ñi dalëritsökeia buaë. Kekraë a' tö sa' bikeitseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluë wes sa' éna a' suakne es. ⁷ A yamipa, a' erblöke Jesús mik buaë, e' tö sa' er pableke taië sa' eriarke kos sa' weirke kos e' shüa. ⁸ Mik sa' ittse tö a' e' tkéwa darërë Skëképa mik, eta sa' er dekanë. ⁹ A' tö sa' ttsë'wé buaë ichökle Skëköl wöä. Kekraë sa' tö wëstela cheke ie' a taië a' kí, erë e' kë dör wë'. ¹⁰ Sa' tö ie' a ikieke taië ñië nañeë as kawö mütö sa' a a' suoie a' kí wöbla'woie as a' kí yör erblök Jesús mik.

Pablo tté Skëköl ta

¹¹ Skëköl dör S'yë e' ena Skëképa Jesús e'pa a sa' tö

ikieke tō sa' kīmú shkoie a' ska'. ¹² As Skēkēpa tō a' kō ñi kī dalēritsōk tajē shuṭe ñies sulitane dalēritsōk wes sa' tō a' dalēritseke es. ¹³ As ie' tō a' er diché kī iō as a' dō Skēkōl dōr S'yē e' wōrkī batse'r, kē kī i sulu tté ta', mik Skēkēpa Jesús datskene ie' icha batse'rpa ta eta. Es e' idir.

4

Senē wēr buaē Skēkōl wa ese

¹ A yamipa, sa' tō a' wōblaḡ' tō a' senú wes Skēkōl wa iwēr buaē es, e' iuṭeke buaē a' tō. I' ta sa' tō a' a' ikieke, sa' tō a' patteke Skēkēpa Jesús ttō wa, tō a' kī senú yēsýēsē kekraē.

² Ì uk a' ka' ye' tō Skēkēpa Jesús ttō wa, e' jcher buaē a' wā. ³ Skēkōl kī ikiane tō a' ser batse'r, e' wà kiane chē tō a' e' skōttsā trē kōs yōkī. ⁴ A' e' wōbla'ú e' kkō'nuk batse'r dalōiērtā'. ⁵ A' kē kàne senuk wes pē' kē e' batsōtā' Skēkōl mik es. Ie'pa trēr tajē wes iwákpa kī ikiane es. ⁶ A' dōr ñi yamipa Jesús ttē wa, e' kuekī kē a' kàne ñi tsiriuk a' alakōlpa wa. A' ñi wamblō es, e' ta a' ñi dalōseukewā. Sa' tō a' a' iyē'bak tō wēpa tō iwambleke es esepa we'ikeraē siarē Skēkēpa Jesús tō. ⁷ Skēkōl kē wā a' klōone e' ia'ukka senē sulusi wa. Ie' tō a' klōo' senuk batse'r ie' a. ⁸ E' kuekī yi tō ttē i' watéttsa, ese kē wā s'ditsō ttē watēnettsa, ie' tō Skēkōl tō Wikōl Batse'r mé se' a, e' ttē watéttsa.

⁹ Skēkōl wák tō a' wōbla'wé ñi dalēritsōk, e' kuekī kē ì shteku'ia sa' tō ttē e' kī.

¹⁰ A yamipa, e' yēne tō Jesús mik erblōkwakpa serke Macedonia, e'pa kōs dalēr tajē a' éna. Erē sa' tō a' kī patteke tō a' kī ñi dalēritsō tajē shuṭe. ¹¹ Ñies a' e' chō senuk bērē. Pē' kē tsiriwar kanē wa, ttē wa, i wa. A' wakpa iyi ē wà saú wà shulō. A' kaneblō a' wákpa ulà wa wes sa' tō a' iyē' es. ¹² A' tō iwé es, e' ta pē' kē erblō Jesús mik, esepa tō a' dalōieraē. Ñies a' tō iwé es, e' ta i kōs kiane a' kī senoie, e' dōraē a' ulà a' as a' kē tō yile ulà panū a' kanéwoie.

Skēkēpa Jesús datskene

¹³ A yamipa, sa' kī ikiane tō a' wā ijcher tō i tkōraē se' blērulunebak esepa ta as a' kē eriar wes wēpa kē ku' i panuk, esepa eriar es. ¹⁴ Se' tō iklō'wé tō Jesús kōtēwā shkenekane, e' kuekī ñies se' tō iklō'wé tō wēpa batsulewā ie' mik blērulunebak, esepa tserabitū Skēkōl tō Jesús ta mik idatskene eta.

¹⁵ E' kuekī i kkeyē' Skēkēpa tō sa' a' e' chekene sa' tō a' a, e' dōr tō mik ie' dene, eta se' dōr ie' icha tso' ttsē'ka, esepa kē mīne se' malepa blēnewā, esepa yōkī kewe. ¹⁶ Mik Skēkēpa wák bitukene ká jai a, eta ittōraē aneule darērē ttseraē sulitane tō. Ñies Skēkōl biyōchōkwakpa wōkir kibi, e' ardaē ta Skēkōl duk bla'weraēitō tajē. Eta wēpa batsulewā Cristo mik blērulunebak, esepa shkerdakane kewe. ¹⁷ E' ukuōkī ta se' tso' ttsē'ka ká i' a, esepa kōs busdaka ie'pa ta ñita mò a ta Skēkēpa Jesús

kueraësö kashuk a, etä es se' tso'ie ie' ta kekraë. ¹⁸ E' kueki a' ñi er diché iö ttè e' wa.

5

¹⁻² A yamipa, a' wa ijcher buaë tö mik Skëkëpa Jesús datskene, etä këwö e' datse kë biyö yëule wes akblökwakpa dowa se' u a nañewe es. Kë yi wa ijcher tö mik idatskene, e' kueki e' këwö kë kituk sa' a yëkkuö ki a' a. ³ Mik sulitane tö iché: "Ire' sulitane serke bërë ñita, kë pauirku'", e' bet ta ì sulu doraë ká i' ki ta s'ditsö weirdaë siarë. Ie'pa kë tköpashkar iulà a wes tayë alà kurke e' kë tköpashkar iweir taië e' ulà a es. ⁴ Erë a yamipa, a' kë serku'ia ká ttsetse a wes ie'pa es. E' kueki e' këwö kë döpa a' ki wes akblökwakpa dowa es. ⁵ A' kos serke yësyësë Jesús ttè dikia, e' dör wes se' serke ká ñiwe a es. Skëkëpa Jesús këwö, e' tö a' ttsë'weraë buaë. Kë se' tö ì sulu wambleku'ia wes ká ttsetse wakpa es. ⁶ E' kueki kë se' kàne senuk wes ie'pa es. Ie'pa dör wes se' kapötulur es, kë ku' ì panuk. Erë se' kawöta senuk wösh wa, kabikeitsöke buaë wes s'tso' kkáme es. ⁷ Wépa kapötkëter, esepa kapötkëter nañewe. Wépa tteke blo' tö, esepa tteke blo' tö nañewe. ⁸ Erë se' dör wes ká ñiwe wakpa es, esepa ké kabikeitsök buaë wes s'tso' kkáme es. Se' erblö Jesús mik, ñies se' ñi dalëritsö, e' tö se' bleraë wes iyi daloie ieke ñippökwakpa tö ibatsi' ki kuaböt yöki es. Ñies se' tsatkërdaë, e' panusö kröröë,

e' tö se' tsatkeraë wes iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tö iwökir ki e' tsatkoie es. ⁹ Skëköl kë wa se' klöone ie' ala'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klöo'bakitö se' tsatkoie Skëkëpa Jesucristo batamik. ¹⁰ Cristo kötëwa se' skéie as se' ser michoë ie' ta ñita. Se' blënewa ö se' tso'ia ttsë'ka, e' kë dë' wes ie' a' mik ie' datskene etä. ¹¹ E' kueki a' ñi er pablö, a' ñi diché iö, ttè ikkë wa wes a' tso' iwà uk es.

Pablo tö ie'pa kí pattè

¹² A yamipa, wépa tso' kaneblök darërë a' wökirpaie Skëkëpa Jesús ttè a, esepa tö a' kkö'neke, a' patteke as a' ser buaë yësyësë Skëköl a. E' kueki sa' tö a' a' ikieke tö ie'pa dalöiö. ¹³ Ie'pa dalöiö taië. Ie'pa dalëritsö ie'pa kanë kueki. A' senú bërë ñita.

¹⁴ Ñies sa' tö a' pattè tö a' wépa bikëne, kë éna kaneblak, esepa uñú. Wépa eriarke, esepa er pablö. Wépa kë ku' tkëulewa darërë erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalë'ttsö er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkö'nú. Mik yi tö ì sulu wamblé a' ki, etä kë a' tö ì sulu wamblökne ie' ki iskéie. E' skéie a' e' chö kekraë er buaë chök ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' ttsë'nú buaë kekraë. ¹⁷ A' ttö me'rie Skëköl ta. ¹⁸ Ì kos ki wëstela chö Skëköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kueki Skëköl ki ikiane tö a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skëköl Wiköl tö a' shua, e' kë wöklö'war. ²⁰ Ttè Skëköl ttekölie, ese kë watarttsa. ²¹ Iwà kos bikeitsö

bua'iewa. Wé dör buaë ese blö. ²² Ì sulu kōs, ese yöki a' e' sköttsa.

²³ Skököl dör sene bërë mukwak, as e' tö a' kimù senuk batse'r. Ñies as ie' tö a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkö'nù kë kī ì sulu tté ta' yēs dō mik Skökëpa Jesucristo datskene eta. ²⁴ Yi tö a' klöo'bak, e' ttö mokjē. Ie' tö ese kōs waweraë.

Pablo e' chéat

²⁵ A yamipa, a' tö ikiö Skököl a sa' kī.

²⁶ S'yamipa kōs shke'ú sa' a ñi dalër wa.

²⁷ Ye' tö a' ké Skökëpa Jesús ttö wa yëkkuö i' sauk s'yamipa kōs a.

²⁸ As Skökëpa Jesucristo er buaë chō a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tò Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Tesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto eta ie' tò yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tò ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tò iché tò Jesús skà dë'röbakne e' kueki kē s'kawōta kanēblök. Jesús mik erblökwakpa welepa tò e' klōō', e' kueki ie'pa kē kanēblōia chkē yuloie. E' kueki Pablo tò Jesucristo skà datskene e' paké ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yësyēsē tò Jesús kam dōne e' kueki ie' tò yëkkuö i' kit. Ie' tò ie'pa a iché tò Jesucristo datsketkene e' yōki wēm dōraē ekōl sulitane kitō'uk. E' kanēblōraē Satanás diché wa. Nies ie' tò ie'pa a iché tò mik Jesús dene etā pē' kōs kē erblēne ie' mik e' we'ikeraē Skēkōl tò.

Erē kam Jesús dōne etā ie' mik erblökwakpa kawōta senuk yësyēsē ena ie'pa kawōta kanēblök e' kō'noie. Es Pablo tò ie'pa a iché.

Shke'wè

¹Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta iē. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skēkēpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skēkōl

dör S'yē ena Skēkēpa Jesucristo e'pa mik. ²As ie'pa er buaē chō ena sene bēre mù a' a.

Mik Jesús dene, etā pē' suluē we'ikeraēitō

³A yamipa, kekraē sa' kawōta wēstela chōk Skēkōl a' dalērmik. A' erblōke Jesús mik, e' kī mir buaē. E' sū a' ñi dalēritsōke, e' kī mir buaē. E' tò sa' kē wēstela chōk Skēkōl a. ⁴Sa' tò a' ttē ppēka buaē Skēkōl icha eruleē kōs e'pa shua. Erē a' weirke siarē s'bolōkpa ulā a, a' tōierke siarē Jesús ttē kueki, erē a' e' tkēwa darērēē, a' erblōkeia Jesús mik buaē, e' kueki sa' tò a' kikēka. ⁵E' kōs wa iwēnewa tò Skēkōl tò s'shulē yësyēsē. Ie' dör se' blū, e' ttē kueki a' weirke. E' wa iwēnewa tò ie' tò ibikeitseke tò a' je' didir i blūie ie' tso' e' kīie.

⁶Skēkōl tò s'shuleke yësyēsē kekraē, e' kueki buaē idir tò wēpa tò a' we'ikeke esepa we'ikeraē ie' tò siarē. ⁷Ta a' weirke siarē e'pa enuraē sa' ta ñita. E' kōs tkōraē mik Skēkēpa Jesús datskene ie' biyōchōkwakpa diché ta' tajē e'pa ta ena bō'wō ñarke tajē e' shua etā. ⁸Wēpa kē e' batsōta' Skēkōl mik, kē wa Skēkēpa Jesús ttē buaē e' iutēne, esepa kōs we'ikōk ie' datse. ⁹Ie'pa weir michoē siarē busdattsa bānet Skēkōl diché ta' tajē olo ta' tajē, e' yōki. ¹⁰E' kōs tkōraē mik Skēkēpa Jesús datskene etā. E' kēwō ta ie' icha batse'ra kōs tò ie' kikeraka. Se' erblē ie' mik, esepa kōs tò ie' dalōieraē. A'

tö ttè yè' sa' tö a' a, e' klö'wé e' kuëki a' tso'ñak e'pa shuä.

¹¹ E' kuëki sa' tö Skököl a' ikieke këkraë a' ki. Sa' tö ikieke ie' a' as ie' tö a' saü tö a' serke yësyesë wes ie' tö a' klö'bak senuk es. Nies sa' tö ikië ie' a' tö ie' tö a' kimù ì buaë kos kiane wè a' ki e' wà uk buaë ie' diché wa. E' kos wak a' éna a' erblöke Jesús mik e' kuëki. ¹² Sa' tö ikieke es as Skökëpa Jesús kikarka a' batamik, nies as Skököl tö a' kiköka buaë. Ie' ena Skökëpa Jesucristo e'pa er buaë chö a' a, e' kuëki ie'pa tö a' kimeräe iwà uk buaë.

2

Wëm Sulusi Ichökle

¹ A yamipa, mik Skökëpa Jesucristo datskene, etä se' busdaka kashuk a' ñi dapa'uk ie' ta, e' tté pakeke sa' tö a' a j'ne. Sa' tö a' a' ikieke kröröë tö ² yile iché tö Skökëpa Jesús datskene, e' kéwö detke, e' ta kë a' e' kitö'uk e' tkiuk ttè ese wa. Isalema yile tö a' a' icheke tö Wiköl Batse'r tö sa' a' ikkaché tö Jesús denetke. Isalema yile tö icheke tö sa' tö ie'pa a' iyë' ö sa' tö ikit yëkuö ki tö Skökëpa Jesús denetke ká i' a. Yile tö iché es, e' ta e' dör kache. ³ Kë a' e' kitö'uk ttè ese wa yës. Skökëpa Jesús kam döne e' yöki tajë pè' tö Skököl waterattsä. Nies wëm sulusi ichökle wömenettsabak weinuk e' döraë. ⁴ Ì kos tso' dalöie skökölie, ese kë kiarpa ie' ki. Ie' wák e' ttsörakä ese kos tsata. Ie' ki ikiane tö sulitane tö ie' ë dalöie. Ie' e' tkörakä Skököl wé kibi a' ta

ie' chöraë: "ye' dör iyi ulitane këköl."

⁵ Mik ye' bak a' ska, etä iyi ekkë yè'yö a' a, ye' a' ta e' ane a' éna. ⁶ Ì tö wëm sulusi ñe' wöklö'wekeia as kë idö kam ikéwö dö e' yöki e' jcher a' wa. ⁷ Erë j'ne ta Satanás tso'tke iwakanéuk bër akirie as s'ditsö tö Skököl ttè watöttsä. Erë wëm sulusi ñe' kë döpa dö mik yi tso' iwöklö'uk e' yënettsä etä. ⁸ Mik iyënettsä, etä wëm sulusi e' döraë sulitane wörki. Erë mik Skökëpa Jesús de, etä ie' e' alörakä iki ilo tajë wa ta itterawaitö ikkö siwé ë wa. ⁹ Mik wëm sulusi ñe' de (kam Jesús tö ittöwa e' yöki), etä ie' döraë Satanás batamik. Satanás diché wa, ie' tö ì kë or yi a' ese kos weraë s'kitö'woie. ¹⁰ Ì sulu kos wa ie' tö s'wömeulettsä weinuk aishkuö ta esepa kitö'weraë. Ie'pa kë wä Jesús tté moki e' dalëritse e' tsatkoie, e' kuëki ie'pa wömeulettsä weinuk. ¹¹ E' kuëki Skököl tö ie'pa wömerattsä as ie'pa e' kitö'ü Wëm Suluë Ichökle e' kache wa. ¹² Es ie'pa kë tö ttè mokjé ñe' klö'wè. E' skéie ie'pa ttsë'r buaë ì sulu wamblök, e' kuëki Skököl tö ie'pa wömerattsä weinuk aishkuö ta. Esepa kos ki inuí döraë.

S'yë tö se' shukitbak tsatkë

¹³ Erë, a yamipa, a' dalër tajë Skökëpa Jesús éna. Tsawe ta Skököl tö a' shukitbak tsatkë iWiköl tö a' batse'wè e' batamik. Nies a' tsatkëne ttè mokjé klö'wé a' tö e' batamik. E' kos kuëki sa'

kawötā wěstela chök Skëköl a kekraë a kī. ¹⁴ Sa' tō Jesús ttē buaë paka' a' a, e' wa Skëköl tō a' klōo'bak as a' ser michoë Skëkëpa Jesucristo tā ñita e' olo tajë e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kueki, ttē wa sa' tō a' yō' mik sa' bak a' shua eta, ñies mik sa' tō yëkkuō kit a' a eta, ttē e' kos blō buaë a' er a, kē ilo'yar. ¹⁶ Skëkëpa Jesucristo ena Skëköl dör S'yë, e'pa éna se' dalër tajë. Ie'pa er buaë chë se' a, e' tō se' er pablë michoë. Ñies ie'pa kablë' sene michoë muk se' a, e' panuk kröröë se' tso'ie. ¹⁷ As ie'pa tō a' er pablō. As ie'pa tō a' er diché kī iō as a' tō ì buaë kos ù ttē wa ena iwawatke.

3

S'yë a ikiō sa' kī

¹ A yamipa, bata ekkë tā, a' tō Skëköl a ikiō sa' kī as Skëkëpa Jesús ttē pakekë sa' tō, e' kī pakar bet ká ulitane wakpa a tā e'pa tō iklō'wé wës a' tō iklō' es. ² Ñies pë' tso' tajë kē erblöku' Jesús mik, e' kueki a' ikiō Skëköl a tō ie' tō sa' tsatkö pë' sulusi yökī. ³ Erë Skëkëpa Jesús ttō mokjë, ie' tō a' se'wëraë tkëulewā darërë ie' mik tā a' tsatkeraëitō ì sulu yökī. ⁴ Sa' e' mué ie' mik tō ie' tō a' kimeräë. E' kueki sa' wā ijcher tō ì uk a' ké sa' tō, e' wawé a' tō tā a' iwè michoë. ⁵ As Skëkëpa tō a' kīmù kos Skëköl éna se' dalër e' wà anuk. Ñies as a' kīmuitō a' weirke kos e' dalë'ttsök wës Cristo tō ie' icha dalë'ttsë' es.

Se' kawötā kaneblök

⁶ A yamipa, Skëkëpa Jesucristo ttō wa sa' tō a' a icheke tō s'yamipa wëlepa bikërke, esepa yökī a' e' skö. Wëpa kē tō ttē me'at sa' tō e' iuteku', esepa yökī a' e' skö, kē iutar. ⁷ A' wā ijcher buaë tō a' kawötā senuk wës sa' bak senuk a' ska' es. A' kē wā sa' sune bikënu. ⁸ Sa' kē wā yi chkë ñane kē patoule. E' skéie sa' bak kaneblök darërë ñië nañeë shtrine wa ì wa chkoie, di' yoie as sa' kē tō yi tsiriù e' tië wa e' kanewë wa. ⁹ Mik sa' bak a' ska' warma a' kawötā sa' sauk, sa' kkö'nuk, erë sa' kē wā ì kine a' a es. Es sa' kaneblë' a' ska' as a' wöblar kaneblök wës sa' tō a' a iwà kkayë' es. ¹⁰ Mik sa' bak a' ska', eta ttē i' yë' sa' tō a' a: "Yi kē kaneblak, ese kē tiar." ¹¹ Sa' tō ittse' tō a' wëlepa bikërke tajë. Ie'pa kē kaneblöku' yës, e' skéie wëpa kaneblöke esepa tsiriwëkerakitō ñië. ¹² Pë' esepa patté sa' tō, ñies ie'pa ké sa' tō Skëkëpa Jesucristo ttō wa kaneblök darërë bërë e' kanewoie.

¹³ Erë, a yamipa, kē a' shtrinuk ì buaë uk kekraë. ¹⁴ Ttē shtéyö yëkkuō i' kī, e' kē iutë yile tō, e' tā ichö a' malepa a. Ie' yökī a' e' skö as ijaërka tā ier mane'üne. ¹⁵ Erë kē ie' suar suluë wës s'bolök es, e' skéie ipattö er bua' wa wës s'ël es.

Pablo e' chéat

¹⁶ Skëkëpa Jesús dör sene bërë mukwak, as e' tō sene bërë mù a' a kekraë ì kos tköke a' tā e' shua. As ie' tkërie a' ulitane tā kekraë.

¹⁷Ye' dör Pablo, e' tö shkēne
i' shté ye' wák ulà wa wēs ye'
tö ishteke yëkkuö kōs shtéyö
ese kī es. Es sulitane wā
ijchēr tö ye' wák tö ishté. ¹⁸As
Skëkëpa Jesucristo er buaë
chō a' ulitane a tajë.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a 1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kititö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wes ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanè a. Mik ie' bak duladula eta Pablo tö ie' klö' kaneblok ie' ta. Timoteo bak senuk ká kiè Lистра atë Asia ee. Ie' yë dör griegowak ena imì dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús tté buaë paka' Lистра eta Timoteo erblè' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Lистра eta ie' tö Timoteo shukit kaneblok ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kaneblə' taië Pablo ta Jesús tté buaë pakök ká kua'ki kua'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wes ie' ké senuk kaneblok.

E' kiieta se' wése ké kaneblok Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' taië. Pë' welepa tö s'wöbla'weke kache tté wa, esepa kí talarke taië, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wes ie' kawöta tté ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimèmi taië i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö se' wése

kawöta shushtë s'wökirpaie, ñies se' wése kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kiieta wes s'wökirpa ké kaneblok e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skököl dör S'tsatkökwak ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanè e' wà uk. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dör wes ye' alà chök es tté mik se' erblöke e' wa. Skököl dör S'yë ena Skëképa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa ñies sene bërè mü be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa wöklö'ü

³ Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyè' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pë' welepa tso' ee e'pa a ichö tö kë s'wöbla'war kache tté wa." ⁴ Ie'pa kawö chöke taië se' ditséwö bak ká iaiaë e' tté pakè wa. Tté e' kë erta'wa, e' dör tté ese. Ichö ie'pa a tö kë yi wöbla'waria kache tté ese wa. Tté ese ki sulu s'ñi chö. Tté ese tö, i weke Skököl tö se' erblé ie' mik e' wa, ese wöklö'weke.

⁵ Ye' ki ikiane tö s'yamipa ñi dalëritsö er maneneë wa, erbikè bua' wa. Mik ie'pa ñi dalëritsö es, eta e' wa iwënewa tö mokí ie'pa erblöke Jesús mik. E' kuëki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa wöklö'uk, kë kar s'wöbla'uk. ⁶ Ie'pa welepa

tö ttè moki méat ta ittémirak biraraë. ⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa. Erë ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaë es, erë iwákpa kë éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö ttè dalöiëno e' dör buaë, erë se' kawötä iwà jchenukwä tö ì kuëki imeneat. ⁹ Se' wa ijcher tö ttè dalöiëno, e' kë meneat s'ser yësyësë esepa shuloie. E' skéie imeneat wépa kë senak yësyësë, wépa tö ttè dalösewëkewa, wépa dör pë' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa kë tö Skëköl ena ie' siwé dalöie, wépa tö imi ö iyé ttëwä, wépa dör s'ttökwakpa, ¹⁰ wépa trër, wépa serke wépa ta alaköpa skéie, wépa tö s'ditsö ekibleke watuë, wépa dör kachökwakpa, wépa tö s'kkateke kache wa, ñies wépa tö ì skà kë dör ttè yësyësë sini'kuë ese wambleke, esepa kos shuloie ttè dalöiëno meneat. ¹¹ Es ttè buaë ichökle e' tö se' a ikkacheke. Ttè e' pakè kané me'at Skëköl kikauleka tajë, e' tö ye' ulà a.

Pablo tö wëstela ché Cristo
a

¹² Skëképa Cristo Jesús tö ye' er diché ieke. Ie' isuéwä tö ye' ttö mokjé, e' kuëki ye' me'kaitö kanëblök ie' a. E' kuëki wëstela chëyö ie' a tajë.

¹³ Ye' bak ie' chök suluë. Ñies ye' bak ie' ttökatapa chök suluë, we'ikök siarë. Erë Skëköl tö ye' sué er siarë wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuëki. Ì wamblë' ye' tö ie' ta, e' wà

kë ane ye' éna tö e' dör suluë, e' kuëki ie' tö ye' sué er siarë wa. ¹⁴ Es Skëképa Jesús er buaë ché ye' a tajë shute as ye' erblö ie' mik, ñies as ye' tö s'malepa dalëritsö buaë Cristo Jesús ttö wa.

¹⁵ Cristo Jesús dë'bitu ká i' a pë' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yësyësë je', sultane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluë sultane tsata. ¹⁶ Erë Skëköl tö ye' sué er siarë wa, ie' tö ye' tsatkée sultane a ikkachoie tö kos Jesucristo tö se' dalë'ttseke enaë er bua' wa. Ie' tö iwé es as sultane erblö Jesús mik wes ye' es ta sene michoë dö ie'pa ulà a. ¹⁷ Skëköl dör s'blú yöbië, kë duöta'wa, kë wërta'wa, e' dör eköl ëme. ¡As sultane tö ie' dalöiö tajë, ie' kiköka tajë kekraë!

¹⁸ A Timoteo, be' dör wes ye' alà es, ye' tö be' ké iwakanéuk wes Skëköl tteköl tö iyë'bak be' a es. Be' e' tköwä darërë wes ñippökwa bua'buä ñippö es. ¹⁹ Be' erblö michoë Jesús mik. Be' erbikö buaë e' wà iütö. Wëlepa kë wä ierbikö buaë e' wà iütëne, e' kuëki ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tö. ²⁰ Esepa tso' böi kië Himeneo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tö Satanás ulà a as iwötkirdak tö Skëköl kë yërta' suluë.

2

Skëköl a ikiösö sultane ki

¹ A Timoteo, ttè i' cheke ye' tö be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwakpa kawötä Skëköl a ikiök sultane ki

kekraë. Ichö ie'pa a tö ie' a ikiö tö ie' tö sulitane kimè, ñies wëstela chö ie' a sulitane ki. ² Ie' a ikiö wëpa tso' se' blúpaie se' wökirpaie esepa kos ki as ie'pa s'wëttsù buaë. Ie'pa tö iwé es, e' ta se' serdaë bërë buaë Skëköl dalöiök ë, kë ñi chöta' suluë. ³ E' dör buaë, ñies iwër buaë Skëköl dör S'tsatkökwa e' wa. ⁴ Ie' ki ikiane tö sulitane tsatkër. Ñies ie' ki ikiane tö sulitane éna ttè mokië e' wà ar. ⁵ Ttè e' dör i' es:

Skëköl dör eköl ëme.

Ñies wëm tso' eköl ëme, e' tso' se' ttè chök Skëköl a, e' dör Cristo Jesús.

⁶ Ie' wák e' me'ttsabak ttëwa sulitane nuì skéie.

E' bak mik Skëköl tö ikéwö me'wa eta,

as sulitane wa ijcher tö moki ie' éna se' tsatkak.

⁷ Ttè e' wà pakök Skëköl tö ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. Ie' tö ye' patké' pé' kë dör judiowak esepa wöbla'uk ttè moki mik se' erblöke e' wa. Ì ché ye' tö e' dör mokië, e' kë dör kache.

⁸ Bitökicha a' ñi dapa'uke ká wa'ñe, eta ye' ki ikiane tö wëpa ttö Skëköl ta er batse'r wa, kë ulune yi ki, kë ñi chöta'.

⁹ Ñies ye' ki ikiane tö alakölpa e' paiö buaë, kë dör ichkà kkachök. Alakölpa kë kàne iyi tulökka tajë itsà ki. Ñies ie'pa kë kàne e' kitkökka tajë iyi wöñarke dalölöë oroië iie ese wa. Datsi' tuë darërë ese kë iër e' ttsoká tajë. ¹⁰ E' skéie ie'pa ké e' kitkökka ì buaë wekerakitö ese wa wës alakölpa e' chö tö ie' tkëulewa

darërë Skëköl ttè a esepa ké senuk es. ¹¹ Ie'pa kawöta s'wöblarke e' kittsök bërë dalöië wa. ¹²⁻¹⁴ Skëköl tö Adán yö' kewe, e' ukuöki ta Eva yö'itö. Ñies Adán kë kitëne, Eva kitëne, es ie' tö Skëköl ttè dalöse'wa. E' kueki mik a' ñi dapa'uke Skëköl dalöiök, eta ye' ki ikiane tö alakölpa tulur bërë. Ye' kë tö kawö mè ie'pa a s'wöbla'uk. Ñies ye' kë tö kawö mè ie'pa a e' alökka wëpa ki. ¹⁵ Erë alakölpa tö ila'r kaneweke buaë ena ierblöke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaë yësyësë e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

¹ Ttè i' dör yësyësë: Yi éna kaneblak Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanè buaë wak. ² E' kueki esepa ké senuk yësyësë, kë ki ì sulu kuepa yi tö ikkatoie. Esepa ké alaköl tsukwa eköl ë, e' dalöiök tajë, kë kàne trënuke.

Esepa ké e' kkö'nuk buaë, kabikeitsök buaë, ñies senuk yësyësë as idalöiër. Esepa ké s'yamipa datse bánet, esepa kiökwa buaë iu a. Esepa a buaë s'wöblar Skëköl ttè wa. ³ Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë dör kësik tsiriwëta', e' skéie ie' er buaë chö sulitane a ta iserke bërë. Esepa kë er me'rie inuköl ki. ⁴ Esepa dör iu wökir buaë. Ñies esepa ala'r wöblane buaë

ie' ttö dalöiök, ñies sulitane dalöiök. ⁵ Esepa kë dör iwák u wökir buaë, e' ta ¿wes idömi Skëköl ichapa erule e'pa wökirie buaë? ⁶ Wépa míwa erpa Skëköl ttè a, esepa kë menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsöka tajë ta iwömerttsa weinuk wes bë es. ⁷ Ñies e' wakpa ké senuk yësyësë as wépa kë dör Skëképa Jesús ichapa esepa tö idalöiö. Kë dör es, e' ta ie'pa tö iwayuëmi ta ijaerkami ta iarminë wes bë ki ikiane es.

Skëképa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa

⁸ Es ñies Skëképa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöiër. Esepa ké ttök moki. Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa. ⁹ Esepa ké e' tkökwa darërë ttè mik se' erblöke kkeyëne se' a, e' a erbikë maneneë wa. ¹⁰ Wépa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, esepa kawöta suë kewe tö is iserdak. Kë iki i nuí ta', e' ta imerkami kimukwakpaie. ¹¹ Esepa alakölpä ñies ké senuk buaë as idalöiër. E'pa kë kàne biyöblök, kë kàne e' ttökka blo' wa. E'pa ké i kos uk yësyësë. ¹² Wépa kanëblak kimukwakpaie, esepa ké alaköl tsukwa eköl ëme, e' dalöiök tajë, kë kàne trënuke. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk ñies ie' dör iwák u wökir buaë. ¹³ Kimukwakpa tö iwakanewëke buaë, e' ta ie'pa dalöiërdaë, ñies Cristo

Jesús tté mik se' erblöke, e' pakeraëitö kë jaëne.

Jesucristo siwé kkeyë' Skëköl tö se' a

¹⁴ Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a ¹⁵ dö' ye' wöklör etä be' wa ijcher tö wes se' dör Skëköl yamipaie esepa kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chki bua'ie es ttè mokië e' tsatkoie iwöklö'woie. ¹⁶ Jesucristo siwé e' kkeyë' Skëköl tö se' a, ttè e' dör mokië buaë shütëë. Ttè e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie.

Ie' dör yësyësë e' kkeyë' Skëköl Wiköl tö.

Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tö.

Ie' tté buaë e' pakane ká wa'ñe wakpa a.

Ie' mik pë' erblöke ká wa'ñe.

Ie' kinewa buaë ká jaí a olo ta' tajë ee.

4

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹ Skëköl Wiköl tö ichë yësyësë tö mik ká i' erkewatke, etä tajë pë' tö ierblö Jesús mik e' water-attsä. E' skéie ttè datse wimblupa tö s'kitö'weke esepa wa ena aknamapa wa ese klö'wëkerakitö. ² Pë' e' ö sulu kachö tajë erbikë burinewatke esepa iutekerakitö. ³ Pë' ñe'sepa kë tö s'kë senukwa. Ñies ie'pa tö icheke tö chke wësele kë katar, kë ñar. Erë chke kos me'atbak Skëköl tö se' a katanoie ñanoie. E' kuëki se'

dör Jesús mik erblökwakpa wa ttè mokie e' jcher, e'pa wa kawö ta' chke ulitane katök ñuk wëstela chekesö ie' a e' wa. ⁴⁻⁵ Ì kos yö' ie' tö e' dör buaë, kë se' kane iwatöksa. Chkè kos batse'ormi ie' ttè wa ena ie' a ikiè wa. E' kueki ie' a wëstela chësö iki, e' ta' inëmisö.

Jesucristo kanè méso buaë

⁶ Ttè ekkè wa be' tö se' yamipa wöbla'wé, e' ta' be' döraé Cristo Jesús kanè méso buaë ese. Ñies iwënewa tö be' er diché iërke buaë ttè moki mik se' erblöke e' kos wa. Ttè e' wa iütë'bitu be' tö buaë dö ikkè.

⁷ Erë kapakè ëse, kë wà ta', kë tö Skëköl dalöie, ese kos kë iutar. E' skéie be' e' paulaú kekraë senuk wës Skëköl ki ikiane es. ⁸ Se' e' diché iöke e' pa kë'woie e' dör bërëbërë buaë se' a ká i' ki è. Erë sene wës Skëköl ki ikiane es, e' tö sene buaë shutëë e' meraë se' a ká i' ki ñies aishkuö ta'. ⁹ Ttè e' dör yësyësë, sulitane ké iklö'uk.

¹⁰ Se' erblétke Skëköl chök e' mik, e' kueki se' dobchöke darërë kanëblök ie' a. Ie' dör sulitane tsatkökwak, erë bua'iewa ie' dör wépa erblé ie' mik esepa tsatkökwak.

¹¹ Ttè ekkè wa s'yamipa wöbla'ú ta' ikö iwà iütök. ¹² Kë be' e' muktsa watè be' dör duladula e' kueki. E' skéie be' ttö wa, be' ser wa, be' s'dalëritsè wa, be' erblö wa ena be' ser batse'r wa ikkachö s'malépa erblöke Jesús mik esepa a tö wës se' ké senuk. ¹³ Kam ye' dö e' yöki be' e' chö Skëköl

yëkkuö aritsök s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etä. Ie'pa wöbla'ú iwa, ie'pa pattö iwa. ¹⁴ Mik Skëképa Jesús icha e' wökirpa ulä me'kabak be' ki, etä Skëköl ttekölpa tö iyè' be' a tö i me' Wiköl Batse'r tö be' a kanëbloie Skëköl a, e' wakaneú ie' a buaë, kë iwe'ikar. ¹⁵ Be' e' chö ttè ekkè kos e' wakanéuk as sulitane tö isaú tö be' ki yöke buaë Cristo ttè wa. ¹⁶ Wës be' ser ena wës s'wöbla'wëbö e' kkö'nú. Be' tö iwé es kekraë, e' ta' be' ena wépa tö be' ttöke e' ttsé, e'pa kos tsatkërdaë.

5

Wës be' ké senuk Jesús mik erblökwakpa ta'

¹ Wépa kékëpatke esepa kë uñar kësik wa, e' skéie ie'pa pattö er bua' wa wës s'yëwö es. Duladulapa pattö wës s'ëlpa es. ² Es ñies alakölpa kékëpatke, e' pattö wës s'mi es. Ñies busipa pattö wës s'kutapa es er yësyësë wa.

³ Alakölpa schö siarëla, kë wa yi ta' e' kkö'nuk, esepa dalöio, esepa kkö'nú. ⁴ Erë schöpa wa ala'r ta' ö uyökpa ta' ö w'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawöta' e' wöbla'uk iwikëla ö imi atë siarë e' kkö'nuk imipa tö ie'pa kköna' e' skéie. E' wër buaë Skëköl wa. ⁵ Alakölpa schö kë wa yi ta' e' kkö'nuk, serke ekörla, morke Skëköl è mik, ttöke ie' ta' ñie nañeë, esepa kawöta' kimè. ⁶ Erë alakölpa schöpa e' mettsa i sulu wamblök e' ttsë'woie buaë esepa tso' ttsë'ka, erë Skëköl

a ie'pa dör wes s'duulewa es. Esepa kë kawö ta' kimè. ⁷ Ttè e' wà iutök s'yamipa kō as kë yi tō ì sulu kù ie'pa ki ikkatoie. ⁸ Es yi kë tō iyamipa kkö'nè, kë tō iyamipa ekka kkö'nè bua'iewa, ese tō ttè mik se' erblöke e' watéttsa. Ie' dör suluè tkōka pè' kë erblōta' Jesús mik eseпа tsata.

⁹ Alakölpa schö ki duas de dabom teryök (60) ö kī ta, senewabak wēm eköl ē ta, eseпа ē kiè shtō kimè. ¹⁰ E' kīie ta ijcher sulitane wa tō ie'pa s'kimeke buaē, ie'pa ala'r talao' buaē, ie'pa tō ipakökwakpa datse bānet eseпа ki'wa buaē, kë ie'pa tkine kanè ēse uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke eseпа kimeke ie'pa tō, ie'pa e' muke iyi buaē kos ese uk e' waweke ie'pa tō. Alakölpa schö eseпа kiè shtök se' kawōta' yēkkuō ki ikimoie.

¹¹⁻¹² Erē alakölpa schö kam ki duas dō dabom teryök (60) eseпа kiè kë shtar yēkkuō ki, eseпа kë kawōta' kimè. Ie'pa tō ichèmi Cristo a tō kë sa' serpawane, erē ie'pa erkiōwēne wēpa tō, e' ta ie'pa serdawane. Es ie'pa ttè me' kuaē, e' kë dalōiēne ie'pa wa, e' ta e' nuí atē ie'pa ki. E' kueki eseпа kiè kë shtar yēkkuō ki as kë itkō ie'pa ta es. ¹³ Ñies a' tō alakölpa schö eseпа kimé etā ie'pa bikērdaka' tajē, michoē upakök u' et u' et biyöblök suluē, e' tiū mir mir s'yamipa tsiriuk, ttè kë yēr ta' ese cherami shabatshabat. ¹⁴ E' kueki alakölpa schö iā busipa,

eseпа a ye' tō ichè tō a' senúwane, a' ala'r kōkane, a' wákpa u kaneú. Ie'pa tō iwé es etā pè' kë wōbatsō Jesús ttè wa e'pa kë tō se' chepa suluē. ¹⁵ Alakölpa schö welepa anemibakne Cristo ttè yōki tso'ne Satanás ttō iutök, e' kueki ye' tō ichè es.

¹⁶ Alaköl isie dör Jesús mik erblökwak, e' yamipa alè dör alakölpa schö, etā ie' ké ie'pa kkö'nuk as kanè e' kë arka Skēkēpa icha malepa ki. Es imalepa tō alakölpa schö kë wa yi ta' e' kkö'nuk, eseпа kkö'nemi.

¹⁷ Skēkēpa Jesús icha erule erule e'pa wōkirpa tō se' wēttsēke buaē, eseпа kawōta' dalōiē tajē patuē buaē. Ie'pa wēpa e' ché s'pattök s'wōbla'uk Skēköl ttè wa, eseпа kawōta' pasuē bua'iewa. ¹⁸ Skēköl yēkkuō tō ichè: "Baka wē'ñe tso' kanebloie trigo wōttsoie, e' kë kawō ta' kkō payuēwa itso' kaneblök e' dalewa as ie' tō trigowō katō." Ñies ichèitō: "Kaneblökwakpa kawōta' patuē." E' kueki s'wōkirpa pasauk buaē se' kawōta'.

¹⁹ Yile debitu' s'wōkirpa eköl kkatök, ese kë iutar. Erē mik idebiturak bōl mañal ikkatök ta' iché tō ie'pa tō isué, etā ttè e' wà chakō tō iyēne ö kë iyēne. ²⁰ S'wōkirpa tō ì sulu wamblekeia, kë éna ilo'yak, eseпа wōuñú s'yamipa ulitane wōrki as imalepa suarka ta' ie'pa kë tō iyi sulu wamblō.

²¹ Ye' tō be' a' icheke Skēköl wōrki ñies Jesucristo wōrki ñies Skēköl biyöchökwakpa

shukitule e'pa wörki tö ttè ekkëpa wà iutö ñikkëe s'wökirpa ulitane ta. Ie'pa saü ñikkëe. ²² Kë yi marka betbet s'wökirie. Mik be' tö imekëka, etä iwà bikeitsöwa buaë kewe. Wëm tö ì sulu wamblé, ese mékabö s'wökirie e' ta ie'pa tö ichëmi tö be' tso' ie' pabakök. Ñies be' sueraë suluë ie'pa tö. Be' e' kkö'nú batse'r ì sulu kos e' yöki.

²³ Be' shu dalër ñië, e' kueki kë be' kàne di' ë yök. Mikle ta vino yö elkela kapöliie.

²⁴ Ì sulu wambleke welepa tö ese jcherwa sulitane wa bet, kam ishulir e' yöki. Erë ì sulu skà tso' ese kë jcherwa yi wa dö aishkuö ta mik ishuline etä. ²⁵ Es ñies ì buaë wekesö ese wërwa bet. Erë kë iwëne bet, e' ta iwërdaë aishkuö ta, kë iblënu. E' kueki kë yi marka betbet s'wökirie kam iwà bikeitswa buaë e' yöki.

6

¹ Wépa tso' klöulewa kanè mésoie, esepa a ichö tö ie'pa kawötä iwökirpa dalöiök er bua' wa as iwökirpa kë tö Skëköl chö suluë, ñies as ie'pa kë tö ttè buaë wa se' tö s'wöbla'weke, e' chö suluë. ² Ie'pa wökirpa dör Jesús mik erblökwakpa, e' ta ie'pa kë kàne idalöseukwa, ie'pa de ñi yamiie Jesús ttè wa e' kueki. E' skéie ie'pa ké kanëblök bua'iewa. E' wà dör tö iwökirpa dör ñies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa dör ñi yamipa ñi dalër tajë. Ttè ekkë

wa s'wöbla'ü, ichö sulitane a tö iutö.

Se'er me'rie inukölki, e'dör suluë

³ Ttè buaë wa se' wöbla' Skëkëpa Jesucristo tö, e' tö se' a ikkacheke tö wes seneke yësyësë Skëköl a. Ttè e' wa se' tö s'wöbla'weke. Yile tso' s'wöbla'uk ttè kua'ki wa, kë dör wes ttè wa se' tö s'wöbla'weke es, ⁴ e' ta ie' e' ttsökä tajë, erë ie' kë wa ì jcher yës. Ttè kë wà ta, ese ë tso' ie'pa er a, e' kabewekerakitö ñië se' tsiriwoie. Wépa tö ie'pa ttè iuteke, esepa ukyërke s'malepa ta, ñi blabatsökëlor, ñi chöke suluë ena ñi bikeitsöke suluë. ⁵ Këkraë iñi tsiriukerak ttè kueki. S'wöbla'ukwakpa ttè kua'ki wa, esepa er me'rie ì sulu ë ki. Ttè mokì ese kë ku'ia ie'pa wa. Ie'pa tö ttè kua'ki pakeke e' blu'woie ëme. ⁶⁻⁷ Erë ye' tö a' a ichè tö mik se' kune, etä se' kë wa ì dë'ka. Ñies mik se' blënewa, etä kë se' wa ì mine yës. E' kueki se' serke yësyësë wes Skëköl ki ikiane es ena se' ttsè'r buaë, ì tso' se' wa e' ë wa, e' ta e' dör buaë shute se' a inuköl tajë tsata. ⁸ E' kueki se' wa chkë ta' datsi' ta', e' ta se' ké ttsè'nuk buaë, e' dör wë' se' a. ⁹ E' skéie wépa e' blu'wakka tajë, esepa erkirke ì sulu wamblök ta ianemine ì sulu ulà a wes dula klörwa sho' a es. Ie'pa klöulewa sene sulu a, erë ese tö ie'pa sulu'weke, erë ie'pa tö iwawekeia, bata ekkë ta ie'pa yilitewa idikia weinuk. ¹⁰ Inuköl dalër s'ëna e' dör

ì sulu tsakjè e' wì. Welepa tò inuköl kkecheke tajè, e' ukuömik ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö tã iweirke eriarke siarè.

Pablo tò Timoteo bata patté

¹¹ Erè be' dör Skököl kanè méso buaè. Be' e' skötttsa ì sulu kos ekkè yöki. E' skéie be' e' chö senuk yësyësè wës Skököl kï ikiane es. Be' erblö Jesús mik kekraè. S'malepa dalëritsö. Be' weirke kos e' dalè'ttsö er bua' wa. S'malepa saú er bua' wa. ¹² Be' erblöke Jesús ttè buaè e' mik, e' kuëki be' e' tköwã darèrè ñippök ì sulu datse be' kï e' tã. Mik be' erblè' Jesús mik kuaè, etã e' yè'kã be' tò pè' tso' tajè e' kukua. E' kéwö ska' tã Skököl tò be' klö'bak senuk michoë ie' tã, ttè e' mik be' e' klö'ú darèrèè kekraè, kè arwa as iwà dö be' ulà a. ¹³ Skököl dör sene mukwak e' wörki, ñies Cristo Jesús e' tsatkè' ttè moki wa Poncio Pilatö ska', e' wörki ye' tò be' a ichè tò ¹⁴ ì uk ye' tò be' ké e' wà iutö yësyësè as kè yi tò ì sulu kù be' kï be' kkatoie dö mik Skökëpa Jesucristo datskene olo tã' tajè etã. ¹⁵ Mik ikéwö de, etã Skököl tò Jesucristo patkerane kkachè sulitane a. Skököl kïkarkeka tajè, e' eköl è dör iyi ulitane tsata. Ie' dör blu'pa kos e'pa Blú ena skökölpa kos e'pa Këköl. ¹⁶ ¡Ie' eköl è kè duötã'wã! Ie' serke ie' olo tã' tajè e' shua, kè yi döpa wã e' ska'. Kè yi wã ie' suule iwöbla wa, ñies kè yi a ie' sunukwã. ¡Ie' è kawötã kïkèkã kekraè!

¡Ie' è diché tã' tajè kekraè! ¡Es e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inuköl blúpa a ichö tò ie'pa kè kàne e' ttsökka tajè. Inuköl ertã'wa, chötã'wa e' kuëki ichö ie'pa a tò ie'pa kè kàne e' maukka inuköl mik. E' skéie ie'pa a ichö tò a' e' mauka Skököl è mik. Ie' tò se' a iyi buaè meke tajè senoie, se' ttsè'woie buaè. ¹⁸ Ichö ie'pa a tò ì buaè ú tajè s'kimoie. A' kè kàne kkè'blök. S'kimú a' inuköl wa er bua' wa. ¹⁹ Ie'pa tò iwé es, e' tã iské merane buaè Skököl tò ie'pa a aishkuö tã. Es sene chökle e' döraè ie'pa ulà a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skököl ttè buaè mène be' ulà a, e' wakaneú er moki wa. Kapakè kè wã tã', kè dör Skököl dalöioie, ese kos yöki be' e' skötttsa. Ie'pa wákpa tò iché tò e' dör ttè mokië. Ie' chörak tò ie'pa wã iyi jcher tajè, erè e' dör kache. ²¹ Se' welepa tò iché tò ttè ese sini'kuérakitö tã ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö. E' kuëki be' e' skötttsa bánet ttè ese kos yöki.

As Skököl er buaè chö a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tö Timoteo a, i' ta ide böt 2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënetsà duas dabom teryök ena teryök kī böt Jesús kune'bak e' ukuöki (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuöki ta ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' ta ide tkëtökicha. E' kèwö ska' ie' tö yëkkuö tsá kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuöki ta wëm kiè Nero e' yöne Roma blúie età Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mik ie' tso' wötëule e' ðalewa ie' tö yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ètökicha Pablo wötënewa kuà'ki. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ètökicha ie' wötënewa ká sulué ena sēsē ese a. Nies ie' monewà tabechka kicha wa. Ie' wà ijcher tö e' dör ie' kanè bata, e' kuëki yëkkuö i' kit ie' tö Timoteo a. I' es ie' tö ikit. Et: Pablo ittse' tö ie' atë ekörla e' kuëki ie' siánewa. Wëpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiepa e'pa tö ie' méat. Nies wëm kiè Demas e' ena imalepa skà tö ie' méat. E' kuëki ie' kī ikiane tö Timoteo bitü bet ie' kī muk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarë Roma blú ñe' tö, e' kī Pablo tkirke tajë. E' kuëki ie' tö Timoteo patté tajë tö ie' kawötä e' tkökwa darëre Jesús tté a. Nies ie' tö Timoteo a ichè tö ie' kawötä Jesús tté buaë e' kī wa s'wöbla'uk. E' kīeta ie' tö Timoteo a ichè tö

ie' kawötä e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kuëki.

Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö wes se' kawötä senuk Jesús a. Nies se' a ichèitö tö se' kawötä e' chök weinuk Jesús mik erblè kuëki. Welepa tö ibikeitsè tö i' dör yëkkuö bata kit Pablo tö e'.

Shkë'wë

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wëpa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër tajë ye' éna wes ye' wák alá es. Skëköl dör S'yé ena Skëképa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa nies sene bërè mü be' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Timoteo dalërmik

³ Skëköl dalöieke ye' tö erbikè maneneë wa wes ye' yëpa bak ká iaiaë idalöiök es. Kekraë mik ye' ttöke ie' ta ñiè nañeë, età ye' er arke be' ska' ta wëstela chekeyö be' dalërmik. ⁴ Mik ye' minea, età be' ij' siarë. Mik e' anewa ye' éna, età ttsësqua ye' mü be' suène as ye' ttsé'rne buaë. ⁵ Nies ye' éna iane tö be' erblöke Jesús mik er mokī wa. Ye' wà ijcher buaë tö be' erblöke Skëköl mik wes be' wī'kela Loida ena be' mī Eunice e'pa erblè' imik kewe be' yöki es.

Kë be' jaënuK Jesús tté buaë pakök

⁶ E' kuëki ì me' Skëköl tō be' a kanëbloie ie' a mik ye' ulà me'kà be' kī età, e' kē olo'yar, e' kī wakaneú bua'iewa. ⁷ Skëköl kē wà se' a iWiköl mène as se' suar. È' skéie iWiköl tō se' a diché mé sēnoie yēsēsē ie' a, ñi dalëritsoie, ñies erbikoie buaë yēsēsē. E' kuëki be' kanëblō Skëköl a kē suarta'. ⁸ Kē be' jaënuK Skëkëpa Jesús tté buaë pakök. Ñies ye' tso' wötëule Jesús tté pakë kuëki, e' kē kī be' jaënuK. E' skéie ye' tō be' a ichè tō be' e' chō se' weirke Jesús tté kuëki e' dalé'ttsök ye' tã Skëköl diché wa.

⁹ Skëköl wák tō se' tsatké'ttsa ñies ie' tō se' klōō' senuk batse'r ie' a.

E' kē dör tō se' tō ì buaë wé ie' a e' skéie.

E' dör tō ie' wák tō ibikeitsé es tã iwawéitō,

ie' er buaë ché se' a, e' kuëki. Kam ká i' yör e' yöki ie' tō ibikeits

tō ie' er buaë chōraë se' a Cristo Jesús batamik.

¹⁰ Cristo Jesús dör S'tsatkōkwak e' dē'rō ká i' a

se' a ikkachök tō Skëköl er buaë ché se' a.

Ie' kōtëwã shkenekane, e' wa ie' tō iwã kkaché

tō ie' e' aléka duèwã kī.

Ie' tté buaë e' tō se' a ikkacheke

tō se' kē duōpawã da'a, e' skéie sene michoë dōraë se' ulà a

ie' tté buaë e' batamik.

¹¹ Ttè buaë e' wà pakök ena s'wöbla'uk iwa Skëköl tō ye' klōō' Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. ¹² E' kuëki erë ye' weirke, erë ye' kē jaëne e' kī.

Yi mik ye' erblöke, e' mik ye' båtse buaë, e' dör Jesús. Ye' wã ijcher buaë tō kanè me' Skëköl tō ye' a e' kkō'neraë ie' wák tō dō mik Skëkëpa Jesús datskene etã. E' kuëki ye' kē jaëne weinuk ie' dalërmik.

¹³ Ttè yēsēsē wa ye' tō be' wöblaō' e' wà iutō. Be' e' tkōwã darërëë erblök Jesús è mik. Ñies s'malepa dalëritsō Cristo Jesús batamik. ¹⁴ Ttè mokjë mène be' a, e' wà kkō'nú buaë Wiköl Batse'r tso' se' a e' wa as kē yi tō imane'uttã.

¹⁵ Be' wã ijcher buaë tō s'yamipa serke Asia, e'pa sërãã iekkë tã ye' waté'ttsa, e'pa bōl kië Figelo ena Hermógenes. ¹⁶ Erë Onesíforo kē jaëne ye' tso' wötëule e' kī. Këkraë ie' tso' ye' er pablök. As Skëkëpa Jesús tō ie' ena iyamipa saü er siarë wa. ¹⁷ Mik ie' de ie' Roma, etã ie' tō ye' yulé poë tã ye' wakuëitō. ¹⁸ Skëkëpa Jesús datskene, mik e' kēwō de etã as ie' tō Onesíforo saü er siarë wa. Be' wã ijcher buaë tō wekkë ie' tō se' kime' Éfeso.

2

Be' weirke Jesús tté kuëki e' dalé'ttsō

¹ A Timoteo, be' dör ye' alàie, Skëköl er buaë chō se' a Cristo Jesús batamik, e' mik be' e' diché iō. ² Wëpa ttō mokjë dirmi buaë s'wöbla'uk esepa yulō tã ì yë'yō s'yamipa tajë e' kukua, ttsé' be' tō ese wa ie'pa wöbla'ú as ie'pa tō s'malepa wöbla'ú iwa.

³ Se' weirke Cristo Jesús ttè kuək̄i, ese dalè'ttsö darërëë wēs ñippökwak buaë tō iweirke kōs e' dalè'ttseke es.

⁴ Mik ñippökwakpa tso' ikanè a, etā ie'pa kē ku' e' tiük i kuā'ki a as iwēr buaë iwōkir wa. ⁵ Es ñies wēpa inuke esepa kawōtā ittè iutōk buaë. Kē iwā iutēne, e' tā kē e' alōpaka. ⁶ Wēpa kanēblöke darërë iyi kuatkök, esepa ulà a iyiwō tsá döraë kewe. ⁷ I cheke ye' tō be' a ttè i' wa, e' wà bikeitsö buaë tā Skēkēpa Jesús tō be' kimeraë as be' éna iwà kōs ar buaë.

⁸ Be' tō Jesucristo bikeitsö me'rie. Ie' dör se' blú bak ká iaiaë kiè David e' aleri. Cristo kötēwā shkenekane, e' ttè buaë pakeke ye' tō. ⁹ Ttè buaë e' kuək̄i ye' weirke siarë. Ye' tso' wötēulewā moulewā s'wōto wé a wēs pē' sulusipa es. Erë Skēköl ttè e' kē ku' wötēulewā. ¹⁰ E' kuək̄i ye' tō i kōs dalè'ttseke wēpa shukitbak Skēköl tō esepa kimoie as ie'pa tsatkēr ena olo yöbië dö ie'pa ulà a Cristo Jesús batamik.

¹¹ Ttè i' dör yösyēsë:

Se' bàtsewā Cristo kötēwā, e' tā ñita,

e' tā se' ser michoë ie' tā ñita.

¹² Se' weirke Cristo dalèrmik, e' dalè'ttsésö,

e' tā ñies se' döraë s'wōkirpaie ie' tā ñita.

Se' tō iché s'malepa a tō se' kē dör Cristo icha,

e' tā ñies ie' tō icheraë aishkuö tā tō se' kē dör ie' icha.

¹³ Ie' wák kē a e' watēnuk,

e' kuək̄i erë se' tō ie' watēmittsa,
erë ie' kē tō se' watepattsa.

Be' kanēblö as be' wēr buaë Skēköl wa

¹⁴ Be' tō ttè ekkēpa chō ie'pa a as ie'pa er arne iska' kēkraë. Ie'pa pattō Skēköl wörki tō a' kē kàne ñi wōtkök ñië ttè èse ki. E' kē dör ìie bua'. E' tō wēpa tso' ittök esepa sulu'wēkewā. ¹⁵ Be' e' chō kanēblök Skēköl a buaë as ie' wa be' wēr buaë. S'wōbla'ú yösyēsë ttè mok̄ië e' wa, kē shiliwar shilitshilit as be' kē jaërka be' kanè ki. ¹⁶ Kapakè kē dör Skēköl dalōioie, kē wà tā', ttè ese kōs yöki be' e' skōttsa. Ttè ese tō se' wēttsēmi i sulu ē a, kē tō Skēköl ttè iutēia. ¹⁷ Ttè ese tō s'sulu'wēwami wēs smewō tō s'katè es. Wēpa bōl kiè Himeneo ena Fileto e'pa s'wōbla'wēke kache ttè wa. ¹⁸ Ie'pa tō ttè mok̄i watéttsa. Ie'pa tō s'wōbla'wēke kache ttè wa. Ie'pa tō icheke tō mik se' wōskué, etā e' dör wēs se' wiköl du'wā shkenekanetke Skēköl a es. E' kuək̄i mik se' duowā, etā se' nu kē shkerpakane aishkuö tā. Ttè e' wa ie'pa tso' wēlepa er sulu'uk tā kē ierblōiarak Jesús mik. ¹⁹ Ie'pa tō s'wōbla'wēke kache ttè wa, erë Skēköl ttè dör mok̄i e' kē manerta', e' kē wōtirta' wēs ák blublué kē wōtirta' es. Itso' kitule Skēköl yökkuö ki, e' tō ichè: “Wēpa dör Skēköl icha, esepa suule ie' wā buaë.” Ñies e' tō ichè: “Wēpa iché tō ie'pa dör Skēköl

icha, esepa kawōtā ì sulu kōs wamblekerakitō e' olo'yök."

²⁰ Inuköl blu' u a tkā' tso' dakliliē welepa yöule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tkā' bua'buā ikawō tkō'uke buaē ese tkéie. Nies u e' a tkā' ēse tso' yöule skauchka wa, nies kal yöule tkā'ie ese dör tkā' ēse. ²¹ Es se' dör. Se' e' kkō'nuke ì sulu ñe' yöki, e' tā se' dömi wes tkā' bua'buā maneneē es, batse'oule, dör buaē se' Blú a iyi ulitaneie tso'tke ì kōs buaē ese wōie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese kōs yöki be' tkōshkar. E' skéie be' e' chō senuk yēsyesē. Be' kī erblō Jesús mik. S'malepa dalëritsō. Nies be' senú bërē sulitane tā. E' kōs yulō s'malepa tō Skëkëpa chakè er maneneē wa esepa kōs tā ñitā. ²³ Ttè kē wà tā', ese kabewekerakitō, e' kē iutar be' tō. Be' wā ijcher buaē tō ttè ese tō sulu se' ké ñippök. ²⁴ Skëkëpa Jesús kané méso kē kawōtā e' tiuk ñippè a. E' skéie ese ké senuk bërē sulitane tā. Ese a s'wöblarmi buaē Skëköl ttè wa, sulitane dalé'ttsekeitō er bua' wa. ²⁵ Wépa kē éna ttè mokī iutak, esepa kawōtā shulëitō er bua' wa, isalema wekké alè tā ie'pa er mane'umi Skëköl a tā iyörmine ttè mokī wa. ²⁶ Ie'pa er mane'wéne, e' tā es éme ie'pa tkömishkar bë ulā a. Ie' wā ie'pa tso' klöulewā wes dúla klöulewā sho' a es as ie'pa e' wamblō wes ie' kī ikiane es.

Mik ká i' erkewa, eta s'ditsö e' wamblöraë suluë

¹ Be' kawōtā wā ijchenuk tō mik ká i' erkewatke, eta kawō suluë datse taië s'kī. ² Pë' wák ë e' dalëritsöraë. Ie'pa er murawā inuköl kī. Ie'pa e' ttsörakā taië, kē tkirpa yi skā kī. Ie'pa ñi chöraë suluë. Iyë ena imi, e'pa ttō kē iuteparakitō. Ie'pa er suluë, kē wëstela chepa yi a. Ie'pa kē tō Skëköl dalöiepa. ³ Kë er ttsë'rpa buaē yi kī, kē er buarpane yi kī. Ie'pa biyöblöraë taië. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wā wambleraë ie'pa tō. Ie'pa tō s'we'ikeraë siarë. Ì buaē kōs sueraë suluë ie'pa tō. ⁴ Ýi sulu wambleraë akirie, iyi wambleraë kē ulé klöule. Ie'pa e' ttsörakā taië shuteë. Skëköl kē dalëritsepaitō, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsë'weke buaē, ese ë wa ie'pa wöbatsöraë taië. ⁵ Ie'pa e' ö tō mokjé Skëköl dalöiekerakitō, erë wes ie' wamblörak e' wa iwënewā tō e' dör kache.

Esepa yöki be' e' kkö'nú. ⁶ Wépa esepa welepa micho u ët u ët tā iwachekerakitō tō itso' s'pattök, erë e' dör kache. Ie'pa tso' alakölpa kitër tottola esepa dakiñuk. Alakölpa esepa tso' klöulewā ì sulu wamblekerakitō ese ulā a. Ì sulu wa ie'pa wöbatsö, ese tō ie'pa erkiöweke taië. ⁷ Ie'pa e' yuak ttè kuā'kī wa mirmir kekraë, erë Skëköl ttè mokjé kē ska' ie'pa er dë'. ⁸ Ie'pa esepa tō Skëköl ttè mokjé cheke suluë wes ká iaiaë Janes ena Jambrés tō Moisés yè' suluë

Skëköl ttè kuek̄i es. Ie'pa kē a kabikeitsiā buaē. Ie'pa kē erblöku'ia mok̄iē Jesús mik. ⁹ Erē ì wambleke ie'pa tō, ese wà kē k̄i ká dōpa taiē. Bet ta sulitane wā ijcherdawā tō ie'pa ttè e' kē wà ta' wēs ibak ká iaiaē Janes ena Jambrés e'pa ta es.

Pablo tō Timoteo bata patté

¹⁰ Erē ttè wa ye' s'wōbla'weke e' jcher buaē be' wā. Nies wēs ye' ser, ì kiane ye' k̄i, wēs ye' erblö Jesús mik, wēs ye' tō s'dalē'ttseke er bua' wa, wēs ye' tō s'dalē'ritseke, wēs ye' weine e' kōs dalē'ttsē'yō, e' kōs jcher buaē be' wā. ¹¹ Wēs ye' yē'bak suluē pē' tō, wēs ie'pa tō ye' we'ik siarē Antioquia ena Iconio ena Listra, e' kōs suule buaē be' wā. Ye' weinebak taiē siarē erē Skëkēpa Jesús tō ye' tsatkē' e' kōs yōk̄i. ¹² Ttè i' dör moki: yi senak yēsyesē wēs Cristo Jesús k̄i ikiane es, esepa kōs weirdaē siarē ie' ttè k̄i. ¹³ Erē pē' sulusipa ena s'kitō'ukwakpa esepa k̄i e' wamblōraē suluē shūtē, s'kitō'uk ena e' kitō'uk.

¹⁴ Erē be' e' tkōwā darērēē kekraē ttè wa be' wōblaone e' a. Ttè e' dör moki e' jcher yēsyesē be' wā. Wēpa tō be' wōbla' iwa e'pa suule bua' be' wā, e' kuek̄i be' e' tkōwāia kekraē. ¹⁵ Es nies, mik be' ia alala, etā Skëköl yëkkuō batse'r e' suule be' wā, e' a be' talane. Ttè e' tō be' a ikkachēmi tō Skëköl tō se' tsatkēmi se' erblé Cristo Jesús mik e' batamik. ¹⁶ Skëköl

yëkkuō kōs, e' kitule yēsyesē wēs ie' wāk tō ibikeits es. E' dör buaē se' a s'wōbla'woie, s'wōuñoie, s'shuloie, nies ikkachoie se' a wēs seneke yēsyesē ¹⁷ as wēpa dör Skëköl icha, esepa yör buaē da'äie tso'tke ì buaē kōs ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene s'blúie ká i' a olo ta' taiē s'blērulunebak kōs ena s'tso' ttsē'ka kōs esepa shulök. Ie' wōa ena Skëköl wōa, ye' tō be' a ichè tō be' kē ² ie' ttè buaē pakök kröröe, be' éna ipakak ö be' kē éna ipakak, erē ipakö kekraē. S'shulö, s'uñú, s'pattö, s'wōbla'ú enaē er bua' wa. ³ Kawö datse etā pē' kē tō Jesús ttè moki e' ttsepaia. E' skéie s'wōbla'ukwakpa yuleke ie'pa tō taiē ie'pa wōbla'woie ttè wése ttsak ie'pa éna ese ë wa. ⁴ Ttè mokiē e' waterattsarakitö ta kapakē ese kōs ese klö'werarakitö. ⁵ Erē be' e' tkōwā darērēē. Be' erbikö buaē yēsyesē. Kōs be' weirke e' dalē'ttsö buaē. Jesús ttè buaē pakö. Kanè kōs me'at Skëköl tō be' a, e' wakaneú er bua' wa.

⁶ Ye' duökewā, e' kēwō dökewatke. Ye' a ta e' dör wēs iyi mekesö Skëköl a idalöioie es. ⁷ Ye' e' tkēwā darērēē kanè me' Skëköl tō ye' a e' a, e' wawéyö buaē, ye' e' batseitsé iwawoie kekraē. ⁸ E' kuek̄i sene yēsyesē ské, e' tso' blëule ye' a. Mik ikéwö de, etā imeraē ye' a Skëkēpa Jesús dör s'shulökwak yēsyesē e' tō. Kē dör ye' ë a, nies e' dör wēpa éna ie' dalër taiē ena its'o'rak

ie' datskene olo ta' tajë e' panuk esepa kos a.

Pablo ttè bata ché Timoteo

a
 9-11 Demas tö ye' méat, ì tso' ká i' kī e' dalérmik ta imía Tesalónica. Ñies Crescente mía Galacia ena Tito mía Dalmacia. Lucas ë atë ye' ta. E' kueki be' shkō bet ye' we-blök, kē be' e' wöklö'uk ì wa. Marcos yulō ta ikiōbitu e' ta. Ye' kī ie' kiane e' kimuk ye' kanè wa. 12 Tíquico patkémioyō Éfeso. 13 Be' we'ikèyō, mik be' datse, etā ye' paio kīkuō me'atyō Tróade Carpo u a, e' tsúbitu ña. Ñies ye' yēkuō me'at tseë, e' shua wele tso', e' dör iyiwak kkuōlit yöule yēkuōie, ese kos kiane ye' kī, ttè bua'iewa tso' kitule iki e' kueki, e' kos tsúbitu ña.

14 Alejandro dör íyi yuökwak tabechka wa, e' e' wamblé suluë ye' ta. Skékēpa Jesús tö ie' patueraë wes ie' e' wamblé es. 15 Ttè buaë pakekesō e' ché ie' tö suluë. E' kueki be' e' kkō'nú ie' yöki ñies.

16 Ye' tsá mine shulè s'wökirpa ska' etā kē yi dē' ye' kimuk. Sulitane tö ye' méat ekōrla. Skékōl mú kē tö ie'pa we'ikè e' kī. 17 Erë Skékēpa Jesús tö ye' kimé, ie' tö ye' a idiché mé as ye' tö S'tsatkōkwak ttè pakō sulitane tso' eë, kē dör judiowak, e'pa kukua. Es Skékēpa Jesús tö ye' tsatkée ye' bolökpa éna ye' ttakwa e'pa ulà a. 18 Ñies ie' tö ye' yerattsa ì sulu kos e' ulà a. Ie' tö ye' tserami ká jai a wé ie' tkēr s'blúie eë, es ye'

tsatkeraëitō. ¡Ie' kīkōkasō tajë kēkraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

19 Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e'pa shké'ú ña. 20 Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyō Mileto. 21 Be' mú bitu kam tskiridiō döwa e' yöki. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kos tso' íerō e'pa tö be' shké'wémi.

22 As Skékēpa Jesucristo tso'ie be' ta. As Skékōl er buaë chō a' ulitane a tajë.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewä Roma e' yënettsa, etä yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuöki (63-65 DC) e' ulatök. S'wä ijcher tö Tito erblë' Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuöki tä ie' kanéblé Pablo ena Timoteo e'pa tä ñita. Mik Pablo tsá bak klöulewä e' yënettsa etä ie' kanéblé Tito tä kánane blubluë tso' dayë kiè Mediterráneo e' a e' et kiè Creta ee. E' ukuöki tä Pablo mineä bänet tä ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kéwö ska' tä Creta wakpa bak senuk suluë. E' kuëki Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawötä shushtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kë kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wëmi. E' kīie tä Pablo tö ie' a ichè tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wë

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Skököl kanè méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patké' wépa shukitbakitö, esepa kimuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwä' mokī e' kī wä ar buaë ie'pa éna. ² Es ie'pa ser michoë aishkuö tä

Skököl tä, e' wä paneke ie'pa tö kröröë. Skököl kë kachö tä'. Kam ká i' yör e' yökī ie' kablë' sene michoë muk se' a. ³ Mik kéwö me'bakitö e' de, etä ie' tö Jesucristo tté buaë e' wä kkaché sulitane a. Ttè e' wä pakök ye' ka' Skököl dör S'tsatkökwaq e' tö. ⁴ A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ttè mik se' böi erblöke e' wa be' dör wes ye' alà chök es. Skököl dör S'yé ena Jesucristo dör S'tsatkökwaq, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù be' a.

Wes Skökëpa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

⁵ Ye' tö be' méat Creta, kanè kianeia wë, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkökä Skökëpa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyë' es. ⁶ Wépa serke yësyësë, kë yi tö i' sulu kuëpa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Esepa ké alaköl tsukwä eköl ë, e' dalöiök tajë. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kë kkatënuq i' kī. Esepa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkökä be' tö Skökëpa Jesús icha erule erule wökirpaie. ⁷ Skökëpa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skököl kanè kuëblupa es. E' kuëki esepa ké senuk yësyësë, kë yi tö i' sulu kuëpa ie'pa kī ikkatoie. Esepa kë e' ttsö tö ie'pa ë wä íyi jcher tajë sulitane tsäta. Esepa kë dör kësikie, kë e' ttöta'ka blo' wa. Esepa kë kane ñippök yi tä. Esepa kë kane inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wë wa. ⁸ E'

skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, esepa kiökwa er bua' wa. Esepa ttsë'r buaë ì buaë kos e' uk. Esepa ké erbikök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk. ⁹ Jesús ttè yësyësë wa ie'pa wöblaoule, e' a ie'pa ké e' tkökwa darërë, kè kàne ilo'yök. Es esepa tò s'malepa kimëmi Jesús ttè mokj wa. Nies wépa tò ttè mokj cheke suluë, esepa a ikkayërmi tò wës ie'pa tò ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shua tajë s'tso' kè éna Jesús ttè mokj e' iütak. Ie'pa esepa kibiiepa dör judiowak tò s'wöbla'weke tò Jesús mik erblökwakpa kawötä senuk wës judiowak ser es. Ttè pakeke ie'pa tò, e' kè wà ta'. Ie'pa tò s'kitö'weke. ¹¹ Ie'pa mir u ët u ët s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tò u wákpa welepa tso', e' kos wöa kachöwekewa kache tté wa. Ie'pa tò s'wöbla'weke es inuköl ë klö'woie. E' kuekj ie'pa esepa kawötä wöklö'wë.

¹² Ká iaiaë wëm bak eköl Creta e' wä iyi jcher tajë, ie' tò iwakpa yè'i'es: "Creta wakpa kachö tajë kekraë. Ie'pa dör wës iyiwak kañiru es, ie'pa bikër tajë, chkö tajë." ¹³ Ì yè' ie' tò, e' yëne, e' kuekj ie'pa uñú darërëë as ie'pa tò ttè mik se' erblöke e' iütö yësyësë. ¹⁴ Es ie'pa tò judiowak tò kache ttè pakeke kè wà ta', ese kè iütepaia. Es nies wépa

tò ttè mokj e' watëttsa, esepa ttè dalöiëno kè dalöiepaia ie'pa tò. ¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a ì kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kè erblö Jesús mik, esepa a kè ì dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikè dör suluë. ¹⁶ Ie'pa e' chö tò ie'pa bätse buaë Skököl mik, erë wës iserdak sulu, e' wa iwënewa tò e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kè tò Skököl ttö dalöierak, kè iarak ì buaë or yës.

2

Wës se' kawötä senuk Skököl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk kekraë Jesucristo ttè mokj wa. ² Wépa kèkëpatke, esepa wöbla'ú tò ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yökj. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as sulitane tò idalöiö. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërëë ttè mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokj ena ì kos dalë'ttsök er bua' wa. ³ Es nies tayëpa kèkëpatke, esepa wöbla'ú senuk Skököl dalöië a. Ie'pa kè kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kè kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë. ⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tò ikawötä imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë. ⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kè trërta'. Ie'pa ké iu kanéuk buaë. Nies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kè yi tò Skököl ttè chö suluë.

⁶ Nies duladulapa pattö tò ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yökj. ⁷⁻⁸ Be' senu yësyësë

ie'pa wörk_i as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, etä iwöbla'ú yësyësë er moki wa Skëköl dalöioie, es kë yi a ì sulu yërpa be' k_i. Es be' bolökpa kë a ì sulu kunuk be' k_i, e' kuek_i ie'pa jaërdaka se' k_i.

⁹ S'tso' klöulew_a kanè mésoie, esepa pattö tō ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iütök er bua' wa as iwërdak buaë iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iütök kësik wa. ¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa íyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké ì kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kkachöie ì kos wa tō Skëköl dör S'tsatkök_wak, e' tté dör buaë.

¹¹ Skëköl tō s'tsatkè, e' watkekeitö sulitane a. Es ie' tō se' a iwà kkacheke tō ie' er buaë ché se' a. ¹² Mik se' éna iane tō kos Skëköl er buaë ché se' a, etä kë se' éna ì sulu wamblakia wes wëpa kë tō ie' dalöie esepa es. Ie'pa er me'rie ì suluë ë k_i. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' k_i ikiane es, se' serkeia ká ì k_i e' dalewa. ¹³ Se' tso'ia ká ì k_i etä se' tso' Jesucristo datskene olo ta' taië, e' panuk, e' tō se' ttsë'weke buaë. Ie' dör S'tsatkök_wak, ie' dör Se' Këköl taië e'. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttëw_a se' skéie se' yottsaië ì sulu kos e' ulà a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de ì buaë uk kekraë.

¹⁵ A Tito, ttè e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tō be' watepattsa.

Wes Jesús mik erblök_wakpa ulitane kawötä senuk

¹ A Tito, iskà chöne ie'pa a tō ká wökirpa ena s'shkëkipa, e'pa dalöio, ie'pa ttè iütö. Ichö ie'pa a tō a' tso' erk_i ì buaë kos e' woie. ² Ie'pa kë kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sulitane a er buaë chök. Ie'pa ké sulitane sauk er bua' wä.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsöta' buaë, kë Skëköl ttè iüteta'. Se' bak senuk kitöule; se' bak klöulew_a ì sulu ulà a. Ì sulu kiane se' k_i wamblë, ese ë wamblök se' bak. Ì sulu tō se' ttsë'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk ì sulu ë a. Se' bak ukyënu_k ñi k_i. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak. ⁴ Erë Skëköl dör S'tsatkök_wak, e' er buaë ché sulitane a, ie' éna se' dalër taië, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa. ⁵ Ie' tō se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tō se' serke yësyësë e' kuek_i. Ie' se' sué er siarë wa, e' ë kuek_i ie' tō se' tsatké. Skëköl tō Wiköl Batse'r mé senuk se' a, e' tō se' er paiklé mane'wé yué pa'al_i. Sene pa'al_i méitö se' a. ⁶ Skëköl tō iWiköl mé se' a taië Jesucristo dör S'tsatkök_wak, e' batamik. ⁷ Skëköl tō se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wöa, ie' er buaë ché se' a, e' kuek_i. Ie' tō iwé es as se' ser michöe ie' ta. E' wä paneke se' tō kröröe, ttsë'ne buaë wa. E' kos kuek_i ie'pa ké senuk buaë yësyësë Skëköl a.

⁸ Ttè ikkë dör yësyësë. Ye' k_i ikiane tō be' tō ttè ikkë wa s'k_i wöbla'wë taië buaë

as wépa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie ì buaë uk. Ýyi ikkë dör buaë sulitane a s'kimoie buaë. ⁹ Erë be' e' sköttsa ttè tò suluë s'blabatsélor ñi yöki ese kos yöki. Pë' welepa éna s'bak ká iaiaë, esepa ditséwö ese ttè pakak kekraë, esepa yöki be' e' skö. Ñies pë' welepa ñi uñuke kësik wa kekraë ttè dalöiëno mène Moisés a e' ki, esepa yöki be' e' skö ñies. Ñi uñè esepa kos kë wà ta', kë dör iie bua', kë a s'kimer ì wa. ¹⁰ Yi tò Jesús mik erblökwakpa blabatsélor, ese wöuñú darërëë etökicha bötökicha. Kë itö iütè, eta ie' uyöttsa a' shua. ¹¹ Be' wa ijcher buaë tò pë' ese er sulu'wéwa ì sulu tò. Ì sulu wambléitö, ese tò ikichatéttsatke.

Ttè bata yëne Tito a

¹² Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, eta be' kawö yöttsa ta be' shkö kröröë Nicópolis wé ye' tso' eë. Eë ye' tò ibikeitsétke tskiridiö tkö'uk. ¹³ Zenas dör s'shulökwak ena Apolo, e'pa kimú buaë ì kiane ie'pa ki kos e' wa, as imi'rak buaë. ¹⁴ Se' icha wöbla'ú buaë ì kos buaë e' uk. Ñies ie'pa wöbla'ú s'siarëpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skëköl wörki.

Pablo e' chéat

¹⁵ Ie'pa kos tso' ye' ska', e'pa tò be' shké'wémi. Wépa éna sa' dalër ttè mik se' erblöke e' dalërmik, e'pa shké'ú ña. As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'wöto wé a eta. E' kèwö ska' ta ie' tö yëkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yëkkuö i' kit iklé eköl kiè Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso kè patueta' ese to'ttsa eköl e' kiè Onésimo. E' ukuöki ta Onésimo tö ie' iyi blélur ta ibakshkarmi. E' kèwö ska' ta akblökwakpa ttekelur. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötëulewa Jesús tté buaë pakè kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaë paké ta ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Filemón a as ie' kè ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' dalène taië ena i sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itö ta iki'wa buaë. Es ñies ie' kawöta Onésimo ki inuì olo'yök ta ikiökwä wes iyami ekka es.

S'kiè Onésimo griegoie e' wà kiane ché kanenamé buaë. Erë yëkkuö i' tö iché tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù eta ie' kè döer kanenamé buaë. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wes ikiè wà kiane ché es.

Shke'wè

¹ A Filemón, ye' döer Pablo tso' wötëule Cristo Jesús tté

pakè kueki, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shke'wémi. Be' dalër taië sa' éna, ñies be' tso' kanablök Cristo a wes sa' es. ² Ñies sa' tö s'yamipa kiè Apia ena Arquipo, e'pa shke'wémi. Arquipo döer Jesucristo tté buaë e' tsatkökwak buaë wes sa' es. Ñies Skëképa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shke'wémi sa' tö. ³ Skëköl döer S'yé ena Skëképa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a a.

Pablo tö wëstela ché S'yé a Filemón ki

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaë Skëképa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalër be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skëköl ta, eta kekraë wëstela chekeyö be' dalërmik. ⁶ Ttè mik se' erblöke e' a be' e' tköwä buaë s'yamipa ta ñita. Ye' tso' ikiök Skëköl a tö e' wa i buaë kos wëmisö Cristo dalërmik, e' ar be' éna. ⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaë, ie'pa dalër taië be' éna. E' tö ye' ttsë'weke buaë, ttsësquia ye' er dekane.

Pablo tö Onésimo tté ché Filemón a

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikiè er bua' wa tö i kiekeyö be' a, e' wà ú. Cristo tö ye' a kawö mé be' kök iuk. Erë se' ñi dalër taië, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' döer Pablo kèképatke tso' wötëulewa Cristo Jesús tté pakè kueki e'. ¹⁰ Ye' be' a ikiè tö Onésimo saüne er bua' wa.

Ie' erblé Jesús mik ye' ttõ wa íe wé ye' tso' wõtëule eë. E' kuëki ie' dör wes ye' alà es.

11 Kuaë ta ie' bak be' wa toulettsa be' kanè mésoie kë dör iie buaë be' a, erë i'ñe ta ie' dör buaë be' a ñies ye' a. 12 Ie' dalër taië ye' éna, erë ye' tó ie' patkémine be' a. 13 Ye' a ta imú e' tsuat ye' ta ye' kimoie be' skéie ye' tso'ia wõtëulewa Jesús tté buaë pakè kuëki e' dalewa. 14 Erë kë ye' éna i' wák kam be' tó ikéwö mü e' yöki. Ye' ki ikiane tó i' weke be' tó, e' übö be' wák er wa, kë dör tó ye' tó be' ké iuk e' kuëki. 15 Isalema ie' minea be' yöki ekuölö ë as idöne tso' be' ta kekraë. 16 Erë ie' dene e' kë dör kanè mésoie ë, ie' dene be' yamiie Jesús tté wa dalër taië be' éna, e' dör buaë shute kanè méso ëse tsata. Ie' dalër taië ye' éna, erë ie' dör be' kanè méso, ñies ie' dör wes be' ël es Jesús wa. E' kuëki be' ké idalëritsök, ye' tó idalëritseke e' tsata.

17 Be' tó ye' klö'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klö'ú wes ye' wák es. 18 Ie' tó ilè sulu wamblé' ö be' tó ie' ña'weke ilè kuëki, etä ye' ña'ú iskéie. 19 Ye' dör Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulà wa, e' wák tó ie' nuì patueraë. Kë ye' éna ichak, erë kë be' éna ichökwa tó ye' ttõ wa be' tó Jesús tté klö', e' kuëki be' wä nuì ta'ia ye' a. 20 A yami, be' we'ikèyö, be' mü er buaë chö ye' a Skëképa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

21 Ye' wä ijcher buaë tó be'

tó ye' iüteraë, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tó i' kiéyö be' a, e' tsata be' tó iweraë. 22 Ñies Skëköl mü tó kawö mè ye' a a' pakoie wes a' tso' ie' a ikiök es. E' kuëki u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

23 Epafras tó be' shké'wémi. Ie' tso' wõtëule ye' ta Cristo Jesús tté pakè kuëki. 24 Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kanëblöke Skëköl a ye' ta, e'pa tó be' shké'wémi ñies. 25 As Skëképa Jesucristo er buaë chö be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Nies ie'pa kiè hebreowak ena judiowak. Kë yi wa ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pë' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erë kë s'wa ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikite Roma wakpa tö Jerusalén suluo'wa e' yöki duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblé' Jesús mik e' kuëki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' olo'yak ta ishkakne Moisés tté dikia. E' kuëki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darërëé Jesús mik. S'kitöukwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kë diché ta' ie'pa kimoie, e' kuëki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' olo'yök. E' kuëki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachoe ie'pa a i' es: Skëköl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaé. Ká iaiaé ta ie' utbitu se' ta ittekölpä wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erë bataie ta iut se' ta ilä eköl ë Jesucristo e' wa.

E' kie ta ká iaiaé Skëköl tö iyë'bak tö ie' kablörane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' ché yëkkuö i' tö. Nies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén ká bit ekkë

judiowak nuì olo'yoie. Iyi-wak jcherke e' kë diché ta' se' nuì paiklottsa da'äie. E' kuëki ie'pa tö ijcheke kekraë erë e' kë dör buaé shutë Skëköl wöa. E' kuëki Jesucristo kötëwa etökicha ë se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaé shutë Skëköl wöa. E' kuëki Jesús dör ibua'ie. E' kuëki se' kawöta erblök ie' mik éna ie' ë kawöta ttö iutë. I'ñeta ie' tkër Skëköl wörki se' tté chök Skëköl a. Ie' dör ibua'ie e' kuëki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kë kawöta ie' olo'yök. Ie' wa iyë tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kuëki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblé Jesús mik e' kuëki. Se' tö ie' watéttsa e' ta Skëköl tö se' shuleraë wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skëköl ut se' ta ilä wa

1 Skëköl utbitu taië se' yëpa bak ká iaiaé e'pa ta ittekölpä wa. Ie' utbitu ie'pa ta taië kua'ki kua'ki. 2 Erë i'ñe ta, mik ká i' erkewatke e' kewö ska' ta, ie' tté se' ta iwák alä patkë'itö ká i' ki e' wa. Tsawe ta ie' tö iyi ulitane yö' ilä ta ñita. Nies ie' tö ilä tkë'kabak as iyi ulitane dö ie' ulä a aishkuö ta. 3 Skëköl Alä dör iyë olo taië e'. Wes Skëköl dör e' suë ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wa itté diché taië e' wa. Se' nuì paikléttsa itö e' ukuöki ta ie' tkëka ká jai a dalöiërta' taië Skëköl ulä bua'kka.

Skëköl Alä olo ta' taië shutë Skëköl biyöchökwakpa tsata

4 E' wa iwënewa tö Skëköl Alä dör Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kos tsata. Es

ñies wēs Skëköl tō ie' kiè iwák
alà, e' dör bua'iewā wēs ie'
tō ibiyöchökwakpa kiè e' tsatā.
5 Skëköl yëkkuō kī itso' kitule
tō Skëköl tō iché ilà a:
“Be' dör ye' alà;
j'ñe yō ikkachétke tō ye' dör
be' yë.”*

Erë ttè e' kē yëule ie' wā
ibiyöchökwakpa isie a. Ñies
Skëköl yëkkuō kī Skëköl tō ilà
tté ché i' es:
“Ye' tō icheraë tō ye' dör ie' yë,
etā ie' dör ye' alà.”†
Erë Skëköl kē wā ibiyöchökwakpa
isie tté yëule es. 6 Ñies mik ie'
tō ilà eköl ëme, e' patkeketke
ká i' a, etā ie' tō itté yë' i' es:
“Ye' biyöchökwakpa ulitane
kawötā ie' dalöiök
taië.”‡

Ttè ekkē kōs kuëkī se' wā
ijcher tō Skëköl Alà dör Skëköl
biyöchökwakpa ulitane tsatā.

7 Mik Skëköl tō ibiyöchökwakpa
tté cheke, etā ie' tō iché i' es:
“Ye' tō ye' biyöchökwakpa
patkeke wēs siwā'
batsir es,

e'pa dör ye' kanè mésopa
patkekeyō wēs bö'
wörkua wöñar es.”§

8 Erë ie' tō ilà tté cheke i' es:
“¡A Skëköl, be' tō s'wëttseke
s'blúie e' dör yöbiè!

Be' tō s'wëttseke yësyësë.

9 Sene yësyësë dalër be' éna,
erë sene sulu ar suluë
be' éna;

e' kuëkī, ye' dör be' Këköl, e'
tō be' klō'wé tā ttsë'ne
buaë méyō be' a taië

be' malepa ulitane
tsatā.”*

10 Ñies Skëköl tō ilà tté cheke i'
es:

“A Këköl, tsawe tā be' tō ká i'
yö',

ñies ká jaì ena ì kōs tso' iki' e'
yö' be' wák tō.

11-12 E' kōs chōrawa erdawa
wēs datsi' nurwā tā
ierwa es,

e' kōs manerdattsa wēs
s'datsi' mane'wè tā
iwötrèwā es.

Erë be' tso'tke kenet. Be' kē
manerpattsa, be' ser
michoë.”†

13 Skëköl tō iché ilà a i' es:

“Be' e' tkōser ye' ulà bua'kka
dō mik ye' tō be' bolökpa méro
be' klō dikīa etā.”‡

Erë Skëköl kē wā ttè e'
yëule ibiyöchökwakpa isie
a. 14 Skëköl biyöchökwakpa
dör wēs siwā' es kē wërta'.
E'pa kōs kanèblöke Skëköl
tsatkerdaë, esepa kimuk. E'
kuëkī ie' kē wā ttè ese yëule
ie'pa isie a.

2

*Skëköl Alà tté buaë e'
kawötā dalöiè*

1 Skëköl Alà dör íyi ulitane
tsatā, e' kuëkī se' kē e' tkökwa
darërë ie' tté buaë moki
ttsëule se' wā, e' a as kē se'
mi'ne wēs kanò ëmi di' kī
es. 2 Skëköl tō itté dalöiëno,

e' me'atbak ibiyöchökwakpa
wa se' yëpa bak ká iaiaë e'pa
a. Wépa kōs kē wā ttè e'
dalöiëne', e' nuí kī ie'pa weine

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 ‡ 1:6 Deuteronomio
32.43 § 1:7 Salmo 104.4 * 1:9 Salmo 45.6-7 † 1:11-12 Salmo 102.24-27
‡ 1:13 Salmo 110.1

wes ikawōtā weinuk es. ³⁻⁴ Es ibak ie'pa tā, erē Skēkōl Alà tté buaē, e' ē wa se' tsatkērmi, e' dōr tté bua'iewā tté ulitane tsatā. S'tsatko tté, e' tsá yē' Skēkēpa Jesús wák tō. Wépa tō tté e' ttsē', e'pa tō iyē'ne se' a tā iwà kkachérakitō tō e' dōr tté moki. Nies ì kē or yi a ese o' Skēkōl tō ie'pa wa tajē kuā'kī kuā'kī iwà kkachōie tō ì ché ie'pa tō e' dōr moki. Nies Wikōl Batse'r wa ie' tō imé se' a kanebloie buaē ie' a tajē kuā'kī kuā'kī wes ie' kī ikiane es. E' wa ie' tō iwà kkaché tō ie'pa tté dōr moki. Tté e' wà kē dalōiēne se' wā, e' tā ζwes se' tkōmishkar inuī ulà ā?

Jesús dē'bitu se'yamiie

⁵ Aishkuō tā ká i' mane'werattsane Skēkōl tō buaē pa'alī, e' chōk sa' tso'. Skēkōl tō ibikeitsbak tō ká pa'alī e' kē merpa ibiyōchōkwakpa a as ie'pa dō iwōkirpaie. ⁶ Kē idōr es. Ie' tō ibikeitsbak tō imerdaē s'ditsō ulà ā. E' dōr wes itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es, e' tō ichè: "A Skēkōl, ζS'ditsō dōr yi? ζIōk e' ska' be' er de?

ζWes ie'pa kī be' tkine?

⁷ Erē ekuölō ē ie'pa yō' be' tō be' biyōchōkwakpa dikīā diōshet tsir.

Erē ie'pa yō'bō olo tā' tajē dalōiērtā' tajē.

⁸ Ie'pa tkē'ka be' tō íyi ulitane yō'bō e' wōkirie.*

Yēkkuō e' ichè tō Skēkōl tō se' tkē'ka íyi ulitane yō' ie' tō e' wōkirie. "Íyi ulitane" e' wà kiane ché tō kē ì ku', e'

kē ku' se' ulà ā. Erē ì'ñe tā kam se' tō isaūwā es. ⁹ Erē se' wā ijcher tō ì ché yēkkuō e' tō, e' wà tka Jesús wa. Ie' yōne s'ditsōie, e' wōanewa Skēkōl biyōchōkwakpa dikīā diōshet tsir ekuölō ē. Skēkōl er buaē ché se' a, e' kuēki ie' tō Jesús me'ttsa ttēwā sulitane nuī skéie. Jesús weine siarē kōtēwa se' skéie, e' kuēki Skēkōl tō ie' kīka'ka tajē, tkē'ka íyi ulitane blúie dalōiērtā' tajē.

¹⁰ Skēkōl dōr íyi ulitane wī, e' kos tso' ie' wa ñies ie' ā. Ie' kī ikiane tō se' tajē dōr ie' ala'r esepa dō ie' tā ñita olo tā' tajē. E' wawé ie' tō Jesucristo wa. E' kuēki buaē idir ie' a tō Jesús weine kōtēwā s'tsatkoie. Es ì kos kiane Skēkōl kī tō Jesús tō iwē s'tsatkoie, e' wēitō seraā.

¹¹ Jesús ena se' batse'wēkeitō, e'pa Yē dōr ekōl ē, e' dōr Skēkōl. E' kuēki Jesús dōr Skēkōl Alà, e' kē jaēne ichōk tō se' dōr ie' ēlpa ena ie' kutapa.

¹² Es itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī wé ie' tō ichè Skēkōl a i' es:

"A Skēkōl, ye' tō be' tté cheraē ye' ēlpa ena ye' kutapa ā.

Mik ie'pa ñi dapa'uke, etā ye' tō be' kīkerakā ttsē wa ie'pa kukua."†

¹³ Nies iskà tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī wé Jesús tō iché i' es:

"Ye' erblōraē Skēkōl ē mik."‡

Ñies ichéitō:

"Íe ye' dur, wépa me' Skēkōl tō ye' ā ala'rie, e'pa tā."§

* 2:8 Salmo 8.4-6 † 2:12 Salmo 22.22 ‡ 2:13 Isaías 8.17 § 2:13 Isaías 8.18

14-15 Se' dör Jesús icha. Erë se' dör s'ditsö ě. Se' ulitane serkeiā tā sulu se' suar s'duōwā yōki, e' wā se' tso' klōulewā. E' kuēki Jesús yöne s'ditsöie. Ie' dē'bitu e' muktsa ttēwā se' skēie e' alokaie bē iane s'duōwā wiie e' ki. Es ie' tō se' tsatkēe, se' suar s'duōwā yōki, e' ulā a. 16 Iwēnewā buaē tō Jesús kē dē'bitu Skēköl biyöchökwakpa kimuk. Ie' dē'bitu se' dör se' yē bak ká iaiāē Abraham, e' aleripa kimuk. 17 E' kuēki ie' yöne s'ditsöie wēs se' es as ie' dō sacerdote kibiie se' ttē chök Skēköl a e' wakanewēkeitō yēsyesē. Ie' dör s'ditsö wēs se' es, e' kuēki ie' tō se' suēke er siarē wa. Ie' wák e' me'ttsa ttēwā se' skēie as se' nuī olo'yar se' ki. 18 Ie' weinebak ñies ie' erkiōone ì sulu wamblök, e' kuēki ìñe tā wēpa erkiōorke ì sulu wamblök, esepa kimermi buaē ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsatā

1 A yamipa, a' batseo' Skēköl tō. Ie' tō a' klōō'ñak as a' dō ie' ichaie. Jesús bikeitsö bua'ie. Se' tō ichekekā tō ie' dör Skēköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'. 2 Skēköl tō ie' tkē'ka kanēblök se' sacerdote kibiie e' wakanewēitō yēsyesē wēs Moisés tō, kanē me' Skēköl tō ie' a, e' wakaneo' yēsyesē es. Kōs ì kiane wē Skēköl wé a e' o' Moisés tō yēsyesē. 3 Erë Jesús dalöier̄tā taiē tkōka Moisés tsatā wēs u wák dalöier̄ tkōka u tsatā es. 4 Se'

wā ijcher tō u ulitane yuē yile tō, erë Skēköl dör ìyi ulitane yuōkwak. 5 Moki Moisés kanēblē' yēsyesē Skēköl wé a ikanē mésoie. Ì o' ie' tō, e' wa ie' tō ì buaē kkachera Skēköl tō aishkuō tā Cristo wa e' klea'. 6 Erë Cristo dör Skēköl wák alà, e' kanēblöke yēsyesē se' dör wēs Skēköl wé es e'pa wökirie. Ì buaē yē' Cristo tō tō idoiā se' a, e' wā panekesö kröröē ttsē'ne bua' wa kē tō ilo'yē, e' tā moki se' dör Skēköl icha.

A' e' kkō'nú Skēköl kē watartsa

7 E' kuēki, ì ché Wiköl Batse'r tō Skēköl yēkuō ki, e' wā iutō buaē. E' tō ichē i' es:

“Ì cheke Skēköl tō e' ttsē a' tō ìñe tā,

8 etā kē a' er darē'ukwā iyōki wēs a' yēpa bak ká iaiāē es.

Ie'pa e' ka'kā e' uk kēsik kēsik Skēköl wōa.

Ie'pa tō ie' wōñatkē' ká sir poē wé kē yi serku' taiē e' ké a.

9 Skēköl tō ichē tō duas dōka dabom tkēyök (40),

e' dalewa ye' tō ì kē or yi a ese wé taiē ie'pa se'woie, ie'pa kkō'noie,

erë ie'pa tō ye' wōñatkē' taiē.

10 E' kuēki ye' ulunekā taiē ie'pa ki etā ye' tō ie'pa ché i' es:

‘Kēkraē ie'pa kē ki ikiar tō ye' ie'pa wēttsē,

ie'pa kē senak wēs ye' ki ikiane es.’

11 E' kuēki ye' ulunekā ie'pa ki etā ye' ichē

tö ie'pa kë döpa_wá wé warma
ie'pa enu_weke ye' tö
ee.”*

12 A yamipa, a' e' kkö'nú
dö' a' isie er sulur_wá ta a'
kë erblöia Skököl chök e' mik
ta a' e' batsöttsa iyöki. 13 E'
skéie a' ñi er diché iö këkraë
s'tsatkë kéwö tso'ia i'ñe ta e'
dalewa. A' tö iú es as kë a'
isie e' kitö'ú sene sulu wa ta a'
er darér_wá Skököl yöki. 14 Se'
erblö Cristo mik buaë këkraë
dö ibata ekkë wés kuaë es,
e' ta moki se' tso' ie' ta. E'
kueki a' ñi er diché iö buaë.
15 Skököl yékkuö tö iché i' es:

“Ï cheke Skököl tö e' ttsé a' tö
i'ñe ta,

eta kë a' er darë'uk_wá iyöki
wés a' yépa bak ká
iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik
Skököl wöa.”†

16 Wépa tö Skököl ttö ttsé'
erë ie'pa e' o' ie' wöa kësik
kësik, ¿e' wakpa dör yi? ¿Kë
dör ie'pa ulitane yé'ttsa Skököl
tö Egipto Moisés wa, e'pa ë?
17 ¿Yi ki Skököl ulune dö duas
dabom tkéyök (40)? ¿Kë dör
ie'pa tö ì sulu wamblé' ká
sir poë wé kë yi serku' e'
a e'pa ë? E' nuí ki iduru-
lune. 18 ¿Yi a Skököl tö ichétke:
“A' kë döpa_wá wé warma a'
enu_weke ye' tö ee”? ¿Kë dör
ie'pa tö ie' ttè dalöse_wá e'pa
ë? 19 Es se' tö isué tö ie'pa kë
erbléne ie' mik, e' kueki ie'pa
kë dé'wá wé warma Skököl tö
ie'pa enu_weke ee.

* 3:11 Salmo 95.7-11 † 3:15 Salmo 95.7-8
2.2 ‡ 4:5 Salmo 95.11

4

1 Ñies Skököl kablé' se' a tö
se' döwami ie' tö se' enu_weke
e'a. E' kueki e' tso'ia e' dalewa
se' kawötá e' kkö'nuk taië dö'
se' wéle kë ulá a idö. 2 Se'
a Skököl tté buaë e' pakane
wés ie'pa bak ká iaiaë, e'pa
a ipakane es. Erë ie'pa kë
erbléne imik, e' kueki tté buaë
ttsé' ie'pa tö, e' kë dör ìie bua'
ie'pa a. 3 Se' erblé Skököl mik,
e'pa dörawá ie' tö se' enu_weke
e' a. Erë wépa kë erblöku'
ie' mik, esepa ché Skököl tö
iyékkuö ki i' es:

“Ye' uluneka ie'pa ki eta yö
ichétke
ie'pa kë döpa_wá wé warma
ie'pa enu_wekeyö ee.”*

Ie' tö iché es, erë ie' kané
enewa mik ká i' yöne one
eta. 4 Skököl tö iyi ulitane
yö' dö ká teröl. Ká de kul ta
ie' eni'. Es itso' kitule wéle
Skököl yékkuö ki. E' tö ichè:

“Ká de kul eta ì kos yö'bituitö
e' yöne one, e' kueki
diwö e' wa ie' kë
kanebléne.”†

E' kueki se' wá ijcher tö
moki Skököl tö se' enu_weke
e' tso'tke. 5 Erë tté kitule
chétkéyö, e' ki Skököl tö ichè:

“Ie'pa kë döpa_wá wé warma
ie'pa enu_wekeyö ee.”‡

6 Es se' wá ijcher tö Skököl
tö se' enu_weke e' tso'tke se'
a. Erë wépa a tté buaë e'
pakane kuaë, e'pa kë dé'wá,
ie'pa tö idalöse_wá e' kueki.

7 E' ukuöki ta duas tka taië eta
Skököl tö tté e' ë ská pakéne
se' a ì kit se' blú bak kié David

* 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis

e' tō e' wa. Ttè kitule ñe' chétkeyō, e' dōr i' es:

“Ì cheke Skèköl tō e' ttsé a' tō i' ñe ta,

e' ta kē a' er darē'ukwā iyōki.”

Es se' isué tō ikéwō skà mé Skèköl tō se' a' as se' dōwā ie' se' enuweke e' a, e' kéwō dōr i' ñe. ⁸ Josué tō Israel aleripa enuúpa ie' kéwō ska' ta, e' ma Skèköl kē wā ene skà yēnene.

⁹ E' wā kiane chē tō Skèköl tō se' enuwēmi wēs ie' eni' mik ká i' yō'itō etā es, e' tso'ia wépa dōr ie' icha esepa a.

¹⁰ Wépa dewā Skèköl ene e' a, esepa enuraē wēs ie' eni' es. ¹¹ E' kuēki se' ké e' diché iök shkowā ene e' a' as se' kē isie tō ñe'pa kē wā Skèköl ttē iūtēne e'pa wakōū.

¹² Skèköl ttē dōr ttsē'ka, diché ta' taiē, e' tō iwakaneweke buaē tkōka tabè kà yaule di'diē w'ikē iō'kē e' tsatā. Idökewā buaē dō se' er a, se' wiköl a. Ì kōs dalērmik se' serke tso' blēule se' er a, ena ì kōs bikeitsekesō, ese weblekettsaitō tō buaē idir ö sulu idir. ¹³ Se' e' chōrakā Skèköl a. Ie' yōki ì kōs yō'itō e' kē a' e' blēnukwā. Ì kōs tso' áie ie' wōrki. E' kuēki se' e' tkōwā darērē ie' ttē a.

Jesús dōr se' sacerdote kibi buaē shūte

¹⁴ Se' wā sacerdote kibi tso' eköl, e' dōr sacerdotepa ulitane tsatā. E' dōr Jesús, ie' dōr Skèköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jai a' se' ttē chök Skèköl a. E' kuēki se' kawōtā e' tkōkwā darērē ie' ttē buaē klō'wekesō, e' a. ¹⁵ Se' sacerdote kibi e' wa se' wēr siarē.

Mik ie' bak senuk ká i' kī, etā erē ie' ma'oule ì sulu kōs wamblök wēs se' es, erē ie' kē wā ì sulu wamblēne yēs. E' kuēki ie' wā ijcher buaē tō is' tstsēr mik se' ma'orke ì sulu wamblök etā. ¹⁶ E' kuēki a' shkōwā Skèköl wōrki. Mik s'kimè kiane etā ikiōsō ie' a, kē suar ta'. Ie' tō se' suēke er siarē wa, e' kuēki ie' tō se' kīmeraē er bua' wa.

5

¹ Wépa dōr sacerdotepa kibipa e'pa kōs tso' shūkitule iwakpa shūā kanebloie imalepa ttē chök Skèköl a. Ie'pa kanē dōr iyiwak jchēule ena ilē skà merke Skèköl a, ese wakanéuk imalepa nuì olo'yoie. ² Ie'pa dōr wēs imalepa es. Ie'pa diché kē dē'ka buaē ì sulu wōklō'woie. Ie'pa weirke siarē wēs imalepa weir ì sulu ulā a es. E' kuēki imalepa kē wōblaule iyi buaē wa, arkedō ì sulu a kekraē, esepa wērmī siarē ie'pa wa. ³ Nies ie'pa wakpa tō ì sulu wambleta', e' kuēki ie'pa kawōtā iyiwak jchök mē Skèköl a' ie'pa nuì kī nies imalepa nuì kī. ⁴ Kaneblök Skèköl a' sacerdote kibiie, e' dōr kanē buaē, dalōiērtā' taiē. Kē yi yōrtā' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skèköl ē tō ta' itkéka sacerdote kibiie wēs ie' tō Aarón tkē'ka es. ⁵ E' sū Cristo kē e' tkēnekā sacerdote kibiie iwák er wa e' kīkoka. E' skéie Skèköl tō ichē ie' a:

“Be' dōr ye' alà;

i'ñe ye' tō ikkacheke tō ye' dör
be' yě.*

6 Ttè kitule skà tō ichè i' es:

“Be' dör sacerdote kekraë
wës Melquisedec ese
es.”†

7 Mik Jesús tso'ia ká i' kī, eta
ie' kköyè' Skèköl a tajë aneule
wi'wiè iè wa i wa. Skèköl è
a ie' yèrmittsa duèwà ulà a, e'
kuekī ie' tō iki' Skèköl a tō ye'
yöttsa iulà a. Ie' tō Skèköl
dalöieke tajë, ittè iuteke buaë,
e' kuekī i kiéitō e' iuté Skèköl
tō. 8 Erè ie' dör Skèköl Alà,
erè ie' weine tajë, e' wa ie'
éna iane tō wës s'weir Skèköl
ttè dalöie kuekī. 9 Mik i uk
ie' patkène e' wéitō seraa, eta
ie' de S'tsatkōkwakie. Wépa tō
ie' ttè iuteke, esepa kōs tsatkè
michoë ie' tō. 10 Nies Skèköl tō
ie' tkéka sacerdote kibiie wës
Melquisedec ese es.

*A' erblöke Cristo mik, e' kë
olo'yar a' tō*

11 Ttè ese tso'ia sa' wà yèno
tajë, erè kë a' éna ianuk
bet, e' kuekī iwà pakè a'
a e' dör darèrèè. 12-13 Ká
iaiaë a' erblè'mi Cristo mik,
ikkè tã warma a' detke
s'wöbla'ukwakpaie. Erè a'
skà kianene wöbla'wè Skèköl
ttè tsawe tottola ese wa. A'
dör wës ala'rla es kë a chké
darèrè ñar, tso' tsu' è mik.
Kam a' a iwër tō i dör buaë
i dör suluë. 14 E' skéie chké
darèrè ese dör s'wöblauetke
esepa a. Ie'pa a iwènetke tō i
dör buaë i dör suluë. E' kuekī
ie'pa éna iane mik tã buaë
idir mik tã sulu idir.

6

1 E' kuekī Cristo tté tsá
wa s'wöblane, e' è kë charia
kekraë. E' skéie Cristo tté
kī tso' tajë, ese wa se' kī
e' yuō as se' yör iskië wës
se' kibirwà es. Kë se' kàne
e' wöbla'ukne Cristo tté tsá
jchertke se' wà, ese wa. Se'
wà ijchertke tō s'kawõtã i
sulu nuí kī s'duöwami, ese
kōs olo'yök. Se' wà ijchertke
tō s'kawõtã erblök Skèköl
è mik. 2 S'wöskuè tté ena
s'ulà mùka s'yamipa kī ese
tté wa se' wöbla'netke.
S'duulewà shkerdakane ena
s'weir michoë ese tté jchertke
se' wà. 3 E' kuekī kë se' e'
wöbla'ukia tté ese wa. E' skéie
se' kī e' yuō Cristo tté skà
tso'ia ese wa. Skèköl tō ikéwō
mé se' a, e' tã iwèraësö es.

4 Wépa wöa ká ñine'bak
Cristo tté wa, erè e'pa tō
ilo'yé, e' tã ¿wës kawō mer-
mine ie'pa a er mane'ukne?
Ì buaë mé Skèköl tō se' a, e'
kak ttsèule ie'pa wà. Wiköl
Batse'r dè'ñak ie'pa kī. 5 Ie'pa
éna iane tō Skèköl ttè dör
buaë. Skèköl kéwō olo tã'
tajë datske aishkuō tã, e'
diché kak sùule ie'pa wà.
6 E' kōs ttsèule ie'pa wà, e'
watéttsa ie'pa tō, e' tã ¿wës
ie'pa dōmine e' ska'? E' dör
wës ie'pa tso'ne Skèköl Alà
ttökwanè wötèwanè krus mik
es. Ie'pa tso' ie' wayuök
sulitane wö wa. 7 Se' dör wës
tè es. Íyi kuatkène iki, kalī
yène iki buaë, warma e' wà
tskirmi buaë wà wörmī buaë
wës iwák kī ikiane es. Tè
ese a Skèköl er buaë chöraë.

† 5:6 Salmo 110.4

⁸ Erë të e' k_i dika'chka tskine, kualkō tskine, ì tskine, e' t_a e' kē dōr ìie bua'. Kukur t_a iwayēnarketke ì sulu a t_a ñārdaw_a.

⁹ A yamipa dalēr tajē sa' éna, sa' ttōke a' t_a es, erë mok_i sa' iklō'weke tō a' shkōke buaē s'tsatkē ñalé k_i. A' kē dōr wēs wēpa tō Cristo watétts_a esepa es. ¹⁰ Skëkōl dōr yēs_yēsē. A' kanēblōke buaē ie' a. A' tō s'batse'r malepa k_imeke buaē, e' wēkei_a a' tō buaē. E' wa iwēnew_a tō mok_i a' éna Skëkōl dalēr. E' kōs kē ska' ie' er chōpawa. ¹¹ Erë sa' k_i ikiane tō a' ulitane tō, ì buaē weke a' tō, ese k_i ù er bua' wa dō ibata ekkē. Es ì buaē kōs panekesō, e' wà dōraē a' ulà a da'āie. ¹² Sa' kē k_i ikiane tō a' bikēr. E' skéie sa' k_i ikiane tō a' dō wēs wēpa erblōt_a mok_i Skëkōl mik esepa es. Ì muk Skëkōl kablē' se' a, e' wà panekesō énaē, e' wa iwà dōraē se' ulà a.

Se' erblōmi Skëkōl kablē' se' a, e' mik

¹³ Mik Skëkōl kablē' Abraham a, et_a ie' kē kablēne yi skà ttō wa. Ie' kablē' iwák ttō wa, kē yi ku' ie' tsat_a e' kuek_i. ¹⁴ Ie' tō iyē' Abraham a: “Mok_i ye' ichè tō ye' er buaē chōraē be' a tajē. Be' aleripa alōwēraēyō tajē.”* ¹⁵ Ttē e' wà panē Abraham tō énaē t_a Skëkōl kablē'ia, e' wà de ulà a. ¹⁶ Mok_i mik se' tō ttē mé yi a, et_a imekesō yi dōr se' tsat_a, ese ttō wa. Mik se' tō ttē métke es, et_a ttē e' k_i kē ì skà ku'ia chē. ¹⁷ Es ñies Skëkōl k_i ikiane kkachē

wōshak wēpa a ikablē' esepa a tō mok_i iwà dōraē ie'pa ulà a, kē imane'wēpaneitō yēs. E' kuek_i ikablē' iwák ttō wa. ¹⁸ Es se' éna iane buaē tō Skëkōl tō ittē mé se' a iwák ttō wa, e' kē mane'wēpaneitō yēs, ie' kē kachōt_a e' kuek_i. Ie' tō ittē mé se' a iwák ttō wa tō se' erblōke ie' mik e'pa tsatkeraeitō. E' tō se' er pableke buaē. Ttē e' wà paneke se' tō krōrōē, e' a se' e' tkōw_a darērē kekraē. ¹⁹⁻²⁰ Ttē e' wà paneke se' tō, e' tō se' tkéw_a darērēē wēs tabechka tso' kanō wōklō'woie dayē shu_a es. Jesús mikane se' yōk_i kewe k_a ja_i a. E_e ie' tso' Skëkōl wé kibi e' úshu batse'r tajē shu_{tē}, e' a. Úshu e' kkōiēule àr datsi' buririē shu_{kuar} e' wa, e' etmik ie' tso' se' ttē chōk kekraē Skëkōl wōrk_i. Es ie' de se' sacerdote kibi kekraē wēs Melquisedec ese es.

7

Jesús dōr sacerdote kibi wēs Melquisedec ese es

¹ Melquisedec bak k_a kiē Salem e' blúie. Ñies ie' kanēblē' sacerdoteie Skëkōl dōr ìyi ulitane tsat_a e' a. Abraham e' ali'k_a blu'pa skēl w_a ilayōk Lot minetsēr e'pa k_i. Mik Abraham dotkene iu a, et_a Melquisedec detts_a ie' ñaletsuk t_a ikiē Skëkōl a as e' er buaē chō ie' a. ² Ñies dali kōs dē'ne Abram ulà a ñippē shu_a, e' blatéitō dōk_a dabop, e' eyōk méitō Melquisedec a. S'kiē Melquisedec, e' wà kiane chē “sēne yēs_yēsē e'

* 6:14 Génesis 22.17

blú.” Ñies ie' dör ká kiè Salem, e' blú. Salem, e' wà kiane chè “sene bërè,” e' kuèki ñies ie' dör sene bërè blú. ³ Kë se' wà ijcher tò yi dör iyë, yi dör imì, yi dör iditséwö, mik ikune ö mik idu'wà. E' kòs kë ku' kitule Skèköl yèkkuö kì. E' kuèki se' tò ichèmi tò ie' dör sacerdote kë erta'wa wës Skèköl Alà es.

⁴ Ibikeitsö buaë, e' tã a' wà ijcherdaë tò Melquisedec dalöiërta' tajë sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa kòs tsata. Abraham dör se'yë bak ká iaiaë dalöiërta' tajë ese. Ñippè shua ibolökpa dali de ie' ulà a, e' blatéitö dökà dabop, e' eyök tsá méitö Melquisedec a. ⁵ Leví aleripa yë tsá dör Abraham wës Israel aleripa malepa es. Leví aleripa ë meneat sacerdotepaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erë itso' kitule Moisés ttè dalöiëno, e' kì tò Israel aleripa kòs kawöta iyyi kòs blatök dökà dabop, tã e' eyök tsá muk Leví aleripa a. ⁶ Skèköl kablè' Abraham a tò ie' döraë skèkëpa tajë. Erë Melquisedec kë dör Leví aleri, erë e' a Abraham tò iyyi tsá mé. Ñies Melquisedec tò ikié Skèköl a as e' er buaë chö Abraham a. ⁷ Sulitane wà ijcher tò yi tò e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyëne e' tsata. ⁸ Israel aleripa tò iyyi tsá meke sacerdotepa duöta'wà esepa a. Erë Skèköl yèkkuö tò Melquisedec chè wës ie' tso'ia ttsë'ka es. ⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tò iyyi tsá mé Melquisedec a,

eta Leví kam kur. Erë se' tò ichèmi tò Leví aleripa bak tò iyyi tsá mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yë tsá e' kuèki.

¹¹ Ttè dalöiëno me' Skèköl tò Israel aleripa a Moisés wa, e' ichè tò Leví aleripa ë meneat sacerdotepaie Israel aleripa ttè chök Skèköl a as e' tò ie'pa nuì olo'yö. Erë e' mú a nuì olo'yarmi se' kì serea, e'ma kë sacerdote ské ku'kì kianeia. E' kuèki Skèköl tò sacerdote ské patké. E' kë dör Leví aleripa e' eköl wës Aarón es. Ie' dör sacerdote wës Melquisedec ese es. ¹² Sacerdote wësepa ské maneone ku'kì, e' tã ñies ttè dalöiëno tsá e' kawöta mane'wëttsa. ¹³⁻¹⁴ Sacerdote ské patké' Skèköl tò chëyö a' a, e' dör Skèkëpa Jesús. E' kë dör Leví aleripa eköl. Sulitane wà ijcher buaë tò ie' dör Judá aleri. Moisés kë wà i yëule tò Judá aleripa dõmi sacerdotieie. E' kuèki kë ie' aleri isie tkëuleka sacerdotieie.

¹⁵ Sacerdote ské tkënekane ku'kì wës Melquisedec ese es, e' tã se' éna iwà ane tò ñies ttè dalöiëno meneat Moisés a e' maneonettsa. ¹⁶⁻¹⁷ Skèköl yèkkuö kì itso' kitule tò ie' tò Jesús a iché i' es:

“Be' dör sacerdote kekraë wës Melquisedec ese es.”*

E' kuèki se' wà ijcher tò Jesús kë tkënekà sacerdotieie ie' ditséwö wa wës Moisés ttè kì itso' kitule es. Ie' de sacerdotieie ie' ser michoë, kë duöta'wà, e' diché wa.

* 7:16-17 Salmo 110.4

18-19 Moisés ttè dalöiëno bak kenet, e' kē a yi onuk buaē yēsyesē Skëköl wōa. E' kē diché ta', kē dör iie bua' ese woie. E' kuëki ttè e' maneonettsa. E' skéie ttè pa'alī wà panekesö kröröe e' dör ibua'ie ttè këchke tsata, e' wa se' e' batsowami buaē Skëköl mik kē ki ì sulu nuī ta'ia.

20 Ñies mik Skëköl tō Jesús tkë'ka sacerdoteie, etā ie' kablē'ia iwák ttō wa tō ikaneblō michoë sacerdoteie. Ie' kē kablēne es sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa a. 21 Erë mik ie' tō Jesús tkë'ka sacerdoteie, etā ie' kablē'ia iwák ttō wa ttè i' wa: "Be' dör sacerdote këkraë.

Ye' kablé be' a ye' wák ttō wa, e' kē olo'yepayö yēs."†

22 Es Skëköl kablē' Jesús a, e' wa se' wā ijcher moki tō ttè pa'alī mène se' a, e' dör bua'iewā ttè këchke mène Israel aleripa a e' tsata. Jesús wa se' wā ijcher yēsyesē tō iwà suerasö.

23 Ñies sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa duötā'wā, e' kuëki ie'pa kē a kanablēne këkraë. E' kuëki ie'pa ské tkëuleka tajë. 24 Erë Jesús ser michoë, e' kuëki ie' kē skéie yi tkënučka. 25 Wëpa kos shkökewā Skëköl wörki Jesús batamik, esepa tté chök ie' tso'ie këkraë Skëköl a, e' kuëki ie'pa kos tsatkërmī ie' a buaë këkraë.

26 Es se' isué tō Jesús dör sacerdote kibiie chökle. Ie' dör batse'r. Kē ì sulu ku' ikī, kē iauleka sene sulusi

wa. Ie' butsulettsa pë' susulupa yöki. Skëköl tō ie' tkëka ká jai a iyi ulitane tsata. Sacerdote ese kiane se' ki. 27 Ie' kē dör wës sacerdote kibi malepa es. Ká bit ta ie'pa kawötā iyiwak jchök më Skëköl a ie'pa nuī kuëki. E' ukuöki ta iyiwak ki jchekerakitö më Skëköl a imalepa nuī kuëki. Erë e' kos skéie Jesús e' me'ttsa ttëwā etökicha ë se' nuī patuoie, e' kē skà tköpaia. 28 Wëpa tkëuleka sacerdotepa kibiie Moisés ttè wa, moki e'pa dör wës s'malepa es, kē diché dë'ka e' kkö'nuk buaē yēsyesē. Erë Moisés ttè kite, e' ukuöki ta Skëköl kablē' iwák ttō wa tō ie' alà tkërdakā se' sacerdote kibiie, e' dör se' sacerdote kibi yöbië bua'iewā yēsyesē e'.

8

Jesús dör ttè pa'alī me' Skëköl tō, e' wakanéukwak

1 Ì kos cheratse sa' tō e' wà dör i': Jesús tso' se' wā sacerdote kibiie. Ie' tkër dalöiërta' tajë ká jai a Skëköl ulà bua'kka. 2 Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' tso' iwakanéuk Skëköl wé batse'r chökle tso' ká jai a e' a. E' kē yöne s'ditsö wā, e' yö' ie' wák tō.

3 Sacerdote kibi kos tkëneka iyiwak tso'rak iwā jchè më Skëköl a ena ì skà mekerakitö, e' wakanéuk imalepa tsatkoie ie'pa nuī ulà a. E' kuëki Jesucristo kawötā ñies ilè muk Skëköl a se' tsatkoie. 4 Erë ie' kē tō ikanewëku' ká i' a, iwakanewëkeitö ká jai a.

Moisés ttè dalöiëno tö ichè tö Leví aleripa ë tkërkami sacerdotie. E' kueki Jesús mú tö iwakaneweke ká i' a, e' ma ie' kë tkënukká sacerdotie, ie' kë dör Leví aleri e' kueki. ⁵ Ì kaneweke sacerdotepa tö ká i' a, ese dör ibua'ie tso' ká jaì a, e' kleeke ie'pa tö ká i' a. E' dör wes ibak Moisés ta es. Mik Moisés tö u yueketke Skëköl a, eta Skëköl tö iché ie' a: "Ittsö, ì kos yuó wes be' a ikkayëne Sinaí kébata a e' suë." E' kueki se' wa ijcher tö Skëköl wé kibi tso' ká i' a, e' dör ichökle tso' ká jaì a e' klí ë. ⁶ Erë Jesús tkëneká se' sacerdotie kibiie, e' wakanewekeitö buaë sacerdotepa tso' ká i' a e'pa tsata. Nies ie' batamik ì muk Skëköl kablè' se' a ttè pa'ali wa, e' dör ibua'ie. E' kueki ttè e' dör buaë shutë ttè këchke tsata.

Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' kë dalötá'ia

⁷ Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' mú dör wè' as Skëköl tö se' kiöwa buaë, e' ma ttè skà pa'ali kë kianukia. ⁸ Erë ie' isué tö ie'pa kë wa ttè tsá mène ie'pa a, e' wà iütëne buaë. E' kueki itso' kitule Skëköl yëkuö ki e' tö ie'pa ché i' es:

"Skëköl tö ichè: Aishkuö ta kawö döraë,
e' kèwö ska' ta ye' tö ttè pa'ali meraë Israel wakpa a ena Judá wakpa a.

⁹ Ttè e' kë dör wes ttè tsá me' ye' tö ie'pa yépa bak ká iaiaë e'pa a es.

Ttè e' me'yö ie'pa a mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa

ibak klöulewa Egipto e' yottsaië eta.

Erë ttè me'yö ie'pa a, e' wà kë iütëne ie'pa wa,
e' kueki ye' tö ie'pa me'at.

¹⁰ Nies Skëköl tö ichè:
Ttè pa'ali meraëyö Israel aleripa a aishkuö ta, e' dör i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,

ta ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

Ye' döraë ie'pa Këköl,
ta ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kos, tsitsirpa dö këkëpa,

e'pa batsdaë ye' mik.

E' kueki kë ikiarpaia tö yi tö iyamipa ö o'ka wöbla'weia as ibats ye' mik.

¹² Ì sulu kos wamblekerakitö, e' nuí olo'yeraëyö ie'pa ki,

kë ibikeitsepaiayö.*"

¹³ Es Skëköl tö ichè tö ttè pa'ali meraëitö se' a. E' wa ie' tso' ichök tö ttè tsá mène, e' dör këchke wöitewa. Ì kos ianewatke këchke, e' bet ta kë iku'ia.

9

Cristo dewa Skëköl wé a ká jaì a se' tté chök

¹ Ttè dalöiëno tsá me' Skëköl tö Israel aleripa a, e' a ttè tso' tö wes ie'pa kawötá Skëköl dalöië e' wakanéuk. Nies ie'pa wa u tso' etkue batse'r ká i' a iwakanéwoie. ² Ie'pa tö u yö' Skëköl dalöië e' wakanéwoie, e' blatérakitö böt. Úshu kewë e' kië úshu batse'r. Úshu e'

* 8:12 Jeremías 31.31-34

a bö'wö talokā tso' et, ñies ká' tso' et, e' kī pan meke Skéköl a, ese me'r. ³ Úshu skà tso' datsi' buririē shukuar, e' etmik, e' kiè úshu batse'r tajē shute. ⁴ Úshu e' a ká' tso' yöule orochka wa íyi masmas ña'woie Skéköl a e'. Ñies kalkuö tkēr ek, e' paiëulewā orochka wa. Kalkuö e' shuā tká' tso' etk yöule orochka wa. Tká' e' a chkè me' Skéköl tō Israel aleripa a kiè maná, e' kak tso' blëule. Ñies kalkuö ñe' shuā Aarón shko kéli pēri tskineka, e' tso' blëule. Ñies ishūā ák tak tso' böt, e' kī Skéköl tō ittè dalöiēno kit. Kalkuö e' kiè Ttè Mène Ñi A Kélkuö. ⁵ Kalkuö e' bata kī Skéköl biyöchökwak pik tá' kiè kērub, e' diököl tulur böt. E' tō se' a iwā kkacheke tō Skéköl olo tso' ee. Ipik meulekā kalkuö kköshto bata kī, ee Israel aleripa nuì olo'yarke. Erè i' tā íyi ekkè kē wà pakanuktsā ye' a iskiē.

⁶ Es íyi ulitane bak kanēule buaē Skéköl wé a, tā sacerdotepa bak shkōkwā kekraē úshu batse'r e' a iwakanéuk. ⁷ Erè sacerdotē kibi, e' ē a kawō tso' shkowā úshu skà tso' dör batse'r tajē shute e' a. Eē ie' dōwami etökicha ē duas wa duas wa. Mik ie' mi'kewā ee, etā ie' wā iyiwak pē mi'ke mè Skéköl a e' nuì kī, ñies i' sulu wamblé pē' malepa tō kē wā jcher ie'pa wā, ese nuì kī. ⁸ E' kos wa Wiköl Batse'r tō se' a iwā kkacheke tō úshu batse'r, e' wakaneorkeiā, e' dalewa kē sulitane dōpawā úshu batse'r tajē shute e' a.

⁹⁻¹⁰ Ì kos kaneweke judiowak sacerdotepa tō ttè dalöiēno tsá mène ie'pa a, e' wa, e' dör chkeie, di'yeie, se' batse'weie, ese kos dör s'pa kikkē ē batse'woie. E' tō se' kimeke kam ttè manerne e' dalewa ē. E' kueki i' meke ie'pa tō Skéköl a idalöiē e' wakanéwoie, ñies iyiwak kos jcheke mè ie' a se' nuì kī, ese kos kē a wépa tō ie' dalöieke es, esepa erbikē pairinuk. Ie'pa ittse tō inuì tso'ia ie'pa kī. Erè i' kos kaneweke ie'pa tō Skéköl wé a, e' tō ttè pa'alī mé Skéköl tō se' a Jesús batamik, e' wā kkacheke i' ñe tā.

¹¹ Cristo dē'bitubak. Ie' dör se' sacerdotē kibi. Ie' dör ttè buaē pa'alī me' Skéköl tō se' a e' wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skéköl wé tso' ká jaì a, e' a. Skéköl wé e' kē yöne s'ditsö wā, e' kē dör wes íyi tso' ká i' a es. E' kueki Skéköl wé e' dör buaē shute itso' ká i' a e' tsata. ¹² Etökicha ēme Cristo dewā Skéköl wé tso' ká jaì a e' shu batse'r tajē shute, e' a s'tsatkoie. Ì wé ie' tō ee, e' dör wē', kē ie' mi'pane iskā kanéukne. Mik ie' dewā ee, etā kē ie' wā chibo ö baka pē mène mè Skéköl a se' nuì kī. E' skéie ie' wák kötewā e' pē mí ie' wā. Es ie' tō se' yettsā michoē se' nuì ulà a. ¹³ Wépa bak ttè kēchke dikīā, esepa iane ñá, e' tā chibo pē ö baka wē'ñe pē ese sklippeke sacerdotepa tō ie'pa kī ö isalema baka alaki pupula ña'weke ese muluchka diöbléka di' wa e' sklippekerakitō ie'pa kī.

Mok̄i e' tō ie'pa pa k̄ikke batse'wēne paikl̄é. ¹⁴ Er̄e e' dōr es, e' yit̄a buaē Cristo p̄e diché ta' tajē i'yiwak p̄e ts̄at̄a. Sk̄ekōl Wikōl yōbiē, e' batamik ie' wák e' me'tts̄a tt̄ew̄a se' sk̄éie w̄es i'yiwak k̄ē k̄i i' sulu ku' m̄e Sk̄ekōl a ese es. Ie' p̄e tō se' erbikē paikl̄emi i' sulu nu' k̄i s' duōw̄ami ese yōki as se' tō Sk̄ekōl chōk e' dalōiō.

¹⁵ Jesucristo dōr tt̄e pa'ali me' Sk̄ekōl tō se' a, e' wakanéukwak. I' sulu kōs wambl̄é' w̄épa bak tt̄e ts̄á m̄ene e' dik̄iā e'pa tō, e' nu' ul̄a a ie'pa ȳenets̄a Jesús kōt̄ew̄a krus mik e' batamik. Ñies e' batamik i' buaē yōbiē muk Sk̄ekōl kabl̄é' w̄épa klōō'bakitō as idō ie' ichaie esepa a, e' dōraē ie'pa ul̄a a. ¹⁶⁻¹⁷ Ye' tō iwà pakè a' a i' es: Kam s' duōw̄a e' yōki s' wōblane i' mekesō s' yamipa a, ese ȳekkuō muk̄at. Ȳekkuō e' wà k̄ē merpa, yi tō im̄e ese tso'ia t̄s̄ē'ka e' dalewa. Iwak bl̄enew̄a, e' ē ta imermi. E' kuēki s' kawōt̄a isaukw̄a bua'ie tō yi tō im̄e, ese wák bl̄enew̄atke ȳekkuō e' wakanéw̄omi. ¹⁸ Es ñies tt̄e ts̄á m̄ene, e' m̄ene i'yiwak jch̄eule e' p̄e t̄ene ese wa. ¹⁹ Tt̄e ts̄á m̄ene dalōiēno, e' wà paka' Moisés tō Israel aleripa kōs a. E' ukuōki ta chibo ena baka w̄ēñe p̄e sh̄utuék̄aitō di' wa. E' sklipp̄eitō ȳekkuō k̄i Sk̄ekōl tt̄e dalōiēno tso' kitule e' k̄i, ñies e' sklipp̄eitō Israel aleripa kōs k̄i kal kiē hisopo e' ulatska mik datsi'tak bats̄e rratulew̄a e' wa. ²⁰ E' w̄ekeitō ta icheramiitō i' es: "P̄e

i' dōr iwà kkachōie tō tt̄e mé Sk̄ekōl tō se' a e' ts̄á kaneonemitke." ²¹ E' s̄u Sk̄ekōl wé ena i' kōs tso'ia Sk̄ekōl dalōie e' wakanéw̄oie, ñies ese k̄i Moisés tō p̄e sklipp̄é. ²² Mok̄i tt̄e dalōiēno ts̄á m̄ene, e' wa ta tsir et̄a íyi ulitane batse'w̄ekene p̄e wa. Ñies e' tō ich̄e tō i'yiwak jch̄eule ese p̄e k̄ē t̄ene, e' ta se' nu' k̄ē olonuk se' k̄i. ²³ Íyi tso' Sk̄ekōl wé tso' k̄á i' a e' a, e' dōr i' tso' Sk̄ekōl wé tso' k̄á jai a, e' kl̄i ē. Íyi ekk̄e kawōt̄a batse'w̄e i'yiwak jch̄eule m̄e Sk̄ekōl a, ese p̄e wa. Er̄e Sk̄ekōl wé a íyi tso' k̄á jai a, e' kawōt̄a batse'w̄e i' dōr buaē sh̄ute i'yiwak p̄e ts̄at̄a, ese wa.

²⁴ I' buaē e' dōr Cristo. Ie' k̄ē d̄e'w̄a Sk̄ekōl wé sh̄u batse'r yōne s' ditsō w̄a tso' k̄á i' a, e' a. E' dōr ibua'ie tso' k̄á jai a, e' kl̄i ē. E' sk̄éie ie' de k̄á jai a Sk̄ekōl wé chōkle e' a, e' ie' tso' Sk̄ekōl a se' tt̄e chōk. ²⁵ Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawōt̄a shkōkw̄a Sk̄ekōl wé sh̄u batse'r tajē sh̄ute, e' a i'yiwak p̄e muk Sk̄ekōl a se' nu' k̄i duas bik ekk̄e etōkicha etōkicha. Er̄e Jesús k̄ē d̄e'w̄a tajē w̄es ie'pa es. ²⁶ Imú dōr es, e' ma k̄á i' yōne dō ikk̄e ta, et̄a ie' kawōt̄a e' mukts̄a tt̄ew̄a duas bit ekk̄e. Er̄e e' k̄ē dōr es. E' sk̄éie, i'ñe ta mik k̄á i' erkewatke, et̄a ie' de e' mukts̄a tt̄ew̄a se' sk̄éie etōkicha ē se' nu' kōs paiklotts̄a. ²⁷ Sulitane a kawō meneat duōkw̄a etōkicha ē, e' ukuōki ta se' sh̄ulirdaē. ²⁸ Es ñies Cristo e' me'tts̄a tt̄ew̄a etōkicha ē, se' tajē e' nu' paiklotts̄a. Ie' sk̄a dōrane, er̄e

e' kě dör se' nuì shulök. Ie' dörane wépa tso' ie' panuk esepa tsatökök.

10

Ttè dalöiëno kě a se' nuì pairinuktsa

¹ Ttè dalöiëno mène ká iaiaë Moisés wa, e' dör ì bua'ie döia se' a Cristo batamik aishkuö ta, e' biyö yëne. E' dör wës ilo es, kě dör iwà chök. E' kuëki ttè e' kě a wépa dökewā Skëköl ska' iyiwak jchök mè ie' a kekraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a. ² Ttè e' mú a ie'pa nuì pairinetta moki, e'ma ie'pa er kě tò ie'pa kkatëpaia ta ie'pa kě tò iyiwak jchëpaia mè Skëköl a. ³ Erë e' kě dör es. E' skéie mik ie'pa tò iyiwak jcheke mè Skëköl a duas bit ekkë, etā e' tò ie'pa er a wëkëne ì sulu wamblekerakitö ese ska'. ⁴ E' wā dör tò se' nuì kě pairirpattsa baka wë'ñe pë wa ena chibo pë wa.

⁵ E' kuëki mik Cristo dökëtkë ká i' a, etā ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kī, e' chëitö Skëköl a, e' tò ichë i' es:

“Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, e' kě kiane be' kī.

Erë be' tò ye' yueketke s'ditsöie chkà ta' diché ta'.

⁶ Iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a

ena ilè skà tso' mè be' a nuì paikloie,

e' kě wër bua' be' wa.”

⁷ E' ukuökī ta' Cristo tò ichë Skëköl a:

“A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' wöie, wës ye' ttè tso' kitule be' yëkkuö kī es.”*

⁸ Kewe ie' tò ichë Skëköl a: “Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, ñies iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kōs kě kiane be' kī, kě iwër bua' be' wa.” Erë ie' tò ichë es, erë ese kōs yë'atbakitö dalöië Skëköl ttè dalöiëno tso'tke kitule e' kī.

⁹ E' ukuökī ta' ie' tò ichë: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' wöie.” E' wa se' éna iane tò iyiwak jcheke ie'pa tò ttè tsá dikīa ese kōs skëttsa Skëköl tò iské pa'alī mokane, e' dör Cristo kōtëwā se' skéie e'. ¹⁰ Ì kiane Skëköl kī e' wā o' Jesucristo tò. Ie' wák e' me'ttsa ttëwā se' skéie etökicha ë, kě skà ttëta'wāia. E' kuëki Skëköl tò se' batseo'.

¹¹ Kekraë judiowak sacerdotëpa tò iwakanewëke. Ká bit ta' ie'pa tò iyiwak jcheke mè Skëköl a sene sulu nuì kī. E' ë kanewëke ie'pa tò tajë kekraë, erë e' kě a nuì pairinuktsa. ¹² Erë Jesucristo e' me'ttsa ttëwā se' nuì skéie etökicha ë, kě skà ttëta'wāia, e' ukuökī ta' ká jai a ie' tkë'ka dalöiërta' tajë Skëköl ulà bua'kka. ¹³ Eë ie' tkër Skëköl e' aléka ibolökpa kōs kī, e' mekerö ie' klö dikīa e' panuk.

¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttëwā se' skéie etökicha ë, e' wa wépa dör ie' icha, esepa batse'wëitö buaë ichökle Skëköl a etökicha ë, kě batse'wè kianeia.

¹⁵ Ñies Wiköl Batse'r tò ichë

* 10:7 Salmo 40.6-8

tö e' dör moki. Ie' tö iché Skéköl yëkkuö k_i i' es:

16 “Kawö doraë ta ye' tö ttè pa'al_i meraë ie'pa a,

e' tö ichè i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,

eta ie'pa tö iüterae er bua' wa iwákpa er wa.

17 Ie'pa e' wamblö sulu kos,

kë e' bikeitsepaia ye' tö.”†

18 Es se' éna iane tö se' nu_i olo'yane se' k_i, kë se' kawötaiä i skà muk Skéköl a se' nu_i k_i.

Se' a kawö mène shkowa Skéköl wörki

19 A yamipa, e' kueki i'ñe ta se' döwami buaë Skéköl dör batse'r taië shute e' ska', kë suarta', Jesús kötëwa ipé tène taië, e' batamik. 20 Kë yi dötawä Skéköl wörki énas wës kë yi dé'wa énas Skéköl wé úshu nanetkëar datsi' buririë wa e' etmik es. Erë Jesús kötëwa se' skéie e' chë datsi'ukuö jchënane e' tö. E' wa ñala pa'al_i dö Skéköl ska', e' kköyë'ttsa ie' tö se' a, e' dör sene michoë e' ñalé. 21 Jesús dör se' sacerdote taië. Ie' dör se' dör Skéköl icha, e'pa kos wökir. 22 E' kueki se' shkōwa Skéköl wörki er moki wa ena erblè ie' mik yësyësé e' wa. Se' erbikè sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wës s'pa skuè buaë manene di' maneneë wa es. 23 Skéköl ttö mokië. I uk ie' kablè' se' a, e' wëraëitö. E' wà panekesö kröröë. E' kueki se' e' tkōwa darërë ttè e' a, kë tö ibikeitsë böt böt. 24 A' tö ibikeitsö tö

wës a' a ñi kimermi as a' k_i ñi dalëritsö buaë, ñies as a' tö i buaë k_i ù taië ñi kimoie.

25 Se' ñi dapa'uke, e' kë olo'yar a' tö wës se' wëlepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er k_i diché iö ñita. E' yita mik se' tö isuë tö Skékëpa Jesús datskene, e' kèwö dökewatke, eta a' er k_i diché iërmi ñita.

26 Ttè mokië e' jchertke se' wa, erë e' ukuöki ta i sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' ta kë i ku'ia jchë mè Skéköl a e' nu_i olo'yoie se' k_i. 27 Iwamblésö es, e' ta s'pauirke shulè wa, e' ë tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke taië wa Skéköl tö ibolökpa ewerawa e'. 28 Kä iaiaë yi tö ttè dalöiëno me'at Moisés tö, e' dalösewëwa ta ikkatökwakpa dör bö_l ö mañal, e' ta ese wák ttekewa kë ulé klöule. 29 E' dör es, e' ta wëpa tö Skéköl Alà dalösewëwa ¿wës esepa kë weirpa taië shute? Jesús pë wa ttè pa'al_i mène se' a e' wakaneone, e' pë tuè taië e' wa ie'pa batse'one, erë isuëkerakitö wës se' ëse pë es. Ñies Skéköl Wiköl er buaë ché se' a, e' chekerakitö suluë. ¿Wës ie'pa tkömishkar e' nu_i ulà a? 30 Skéköl mik se' batse e' tö ichè iyëkkuö k_i i' es: “Ye' ë wöki iské wërke wë. Yi tö i sulu wamblé ese ské wërayö iki.”‡

Ñies ichéitö: “Skéköl icha kos esepa shuleraë ie' tö.”§ 31 Je' arwa Skéköl chök ulà a weinuk, e' dör siarë ichök!

32 Erë a' éna ianú tö mik kuaë Skéköl tö a' er ñi o'

† 10:17 Jeremías 31.33,34

‡ 10:30 Deuteronomio 32.35

§ 10:30

Deuteronomio 32.36

Jesús tté buaë wa, e' kéwö ska' ta pë' tō a' we'ik siarë Jesús tté buaë kueki. Erë e' kos dalë'ttsë' a' tō er bua' wa. ³³ Mikle ta pë' tō a' yë' suluë, ie'pa tō a' we'ik siarë sultane wörki. Mikle ta a' wák er wa a' e' ché weinuk wépa weirke es esepa ta. ³⁴ Wépa wötëne s'wōto wé a' Jesús tté kueki, esepa su' a' tō er siarë wa, ie'pa kime' a' tō. A' wa ijcher tō i' bua'ie kë erta'wa ese tso' taië a' wa ká jai a, e' kueki mik pë' tō a' íyi kos yë'lur a' yōki, eta' e' dalë'ttsë' a' tō ttsë'ne bua' wa. ³⁵ A' kë e' ökwa a' weirke e' yōki, e' ské merdaë a' a' taië, e' kueki iwöklö'ú a' tō darërë. ³⁶ A' weirke e' dalë'ttsök a' kawōta bërë er bua' wa as a' tō iü wes Skëköl ki ikiane es, ñies as i' buaë muk a' a' ie' kablë' e' mütö. ³⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tō Cristo tté chë i' es:

“Wé kawōta dök e' datse kukuie,

e' kë ki kawō tkōpa taië.

³⁸ Erë wépa dör ye' icha serke yësyësë,

esepa erblë buaë ye' mik, e' kueki ie'pa ser michoë.

Erë ie'pa wépa suanéka ta ye' tté olo'yérakitö,

e' ta kë ye' wa ie'pa wërpaia buaë.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki. ³⁹ Erë se' kë dör wes wépa tō Jesús tté buaë e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta. Se' erblöke buaë Jesús mik, e' kueki se' tsatkërdaë.

11

Se' erblö Skëköl mik wes këkëpa bak ká iaiaë erblë' imik es

¹ Erblë Skëköl mik, e' wà kiane chë tō se' tō iklö'wé mokjë tō i' muk ie' kablë' panëkesö, e' meraëitö se' a. Erë e' kë wërta' i'ñe ta, erë se' tō iklö'wé yësyësë tō iwà suerasö. ² Se' yépa bak ká iaiaë, e'pa bak erblök Skëköl mik, e' kueki ie'pa yë' ie' tō tō ie'pa dör buaë ie' wōa.

³ Se' erblöke Skëköl mik, e' kueki se' wa ijcher tō ie' tō íyi ulitane yō iwák ttë wa. E' wà kiane chë tō i' kos wërta' suésö i'ñe ta, e' yöne i' kë wërta', e' ë wa.

⁴ Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki i' mé ie' tō Skëköl a' inuü ki, e' dör bua'ie i' mé Caín tō, e' tsata. Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki Skëköl tō ie' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. Ñies i' mé ie' tō Skëköl a' e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiaë, erë ie' erblë' Skëköl mik, e' tté pakarkeia i'ñe ta.

⁵ Enoc erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' kë blënewa. Ie' minetsër ttsë'ka Skëköl wa, e' kueki kë yi wa ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichë tō kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yōki ie' wër buaë Skëköl wa. ⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawōta iklö'uk tō mokj Skëköl tso'. Ñies ie' kawōta iklö'uk tō wépa tō Skëköl yuleke er mokj wa, esepa ulà a' iwà dōraë. E' kueki kë se' erblöku' Skëköl mik, e' ta kë se' a' i' onuk wërmi buaë ie' wa.

* 10:38 Habacuc 2.3-4

⁷ Noé erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik Skëköl tō ie' a iché tō i sulu tkōraë ká i' kī kē suule yi wā ese, etā ie' tō ittē iūtē. Ie' tō kanò bērie yué etō, e' a ie' ena iyamipa e' ě tsatkēne. E' wa ikkayēne tō imalepa kī nuī tso'. Nies sene yēsýsē dōmi se' ulā a s'erblé Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulā a.

⁸ Abraham erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik e' tō iché ia: "Be' yú ká yē'yō tō imeraë be' a e' a," etā iūtēitō. Erë ie' kē wā ijcher tō ká wé a ie' mirō, erë bet tā ie' yéttsa iwák ká a. ⁹ Ie' erblé Skëköl mik, e' kuëki mik ie' de ká yēne ie' a ee, etā ie' sené wēs s'dami shkal sēr es. Ie' sené úla yōule dats'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa n̄ies sené wēs ie' es. N̄ies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablë'. ¹⁰ Ká bua'ie kē erta'wa bikeitsbak Skëköl tō, yō'itō ká jaì a, e' wà pané Abraham tō. E' kuëki ie' sene' wēs s'dami shkal sēr es, e' dalë'ttséitō er bua' wa.

¹¹ Skëköl tō iyë' ie' a: be' alà kōrakā be' alaköl Sara e' tā. Erë ie' dewatke kēkēpala aluë, n̄ies Sara wake' kē dōtā' alàë, erë ie' iklö'wé tō Skëköl kablë' ie' a e' weraëitō. E' kuëki diché mēne ie' a alà kōkā. ¹² Ie' dewatke kēkēpala aluë, erë es ie' de alàë. Ilà e' wa ileripa dē'bitū tajë kē shtar ekkē wēs bēkwō tso' tajë ö tsa'wō tso' tajë dayë kkōmik kē shtar es.

¹³ Ie'pa ekkēpa kōs erblë' Skëköl mik, kē ilo'yane ie'pa wā, es ie'pa blērulune. Ká muk Skëköl kablé ie'pa a, e' wà kē dē' ie'pa ulā a ie'pa tso'ia

ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tō iklö'wé tō iwà dōraë ie'pa ulā a aishkuō tā. E' dōr ie'pa a wēs ilo suë kamië es. E' kuëki ie'pa tō iyë' tō ie'pa sēr ká i' kī wēs ká kuā'kī wakpa dami shkal es. ¹⁴ Wēpa tō ichè es, e' wa iwēnewā tō ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a. ¹⁵ Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manetē, e' kē bikeitsök, e'ma ie'pa mi'mine buaë ká e' a. ¹⁶ Erë ie'pa tō ká bua'ie e' kkecheke, e' dōr ká tso' ká jaì a. Skëköl tō ká e' yō'bak ie'pa a, e' kuëki Skëköl kē jaëne tō ie' kiè ie'pa Këköl.

¹⁷⁻¹⁹ Skëköl kablë' Abraham a ttē i' wa: "Be' aleripa chōkle, e'pa dōraë Isaac wa." Erë e' ukuōki tā ie' tō iché ia: "Isaac ttōwā mē ye' a ye' dalōioie." Ie' kī ikiane suë tō mokī Abraham erblōke ie' mik, e' kuëki ie' ima'wé es. Abraham erblé Skëköl mik, e' kuëki mokī ie' tō Isaac mekettsā wēs Skëköl tō ie' a iyë' es. Ie' tō ibikeitsé tō ie' tō ilà ttéwā, e' tā Skëköl a ishkerkamine, e' kuëki ie' tō ittekewā. Erë bata ekkē tā Skëköl tō ie' wöklö'wé. E' kuëki ichémisō tō e' dōr wēs Isaac kōtewā shkenekane es.

²⁰ Isaac erblë' Skëköl mik, e' kuëki ie' tō iyë', ila'r Jacob ena Esaú, e'pa a tō aishkuō tā Skëköl er buaë chōraë ie'pa a.

²¹ Jacob erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik ie' blërkewā, e' kēwō dōketke, etā ie' tō iyë' italapa dōr José ala'r e'pa a eköl eköl tō Skëköl er buaë chōraë ie'pa a. N̄ies Skëköl dalōië ie' tō ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

²² José erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik ie' blërkewatke, etā

ie' tō iché tō aishkuō t̄a Israel aleripa e' yōrattsarak Egipto. Es ie' ichéat tō mik a' e' yéttsa ká i' a eṭa ye' nu tso' blèule e' tsúmi a' tō blèwā wé a' mīrō eē.

²³ Nies Moisés yé ena imì, e'pa erblè' Skèkōl mik. Mik ie' kune', eṭa ie'pa tō isué tō alala buaala kune. Egipto blú tō iyè' tō Israel aleripa alala kurke wēpa, e'pa kōs ttekelur. Erè Moisés yé ena imì, e'pa erblé Skèkōl mik, e' kuēki ie'pa kē suane blu' ttè yōki. Ie'pa tō Moisés blé dōka si' mañat itsatkoie.

²⁴ Moisés talane Egipto blú duöchkeie dalöiërta' taië. Erè ie' erblé Skèkōl mik, e' kuēki mik ie' de kēchke, eṭa e' kōs watéttsa ie' tō. Ie' kē ki ikiane tō ie' kirwā Egipto blú duöchke. ²⁵ Ie' a ta weinuk wēpa dör Skèkōl icha, esepa t̄a, e' dör buaë tkōka sene sulu tō s'ttsè'weke buaë ekuölö è, ese kōs tsata. ²⁶ I buaë dōraë ie' ulā a aishkuō t̄a iskéie, e' è ki ie' er me'rie. E' kuēki ie' tō bikeitsé tō iweir kōs wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' tté ki, e' dör buaë shutē, íyi bua'buā tso' Egipto ese kōs tsata.

²⁷ Moisés erblè' Skèkōl mik, e' kuēki ie' e' yéttsa Egipto, kē suane Egipto blú ulune yōki. Ie' e' tkéwā darèrè Skèkōl kē wërta' e' mik kē ilo'yane ie' wā. ²⁸ Ie' erblé Skèkōl mik, e' kuēki ie' tō Israel aleripa patké Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk. Ie' tō ie'pa patké obeja pupula ttōkwā t̄a ipē sklippōk ie'pa ukkō kōs e' mik. Ie'pa tō

iwé es aš Skèkōl biyöchōkwak patké Skèkōl tō s'ttökulur, e' kē mi'wā u a alā wēm tsá kune, esepa kōs ttökulur.

²⁹ Israel aleripa erblè' Skèkōl mik, e' kuēki ie'pa tkami Dayè Mat shūa wēs iyök è ki shkè es. Erè mik Egipto wakpa mí ie'pa itōki, eṭa e'pa ki dayè unekā tō ie'pa kōs ttélur.

³⁰ Israel aleripa erblè' Skèkōl mik, e' kuēki ie'pa shké ká kiè Jericó kköiëule e' pamik dōka ká kul. E' ukuōki t̄a ká e' kköiëule kōs, e' tkēnettsa iski. ³¹ Nies alakōl sulusi kiè Rahab, e' erblè' Skèkōl mik. E' kuēki mik wēpa bōl patké' Josué tō Jericó weblök bër akir, eṭa e'pa ki'waitō bërè blé' itsatkoie. E' kuēki ie' kē dunewañak wēpa tō Skèkōl ttè dalōsēwēwā esepa t̄a.

³² Ye' a ikí yèrmi taië. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jefté ena David ena Samuel ena Skèkōl ttekolpa kōs, e'pa kōs tté pakarmi ye' a, erè ye' kē kawō kune i' t̄a ipakoie seraa. ³³ Ie'pa ena pè' skà erblè' Skèkōl mik wēs ie'pa es, e' wa e'pa wēlepa e' aléka ká kuā'ki kuā'ki wakpa ki. Nies ie'pa wēlepa ttè dalöiëno e' wakanewé yēsyesè. Nies Skèkōl kablè' ie'pa a, e' wà de ie'pa ulā a. Ie'pa wēlepa tō ma'name kkō tsatéwā. ³⁴ Ie'pa wēlepa kē ki bō' dakaneka. Ie'pa wēlepa ttekwatke tabè wa, e' tsatkée Skèkōl tō. Ie'pa wēlepa kē diché t̄a, erè idiché iëne. Ie'pa wēlepa

12

ñippé darërë tã ie' aléka ká kuã'ki ñippökwakpa ki. ³⁵ Ñies alakölpã bak erblök Skëköl mik, e'pa welepa dëutöpa shkënekãne menene ie'pa a.

Pë' welepa skà erblë' Skëköl mik, e'pa klö'wëwã pë' tã iwe'ikérakitö tajë siarë dö iduowã ekkë. Erë ie'pa erblë Skëköl mik, e' kë watënettsã ie'pa wã. Ie'pa wã ijcher tã ie'pa shkerdakãne aishkuö tã sënöie buaë shütë, e' kueki ie'pa ekemine áie, e' kë kinewã ie'pa wã. ³⁶ Ie'pa welepa wayöne tajë, bune siarë. Ie'pa welepa skà monewã tabechka yöule ttsa'ie ese wa, es iminerak s'wöto wé a. ³⁷ Ie'pa welepa ttélur ák wa. Welepa ttélur jchëulettsã shushãë. Ñies welepa ttélur tabè wa. Ie'pa bak shkök wì a diã a paiëule obeja kkuölit ö chibo kkuölit wa. Ie'pa dör siarë, töiëne siarë, weine tajë. ³⁸ Ie'pa dör buaë shütë, kë dör bua' tã ie'pa ser imalepa serke ká i' ki e' shuã. Erë ie'pa bak shkök wì a diã a ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska' ö kabata a. Ie'pa bak senuk siarë ákuk a ö kauk a.

³⁹ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik buaë, e' kueki ie' wa ie'pa wëne buaë. Erë ie' kablë' ie'pa a, e' wã kam mer ie'pa a, ⁴⁰ ie' tã iskà bikeitséne bua'ie se' batamik e' kueki. Ì buaë meke ie' tã se' a aishkuö tã, e' kiane ie' ki tã ie'pa ena se', e'pa ulã a idö ñita. E' kueki kam idö ie'pa ulã a.

A' erblö Skëköl mik wës Jesús es

¹ A yamipa, se' erblöke Skëköl mik ena se' serke ie' a, e' dör wës s'tur e' aloka as ì merke sia e' dö se' ulã a es. Wëpa erblë' Skëköl mik ká iaiaë e'pa durulunebak, e' dör wës ie'pa tũne e' ali'kabak es. Ie'pa ekkëpa dör tajë, e' kos erblë' buaë Skëköl mik, e' dör wës ie'pa iëne se' turke e' sauk es, tã is se' mir. E' kueki ì kos tã se' wöklö'wëke ese ulã watösö. Ì sulu wamblekesö, ese dör wës ttsa' mulitswã s'klö mik es, e' kueki ilo'yösö. Etã se' tunú darërë dö mik se' deka wé se' mi'kerö ee. ² Se' er müwã Jesús ë ki. Se' erblöke Skëköl mik e' wërke Jesús wöki tsawe dö bataie. Ie' kötëwã krus mik, e' dör jaë tajë, erë e' kë ki ie' tkine yës. Ie' wã ijcher tã ie' ttsë'rdaë buaë aishkuö tã, e' kueki idalë'ttsëitö er bua' wa. Ì'ñie tã ie' tkërka dalöiërta' tajë Skëköl tkër ikulé ki e' ulã bua'kka.

³ Pë' sulusipa tã ie' we'ik tajë, e' kos dalë'ttsëitö. E' bikeitsö buaë as a' kë shtrirwã erblök Skëköl mik tã ilo'yë. ⁴ Moki a' tso' ñippök sene sulu tã, e' kueki a' weirke tajë, erë kam a' weir dö a' duöwã pë tär tajë ekkë wës Jesús es. ⁵⁻⁶ Skëköl yëkkuö ki ie' tã a' pattë wës ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tã iché i' es:

"A ye' alã, wëpa kos dalër Skëköl éna, esepã paruekeitö. Wëpa klö'wé ie' tã ila'rie, esepã uñkekitö.

E' kueki mik ie' tō be'
parueke, eṭa e' kē
watōktsa be' tō.

Mik be' uñekeitō, eṭa kē be'
erianuk.”*

Es itso' kitule Skēkōl yēkkuō
ki.

⁷ A' weirke koṣ, e' wa Skēkōl
tso' a' paruōk, e' kueki e'
dalē'ttsō er bua' wa. A'
parueke e' wà kiane chē tō
ie' tō a' sué weṣ ie' ala'r es.
¿Wé a' wà isuule tō alala kē
parueṭa' iyē tō? ⁸ Skēkōl kē tō
a' paruē weṣ ila'r ulitane es, e'
ṭa e' wà kiane chē tō a' kē dōr
ie' ala'r chōkle, a' dōr weṣ ñala
alé es. ⁹ Mik se' bak ala'rla,
eṭa se' yé tso' ká i' ki, e'pa tō se'
parueṭa' ṭa ie' dalōiè se' tō. E'
dōr es, e' yitá buaē se' kawōṭa
S'yé tso' ká jaì a' e' dalōiök taiē
as sene michoē dō se' ulà a.

¹⁰ Se' yé tso' ká i' ki, e'pa tō se'
parueṭa' ekuölö ē weṣ ie'pa
wa iwēr buaē es. Erē Skēkōl
tō se' parueke se' kimoie as se'
ser batse'r weṣ ie' es. ¹¹ Mik
se' padurke, eṭa e' kēwō ska'
ṭa kē ittse'r buaē idalēne
s'mik. Erē s'wōblane iwa, e'
ṭa s'serdaē bēre yēsyesē.

¹² E' kueki a' er diché iōne.
A' erblōke Jesús mik, e' kē
armi a' tō a' shtrine kueki.

¹³ A' shkō kekraē ttē yēsyesē e'
ñalé wa as a' wépa kē erblōku'
buaē Jesús mik, shkōkeia weṣ
s'klō kranewa shkō es, es-
epa kē kí ardō, e' skéie ie'pa
buarne ṭa ishkōmi buaē.

*Skēkōl er buaē ché se' a, e'
kē watarttsa*

¹⁴ A' e' mú senuk bēre
sulitane ṭa. Ñies a' e' mú

senuk batse'r weṣ Skēkōl ki
ikiane es. Yi isie kē serku'
es, ese kē tō Skēkēpa Jesús
suepa. ¹⁵ A' ñi kk'ō'nú buaē
as Skēkōl er buaē chōke se'
a, e' kē watōttsa yi tō. Yi
tō iwatēttsa, ese dōr a' shua
weṣ kalkua sulusi tskirka es.
Mik ideka, eṭa imalepa taiē
sulu'wéwaitō. ¹⁶ A' kē kàne
trēnuk, A' kē kàne ì dōr batse'r
ese dalōseukwa weṣ Esaú es.
Ie' dōr iyé alà tsá, e' kueki
iyé iyi kuō meke ie' a. Erē e'
watō'ttsa ie' tō iël a chkē tka'
etkē, e' ē skéie. ¹⁷ A' wà ijcher
tō e' ukuōki ṭa ie' ki ikiane tō
iyé mú er buaē chō ie' a weṣ
ie'pa wōblar alà wēm tsá kune
ese a er buaē chōk es. E' kiéitō
iyé a iē wa kkōché wa taiē, erē
kē weṣ ie' a ionukia, iwake'
watēnettsa.

¹⁸ I'ñe ṭa a' kē dōku' Skēkōl
wōrki weṣ ká iaiaē se' yépa
dē'rō ie' ska' es. Mik ie'pa
dōkewatke Sinaí kēbata a, eṭa
ká ttsenewa mia ttsetseē, e'
shua bō' taiē ñarke kabata
ki, siwa' bitsirke darērē, e'
koṣ ttsé ie'pa tō sué ie'pa tō.

¹⁹⁻²⁰ Duk blarke taiē ttsé ie'pa
tō. Ñies Skēkōl ttōke e' ttsé
ie'pa tō. Ì ché ie' tō ie'pa a, e'
yōki ie'pa suane taiē. Ie' iché
ie'pa a: “Yi deka kabata i' ki,
se' ö iyiwak, ese kawōṭa ttēwa
ák wa.” Ttē e' kē dalē'ttsēnuk
ie'pa a. E' kueki ie'pa kkōché
taiē tō mú kē ittōia ie'pa ṭa.

²¹ Moki ì sué ie'pa tō, ì ttsé
ie'pa tō e' tō ie'pa suawé taiē.
Ñies Moisés wák kkōchōwéitō
ṭa ichéitō: “¡Taiē ye' painéka
suane ē wa!”

²² Erē i'ñe ṭa kē idōr es a'

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12

a. E' skéie a' detke kabata kē wērtā kiē Sión kēbata eē, e' dōr Jerusalén tso' ká jai a e'. Eē Skēkōl chōk serke. Eē ie' biyōchōkwakpa tso' tajē, kē shtar̄ta' ekkē, e'pa daparke ie' k̄ikōkka. ²³ Eē wēpa kos de Skēkōl alà tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsē'ne bua' wa. Ie'pa kiē tso' kitule yēkkuō tso' eē e' k̄i, e'pa shū a' dōr. Eē a' detke Skēkōl dōr sulitane shulōkwak, e' wōrk̄i. Nies a' detke pē' bak senuk yēsyesē ká i' k̄i, esepa tā ñita. Ie'pa yuétke Skēkōl tō yēsyesē, kē ì kianeia ie'pa k̄i. ²⁴ Nies a' detke Jesús ska', ie' dōr ttē pa'al̄i me' Skēkōl tō se' a, e' kanéukwak. Ie' kōtēwā ipē tēne tajē, e' wa se' batse'wé Skēkōl tō. Ie' kōtēwā e' dōr s'tsatkoie, e' kē dōr wēs Abel kōtēwā, e' nuí k̄i iēl tsaiēne es.

²⁵ E' kuek̄i a' e' kkō'nú. Skēkōl ttōke a' tā, e' kē watarttsa. Ká iaiaē wēpa tā ie' ut ká i' k̄i, e' watē'ttsa ie'pa tō, e' nuí kē ulà a ie'pa bakyal, e' tā wēs se' tkōyalmi j̄ñe tā ie' ttōke ká jai a e' ttō watēttsasō e' nuí ulà a? ²⁶ Ká iaiaē mik ie' ut ie'pa tā, etā e' tō ká i' wōt̄io' darērē. Erē j̄ñe tā ie' ichē: "k̄awō dōraē tā ká i' wōt̄i'weraēyō etōkichane, erē kē dōr ká i' ē, ñies ká jai kos wōt̄i'weraēyō."† ²⁷ Mik ie' tō iché es, etā e' wà kiane chē tō íyi kos yō'itō wōt̄irta', ese wōt̄i'weraēitō, skerattsaitō as ì kē wōt̄irta' kē ertā'wa, ese ē atne iskēie.

²⁸⁻²⁹ ì blúie Skēkōl tso' e' a se' tso', e' kē wōt̄irta' kē ertā'wa.

E' kuek̄i wēstela chōsō ie' a. Ie' dalō tā' tajē wēs bō' ñar tajē es, e' kuek̄i ie' dalōiōsō tajē suane wa, wēs ie' wa iwēr buaē es.

13

Wēs Jesús mik erblōkwakpa kawōtā senuk

¹ A' ñi dalēritsō buaē kekraē ñi ēlpaie, kē ilo'yar.

² Yi kē suule a' wā, ese de a' u a, etā ikiōwā buaē. Wēlepa tō io' es etā Skēkōl biyōchōkwakpa dē'wā ie'pa u a, erē e' kē ane ie'pa éna. E' kuek̄i kē a' éna ichōkwa s'malepa kiōkwā buaē a' u a.

³ S'yamipa tso' wōtēule s'wōto wé a, esepa kimú wēs a' wákpa tso' wōtēule ie'pa tā ñita es. S'yamipa wēlepa weirke Jesús ttē kuek̄i, etā a' tō ibikeitsō wēs a' wákpa weirke es.

⁴ S'senewābak e' ttē dalōiō. Wēpa tō ttē e' dalōsēwēwā trē wa ì wa esepa wōmeratssa weinuk Skēkōl tō. E' kuek̄i kē a' trēnuk yēs. Kē a' tō s'senewābak dalōsēukwā.

⁵ Kē a' er mukwā inukōl k̄i yēs. Skēkōl tō iyē'bak i' es: "Ye' kē tō be' mepaat yēs, ye' tō be' kkō'nè michoē."* E' kuek̄i ì tso' a' wā, as e' tō a' ttsē'ū buaē. ⁶ Se' erblōke Skēkōl mik, e' kuek̄i kē se' suane ì yōk̄i. Se' tō ichēmi wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō k̄i es, e' tō ichē: "Skēkōl dōr ye' kimukwak, e' kuek̄i ì wēmi s'ditsō tō ye' tā, e' kē yōk̄i ye' suane."†

† 12:26 Hageo 2.6

*

13:5 Deuteronomio 31.6

† 13:6 Salmo 118.6-7

⁷ A' wökirpa bak a' wöbla'uk Skököl ttè wa, e'pa ska' a' er anúne. Wes ie'pa bak senuk kos ena wes ie'pa blënewa, e' bikeitsö buaë ta a' erblö Jesús mik wes ie'pa es. ⁸ Jesucristo kë manerta'. Wes ie' dör ká iaiäe, es ie' dör i'ñe, ñies es ie' dörae aishkuö ta kekrae. ⁹ E' kueki kë a' e' muktsa e' kitö'uk ttè ku'a'ki kos kë dör Jesús ttè moki ese wa. Ttè dalöieno wele tö ichè tö chkè wésele kë katar. Ttè ese kos kë dör iie bua' se' er diché ioie. Wépa tö ttè ese dalöieke, e' kë tö ie'pa kimepa. Erë Skököl er buaë chöke se' a, e' je' tö se' er diché iëmi buaë.

¹⁰ Sacerdotepa bak ka' tso' iyi moka Skököl a e' wakanéuk, e'pa a kawö mène iyiwak ña'wekewa ka' e' ki ese chkà kak katök. Erë se' erblöke Jesús mik, e' dör wes ka' ñe' wakanewekerakitö es, ie' wa se' tsatkërmí. Erë wépa tso'ia erblök ka' ñe' mik, esepa kë a e' tsatkënik. ¹¹ Iyiwak jchök sacerdote kibi bak duas bik ekkë nuì olo'yoie, ese pé tsukmi ie'pa bak Skököl wé shu batse'r taië shute eë. Erë iyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká dowa e' wishet. ¹² Es ñies Jesús kötewá Jerusalén kköiëule e' wishet se' batse'woie ipé wa. ¹³ E' kueki kë se' erblöia judiowak ttè dalöieno e' mik. Mishka bánet Jesús ta weinuk jaënik wes ie' weine jaëne es. ¹⁴ E' wà dör tö ká i' a kë se' wá ká ta' wes Jerusalén es. E' skéie ká yöbië doia aishkuö ta, e' panuk se' tso' kröröe.

¹⁵ E' kueki Skököl kikökasö kekrae Jesucristo batamik. E' dör buaë wes iyiwak jchèsö mè ie' a idalöioie es. E' kueki ikikökasö s'wák kkö wa. ¹⁶ Kë a' éna ichökwa i buaë uk ena ñi kimuk. E' dör buaë ñies wes iyi mekesö Skököl a es. A' tö iwé es, e' ta e' wër buaë ie' wa.

¹⁷ A' wökirpa wöñirke taië a' kkö'nè batamik. Ie'pa éna iane tö e' ki ie'pa chakerane Skököl tö. E' kueki ie'pa ttö iutö ena idalöio. E' ú as ie'pa ttsë'ù buaë ikanè tö, kë kköchöku'. A' kë tö iwé es, e' ta e' kë dör buaë a' a.

¹⁸ A' tö ikiö Skököl a kekrae sa' ki. Sa' wá ijcher tö sa' er kë tö sa' kkatëku' i ki. Kekrae sa' e' ché senuk buaë yösyësë. ¹⁹ Ñies ye' kköchö a' a tö a' ikiö Skököl a as ie' tö ye' a ikéwö mù tö ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuö shtökwak e' chéat

²⁰⁻²¹ Skököl dör sene bère mukwak e' tö Skökëpa Jesús shkeo'kane. As ie' tö i kos kiane a' ki sènoie wes ie' ki ikiane es, e' mù a' a. Ñies i wër buaë ie' wa as ese kos uk ie' tö a' kö Jesucristo diché wa. Jesús tö ttè pa'alí yöbië mène se' a, e' kaneo' ie' pé wa. Ie' dör se' kkö'nukwak kibiie. ¡Cristo kikökasö taië kekrae! Es e' idir.

²² A yamipa, ttè böt mañat i' shtéyo a' pattoie, e' mú klö'ù a' tö er bua' wa. ²³ Ñies ye' ki ikiane tö a' wá ijchenú tö s'yami Timoteo bak wötëule, e' yënettsane. Ie' de bet ye' ska', eta ye' wá ie' mi'ke e' ta mik ye' mi'ke a' weblök eta.

²⁴ A' wökirpa kōs ena s'batse'r malepa kōs shke'ú ña. Ñies s'yamipa dör Italia wakpa tso' ye' ta, e'pa tō a' shke'wémi.

²⁵ As S'yě er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena eë ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Ñies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapaq' Jerusalén Pablo kanè pakoie, etá Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa ché.

Israel aleripa erblè' Jesús mik esepa tajè bak senuk ká bánet kua'ki kua'ki a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kua'ki kua'ki cheke erè e' yökì ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' kì etá se' weirdaë Jesús mik erblè kuekì, e' wa Skököl tö se' kimeke senuk yësyèsè ie' a. E' kuekì kè se' kàne tkinukwá se' weirke e' wá. Se' ké ttsè'nuk buaë mik s'weirke etá. Es Santiago tö iché.

E' kúie tá ie' tö iché wës se' serke ena ì weke se' tö, e' wa iwënewá tö mokì se' erblöke Jesús mik ö au. Wës se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa kì Skököl tkirke ena ie' wöa tá sulitane dör ñies. E' kuekì kè se' kàne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kúietá Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa

watëttsá ena kè ipatuè buaë, esepa kì tajè kabene tso' S'yë wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'ikè e' nuí kì.

Shke'wè

¹ Ye' dör Santiago. Ye' dör Skököl ena Skökëpa Jesucristo, e'pa kanè méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skököl icha* e'pa a. A' shke'wémíyö.

S'weirke kos e' dalè'ttsösö

² A ye' yamipa, mik ì sulu tköke a' tá tsákië a' ma'woie, etá a' ibikeitsö: "¡Ayëcha buaë ye' tá!" ³ E' wà dör tö a' wá ijcher tö mik se' erblöke Skököl mik e' ma'orke, etá e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë. ⁴ E' kuekì a' e' tköwa darërëë erblök Skököl mik, kè ilo'yar as a' er kurwá buaë darërëë wës ie' kì ikiane es, kè ì kiarpaia a' kì ie' wöa.

⁵ Erè a' welepa kè éna iane tö ì dör bua'ie wè, e' tá ikiö Skököl a' tá ie' tö a' kimeräë as a' éna iwà ar buaë. E' kiésö ie' a, e' kè tö ie' tsiriwè. Ie' tö ì buaë meke sulitane a' tajè kè erta'wa ekkè. E' kuekì ikiö ie' a. ⁶ Erè mik a' tö ilè kié ie' a, etá a' erblö darërëë ie' è mik, kè ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wës dayë uyè siwá tö wì a diá a es, kè merta'wá bèrè. ⁷⁻⁸ Yi dör es, ese erbiköke bötböt kekraë, kè erbikö etkéme. E' kuekì ese kè tö ibikeitsök tö Skököl tö ì mèmì ie' a.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsè'nú buaë

* 1:1 a' dör Skököl icha: Griegoie ttè i' dör: ditséwö dabom eyök kì böl bakyalmi ká wa'ñe.

shute, Skëköl tō ie'pa tkéka pē' tajē ie' a e' kueki. ¹⁰ Es ñies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsē'nú buaē shute, Skëköl tō ie'pa wöewa diöshet e' kueki. Ie'pa ta itkōraē wes ma'ma wörkua es. ¹¹ Mik diwö deka ba'baē, etā e' tō ma'ma wörkua alabewēwa anewa, kē wēriā buaē wes kuaē es. E' suē itkōraē inuköl blúpa ta, ie'pa íyi tso' tajē, e' shua iblërdawarak.

¹² Wépa ma'orke e' dalë'ttsekerakitō er bua' wa, ayēcha buaē esepa. Ie'pa dettsa buaē, e' ta sene michoë merdaē ie'pa a iskéie. E' muk Skëköl kablē' wépa éna ie' dalër esepa kos a.

¹³ Mik yi erkié i sulu wamblök, e' ta kē ichar: "Skëköl tō ye' erkiowé i sulu wamblök." Kē yi a Skëköl erkinuk i sulu wamblök. Ñies Skëköl kē tō yi erkiowépa i sulu wamblök. E' kueki kē yi kane ichök: "Skëköl tō ye' erkiowé i sulu wamblök." ¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluē, e' tō se' erkiowéke i sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak. ¹⁵ E' ukuöki ta iwawamblésö. E' ukuöki ta se' wöblanewatke i sulu ē wamblök, e' nuí ki s'duörawa.

¹⁶ A yamipa dalër tajē ye' éna, kē a' e' kitö'uk. ¹⁷ Í kos dör buaē yēsyesē tso' se' wa, ese meke se' a S'yé tso' ká jaí a, e' tō. Í kos dalöburke ká jaí a, e' yö' ie' tō. Íyi ekkē kos e' olo maneorta'ne, erē ie' kē e' mane'uta'ne. Ie' wák dër buaē yēsyesē kekraē. ¹⁸ Ie'

wák er wa, ie' tō ibikeits se' er mane'uk pa'ali ie' ala'rie, se' tō ie' ttē moki klö'wé e' batamik. Ie' tō iwé es as se' dö íyi kos yö' ie' tō ese tsā bua'ie.

Skëköl ttē iutösö

¹⁹ A yamipa dalër tajē ye' éna, ye' ttö ttsö. Mik yile ttöke a' ta, etā ikukueblö bua'ie, kē iutar bet ena kē a' ulunukka bet. ²⁰ Se' ulur e' kē tō se' kē senuk yēsyesē Skëköl wörki. ²¹ E' kueki e' ya'wé kos ena i sulu skā tso' tajē, ese kos watöttsa uyöttsa a' tō sēraa. E' skéie Skëköl ttē tso' se' er a, e' klö'ú, e' wā iutö bërē er bua' wa. Ttē e' tkéule a' a wes íyi kuatkēsö es. Ttē e' a' a' tsatkërmi.

²² Erē kē a' tō Skëköl ttē kittsar kukuö ē wa, iwā iutö mokiē. A' kē tō iwé es, e' ta a' e' kitö'uke. ²³ Yile tō Skëköl ttē ttsé kukuö ē wa, erē kē itö iwā iutē, e' ta ese dör wes wēm e' saü wösuo wa es. ²⁴ Ie' e' suē wösuo wa ta imía, erē bet iéna ichowa tō i suéitö iwö ki. Ta çiók ie' e' wö sué? ²⁵ Erē yi er me'rie ttē dalöieno yēsyesē tso' s'yottsā i sulu ulā a e' ki, ta e' a' ie' tkökewa darërēē ena iwā iutekeitö buaē, kē ichöta'wa iéna, ese a Skëköl er buaē chöraē i kos wékeitö e' a.

²⁶ Yi e' bikeitsö tō ie' dör Skëköl dalöiökwak mokiē, erē kē ikkö ki i sulu blërta'wa chē, e' ta ese e' kitö'uke siarē. Ie' e' bikeitsö tō ie' dör Skëköl dalöiökwak, erē e' dör kache, kē wā ta'. ²⁷ Erē Skëköl dör S'yé, e' wöa wépa tō ie' dalöieke yēsyesē, kē i sulu ta', esepa tō jchu'rlapa ena alakölpā schöpa weirke siarē,

ešepa kimeke. Nies ie'pa kē e' ia'uta'ka i sulu tso' ká i' a ese wa.

2

Sulitane dalöiösö ñikkēē

¹ A yamipa, se' erblöke Skēkēpa Jesucristo olo ta' tajē e' mik, ešepa ké sulitane sauk ñikkēē. ²⁻³ Iwà kkachekeyö a' a i' es: ichösö tö wēm inuköl blú debitu eköl wé a' ñi dapa'uke eē, paiēule buaē datsi' bua'buwa wa, ñies ula'tsio iéitö dalölöē. E' kiéwa a' tö weshke ta' ishke'wé buaē ta' iché ia: "be' e' tköser ie kula' buaē i' ki." E' wöshā ta' s'siarē debitu eköl datsi' nula sulu dö ē ta' a' tö ichē ie' a: "Be' e' duödur see ö be' e' tköser iski." ⁴ A' tö iwé es, e' ta' a' e' wamblö suluē. A' er suluē, e' kueki a' kē tö s'dalöieta' ñikkēē.

⁵ A yamipa dalēr tajē ye' éna, ye' ttö ttsó: wépa dör siarē ká i' a ešepa shukitbak Skēköl tö as ie'pa dö erblē ie' mik e' blúie. Nies ie'pa shukitbakitö as idörak wépa blúie ie' tso' e' kúie wes ie' kablē' wépa éna ie' dalēr ešepa a es. ⁶ Erē ie'pa dalösewēkewa a' tö. E' skéie inuköl blúpa suēke a' tö buaē dalöieke tajē, erē ešepa tö a' we'ikeke siarē. Ie'pa wā a' mi'ke kkatē s'shulökwakpa wörki. ⁷ A' dör Jesucristo icha erē inuköl blúpa tö ie' cheke suluē. ¿Wes ešepa dalöiēmi a' tö s'siarēpa tsata?

⁸ Skēköl ttē dalöiēno bua'ie kitule iyēkkuö ki, e' tö ichē, "A' malepa dalēritsó wes a' wákpa

e' dalēr es."* Ttē e' wā iuté a' tö moki, e' ta' e' dör buaē. ⁹ Erē a' kē tö sulitane suē ñikkēē, e' ta' a' tso' i sulu wamblök. E' wa a' tso' ttē dalöiēno bua'ie e' dalöseukwa. ¹⁰ Yi tö ttē dalöiēno e' dalöieke iekke ta' seraa, erē e' et dalösewēwaitö, e' ta' e' dör wes ie' tö ttē kos dalösewéwa es. E' nuí kos ane ie' ki. ¹¹ E' wā dör tö Skēköl tö iyē: "kē a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa," ñies e' wák tö iyē: "kē a' kawö ta' s'ttökwa." Kē se' wā s'senewabak dalöseonewa, erē s'ttēwasö, eta' e' wa se' ianewa ttē dalöiēno e' dalöseukwawak. ¹² Ttē e' me'at Skēköl tö se' tsatkoie se' er sulu e' yöki. Ttē e' wa ie' tö s'shuleraē aishkuö ta'. E' kueki a' ttö, a' senú wes ttē e' tö ichē es. ¹³ Kē sö s'malepa suē er siarē wa, e' ta' mik se' shulirketke, eta' Skēköl kē tö se' suēpa er siarē wa. Erē s'malepa suēkesö er siarē wa, e' ta' idörattsā buaē se' a' mik se' shulirketke eta'.

I' buaē wésö s'malepa a' e' wa iwēnewa tö moki se' erblöke Skēköl mik

¹⁴ A yamipa, yi e' chö: "ye' erblöke Skēköl mik", erē ese kē tö i' buaē wēku' s'malepa kimoie iwà kkachoie, e' ta' ie' e' chö es, e' kē dör iie bua'. ¿Wes ie' tsatkermi? ¹⁵ E' wā kkachekeyö a' a i' es: ichösö tö s'yami eköl, wēm ö alaköl, ese tso' siarē, datsi' kē ta', chkewö kē ta', ¹⁶ eta' a' wele tö iché ie' a: "Be' shkó wöbla wa, Skēköl be' kimē. Be' e' paiö buaē, be' chkö buaē." A' tö

* 2:8 Levítico 19.18

iché ie' a es, erë ì kiane ie' kī e' kē mēne a' wā ie' a, e' tā e' wa çì buaē wé a' tō? ¹⁷ Es ñies se' e' chō tō se' erblōke Skëköl mik, erë se' kē tō ì buaē wëku' s'malepa a iwà kkachoie, e' tā se' e' chō es, e' kē dör ìie bua'.

¹⁸ A' wële tō ichèmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ye' erblōke Skëköl mik e' ë batamik." A' wële skà tō ichèmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ì buaē wëkeyö e' ë batamik."

Ye' tō ie'pa iütèmi i' es: S'erblōke Skëköl mik ena ì buaē wëkesö, e' mir ñita. Se' kē wā ì buaē one, e' tā kē se' a iwà kkayënuκ tō se' erblōke Skëköl mik. Erë se' tō ì buaē wëke, e' tā e' wa se' tso' iwà kkachök tō mokī se' erblōke Skëköl mik. ¹⁹ Se' e' chō tō iklö'wésö tō Skëköl dör eköl ëme, etā e' dör buaē. Erë ñies aknamapa tō iklö'wé es, etā e' tō ie'pa suawëkeka painuwëkeka tajë.

²⁰ Kē a' senuκ wës kē se' er tā' es. A' éna iwà anú tō yi e' chō tō ierblōke Skëköl mik, erë kē itö ì buaē wëku', e' tā ie' chō es e' kē dör ìie bua'.

²¹ Se' yë bak ká iaiäë kië Abraham, e' tō ilà kië Isaac, e' méka ká' yö'itö iyi moka Skëköl a e' kī ttëwā ña'wëwa wës Skëköl tō iuk patkë' es. Mokī ie' mí e' wā uk erë Skëköl tō iwöklö'wé. Skëköl tō isué tō mokī ie' mí ittö wā iütök. E' kueki ie' tō iklö'wé wës wëm yësyësë es. ¿E' kē jcher a' wā? ²² Es a' éna iarmi tō mokī ie' erblé Skëköl mik. Ie' tō Skëköl ttö wā iüté, e' tō iwà kkaché tō mokī ie' erblé imik. ²³ Es ì tso' kitule Skëköl yëkuö

kī e' wā ane se' éna, e' tō iché: "Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wëitö wës pë' buaë yësyësë es."[†] E' kueki ie' kine Skëköl sini'. ²⁴ Es se' wā ijcher tō Skëköl tō se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es, ì buaë wëkesö iwà kka-choie tō se' erblōke ie' mik ese batamik. E' kē dör tō se' erblōke ie' mik e' ë batamik.

²⁵ Es ñies ibak ká iaiäë alaköl trër tajë kië Rahab, e' tā. Josué tō wëpa patké Jericó weblök tō wës iulà dömi iska'. Ká e' a e'pa kiëwā Rahab tō buaë ie' u a itsatkoie. E' ukuöki tā ie' tō ñalā kuä'kī kkaché ie'pa a as e' wa itköshkardak. Es ie' tō iwà kkaché tō ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tō ie' klö'wé wës alaköl yësyësë es.

²⁶ Mik se' duowa, etā se' wiköl míā tā s'nu ë aṭe. E' sù mik se' e' chō tō se' erblōke Skëköl mik, erë kē ì buaē wëku'sö iwà kkachoie, e' tā se' e' chō es, e' dör wës s'nu es, kē dör ìie bua'.

3

S'kkö paklöüsö as kē sö ì sulu chö

¹ A yamipa, a' wā ijcher tō sa' wëpa tso' a' wöbla'uk Skëköl ttë wa, esepa chakeraë aishkuö tā Skëköl tō tajë s'malepa kē dör s'wöbla'ukwakpa esepa tsata. E' kueki kē a' e' yuökka s'wöbla'ukwakpaie tajë.

² Sulitane tō ì sulu wambleta' tajë. Erë wé kē tō ì sulu cheta' yës, ese dör buaë yësyësë. Ie' a e' wöklörmí as kē itö ì sulu kōs wamblö. ³ Kabaio diché

[†] 2:23 Génesis 15.6

tajë, erë ikkō payuekewasō tsa'ukuōla wa tā iwēttsēmīsō wēs se' ki ikiane es. ⁴ Nies kanò blubluë shkōke dayë kī, ese bikeitsō. E'pa dör bērie, e' uyeke siwā' tō darērēē, erë iñakoie e' dör tsirlala, e' wa iñakōkwak tō iñakeke buaē dō wē ie' kī ikiane tō imi' ee. ⁵ Es s'kkō dör tsirlala, erë e' a' i' tajë wamblērmi wēs bö'wō tsir tō tē tajë ña'wēwa es. ⁶ S'kkō dör wēs bö' es, e' dör i' sulu chōk tso' se' a. Se' tso'ia' tse'ka, e' dalewa e' tō se' wāk kōs e' sulu'wēkewa kekraē wēs bö' s'ña'wē es. Bö' e' datse bö' ké a. ⁷ Iyiwak ulitane urutērmi se' a. Iyiwak kañiru kōs, dù, tkabē, ñies i' tso' dayë a, e' kōs urutōgule se' wā. ⁸ E' skéie kē yī a' ikkō paklōnuk as kē itō i' sulu chō. S'kkō a' i' sulu dōkettsa kekraē, kē wōklör se' a. E' tō s'ulu'wēke wēs kapōli sulusi tō s'ttēwā es. ⁹ S'kkō wa se' tō Skëköl dör S'yē e' kikekēka e' ē wa se' alibchōke s'malepa yō'itō wēs ie' wāk es e'pa kī. ¹⁰ Se' er buaē chōke, se' alibchōke s'kkō e' ē wa. A yamipa, kē se' kàne e' wamblök es. ¹¹ ¿Wé a' wā isūle tō di' tum etkē a' yēri tskirke ena di' sēsē tskirke? ¹² A' wā ijcher buaē tō higo klō kē wōrtā' olivoie ö uva kicha kē wōrtā' higoie. A yamipa, es ñies di' sēsē ena yēri kē tskirku' di' tum etkē a.

Skëköl siwé mokī, e' tō se' ké senuk yēsyesē

¹³ A' wēlepa e' bikeitsō tō a' wā siwā' meke Skëköl tō e' jcher tajë iwā ane buaē a' éna, e' tā e' wā kkachō sene yēsyesē e' wa. A' senu

kē e' tso'ta'ka wēs wēpa wa siwā' yēsyesē jcher esepa sēr es. ¹⁴ Erë a' ukyērkeia ñita, a' kkōwērkeia ñita, ese tso'ia' a' er sulu'ukwā, e' tā kē a' e' tso'kkā tō a' wā siwā' yēsyesē jcher. A' e' tso'ka es, e' tā a' tso'kachök. ¹⁵ Siwā' ese kē mēne Skëköl tso' ká jai a e' wā. E' dör siwā' tskirke ká i' kī s'ditsō er a' ese. E' meke se' a' bē tō. ¹⁶ Mik se' ukyērke kkōwērke ñi tā etā ee tajë se' ñi chiliuke, ee i' sulu kōs wamblērke. ¹⁷ E' skéie, wēpa tō Skëköl siwā' datse ká jai a e' iuteke, esepa sērke yēsyesē. Esepa sērke bēre ñita. Ie'pa er buaē ñi kī. Ie'pa tō s'malepa sueke er siarē wa tajë. Ie'pa tō i' buaē wēke kekraē sulitane a' ñikkē er mokī wa. ¹⁸ Wēpa tō s'patteke er bua'ukne ñi kī, esepa dör wēs iyi kuatkōkwak es. Sene bēre kuatkeke ie'pa tō tā e' wā dōratsa sene yēsyesēie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëköl bolök

¹ ¿I' tō a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tō a' éna i' sulu wamblak e' tse'woie buaē, ese tso' ñippök, i' buaē tso' a' er a, ese tā. ² Ilè kkecheke a' tō tajë, erë e' wā kē dō a' ulā a, e' kuēkī a' tso'tke s'ttōkwā. Ilè tō a' ukyēwēke, erë e' kē dō a' ulā a, e' kuēkī a' ñi tsiriuke ñippōke ñita. Erë i' kiane a' kī, ese kē kiē a' tō Skëköl a, e' kuēkī kē idō a' ulā a. ³ Mik ilè kié a' tō Skëköl a, etā kē a' wā ikine er mokī wa. A' éna iwā we'ikakwa a' wākpa kī e' tse'woie buaē. E' kuēkī kē a' ulā a idē'. ⁴ ¡A'

kě tō Skëköl dalöie wës trër wakpa kẽ tō imaso dalöie es! ¿A' kẽ wạ ijcher tō ì sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbatsö, e' tạ se' mía Skëköl bolökie? Iskà chekeneyö, yi tō ì sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' tạ ese wák mía Skëköl bolökie. ⁵ Kě a' tō ibikeitsök tō ẽ Skëköl yëkkuö tō ichè: "Skëköl tō se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettsạ se' kị, e' tō se' sibirtseke tajë." ⁶ Erë ì sulu wamblak se' ẽna ese wöklö'uk Skëköl tō s'kimeke tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö kị wé ichèitö: "Wépa e' ttsöka tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tō. Erë wépa e' wöéwa diöshet, esepa a ie' er buaë chö."* ⁷ E' kueki a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bě kẽ iutar tạ ie' tkörashkar a' yöki. ⁸ A' e' batsö Skëköl mik tạ ie' e' batsöra a' mik. ¿A pè' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' erbikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' erbikö etkême Skëköl ẽ a. ⁹ ¿A' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! ¿Kě a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! ¿Kě a' ttsë'nukia buaë, e' skéie a' erianú! ¹⁰ A' e' öwa bërë Skëköl wöa tạ ie' tō a' kịkeraka.

Kě se' ñi chök suluë

¹¹ A yamipa, kẽ a' ñi chök suluë. Yi tō iyami cheke suluë ö iwatekeitö, e' dör wës Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ẽna iwateke es. Es ese tō idalösewéwa. A' tō iwé es, e' tạ a' e' tkéka iwà shulök, kẽ dör iwà dalöiök. ¹² Skëköl eköl ẽ tō ittè dalöiëno me'at se' a. Ie' ẽ dör s'shulökwak.

Ie' ẽ a se' tsatkërmi. Ie' ẽ a se' kichatërmi. Etạ ¿yi tō a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kě se' e' ttsökka

¹³ Ye' ttö ttsö. A' wẹlepa tō ichèmi i' es: "Bulebö sa' mi'ke ká kuạ'kị, etạ eẹ sa' serke duas ek tạ sa' kanëblömi tajë, inuköl klö'weraë sa' tō tajë e' blu'woie." ¹⁴ A' tō ichèmi es, erë ì tkömi a' tạ e' kẽ ijcher a' wạ. A' dör wës mochka es, bla'mi tạ sō isué, erë bet tạ kẽ iku'ia. ¹⁵ A' kawötạ ichök i' es: "Skëköl kị ikiane, e' tạ sa' sermiia tạ kanè wésele wèmi sa' tō." ¹⁶ Erë a' e' ttsöka tajë, e' kueki a' kẽ tō icheta' es. A' ibikeitseke tō a' serke a' wákpa ẽ mik. Se' e' ttsöka es, e' kos dör suluë. ¹⁷ Ì dör buaë wè, ese jcher se' wạ, erë kẽ se' wạ ìone, e' tạ e' dör suluë.

5

Inuköl blúpa pattè

¹ ¿A inuköl blúpa, ye' ttö ttsö! ¿Skëköl tō a' we'ikeraë, e' kèwö döketke a' kị! ¿E' kueki a' iú, a' kköchö tajë! ² Ì bua'buwa tso' a' wạ tajë, ese sulunewatke, a' datsi' katétke powak tō. ³ Nies a' orochka, a' inukölchka kos, e' doli tokatke weirketke. Döli e' tō iwà kkacheke tō a' kkë'blö suluë. E' kueki aishkuö tạ a' weirdaë bö' ké a. Ká i' erkewatke, erë a' tso'ia iyi blök tajë a' wákpa a. ⁴ A' tō ittö. Wépa kanëblöke a' a' a' iyiwö shtök, e'pa kẽ patone a' wạ. E' tō ie'pa kköchöweke tajë, e' ttsé Skëköl diché tạ tajë e' tō. ⁵ Ká i' a' a' wạ iyi bua'buwa tso' tajë

* 4:6 Proverbios 3.34

e' ttsë'woie buaë. Ñermata a' dör wes köchi kiéiesö ttëwä es; köchi kë éna iane tö ì sulu datse iki. ⁶Pë' ser yësyësë kë a e' tsatkër a' yöki, esepa kkaté a' tö wömëttsä ttëwä.

Se' weirke dalë'ttsösö bërë er bua' wa

⁷ A yamipa, a' weirke qos, e' dalë'ttsö er bua' wa bërë dö mik Skëkëpa Jesucristo datskene etä. Ýi kuatkökwakpa saú wes ie'pa tö iwörke e' wä paneke bërë er bua' wa es. Ñies ie'pa tö kalí paneke bërë er bua' wa as iyiwö tskir, talar buaë, wöne tajë. ⁸Skëkëpa datskene e' kéwö döketke tsinet, e' kueki e' wä panú bërë. A' e' tköwä darërëe ie' a.

⁹ A yamipa, kë a' ñi chök suluë as a' kë we'ikö Skëköl tö. Jesucristo dör s'shulökwak, e' döketke tsinet wes yi dökewatke ukkö a es. ¹⁰ A yamipa, Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë, e'pa weine tajë, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa. E' saú, etä iwà ú es. ¹¹ Se' tö ichè: "Wépa weine siarë, e' dalë'ttsérakitö bërë er bua' wa, ayëcha buaë esepa." A' wä ittseüle tö ká iaiaë wëm bak eköl kiè Job, e' weine tajë, erë ie' tö idalë'ttsë' bërë er bua' wa. Ñies a' wä ijcher tö mik iweine siarë e' tka, etä Skëköl er buaë yë' ie' a tajë. Skëköl er dör buaë, se' wër siarë ie' wa, e' kueki ier buaë yë' Job a tajë.

¹² A yamipa, ttè chekeyö i' e' dör ibua'ie: Mik a' tö ì cheke, etä kë ichar: "Ì chéyö e' dör mokí Skëköl tö ká jai ena ká i'

yö' e' wöwa" ö yile skà wöwa. A' ttö etkë. Mik a' icheke, "tö", etä es idir; mik a' icheke, "au", etä es idir. A' ichö es as kë a' kichatër.

Ikiösö Skëköl a ñi ki

¹³ A' wele weirke eriarke siarë, e' ta ese ttö Skëköl ta. A' wele ttsë'rke buaë, e' ta ese tö Skëköl kiköka ittse wa. ¹⁴ A' wele duöke, e' ta ese tö Skëkëpa Jesús icha erule e'pa wökirpa tsuk patkö, as e'pa bitü ikiök Skëköl a iki ena kiö tök iki Skëkëpa ttö wa. ¹⁵ Ie'pa tö ikié Skëköl a erblè imik mokí e' wa, e' ta ibuardane ta Skëkëpa tö ikerakane. Ñies ì sulu nuí tso' iki, e' ta e' olo'yeraëitö iki. ¹⁶ E' kueki a' e' kkatöka ñi a ta ikiö Skëköl a ñi ki as a' buarne. Mik s'ser yësyësë, esepa tö ì kié Skëköl a er mokí wa, etä ie' tö iwà iüteraë buaë tajë. ¹⁷ Skëköl tteköl bak ká iaiaë kiè Elías, e' dör s'ditsö wes sulitane es. Erë ie' tö iki' Skëköl a er mokí wa tö as kalí kë yër, etä kalí kë yëne dö duas mañal kí shaböts. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö ikiéne Skëköl a tö as kalí yërne, etä mokí kalí yënene ta ýi kuá qos talane buaë.

Ì sulu wamblökwakpa kimusö ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wele tö ttè mokí, e' olo'yé, erë a' wele skà tö ikimé as idöne iüütökne, e' ta e' dör buaë. ²⁰ A' éna ianú tö wépa tö pë' sulusi kimé ì wambléitö e' olo'yök, esepa tö ie' tsatkée ikichatër yöki, ñies inuì tajë e' qos olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kiè ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttökatapa shuá ie' dör kékë tajë imalepa tsatá. Erë mik Jesús klönewa ttëwá etá Pedro ë tö iyë' tö ie' kë wá Jesús suule. E' ukuöki tá ie' eriane tajë tá ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kë s'wá ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit etá. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erë ká bak böt kuá'ki kuá'ki Babilonia. Roma wakpa tajë bak senuk suluë Skëköl wöá wes Babilonia wakpa bak senuk es. E' kueki ie'pa ká kiè ñies Babilonia. E' kueki pë' tajë tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, etá ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kuá'ki kuá'ki tso' Asia Menor shuá e'pa á. I'ñe tá ká e' kiène Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kueki Pedro éna ikimák senuk batse'ne kekraë Jesús á mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa á iché tö Skëköl wák tö ie'pa klöç'bak iwák ichaie, e' kueki ie'pa tuè tajë Skëköl á. E' kueki ie'pa kë kàne tkinuk iwák ë ki. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsá er bua' wa weinuk Jesús dalërmik wes ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kueki etá ie'pa ké ttsë'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokië ie'pa á e' kueki. Es Pedro tö iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skëköl tö iwák á mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bittinia, esepa á.

² Skëköl dör S'yë e' tö se' shukitbak wes ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseo' as se' tö Jesucristo ttë iutö, ñies as se' er pairir Jesucristo pé wa se' nuí yökí. As Skëköl er buaë chö ena sene bërë mü a' á tajë.

Skëköl kíkokaşó

³⁻⁴ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kíkokaşó tajë. Ie' tö se' sué er siarë wa. Jesucristo kötëwá shkenekane, e' batamik ie' tö se' á sene pa'alí mé. Aishkuö tá ì buaë kos tso' ie' wá blëule se' á ká jaí á, e' döraë se' ulá á, e' wá panekesö kröröë. E' kos kë nurta'wá, kë sulurta'wá, kë erta'wá yës.

⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kueki Skëköl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa as ie' tö a' tsatkè, e' dö a' ulá á. E' tso'tke kkachè sulitane á ká erkewatke etá.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wí sù diö sù Cristo tté kueki, erë e' dalewa a' ttsë'rke buaë a' wá ijcher tö Skëköl tö a' tsatkeräe aishkuö tá e' kueki. ⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wa, e' ské tsatá. Se' tö orochka ma'weke bö' wa iwá kkachöie tö moki oro wöchka idir. Ì kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'woie iwá kkachoie tö moki a' erblöke Jesucristo mik. A' dettsá buaë,

e' ta mik Jesucristo datskene, eta Skëköl tö a' tté keraka, a' kikeraka buaë.

8-9 A' kë wa Jesucristo suule a' wöbla wa, erë a' éna ie' dalër. I'ñe ta a' kë ku' ie' sauk, erë a' erblöke ie' mik, e' wà tö a' tsatkeräë. E' kueki a' ttsë'rke buaë shute, kë ttè ta' iwà choie ekkë.

10 Kä iaiaë Skëköl ttekölpa tö s'tsatkë ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Nies i kos meraë Skëköl tö se' a' ie' er buaë ché se' a' e' dalërmik, e' yë'rakitö. 11 Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarë, e' ukuöki ta' ilo kardaka tajë. Erë kë ie'pa éna iwà ane tö yi idir ö mik ö wes iwà tkömi. 12 Erë Skëköl tö ie'pa a' iwà kkayë' tö ttè e' kë wà tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwà tköraë se' kéwö ska'. Ttè buaë yë' ie'pa tö, e' dör Jesucristo tté buaë ttsë'bak a' tö e'. Ipakökwakpa tö a' a' ipaka' Wiköl Batse'r patkülebitu' ká jai a' e' diché wa. Íyi ikké jchenakwa suluë Skëköl biyöchökwakpa wa.

Skëköl tö se' kié senuk buaë yësyësë

13 E' kueki a' erbikö buaë yësyësë, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, eta Skëköl er buaë ché a' a, e' wà döraë a' ulà a. E' wà panú kröröë, e' ki a' er múwaie këkraë. 14 Skëköl ttè iutö wes ala'rla buaë tö s'ttö iutë es. Kë a' e' muktsane a' bak i sulu wamblök ese ane wes a' bak kenet kë wa ie' ttè moki jcher es. 15 E' skéie a'

senú batse'r këkraë, Skëköl tö a' klöo' e' dör batse'r e' kueki. 16 Skëköl yëkkuö tö ichè i' es: "Skëköl tö ichè: Ye' dör batse'r, e' kueki a' senú batse'r."* Es iyë'itö.

17 Skëköl tö sulitane shuleke yësyësë ñikkëë wes se' serke es, e' kieke a' tö "S'yë", e' ta a' kawöta ie' dalöiök suane wa a' serkeia ká i' ki e' dalewa. 18 A' wa ijcher tö ie' tö a' yë'ttsa a' ser suluë wes a' yépa bak senuk suluë es, e' nuí ulà a. E' ské kë patone íyi erta'wa wes orochka ö inukölchka ese wa. 19 E' skéie ipatone Cristo kötëwa pë tene tajë, e' wa. Ie' pë tuë tajë kë tonuk yi a. Ie' dör wes obeja wë'ñe pupula jchë judiowak tö mè Skëköl a es. Obeja e' dör bua'buäë kë iki i sulu ku' yës. E' sù Cristo kë ki i sulu ta' yës, erë ie' e' me'ttsa ttëwa se' skéie. E' kueki Skëköl dalöiödsö këkraë. 20 Kam ká i' yör, e' yöki ie' tö Cristo wöme'ttsabak ttëwa, erë i'ñe ta mik ká i' erkewatke, eta iwà tka a' tsatkoie. 21 Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tö Cristo shkeo'kane s'duulewa shua ta ilo me'itö ie' a' buaë. Ie' tö io'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as i wëraë ie' tö, e' wà panü a' tö.

22 I'ñe ta ttè moki e' dalöié a' tö, e' batamik a' batse'one ñi dalëritsoie er moki wa. Es a' ki ñi dalëritsö a' er kos wa. 23 A' a sene pa'ali mène, e' dör wes a' kurne erpa etökichane es. Erë e' kë dör wes s'kur erpa s'mi wa s'yë wa es, e' duöta'wa.

* 1:16 Levítico 11.44-45

A' kune' etökichane Skëköl ttè dör ttsë'ka tso' kekraë e' wa.
 24 E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:

“S'ditsö ulitane dör wës kākō es,
 Ie'pa dör wës ma'ma wörkua es.

Kākō sinewa ta iwörkua anewa,
 25 erë Skëköl ttè e' tso' kekraë.”†

Ie' ttè e' dör Jesús ttè buaë pakane a' a e'.

2

1 E' kuëki, sene sulu kōs olo'yō. Kë a' kachökia ñi ki. Kë a' e' ökia tö a' dör pë' buaë. Kë ukyënukia. Kë yi charia suluë a' tö. 2-3 Skëkëpa Jesús er buaë ché se' a, e' kke ttsétke a' tö, e' kuëki ie' ttè wák wöchka yulö poë wës alala kune erpa ese tö imì tsu' yulè es as a' er kī diché iër buaë as a' tsatkër.

Cristo dör wës ak kibi tso' u katabloie es

4 A' shkōwa Skëkëpa Jesucristo ska', ie' dör wës ak tso' u yuoie es erë ttsë'ka. E' watë'ttsa s'ditsö tö wës u yuökwakpa tö ak kë dör buaë u yuoie ese kèu es. Erë Skëköl a ta ie' dör wës ak shukitule tuë darërè es. 5 Es ñies se' dör wës ak tso' u yuoie es erë ttsë'ka. Se' wa Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a se' dör wës sacerdotepa batse'r es. Eë se' tö ì wër buaë Skëköl wa ese meke ie' a Jesucristo batamik. Ì wër buaë ie' wa, e' dör tö se' tö ie' dalöiö Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kōs e' wa.

6 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. E' kī Skëköl tö Cristo ché i' es:

“Ittsö. Ye' tö ak kibiie tkéat ye' u katabloie Sión,
 e' dör ak bua'ie shukitule tuë darërè ese.

Yi erblöke imik, ese kë eriarpa.”*

7 Ák e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikeraka Skëköl tö. Erë wépa kë erblöku' ie' mik, esepa a ta e' kë dör es. Itköke ie'pa ta wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tö ichè:

“Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ak bua'buaië.”†

8 Ñies e' tö ichè:

“Ák e' mik pë' klastkërdaë, ie'pa ardarö iski ak e' kuëki.”‡

Ie'pa kë wa Jesucristo ttè buaë e' iütène, e' kuëki ie'pa weirdaë e' nuí kī. E' dör wës ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skëköl tö ie'pa wöme'ttsabak as itkö ie'pa ta es.

9 Erë a' kë dör es. Skëköl tö a' shukit as a' dö ie' wák ichaie. Ie' dör a' blú ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senuk ì sulu dikia wës s'ser stui a es, erë ie' tö a' yë'ttsa e' ulà a senoië ie' olo buaë taië e' a. Ie' tö iwé es as ì buaë kōs wé ie' tö, e' wà pakö a' tö sulitane a. 10 Kenet ta a' kë dör ie' icha, erë ñne ta a' dör ie' wák icha. Kenet ta ie' kë wa a' sune er siarè wa, erë ñne ta ie' tö a' sueke er siarè wa.

† 1:25 Isaías 40.6-8 * 2:6 Isaías 28.16

† 2:7 Salmo 118.22 ‡ 2:8 Isaías 8.14

Se' senú wēs Skëköl kī ikiane es

¹¹ A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, se' tso' bërberla ë ká i' kī wēs upakë shkal es. Se' ká bua'ie e' dör ká jai a. E' kueki a' wák dër suluë tö a' erkiöweke ì sulu wamblök, e' kë iutar. E' tö a' wöklö'weke as a' kë tö Skëköl ttö iutë. ¹² A' senú yësyësë kekraë pë' kë tö Skëköl dalöie esepa wörki. Erë i'ñe ta' ie'pa tö a' kKateke wēs a' chöpa pë' sulusipa es, erë ie'pa tso' a' serke yësyësë e' wà sauk. E' kueki aishkuö ta' mik Skëköl de s'chakök se' nuì kī, etä ie'pa tö ie' kikeraka wēs a' serke e' kī. E' kueki a' senú buaë yësyësë kekraë.

¹³ S'wökirpa kos ttë iutö a' tö Skëkëpa Jesús batamik. Ká wökir kibi, e' ttë iutö, ie' dör s'wökir kibi ká i' kī e' kueki. ¹⁴ Nies wépa patkeke ie' tö s'wökirpaie, esepa ttë iutö a' tö. Ie' tö ie'pa patkeke wépa tö ì sulu wambleke esepa we'ikök ena wépa tö ì bua' weke esepa kīkökka. ¹⁵ Skëköl kī ikiane tö a' tö ì buaë wë, pë' tö ie' ttë watëttsa, kë wä iwà jcher yës, esepa siwä'blöwowaie as ie'pa kë tö a' chöia suluë.

¹⁶ A' senú wēs pë' tsatkëulettsa es. A' bak klöulewä ì sulu ulä a, e' yöki a' tsatkë'ttsa Skëköl tö, erë e' kë klö'war a' tö ì sulu wambloie. E' skéie a' senú yësyësë ie' kanè mésopaie. ¹⁷ Sulitane dalöiö. S'yamipa malepa dalëritsö. Skëköl dalöiö. Nies ká wökir kibi, e' ttë dalöiö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

¹⁸ A' wépa klöulewä kanè mésoie, esepa tö a' wökirpa ttö iutö. Wépa er buaë tö a' sueke buaë, ñies wépa er suluë tö a' sueke kësik wa, esepa ttö iutö er bua' wa. ¹⁹ A' kë kī ì nuì ta', erë a' wökir tö a' we'ikeke éme, e' dalë'ttseke a' tö bërë, a' er me'rie Skëköl kī e' kueki, e' ta' e' wër buaë ie' wa. E' kueki a' wökirpa ttö iutö. ²⁰ Se' weirke ì sulu wamblekesö ese nuì kī, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' Skëköl kë tö se' kikepaka yës. Erë se' weirke ì buaë wésö ese kueki, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' e' je' wër buaë ie' wa. ²¹ Ie' tö se' klö'bak as se' tö idalë'ttsö es. Cristo weine tajë se' dalërmik, e' dalë'ttsë' ie' tö bërë. Es ie' kī ikiane tö se' tö se' weirke ese dalë'ttsö bërë wēs ie' tö idalë'ttsë' es. ²² Cristo kë wä ì sulu wamblëne yës, ie' kë kayëne yës. ²³ Mik ie'pa tö ie' yë' suluë iwöshaë, etä ie' kë wä ie'pa yëne sulu. Mik ie'pa tö ie' we'ik tajë, etä ie' kë wä yi pauine. E' skéie e' me'atitö, Skëköl tö s'shüleke yësyësë, e' ulä a. ²⁴ Cristo kötëwä wötëulewä krus mik se' nuì kos patuöie as se' ser yësyësë, ñies as ì sulu kë wamblöiasö. Ie' shkä'ne ichkà kī tajë, e' batamik a' buanene. ²⁵ A' bak wēs obeja chöwa es, erë i'ñe ta' a' dene Cristo ska'. Ie' dör a' kkö'nukwak buaë, ie' tö a' kkö'neke er bua' wa.

3

Wēs s'senewabak esepa ké senuk ñita

¹ A tayëpa, a' wépa ttö iutö er bua' wa. A' tö iwë es, e' ta' a'

wēpa wēlepa kē erblōkū' Jesús mik, esepa erblōmi alè Jesús mik, a' serke buaē ie'pa ta, e' ē batamik, kē wà pakauale ie'pa a. ² A' wēpa tō isué tō a' serke yēsyesē, Skēkōl ttè dalōieke mokjē, e' tō ie'pa erkiōwēmi erblōk Jesús mik. ³ A' tayēpa, ĵmokj a' e' ttsakkā buaala? e' ta kē a' e' kitkarka tajē a' chkā kī. Kē ì tularka tajē e' kī ena a' tsà kī wōñarke dalōlōē oroie iie. Kē a' e' paiōkka datsi' tuè darērēē ese wa. Ese kōs weirta'wa. ⁴ E' skéie er buaē ñies sene bērē, ese wa a' e' kitkō. E' kē weirta'wa ñies e' wēr buaē shutē Skēkōl wa. ⁵ Alakōlpa bak ká iaiaē tō Skēkōl dalōieta', esepa bak e' kitkōk es. Ie'pa bak e' maukka Skēkōl mik, ñies ie'pa bak iwēpa ttè iutōk buaē. ⁶ Sara tō iwēm Abraham ttè iutē' buaē ta iki'itō kēkēpa. A' tō ì buaē weke, kē suarta' ì yōkī, e' ta a' dōr wēs Sara es.

⁷ A wēpa alakōl ta', a' senú ita bērē er bua' wa. Ie'pa diché kē ta' tajē wēs se' wēpa es. Ñies ie'pa ulà a sene michoē dōraē se' ta ñita Skēkōl er buaē ché se' a e' wa. E' kuekī ie'pa dalōiō. Iú es as ì kieke a' tō Skēkōl a, ese kē wōklōr.

Jesús mik erblōkwakpa ké senuk buaē sulitane ta

⁸ Es bata ekkē ta ye' tō ichè a' ulitane a, a' senú buaē ñita bērē. A' ñi saú er siarē wa. A' ñi dalēritsō buaē ñi elpaie. A' ñi saú er bua' wa. A' e' ōwa ñi yōkī diōshet. ⁹ Yi tō ì sulu wamblé a' kī, ese kē kī iské wamblarne. Yi tō a' ché

suluē, ese kē ské charne suluē. E' skéie esepa a a' er buaē chōne. Skēkōl tō se' klōo'bak er buaē choie se' a, e' kuekī a' er buaē chō s'malepa a. ¹⁰⁻¹² E' dōr wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

“Skēkōl wōbla me'rie s'ser yēsyesē, esepa kī ikkō'nuk.

Ì kieke ie'pa tō ie' a, ese meraēitō ie'pa a.

Erē wēpa e' wamblō sulu, esepa suēkeitō ibolōkpaie.

E' kuekī yi kī ikiane tō ikawō tkō buaē ttsēne bua' wa kekraē,

ese wák kawōta e' kkō'nuk as kē itō ì sulu chō, as kē itō yi kitō'ù.

Ese wák kawōta ì sulu kōs olo'yōk,

kawōta senuk yēsyesē.

Ie' ké e' chōk senuk bērē kekraē sulitane ta.”*

¹³ A' e' tkéwa darērēē senuk yēsyesē kekraē, e' ta kē yi a a' sulunukwa da'a. ¹⁴ Erē a' serke yēsyesē, e' kī a' weirmi alè, e' ta ayēcha e' dōr buaē. Kē a' suanuk wēpa tō a' we'ikeke esepa yōkī. Kē a' tkinuk ì yōkī. ¹⁵ E' skéie Cristo dalōiō a' tō e' blúie. Yile tō a' chaké Cristo paneke a' tō krörōē, e' kī, e' ta a' tso'tke erki kekraē iwà iutōk. ¹⁶ Erē iwà iutō bērē er bua' wa. A' senú yēsyesē as a' er kē tō a' kkatō ì kī. E' dōr es, e' ta mik pē' tō a' ché suluē a' dōr Cristo mik erblōkwakpa e' kuekī, eta e'pa jaērdakā ì ché ie'pa tō e' dōr kache e' kuekī.

* 3:10-12 Salmo 34.12-16

17 Se' weirke ì buaë weke se' tō ese kī, Skëköl kī ikiane alè es, e' tã e' dör buaë. Erë se' weirke ì sulu wamblekesö ese kī, e' tã e' dör suluë. 18 Nies Cristo weine siarë se' nuì patuoie. Ie' kötëwã etökicha ëme kë duötã'wãia yës. Ie' dör yësyësë, erë ie' e' mettsã ttëwã se' kë dör yësyësë e'pa skéie se' tsomi Skëköl ska'. Mokī ie' kötëwã pë' tō, erë ie' shkeo'kãne Skëköl tō iWiköl wa. 19 Nies Wiköl Batse'r wa ie' dë'rö wë wimblupa tso' wötëule ee, ie' e' ali'kã e' chök ie'pa a. 20 Kã iãiaë ie'pa tō Skëköl ttö dalöseo'wã Noé këska'. Noé bak kanò tajë e' yuök, e' dalewa Skëköl tō ipana' enaë tō pë' er mane'ù ie' a, erë ie'pa kë wã ìone. E' kuekī Noé ena iyamipa pãköl wa'ne, e'pa ë tsatkëne kanò a di' tajë yöki. 21 Di' tajë bakmi Noé këska', e' tō di' a s'wöskueke e' tsatkoie j'ñeta e' klea' se' a. S'wöskuë e' kë dör s'chkã paskuoie. E' skéie iwà kkachekeitö tō se' tso' ikiök Skëköl a tō se' nuì olo'yö s'kī as se' er kë tō s'kkatöia. E' tō se' tsatkeke Jesucristo shkenekane e' batamik. 22 I'ñe tã Jesucristo mine'kãne kã jai a e' tkër Skëköl ulà bua'kka† Skëköl biyöchökwakpa ulitane, ñies ì ulitane tso' s'wökirie wã diché tã' kë wërta'wã esepa kos tso' ie' klö dikia.

4

1 Cristo weine tajë se' skéie, e' kuekī a' e' chö a' weirke kos e' dalë'ttsök er bua' wa

wes Cristo es. Yi weine ì buaë wëitö e' kuekī, esepa kë éna ì sulu wamblakia. E' kuekī a' e' chö weinuk. 2 Wëpa dör es, ese wakpa serkeia kã i' a eta kë ie'pa éna ì sulu wamblakia wes s'malepa tō iwambleke es. E' skéie ie'pa senak buaë yësyësë kekraë wes Skëköl kī ikiane es. 3 Kenet tã a' kë wã Skëköl suule, e' këwö ska' tã a' bak ì sulu ë wamblök tajë wes pë' malepa kë wã ie' suule esepa ser es. A' bak trënuke tajë. Ì sulu kukuétë'wã darërëë. A' bak e' ttökka blo' wa tajë. A' bak ñi dapa'uk blo' yök tajë. E' këwa a' tō ì sulu kī wambleke tajë. Nies íyi diököl tō s'dako'wë ekkë, ese dalöiök a' bak tajë skëköl. 4 Erë i'ñe tã a' kë mineia pë' kë tō Skëköl dalöie esepa tã ì sulu wamblök wes ie'pa tō iwambleke kë wöklörta' es. E' tō ie'pa tkiwëwã, e' kuekī ie'pa tō a' cheke suluë. 5 Skëköl dör s'duulewã ena s'tso'ia ttsë'ka, e'pa kos shulökwak. Aishkuö tã ì sulu wamblë' ie'pa tō, e' kos kī ie'pa kawötã e' chökka ie' wörki. 6 Cristo ttë buaë e' pakanebak ñies s'durulune esepa a. Ie'pa durulune ì sulu wamblë' ie'pa tō e' kuekī, wes Skëköl tō ime'at tō sulitane kawötã duökwã es. Erë Cristo ttë buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpa ser michoë wes Skëköl ser es.

Se' ké ñi kımuk

7 Kã i' erkewatke, e' kuekī a' tso' erkī, a' e' kkö'nú buaë

† 3:22 ulà bua'kka: E' këwö ska' tã yi tkër blu' ulà bua'kka ese wák dalöiërta' tajë imalepa tsata.

as a' a s'yëyër buaë. ⁸ Ýi kos tsata a' ñi dalëritso a' er kos wa. A' ñi dalëritsoke es, e' ta wes alè s'yamipa e' wamblö suluë a' ki, ese kè ki a' tkirpa. ⁹ A' tò s'yamipa kiowa er bua' wa a' u a, kè isuar suluë. ¹⁰ Skëköl er buaë ché a' a, e' kueki ie' tò imé a' a kua'ki kua'ki ñi kimoie, e' kueblupa a' dör. E' kueki ì mène a' eköl eköl a' s'malepa kimoie ese wà kaneú. ¹¹ A' welepa a' imène ttè pakök, e' ta esepa kawöta Skëköl ttè è pakök. A' welepa a' imène s'kimuk, e' ta esepa kawöta s'kimuk kos Skëköl tò e'pa a' diché métke ekkè. Ì kos wekesö e' usö buaë as Skëköl kikarka tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta' tajë, olo ta' tajë iyi ulitane tsata kekraë. Es e' idir.

Se' ttsë'nú buaë se' weirke etä

¹² A' yamipa dalër tajë ye' éna, mik a' weirke siarë Cristo ttè kueki, etä kè e' ki a' tkinuk. Kè a' tò ibikeitsök tò a' ta itkömi wes ì kè suluë yi wa tkö s'ta es. ¹³ E' skéie a' ttsë'nú buaë. Cristo weine kos e' bata de a' ki ñies, e' kueki a' ttsë'nú buaë. E' tköke a' ta es as a' ttsë'r buaë shute mik Cristo dene olo ta' tajë etä. ¹⁴ Ayëcha buaë mik ie'pa tò a' ché suluë Cristo kueki, e' wà dör tò Skëköl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta. ¹⁵ A' weirke s'ttëwa kueki, akblè kueki, ì sulu wamblè kueki ö ulà tië o'ka iyi a' e' kueki, e' je' ta' a' jaënú. ¹⁶ Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kueki, etä kè e' ki a' jaënu. E' skéie Skëköl

kiköka a' tò ie'pa tò a' kiè Cristo icha e' kueki.

¹⁷ Skëköl tò sulitane shuleketke, e' kewö dökewatke. Erë ie' tò iwák icha shuleraë kewé. Se' weirke ì ñe ta, e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta çì kè tköpa wépa kè tò ttè buaë me' Skëköl tò e' dalöietä' esepa ta? ¹⁸ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkuö ki es, e' tò ichè: "Pè' serke yësyësë, iekkè ta esepa kè tsatkëne, e' ta çì kè tköpa pè' sulusipa ena pè' e' wamblö sulu esepa ta?"*

¹⁹ Wépa mé Skëköl tò weinuk ie' ttè kueki, esepa ké ì buaë wekerakitö, ese kí uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokië, e' kueki se' e' mù bërë ie' ulà a.

5

Skëképa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tò

¹ Ì ñe ye' tò ilè cheke a' dör Skëképa Jesús icha wökirpa esepa a. Ñies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datskene, etä ie' olo tajë e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso'ñak a' ta. E' kueki ye' tò a' a ichè tò ² wépa me' Skëköl tò a' ulà a' kkö'nè wes obeja es, esepa kkö'nú buaë, er buaë wa wes ie' ki ikiane es. Kè dör tò a' kè éna iwak, erë a' tò iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Ñies kè ie'pa kkö'nar inuköl è dalërmik, e' skéie ikkö'nú er bua' wa ie'pa kimoie. ³ Kè a' tò ie'pa wëttsuk kësik wa. Kè a' e' ttsökka tajë ie'pa ki.

* 4:18 Proverbs 11.31

E' skéie a' senú buaë yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wes a' ser es. ⁴ A' tö iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datskene, eta iské buaë olo ta' tajë, kë sulurta'wa e' meraëitö a' a.

Jesús icha malepa patté Pedro tö

⁵ A duladulapa, a' kékëpa ttö iutö buaë. Nies a' ulitane e' wöowa diöshet ñi yöki, a' ñi dalöiö er bua' wa. Skököl yëkkuö tö ichè:

“Wépa e' ttsöka tajë, esepa wöklö'weke Skököl tö. Erë wépa e' wöowa diöshet, esepa a' ie' er buaë chö.”*

⁶ E' kuëki a' e' wöowa diöshet ie' diché ta' tajë e' yöki, as ie' tö a' kiköka mik ikéwö de eta. ⁷ Ie' er me'rie a' ki a' kkö'noie, e' kuëki kë a' tkinuk i' ki. I' kos tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' múat ie' ulä a.

⁸ ¡A' tso' erki, a' e' kkö'nú! Bë dör a' bolök. Ie' tso' a' tötiuk wes ma' name arke tajë, e' tö iyiwak tötiëke katëwa es. ⁹ A' e' tköwa darërë a' erblöke Skököl mik e' a, es a' tö Satanás wöklö'wëraë. A' wa ijcher tö ká wa'ne s'yamipa tso' weinuk wes a' es. E' kuëki a' e' tköwa darërë Skököl a. ¹⁰ Ie' er buaë ché se' a tajë shute. Ie' tö se' shukitbak as se' döñak ie' olo yöbië e' a, se' batsulewa Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ë ká i' a, mik e' tka, eta i' sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitö sekka. Ie' tö se' tkewaraë darërë. Ie' tö se' er diché ieraë, kë i' e' alöpakaja se' ki. ¹¹ Ie' diché

ta' tajë iyi ulitane tsata. Ie' dör iyi ulitane wökir këkraë. Es e' idir.

Pedro e' chéat

¹² Ye' tö Silvano ké yëkkuö i' shtök. Ye' wa ijcher tö ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Yëkkuö i' shtéyo a' a a' er diché ki ioie. Skököl er buaë ché se' a tajë, e' shtéyo yëkkuö i' ki. Ye' tö ichè tö e' dör ttè mokie, e' a a' e' tköwa darërë.

¹³ Jesús mik erblökwa kpa kos tso' Babilonia, e'pa tö a' shké'wëmi. E'pa shukit Skököl tö wes ie' tö a' shukit es. Nies Marcos dör wes ye' wák alà es, e' tö a' shké'wëmi. ¹⁴ A' ñi shké'ú er bua' wa.

A' kos dör Cristo icha, e'pa senú bërë.

* 5:5 Proverbios 3.34

Yëkkuö skà kit Pedro tò, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tò. Ie' wa ijchenewa tò iblërkewatke, e' yë'itò 2 Pedro 1.12-15 e' ki. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kueki, e'pa a Pedro tò yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokië e' ska' as iserdak yësyësé ena kekraë Jesús a. E' kiieta ie' tò ie'pa a ieri mène tò pè' e' ò tò ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa döraë ie'pa shua ikitöukrak. Ie' tò ie'pa a iché tò wes s'kitö'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Ñies ie' tò ie'pa a iché tò s'kitö'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tò. E' kiieta i tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tò ie'pa a. Ie' tò iché ká i' erkewa e' kéwö dewatke tsinet, e' kéwö ska' ta ie'pa kawöta senuk yësyësé Jesús kikkokaie.

Ñies Pedro tò iché tò mokië Jesús datskene erë Skëköl tò sulitane sueke er siarë wa ena ie' ki ikiane tò se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tò er bua' wa, e' kueki kam ie' tò Jesús patköne.

Shke'wè

¹ Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kanè méso. Ñies ye' dör ittekölpä tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkökwak. Ie' dör yësyësé, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö

i' shtök wépa de erblök ie' mik buaë mokië wes sa' es, esepa a.

² Skëköl ena Skëképa Jesús as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a tajë, a' k' batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se' er diché iö senukyësyësé Skëköl a

³ Jesús tò se' klöo'bak as se' dö ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, ñies as se' ser wes ie' ser es. Se' bätse ie' mik, e' wa i kos kiane se' k' senuie wes ie' k' ikiane es e' me'tkeitö se' a ie' diché tajë e' wa. ⁴ Ýyi ekkë kos wa ie' kablë' se' a as se' dö wes ie' wák dër es, as se' tköshkar i sulu tso' ká i' a wamblak se' éna tò se' sulu'wèwami ese ulà a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitö se' a, e' dör tajë buaë shute. ⁵ E' kueki a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kiië senuk yësyësé. Sene yësyësé, e' kiië Skëköl ýyi anuk. ⁶ Skëköl ýyi ane, e' kiië e' kkö'nuk. E' kkö'nè, e' kiië ýyi panuk bërë. Ýyi panè bërë, e' kiië er mukwa Skëköl ë ki. ⁷ Er mèwa Skëköl ë ki, e' kiië ñi sauk er bua' wa wes ñi elpa es. Ñi suë er bua' wa, e' kiië ñi dalëritsök. ⁸ Ýyi ekkë kos weke a' tò, ñies ikí weke a' tò kekraë, e' ta e' wà kiane ché tò moki a' bätse buaë Skëképa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i kos weke a' tò Skëköl a, e' wà dörattsä buaë. ⁹ Erë wépa e' chö tò ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kë tò ýyi ekkë wawè, esepa dör wes s'wöbla kë wawër buaë es. Ie'pa kë éna iwà ane buaë. Wësua ie'pa éna ichowa tò i sulu

wamblë' ie'pa tö, e' pairi'ttsa Skëköl tö ie'pa ki. ¹⁰ A yamipa, a' e' diché iö senuk buaë yësyësë këkraë, e' wa iwà kkayërdaë tö moki Skëköl tö a' klöo'bak, a' shukitbakitö iwák a. A' tö iwé es, e' ta a' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yepa a' tö yës. ¹¹ E' wa aishkuö ta a' kirdawa buaë i blúie Skëképa Jesucristo dör S'tsatkökwa, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

¹² Ýi ekkë jcher a' wa buaë. Ttë moki wa a' e' wöblao', e' a a' tso' e' tkëulewa darëréë. Erë ye' tö a' a' ikí chë michoë as a' kë éna ichöwa. ¹³ Ye' tso'ia ttsë'ka, eta ye' a ta buaë idir tö ye' tö a' a' ttë i' kí chë as a' tö ýi ekkë wà bikeitsö këkraë. ¹⁴ Skëképa Jesucristo tö ye' a iyë' tö wekkë alë ta ye' kë ku'ia ká i' ki. ¹⁵ Ye' tö i kos wëraë as ttë i' kë chöwa a' éna yës i'ñe ta ñies mik ye' blënewatke e' ukuöki ta.

¹⁶ Skëképa Jesucristo olo ta' tajë, e' sù' sa' tö sa' wákpa wöbla wa. E' kueki mik sa' tö a' wöblao' ie' diché ta' tajë ena ie' datskene e' ttë wa, eta kë sa' wa ipakane a' a' ttë kë wà ta' wës sa' wákpa tö ibikeitsë chë es a' kitö'woie. ¹⁷⁻¹⁸ Mik sa' dë'rö ie' ta kabata batse'r, e' tukir ki, eta eë Skëköl dör S'yë, e' tö ie' kikéka tajë. Ttö datse Skëköl olo ta' tajë e' ska', e' tö ie' ché i' es: "Së dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute." E' kos sù' sa' tö. Ttö ñe' datse ká jaì a, e' ttsë' sa' tö, sa' tso'ñak ie' ta eë e' kueki.

¹⁹ Ý sù' sa' tö, i' ttsë' sa' tö,

e' tö ikí cheke se' a' tö Jesús tté tso' kitule Skëköl yëkuö ki ká iaiaë ittekölpa wa, e' yëne moki. E' kueki ttë kit ie'pa tö yëkuö ki, e' wà iütök a' kawöta bua'iewa. Ttë e' dör wës bö'wö batsëka stui a' tö ká olo ppeeke ese es. E' tö se' er ñi'weke as se' éna iar tö i' dör moki, i' dör kache. Ttë e' tö se' kimeräe dö mik Skëképa Jesucristo datskene eta. Mik ie' de, eta i' kos ardaë buaë se' éna, e' dör wës ká ñir s'ki es. Jesucristo dör wës bëkwö bërie wërke bla'mi e' es. ²⁰⁻²¹ Erë i' kos tsata a' wa ijchenú tö i' yë' Skëköl ttekölpa tö, tso' kitule Skëköl yëkuö ki, e' kë yëne ie'pa wa ie'pa wákpa er wa. Erë Skëköl tö ie'pa ké ichök wës ie' ki ikiane es Wiköl Batse'r wa. E' kueki i' kit Skëköl ttekölpa tö ká iaiaë, e' kë yëne ie'pa wa iwákpa er wa, e' dör Skëköl ttë moki.

2

S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa

¹ Ká iaiaë Israel aleripa shua kachökwa e' ka'ka e' chök tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Es ñies i'ñe ta a' shua kachökwa e' kora e' chök tö ie'pa dör s'wöbla'ukwakpa Skëköl ttë wa. Ie'pa e' ö tö ie'pa tso' ttë moki pakök, erë ttë wa ie'pa tö s'wöbla'weke, e' tö s'er sulu'wëwami e' iütésö, e' ta Skëköl tö s'we'ikeraë. Skëképa Jesucristo tö ie'pa nuì to'ttsa, erë e' wák watëttsa ie'pa tö. E' kueki ie' tö ie'pa we'ikeraë bet. ² Erë tajë s'yamipa ardarö kache ttë e' a' itrërdarak

tajë wës iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kueki ttè moki e' cheraë suluë pè' malepa tō. ³ S'wöbla'ukwakpa kache ttè wa, e'pa ki inuköl ë kiane tajë, e' kueki ie'pa tō a' inuköl yerattsä ttè kë wà ta' pakeke ie'pa tō ese wa. E' kueki ká iaiaë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skököl tō, e' kë chë'wa ie' éna.

⁴ Ká iaiaë Skököl biyöchökwakpa welepa tō ì sulu wamblë' ie' ki, e' nuí kë olo'yane ie' wà ie'pa ki. Ie' tō ie'pa batrélor bö' ké a, eë ie'pa tso' wötëule moulewa stui a ie'pa kichateraëitō aishkuö ta' e' panuk. ⁵ Nies ká iaiaë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tō ì sulu wamblë' tajë, e' nuí kë olo'yane ie' wà ie'pa ki. Noé tō ipaka' ie'pa a tō ie'pa kawöta senuk yësyësë, erë ie'pa kë wà ie' ttè iütëne. E' kueki Skököl tō ie'pa ewëwa di' tajë wa. Noé ena imalepa doka kul (7), e'pa ë tsatké Skököl tō di' tajë yöki. ⁶⁻⁸ Nies ká iaiaë ká böt kië Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pè' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kië Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër tajë, e' ttseke, e' sueke ie' tō këkraë, e' tō ie' dör buaë e' eriaweke siarë. Ie'pa nuí ki Skököl tō ie'pa wöméttsä ewëwa. Ie' tō ie'pa ena ie'pa ká e' kos ña'wëwa seraa imuluchka ë ate. Erë Lot, e' ë tsatkétsaitō. Ie' tō ie'pa ewëwa es iwà kkachoei sulitane a tō es itköraë pè' sulusipa kos esepa ta.

⁹ E' kos bak ká iaiaë, e' wa

se' wà ijcher tō wëpa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërmi buaë Skököl a ì kos tō ie'pa we'ikeke e' ulà a. Nies se' wà ijcher tō wëpa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wà ishulirkerak e' këwö panuk. ¹⁰ Wëpa e' mettsä e' ia'ukka sene sulusi wa wës ie'pa wák dër sulu ki ikiane es ena Skököl ttè watéttsarakitō, esepa kos we'ikeraëitō tajë s'malepa tsata.

S'wöbla'ukwakpa kache ttè wa, e'pa e' wamblörak kësik kësik, kë tō ì ulé klö'wëta', iwökir darërëë. Ie'pa kë suane wëpa olo ta' tajë, esepa chök suluë. ¹¹ Skököl biyöchökwakpa diché ta' tajë, olo ta' tajë s'wöbla'ukwakpa kache ttè wa, esepa tsata, erë ie'pa kë tō imalepa dör suluë esepa cheta' Skököl a suluë as ikichatër. ¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache ttè wa, esepa tō, e' wamblekerakitō kë wà bikeitsule wës iyiwak kañiru kë a ká arta' tso' klö'wëwa ttëwa es. Ì kë ane ie'pa éna, e' kos cheke suluë ie'pa tō. Ie'pa duörawa wës iyiwak kañiru ttëwa es. ¹³ Ie'pa tō s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tō ie'pa ttsë'weke buaë, ese kos wambleke ie'pa tō tajë ñiwe kë jaër ta'ia, ese tō ie'pa ttsë'weke buaë. Mik a' ñi dapa'uke chkök ñita di'yök ñita, eta' ie'pa tso' a' shua ì sulu wamblök e' ttsë'woie buaë. Ese wa ie'pa éna a' kitö'wak. Es ie'pa

tö a' kawö sulu'wëkewa. Ie'pa tö a' jaëwekëkë tajë. ¹⁴ Ie'pa er me'rie trë ë kï. Ie'pa kë shtrirtawä ì sulu wamblök. Wëpa kë e' tkënëwä darërë S'tsatkëkwak ttë a, esepa dakiñekerakitö as ie'pa tö ì sulu wamblöne wës ie'pa es. Ie'pa tö inuköl ë kkecheke tajë kekraë. Ie'pa wöme'ttsabak kichaté Skëköl tö. ¹⁵⁻¹⁶ Ie'pa dör wës s'cholur es. Nälä yësyësë e' olo'yé ie'pa tö e' wambloie wës ká iaiaë Beor alà kiè Balaam dör Skëköl tteköl, e' e' wamblë' es. Ie' mí ì sulu wamblök inuköl ë dalërmik, erë Skëköl tö ie' burro ké ttökka ie' ta ta iuñëitö ta ichëitö ia: ¿Ì wambleke be' tö aliie? E' tö Balaam wöklö'wé.

¹⁷ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wës di' tum itö kë a di' ta' es. Ie'pa dör wës kalì morka mochka a uyè siwä' tö kë wà yërta' es. Ie'pa wömeulettsa weinuk michoë stui ké a. ¹⁸ Ttë pakeke ie'pa tö e' ttsë'r buaë, erë kë iwà ta'. Ì sulu kukuéña ie'pa wä ena ì sulu kiane s'wák dër sulu e' kï, e' wa ie'pa tö wëpa e' yëttsa tsaririë iserkerak kitéule e' ulà a, esepa erkiöwekekane as iarmine ì sulu a. ¹⁹ Ie'pa tö icheke: “A' tö sa' ttë iuté, e' ta' a' kë ku'ia klöulewä ì ulà a, a' sermi wës a' wákpa kï ikiane es.” Ie'pa tö icheke es, erë ie'pa wákpa tso' klöulewä ì sulu ulà a, ie'pa kë a e' yërpattsa wës. Mik se' kë a e' yënettsa ì ulà a, etä e' wà dör tö se' tso' klöulewä

iuà a. ²⁰ Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkëkwak e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sö. Erë se' anemine ì sulu ulà ane, kë tö ilo'yeta', e' ta se' a e' dör sulu ichökle kewë tsata. ²¹ Se' tö sene yësyësë e' tté klö'bak buaë kewë. Erë e' ukuöki ta ttë dalöiëno batse'r mène se' a, e' olo'yésö, e'ma buaë idir tö kë sö iklö'upa. ²² E' dör wës ttë moki i' tö iché es: “Chichi chöli tuëttsa, e' ukuöki ta iñéwaneitö.”* Nies skà tö iché: “Köchi kuöwésö buaë, e' miä kuekane dö a.”

3

Skëkëpa Jesús dörane

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' tö yëkkuö tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta ide böt. Yëkkuö böt e' kï ye' tso', ttë jchertke a' wä, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta iwà bikeitsö bua'iewä yësyësë. ² Ì yë' Skëköl ttekölpa batse'r e'pa tö ká iaiaë, e' ska' a' er anú. Nies ttë dalöiëno me'at Skëkëpa dör S'tsatkëkwak e' tö, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tö ttë e' yë' a' a.

³ A' wä ijchenú bua'iewä tö ká i' erkewatke e' këwö ska' ta pë'serke suluë esepa döraë. Ie'pa tö ì sulu ë wambleke wës ier sulu tö ikieke ia es. Ie'pa tö a' wayueraë ⁴ ta' a' a ichakeraë: “Jesucristo kablë' dökne ¿wës e' de? Ikkë ta kë iwër ta, ¿wé idir? Se' këkëpa blërulunëbak, etä iyi kos mir iwák suë wës iyöne kuaë es.”

* 2:22 Proverbios 26.11

⁵ Erë ie'pa wā ijcher tō ì cheke ie'pa tō e' kē yēne. Ie'pa kē kī ikiane ttsēno tō kā iaiaē Skēkōl tō kā jai ena ì kōs tso' ia, e' yō' ittō ē wa. Nies kā i' ena ì kōs tso' iki, e' yō' ie' tō ittō ē wa. Kā i' dē'kā ie' wā di' a, es di' tso' kā i' pamik shkit. ⁶ Ie'pa kē kī ikiane ttsēno tō ì ulitane bak senuk kā i' a, e' eō'wa Skēkōl tō di' tajē bak e' wa. ⁷ Erë kā jai ena kā i' tso' i'ñe tā, e' kicha a'ria ie' wā iwāk ttē wa dō mik ie' tō iēwēkewa bō' wa aishkuō tā etā. E' kōs tkōraē mik pē' sulusipa shulirke kichatērkettsa e' kēwō de etā.

⁸ A yamipa dalēr tajē ye' éna, kē a' éna ichōkwa tō Skēkōl a' kā etkē, e' dōr wēs duas dōkā mil eyōk es, ñies duas dōkā mil eyōk, e' dōr wēs kā etkē es. ⁹ Skēkēpa Jesús kablē', e' wā tkōraē. Ie' datskene sulitane shulōk mik Skēkōl kī ikiane etā. E' kē dōr tō ie' kablē' e' chowa ie' éna wēs pē' wēlepa tso' ibikeitsōk es. E' kē dōr es. Ie' kē kī ikiane tō yi weir aishkuō tā. Ie' kī ikiane tō sulitane er mane'ù ie' a. E' wā panuk ie' tso' énaē. E' kueki ie' kam dōne.

¹⁰ Erë ie' dōrane, kē tkōpa. Mik ie' datskene, etā e' kēwō dōraē kē e' biyō yēule wēs akblōkwakpa dōwā nañewe es. Mik ie' de, etā kā jai kōs blardaē tajē tā ichōrawa kē wērpaia. Ì kōs tso' kā jai a, e' ñardawa diardawā. E' sù kā i' ena ì kōs tso' iki, e' ñardawa sekka, kē ì atukia. ¹¹ E' kōs erdawa es, e' tā çwēs kē se' serpa batse'r e' tkēulewā

darērēē Skēkōl ē a? ¹² E' kēwō panuk se' tso' poē, e' dalewa se' e' chō senuk wēs Skēkōl kī ikiane es as ikēwō e' dō bet. Mik e' kēwō de, etā kā jai ñardawa ena ì kōs tso'ia, e' diardawā erdawa bō' wa. ¹³ Erë Skēkōl kablē' kā jai pa'alī ena kā i' pa'alī e' yuōk se' a. Wēpa serke yēsēsē, esepa ē serdaē ee. Ee ì sulu kē tā'. E' wā paneke se' tō poē.

¹⁴ A yamipa dalēr tajē ye' éna, a' tso' íyi ekkē wā panuk, e' dalewa a' e' tkōwā darērēē senuk as mik e' kēwō de, etā ie' tō a' kù senuk bēre ñita, kē iauleka, kē kī ì sulu ttē tā'. ¹⁵ A' éna ianú tō Skēkēpa Jesús kam dō, ie' tso'ia ipanuk as s'tsatkēr. Nies ttē e' kitat a' a yēkkuō kī s'yami Pablo dalēr tajē se' éna e' tō. Ie' tō ikitat erbikē tajē me' Skēkōl tō ie' a e' wa. ¹⁶ Ttē i' kit Pablo tō yēkkuō kōs kit ie' tō ekkē kī. Ie' ttē wēle dōr darērē, kē wā ar se' éna bet. Pē' wēlepa kē yōule buaē, kē e' tkēulewā buaē Jesucristo ttē a, esepa tō Pablo ttē darērē, e' wā shkuli'wēkewa wēs ie'pa tō Skēkōl ttē kitule yēkkuō kī malepa, e' wā shkuli'wēkewa es. E' nuí kī ie'pa weirdaē siarē.

Ttē bata

¹⁷ A yamipa dalēr tajē ye' éna, íyi ekkē kōs jchertke a' wā buaē. E' kueki a' e' kkō'nú pē' sulusi ñe'sepa yōki as a' kē tō ie'pa ttō iūtō. A' tso' erki as a' e' tkēulewā buaē S'tsatkōkwak mik, e' kē olo'yō a' tō. ¹⁸ Skēkēpa Jesucristo dōr S'tsatkōkwak, e' er buaē ché

se' a, e' ttè wa a' k_í e' yuó.
Ie' mik a' k_í e' batsó bua'ie.
jAs ie' k_íkark_a taië i'ñe ta ena
kekraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I'ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit etá ie' dewatke kékëla. Nies yëkkuö ská kit ie' tö doka tkël, e' böt dör tsitsir, böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'I' Kkayë' Jesucristo tö Juan a e' Pakë.'

Skëköl éna Jesús mik erblökwakpa dalër taië ena iyi taië buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakë Juan tö yëkkuö i' kî. Nies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke etá se' wá ijcher tö Skëköl dör se' wák, e' kuëki se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kîie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyó choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kë dör wës s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù erë kë idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kë kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kitö'ukwak. Skëköl Wiköl e' je' tö Skëköl ena ilà Jesucristo e'pa tté mokî e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' kî.

Sene michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör tté tö sene michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' kî. Tsawemi ta ie' tso'tke, erë i'ñe

ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsë' sa' tö, ie' su' sa' tö ena i' o' ie' tö e' su' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulà wa. ² Ie' dör sene michoë mukwak, e' patkë'bitu S'yë tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' su' sa' tö. E' kuëki sa' tö ie' tté mokî e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö sene michoë meke se' a. Ie' bak S'yë ta ñita kuaë kekraë, erë S'yë tö ie' kkayë' sa' a. ³ Es ie' su' sa' tö, ittö ttsë' sa' tö, e' tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' bàtswa sa' mik wës sa' batsulewá S'yë mik ena ilà Jesucristo mik es. ⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsë'r buaë mokîë.

Sene yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöbla'o, e' wà pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skëköl dör buaë yësyësë, kë kî i' sulu ta' wës ká ñi kë a ká ttsettse ta' es. ⁶ E' kuëki se' e' chö tö se' batsulewá ie' mik, erë se' tso'ia i' sulu wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kë tö tté mokî e' iuteku'. E' dör wës se' serkeia ká ttsettse a es. ⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wës ie' ser yësyësë es, e' ta se' bàtsë buaë ñi mik. Nies ie' alà Jesucristo, e' pé wa se' pairirke se' nuí kos e' kî.

⁸ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambleta', e' ta se' wák e' kitö'uke, ñies tté mokî kë ku' se' er a. ⁹ Erë Skëköl ttö mokîë ena ie' dör yësyësë. E' kuëki se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nuí olo'yeraëitö se' kî, ñies sene sulu nuí kos paikleraëitö se' er a. ¹⁰ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambleta', e' ta se' tso' ichök tö Skëköl kachöta', ñies

iwënewa tö ie' ttè kë ku' se' er a.

2

¹ A' ye' ala'rla, ye' tso' ttè ikkë shtök a' a as a' kë tö ì sulu wamblö. Erë se' wele tö ì sulu wamblé, e' ta s'tsatkökwa tso' eköl S'yë ska', e' dör Jesucristo dör yësyësë e'. ² Jesucristo e' me'ttsa ttëwa se' skéie sene sulu nuí olo'yoie se' ki. Erë ie' kë kötëwa se' ë nuí ki, ñies ie' kötëwa ká ulitane wakpa nuí ki.

Se' kawöta ñi dalëritsök

³ Skëköl ttè dalöiëno e' dalöiekesö, e' ta e' wa se' wa ijcher buaë tö se' bätse ie' mik.

⁴ Yi e' chö: “Ye' bätse buaë Skëköl mik”, erë ese kë tö itte dalöieku', e' ta ie' tso' kachök, kë ittö moki. ⁵ Erë yi tö ie' ttè dalöieke, ese je' éna ie' dalër mokië. Es se' wa ijcher tö se' batsulewa ie' mik. ⁶ Yi e' chö: “Ye' tkërie Skëköl mik”, ese ké senuk wës Jesucristo sene' es.

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, ttè dalöiëno shtekeyö a' a i', e' kë dör ttè pa'ali a' a. Tsawe ta ttè e' yënebak a' a. Ttè e' meneat ká iaiaë, e' ttsëuletke a' wa, e' dör i': se' kawöta ñi dalëritsök. ⁸ Ttè e' meneat ká iaiaë, erë e' kéwö ska' ta se' er tso'ia wës ká ttsettse a es, e' kuëki kë se' éna iwà ane buaë. Erë i'ñe ta se' er a ká ñirketke Cristo ttè moki e' kuëki. Wës Cristo éna se' dalëne, ñies wës a' ñi dalër, e' wa iwër wësua tö ttè e' dör pa'ali.

⁹ Yi e' chö: “Cristo ttè tö ye' er ñi'wé”, erë ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie'

er tso'ia ká ttsettse a. ¹⁰ Erë yi éna iyami dalër moki, ese er a ká ñine buaë, kë ì tö ie' epamine sene sulu a. ¹¹ Erë yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia ká ttsettse a. Ie' e' wamblö suluë, kë ie' wa ijcher ì dör suluë. Ie' dör wës s'shköke ká ttsettse a es. Ká ttsettse kë tö ie' kawö mè ká sauk, e' kuëki kë ie' wa ijcher wë ie' mírö.

A' kë kàne er mukwa ì kos tso' ká i' a ese ki

¹² A ala'rla, a' nuí kos olo'yane a' ki Jesús batamik, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹³ A' dör këképatke, a' bätse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' ali'ka bé ki, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

A ala'r, a' dör wës ye' ala'rla es, a' bätse S'yë mik, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹⁴ A' dör këképatke, a' bätse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' tkéwa darërë Skëköl ttè a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'ka bé ki, e' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

¹⁵ Kë a' er mukwa ká i' ki ena ì tso' iki ese ki. Yi er méwa iki ese kë éna S'yë dalërta'.

¹⁶ ¿Ì tso' ká i' a? E' dör ì kos tö s'wák dër sulu ttsë'weke buaë ese. Ñies e' dör ì kos wa s'wöbatsö kkechekesö tajë ese. Ñies e' dör íyi tso' se' wa wa se' e' ttsöka tajë ese. Íyi ekkë kos tso' ká i' a, ese kë menebitu S'yë wa se' a, e' datse ì sulu tso' ká i' a ese wa. E' kuëki kë se' er

mukwā iyi ekkē kī. ¹⁷ Ká i' erkewatke, ñies ì sulu kōs tso' ikī tō se' erkiōweke ese erkewatke. Erē wēpa tō ì kiane Skēkōl kī ese wēke, esepa ser michoē.

¹⁸ A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' kēwō dōketke. A' éna iane tō sa' tō a' a iyē' tō mik ká i' erkewatke, eta ekōl idatse kiē Cristo Bolōk. Es i'ñe tā a' tō isueke tō taiē Cristo bolōkpa tso', e' kuēkī se' wā ijcher tō ká i' erkewa e' kēwō dōketke. ¹⁹ Ie'pa bak se' eltēpa tā, erē ie'pa e' yélurne. E' wa iwēnewā tō ie'pa kē dōr mokī se' eltēpa. Ie'pa chópa se' eltēpa mokī, e'ma ie'pa tso'ia se' tā. Erē ie'pa e' yélurne, e' wa iwēnewā wōshak tō ie'pa kē dōr se' eltēpa.

²⁰ Cristo dōr yi dōr batse'r ichōkle, e' tō a' batse'wé Wikōl Batse'r wa, e' kuēkī a' wā Cristo ttē mokīe e' jcher. ²¹ Ye' tso' yēkkuō i' shtōk a' a, e' wā kē dōr tō a' kē wā Cristo ttē jcher. E' skéie a' wā ie' ttē jcher buaē, e' kuēkī ye' tso' yēkkuō i' shtōk a' a. A' wā ijcher tō kachōkwakpa kē tō ttē mokī paketa'. ²² Eta ¿wēpa dōr kachōkwakpa? Wēpa tō icheke tō Jesús kē dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', esepa dōr kachōkwakpa. Es-epa dōr Cristo bolōkpa, ie'pa tō S'yé ena ilà watéttsa e' kuēkī. ²³ Wēpa tō icheke tō Cristo kē dōr Skēkōl Alà, esepa tso' ie' watōktsa, ñies ie'pa tso' S'yé watōktsa. Erē wēpa tō icheke tō Cristo dōr Skēkōl Alà, esepa tso' buaē S'yé tā.

²⁴ Cristo ttē mokī ttsē' a' tō

mik a' tō iklōō' tsawe tā, e' seū a' er a' kekraē. E' wé a' tō es, e' tā a' serdaē batsulewā S'yé ena ilà mik kekraē. ²⁵ Ì muk Jesucristo kablē' se' a e' dōr i': sene michoē e'.

²⁶ Ye' tso' yēkkuō i' shtōk a' a as a' e' kkō'nū s'kitō'ukwakpa yōkī. ²⁷ Erē Cristo tō a' batse'wé Wikōl Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kuēkī ye' wā ijcher tō ie'pa kē tō a' kitō'wēpa. Wikōl Batse'r mēne a' a, e' tō a' er ñi'wēke as ttē ikkē kōs wā ar buaē a' éna. Ttē wa ie' tō a' wōbla'wēke, e' dōr ttē mokī, kē dōr kache. E' kuēkī a' kē kī ikiane tō yi skà bitū a' wōbla'uk. Es a' senú batsulewā Cristo mik wēs Wikōl Batse'r tō a' wōbla'wēke es.

A' kē e' muktsa e' kitō'uk yi a' ì sulu wambloie

²⁸ A ala'rla, a' senú batsulewā Cristo mik kekraē as a' kē suar ena a' kē jaēr ie' wōrkī mik idatskene eta.

²⁹ A' wā ijcher tō Cristo ser yēsyesē, e' kuēkī a' wā ijcher ñies tō wēpa serke yēsyesē, esepa dōr Skēkōl ala'r.

3

¹ A' ittso tō wēkkē Skēkōl dōr S'yé e' éna se' dalēr, ie' tō se' kiē iwák ala'r. Mokī se' detke ie' ala'rie. Erē wēpa kē tō ie' dalōiē, esepa kē e' batsōtā ie' mik, e' kuēkī ie'pa kē éna iwà ane tō se' dōr ie' ala'r. ² A yamipa dalēr taiē ye' éna, i'ñe tā se' tso'tke Skēkōl ala'rie, aishkuō tā ie' tō se' mane'weraē bua'ie, erē kam se' éna iwà ar tō wēs se' maneormi. Mik Cristo datskene,

etā se' tō ie' wák sueraë, e' kuëki se' wā ijcher buaë tō se' dōraë wes ie' wák es. ³ Wépa kos tso' ttè e' wà panuk, esepa e' batse'uke senoie yësyësë wes Cristo ser es.

⁴ Yi tō Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewëkewa, ese tō ì sulu wambleke. E' kuëki wépa tō ì sulu wamblekeia, esepa tō Skëköl ttè dalöiëno, e' dalösewëkewa. ⁵ A' wā ijcher buaë tō Jesucristo dë'bitu ká i' a se' nuì olo'yök. Ie' kë tō ì sulu wambleta' yës. ⁶ E' kuëki wépa tkërie Cristo mik, esepa kë ku'ia ì sulu wamblök. Erë wépa tō ì sulu wamblekeia, esepa kë wā Cristo sūle moki, ie'pa kë bats ie' mik. ⁷ A ye' ala'rla, a' kë e' muktsa e' kitö'uk yi a ì sulu wambloie. Yi serke yësyësë, ese dör yësyësë wes Cristo dör yësyësë es. ⁸ Erë yi tō ì sulu wambleke, ese dör bë ichta. Ie' e' wamblö sulu kuaëmi', es ie' dör këkraë. E' kuëki yi tō ì sulu wambleke, ese dör ie' ichta. Erë Skëköl Alà dë'bitu e' wà dör bë kanè kos e' olo'yökwa. ⁹ Wépa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etökichane Wiköl Batse'r wa, ie'pa dör Skëköl ala'r, e' kuëki ie'pa wák dër wes Skëköl wák es. E' kuëki ie'pa kë serku'ia klöulewā ì sulu ulā a. Ie'pa dör Skëköl ala'r e' kuëki ie'pa kë a ì sulu wamblënukia. ¹⁰ ¿Ì wa isuëmisö tō wépa dör Skëköl ala'r ö bë ala'r? Wépa kë ser yësyësë, kë tō s'yamipa dalëritsë, esepa kë dör Skëköl ala'r.

Se' ñi dalëritsö

¹¹ Kuaë, mik a' tsá erblé' Cristo mik, e'tami ttè i' ttsë'bitu a' tō: se' ñi dalëritsö. ¹² Kë se' kàne ñi sauk suluë wes Caín tō iël su' suluë es. Ie' dör bë ichta. Ie' tō iël kötwa. Ie' e' wamblö suluë erë iël ser yësyësë, e' kuëki ie' tō ikötwa.

¹³ A ye' yamipa, wépa kë tō Skëköl dalöië esepa tō a' suëke suluë, e' ta kë e' ki a' tkinuk. ¹⁴ Se' ñi dalëritsöke e' wa iwënewā tō Skëköl tō se' er mane'wëttsa pa'alī. Kam se' erblö Skëköl mik, etā se' dör wes s'duulewā es ie' a, erë i'ñe ta se' dör ttsë'ka ie' a. Yi kë tō iyami dalëritsë, ese tso'ia wes s'duulewā es ie' a. ¹⁵ Ie' a wépa kos tō s'yamipa suëke suluë, esepa dör s'ttökwa wakpa. A' wā ijcher tō s'ttökwa wakpa kos kë wā sene michoë ta'. ¹⁶ Jesucristo e' me'ttsa ttëwā se' skéie, e' wa ie' tō iwā kkaché tō wes se' kawötā ñi dalëritsök. E' kuëki se' kawötā e' muktsa s'yamipa kimuk se' wák er wa dö s'ttëwā ie'pa skéie ekkë. ¹⁷ E' kuëki yi wā íyi tso' ká i' a, ese tō s'yamipa sué tō iweirke, erë ie' er téwā darërë iyöki, kë tō ì kakmè ia, e' ta ¿wes ie' ichëmi tō ie' éna Skëköl dalër? ¹⁸ A ye' ala'rla, kë se' kàne ñi dalëritsök kkö ë wa, e' skéie se' kawötā ñi dalëritsök mokie iwawatke.

¹⁹⁻²⁰ Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wā ijcher mokie tō se' serke buaë wes Skëköl ttè moki tō ichè es. Mikle ta se' wák er tō se' kcateke tō kë se' ku' iwā iütök buaë. Erë Skëköl dör se' er tsatā, ie' wā íyi ulitane jcher. E' kuëki se' ñi

dalëritsöke, e' tã se' er ttsë'rdaë buaë ie' wöã kě suane. ²¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, se' er kě tō se' kkatè, e' tã se' ttsë'rmi buaë Skëköl wöã kě suane. ²² Ie' ttè iutekesö ena ì wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' tã ì kōs kiekësö ie' a, e' meraëitö se' a. ²³ Ie' ttè dalöiëno, e' dör i': se' kawöta erblök ie' alà Jesucristo mik, ñies se' kawöta ñi dalëritsök wës Cristö tō se' a iyë'at es. ²⁴ Wëpa tō ie' ttè dalöieke, esepa serke batsulewã ie' mik, ñies ie' tso' batsulewã ie'pa mik. Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tō ie' tso' batsulewã se' mik.

4

A' ké ttè ulitane wà sauk buaë tō mokī idir

¹ A yamipa dalër ye' éna, tajë kachökwakpa tso' kã wa'ñe e' chök tō ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Esepa weblö buaë tō ie'pa dör Skëköl icha ö au. ² Wëpa tō ichekeka tō Jesucristo yöne s'ditsöie, esepa dör Skëköl icha. Es a' wã ijchermi tō wëpa a Skëköl Wiköl tso'. ³ Erë wëpa kě tō Jesús chë es, esepa kě a Skëköl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wã ittseüle tō ie'pa esepa datske, itso'raktke ì'ñe tã kã i' a.

⁴ A ala'rla, a' dör Skëköl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché tajë tköka yi tso' wëpa kě tō ie' dalöieta' esepa a e' tsata. E' kuëki a' e' aléka kachökwakpa ñe'pa ki. ⁵ Ie'pa kě tō Skëköl dalöie, e' kuëki ie'pa tō s'wöbla'wëke ttè ese wa. Imalepa tō ie'pa ttè tseke

buaë. ⁶ Erë se' kě dör es, se' dör Skëköl icha. Wëpa batsë ie' mik, esepa tō se' ttè tseke buaë. Wëpa kě dör ie' icha, esepa kě tō se' ttè tsepa. E' wa sō isuëmi tō yi tō s'wöbla'wëke ttè mokī wa Wiköl Batsë'r wa, ö yi tō s'wöbla'wëke kache ttè wa.

Skëköl tō se' dalëritseke tajë

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, Skëköl tō se' a diché mé ñi dalëritsoie, e' kuëki se' ké ñi dalëritsök. Wëpa ñi dalëritsöta', esepa dör ie' icha, ñies ie'pa batsë ie' mik. ⁸ Skëköl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kuëki wëpa kě ñi dalër, esepa kě bats ie' mik. ⁹ Ie' tō ilà eköl ëme e' patkë' kã i' a as sene michoë dö se' ulà a ilà batamik, e' wa ie' tō se' a iwà kkaché tō se' dalër ie' éna. ¹⁰ Skëköl dalër se' éna, e' kě dör iwà. Iwà dör tō ie' tō se' dalëritsé tã ilà patkéitö ttëwã se' skéie as se' nuì olo'yar.

¹¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ekkë Skëköl tō se' dalëritsé, e' kuëki se' ké ñi dalëritsök. ¹² Kě yi wã ie' suule iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsöke mokīë, e' tã e' wa iwënewã tō ie' batsulewã se' mik ena se' ñi dalëritsöke wës ie' ki ikiane es. ¹³ Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tō se' batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã se' mik. ¹⁴ Ñies sa' tō isu' tō S'yë tō ilà patkë' kã i' a sulitane tsatkök. Ì cheke sa' tō, e' dör mokī. ¹⁵ Wëpa tō ikl'wé tã icheke tō Jesús dör Skëköl Alà, esepa mik Skëköl batsulewã, ñies ie'pa batsulewã ie' mik.

16 Es se' wā ijcher ena iklō'wēsō tō Skëköl éna se' dalër tajë. Këkraë ie' wák éna se' dalër tajë. Wépa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewā ie' mik ena ie' batsulewā ie'pa mik. 17 Se' ñi dalëritsō wës ie' kī ikiane es, e' tã es se' serke yësyësë ká i' a wës Jesucristo ser es. Se' serke es as kë se' suar s'shulirke e' këwō yōkī. 18 Se' suane Skëköl yōkī, e' tã e' wā kiane chë tō se' éna iane tō se' weirdaë ì sulu wamblekesō ese nuī kī. Erë wépa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kë suane ishulirketke aishkuō tã e' yōkī. E' kuëkī wépa suane e' yōkī, e' wā kiane chë tō kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wës ie' kī ikiane es.

19 Skëköl tō se' dalëritsë kewe, e' kuëkī se' ñi dalër. 20 Se' e' chō tō se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa suëkesō suluë, e' tã se' tso' kachök. S'yami suésō, ese kë dalër se' éna, e' tã ¿wës Skëköl kë sune s'wā e' dalërmī se' éna? E' kuëkī se' wā ijcher tō se' e' chō es, e' tã s'tso' kachök. 21 Ie' tō ttë i' me'at se' a dalöië: yi éna Skëköl dalër, ese ké iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alōka ì sulu tso' ká i' a ese kī

1 Wépa kōs tō iklō'wé mokīë tō Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', esepa dör Skëköl ala'r mokīë. Yi tō iyé dalëritseke, ese tō ila'r dalëritseke ñies. 2 Skëköl dalër

se' éna ena ittë dalöiëno e' wā iutekesō, e' wa se' wā ijcher tō mokī se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies. 3 Skëköl dalër se' éna e' wā dör tō ittë dalöiëno e' wā iutekesō. Ie' ttë dalöiëno, e' kë dör darërëë se' a iutë. 4 E' wā dör tō wépa dör Skëköl ala'r, esepa e' alōka ì sulu tso' ká i' a ese kī. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a diché mène e' aloka ì sulu kōs ese kī. 5 Wépa tō iklō'wé mokīë tō Jesús dör Skëköl Alà, esepa ë e' alōka ì sulu kōs tso' ká i' a ese kī.

6 Jesucristo dë'bitū ká i' a, e' wösuk Juan tō di' a, ñies ie' kōtewā krus mik ipé tène tajë; e' wa se' tō isueke tō ie' dör Skëköl Alà. Ie' kë dë'bitū wöskuë ë, ñies ie' dë'bitū ttëwā pë tène tajë. Skëköl Wiköl tō se' a ikkacheke tō mokīë idir, ie' ttō mokīë këkraë e' kuëkī. 7 Jesucristo dör Skëköl Alà, e' wā kkayëne se' a íyi mañatökicha wa. 8 Skëköl Wiköl tō icheke se' a tō mokī idir, ñies ie' wösune di' a, ñies ie' kōtewā krus mik ipé tène; ttë mañat e' tō icheke ñikkëë. 9 S'ditsō ttë klō'wēsō, e' yitã Skëköl ttë klō'wëmisō buaë, e' dör ibua'ie e' kuëkī. E' dör ie' Alà chëitō se' a e' ttë. 10 Yi erblöke ie' alà mik, ese wā ijcher buaë tō mokī Jesús dör ie' Alà wës ie' tō iyé' es. Erë yi kë tō iklō'wé, ese tō Skëköl suëke kachökwakie, ie' kë tō ittë klō'wé e' kuëkī. 11 Ttë e' dör i' es: Skëköl tō sene michoë meke se' a ie' Alà batamik. 12 Yi batsulewā ie' Alà mik, ese wā sene michoë tso'. Erë yi kë ku' batsulewā

imik, ese kë wā itā'.

Ttè bata

¹³ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' erblöke Skëköl Alà mik esepa a as a' éna iar buaë tō a' wā sene michoë tso'.

¹⁴ E' dör es, e' tã kë se' suane ilè kiök Skëköl a. E' wà dör tō se' wā ijcher tō ilè kiésö ie' a e' dör ì kiane ie' kī ese, e' tã ie' tō ittsé. ¹⁵ Se' wā ijcher tō ie' tō ittsé, e' tã se' wā ijcher tō ì kiésö ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tō isué tō iyami erblöke Cristo mik, ese tso' ì sulu wamblök, erë e' kë kī ie' kichatë nuk aishkuö tã, e' tã a' kawötã ikiök Skëköl a ikī tã ie' tō inuī olo'yeraë ikī tã sene michoë meraëitō iã. Erë ì sulu tso' et, e' nuī kë olo'yepa Skëköl tō se' kī, e' nuī kī se' kichatërdaë wake'. Ye' kë tō icheku' tō a' tō ikiö yi tō ì sulu e' wamblé ese kī. ¹⁷ Ì sulu kōs wamblekesö, e' dör suluë S'yë wōa. Ì sulu wamblekesö kōs e' nuī olo'yèmiitō se' kī. Erë ì sulu chéyö ñe' ë nuī kë olo'yepaitō se' kī.

¹⁸ Se' wā ijcher tō wépa wā Skëköl tso' iYéie, esepa kkö'neke Skëköl Alà tō as bë kë a ie'pa or wes, e' kuëkī ie'pa kë tō ì sulu wamblèia. ¹⁹ Se' wā ijcher tō se' dör Skëköl icha, ñies se' wā ijcher tō pë' malepa kōs tso' klöulewā bë ulà a. ²⁰ Ñies se' wā ijcher tō Skëköl Alà dë'bitu kã i' a, e' tō se' er ñi'wé as se' e' batsö yi dör Skëköl ichökle e' mik. Ì ñe tã se' serke batsulewā yi dör ichökle e' mik, se' batsulewā ilà Jesucristo mik e' wa, e' dör Skëköl ichökle ena

sene michoë e' mukwak. ²¹ A ala'rla, a' e' kkö'nú, íyi diököl tso' dalöië ese kōs yöki.

Yëkkuö skà kit Juan tō i' ta ide bö't 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kié Juan e' tō. Ie' tō yëkkuö skà kit dōka tkël. Pë' welepa tō ibikeitsè tō ie' tō yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë iëltëpa tō ibikeitsè tō "alaköl" ena "ala'rla" e' wà kiane chë Skëképa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tō ibikeitsè tō ie' tō ikit Skëképa icha erule wele a.

S'kitō'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa shua e'pa kë tō s'wöbla'weku' Jesús tté buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñala sulusi ki. E' kueki Juan tō yëkkuö i' kit pë' ñekkëpa biyö choie ie'pa a. Nies ie' tō iché tō Jesús mik erblökwakpa kawötä ñi dalëritsök.

Shke'wë

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tō. Ye' kié a' tō blë'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a ena be' ala'r a. Mokjé a' dalër tajë ye' éna. Nies wëpa tō Skëköl ttè mokjé e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër tajë. ² Ttè mokjé e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta kekraë, e' kueki sa' éna a' dalër tajë. ³ Skëköl dör S'yë ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chö a' a ena a' saù er

siarë wa. As ie'pa tō sene bërë mù a' serke ttè mokjé a ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawötä ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewä tō be' ala'r welepa tso' S'yë ttè mokjé, e' wà dalöiök buaë wes ie' tō ime'at se' a es. E' tō ye' ttsë'weké buaë. ⁵ A tayë, ye' tō be' a ichè tō se' ulitane kawötä ñi dalëritsök. Ttè e' kë dör ttè dalöiëno pa'alj shtekeyö a' a. E' dör ttè yënebitu se' a tsawe e'. ⁶ Se' serke yësyësë wes Skëköl ttè dalöiëno tō ichè es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokjé. Ie' ttè dalöiëno tō ichè tō se' kawötä ñi dalëritsök. Ttè e' ttsë'bitu a' tō tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

⁷ Tajë s'kitō'ukwakpa tso' ká wa'ñe. Ie'pa tō icheke tō Jesucristo dë', erë kë idë'bitu s'ditsöie. Yi tō icheke es, ese dör s'kitō'ukwak ena Cristo Bolök. ⁸ A' e' kkö'nú pë' esepa yöki as sa' kaneblë' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tō iské mú dō a' ulà a seraa.

⁹ Ttè wa Cristo tō s'wöblaö', e' kë klö'weku'ia yile tō erë iki kuötkékaitö tajë kos Cristo tō iyë', e' tsata, e' ta ese kë batsulewä Skëköl mik. Erë yi e' tkéwä darërëë Cristo ttè mokjé a, ese batsulewä S'yë mik ena ilà mik. ¹⁰ Yile de a' ska' kë wä Cristo ttè mokjé mir, eta kë ese a weshke char, kë ishke'war. ¹¹ Yi tō ishke'wé, ese tō i sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kueki esepa kë shke'war.

* 1:1 tayë: Es Juan tō Skëképa icha erule a ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kié.

Juan e' chéat

¹² Taië ye' wa íyi tso' ch̀e a'
 a, erë kě ye' éna ishtak yëkkuö
 k̄i. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö
 iwà ch̀emi ñi a. Es se' ttsë'rdaë
 buaë shute.

¹³ Be' ël shukitbak Skëköl tö,
 e' ala'r tö be' shke'wémi.

Yëkkuö skà kit Juan tò i' tã ide mañat 3 Juan

Juan tò yëkkuö et ena böt kit e' wák tò i' kit. Ie' tò ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tò yile patkè' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsöka tajë kiè Diótfrefes e' kè éna Juan tò ipatkè' e'pa kiakwa. E' kè mène buaë Juan a, e' kuëki ie' tò yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tò Gayo tò s'wöbla'ukwakpa kiekewa buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' ki ikiane tò e' kí wè Gayo tò es. E' kuëki ie' tò yëkkuö i' kit.

Shkë'wè

¹ A Gayo, ye' dör blè'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús tté moki e' kuëki.

Juan tò Gayo kíkëka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tò be' mú mir buaë i' kôs tso' be' wã e' a, ena be' mú tso' buaë kè duötã wës be' er tso' buaë Skëköl tã es. ³ Mik s'yamipa wëlepa dë' ye' ska', etã e'pa tò ye' a iyè' tò be' serke buaë kekraë yësyësë wës Skëköl tté mokië tò ichè es. E' tò ye' ttsë'wëke buaë. ⁴ Kekraë mik ye' tò ittse' tò wëpa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl tté moki tò ichè es, etã e' tò ye' ttsë'wëke buaë tkökã iyi ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shkëke kã wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewa be' tò buaë kekraë, bua'iewã wëpa kè suule be' wã esepa. ⁶ Ie'pa wëlepa dene sa' ska', e'pa tò be' paké Skëképa Jesús icha erule e'pa a tò be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tò be' a ichè tò ie'pa esepa kí kímú. I' kôs kiane ie'pa ki shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kôs wa ie'pa kímú. Ie'pa kímú er bua' wa wës Skëköl ki ikiane es. ⁷ Ie'pa mi'ke kã wa'ñe kanëblök Jesucristo a, ie'pa kè tò i'kieta' pè' kè tò Skëköl dalöieta' esepa a. E' kuëki ie'pa kímú. ⁸ Se' ulitane kawõtã ie'pa kímuk, i' kôs kiane ie'pa ki e' wa. Es se' kôs tò ie'pa kimekeñak Jesús tté moki e' wã pakök.

Diótfrefes dör se' e' ttsöka tajë ese

⁹ Skëképa Jesús icha erule serke a' kã a, e'pa a ye' tò yëkkuö kit. Erë wëm tso' eë eköl kiè Diótfrefes, e' wöbatsö e' tkökã imalepa wökirie, e' kuëki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watëttsaitö. ¹⁰ E' kuëki mik ye' de a' ska', etã i' sulu wamblé ie' tò, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' tã. E' kúie tã mik s'yamipa de a' weblök, etã e'pa kè kiëwã ie' tò. A' wëlepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wëkeitö, uyekettsaitö Skëképa Jesús icha erule e' shua.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, i' sulu wambleke pè' tò, ese kè wamblar be' tò. E' skéie

pë' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblö sulu, ese kë bätse Skëköl mik.

¹²Sulitane tö icheke tö wëm kië Demetrio, e' dör pë' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl ttè moki tö ichè es. E' wa iwënewa tö ie' dör pë' buaë. Ñies sa' tö ichè tö ie' dör pë' buaë. Be' wa ijcher tö ì kos cheke sa' tö e' dör moki.

Juan e' chéat

¹³Ye' wa íyi tso' tajë chè be' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. ¹⁴Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tö be' a iwà chè.

¹⁵As be' ttsë'r buaë. Íe s'yamipa tö be' shké'wémi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shké'ú ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wä ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë wëlepa tö ibikeitsë tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kië Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' tajë tö ibikeitsë tö ie' dör Jesús ël eköl wes Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kië Judas e' chë, e' kuëki wëlepa tö ibikeitsë es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache ttë wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'wëke tö Skëköl éna se' dalër tajë ena i sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kuëki se' a i sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiaë wëpa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wë

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanë méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yë e' tö a' klö'bak ie' ala'rie. Tajë

a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i sulu kos yöki. ² As Skëköl tö a' saü er siarë wa ena sene bërë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalëritsö tajë.

Jesús ttë buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër tajë ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsë yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' ttë pakoie. Erë ye' ittse tö ye' kawöta kköchök a' a tö ttë mik se' erblöke e' tsatkö këkraë. Ttë e' meneat etökicha ëme s'batse' rpa a kkö'në këkraë. ⁴ Pë' wëlepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wa ijcher tö e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöieta' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kuëki i sulu kos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë idör es. Ttë e' wa ie'pa tö Skëkëpa Jesucristo dör se' blú eköl ë, e' dalösewëwa. Ká iaiaë Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa kos wömeulettsatke weinuk aishkuö ta. E' kuëki ye' tso' a' a ichök tö Jesús ttë buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wa ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkë'ttsa egiptowak ulá a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wëpa kë erblëne ie' mik e'pa e'waitö. ⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa wëlepa tö kanë mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk

ee. E' kuekij ie' wā ie'pa tso' wötēule stui ké a. Ee ie'pa tso' moule tabechka ké butsta'ttsa yōbiē ese wa. Ee ie'pa tso' ikichatērke e' kēwō panuk. ⁷ Es ñies a' éna ianú tō Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trēnuk tajē ena e' ya'uk suluē. E' kuekij Skēkōl tō ie'pa kōs we'ik michoē bö' wa. Ie'pa wa ie' tō ikkaché tō ì tkōraē ì sulu wamblōkwakpa tā'.

⁸ Es ñies wēpa chōk ye' tso' a' a, esepa e' wamblō suluē. Ie'pa e' ia'ukeka trē wa tā ichekerakitō tō e' kkayēne ie'pa a kabsuē a. Ñies Skēkōl ttē watekerakitō ena ibiyōchōkwakpa olo tā' tajē, e'pa chekerakitō suluē. ⁹ Ká iaiaē mik Moisés blēnewa, eta bé kī inú kiane, erē Skēkōl biyōchōkwak wōkir ekōl kiē Miguel, e' ké tō imè ie' a, e' kuekij ie'pa ñi iuté ikj. Miguel dōr Skēkōl biyōchōkwak olo tā' tajē ese, erē ie' ké wā bé yēne suluē as ikichatēr. Ie' tō iché ia: "Skēkōl tō be' uñū." E' ē ché Miguel tō ie' a. Eta ŷwes wēpa chōk ye' tso' esepa tō Skēkōl biyōchōkwakpa chēmi suluē? ¹⁰ Ì ké ane ie'pa éna, ì ké jcher ie'pa wā, ese kōs cheke suluē ie'pa tō. Erē ì jcher ie'pa wā iwákpa er wa, ese wambleke ie'pa tō ké wā bikeitsule wes iyiwak es. E' kuekij ie'pa weirdaē siarē aishkuō tā.

¹¹ iWéstela ina ie'pa tā! Ie'pa e' wamblō suluē wes Caín e' o' es. Ie'pa tō ttē mokij olo'yé inukōl klō'woie

wes Balaam es. Ie'pa tō Skēkōl dalōsewēwā wes Coré tō Moisés dalōsewā es. E' kuekij aishkuō tā ie'pa weirdaē siarē wes Coré es. ¹² Mik a' ñi dapa'uke chkōk di'yōk ñita er bua' wa Cristo kōtewā e' kēwō tkō'uk, eta e' sulu'wēkewā ie'pa tō wes ie' wamblōrak ese wa. Ie'pa ké jaēr ì sulu wamblōk kawō e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa ē kkō'nuk. Ie'pa dōr s'kitō'ukwakpa wes kalij dami siwā' wa tajē, erē ké iwā yēr yēs es. Ie'pa dōr wes kal ké wōr tā' mik iwōrke e' kēwō ska' es. Ie'pa dōr wes kal ponettsa iwiē e' sirwā es. ¹³ Ie'pa tō ì sulu wambleke ké jaēr tā', e' uyekerakitō wes dayē tō íyi tso' kōs ie' a e' uyēttsa u'rki es. Ie'pa dōr wes bēkwō ké ku'ar ek tsinī ēme es. Skēkōl wā ká tso' ie'pa a ttsetseē, ee ie'pa wōtērdawā ké yērpattsaiā.

¹⁴ Adán aleripa de ie' itōkij dōka kul, e' shuā wēm ekōl bak, e' kiē Enoc. Ie' tō pē' sulusi esepa yē' i' es Skēkōl ttekōlie: "Ye' ttō ttsō. Skēkōl dōraē ibiyōchōkwakpa batse'r tajē shutē e'pa tā ¹⁵ sulitane shulōk. Pē' sulusipa ké tō ie' dalōiekū' tō ì sulu wambleke tō ie' cheke suluē, esepa kōs wōmerattsā ie' tō weinuk." ¹⁶ Wēpa chōk ye' tso' a' a, esepa wa íyi ulitane wēr suluē, íyi ulitane tō ie'pa kkōchōwēke. Ì sulu kiane ie'pa kī wamblē ese wamblekerakitō. Ie'pa e' ttsōka tajē. Ñies s'malepa dakiñekerakitō ttē ttsē'r bua'

ese wa ʔs tō iù wēs ie'pa kī ikiane es.

A' e' tkōwā darērēē Skēkōl ttē a

¹⁷ Erē a yamipa, a' dalēr taiē ye' éna. Ì yē' Skēkēpa Jesucristo ttekōlpa tsá e'pa tō, e' ska' a' er anú. ¹⁸ Ie'pa tō se' a iyē': "Mik ká i' erkewatke, etā s'wayuōkwakpa datse taiē. Ie'pa serdaē wēs ie'pa wák dēr suluē kī ikiane senuk es." ¹⁹ Ye' tō a' a' ichè tō pē' esepa tso' a' shuā a' blabatsök. Ie'pa serke wēs ie'pa er tō ikieke ia es. Skēkōl Wikōl kē ku' ie'pa tā.

²⁰ Erē a yamipa dalēr taiē ye' éna, ttē batse'r ichōkle mik se' erblōke, e' a' a' kī er diché iō. A' ttō Skēkōl tā Wikōl Batse'r wa. ²¹ Skēkēpa Jesucristo tō se' sué er siarē wa, e' kuekī sene michoē dōraē se' ulà a' aishkuō tā, e' wà panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa kē a' éna ichōkwa tō Skēkōl éna se' dalēr taiē, e' a' a' e' tkōwā darērēē.

²² A' wēpa erblōke Jesús mik, erē ibikeitsekeia bōtbōt, esepa saú er siarē wa tā ie'pa kimú. ²³ A' wēpa skà mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkō wēs s'ñarkewa ese tsatkēsō es. A' wēpa skà tso' ì sulu wamblök taiē ichōk, esepa saú er siarē wa tā ikimú, erē a' tso' erki dō' a' armi ì sulu wambleke ie'pa tō e' a. Ì sulu wambleke ie'pa tō, e' yōkī a' suanú taiē; e' kē kiarwā a' a' elkela wē'ia.

Ttē bata

²⁴ Skēkōl ē a se' kkō'narmi ʔs kē s'armine ì sulu a. Ie' ē a se' nuì olo'yarmi ʔs se' dō ie' olo

taiē e' wōrkī ttsē'ne buaē wa, kē kī ì sulu tā' yēs. E' kuekī ie' kikōkasō ttē bua' wa. ²⁵ Ie' kikōkasō Skēkēpa Jesucristo batamik. Ie' dōr ekōl ēme. Ie' dōr S'tsatkōkwak. Tsawe tā, i'ñe tā, ñies dō kekraē ie' olo tā' taiē, ie' diché tā' taiē íyi ulitane tsata. Ie' dōr se' blú taiē. ʔs sulitane tō ie' kikōka er bua' wa kekraē. Es e' idir.

Ì k̄kayè' Jesucristo tò Juan a, e' tté pakè Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tò yèkkuö i' kit. Ie' bak klöulewá dayénane kiè Patmos ee. Ee ie' bak senuk mik ie' tò yèkkuö i' kit etá.

Jesucristo wák tò Juan ka' ishtök. Ì k̄os k̄kayène ie' a ena yène ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tò ie' ka'. Mik Jesucristo e' k̄kayè' ie' a kabsueie etá e' tò ika' yèkkuö i' shtök Skèkèpa icha erule erule doka kul serke ká kua'k̄i kua'k̄i tso' Asia shua e'pa a.

E' k̄iie ta Satanás ñippöke Skèköl ta wes e' ukuö miria Juan kèwö ska' ena e' ukuöki, e' paké ie' tò yèkkuö i' k̄i as Jesús mik erblökwakpa wa ijcher tò Skèköl ena Jesucristo e' alöraká da'áie Satanás ena iklépa k̄i.

Shkè'wè

¹ Ttè shtök ye' tso' yèkkuö i' k̄i e' dör ì k̄kayè' Skèköl tò Jesucristo a as ie' tò ikkachöne ikanè mésopa a as ie'pa éna iar tò ì tköraè bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tò ibiyöchökwak patkè' eköl ye' ska' íyi ikkè kkachök ye' a. ² Ì k̄os sué ye' tò, e' shteke ye' tò yèkkuö i' k̄i seraa. Ye' tò a' a ichè tò e' dör Skèköl ttè moki,

ñies e' dör ttè moki k̄kayè' Jesucristo tò e'.

³ Ì shteke ye' tò yèkkuö i' k̄i, e' wà dökette bet. E' kueki wépa tò iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayècha buaè esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yèkkuö i' shtök Skèkèpa Jesús icha erulee serke ká kua'k̄i kua'k̄i doka kul até Asia e'pa a. Skèköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a. Skèköl e' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta, ñies kekraè. Wikölpa Kul* tso' wé Skèköl tker s'blúie e' wörki. Jesucristo tò Skèköl tté cheke yesyésè kekraè. Ie' dör s'duulewá e' tsá shkenekane sulitane yöki kewe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalèr tajè. Ie' kötwá, ie' pè tène se' skéie, e' wa ie' tò se' tsatkée sene sulu nuí ulá a. ⁶ Ie' tò se' shukit as se' dö s'blúpaie ena sacerdotepaie kaneblok Skèköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo ta' tajè, ie' diché ta' tajè, as sulitane tò ie' kiköka kekraè. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsó! Jesucristo datse mò a. Sulitane tò ie' sueraè, ñies wépa tò ie' kötwá, ie' tkè'rakitö kuaböt wa, e'pa tò isueraè. Mik ká ulitane wakpa tò isué, etá ie'pa iuraè siarè suane yöki.

Es iwà tköraè. Es e' idir.

⁸ Skèköl diché ta' tajè íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe ta,

* **1:4-5** Wikölpa Kul: Mik yèkkuö i' tò Wikölpa Kul cheke, etá e' wà kiane ché Wiköl Batse'r. Isalema Juan tò ikie es ichoie tò ì kaneweke Wiköl Batse'r tò ese dör tsakie buaè kè ì kianeia iqi. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saú.

ĩ ñe ta, ñies kəkraë. Ie' tō ichè:
“Ye' dör iyi wī ena iyi bata.”

*Juan tō Jesucristo sué kab-
sueie*

9 Ye' dör a' yami Juan, e' batsulewā Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' ta wépa blúie Skököl tso' esepa shūā. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' ta ena idalè'ttsök a' ta er bua' wa. Ye' tō s'wöbla'wé Skököl ttè wa, ñies ye' tō Jesús tté paké sulitane a, e' kuęki ie'pa tō ye' uya'mi senuk dayë nane kiè Patmos e' a. 10 Sköképa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kėwö ska' ta Skököl Wiköl de ye' ki tajë, etā ye' ittse ye' tsikka tō yi tté ye' ta, e' ttö dör darerëë wës duk blar es. 11 Ie' tō ye' a iché: “İ sueke be' tō, e' shtö yėkküö ki ta ipatkömi Sköképa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a.”

12 Ye' wötrée isaük tō yi ttöke ye' ta, etā bö'wöla wöbastulur dökā kul, e' sué ye' tō. E' tulur itulokā yöule orochka wa e' ki. 13 Bö'wöla kul shūā, ye' tō isué tō i dur s'ditsö suë. Ie' datsi' dör batsië dötsā iklökue ki. Ikiparuo ar icho' mik e' dör oro. 14 Ie' tsakö dör saruru shuteë wës suiyoök es wës mochka saruruë es† Ie' wöbla wër wës bö'wö wöñar es. 15 Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua'buā ba'wè bö' a ena ipaiklè ta iwër dalölöë es. Ie' ttö tser wës di' blar

tajë ákttö mik es. 16 Ie' ulattö bua'kka a ie' wā bėkwö tso' dökā kul. Ie' kkö a tabè dettsā kaoule di'dië wī'kë iö'kë. Ie' wö wër dalölöë wës mik diba arke buaë etā diwö wër es.

17 Mik ye' tō ie' sué, etā ye' anewa wöwakköt ie' klö ska' wës s'duowā es. Erë ie' ulā bua'kka méka ye' ki ta ichéitö ye' a: “Kë be' suanuk. Ye' dör tté tsā ena tté bata. 18 Ye' dör sene michoë e' wák. Ye' du'wā e' tso'ne tsts'ka kəkraë. Ye' wā diché tso' s'duowā ki. S'wimblu ké e' wėkkö yottsā tso' ye' wā. Ie'pa shkeormikā ye' a. 19 İ tso' i'ñe ta ena i kos datseia sueke be' tō e' shtö yėkküö ki. 20 Bėkwö dökā kul sué be' tō ye' ulattö bua'kka a ñies bö'wöla tulokā yöule orochka wa, e' wā cheke ye' tō be' a i' ta. Bėkwö kul, e' tō Skököl biyöchökwakpa dökā kul e'pa wā chë. E'pa dör Sköképa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkö'nukwakpa. Bö'wöla dökā kul, e' tō Sköképa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wā chë.”

2

*İ ché Jesucristo tō ie'
ichapa erule serke Éfeso, e'pa
a*

1 Etā ie' tō ye' a iché:
“Yėkküö shtö Skököl biyöchökwak
tso' ye' icha erule serke Éfeso,
e'pa kkö'nuk e' a. Yėkküö e' ki
ishtömi ie' a i' es:

‘Yi wā bėkwö kul tso' iulatö
bua'kka a, ñies yi shködur
bö'wöla tulokā yöule orochka

† 1:14 suiyoök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve.

wa, e' shuā, e' tō ichè a' a' i' es: ² Wēs a' serke e' kōs jcher ye' wā. A' kanēblōke darērēē, a' weirke kōs ye' kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, e' kōs jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō pē' sulusipa kē wēr a' wa buaē. Wēpa de a' ska' e' chōk tō ie'pa dōr ye' ttekōlpa erē ikachōrak, esepa ma'wē a' tō tā a' isuē tō ie'pa dōr kachōkwakpa. ³ A' weirke tajē ye' ttē kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, kē ilo'yane a' wā. ⁴ Erē ye' wā ilē tso' ki a' kkatē: a' kē ñi dalēritsōkū'ia ena a' kē ye' dalēritsēia wēs kuaē es. ⁵ E' kueki wēs kuaē tā a' éna ye' dalēr, ñies wēs kuaē tā a' ñi dalērits e' anú a' éna. A' er mane'úne tā a' senúne wēs a' sene' kuaē es. A' kē er mane'one, e' tā ye' datskene bet a' ska' tā a' bō'wōla tulokā e' yerattsa ye' tō. ⁶ Erē i sulu wambleke Nicolaiwakpa tō e' sueke a' tō suluē wēs ye' tō isuēke es, e' tō ye' ttsē'wē buaē. ⁷ j' cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka i sulu ki, kē wā ye' ttē olo'yaule, esepa kōs a ye' tō kawō meraē sene michoē e' kéli wō katōk. E' kéli ar ká buaala tso' ká jai a eē. "

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Esmirna, e'pa a

⁸ E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa

kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' ki ishtōmi ie' a' i' es:

'Yi dōr ttē tsawe ena ttē bata. Yi kōtewā e' shkenekane, e' tō ichè a' a' i' es: ⁹ A' weirke siarē ye' ttē kueki ñies a' kē wā i ta', e' kōs jcher ye' wā, erē a' dōr Skēkōl icha e' kueki a' dōr wēs inukōl blūpa es. Ñies ye' wā ijcher tō pē' welepa tō a' cheke suluē. Ie'pa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl icha, ñermata ie'pa dōr Satanás icha. ¹⁰ A' weirdaē kōs, e' kē yōki a' suanuk. Ye' ttō ttsō: Bē tō a' welepa uyerawā s'wōto wē a, a' erblōke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaē siarē dōka ká dabop ē. Ie'pa tō a' ttewami ye' ttē kueki, erē a' erblōke ye' mik, e' kē olo'yar a' tō yēs, e' tā sene michoē meraēyō a' a' iskéie. ¹¹ j' cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē esepa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka i sulu ki, kē wā ye' ttē olo'yaule, esepa kē duōpawā bōtōkicha. " *

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

¹² E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' ki ishtōmi ie' a' i' es:

'Yi wā tabē tso' kaoule di'diē wj'kē io'kē, e' tō ichè a' a' i' es: ¹³ Ye' wā ijcher tō a' serke wē Satanás tkēr blu'ie eē, erē a' e' tkéwā darērēē ye' a. Erē ye' ttē chōkwak ekōl yēsyesē

* **2:11** kē duōpawā bōtōkicha: S'duōwā bōtōkicha e' dōr se' uyewā bō' ké a wē s'weir michoē eē e'. Apocalipsis 20.16 saú.

kiè Antipas, e' kötwa ie'pa tō a' ké a wé Satanás serke eé, erē a' kē wā a' erblōke ye' mik e' olo'yane. ¹⁴ Erē ilè tso' ye' wā bōt mañat kī a' kkatè: A' shuā welepa tso', e'pa tso' ttè sulu iūtök. Ttè e' dōr wēs ttè wa Balaam bak s'wōbla'uk es. Kā iaiāē Balaam tō Balac wōblao' as ie' tō Israel aleripa kō i sulu wamblök. Balaam tō Israel aleripa dakiñé chke meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese katök ñies trēnuk taiē. ¹⁵ Es ñies a' shuā welepa tso', e'pa kē éna Nicolaiwakpa ttè olo'yak. ¹⁶ E' kueki a' er mane'üne Skëköl a. A' kē tō iwē es, e' tā bet ye' datske ñippök ie'pa tā tabè tso' ye' kkō a e' wa. ¹⁷ I cheke Skëköl Wiköl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' tso' a' ulitane tō! Wépa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kōs tieraeýö chke tso' blēulewā kiè maná ese wa. Ñies ákwōla sarurula meraéýö ie'pa a eköl eköl, e' kī kiè pa'alī tso' kitule. Kiè e' kē jcher yi wā. Yi a imène, ese è wā ijcherdaē.”

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

¹⁸ E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yëkkuō shtō Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkō'nuk e' a. Yëkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Skëköl Alà, e' wōbla wēr wēs bö'wō wōñar es. Ie' klō wēr dalölöe wēs tabechka bua'buā paiklēsō tā iwēr dalölöe es, e' tō ichè a' a i' es: ¹⁹ Wēs a' serke e' kōs

jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō a' ñi dalëritsöke buaē ena a' erblōke ye' mik. Ñies ye' wā ijcher tō a' ñi kīmuke ñikkëē buaē ena a' weirke kōs, e' dalë'ttseke a' tō er bua' wa. I'ñe a' tō ikī weke bua'ie, kuaē a' tō iō' e' tsatā. ²⁰ Erē ye' wā ilè tso' kī a' kkatè: alaköl tso' a' shuā kiè Jezabel, e' a' a' tō kawō meke s'wōbla'uk. Ie' e' chō tō ie' dōr Skëköl tteköl, erē ie' tō s'wōbla'weke, e' wa ie' tō ye' kanè mésopa dakiñeke as itrēr ñies as itörak chke meule íyi diököl dalöie ese a, ese katō. ²¹ Ye' tō ie' pané taiē as ie' tō íyi suluē e' olo'yō tā ier mane'ù ye' a, erē ie' kē er mane'wak yēs. ²² E' kueki súyö duè patkè ie' kī darërèē as kē ikarkaiā. Ñies wépa kōs trēne ie' tā, esepa we'ikerayō. Ie'pa kē er mane'ù, kē tō i sulu e' olo'yè, e' tā bet ye' tō ie'pa we'ikeraē. ²³ Ñies ye' tō alaköl e' klépa tteralur. Es ye' icha eruleē serke ká wa'ñe, e'pa wā ijcherdaē tō ye' wā sulitane er sūle buaē tō wēs idir, wēs iser. Ye' tō a' ulitane a' iské meraē eköl eköl wēs iser es. ²⁴ Erē a' malepa tso' Tiatira, a' kē ku' ttè sulu e' iūtök. Ttè e' kiè ie'pa tō “Satanás ttè blēulewā se' esepa yöki.” Ttè e' dōr suluē. E' kē iūtène a' wā, etā e' dōr buaē. E' kueki ye' tō a' a' ichè tō ye' kē tō ttè dalöiēno darërèē ese skà kī meku' a' a' dalöie. ²⁵ Erē ye' ttè tso'tke a' wā klōule, e' a' a' e' tkōwā darërè michoē dō mik ye' datskene etā. ²⁶⁻²⁷ Wépa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté

olo'yaule, wépa serke wes ye' kī ikiane es dō mik s'enewa ekkē, esepa a ye' tō kawō meraē s'blúpaie wes ye' Yē tō ye' a imé es. Ie'pa tkeraka ye' tō ká ulitane wakpa wōkirpaie. Ie'pa tō ká ulitane wakpa wētseraē yēsýēsē kē janéweta' yēs. Wépa tō ie'pa ttē dalōsewéwā, esepa olordawā wes skauña olorwā es. ²⁸ Nies ye' tō bēkwō kiē dukir wērke bla'mi e' meraē ie'pa a. ²⁹ ¡Ī cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! "

3

Ī ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Sardes, e'pa a

¹ E' ukuōkī tā ie' tō ye' a ichē: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

'Yi wā Skēkōl Wikōlpa Kul* tso'. Nies yi wā iulatō a bēkwō tso' dōkā kul, e' tō ichē a' a i' es: Wes a' serke e' kōs jcher ye' wā. Sulitane tō ibikeitseke tō a' serke buaē ye' a erē ye' wā ijcher tō e' kē dōr es. A' kē serku'ia ye' a buaē. Ye' a tā a' dōr wes s'duulewā es. ² Ye' tō isué tō a' serke Skēkōl a, e' kam dōkā wē' ie' wōa. E' kuekī a' tī'núne, a' senúne ye' a buaē. Ī buaē tso'ia' a' a elkela, e' a a' e' diché iōne kam ichōwa da'a e' yōkī. ³ Ttē buaē wa a' wōblane, e' ska' a' er anúne. Ttē e' iutōne. Ī sulu wamblé a'

tō, ese olo'yō tā a' er mane'ú ye' a. A' kē tō iwē es, e' tā ye' dōraē a' ska' wes akblōkwak es a' we'ikōk, e' kēwō kē jcherpa a' wā. ⁴ Erē a' tso' Sardes, e'pa welepa kē e' iaoneka sene sulu wa. E'pa serke yēsýēsē ye' a, e' kuekī aishkuō tā ie'pa shkōraē ye' tā paiēule buaē datsi' saruru wa. ⁵ Es ñies wépa e' aléka sene sulu kī, kē wā ye' ttē olo'yaule, esepa kī datsi' saruruē iērdaē. Ie'pa kiē kē yepattsayō sene michoē e' yēkkuō kī. E' skéie ye' tō icheraē Skēkōl wōrkī ena Skēkōl biyōchōkwakpa wōrkī tō ie'pa dōr ye' icha. ⁶ ¡Ī cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! "

Ī ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Filadelfia, e'pa

⁷ E' ukuōkī tā ie' tō ye' a ichē i' es: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Filadelfia, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

'Yi dōr batse'r ena ttō mokīē e' ulā a s'blú bak kiē David e' kē ukkō yottsā tso'. Ie' wā kawō tā' iyi ulitane kī. Mik ie' tō iukkō yéttā, etā kē yi a iwōtēnukwane. Mik ie' tō iukkō wōtéwā, etā kē yi a ikkō yēnuktsane. Ie' tō ichē a' a i' es: ⁸ Wes a' serke e' kōs jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō erē a' kē dalōiērtā' taiē, erē a' tō ye' ttē iutē buaē, a' kē wā ye' watēnettsā. E' kuekī ukkō yéttā ye' tō a' a, kē yi a iwōtēnukwane. ⁹ Ye' ttō ttsō.

* **3:1** Apocalipsis 1.3 saú.

A' shuā welepa tso', e'pa dör Satanás icha. Ie'pa e' chõ tö ie'pa dör Skëköl icha, erë ie'pa kachõ. Ie'pa keraë ye' tö e' tulökwa kuchë kî a' wörki. Es ie'pa wa ijcherdaë tö ye' tö a' dalëritseke. ¹⁰ A' weirke ye' ttë kuëkî, e' dalë'ttsé a' tö er bua' wa wes ye' tö a' patkë' iwà uk es. E' wà iutë a' tö buaë, e' kuëkî ye' tö a' tsatkeraë mik s'weirke tajë e' këwö de ká ulitane wákpa kî ima'woie etä. ¹¹ Ye' datsene bet. Ye' ttë wà a' wöblane, e' a' a' e' tköwä darërë kekraë as kë yi tö a' ulà a' iské buaë e' yöttsä. ¹² Wépa e' aléka sene sulu kî, kë wä ye' ttë olo'yane, esepa döraë wes u chkí bua'ie es Skëköl wé tso' ká jai a' e' a. Eë ie'pa ser michoë kekraë. Skëköl kië shteraëyö ie'pa mik. Nies Skëköl ké, e' kië shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kië Jerusalén Pa'alî, e' datse ká jai a. Nies ye' wák kië pa'alî, e' shteraë ye' tö ie'pa mik. ¹³ ¡Ï cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! "

Ï ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuökî tã ie' tö ye' a' iché i' es: "Yëkkuö shtë Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kî ishtëmi ie' a' i' es:

'Yi dör ì kos yë' Skëköl tö e' wà, yi tö ie' ttë cheke yësyësë kekraë, yi tã ie' tö íyi ulitane yö', e' tö ichè a' a' i' es: ¹⁵ Wes a' serke ì kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tö a' tö ye' ttë

dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wes di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör sësëë, a' dör bashbash ë. ¡A' mú dör ba'baë ö sësëë! ¹⁶ Erë a' dör wes di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, ñies a' kë dör sësëë. E' kuëkî ye' tö a' tuerattsä ye' kkö a. ¹⁷ A' tö ichè tö a' dör inuköl blúpa. A' tö ichè tö a' kawö tköke buaë, kë ì kî kianeia a' kî. Erë a' kë wä ijcher tö ñermata ye' a tã a' dör wes pë' weirke siarë es. A' dör wes se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wes pë' kë wä ì ku'ia es. A' dör wes pë' wöbla kë wawër es. A' dör wes pë' kë wä datsi' tã es. ¹⁸ E' kuëkî ye' tö a' patteke tö a' tö orochka tã ye' ska'. Oro ese dör oro bua'bu diaoule bö' wa ibua'bu yottsä ese. E' je' tö a' blu'wëmi buaë. Nies datsi' saruruë ese tã ye' ska'. E' wa a' e' paiömi buaë as a' kë jaëria. Nies a' tö kapöli tã ye' ska' a' wöbla bua'woie as iwawër buaë. ¹⁹ Wépa dalër ye' éna, e'pa kos uñeke ye' tö shürueke ye' tö as iserdak buaë. E' kuëkî ye' dalöioë er bua' wa. Ï sulu wambleke a' tö, ese watöttsä. A' er mane'ú bua'iewä ye' a. ²⁰ ¡Ye' ttö ttsö! Ye' dör wes wëm dur eköl ukkö a' a' a' ikiök tö ye' a' kawö mú shkowä es. Yi tö ye' ttö ttsé tã ye' kiëwäitö weshkë, e' tã ye' dörawä tã ye' chköraë ie' tã. ²¹ Ye' e' aléka íyi ulitane kî tã ye' e' tkéka ye' Yë tã wé ie' tkër blu'ie ee. Es ñies wépa e' aléka ì sulu kî, kë wä ye' ttë olo'yane, esepa a' kawö meraë ye' tö e' tkökser

ye' ta wé ye' tkér blu'ie ee. ²² ði cheke Skéköl Wiköl tó ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tó! "

4

Skéköl kīkarkeka buaë ká jai a

¹ E' ukuöki ta ye' tó íyi skà sué kabsueie. Ye' isué tó ká jai a ukkó tso' áie ta s'ttö ttsé' ye' tó kewe wés duk blar es, e' tó ye' a ichè: "Be' shkōka íe, etā ì wamblērmi i' ukuöki ta, e' kcacheke ye' tó be' a."

² E' wōsha ta Skéköl Wiköl de ye' kī taië, ta ye' tó blu' kulé tso' ká jai a e' sué et. E' kī itkér eköl. ³ Yi tkér kula' e' kī, e' dalöburke dalölöë wés ák bua'buā dalöbur es, e' wōaule spāspā ena mat wés ák bua'buā kiè diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkérke oloburke dalölöë, e' wōaule spāspā wés ák bua'buā kiè esmeralda es.

⁴ Nies ie' kula' pamik blu' kulé skà suéyö dōka dabom böyök kī tkél (24). E' kī kēkēpa tulus dōka dabom böyök kī tkél (24), e'pa paiëulewā datsi' saruruë wa, ñies ie'pa wā orochka tso' yöule tkēuleka iwökir kī wés blu'pa es. ⁵ Blu' kulé sué ye' tó kewe, ee alá wōñarke taië, talachke blarke taië. Kula' e' wōshaë bö'wö ñarke kul wés kuàtak wöbatsesö es. Bö'wö kul, e' tó Skéköl Wiköl chè. ⁶ Kula' e' wōshaë ì me'r dayëie kkueie wër sarërëë wés widrio es.

Ì ttsé'ka tso' kula' pamik dōka tkél e'pa wōbla dör taië tsikka wōkka. ⁷ Itsá e' wökir wër ma' name sué. Iëtö wökir

wër baka wè'ñe sué. Iëtö skà wō dör s'ditsö wō sué. Ibata wër wés pu ur àr es. ⁸ Itsá pik dör teröl, es imalepa kōs pik dör teröl ñies. Ie'pa pa kōs e' dör wōbla è dōttsa ipik dikia. Ñië nañeë ie'pa tso' Skéköl tseittsök, kē ie' wöklö'utā' rak ta ichekerakitö i' es:

"Skéköl dör batse'r taië, ie' dör batse'r taië, ie' dör batse'r taië.

Ie' diché ta' taië íyi ulitane tsata.

Ie' tso'tke tsawe ta, ì ñe ta, ñies kēkraë."

Es ie'pa tó icheke kēkraë.

⁹ Skéköl yöbië tkér kula' e' kī, e' pamik ì ttsé'ka tso' tkél, e'pa tso' ie' kīkōkka, ie' olo kīkōkka, ie' a wēstela chök kēkraë. ¹⁰ Mik ie'pa tso' e' uk, e' dalewa kēkēpa dōka dabom böyök kī tkél (24) tulus ie' pamik, e'pa e' tulökeser iski wōwakköt itkér kula' kī e' dalöioie. Ie'pa tso' Skéköl ser michoë e' dalöiök, e' dalewa ì tkér ie'pa wökir kī yöule orochka wa, e' kōs mekewarakitö iski Skéköl kula' wōshaë ta ichekerakitö:

¹¹ "A Sa' Kéköl, íyi ulitane yö' be' tó.

Íyi ulitane tso' be' wák ttö wa.

E' kuëki sa' ulitane kawōta ichök tó be' olo ta' taië.

Sa' ulitane kawōta be' dalöiök ñies be' diché kīkōkka."

5

Yēkkuö kitule wōrratule ena Obeja Pupula, e' paké

1 E' ukuöki ta ye' tö isué tö itkër kula' ki, e' wa yëkkuö wörratule a'tser iulä bua'kka, e' ki itso' kitule ikikke ena ishüa. Yëkkuö e' kkö wöbatsulewa doka kul. 2 Eta Skököl biyöchökwak sué ye' tö eköl, e' diché taië, e' tö ichaké aneule: “A yi wëë, yi e' didir yëkkuö wöbatsulewa, e' kkö batsöök wé iwöbatsulewa ee ta ishuppöök?” 3 Erë ká jai a ena ká i' ki ena ká diä kaska' kë yi didir yës yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk. 4 Ye' iuke taië, kë yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk e' kueki. 5 Eta skökëpa tso' ee dabom böyök ki tkël (24), e' eköl tö ye' a iché: “Kë be' iukia. Ittsö, eköl kiè Ma' name e' dör judáwak ditséwö, ie' kéköl dör blu' bak ká iaiaë kiè David e'. Ie' e' ali'kabak ibolökpa kos ki. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewa kul e' kkö batsöök ena ishuppöök.”

6 Eta ye' tö obeja wë'ne pupula sué etö, e' pa ki itö tso' wësua ijchëulea më Skököl a, ese shkenekane. E' dur itkër kula' ki e' o'mik, i' ttsë'ka doka tkël ena kékëpa doka dabom böyök ki tkël (24) e'pa shusha. Obeja e' dula' doka kul nies iwöbla doka kul. Iwöbla doka kul e' wà dör tö Skököl Wiköl Kul* patké Skököl tö ká wa'ne. 7 Obeja Pupula e' de itkër kula' ki e' ska' ta yëkkuö a'tser itkër kula' ki e' ulä bua'kka, e' klö'wëitö. 8 Mik ie' tö yëkkuö klö'wé, eta i' ttsë'ka doka tkël ena kékëpa doka dabom böyök ki tkël (24), e'pa

kos e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kos wa ma'ma tso' blanco kicha ta' kiè arpa. Nies tka' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kos wa. Tka' e' a iyi masmas tso' ña'wë Skököl a, ese tso' chikchië. E' tö s'batse' rpa ttöke ie' ta e' wà chë. 9-10 I' ttsë'ka doka tkël ena kékëpa doka dabom böyök ki tkël, e'pa kos ttsémi ttsé pa'ali wa Obeja Pupula kikokaie. Ie'pa tö ittseittsé i' es:

“Be' kötulewa, be' pé tene taië wes obeja pupula jchë më Skököl a es,

e' wa be' tö s'ditsö ttö kua'ki kua'ki ena ditsöwö kua'ki kua'ki ena ká kua'ki kua'ki wakpa to'ttsa

as ekkëpa ulitane shua se' dö taië Skököl ichaie.

E'pa klö'wé be' tö as ie'pa kanëblö Skököl a blu'paie ena sacerdotepaie.

Ie'pa döraë ká ulitane wakpa blúpaie, es ie'pa tö s'wëttseraë.

E' kueki be' je' didir moki yëkkuö wörratule se, e' klö'uk ena ikkö batsökök wé iwöbatsulewa ee.”

11 E' ukuöki ta ye' wökéka eta ye' tö isué tö Skököl biyöchökwakpa tso' taië, kë ishtanuk yi a, e'pa ttö ttsé ye' tö. Ie'pa tso' itkër kula' ki ena i' ttsë'ka doka tkël ena kékëpa doka dabom böyök ki

* 5:6 Apocalipsis 1.3 saü.

tkël, e'pa pamik. ¹² Ie'pa tō itseittsē wī'wīē i' es:

“Obeja Pupula kōtulewā, e' je' kī sulitane ie' kīkēkā e' mēne buaē.
Ie' olo tā' tajē, ie' dōr íyi ulitane wák, ie' wā íyi ulitane jcher, ie' diché tā' tajē,
e' kuekī sulitane kawōtā ie' dalōiök, ie' kīkōkka.”

¹³ Ñies ye' tō ittsé tō íyi ulitane yō' Skēkōl tō tso' ká jai ā ena ká i' kī ena ká dià kaska' ena dayē ā, e' kōs tō iché i' es:

“Itkēr kula' kī ena Obeja Pupula, e'pa olo tā' tajē, diché tā' tajē íyi ulitane tsata,
e' kuekī sulitane kawōtā ie'pa kīkōkka, ie'pa dalōiök kekraē.”

¹⁴ Ì ttsē'ka dōkā tkël e'pa tō iché: “¡Es e' idir!” Kēkēpa dōkā dabom böyök kī tkël, e'pa e' télur wōwakkōt Skēkōl ena Obeja Pupula wōrkī ie'pa dalōiök.

6

Yēkkuō wōrratule e' kkō batsulewā dōkā kul e' batsée Obeja Pupula tō etk etk

¹ E' ukuōkī tā ye' tō isuē tō Obeja Pupula tō yēkkuō wōrratule e' kkō batsulewā dōkā kul e' tsá batsée. Etā ì ttsē'ka dōkā tkël, e' ekōl ttō ttséyō, e' ttō darērēē wes alá blar es. Wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' ekōl ā ie' tō iché: “¡Be' yú!” ² Ye' wōkēkā tā kabaio saruru suéyō etō. Yi

tkērka iki, e' ulā ā shkame' àr, ñies ì tkekeka wōkir kī iwā kkachōie tō ie' dōr e' alōkwak ese mēne ie' ā et. Ie' mīā kī e' alōkka ibolōkpa kī.

³ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, etā ye' tō ittsé tō ì ttsē'ka dōkā tkël, e' skā tō iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skā ā: “¡Be' yú!” ⁴ Etā kabaio batsē dettsā. Yi tkērka iki, e' ā kawō mēne sene bērē ñitā e' yōttsā ká i' ā as pē' ñi ttōwā. Ie' ā tabē bērie mēne.

⁵ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tā ide mañat, etā ye' tō ittsé tō ì ttsē'ka dōkā tkël, e' skā tō iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skā ā: “¡Be' yú!” Ye' wōkēkā etā ye' tō kabaio dalolo sué etō. Yi tkērka iki, e' wā íyi es ma'woie dami iulā ā. ⁶ Ì ttsē'ka dōkā tkël, e' shūā ye' tō ttō ttsé tō iché: “Harinachka kilo elka ē e' tordaē s'kanēblō ká et e' ské ekkē. Ñies cebada kilo mañalka tordaē s'kanēblō ká et e' ské ekkē; erē olivo kié ena vino e' kē sulu'warwā be' tō.”

⁷ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tā ide tkël, etā ye' tō ittsé tō ì ttsē'ka dōkā tkël, e' bata tō iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skā ā: “¡Be' yú!” ⁸ Ye' wōkēkā etā kabaio tskrittskris suéyō etō wēr suluē. Yi tkērka iki, e' kiē dōr S'duōwā. E' itōkī ekōl skā datse e' kiē dōr S'wimblu Ké. Ie'pa ā kawō mēne ká ulitane wakpa e' mú blatēsō tkël tsjini tā e' et tsjini eukwa tabē wa,

bli wa, duè wa ena iyiwak dör se' name ese wa.

9 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' tā ide skēl, etā s'kötulewā Skëköl ttè paka' ie'pa tö taninië e' kuekij, e'pa wimblupa suéyö ka' tso' íyi moka Skëköl a e' dikija. 10 Ie'pa tso' ichök Skëköl a aneule: "A Sa' Këköl, be' dör íyi ulitane tsata, be' dör batse'r, be' ttö mokië. ¿Dö mik be' tö wépa serke dià íyök kī tö sa' kötulur esepa dalë'ttsekerö? ¿Mik be' tö ie'pa wömekettsā weinuk ì wamblë'rakitö sa' kī, e' nuí skéie?" 11 Etā ie'pa wakpa bil ekkë e'pa a datsi' saruru mène iè. Skëköl tö iché ie'pa a: "A' enúia bërber è dö mik pè' tö a' malepa dör ye' kanè mésopa kianeia ttélur, e'pa kos ttekeluria wës a' kötulurakitö es etā. E'pa panúia tsir."

12 Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' tā ide teröl, etā í tka darërëë. Diwö ttsenewā mīa ttsetseë wës datsi' daloloë es. Si'wö mīa batsë wës pë es. 13 Bëkwö darolone íyök kī wës kalwö tkëttsā siwā' tö mik ibitsirke taië etā es. 14 Etā ká jai, e' wörratéwā wës yëkkuö wötrèwasö es, kë iwërtaia. Kabata ulitane, dayë nane ulitane, e' kos e' skélur bánet. 15 Etā ká blúpa kos, pè' taië kos, ñippökwapka wökirpa kos, inuköl blúpa kos, s'dalöiër tā' taië esepa kos, ñies s'klöulewā kanè mésoie, ñies kanè mésopa malepa, esepa kos e' blélur ákuk a ena

ák blublu tso' kabata a ese dikija e' tsatkoie. 16 Etā ie'pa tö iché aneule kabata a ena ák blublu a: "¡Sa' blö a' dikija, sa' kkö'nú Skëköl tkër ikula' kī ká jai a e' yöki! Ñies Obeja Pupula kësik yöki sa' kkö'nú. 17 Ie'pa tö sulitane we'ikeraë siarë e' këwö detke, kë yi tköpashkar e' ulà a."

7

Skëköl kanè mésopa wakyöule ie' a

1 E' ukuökī tā ye' tö Skëköl biyöchökwakpa sué döka tkël, e'pa iëter wé ká i' erkerö e' kkö mik. Böi iëter diwö tskirke e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Böi iëter diwö mi'kewā e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Ie'pa tso' siwā' kos bitsirke e' wöklö'uk as kë ibitsiria ká i' kī, dayë kī, kal kī, ì kī yës. 2 Ie'pa a kawö mène ká i' ena dayë sulu'ukwā. Ñies ye' tö Skëköl biyöchökwak skā sué eköl, e' datse diwö tskirke e' kke. E' ulà a íyi tso' s'wakyuoie Skëköl chök wā, e' a'tser. Ie' ane imalepa tkël tsakā tā ichéitö ie'pa a: 3 "¡A' kë tö ká sulu'ukwā, dayë sulu'ukwā, kal sulu'ukwā kam sa' tö Skëköl kanè mésopa wakyö iwötsā kī e' yöki!"

4-8 Etā bil wakyöule e' yëne ye' a. Wépa wakyöule e'pa dör se' yé bak ká iaiaë kiè Israel, e' ala'r dabom eyök kī böi (12), e'pa aleripa shukite iditséwö wa iditséwö wa. Ie'pa ditséwö kiè Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés,

Simeón, Leví, Isacar, Zabulón, José ena Benjamín. Ekkëpa ditséwō shukite dōka 12.000 iditséwō wa iditséwō wa. Ishukite e'pa dōr sēraa 144.000 ekkē.

⁹ E' ukuōki ta ye' wō kēka ta ye' isuē tō s'ditsō dapane taiē kē shtanuk yi a ekkē. E'pa dōr ká ulitane wakpa, ttō kuā'ki kuā'ki, ditsōwō kuā'ki kuā'ki. Ie'pa iēter, itkēr kula' ki ena yi kiē Obeja Pupula, e'pa wōrki. Ie'pa kōs datsi' ié saruruē. Ie'pa ulitane wā sī kō dami iulā a. ¹⁰ Ie'pa tō iché aneule:

“¡S'tsatkè e' datse
Skëköl tkēr kula' ki ena Obeja
Pupula e'pa wā!”

¹¹ Këkëpa dōka dabom böyök ki tkël (24) ena ì tts'ka dōka tkël, e'pa pamik Skëköl biyöchökwakpa kōs iēter. E'pa kōs e' tēlur wōwakkōt, itkēr kula' ki, e' dalōioie ¹² etā ichérakitō:

“¡Es e' idir!
Be' dōr sa' blú yōbiē, sa' tō be'
kikekēka kēkraē.
Be' olo ta' taiē, be' wā iyi uli-
tane jcher buaē.
Sa' tō wēstela cheke be' a
kēkraē.
Be' dalōieke sa' tō kēkraē.
Be' diché ta' taiē iyi ulitane
tsata, be' ē a ì kōs or,
¡Es e' idir!”

¹³ E' ukuōki ta këkëpa dōka dabom böyök ki tkël (24), e'pa eköl tō ye' a ichaké: “¿Ie'pa paiēule datsi' saruru wa, e'pa dōr yi? ¿Wé ie'pa datse?”
¹⁴ Ye' tō ie' iuté: “A këkëpa,

ye' kē wā ijcher, ichō ye' a.”
Etā ie' tō ye' a iché: “Ie'pa dōr wēpa weine siarē suli-
tane weirke taiē e' kēwō ska'
e'pa. Erē e' dalē'ttsē' ie'pa tō
buaē. Ie'pa tō idatsi' skué yi
kiē Obeja Pupula e' pé wa etā
idatsi' mīa saruruē.

¹⁵ “E' kuēki ie'pa iēter Skëköl
tso' ikulé ki, e' wōrki.

Ñiē nañeē ie'pa tso' ie' dalōiē
e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' ta' ena ie' tō ie'pa
kkō'neraē kēkraē.

¹⁶ Ie'pa kē duōpaia bli wā,
ie'pa kē er sirpaia.

Diba kē tō ie'pa ña'wepaia,
kaba kē tō ie'pa
we'ikepaia.

¹⁷ Obeja Pupula tso' Skëköl
kula' o'mik,

e' dōr ie'pa kkō'nukwak, e'
kuēki ie'pa kē weir-
paia yēs.

Obeja Pupula tō ie'pa
wēttsēraē di' tum tō
sēne michoē meke se'
a, e' di' yök.

Skëköl tō ie'pa wōriō kōs e'
paikleraē as ie'pa ttsēr
buaē.”

8

*Obeja Pupula tō yēkkuō
wōrratule e' kkō batsulewā
dōka kul, e' bata batsée*

¹ Mik Obeja Pupula tō
yēkkuō wōbatsulewā, e' bata
kkō batsée, etā ká jai a ká
mīa mejmeē dō hora shābōts
ekké.

² E' ukuōki ta Skëköl
biyöchökwakpa dōka kul iēter
Skëköl wōrki, e'pa suéyō.
Ie'pa a duk mēne eköl

eköl. ³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi moka Skëköl a e' wörki. Ie' wa iulà a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas mène tajë s'batse'rpa kos e'pa ttöke Skëköl ta e' kí ioie as ie' tö in'a'ù ka' yöule orochka wa in'a'woie tso' Skëköl kulé wö shaë, e' ki. ⁴ Eta ie' tö iyi masmas n'a'wé ka' ñe' ki, e' shkle tka ie' ulà mik deka Skëköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' ta e' ta ñita. ⁵ Ie' tö itka' wà iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' ki, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tö iyök ki. Eta ká wa'ñe ki alá wöñane tajë, iblane tajë, ká woti'wé tajë í tö.

Duk döka kul

⁶ Skëköl biyöchökwakpa döka kul, e'pa wa duk tso' iwakpa bil ekkë, ie'pa tso'tke iduk bla'weke e' panuk.

⁷ Eta Skëköl biyöchökwak eköl tö iduk bla'wé kewe. Eta mò wöli wösi seseë, ñies bö'wö shutuule pé ta, ese dane tajë iyök ki wes kalí yër es. Ká i' ena kal e' ñanewa tajë. Ká i' ena kal kos e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní ñanewa. Ñies kakö kos tso' ká i' ki e' ñanewa seraa.

⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé. Eta ì biteshka kabataie bérie wöñarke bö'ie, e' anewa dayë a. Eta dayë mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní míá péie. ⁹ Iyiwak kos serke dayë a ena kanò kos shköke dayë ki, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní enewa.

¹⁰ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide mañatökicha. Eta bëkwö bérie wöñarke wes kuatak wöñar es, e' biteshka anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' kos ena di' tum tso' kos, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní a bëkwö anewa. ¹¹ Bëkwö e' kië Bacha'bachaë. Wé bëkwö e' anewa, e' di' kos míá bacha'bachaë. Di' e' tö s'ttelur tajë.

¹² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tkëtökicha. Eta diwö ena si'wö ena bëkwö, e' kos mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní kos ttsenewa. E' kueki ñiwe ena nañewe, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní ttsenewa.

¹³ E' ukuöki ta ye' wökéka ta ye' tö pu sué et ur àr kashuk a, e' tö iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wéstela ina ká ulitane wakpa ta, mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tö iduk bla'weke eta!”

9

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide skëtökicha. Eta bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Eë kauk ter tajë iskië, kè s'wö dè'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsá mène bëkwö suéyö iski, e' a. ² Mik ie' tö kauk kköyéttsá, eta e' a ishklé deka tajë wes bö' wöñar tajë e' shkle es. E' tö kashuk ttsewéwa, e' kueki diwö kè olo buneia. ³ Shkle e' shua ditski blubluë dettsa tajë iyök ki, poneka ká wa'ñe, ká ulitane wà iéwa. Ie'pa

a kawō mène s'we'ikōk wēs bachē' tō s'kuèwā tā idalē'r es. ⁴ Ie'pa kē a kawō mène kakō qos, kalkō qos, e' katōk. Ie'pa a kawō mène, wēpa kē wakyōule Skēkōl wā iwō tsā kj, esepa ē we'ikōk. ⁵ Erē ie'pa kē a kawō mène ittōkukur. Ie'pa a kawō mène irreuk idalē'r taiē wa dō si' skel ekkē. E' dalēr taiē wēs bachē' s'kuèwā es. ⁶ E' kēwō ska' ta s'ditsō tō duèwā yuleraē poē, erē duèwā wák, e' tkōrashkar ie'pa yōki.

⁷ Ditski e' wēr wēs kabaio tso' ñippoie ese payōule es. Iwōkir kj itkēuleka, i tkēka blu' tō iwōkir kj yōule orochka wa ese suē. Iwō wēr wēs s'ditsō wō wēr es. ⁸ Itsā batsjē wēs alakōlpa tsā es. Ikā dōr wēs namu kà es. ⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wēs ñippōkwakpa tō ieke e' tsatkoie e' sù. Ipik blar taiē wēs carreta skē kabaio tō tuneule michoē ñippōk es. ¹⁰ Ikirē dōr wēs bachē' kirē es, e' diché wa ie'pa tō s'we'ikeke dō si' skel ekkē. ¹¹ Ie'pa blú e' dōr Skēkōl biyōchōkwak dōr kawuk iskjē, e' wōkir. Hebreoie e' kiē dōr Abadón. Griegoie e' kiē dōr Apolión (kiē e' wà kiane chē: Se' eukwawak).

¹² Íyi sulu e' tsá tka et, erē iská kianeia bōt.

¹³ E' ukuōki tā Skēkōl biyōchōkwak skà tō iduk bla'wé, i' tā ide tektōkicha. Ye' tō s'ttō ttsé datse ka' tso' yōule orochka wa íyi mokā Skēkōl a ee. Ka' e' bata tkēl a iyōule dula'ie, e' shuā s'ttō ttséyō. ¹⁴ E' tō iché Skēkōl biyōchōkwak tō

iduk bla'wé írō e' a: "Skēkōl biyōchōkwakpa dōka tkēl tso' moulewā di' taiē kiē Éufrates e' kkōmik, e'pa wōttsōlor be' tō." ¹⁵ Skēkōl biyōchōkwakpa dōka tkēl e'pa tso'tke Skēkōl wā iwakanéwoie i' kēwō ska'. Ie'pa kanē dōr pē' taiē eukwa. Pē' ulitane mú blatēsō mañat tsiní tā e' et tsiní erdawa seraa ie'pa ulā a. Etā Skēkōl biyōchōkwakpa dōka tkēl wōttsērolone iwakanéuk. ¹⁶ Etā ye' a iyēne tō ñippōkwakpa dami kabaio kj, e'pa dōka 200.000.000.

¹⁷ Ñippōkwakpa ekkēpa dami kabaio kj, e' sué ye' tō, e'pa wā tabechka àr ibatsi' mik e' tsatkoie, e' wōaule batsē wēs bō' wōrkua suēsō es ena siē wēs ák bua'buá kiē jacintō es, ena tskiriri wēs azufre es. Kabaio ekkēpa wōkir wēr wēs namu wōkir es. Ñies ikkō a bō' ena shklē ena azufre, e' dōkettsa. ¹⁸ Bō' ena shklē ena azufre dōkettsa kabaio ekkēpa kkō a, e' dōr i mañat suluē dōke pē' kj e'. E' tō pē' ewéwa taiē. Pē' ulitane mú blatēsō mañat tsiní ta e' et tsiní enewa seraa. ¹⁹ E' wà dōr tō kabaio ekkēpa wā diché tso' ikkō a ena ikirē a s'we'ikoie. Ikirē bata dōr tkabē chōk wōkir es, e' wa s'shka'wēkeitō.

²⁰ Erē pē' malepa atē kē durulune i sulu tka e' wa, e'pa kē wā i sulu wamblekerakitō ese olo'yane. Ñies aknamapa ena íyi diōkōl dalōiekerakitō esepa kē olo'yanerak iwā. Íyi diōkōl ñe'pa yōule orochka wa, inukōlchka wa, bron-

cechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese kos wöbla kē wawēr, kē kukuō wattsēr, kē shko, erē ie'pa tso'ia idalōiök ikēkōlie. ²¹ Ie'pa kē er ma-neone. Ie'pa s'ttekewaia, alibchōkeia, trērkeia, akblōkeia.

10

Skököl biyöchökwak e' wa yēkkuō a'tser iulà a

¹ E' ukuōki ta ye' tō Skököl biyöchökwak suē eköl, e' diché ta' tajē. Ie' datse ká jai a paiēulewā buaē mò wa. Shk-aba' tkēnear iwökir tsakā. Ie' wö dalöburke wes diwō es. Ie' klölobo wa'ñe wēr wes bö' wōñar es. ² Ie' wā yēkkuō tsit-sirla a'tser iulà a shubukaule. Ie' klö bua'kka tkékaitō dayē ki, iklö bakli'kka tkékaitō ká sí ki. ³ Etā ie' ane tajē wes ma'name ar es. Mik e' one, etā alá blane dōka kuktökicha. ⁴ Ì ché alá tō e' shtök ye' mí yēkkuō ki, erē ttō ttséyō datse ká jai a e' tō iché: “Kē ishtar, iblōwabō bēre.”

⁵ Etā Skököl biyöchökwak suéyō iklö et tkērka dayē ki, iklö et tkērka ká sí ki, e' ulà bua'kka kéka ká jai a ⁶ ta ichéitō: “Skököl ser michoē e' tō ká jai ena ká i' ena dayē ena i kos tso'ia, e' yō'. Ie' wörki ye' tō iché tō i cheke ye' tō e' dör moki. Skököl kē tō i panepaia. ⁷ Ì tso' Skököl wā ier a blēule wē, e' ye'bakitō ikanè mésopa dör ittekölpa e'pa a, e' wà ordaē mik Skököl biyöchökwak bata tō iduk bla'wé etā.”

⁸ Etā s'ttō ttsé'yō datse ká jai a, e' tténe ye' ta ta ichéitō:

“Be' yú Skököl biyöchökwak klö et tkērka dayē ki etā iklö et tkērka ká sí ki, e' ska', etā yēkkuō a'tser iulà a shubukaule, e' klö'ú.” ⁹ Etā ye' mí Skököl biyöchökwak dur e' ska' ta yēkkuō e' kiéyō ie' a. Ie' tō ye' a iché: “Íkē, ikatōwabō. Be' kkō a be' tō ittseraē tō blo'bloē idir wes bulali es, erē be' shūa imiaraē bacha'bachaē.”

¹⁰ Etā yēkkuō a'tser Skököl biyöchökwak ulà a, e' klö'wéyō ta ikatéwayō. Ye' kkō a ta blo'bloē idir wes bulali es, erē mik ide ye' shūa, etā imia bacha'bachaē. ¹¹ Etā ttē i' yēne ye' a: “Ì wamblērmi ká kuā'ki kuā'ki wakpa tajē ta, ñies ditsöwō kuā'ki kuā'ki wakpa tajē ta, ñies s'ttō kuā'ki kuā'ki wakpa tajē ta, ñies ká blúpa tajē ta, e' kos chök be' kawōta Skököl ttekōlie.”

11

Skököl ttekölpa bōl

¹ Etā ye' a kua' mēne ká ma'woie. Ye' a iyēne: “Be' yú, Skököl wé kibi, e' ma'uk. Ñies ka' tso' íyi moka Skököl a, e' ma'ú. Bil s'tso' Skököl dalōiök iwé a, e' shta'úttsa. ² Erē Skököl wé kibi upa ate u'rki e' meule pē' kē dör judiowak esepa a, e' kueki e' kē ma'war be' tō. Ie'pa tō Skököl ké, e' dör Jerusalén dör batse'r e', e' klö'werauā, sulu'werauā i sulu wa dō si' dōka dabom tkéyök kī bōt (42) ekkē. ³ Etā ee ye' tō ye' ttekölpa patkeraē bōl ye' ttē pakök ká dōka mil eyök kī cien böyök kī dabom teryök (1.260 días) ekkē. Ie'pa

paiëule datsi' kra'kraë wa s'ká datsi' sù.”

⁴ Olivo klõ bõlka ena bõ'wõla tukur ituloká kî dôka bõt tso' Skëkõl wõrkî ká jai a, e' yë'bak ká iaiäë Zacarías tõi, e' wà dõr ttekõlpa bõl e'.
⁵ Yi datse ie'pa bõl we'ikõk suluë kiane ppè, kiane ttèwà, e' ta ese ewerawa ie'pa tõi bõ' dôkettsa ie'pa kkõ a e' wa.
⁶ Ie'pa tso' Skëkõl ttè pakõk ittekõlpaie, e' dalewa ie'pa a kawõ mène kalî wõklõ'ukwà as kè iyër. Nies ie'pa a kawõ mène di' mane'uktsane pèie. Nies kawõ mène ie'pa a i sulu kõs mukka ká i' wakpa kî bitõkicha ie'pa kî ikiane ekkè.

⁷ Erë mik ie'pa tõi Skëkõl ttè paké one, età iyiwak sulusi aknamaie e' dôraká kawõ tajë iskië e' a. E' ñippõraë ie'pa ta, età ie' alõraká ie'pa kî, età itteraluritõ. ⁸ Ie'pa nu ardaë tkëter Jerusalén ká shushaë sulitane wõrkî. Ká e' a ie'pa Këkõl kõtwarakitõ wõtëulewà krus mik. Skëkõl a ká e' dõr suluë wës Sodoma ena Egipto es. ⁹ Pè' datse ká wa'ne, ditsëwõ kuà'kî kuà'kî, ttõ kuà'kî kuà'kî ena ká kuà'kî kuà'kî wakpa e'pa tõi Skëkõl ttekõlpa nu sueraë dô ká mañat kî shabõts ekkè. Ie'pa kè tõi kawõ mepa yi a inú wõtõkwà. ¹⁰ Ká ulitane wakpa ttsë'rdaë buaë, ie'pa bõl duolur e' kuëkî. Skëkõl ttekõlpa bõl tõi ie'pa we'ik siarë, e'pa duolur, e' tõi ie'pa ttsë'weraë buaë, e' kuëkî ie'pa iyi kakmeraë ñi a.

¹¹ Mik ká mañat kî shabõts e' tka, età Skëkõl tõi ittekõlpa

bõl duolur, e'pa shkë'wëkane ta ie'pa e' duëka. Wëpa tõi e' suë, e'pa kõs suane iyõkî tajë. ¹² E' ukuõkî ta ttõ darërë datse ká jai a, e' ttsë ittekõlpa tõi, e' tõi iché: “jA' shkõka íe!” Età ie'pa mîka ká jai a mò shua, e' suë ibolõkpa tõi. ¹³ E' wõsha ta í tka darërëë, e' tõi Jerusalén mú blatësõ dôka dabop ta e' et tsiní chõraë í ulà a. Iwakpa duolur dôka mil kuryõk (7.000). Imalepa atë ttsë'ka, e'pa kõs suanerak tajë. Ie'pa tõi Skëkõl tso' ká jai a, e' kîkëka.

¹⁴ Es i suluë skà tka, i' ta ide bõtõkicha. I suluë skà datseia bet, e' ta ide mañatõkicha.

Duk blane, i' ta ide kuktõkicha

¹⁵ Età Skëkõl biyõchõkwak bata tõi iduk bla'wé, i' ta ide kuktõkicha. Età s'ttõ ttsëne tajë darërëë ká jai a, e'pa tõi iché:

“I' ta ká ulitane wakpa ena iwõkirpa,
e'pa de Skëkõl ena wë pairine'bitu idi' wa s'blúie, e'pa ulà a.
Ie'pa tõi s'wëttsë michoë blu'ie.”

¹⁶ E' ukuõkî ta kèkëpa dôka dabom böyõk kî tkël (24) tukur ikula' kî Skëkõl ska', e'pa e' télur wõwakkõt Skëkõl wõrkî idalõiõk. ¹⁷ Ie'pa tõi iché:

“A sa' Këkõl, be' diché ta' tajë iyi ulitane tsata.
Be' tso'tke tsawe ta, be' tso' i'ne ta, ñies be' tso' aishkuõ ta këkraë.

Be' e' tkéka ká ulitane wakpa blúie be' diché taië wa, e' kuëki sa' tō icheke wëstela be' a.

¹⁸ Ká ulitane wakpa wépa dör be' bolökpa,

esepe we'ikeketke be' tō kësik wa, e' këwö de i' ta.

E' kuëki ie'pa ulune taië be' kî.

S'duulewá kos e' shulirke, e' këwö detke.

Ñies be' kanè mésopa ena be' ttekölpa ena s'batse'r malepa tō be' dalöieke, pë' dalöiërtá' esepa ena pë' ësëpa,

e'pa kos a iské meketke be' tō, e' këwö de.

Wépa tō s'ditsö ewéwa ká i' kî, esepa ewëkewa be' tō, e' këwö detke."

¹⁹ Eta Skëköl wé tso' ká jai a, e' wëkkö bunane, e' shua Skëköl tō ittè me' se' a, e' kélkuö suéyö. Eta alá wöñane blane taië, e' ttséyö. Í tka darërëë, ñies mò wösi sësëë blubluë, e' dane taië kaljie.

12

Alaköl eköl ena bë dör këtali këkölie e'

¹ E' ukuökî ta ilè taië suéyö ká jai a ilè wà kkachöie. E' dör alaköl eköl parratulewá diwö wá. Si'wö tso' ie' klö dikia. Iwökîr kî ì tkërka wës blu' wökîr kî itkëka es, e' yöule bëkwö döká dabom eyök kî böt (12) e' wa. ² Alaköl batsöketkër buklú, e' kirine-mitke, e' tō ie' kköchöweke taië.

³ E' ukuökî ta ye' tō ilè skà sué ká jai a ilè wà kkachöie. E' dör iyiwak

sulusi aknamaie blubluë, e' dör këtali këköl wák batsë e'. Iwökîr döká kul, e' kî idula' tulturka döká dabop.

Ñies iwökîr kos kî itulurka wës blu' wökîr kî itkër es.

⁴ Bëkwö kos mú blatësö mañat tsiní ta e' et tsiní kaléttsaitö dō ká i' kî ikirë wa. Ie' e' duéka alaköl alá kurketke, e' wöshäë ipanuk ilà kurketke e' katowaie. ⁵ Alaköl alá kune wëm, e' suletënebak ká ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tō ie'pa wëttsëraë yësyësë idiché taië wa. Erë alá e' yënettsa imì ulá a, minetser wé Skëköl tkër ikulé kî eë. ⁶ Alaköl e' tkashkar këtali këköl yöki ta imía ká sir poë wé kë yi serku' taië ese ska'. Eë Skëköl tō ká me'baktke ie' a. Eë ie'pa tō alaköl se'weke ká döká mil eyök kî cien böyök kî dabom teryök ekkë (1260).

⁷ E' ukuökî ta ie'pa ñippémi taië ká jai a. Skëköl biyöchökwak kibi kiè Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé taië këtali këköl ta. Këtali këköl ena iklépa, e'pa ñippé taië ñies, ⁸ erë Miguel e' aléka ie'pa kî. E' kuëki këtali këköl ena iklépa, e'pa kë a kawö mène senukia ká jai a. ⁹ Es këtali këköl bërie uyéttsarakitö ká jai a döttsa ká i' kî iklépa kos eta. Këtali këköl e' dör tkabë bak ká iaiaë kiè Bë ena Satanás e'. Ie' dör ká ulitane wakpa kitö'ukwak as ie'pa tō ì sulu wamblö.

¹⁰ E' ukuökî ta ttö darërëë ttséyö ká jai a tō iché:

"Bata ekkë ta Skëköl tō se' tsatkéë,

ie' e' tkékatke ì ulitane blúie
diché ta' tajë.

Wé pairi'bitu ie' tò idi' wa
s'blúie

e' detke ká ulitane wakpa
wökirie.

Satanás bak s'yamipa kkatök
ñie nañeë Skëköl a,

erë bata ekkë ta' ie' uyétsaitö.

11 Obeja Pupula kötëwa, e' pë
tëne se' skéie,

ie' mik s'yamipa erblé,
e' tté buaë paké ie'pa tò,

e' kueki ie'pa e' aléka Satanás
ki.

ie'pa kë tkine tté buaë e'
dalërmik ittëwa e' ki.

12 jA Skëköl biyöchökwakpa
serke ká jai, a' ttsë'nú
buaë!

Erë jwëstela ina wépa tso' ká i'
ki ena dayë ki esepa ta!

Bé wa ijcher tò ie' kéwö
dökewatke tsinet,

e' kueki ie' ulune tajë, ie'
dë'ttsa a' we'ikök."

13 Mik këtali kéköl tò isuë
tò ie' uyanettsa dötsa ká i' ki,
eta' ie' tò alaköl alà kune', e'
tötiëmi. 14 Erë alaköl a pu

pik mène as iur kamië këtali
kéköl yöki ie' ká tso' ká sir
poë wé kë yi serku' eë. Ee

ie'pa tò ie' se'weraë dö duas
mañal ká shaböts. 15 Eta këtali
kéköl tò di' tué ikkë a tajë as

e' tò alaköl katömi. 16 Erë
íyök tò alaköl kimé. Íyök tski-
nane ta di' tué këtali kéköl tò

ikkë a, e' yéwa íyök tò. 17 E'
tò këtali kéköl uluwéka tajë
alaköl ki. E' kueki ie' mia

ñippök alaköl e' aleripa datse
ie' itöki e'pa ta. Ie'pa dör
wépa tò Skëköl tté dalöiëno,

e' iuteke buaë e'pa. Ñies

ie'pa e' tkéwa darërëë kekraë
Jesús tté mokí e' a kë olo'yeta'.

18 Eta këtali kéköl demi e'
duéka dayë kkö mik.

13

*Iyiwak sulusi aknamaie e'
deka dayë a*

1 Eta ye' tò isuë tò iyiwak
sulusi aknamaie deka etö
dayë a, e' wökir döka kul,
idula' tukurka dabop. Idula'
kos ki itukurka wes itkër blu'
wökir ki es. Ie' wökir bik
ekke ki kië kitule et et, e'
kos tò Skëköl cheke suluë.

2 Iyiwak sulusi suë ye' tò,
e' dör wes namu es, iklö
dör wes sini'urri bërie klö
es, ikkë dör wes ma'name
kkö es. Iyiwak sulusi e' a
këtali kéköl tò idiché ena
kawö mé s'blúie s'wëtsoie.

3 Iyiwak sulusi e' wökir döka
kul, iwökir ek shka'ule tajë
wësua ittëwamiitö ekkë. Erë

e' buanene bet. E' tò ká
ulitane wakpa tkiwéwa tajë.

E' kueki ie'pa tò ie' klö'wé
iblúie. 4 Këtali kéköl tò idiché
me'baktke iyiwak sulusi

dë'ka dayë a e' a, e' kueki ie'pa
tò idalöie ikëkölíe. Ñies ie'pa
tò iyiwak sulusi e' dalöie.

Ie'pa tò iché: "Kë yi dör wes
ie' es. Kë yi e' alöpa'ka ie' ki."

5 Iyiwak sulusi dë'ka dayë a
e' a kawö mène e' ttsökka tajë,
Skëköl chök suluë. Ñies kawö

mène ie' a blu'ie s'wëttsuk
si' döka dabom tkëyök ki böt
ekke (42). 6 Eta es ie' tò iwà
wamblé. Ie' tò Skëköl ena

Skëköl kië e' ché suluë. Ñies
ie' tò Skëköl wé ena wépa
serke ká jai a, e' kos ché su-
luë. 7 Ñies kawö mène ie'

a ñippök s'batse'rpa tso' ká i' kī e'pa tā e' alökkā ie'pa kī. Kawō mène ie' a blu'ie ká ulitane wakpa, s'ttō kuā'kī kuā'kī, ditsōwō kuā'kī kuā'kī, e'pa kōs wēttsuk. ⁸ Wépa dör Obeja Pupula kötulewā se' skéie, e' icha, esepa kiè tso' kitule iyëkkuō kī kuaë, mik Skëköl tō ká i' yō' e' yōkī. Yëkkuō e' dör sene michoë e' yëkkuō. Wépa kiè tso' kitule yëkkuō e' kī, esepa kē wā iyiwak suluë e' dalöiëne'. Erë ká ulitane wakpa malepa, wépa kiè kē ku' kitule sene michoë yëkkuō kī, esepa kōs tō iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' dalöié ikëkölie.

⁹ Ì cheke ye' tō, e' ttsö a' ulitane tō:

¹⁰ “Wépa suletë'bak Skëköl tō klö'wëwā,
esepa tserdami klöulewā.
Wépa suletë'bak Skëköl tō duökwa tabè kkō a,
esepa tterawā tabè wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tkōwā darërë ena ierblö ie' mik e' wërdaë.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etö iyök a

¹¹ E' ukuökī tā ye' tō iyiwak sulusi aknamaie skà sué etö, e' deka iyök a. Idula' dör bötö wes obeja wë'ñe dula' es, ittö wes këtali këköl ttö es. ¹² Ie' wā kawō tso' ì kōs wōie wes iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' wā itso' es. Ie' kanëblöke iyiwak sulusi dē'kā dayë e' a. Ie' kanë dör ká ulitane wakpa kök iyiwak sulusi dē'kā dayë a shkā'ule tajë iwökir kī wësua

ittëwāmiitö, e' dalöiök. ¹³ Ì kē or yi a, ese wëitö tajë dōka bö' kiëtö ká jaì a, e' tā ibitëshka tajë döttsa ká i' kī sultane wörki. ¹⁴ Ì kē or yi a, ese wé tajë ie' tō iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' wörki. E' wa ie' tō ká ulitane wakpa kē dör Skëköl icha, esepa kōs kitö'wë tajë. Ie' tō ie'pa a iché: “Iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' shkā'ule tajë iwökir kī tabè wa erë ishkenekane e' diököl yuö iwák suë idalöioie.”

¹⁵ Iyiwak sulusi dē'kā iyök a e' a kawō mène siwā' muk iyiwak dē'kā dayë a e' diököl yöne e' a as ittōka, ñies as tō wépa kē tō idalöië, esepa ttökwa patkö. ¹⁶ Ñies iyiwak sulusi dē'kā iyök a, e' tō ká ulitane wakpa ké e' muk wakyuë iulà bua'kka kī ö iwötsā kī. Pë' ësepa ena pë' dalöiërta', pë' siarëpa ena pë' inuköl blúpa, pë' klöulewā kanë mésoie ena pë' kē dör es, e'pa kōs kawōtā e' muk wakyuë. ¹⁷ Wépa wakyöule es, esepa ë a kawō mène iyi tauk ena iyi watauk. Ie'pa kōs wakyöule iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' kiè wa ö ikiè e' número wa.

¹⁸ A' kawōtā iwà bikeitsökwa buaë as a' éna iar tō ì kiane yënu. Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna iwà armi buaë. Iyiwak sulusi dē'kā dayë a e' número dör s'ditsö eköl e' número, e' dör cien teryök kī dabom teryök kī teröl (666).

14

Obeja Pupula ena wépa

tsatkëne esepa

¹ E' ukuöki ta ye' tö Obeja Pupula sué tö idur kabata kiè Sión e' wöbata ki. Ie' ta pë' tso' taië döka 144.000 ekkë. Ie'pa kos wötsa ki Obeja Pupula ena iyë, e'pa kiè tso' kitule. ² E' ukuöki ta ye' tö ittse tö ì blarke taië ká jai a, e' blar wes di' blar taië ákttö mik es, wes alá blar taië es, e' dör wes s'blar taië ma'ma kiè arpa wa es. ³ Pë' tso' taië döka 144.000, e'pa iëter Skëköl kulé wöshaë ñies itso' ttsë'ka döka tkël ena kékëpa döka dabom böyök ki tkël (24), e'pa wöshaë ie'pa iëter. Ie'pa tso' ttsök ttsè pa'alj wa. Ká ulitane wakpa shua e'pa ë tsatkëne, e' kuëki kë yi skà a e' yönuk ttsè e' wa. ⁴ Ie'pa dör yësyesë, kë e' iaouleká trë wa yës. Ie'pa michoë Obeja Pupula itöki wé imi'ke ee. Ie'pa tsatkëne, ie'pa dör wes íyi tsá mène Skëköl a ena Obeja Pupula a es. ⁵ Ie'pa kë kayëule yës. Ie'pa kë ki ì sulu ta' Skëköl wöa.

Skëköl biyöchökwakpa döka teröl

⁶ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwak skà sué eköl urkear kashuk a. E' wa Skëköl tté buaë yöbië e' dami wà pakè ká ulitane wakpa a, s'ditsöwö ulitane a ena s'ttö kuakj kuakj ulitane a. ⁷ Ie' tö iché aneule: "Skëköl tö sulitane shuleketke, e' kéwö detke. E' kuëki Skëköl dalöiö, ie'pa kíkòka. Kashuk ena ká i' ena dayë ena di' ulitane, e' kos yö'itö, e' kuëki idalöiö sulitane tö."

⁸ Eta Skëköl biyöchökwak skà debitu idë'bitu kewe, e' itöki, e' tö iché: "Ká kibi taië bua'iewa kiè Babilonia, e' enewa seraa, sulunewa. Babilonia wakpa tö ká malepa wakpa erkiöwé ì sulu wamblök ie'pa ta wes s'ttëka blo' wa senokka ita es. E' kuëki ká e' wakpa enewa."

⁹ Eta Skëköl biyöchökwak skà debitu itöki, e' tö iché: "Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ena idiököl dalöié ta ie' mérak wakyuë iwötsa ki ö iulà kkue ki, ¹⁰ esepa we'ikeraë Skëköl tö. Ie' kësik taië e' ardaë seraa ie'pa ki. E' dör wes ie' tö ie'pa ké ì bacha'bachaë e' yökwa seraa es. Ie' tö ie'pa we'ikeraë taië kekraë bö' wönarke azufre ta e' wa ibiyöchökwakpa batse'r e'pa wörki ena Obeja Pupula wörki. ¹¹ Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' dalöié, ñies idiököl dalöiérakitö, e'pa e' me' wakyuë iyiwak sulusi e' kiè wa, esepa weirke bö' ké a, e' shkle batrö michoë kë iwöitta'wa ñië nañeë."

¹² S'batse'rpa tö ie' tté dalöiëno, e' iuté buaë, ñies ie'pa tkëulewa darërëe Jesús mik. E' wa ie'pa diché wërdaë.

¹³ E' ukuöki ta ye' tö ttö datse ká jai a e' ttsé. E' tö ye' a iché: "Iñe ta ena aishkuö ta wépa erblë' Jesús mik ta idurulune es, ayëcha buaë esepa." Ñies Skëköl Wiköl tö iché: "E' dör moki, ie'pa kanëblë' darërëe Skëköl a ká i' ki, e'pa enuraë aishkuö ta. Ì buaë kos o' ie'pa tö, e' ské döraë ie'pa ulà a."

14 E' ukuöki ta ye' tö mò saruru sué, mò saruru e' ki yi tkër eköl wër tö ie' dör S'ditsö Alà. Ie' wökir ki itkëuleka i tkekeka blu' wökir ki yöule orochka wa ese. Tabe kà di'dië tso' iyiwö toie, ese a'tser ie' wa. 15 Eta Skëköl biyöchökwak eköl e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a, eta iché aneule yi tkër mò bata ki e' a: "Ká ulitane wakpa dör wes iyiwö es, e' kéwö detke wöshtè wes iyi wöshtèsö es. E' kueki e'pa wöshtö be' tabè wa." 16 Eta yi tkër mò bata ki, e' tö itabè waté ká i' ki, eta iwà wöshtéitö.

17 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wa tabè kà di'dië a'tser. 18 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tso' e' dör ka' tso' iyi moka Skëköl a e' bö kanéukwak. Ie' dettsa ta ichéitö aneule wé wa tabè dami e' a: "Uwawö kos tso' ká dià a e' detke wöshtè, e' kueki uwawöli kicha tö tabè wa." 19 Eta Skëköl biyöchökwak, e' tö uwawöli kos kicha té ta iékaitö ákuk a wé iwöli ñateke idiö yottsai e' a. Ákuk e' wà kiane chè tö Skëköl tö ibolökpa we'ikeraë ikësik wa wes uwawö ñatèsö es. 20 Ákuk e' tso' Jerusalén bánet, e' a iwöshté Skëköl biyöchökwak tö e' iëne. Mik ifatëne, eta spé tène taië wër wes di' taië suèsö es. Ibatsi dör kilómetro doka cien mañayök (300) ekkë, ishölö dör metro et ki shaböts.

15

I sulu bata datse

1 E' ukuöki ta ye' tö ì skà sué ká jai a ilè wà kkachöie, e' tö ye' tkiwéwa. E' dör Skëköl biyöchökwakpa doka kul, e'pa wa ì sulu bata datse doka kul ká i' wakpa ki, e' dami. Mik ì sulu ikképa tka, eta Skëköl kësik taië e' wöklöne.

2 Ñies ye' tö isué tö ì me'r bërie dayë sué, e' wër wösuochka sué sarërëë shutuule bö' wörkua wa. Ñies wépa e' ali'kabak iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ki ena idiököl ki, esepa suéyo. Ie'pa kë e' menettsa wakyuë iyiwak sulusi kiè e' número wa. Ie'pa iëter dayë e' kkömik. Ma'ma blarta' kiè arpa me' Skëköl tö ie'pa a, e' a'tser ie'pa wa. 3 Skëköl kanè méso kiè Moisés e' ttsè, ñies Obeja Pupula ttsè, e' tseittseke ie'pa tö, e' tö ichè i' es:

"A Skëköl, be' diché ta' taië iyi ulitane tsata.

Ì kos wé be' tö, e' dör taië buaë, e' tö sa' tkiwéwa. Be' ë dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yësyësë, be' ttö etkë.

4 A Skëköl, sulitane tö be' dalöieraë.

Sulitane tö be' kikeraka.

Be' ë dör batse'r.

Sulitane wa ijcher tö be' tö s'shüleke yësyësë,

e' kueki ká ulitane wakpa doraë be' ska' be' dalöiök."

5 E' ukuöki ta Skëköl wé tso' ká jai a, e' úshu dalöier'ta' taië shute, e' suéaryö aie, e' shuá ttè me'bak Skëköl tö

se' a e' tso' blëule. ⁶ Skëköl biyöchökwakpa döka kul wä ì sulu datse ká i' kî e' damirak iwä iulà a, e'pa dettsa Skëköl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruë wöñarke dalalaë, ikiparuo àr iwä icho' mik, e' dör oro. ⁷ Ì tso' ttsë'ka döka tkël, e' eköl tò tka' yöule orochka wa, e' mé Skëköl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tka' e' a Skëköl ser michoë e' kësik iëne chië. ⁸ Etä Skëköl wé e' wà iënekä Skëköl olo tajë ena idiché tajë e' shkle wa. Kë yi döpawä Skëköl wé e' a dö mik, ì sulu dami Skëköl biyöchökwakpa kul wä, e' wà tka etä.

16

¹ Ye' tò yile ttö ttsé darërëë Skëköl wé a, e' tò iché Skëköl biyöchökwakpa kul a: “¡A' yú tã a' tka' wà iëne Skëköl kësik wa, e' wà tköttsä ká dià kî!”

Tka' wà iëne Skëköl kësik wa döka kul

² Skëköl biyöchökwak tsá, e' tò itka' wà tkéttsä ká i' kî, etä wépa wakyöule iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kiè wa ñies idiököl dalöierakitö, esepa kos kî s'méwö sulusi tschine dalër tajë.

³ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tò itka' wà tkéttsä dayë kî. Etä dayë mía péie wës wëm kötulewä pé es. Iyiwak kos tso' dayë a duolur yës.

⁴ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tò itka' wà tkéttsä di' kos kî. Etä di' kos mía péie. ⁵ E' ukuöki tã ye'

tö ittse' tò Skëköl biyöchökwak dör di' kkö'nukwak, e' tò iché:

“A Skëköl, be' dör batse'r, be' tso'tke tsawe tã, ì ñe tã ena këkraë.

Këkraë be' tò s'shuleke yësyësë, e' kueki e' dör buaë tò be' tso' ie'pa we'ikök es.

⁶ Ie'pa tò s'batse'rpa ena be' ttekölpä, e'pa kötulur pé tene tajë, e' kueki e' dör buaë tò be' tò ie'pa we'ikè es.

Ì ñe tã be' tò ie'pa ské kéne pé yök.

Es ie'pa kî inuí ské dene.”

⁷ E' ukuöki tã ká tso' íyi moka Skëköl a eë ttö ttséyö se' ttöie e' tò iché: “A Skëköl, be' diché tã' tajë íyi ulitane tsata, ayëcha e' dör mokië, be' tò ie'pa nuí shulé mokië yësyësë.”

⁸ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tò itka' wà tkéttsä, e' ane diwö kî. Etä diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba tajë e' wa. ⁹ Diba e' tò sulitane pa shayo'wéttsä tajë. Ì sulu ikkë kos patké Skëköl tò ie'pa kî, erë ie'pa kë éna ì sulu wambleke ie'pa tò ese olo'yak, ie'pa kë er mane'wak ie' a. Ie'pa kë éna ie' kikakka. E' skéie ie'pa tò ie' ché suluë.

¹⁰ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tò itka' wà tkéttsä, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' kî. Etä ie' ká kos ttsenewä wës stui es. Ká ulitane wakpa tò iku' kueke ipà dalër tajë e' ë kueki. ¹¹ Erë ì sulu wambleke

ie'pa tō, ese kē olo'yè ie'pa tō. Ie'pa pa dalēr tajē ñies ie'pa tteke smewō sulusi tō, e' kuēkī ie'pa tō Skēkōl tso' ká jai a e' ché suluē.

¹² Skēkōl biyōchōkwak skā tō itka' wā tkéttsa, e' ane di' tajē kiè Éufrates e' a. Etā di' tajē e' sinewā as blu'pa datse diwō tskirke e' wa, esepa tkōmi buaē ñippōkwakpa tā.

¹³ E' ukuōkī tā ye' tō wimblupa sulusi sué bukuē'ie mañat. Et dettsa kētali kēkōl e' kkō a. Et dettsa iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' kkō a. Ibata èt dettsa iyiwak sulusi e' ttekōl kkō a. ¹⁴ Bukuē' e'pa dōr aknamapa. Ì kē or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippōk Skēkōl diché tā' tajē iyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwō de sulitane shulōk etā.

¹⁵ Skēkēpa Jesucristo tō iché i' es: "Ye' ttō ttsō. Mik ye' datsene, etā ye' datse kē e' biyō yēule wes akblōkwak dōwā es. Wēpa tso' erkī ye' panuk, idatsi' tso'tke buaē iēnoie, ayēcha buaē esepa. Es ie'pa kē shkōpa sume silitane wōrkī tā ijaērkarak."

¹⁶ Etā aknamapa mañal, e'pa tō blu'pa dapa'wēka ká kiè hebreoie Armagedón ee.

¹⁷ Etā Skēkōl biyōchōkwak bata tō itka' wā tkéttsa, e' ane kashuk a. Etā se' ttōie darērēē ttsé ye' tō datse blu' kulé tso' Skēkōl wé a e' ska', e' tō iché aneule: "¡Ye' tō iwakanewétke!" ¹⁸ Etā alá wōñane tajē iblane tajē. Í tka darērēē, e' tō ká wōtī'wé tajē

kos í bakule ká i' kī e' tsata. ¹⁹ Ká wa'ñe wé s'ditsō serke, e' kē kos enewa. Ká kibi tajē bua'iewā kiè Babilonia, e' tskinewā atē mañat tsiní. Es Babilonia kī Skēkōl kēsik suluē blé, ì sulu wamblekerakitō ese nuí kuēkī. E' dōr wes Skēkōl tō ie'pa kē ì bacha'bachaē yōkwa sēraa es. ²⁰ Dayē nane kos, kabata kos, e' cholur. ²¹ Ñies mò wōli wōsi sēsēē, e' wōsi es tkōka dabom tkēyōk (40) kilo tsata, ese dane tajē s'ditsō kī wes kalī yēr es. E' tō s'ditsō we'iké tajē e' kuēkī ie'pa uluneka Skēkōl kī tā ie' ché suluē.

17

Alakōl trēr tajē e' weirdaē

¹ Skēkōl biyōchōkwakpa dōka kul wā tka' tso', e' ekōl de ye' ska' tā ye' a ichéitō: "Be' shkō ye' tā, sūyō be' a ikkachè wes Skēkōl tō alakōl trēr tajē kkeaulēka tajē, e' we'ikē. Alakōl e' tkērka di' tso' tajē e' bata kī. ² Ká ulitane blúpa e' mettsa trēnuk ie' tā. Ñies ká ulitane wakpa e' mettsa ì sulu wamblōk wes ie' es kē wōklōrta' wes s'tteke blo' tō es."

³ E' ukuōkī tā Skēkōl Wikōl de tajē ye' kī tā Skēkōl biyōchōkwak wā ye' mítser ká sir poē wé kē yi serku' tajē ese ska'. Etā ee ye' tō alakōl sué ekōl tkērka iyiwak sulusi dē'ka dayē a wák batsē e' kī. Iyiwak sulusi e' pa kos kī kiè tso' kitule tajē kua'kī kua'kī. Kiè e' wā kos tō Skēkōl cheke suluē. Iwōkir dōka kul, idula' dōka dabop. ⁴ Alakōl e' paiēule buaē idatsi' dōr siēsiēl ena

batsë. Ikitkëule buaë tajë oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kië perla ese wa. Tka' yöule oro wa, e' a'tser iwä wà iëule chië blo' wa. Blo' e' tò ì kos wër suluë Skëköl wa ena alaköl e' ia'wëkä trë wa e' chë. ⁵ Ie' wötsa ki ttë tso' kitule. Ttë e' wà blëulewä se' yöki, e' tò iché: “Ye' dör ká kibi tajë kië Babilonia. Ye' dör alakölpa trër suluë esepa kos mì. Nies ye' dör ì kos tso' ká i' ki wër suluë Skëköl wa ese mì.” ⁶ Eta ye' tò isuë tò alaköl tteke blo' tò. Blo' e' dör s'batse' rpa kótulur ie'pa tò Jesús ttë kuëki, e'pa pé. E' tò alaköl e' tteke blo'ie. Mik ye' tò ie' suë eta ye' tkinewa tajë. ⁷ Eta Skëköl biyöchökwak tò ye' a ichaké: “¿Ì kuëki be' tkinewa? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' ki alaköl tkërka, e' wà pakeke ye' tò be' a. ⁸ Iyiwak sulusi suë be' tò, e' bak senuk ká iaiaë, e' kě ku'ia i'ñe ta, erë ie' döraka kauk tajë iskië, kě s'wö dë'mi ekkë, e' a. E' ukuöki ta Skëköl tò ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wëpa kië kě ku' kitule kuaë sene michoë yëkkuö ki kam Skëköl tò ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mik ie'pa tò iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' suë eta. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' kě ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

⁹ “Wëpa didir ena ká ane buaë, esepa éna ì cheke ye' tò a' a e' wà armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wà kiane chë kabata döka kul, e' ki alaköl sulusi tkërka. Nies

e' wà kiane chë blu'pa döka kul. ¹⁰ E' skel blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' kě kanablöpa ká tajë blu'ie. ¹¹ Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' kě ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, eta ide päköl, ie' dör blu' bak kul e' eköl ñies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

¹² “Idula' döka dabop suë be' tò, e' wà kiane chë tò blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëttsöie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme. ¹³ Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkëë iwákpa bil ekkë, kawö ena diché tso' ie'pa wä s'wëttsöie, e' muk iyiwak sulusi e' a. ¹⁴ Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alöraka ie'pa ki. Ie' dör skëkölpa ulitane e' kéköl, ñies ie' dör blu'pa ulitane e' blú, e' kuëki ie' e' alöraka ie'pa ki. Wëpa tso' ie' ta, e'pa klöo'bak Skëköl tò, ñies ie'pa shukitbakitö. Ie'pa dör Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewä darërëë ie' a ese.”

¹⁵ Nies Skëköl biyöchökwak tò ye' a iché: “Di' tso' tajë suë be' tò, e' bata ki alaköl trër tajë, e' tkërka, e' wà kiane chë, ká tso' tajë e' wakpa s'tso' tajë ttö kuä'ki kuä'ki e'. ¹⁶ Idula' döka dabop ena iyiwak sulusi, e'pa tò alaköl trër tajë e' suëraë suluë. Ì kos tso' ie' wä, e' yerattsarakitö iulà a, imeraarakitö sume. Ie'pa tò ie' chkä katerawä eta ikuö a'te e' ña'wërawa ie'pa tò. ¹⁷ Skëköl wák tò blu'pa dabop er méwä ñikkëë as ie'pa

wā kawō tso' s'wēttsōie, e' müitōrak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tō iwēraē dō mik iwā tka wēs Skēkōl tō iyē'at es. ¹⁸ Alakōl trēr taiē sué be' tō, e' wā dōr ká kibi taiē. Ká e' wakpa e' aléka ká malè blúpa kī.”

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuōkī tā ye' tō Skēkōl biyōchōkwak skà sué ekōl datse ká jai a, e' diché tā' taiē. Ilo taiē, e' bunekā ká i' kos kī.

² Ie' tō iché aneule:

“¡Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa!

Ká e' sulunewa míane aknamapa kéie.

Eē wimblupa sulusi tsakjē e' dapa'wéka senuk.

E' dōr iyiwak sulusi dōr ñá ena dù dōr ñá, ese wé.

³ Ká ulitane wakpa erkiōwéka Babilonia wakpa tō

trēnuk wēs s'tteke blo' tō es. Ká ulitane blúpa senéka ie' tā.

Ì sulu kos tueke ie' tō ì sulu wambloie,

e' tō dalì wataukwakpa ulitane blu'wéka taiē.”

⁴ Ttō skà ttsé ye' tō datse ká jai a, e' tō iché:

“Wépa dōr ye' icha, e'pa kos e' yōlur Babilonia

as a' ké tō ì sulu wamblērke ee e' wamblōñak.

Ñies a' e' yōlur as ì sulu datse ie'pa kī e' ké dō a' kī.

⁵ Ì sulu wamblé ie'pa tō, e' dōr taiē shūte,

e' mú dapa'wēsō, e'ma ideka ká jai a.

Ì sulu wamblé ie'pa tō, e' jcher buaē Skēkōl wā.

⁶ Etā ttō ttsé ye' tō e' iché inamépa a:

Ì sulu wamblé ie'pa tō pē' malepa kī,

e' nuí ské patkōne ie'pa kī taiē dō bōtōkicha.

Ì sulu wamblé ie'pa tō pē' malepa kī,

e' dōr wēs ie'pa tō pē' malepa ké ì bacha'bachaē yōk es.

E' kuēkī ibaché dōka bōtōkicha,

e' ské yōkwa ie'pa kō inuúie.

⁷ Ie'pa e' kkeōka taiē, ie'pa wā íyi bua'buā tso' taiē shūte,

ekkē ie'pa we'ikō taiē shūte.

Ie'pa e' bikeitsō:

'Se' tso' buaē wēs alakōl dōr blu' es,

se' ké dōr wēs schō es weir siarē.'

⁸ Ie'pa e' bikeitsō es, e' kuēkī ì suluē dōraē ie'pa kī bet.

Ie'pa teraē bli tō, ie'pa weirdaē siarē,

ie'pa duōralur, ie'pa ñardawa bö' a.

Skēkōl diché tā' taiē íyi ulitane tsāta,

e' wa ie' tō ie'pa wōme'ttsabak weinuk.”

⁹ Ì sulu wambleke Babilonia wakpa tō, ese wamblē'ñak ká blúpa tō ie'pa

tā. Ñies íyi bua'buā tso' taiē Babilonia, e' tō ie'pa ttsē'wé

buaē. Mik ie'pa tō Babilonia ñarkewa e' shkle sué, etā ie'pa

eriardaē taiē, iuraē siarē.

¹⁰ Ie'pa suardaē dō' ì sulu e'

dō ie'pa kī ñies. E' kuękī ie'pa e' tsuraarak kāmīē ikī sauk ta icherarakitō:

“iWěstela ina Babilonia wakpa ta!

Ie'pa dör pē' tajē. Ie'pa ká dör tajē buaē.

İ sulu wamblé ie'pa tō e' nuı de ie'pa kī bet,

ekuölöie ie'pa enewa, ie'pa ká sulunewa!”

11 Dalì wataukwakpa tso' ká i' kī e'pa eriardarak siarē iurarak tajē, kē yi ku'ia Babilonia ie'pa dalì tauk e' kuękī. 12 Dalì watuęke ie'pa tō e' dör orochka, inukölchka, ák bua'buā, ákwöla bua'buā kiè perla, datsi' bua'buā kiè lino ena seda, ñies datsi' bua'buā wöaule sięsięl ena batsē; ñies kal ulitane alar jamamaē; ñies İyi ulitane bua'buāē yöule marfil*, ena kaltak bua'buā wa, ena tabechka kiè hierro e' wa ena tabechka kiè bronze e' wa, ena ák bua'buā kiè mármol e' wa; 13 ñies canela klō e' kkuölit, ñies İyi poie alar jamamaē ena İyi masmas ña'wē, kiō masmas kiè mirra ena İyi masmas poie tuę darērē kiè olibano; ñies vino ena kiō, ñies harina bua'buā ena trigowö; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pē' klöulewā kanē mésoie ena pē' skà tso' watuę ese. İyi ekkē kōs watuęke ie'pa tō. 14 Dalì wataukwakpa tō icheraē:

“A Babilonia wakpa, İ kōs bua'buāē kiarke a' kī tajē,

e' kē ku'ia a' wa.

İyi bua'buā kōs wēr buaē wönarke dalölöē,

e' kōs kē dē'ia a' ulà a.”

15 Dalì wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kāmīē ikī sauk. Ie'pa suane dō' İ sulu tka Babilonia wakpa kī, e' dō ie'pa kī ñies. Ie'pa eriardaē siarē, iuraē tajē. 16 Ie'pa tō icheraē:

“iWěstela ina Babilonia wakpa ta!

A' e' paięule datsi' bua'buā kiè lino ese wa

ñies datsi' wöaule sięsięl ena batsē ese wa.

A' e' kītķeule buaē oro wa ena ák bua'buā wa ena ákwöla bua'buā kiè perla ese wa.

17 İká etkē ta a' wa İyi tso' bua'buāē tajē, a' blune tajē, e' enewa!”

Es ñies kanò blublüē shkōke tajē dayē kī, e' wōkirpa kōs ena ikaneblökerak kōs ena wépa shkōke kanò shüa, wépa kōs inuköl klō'weke kaneblok kanò wa, esepa kōs e' tséat kāmīē Babilonia kīsauk. 18 Mik ie'pa tō ká e' ñanewa e' shkle sué, etā ie'pa ane tajē: “İká wé skà dör buaē tajē wēs Babilonia es?” 19 Ie'pa tō ká po tkéka e' wōkir kī iwà kkachoie tō ie'pa erianerak tajē ta iuke tajē ta icherakitō aneule:

* 18:12 marfil: E' dör İyiwak kiè elefante ese kà talęki wà.

“iWěstela ina ká e' buaë tajë, e'
wakpa ta!
Sa' kōs wā kanò tso', e'pa
blune tajë ie'pa
batamik.
jKá etkë ta ká e' sulunewa!”

20 jA a' tso' ká jaì a,
Skëköl tō Babilonia wakpa
ewéwa,
e' kueki a' ttsë'nú buaë!
A' dör batse' rpa,
ñies Jesús ttekölpa tsá,
ñies Skëköl ttekölpa, ie'pa kōs
ttsë'nú buaë!
Skëköl tō Babilonia wakpa
we'iké,
ì sulu wamblé ie'pa tō a' kī, e'
nuí ské de ie'pa kī,
e' kueki a' ttsë'nú buaë.

21 E' ukuöki ta Skëköl
biyöchökwak skà de eköl diché
ta' tajë. E' tō ák bërie kéka, ák
e' dör kōs ák tso' wawè ekkë,
e' uyémütö dayë a ta ichéitö:

“A Babilonia wakpa, a'
chōrawa
wēs ák i' chowa dayë a es,
kë yi tō a' suepaia.

22 Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa
ena flauta ena duk,
ese kë blarpaia a' ká a.
A' kanè mésopa kōs kë ku'ia.
Ák tso' wawè ese kë blarpaia
a' ká a.

23 Bö'wö ñarke e' kë wöñarpaia
a' ká a.
Kë yi ku'ia ulabatsök.
A' dalì wataukwakpa e'pa
kkeauleka tajë,
ie'pa dör pë' tajë ká i' kī.
Es a' tō ká ulitane wakpa
kītö'wé alibchō wa,
e' kueki iyi ikkë sulu de a' kī.”

24 Skëköl ttekölpa ena
s'batse'r malepa kōs kōtulus
Babilonia wakpa tō, e'pa pë'
tëne ie'pa ká kī. Ñies pë'
malepa tajë kōtulus ie'pa tō.
E' kueki e' nuí de ie'pa kī.

19

1 E' ukuöki ta ye' tō ittse'
tō ká jaì a pë' daparke tajë,
e'pa tté darërë ta ichérakitö
aneule:

“Skëköl tō s'shulè yësyësë tté
moki wa,
e' kueki jikikōkasö!
Ie' dör S'tsätkökwak.

Ie' olo ta' tajë, ie' diché ta'
tajë iyi ulitane tsata.

2 Babilonia wakpa dör
wēs alaköl trër tajë es.
Ie'pa bak ká ulitane
wakpa erkiöuk ì sulu
wamblök wēs ie'pa es.
Ie'pa tō Skëköl kanè mésopa
kōtulus.

E' nuí kī Skëköl tō ie'pa ká
sulu'wéwa ta iwakpa
ewéwaitö.

E' kueki se' wā ijcher tō
ie' s'shuleke yësyësë
mokië.”

3 E' ukuöki ta ie'pa tō iska
chéne:

“jSkëköl kikōkasö!
Babilonia shkë dià e' batrö
michoë.”

4 Këkëpa dōka dabom böyök
kī tkël (24) ena ì ttsë'ka dōka
tkël, e'pa e' télur iski wōwakköt
ta Skëköl tkërka ikulé kī, e'
dalöierakitö. Ie'pa tō iché:
“jEs e' idir! jskëköl kikōkasö!”
5 Skëköl tkër e' ska' ttö ttsé ye'
tō, e' iché:

“¡A' ulitane tō se' Kēkōl
kikōka,
se' tsitsipa ñies se' blublupa.
A' dör ie' kanè mésopa tō ie'
dalöieke,
e'pa kos tō Skēkōl kikōka!”

*Obeja Pupula ulabatsöke e'
kēwō tkō'uk*

⁶ Eta ye' tō ittse tō i blarke
tajē wes s'tso' tajē ttō es, wes
di' blar tajē ákttō mik es, wes
alá blar tajē es, e' tō iché:

“¡Skēkōl kikōkasō!
Kēkē dör se' Kēkōl, e' diché tā'
tajē íyi ulitane tsata.

Ie' detke s'blúie s'wēttsuk,
e' kuēki ikikōkasō.

⁷ Obeja Pupula ulabatsöketke,
e' kēwō dewatke,
e' tayē e' kané wétke ulabat-
soie ie' tā.

E' kuēki se' ttsē'nù buaē
kaneē, ie' olo kikōkasō.

⁸ Ie' tayē a datsi' bua'buá kiè
lino e' mène e' paioie,

Datsi' e' dör saruruē, wōñarke
dalalae.

Datsi' e' wà kiane chē
s'batse' rpa ser yēsyesē e'.”

⁹ Skēkōl biyōchōkwak tō ye'
a iché: “Ishtō yēkkuō kī i'
es: ‘Wépa shkeñaule Obeja
Pupula ulabatsöketke, e' kēwō
tkō'uk, ayēcha buaē esepa.’ ”

Ñies ie' tō iché ye' a: “Ttē e' dör
Skēkōl ttē mokjē.”

¹⁰ Ye' e' téwā iski wōwakkōt
Skēkōl biyōchōkwak wōshaē
idalöiök, erē ie' tō ye' a iché:
“¡Se kē war! Ye' dör Skēkōl
kanè méso wes be' ena be'
malepa e' tkēulewā darērē
Jesús ttē a e'pa es. ¡Skēkōl ē
dalöiö!”

Jesús ttē e' tō Skēkōl ttekōlpa
erkiōweke s'pattök.

Itkērka kabaio saruru kī

¹¹ E' ukuōki tā ye' tō isuē
tō ká jai a ukkō tso' áie, eē
kabaio suéyo etō saruruē.
E' kī itkērka, e' kiè dör
Ttō Yēsyesē Kēkraē. Ie' tō
s'wēttsēke yēsyesē. Mik ie' e'
kéka ñippök e' kē dör ē. ¹² Ie'
wōbla wēr wes bö'wō wōñar
es. Ie' wōkir kī i tkērka tajē
wes itso' tkēka blu' wōkir kī
es. Ie' kī ikiè tso' kitule. Kiè
e' kē jcher yi wā, e' jcher
ie' wák ē wā. ¹³ Ie' datsi'
nuuleka pē wā. Ie' kiè dör
Skēkōl Ttē. ¹⁴ Ñippōkwakpa
tso' tajē ká jai a, e'pa datse ie'
itōki kabaio saruru kī. Ie'pa
paiēule datsi' bua'buá kiè lino
ese wā, datsi' e' dör saruruē
wōñarke dalalae. ¹⁵ Ie' kkō a
tabè dōkettsa ká yēule di'diē,
tabè e' wā ie' e' alōrakā ká
ulitane wakpa kī. Ie' tō ie'pa
wēttseraē yēsyesē idiché tajē
wā. Skēkōl diché tā' tajē íyi
ulitane tsata, e' kēsik wā ie'
tō ibolōkpa ñatskerawā wes
uwawō ñatskēwasō s'klō wā
idiō yottsā es. ¹⁶ Itu' shà
ie' paio kī itso' kitule, e' tō
iché: “Blu'pa ulitane e'pa Blú,
skēkōlpa ulitane e'pa Kēkōl.”

*S'tsatakōkwak e' aléka iyiwak
sulusi kī*

¹⁷ E' ukuōki tā ye' isuē tō
Skēkōl biyōchōkwak dur ekōl
diwō kī. E' tō iché aneule dù
kos urke kashuk a e' a: “¡A'
shkō, a' ñi dapa'ukā chke tso'
tajē Skēkōl wā a' a e' katök!
¹⁸ A' shkō blu'pa chká katök,
ñies ñippōkwakpa wōkirpa ena

wépa kēsik suluē, esepa chkà katök a' shkō. Kabaio ena iwákpa e'pa chkà katök a' shkō. S'klōulewā kanē mésoie ena pē' kē dör es, ñies s'dalöier tā' tajē ena se' ēsepa ena pē' ulitane chkà katök a' shkō.”

¹⁹ Eta ye' tō iyiwak sulusi dē'kā dayē a e' sué. Kā ulitane blúpa ena ñippökwaqpa, e'pa tso' ie' tā. E'pa ñi dapa'uke ñippök itkērka kabaio saruru kī ena ñippökwaqpa e'pa tā. ²⁰ Iyiwak sulusi dē'kā dayē a ena itteköl e'pa klō'wéwarakitō. Itteköl e' tō i kē or yi a ese o' iyiwak sulusi wörki. Ese wa ie' tō wépa e' me' wakyuē iyiwak sulusi e' kiē wā ena idiököl dalöie', esepa kitō'ka. Eta iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batrélormi ttsē'ka bö' me'r tajē batsöriie e' a. Eē bö' wōñarke tajē azufre tā. ²¹ Imalepa ttélur itkērka kabaio kī e' tō, tabē döketsā ikkō a e' wa. Eta dù tō ie'pa chkà katé tajē dō che.

20

Skököl e' aléka Satanás kī

¹ E' ukuökī tā Skököl biyöchökwak sué ye' tō eköl, e' datse kā jai a. Ie' wā kauk ter tajē iskiē e' kköyottsā tso'. Ñies tabechka kichaie bērie e' a'tser iwā. ²⁻³ Eta ie' tō kētali kēköl klō'wéwā. Kētali kēköl e' dör Bē kiē Satanás dē'kā tkabēie kā iaiaē e'. Skököl biyöchökwak tō ie' muéwā tabechka kichaie wa batréemi kauk ter tajē iskiē e' a. Tā e' kkō wötéwāitō daloie ena iwakyuēitō as kē yi a ikköyerttsāne. Eē ie' wötēne

dō duas mil eyök as kē ie' a kā ulitane wakpa kitēria. Erē mik duas mil eyök deka, eta ie' wötsēnardaē erē ekuölö ē.

⁴ E' ukuökī tā ye' tō s'blúpa kulé sué tulur kā jai a. Wépa tulur kula' e' kī, e'pa a kawō mēne s'wēttsuk. Ñies wépa kuli' tērdulune Skököl ttē ena Jesús ttē moki pakē kuēki, esepa wiköl sué ye' tō. Ie'pa kē wā iyiwak sulusi dē'kā dayē a ena idiököl dalöiēne'. Ñies ie'pa kē e' mēne wakyuē iyiwak sulusi kiē wa iwötsā kī ö iulà kkue kī. Ie'pa shkēnekane, eta ie'pa tō s'wēttsé Cristo tā dōka duas mil eyök. ⁵ Ie'pa shkēnekane e' dör s'duulewā e' tsā shkēnekane. S'duulewā malepa e'pa kē shkerpakane dō mik duas mil eyök ene eta. ⁶ Wépa shkerdakane kewe, ayēcha buaē esepa. Ie'pa dör wépa batseo' Skököl tō esepa kī. Ie'pa kē duöpawā bötökicha. Ie'pa kaneblōraē Skököl a ena Cristo a sacerdotepaie. Ñies ie'pa tō s'wēttsēraē Cristo tā ñita dō duas mil eyök ekkē.

⁷ Mik duas mil eyök deka, eta Satanás yērdattsane wé itso' wötēulewā eē. ⁸ Ie' e' yōratsā Gog ena Magog kitō'uk. Gog ena Magog, e' wā kiane chē kā ulitane wakpa. Satanás tō ie'pa dapa'weraē ñippök Skököl tā. Ie'pa ñippökwaqpa dör tajē wes dayē tséwō es.

⁹ Ie'pa ulitane datse kā wañe demi Jerusalén. Eē s'batse'rpa serke. Kā e' dalēr tajē Skököl éna. Ie'pa tō kā

e' kköiëwā shkit s'batse'rpa ewōwa, erë bö' biteshka ká jai ā, e' tō Skëköl bolökpa ewëwa seraa. ¹⁰ Etā Bë tō ie'pa kitōō', e' batréemi bö' wōñarke azufre tā me'r taië batsöriie e' ā. Eë iyiwak sulusi dë'ka dayë ā ena itteköl e'pa uyanemibak. Eë ie'pa weir michoë ñië nañë.

Skëköl tō sulitane shuleke bata ekkë tā

¹¹ E' ukuökī tā ye' tō isuë tō Skëköl tkër ikulé kī. Ikula' dör bërie saruruë. Ká jai ena ká i' e' tkashkar ie' yökī, kë iwëneia yës. ¹²⁻¹³ Etā ye' tō isuë tō s'duulewā kōs iëter Skëköl kulë wörkī ās ishulirdak. Wëpa datse s'wimblu ké ā esepa tso', ñies wëpa durulune dayë ā esepa tso'. S'dalöiertā' taië ena s'ësepa kōs iëter Skëköl wörkī ās ie' tō ie'pa shulō wës ie'pa e' wamblë' es. Yëkkuö tso' tseë eë, e' kī ì kōs o'sö ena ì kōs wamblë'sö e' tso' kitule. Yëkkuö skà tso' eë et, e' dör sene michoë yëkkuö. Yëkkuö e' kī wëpa ulà ā sene michoë döraë, e'pa kië tso' kitule. Yëkkuö e' shuppëlor, etā s'duulewā kōs shulë Skëköl tō wës ie'pa e' wamblë' es, ñies wës itso' kitule iyëkkuö kī es. ¹⁴ E' ukuökī tā s'duöwā ena s'wimblu ké e' kōs batréemi bö' me'r taië batsöriie e' ā, e' dör s'duöwā bötökicha e'. ¹⁵ Wëpa kōs kië kë ku' kitule sene michoë yëkkuö kī, e'pa batréemi bö' ñe' ā.

21

Ká jai pa'alī ena ká i' pa'alī

¹ E' ukuökī tā ye' tō isuë tō ká jai tsá ena ká i' tsá, e' kë ku'ia, e' kōs ské yönene pa'alī. Ñies dayë kë ku'ia. ² Etā ye' tō isuë tō ká batse'r dör Jerusalén pa'alī e' datse ká jai ā Skëköl ska'. Ká e' wër buaala wës tayë ulabatsketke e' paiö buaala iwëm wörkī es. ³ Skëköl tkër, e' ska' ttö ttsé ye' tō, e' tō iché aneule: "Ittsö, i'ñe Skëköl de senuk s'ditsö shuā. Ie' serdaë ie'pa tā kekraë. Ie'pa döraë ie' ichaie. ⁴ Ie'pa wöriö kōs paikl-eraëitö. Kë yi duöpawaia, kë yi eriarpaia, kë yi kköchöpaia, kë yi mik ì dalërpaia, íyi ekkë kōs bakbak e' kuëkī."

⁵ Etā Skëköl tkër ikula' kī, e' tō iché: "Ye' tso' íyi kōs yuökne pa'alī." Ñies ie' tō ye' ā iché: "Ttë i' dör mokïë, e' mik be' erblömi, e' kuëkī ishtö yëkkuö kī."

⁶ E' ukuökī tā ie' tō iché ye' ā: "Iwà yöne one. Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttë tsá ena ttë bata. Wëpa ersine, esepa ā kawö meraë ye' tō, sene michoë di' yök éme, kë tuë tā'. ⁷ Wëpa e' aléka ì sulu kī, kë wā ye' tté olo'yaule, esepa ā íyi ekkë kōs ské meraë ye' tō. Ye' döraë ie'pa Këköl ena ie'pa döraë ye' ala'rie. ⁸ Erë wëpa tō ye' tté olo'yé suane kuëkī, wëpa kë erblöta' ye' mik, wëpa e' ia'uke ì sulu wamblekerakitö ese wa, wëpa dör s'ttökwapka, wëpa trërta', wëpa wöbatsö alibchök, wëpa tō íyi diököl dalöieke skëkölíe, ñies wëpa dör kachökwapka, esepa kōs batreerami bö' wōñarke

azufre ta me'r tajë batsöriie e' a. E' dör s'duöwä bötökicha e'."

Jerusalén pa'ali kkayëne Juan a

⁹ Skököl biyöchökwakpa dökä kul suéyö kewé tö tkä' damirak iwä wä tkëttsä ká ulitane wakpa we'ikoie, e' eköl de ye' ska', e' tö iché ye' a: "Be' shkó ye' ta. Obeja Pupula ulabatsöketke, e' tayë kkacheke ye' tö be' a." ¹⁰ Eta Skököl Wiköl de tajë ye' kī ta Skököl biyöchökwak wä ye' mītsēr kabata bērie kakkeë e' kī. Ie' tö Jerusalén dör batse'r datse ká jai a e' kkaché ye' a, e' dör Skököl ké. ¹¹ Ká e' wōñarke dalölöë Skököl olo tajë e' wa. Ká e' olo burke tajë dalölöë wes ák bua'buā tuë darērēë kiè jaspe es. Ák e' wōaule spašpa ena mat, e' wēr sarērēë. ¹² Ká e' kköiëulewä shkit kakkeë buririë. E' ukkö dökä dabom eyök kī böt (12). E' ukkö kos a Skököl biyöchökwakpa iëter eköl eköl. Nies Israel aleripa ditséwö dökä dabom eyök kī böt, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ukkö kos e' mik. ¹³ Ukkö tso' mañat diwö tskirke, e' kke. Ukkö tso' mañat diwö mi'kewä, e' kke. Ukkö tso' mañat wī wa. Nies ukkö tso' mañat i' wa. ¹⁴ Ká e' kköiëulewä shkittke, e' yöule ák blubluë kī dökä dabom eyök kī bök. Obeja Pupula ttekölpa tsá dabom eyök kī böl, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ák blubluë kos e' mik.

¹⁵ Skököl biyöchökwak tso' ttök ye' ta, e' wä orochka yöule batsië ká ma'woie, ese

a'tser. E' wa ie' tö ká kos ñe' ma'weke, ikköiëulewä shkit ena iukkö kos e' ma'weke ie' tö. ¹⁶ Ká e' yöule ñikkëë, kos ibatsi dör, ekkë ishöló dör. Skököl biyöchökwak tö ká e' ma'wé ká ma'wo a'tser ie' wa e' wa. Ká e' batsi dör kilómetro dökä mīl böyök kī cien tkëyök (2.400); ñies ishöló ena ikákke e' dör ekkë ñies. ¹⁷ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak tö ká kköiëulewä shkit, e' burri ma'wé. E' dör metro dökä dabom teryök kī teröl (66). Skököl biyöchökwak tö ima'wé wes s'ditsö tö ká ma'wé es.

¹⁸ Ká kköiëulewä shkit, e' yöule ák bua'buā kiè jaspe ese wa. Ká e' yöule orochka wák ë wa; e' damiwä sarērēë wes vidrio es. ¹⁹ Ák blubluë tuluulewä ká kköiëulewä e' chkiie, e' mik ák bua'buā kuä'kī kuä'kī bastulur tajë. Ák blubluë e' tsá e' dör ák bua'buā kiè jaspe; ák blubluë skà dör zafiro; iskà dör ágata; iskà dör esmeralda; ²⁰ iskà dör ónice; iskà dör cornalina; iskà dör crisólito; iskà dör berilo; iskà dör topacio; iskà dör crisoprasa; iskà dör jacinto; ibata dör amatista. ²¹ Ukkö dökä dabom eyök kī böt, e' dör ák bua'buā saruru kiè perla dökä dabom eyök kī böt. Ukkö bit e' dör perla et. Ká e' ñalé kibi e' yöule orochka wák ë wa damiwä sarērēë.

²² Kë ye' wä Skököl wé sune ká e' kī. Skököl diché ta' tajë iyi ulitane tsata ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kueki Skököl wé kë ta'. ²³ Skököl olo burke tajë ká e' a, ñies Obeja

Pupula olo burke tajë ká e' kōs a wes bö'wō tajë olo bur es. E' kuëki diwō kē ta', si'wō kē ta'. ²⁴ Ká ulitane wakpa serdaë ká e' olo burke e' a. Ká ulitane blúpa wā iíyi bua'buá tso' e' bituráe ie'pa wā mè ká e' wakpa a. ²⁵ Ká e' a nañewe kē ta', kekraë ká dör ñiwe. E' kuëki iukkō kē wötërta'wā yēs. ²⁶ Ká ulitane wakpa wā iíyi bua'buá kōs tso', e' bituráe mè ká e' wakpa a. ²⁷ Erë íyi ulitane kē dör batse'r, ñies wépa tō ì wër suluë Skëköl wa ese wambleta' ö s'kitö'weta', esepa kōs kē döpa wā eë. Wépa kië tso' kitule Obeja Pupula yëkkuö kī, yëkkuö e' dör sene michoë yëkkuö, e'pa ë döwami eë.

22

¹ E' ukuökī ta Skëköl biyöchökwak tō ye' a di' kkaché etō. Di' e' dör maneneë, damiwa sarërëë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skëköl ena Obeja Pupula tulus ikulé kī e' ska'. ² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkömik kal tso' wī'kē iō'kē. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wörke si' bit ekkē. E' wà kiane chë tō duas ek ta iwöne döka dabom eyök kī bötökicha (12). Kal e' kō dör buaë kapölie ká ulitane wakpa bua'woie. ³ Ì kōs kē dör buaë Skëköl wōa, e' kē ku' ká e' a. Eë ie' ena Obeja Pupula, e'pa tulus ikulé kī. Eë Skëköl kanë mésopa tō ie' dalöieraë. ⁴ Ie'pa tō ie' suëraë iwöbla wa. Ie' kië tso' kitule ie'pa wötsa kī. ⁵ Ká e' ñi'wëraë ie' olo tō, e' kuëki nañewe kē

ta'ia ká e' a. Kē yi kī diwō ena bö'wō kiarpaia ká suöie. Ká e' wakpa tō s'wëttsë michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kēwö dökwatke tsinet

⁶ Eta Skëköl biyöchökwak tō ye' a iché: “Ttè kōs ttsé be' tō e' dör mokië e' mik be' erblömi. Skëköl tō ittekölpa patk' ittë pakök, e' wák tō ibiyöchökwak patké ì tköraë bet, e' kkachök ikanë mésopa a.”

⁷ Jesús tō iché: “¡Ittsó! Ye' datskene bet. Ì tköke i'ñe ta ena ì tköraë aishkuö ta ese tté tso' kitule yëkkuö i' kī. Wépa tō ttë e' wà iuteke, ayëcha buaë esepa.”

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tō íyi ikkë ttsé sué. Mik ye' tō ittse ena isuë, eta ye' e' téwa wöwakköt Skëköl biyöchökwak wörki idalöiök. ⁹ Erë ie' tō ye' a iché: “¡Se kē war! Ye' dör Skëköl kanë méso wes be' ena be' yamipa dör Skëköl ttekölpa ena wépa kōs tō ttë tso' kitule yëkkuö i' kī e' wà iuteke, esepa es. ¡Skëköl ë dalöiö!”

¹⁰ Ñies ie' tō ye' a iché: “Ttè tso' kitule yëkkuö i' kī, e' wà tköketke bet, e' kuëki kē iblarwa be' wák ë a. ¹¹ Wépa e' wamblö sulu esepa múat as ikí e' wamblö sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikí e' ia'ù sene sulusi wa. Erë wépa dör yësyësë as esepa kī ser yësyësë. Ñies wépa batseo' Skëköl tō as esepa kī ser batse'r.”

¹² Jesús tō iché: “Ye' datskene bet. Ye' wā iské

datse mè sulitane a eköl eköl wës iser es. ¹³ Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Ye' tso'tke íyi ulitane yökí kewe, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tö idatsi' skueke Obeja Pupula pë wa as idöttsa buaë maneneë Skëköl a, ayëcha buaë esepa. Esepa ë a kawö merdaë dökwa Skëköl ká a, sene michoë e' kéli wö katök. ¹⁵ Erë wépa dör ì sulu wamblökwakpa, wépa wöbatsö alibchök, wépa trërta', wépa dör s'ttökwakpa, wépa tö íyi diököl dalöieke, wépa wöbatsö kachök, esepa kos atë u'rki, kë dë'wa Skëköl ká a.

¹⁶ Jesús tö ichè: “Ye' dör Jesús, e' tö Skëköl biyöchökwak patké ttè i' kos chök ye' icha eruleë e'pa a. Ye' dör s'blú bak ká iaiaë kiè David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wës bëkwö olo burke dalölöë ká ñirketke etä es.”

¹⁷ Wiköl Batse'r ena Obeja Pupula tayë, e'pa tö ichè: “¡A' shkõ!” Ñies wépa tö ttè i' ttsé, e'pa tö ichö: “¡A' shkõ!” Wépa kos ersine éna sene michoë dí yák, esepa mú dö sene michoë dí yök éme kë tuë ta.

¹⁸ Ì tköraë e' tso' kitule yëkkuö i' kî, wépa tö ittsé, esepa a ye' tö ichè i' es: Yi tö ttè i' kî kuotkéka, e' ta esepa we'ikeraë siarë Skëköl tö ì sulu kos tso' kitule yëkkuö i' kî ese wa. ¹⁹ Ñies yi tö ttè tso' kitule yëkkuö i' kî e' wele yéttsa, e' ta esepa a Skëköl kë tö kawö mepa senuk Skëköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wö katök wës itso' kitule yëkkuö i' kî es.

²⁰ Jesús tö ttè i' kos ché a' a, e' tö ichè: “Mokí ye' datskene bet.”

Es e' idir. ¡A Skëképa Jesús, be' shkõ!

²¹ As Skëképa Jesús er buaë chö s'batse'rpa ulitane a.